ELTE | PPK
PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR

MTA Pedagógiai
Tudományos Bizottság

ONK2023

Absztraktkötet

Elkötelezettség és rugalmasság:
a neveléstudomány útjai az átalakuló világban

XXIII. Országos Neveléstudományi Konferencia

Elkötelezettség és rugalmasság: a neveléstudomány útjai az átalakuló világban

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
2023. október 26-28.

Szerkesztette:
Bajzáth Angéla
Csányi Kinga
Győri János

Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottság
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Budapest, 2023.

Tudományos Programbizottság

Ambrusné Kéri Katalin (Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kara; Selye János Egyetem Tanárképző Kara)
Bárdos Jenő, az MTA Pedagógia Tudományos Bizottság elnöke (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola)
Győri János, a konferencia elnöke (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar)
Halász Gábor (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar)
Molnár Gyöngyvér (Szegedi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar)
Steklács János (Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar)

Szervezőbizottság

Bajzáth Angéla, a konferencia titkára (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet)
Csányi Kinga (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet)
Endrődy Orsolya (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet)
Fehérvári Anikó (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet)
Győri János, a konferencia elnöke (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet)
Rónay Zoltán (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet)
Szabó Lilla (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet)
Zsolnai Anikó (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar)

***

Absztraktkötet technikai szerkesztés:
Előkészítő munka: Borbás Katalin
Tördelés: Polyák Zsuzsanna
Vizuális terv: Vilimi Katalin

ISBN 978-963-489-611-1 (pdf)

KÖSZÖNTŐ

Az egyszerre jelentkező természeti és társadalmi krízisek korában, amikor a nevelés és oktatás kontextusát adó világ lényegi vonatkozásokban alakul át, a neveléstudománynak a korábbiaknál is erősebben kell elköteleződnie a pedagógia humanista alapjai, az egyéni, társas és társadalmi fejlődést leginkább fenntartó módon biztosító lehetőségei mellett – és ezt csak újfajta, innovatív, rugalmas módokon teheti meg.

Napjaink kihívásai – mint például az egyre növekvő szociális és kulturális sokféleség, a digitalizáció és a mesterséges intelligencia elterjedése, ami korábban nem alkalmazott módszerekhez vezet a társadalomtudományi és így a neveléstudományi kutatások terén is – egyben a megújulást is lehetővé teszik.

Mindezek jegyében az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kara és az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság köszönti a XXIII. Országos Neveléstudományi Konferencián, melynek célja a hazai neveléstudományi és az ehhez kapcsolódó társadalomtudományi kutatások legújabb és legmagasabb színvonalú eredményeinek bemutatása.

Győri János
a konferencia elnöke

Bajzáth Angéla
a konferencia titkára

Greetings

Educational science must remain firmly committed to the humanistic foundations of education in an era of simultaneous natural and social crises. However, great flexibility is needed in both educational science and educational practice due to rapidly changing social and scientific fac-tors.

The challenges of our time - such as increasing social and cultural diversity, the spread of digi-talization and artificial intelligence as new tools in social and educational research - also create opportunities for renewing educational research.

On behalf of Eötvös Loránd University, the Faculty of Education and Psychology, and the Scientific Committee of Pedagogy of the Hungarian Academy of Sciences, we greet you at the XXIII. National Conference on Educational Science, which aims to present the most recent and highest quality results of the Hungarian research in the educational field and related social sciences.

János Győri
Chair of the Conference

Angéla Bajzáth
Secretary of the Conference

Tartalom

Köszöntő-Greetings 2

KEYNOTES

Setting, Monitoring and Achieving the UN Sustainable Development Goals: Contributions from the Global Community of Education Researchers
Mark Bray 25

The Past, Present and Future of Artificial Intelligence in Education
Benedict du Boulay 26

SZIMPÓZIUMOK

Szakemberből pedagógus: Pályaszocializációs utak a szakmaipedagógus-képzésben
Bacsa-Bán Anetta 28

Kettős teher alatt? – A szakmaipedagógusok szakmai és pedagógiai identitása
Bacsa-Bán Anetta 29

Szakmai identitás a jelenlegi szakmaipedagógus-képzésben
Kocsó Edina 30

Az előzetes pedagógus- és pályakép befolyása a szakmai pedagógusok hivatásmotivációjára
Csikósné Maczó Edit 31

A pedagógusok pályaszocializációjának elősegítése a szakmai gyakorlatok tükrében
Cserné Pekkel Márta 32

Tanulói kompetenciák – szülői kompetencia. A szülői bevonódás vizsgálata a tanulói kompetenciamérések adatbázisaiban
Bacskai Katinka 33

A szülői bevonódás jellemzői. Kultúrák közötti különbségek a PISA vizsgálat adatai alapján
Bencze Ádám, Markos Valéria, Kocsis Zsófia, Rusznák Anett, Dorogi Alexandra 34

A szülői bevonódás mintázatai az Országos kompetenciamérés adatai alapján
Major Enikő, Bencze Ádám, Dorogi Alexandra, Rétháti Csilla, Hegedűs Gabriella 35

A szülői bevonódás és az eredményesség összefüggései Magyarországon az Országos kompetenciamérés adatai alapján
Alter Emese, Vályogos Krisztina, Dan Beáta, Bacskai Katinka 36

Szülői bevonódás a szakképzés különböző szektoraiban
Dorogi Alexandra 37

Reziliens tanulók és szülői bevonódás a református iskolákban. Az Országos Kompetenciamérés tanulságai
Ceglédi Tímea, Bacskai Katinka 38

A koragyermekkori interkulturális nevelés intézményi támogatásának lehetőségei
Bajzáth Angéla 39

Interkulturális nevelés - nemzetközi képzésben
Lehmann Miklós 40

Adaptív koragyermekkori környezetek: Az inklúzió támogatásának kutatása és tervezése két egyetem együttműködésében
Bajzáth Angéla 41

Befogadó természettudományos nevelés kisgyermekkorban
Darvay Sarolta 42

A korai olvasóvá nevelés lehetőségei, az esztétikai érzelmek fejlesztése a bölcsődei nevelésben
Bereczkiné Záluszki Anna 43

A metakogníció, a tudatelméleti képesség és az episztemológiai tudatosság fejlesztése a ProMeToM pedagógus továbbképzésben

Bálint Ágnes 44
Az akciókutatás értelmezése, módszertana és illeszkedése a ProMeToM projekthez
Zank Ildikó 45
A metakognícióelmélet új fejleményei: Hogyan hasznosulhat az elmélet a 21. századi nevelés-oktatás gyakorlatában?
Csíkos Csaba 46
Mire jó a tudatelmélet (Theory of Mind) fejlesztése?
Bálint Ágnes 47
Az episztemológiai tudatosság és nézetek elméleti kérdései, iskolai jelentőségük és fejlesztésük a ProMeToM pedagógus-továbbképzésben
Steklács János 48
Level-up! Hogyan fokozható a digitális játék-alapú tanulás és fejlesztés hatékonysága?
Bereczki Enikő Orsolya 49
Digitális játék-alapú tanulás és mindfulness: Fokozható-e mindfulness gyakorlatok beépítésével egy digitális matematikajáték fejlesztő hatása?
Bereczki Enikő Orsolya, Takács K. Zsófia, Huy A. Nguyen, Michael Mogessie, J. Elizabeth Richey, Bruce M. McLaren 50
Szenzoros okoskörnyezet és a feladatspecifikus visszajelzés alkalmazása kisgyermekek feladattartásának fejlesztésére irányított játéktevékenységekkel
Magyar Nikoletta, Moskovits Luca Emese, Veres-Székely Anna, Borsos Tamás, Rausch Attila ... 51
A digitális technológiával támogatott játékosítás pedagógiaiag tudatos integrációja a tanulási-tanítási gyakorlatban
Horváth László 52
Szisztematikus szakirodalmi áttekintés a gyakorló pedagógusok nézeteiről a játék-alapú tanulással kapcsolatban
Bacsa-Károlyi Borbála, Fehérvári Anikó 53
Matematikadidaktikai kutatások a Metakogníció Kutatócsoport vizsgálataiban
Csíkos Csaba 54
Térgeometriai játékok a tér- és síkbeli készségek fejlesztésének szolgálatában
Bagota Mónika, Kéner Dominika, Ökördi Réka 55
A számolási készség metakognitív és nem metakognitív elemeinek vizsgálata 9. évfolyamos szakiskolai tanulók körében -- a nyári visszaesés jelensége
Csíkos Csaba 56
Egy matematikai PISA-feladat elemzése: miért nem tudják megoldani a tanulók, ha minden szükséges tudáselemük megvan hozzá?
Turzó-Sovák Nikolett, Bereczki Ildikó, Csíkos Csaba 57
Diszkalkulia és intelligencia: A latens változó modellezésének megközelítése
Svraka Bernadett 58
Észreveszem-e, akit tanítok? Tanítójelöltek noticing kompetenciájának vizsgálata videómegfigyeléssel összekapcsolt interjú módszerrel
Biró Fanni, Szitányi Judit 59
Gardneri intelligenciakoncepció alapú vizsgálatok a nemzetközi nevelési és oktatási térben
Dezső Renáta Anna 60
A többszörös intelligenciák koncepció születése – egy lehetséges pszichobiográfiai szemléletű interpretáció
Dezső Renáta Anna 61
A kisgyermeknevelők gardneri intelligencia profilja – egy osztrák-magyar longitudinális vizsgálat legfrissebb eredményei
Kolip Heléna 62

Vajdasági óvodások intelligenciaprofiljának feltérképezése digitális eszköztárral
Ábrahám Gréta 63
Alsós tanulók intelligenciaprofil alapú tanulástámogatása magyarországi pedagógiai gyakorlatban – frankofón minta alapján
Pekari Bernadett 64
Átvétel vagy címkézés? A többszörös intelligenciák koncepció adoptációjának vizsgálata a kínai privát oktatási piaci szegmensre vonatkozóan
Liu Beier 65
A roma tanulók oktatási esélyei
Fehérvári Anikó 66
Az iskolai lemorzsolódást megelőző mentorprogramok szisztematikus áttekintése
Fehérvári Anikó, Varga Aranka 67
Diverz hátterű mentorhallgatók szerepköreinek dimenziói
Horváth Gergely 68
Egy hazai mentorprogram longitudinális tanulói kérdőíves vizsgálatainak első eredményei
Fehérvári Anikó, Széll Krisztián 69
A korai iskolaelhagyás esélyének vizsgálata – különös tekintettel a roma identitás hatására
Bocsi Veronika, Varga Aranka, Fehérvári Anikó 70
Olvasási motiváció és olvasási stratégiák – eredmények és lehetőségek az olvasásfejlesztésben
Fejes József Balázs 71
Az olvasási stratégiák tantárgyakba ágyazott tanításának lehetséges akadályai
Fejes József Balázs, Kis Noémi 72
Nemek közötti különbségek az olvasási motivációban és a szövegformátum-specifikus olvasási teljesítményben második évfolyamos tanulók körében
Hódi Ágnes, Tóth Edit, Szenczi Beáta, Fejes József Balázs 73
Az otthoni olvasástámogató környezet szerepe az olvasási motiváció egyes tényezőinek alakulásában
Szenczi Beáta, Vígh Tibor, Fejes József Balázs, Hódi Ágnes, Tary Blanka 75
Olvasási stratégiák használata – a MARSI-R validálása 5–8. évfolyamos tanulók körében
Tary Blanka, Fejes József Balázs, Vígh Tibor, Hódi Ágnes, Szenczi Beáta 76
New aspects of foreign language teaching research
Győri János 78
Exploring the future of ELF students' creativity in English writing at university level
Ei Phyoe Maung 79
Attitudes towards the use of children`s English literature in foreign language teaching among English teachers and teacher candidates
Enikő Nagy-Kolozsvári, János Győri 80
Knowledge sharing between language teachers and teacher educators in formal and shadow education
János Győri, Erzsébet Csereklye 81
Exploring the Motivation of international students to Learn Hungarian: A qualitative study
Tatjana Stamenkovska 82
A gyakorlatorientált tanárképzés egy éves tapasztalata
K. Nagy Emese 83
„Közoktatás és a felsőoktatás partneri kapcsolata" kutató csoport munkája
K. Nagy Emese 84
A pozitív mentális egészség markereinek, valamint a konstruktív megküzdési stratégiáknak a monitorozása és fejlesztése
Lubinszki Mária 85
Az elsőéves tanárszakos hallgatók nézeteinek feltárása

Ludnikné Pálfi Dorina 86
A megújuló tanárképzés fejlesztéséhez hozzájáruló kvalitatív módszertan alkalmazásának sajátosságai
Simon Zoltán 87
Towards Understanding and Developing Individual Innovation Competence in Higher Education
Kálmán Orsolya 88
"What do you mean by that?" Assessing the Understanding of Individual Innovation Competence among University Students
Judit Saád, Phyu Phyu, Annamária Almási, Anikó Kálmán 89
Opportunities for Developing Individual Innovation Competences in Higher Education
Lajos Pálvölgyi, Balqees Almandhari, Khalid Idris, Yu Pu 90
Teaching and Learning for Innovation in Art and Design - a case study from a University of Art and Design
Máté Attila Barna, Tímea Szőllősi, Orsolya Kálmán 91
Current trends and approaches in understanding individual innovation competence
Orsolya Kálmán, László Horváth, Moet Moet Myint Lay 92
How Students from Different Higher Education Study Fields Interpret the Development of Individual Innovation Competence
Orsolya Kálmán, Dorottya Kardos, Timea Szőllősi, Cindy Agyare-Opoku 93
A színjáték pedagógiája, avagy a színjáték, mint pedagógiai projekt
Kaposi József 94
Gyermekszínházat csináló közösség létrehozása a tanárképzésben – A múlttól a jelenig - Mezei Éva Gyerekjátékszín csoportjának hatáslehetőségei a mára
Patonay Anita 95
Gyermekszínjátszás és pedagógia egy fesztiválsorozat tükrében 1972-2023
Körömi Gábor 96
Színjátékos tevékenység a gimnáziumi készség- és képességfejlesztésben, közösségépítésben és a tehetséggondozásban
Eck Júlia 97
A nevelés színpadai
Golden Dániel 98
Intervenciós lehetőségek hátrányos helyzetű roma gyermekek fejlődésének támogatására
Kassai Réka 99
Alacsony szocioökonómiai státuszú gyermekek iskolaérettséget támogató intervenciók hatékonyságának vizsgálata metaanalitikus módszerekkel
Madár Lili, Takács Zsófia K., Kassai Réka 100
Bagázs módszer - Egy hátrányos helyzetű gyermekek iskolaérettségét támogató intervenció alkalmazhatósága és a tapasztalatok értékelése
Kassai Réka 101
Hogyan hat a zenélés a hátrányos helyzetű gyerekek kognitív képességeire és iskolai életére?
Vekety Boglárka, Logemann Zsófia, Alexander Logemann 102
Bagázs módszer - Nemzetközi önkéntesek hátrányos helyzetű tanulók között - egy tanév tapasztalatai
Kovács Orsolya Edina 103
Egyetemi oktatók jóllétét és eredményességét befolyásoló tényezők Közép-Kelet-Európában
Kovács-Nagy Klára 104
Felsőoktatás-pedagógiai kihívások és az oktatói jóllét összefüggései egy kvalitatív kutatás tükrében
Hrabéczy Anett, Kocsis Zsófia 105
Online oktatáshoz kapcsolódó jóllét aspektusok a Debreceni Egyetem

Buda András 106
Felsőoktatási intézményi kultúra és oktatói eredményesség – narratívák a rendszeren belülről
Demeter-Karászi Zsuzsanna, Pusztai Gabriella, Pallay Katalin 107
Kulturális fogyasztás a visegrádi országokban
Márkus Edina, Herczegh Judit, Miklósi Márta 108
Munkahelyi stressz-és erőforrások vizsgálata Kárpát-medencei oktatók körében: egy kvalitatív kutatás eredményei
Kovács Klára, Dobay Beáta, Halasi Szabolcs, Tódor Imre 109
Információs műveltség - digitális kompetencia
Kozma Gábor 110
Az egyetemi jelenléti és digitális oktatás lehetőségei és korlátai egyetemi hallgatók véleményének tükrében
Gombocz Orsolya 111
Természetes intelligencia - Médiaműveltség, digitális műveltség, digitális állampolgárság
Fodor Richárd 112
Digitális énhatékonyság – digitális kompetencia
Szőke-Milinte Enikő 113
Az információs műveltség kutatása és mérése Németországban és Svájcban
Juhász Márta Klára 114
Információs műveltség – hallgatói eredményesség
Horváth Mariann, Szőke-Milinte Enikő 115
Gyakorlatorientált felsőoktatás-pedagógia a táncos és táncpedagógus képzésben
Lanszki Anita 116
Drámajátékos kreatív feladatok a táncos és próbavezető képzésben
Eck Júlia 117
Saját élményű módszer a népi játékok oktatásában
Sándor Ildikó 118
Íráskészség fejlesztés a táncos és próbavezető szakon
Lanszki Anita, Papp-Danka Adrienn, Tongori Ágota 119
A tanár olyan mint egy főnix madár - Metaforakutatás táncpedagógus hallgatók körében
Papp-Danka Adrienn 120
Gyakorlat új látószögből: mit nyertünk online módszerekből a tánctanárképzésben
Lőrinc Katalin 121
Elkötelezetten és rugalmasan - egyéni tanulási utak pedagógiája a piarista intézmények gyakorlatában
Lázár Mihály László 122
Az innováció jelentésének kutatása a piarista pedagógiai rendszerben
Lázár László 123
A tanulói szerep kihívásai az életpálya-kompetenciák tükrében
Török Réka 124
A számolási készség metakognitív és nem metakognitív elemeinek vizsgálata 9. évfolyamos szakiskolai tanulók körében -- a nyári visszaesés jelensége
Csíkos Csaba, Katona Miklós 125
Tehetséggondozás a piarista köznevelési intézményekben
Elter András 126
Az iskolai kommunikációs mintázatok változása a COVID-19-világjárvány alatt
Lendvai Lilla 127
A pedagógusok szülőkkel és diákokkal való kapcsolattartásának jellemzői a COVID-19 első hulláma alatt
Lendvai Lilla 128

Kommunikációs mintázatok változása az iskolákban a digitális munkarend során
Horváth László, Baksa Lóránt 129
Anyák otthoni tanulással kapcsolatos tapasztalatai a COVID-világjárvány első két hullámában
Lendvai Lilla, Végh Judit, Dúll Andrea, Nguyen Luu Lan Anh 130
Sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel élő gyermekek oktatása a Covid idején két Nógrád megyei településen
Bányai Borbála, Csabai Lucia, Kondor Zsuzsa, Menich Nóra, Tausz Katalin 131
Az elérhetőség útjai. A bazális kommunikációtól a könnyen érthető kommunikációig
Magyar Adél 132
Beszédhangok akusztikai elemzése, beszédhanghallás, fonematikus differenciálás: a fonémák észlelésének vizsgálata és jelentőségének feltárása az 1970-es években
Magyar Adél 133
Könnyen érthető képek összehasonlító elemzése
Ladányi Lili 134
A könnyen érthető nyelv szabályrendszereinek alkalmazhatósága a tananyagok fejlesztésében
Magyar Ágoston 135
A kitárulkozási tér elérési peremfeltételei különféle kvalitatív módszerek gyakorlati alkalmazásakor
Mrázik Julianna 136
Reflektív tér a kvalitatív neveléstudományi elemzésekben
Sántha Kálmán 137
A kitárulkozási tér peremfeltételei alkalmazott kollégiumpedagógiai metaforakutatás tükrében
Pribék László 138
Én-központú hálózatok elemzése - az intézményvezetői tevékenység aspektusa
Mrázik Julianna 139
Kvalitatív hálózatelemzés a tanárjelöltek szakmai énképének vizsgálatában
Zank Ildikó 140
Szakértői önreflexiók feltárása a konszenzuális értékelési technika alkalmazása során
Sinkovics Ádám 141
Ifjúságkutatások a neveléstudomány szolgálatában III. – magyar ifjúságkutatások oktatási aspektusai
Nagy Ádám 142
Oktatási helyzetkép a Magyar Ifjúság Kutatás 2000-2020 tükrében
Fekete Mariann 143
Oktatási percepciók a pandémiával összefüggésben – egy big data kutatás eredményei
Nagy Ádám, Fekete Mariann, Szabó Andrea 144
A pandémiával kapcsolatos tanulási attitűdök fókuszcsoportos vizsgálatok alapján
Nagy Ádám, Fekete Mariann 145
Generációs alternatívák - Létezik-e és ha nem, miért nem, Covid-generáció?
Szabó Andrea, Nagy Ádám 146
Tanári nézetek a multikuturalizmusról és a migrációról
Nguyen Luu Lan Anh 147
Nacionalizmus, multikulturalimus és migrációs nézetek. A kutatás elméleti modellje
Nguyen Luu Lan Anh, Boreczky Ágnes 148
Tanárok multikulturális és migrációs nézeteinek alakulása három kutatás alapján
Boreczky Ágnes, Nguyen Luu Lan Anh 149
Magyarországi tanárok közvetlen és közvetett diverzitás tapasztalatainak összefüggése a multikulturális attitűdökkel
Gyarmati Zea 150
Magyar és török tanárok nemzeti identitásának és multikulturális attitűdjeinek összehasonlítása
Hasene Gündoğdu 151

Néptanítóság és modernizáció a 19-20. századi Magyarországon
Nóbik Attila 152
A tanítók sérelme, avagy kik azok a „tanbetyárok”?
Baska Gabriella 153
Kell-e nekünk a koedukáció? Viták és nézőpontok a 19-20. század fordulóján a magyar sajtóban
Hegedűs Judit 154
A néptanítóság szerepe a mezőgazdasági modernizációban a dualizmus korában
Nóbik Attila 155
Tanítók a modernitás szolgálatában: higiéniai diskurzus a Horthy-kori napilapok hasábjain
Frank Tamás 156
Különböző addiktológiai problémák és rizikóviselkedések: Budapesti Longi-tudinális Kutatás
Paksi Borbála 157
A Budapesti Longitudinális Kutatás célja és módszertana
Demetrovics Zsolt, Magi Anna, Eisinger Andrea, Paksi Borbála 158
A játékkal töltött idő és a játékhasználati zavar tüneteinek kapcsolata serdülők körében: A mentális egészség, mint moderáló tényező
Koncz Patrik, Demetrovics Zsolt, Paksi Borbála, Magi Anna, Király Orsolya 159
Serdülők problémás közösségimédia-használatának kapcsolata önértékelésükkel és hiperaktív-figyelemzavaros tüneteikkel
Koronczai Beatrix, Paksi Borbála, Magi Anna, Eisinger Andrea, Demetrovics Zsolt 160
Rágódás, aggodalmaskodás és depressziós tünetek serdülőkorban: egyirányú vagy kölcsönös a kapcsolat?
Kökönyei Gyöngyi, Paksi Borbála, Magi Anna, Eisinger Andrea, Demetrovics Zsolt 161
Kreatív iskola - Egy kísérleti fejlesztés hatásai
Pallag Andrea 162
Egy iskolafejlesztés tervezésének és megvalósításának tapasztalatai – A kreativitás ösztönzése az iskolában
Derényi András 163
Kreativitással az oktatásért – a design perspektívájából
Lipóczki Ákos 164
A kreatív iskola önértékelési keretrendszere
Pallag Andrea 165
A kreatív technikumok önértékelési és fejlesztési szempontrendszert bevezető projekt monitoring tapasztalatai
Sass Judit, Bodnár Éva 166
Az önértékelési és fejlesztési szempontrendszer bevezetésének pedagógiai és szervezetfejlesztési eredményei
Sediviné Balassa Ildikó 167
A tanulásban akadályozott tanulók megismerésének lehetőségei kutatások tükrében
Papp Gabriella 168
A hallott és olvasott szöveg feldolgozási képességének elemzése tanulásban akadályozott tanulóknál
Macher Mónika 169
A végrehajtó funkciókat vizsgáló ADEXI kérdőív kipróbálása tanulásban akadályozott serdülők körében
Szenczi Beáta, Földi Fanni, Józsa Krisztián 170
A SMETRY-módszer összetevői és pedagógiai implikációi kutatások tükrében
Szekeres Ágota, Horváth Endre 171

IKT eszközök a tanulásban akadályozott gyermekek oktatásában Szisztematikus szakirodalmi áttekintés
Vágó-Kürti Alexandra, Virányi Anita 172
Az egészséges életmódot támogató szokásalakítás vizsgálata óvodás korú gyermekek és kisgyermeket nevelő szülők körében
Podráczky Judit 173
Nemzetközi egészségnevelési sztenderdek a koragyermekkori intézményes nevelésben
Finánczy Judit, Csima Melinda 174
Óvodások egészségkompetenciájának diagnosztikus mérését szolgáló mérőeszköz kipróbálásának első tapasztalatai
Podráczky Judit, Finánczy Judit, Józsa Krisztián, Csima Melinda 175
4-6 éves gyermekek egészségfogalmának tartalmi dimenziói
Csima Melinda, Finánczy Judit, Nagyházi Bernadette, Zentai Gabriella, Podráczky Judit 176
Óvodáskorú gyermeket nevelő szülők egészségműveltsége
Keresztes Viktória, Csima Melinda 177
Kisgyermeknevelési és -gondozási gyakorlatok, szokások feltárása édesanyák körében, különös tekintettel az egészségnevelésre és egészségműveltségre
Soós Evelin, Podráczky Judit 178
Pedagógusok család-iskola partnerséggel kapcsolatos nézetei és felkészültsége
Pusztai Gabriella 179
Szülők önkéntes iskolai részvételének formái pedagógus szemmel
Kocsis Zsófia, Fényes Hajnalka, Markos Valéria, Fazekas Elek 180
Iskolai segítő munkatársak szülőkkel kapcsolatos munkájának lehetőségei és akadályai
Csók Cintia, Pusztai Gabriella 181
Pedagógusok értékrendjének összefüggése a család és iskola közötti együttműködéssel
Bencze Ádám, Szilágyi Edit, Kelemen Henrietta 182
A család-iskola partnerség specifikumai a felekezeti szektorban
Demeter-Karászi Zsuzsanna, Major Enikő, Puskás Marcell, Pusztai Gabriella 183
Iskola – család együttműködés sajátos nevelési igényű tanulók esetében. A tanári nézőpont vizsgálata
Dan Beáta, Szűcs Tímea, Sávai-Átyin Regina, Hrabéczy Anett, Kovács Karolina Eszter 184
A MoTeL kutatás (Model of Teacher Learning) új eredményei
Rapos Nóra 185
A pályaválasztáskori belső motiváció mintha már nem volna elég
Paksi Borbála 186
A pedagógusok együttműködő tanulása és az intézményvezetői támogatás
Tóth-Pjeczka Katalin, Rapos Nóra, Szivák Judit, Czirfusz Dóra 187
A tanulószervezeti viselkedés szerepe a digitális transzformáció kihívásaihoz való alkalmazkodásban magyar általános iskolák körében
Széll Krisztián, Horváth László, Czirfusz Dóra 188
A tanárok tanulásának összefüggései az iskolai eredményességgel: eltérések és hasonlóságok a szakképzésben és az általános középfokú oktatásban
Czirfusz Dóra, Lénárd Sándor, Rapos Nóra 189
Kisiskolások természettudományos fogalmi rendszerének vizsgálata és fejlesztése
Revákné dr. Markóczi Ibolya 190
Szóasszociációs vizsgálatok 1-4. évfolyamos tanulók körében
Tóth Zoltán 191
Kisiskolások erdővel kapcsolatos fogalmi struktúrája
Malmos Edina, Tóth Zoltán, Revákné Markóczi Ibolya 192

A tanulók problémamegoldás során használt elemi és komplex sémái az általános iskola alsó tagozatában– egy pilot vizsgálat eredményei
Egri Sándor, Tóth Zoltán, Páka Gergő 193
Mi? Miért? Hogyan?
Bartha Ila 194
Egyéni és közösségi beavatkozások – Szociálpedagógiai közelítések
Sárkány Péter 195
A hátrányos helyzetű térségek fiataljai az oktatásban és abból kikerülve
Bogárdi Tünde 196
Egy közösségfejlesztési folyamat módszertani tapasztalatai
Hadnagy József 197
Az egyéni viselkedéskorrekció módszerének használata prepubertás és pubertáskorú diákoknál a gyermekvédelemben
Ludányi Ágnes 198
Értékfeltárás és értékvizsgálat
Pacsuta István 199
Filmcsoport a gyermekotthonban
Pirisi Edina 200
Applikációkkal, okoseszközökkel az aktív életmódért
Soós István 201
Fizikai aktivitás, „sedens” életvitel, multitasking
Soós István 202
IKT eszközök a testnevelésben. Érvek és ellenérvek
Révész László, Varga Attila 203
Tanulást segítő és motiváló IKT alkalmazások a testnevelésben
H. Ekler Judit, Forgács Tamás Leon, Földvárszki Edina 204
PAL tanóra vezetéssel a kívánatos napi szintű fizikai aktivitásért
Kertész Tamás 205
Az egyetemi online testnevelés motivációs tényezői a fizikai aktivitás tükrében
Kovács Katalin, Novák Ágnes 206
Az olvasási fluencia, olvasástechnika vizsgálata, mérése
Steklács János 207
A munkamemória szerepe az írott szöveg feldolgozásában
Kis Orsolya, Steklács János 208
Fluencia a szövegértésben A Fluencia fejlesztése a Reciprok Tanítási Módszer segítségével alsó tagozaton
Huszár-Samu Nóra, Steklács János 209
Olvasástechnikai hibák jellemzői hangos olvasás során negyedik évfolyamon
Sipos Zsóka, Steklács János 210
Morfológiai tudatosságot vizsgáló feladatok megoldási stratégiáinak elemzése szemkamerás módszerrel 2-4. osztályos tanulók körében
Varga Szilvia, Steklács János 211
Egy magyar nyelvű olvashatósági indexadaptáció megalkotásának kérdései
Bogdán Patrik 212
Kutatások az autizmus-specifikus ellátás hazai gyakorlatának feltárására
Szekeres Ágota 213
„Ég és föld az, aminek lennie kéne és ami valójában van…” - Szülői perspektívák autista gyermekeik iskolai ellátásáról
Németh Vivien, Stefanik Krisztina, Völgyesi-Molnár Márta, Győri Miklós 214

Specifikus-e a speciális? - Az autizmus-specifikus ellátás minősége gyógypedagógiai iskolában .....
Havasi Ágnes, Stefanik Krisztina, Győri Miklós 215
Főszereplő vagy statiszta? Az utazó gyógypedagógus az autista gyerekek együttnevelésében
Fazekas Dorottya, Stefanik Krisztina, Jakab Zoltán 216
Egy újabb példa a kutatás és a gyakorlat gyümölcsöző összjátékára: korszerű technológia az autista tanulók együttnevelésében
Őszi Tamásné, Bertók Csilla, Havasi Ágnes, Janoch László Pálné, Győri Miklós 217
Pozitív pszichológia és pedagógia
Vekety Boglárka 219
Kiki és Jojó, avagy mindfulness az oviban – egy tudatos jelenlét alapú intervenciós program megvalósíthatóságának vizsgálata
Kassai Réka 220
A temperamentum szerepe a mindfulness alapú programok végrehajtó funkciókat fejlesztő hatékonyságában
Patányi Anikó Lilla, Vekety Boglárka, Kassai Réka, Koncz Ádám, Takacs Zsófia Katalin 221
A reziliencia megjelenése az óvodáskori mesékben
Édes Regina, Vekety Boglárka, Zsolnai Anikó 222
A Children and Youth Resilience Measure (CYRM-R) 5-9 éves gyermekek számára készült változatának magyar mintán történő pilot vizsgálatának eredményei
Winkler Zsófia, Zsolnai Anikó 223
A jóga pozitív hatásai a pszichológiai működésre
Koncz Ádám 224
Változó világ – változó múzeumok: kihívások a múzeumpedagógiában
Vincze Beatrix 225
Változó múzeum, változó múzeumpedagógia?
Albrecht Zsófia 226
Múzeumkertek, botanikus kertek és természeti tájak, mint élményközpontú tanulási helyszínek
Durayné Fliszár Nóra 227
A múzeum múzeumpedagógia fogalmának újra definiálása az átalakuló világban
Kempf Katalin, Németh András, Vincze Beatrix 228
A budapesti Kisképző; egy nyitott iskola és hagyományai. Művészet, rajztanítás, gyűjtemény a Budapest Székesfővárosi Iparrajziskolában
Nagy Barbara 229

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

Moroccan EFL university students' and their instructors' written feedback preferences and reported practices
Abderrahim Mamad, Tibor Vígh 231
Pedagógus hallgatók saját élményei és terepmunkán alapuló tapasztalatai óvodások múzeumi tanulásáról
Aggné Pirka Veronika, Kolosai Nedda 232
Két speciális énekhang bemelegítő gyakorlatsor hatásvizsgálata
Altorjay Tamás 233
Digitális történetmesélés és oktatási robotika összekapcsolása óvodás és kisiskolás gyermekek körében
Aknai Dóra Orsolya 234
Középiskolai angoltanárok véleménye az egyéni különbségek szerepéről a nyelvtanulásban
Albert Ágnes, Csizér Kata 235
Ijexá and Music Education: The Study of African-based Music as a Pathway to Valorize Minority Groups' Collective Identities

Adrian Estrela Pereira, Ekaterina Konopleva, Do Thi Dung, Byambasuren Nyamkhuu, György Mészáros 236
Tankönyvírás Szarvason 1927 és 1944 között
Albert Gábor 237
Egynyelvűek és kétnyelvűek vizuális tévesztései az olvasás folyamatában
Antal Nikoletta, Györkő Enikő 238
Identifying Potential Accessibility Issues of Digital Learning Tools: A Preliminary Study in Higher Education
Anthea Moravánszky 239
Pedagógusnak készülők – a szakmaipedagógus-képzésbe lépők identitás-állapota
Bacsa-Bán Anetta 240
Az értelmes életre nevelés elmélete és a személy fogalmának korlátai
Balogh Brigitta 241
Nevelés és hatalom Pető András filozófiájában
Balogh Brigitta 242
Az otthoni szülői bevonódás a pedagógusok szemével a roma ésvagy hátrányos helyzetű többségű iskolákban
Balogh Jenifer, Mándoki Réka 243
A szociálisprobléma-megoldás, a megküzdés és az asszertív kommunikáció vizsgálata és fejlesztése 10-11 évesek körében
Balogh-Pécsi Anett 244
Középiskolások tanulmányi rezilienciája: Öt különböző iskolatípus összehasonlítása
Bánhegyi Mátyás, Vékási Adél, Fajt Balázs 245
Zenei képességek fejlesztésének szerepe koragyermekkorban
Bede Fanni Anna, Endrődy-Nagy Orsolya 246
Küzdősportok és a testnevelés kapcsolatának vizsgálata különös tekintettel a NAT és az egyetemi mintatantervek változásaira
Béki Piroska, Győrik Győző 247
Mérőeszköz kidolgozása a tanulási szokások kialakításának a vizsgálatára az iskola kezdő szakaszában
Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea, Nagyné Gájer Orsolya, Józsa Krisztián 248
Gamifikációs megoldás egy tanárképző kurzusban
Buda András 249
Public Art pedagógia – a társadalmilag elkötelezett köztéri művészet jelenléte az európai művészeti felsőoktatás gyakorlatában – akciókutatás
Bényei Judit, Illés Anikó 250
A fekete pedagógia vizsgálata az oktatásban és a sportban – pedagógiai és jogi aspektusok
Borosán Lívia, Cserny Ákos, Budainé Csepela Yvette, habil Soós István, Prof Hamar Pál 251
A duális szakképzés megítélése – a gazdasági társaságok tükrében
Budai Gábor 252
The understanding of students of the competency-based English language curriculum in Mongolia
Byambasuren Nyamkhuu, Adrian Estrela Pereira, Sounantha Phavadee, Czabaji Horváth Attila 253
A tesztmegoldás során azonosított motiválatlan válaszok feladat- és személy szintű vizsgálata elsőéves egyetemisták körében
Csányi Róbert, Molnár Gyöngyvér 254
Doktori hallgatók szakmai szocializációjának tényezői és folyamata
Csereklye Erzsébet 255
Pedagógia, könyvtár, könyvtárpedagógia
Csík Tibor 256
Az angoltanárok jólléte Magyarországon

Csizér Kata, Albert Ágnes 257
A zongorairodalom általános iskolai, ének-zene órai alkalmazásának gyakorlata és lehetőségei
Csontosné Buzás Zsuzsa, Kovácsné Kaczur Andrea 258
A néphagyományok ismeretének vizsgálata a szlovák örökség jegyében
Csontosné Buzás Zsuzsa, Szőgyi Tímea 259
A tanító és óvodapedagógus szakos hallgatók matematikai attitűdjének megváltoztatása a többszörös intelligencia elmélet alkalmazásával
Czapné Makó Zita 260
Veszélyeztetett fajok: a természettudományos attitűd kutatása, egy szisztematikus szakirodalmi áttekintés eredményei
Czető Krisztina, Lénárd Sándor 261
A szakképzésben végzettek munkaerőpiaci átlépésének vizsgálata
Czirfusz Dóra 262
Gyógypedagógus hallgatók nézetei a fogyatékkal élőkkel kapcsolatban: fogalmak és metaforák
Czövek Andrea, Domonkosi Ágnes 263
A magyar neveléstudomány 1945 és 1965 között: Kiss Árpád narratívája életéről, munkásságáról
Darvai Tibor 264
A morfológiai tudatosság vizsgálata olvasási zavart mutató tanulóknál
Désfalvi Ildikó, Domonkosi Ágnes 265
A pedagógusok és gyógypedagógusok kiégés tényezőinek összehasonlító vizsgálata
Di Blasio Barbara, Szigeti Mónika Veronika 266
Az egyik hazai egyetem hallgatóinak többszörös intelligencia vizsgálata
Dominek Dalma Lilla, Christián László, Botos Virág, Ceglédi Szabolcs, Barnucz Nóra 267
Az oktatói kiválóság dimenzióinak feltárása hallgatói visszajelzések alapján
Dósa Katalin, Dósa Ildikó, Szobonya Réka 268
A felsőoktatás-irányítás reformjának nemzetközi és hazai trendjei által felvetett dilemmákra adott válasz: a szegedi modell bemutatása
Döbör András 269
A pszichológiai jóllétet meghatározó tényezők specifikus tanulási zavarral küzdő serdülők esetében
Dudok Réka, Pikó Bettina 270
Szervezeti tanulási folyamatok vizsgálata nemzetközi közös képzések vonatkozásában
Erdei Luca Alexa, Pongor-Juhász Anna Orsolya 271
A tanítás improvizatív jellegének feltárása a tanárképzés résztvevőinek nézetvizsgálatával
Eszes Fruzsina, Kálmán Orsolya 272
Autentikus német nyelvű tartalmak az idegennyelv-tanulásban: Középiskolás diákok német nyelvű szabadidős tevékenységei és nyelvtanulási motivációi
Fajt Balázs 273
A tanulmányi reziliencia és az angol nyelvtanulás összefüggései
Fajt Balázs, Bánhegyi Mátyás 274
A számítógépes gondolkodás fejlesztésének lehetőségei az oktatási robotika támogatásával
Fehér Péter, Majzik Tamás 275
Önképzőköri tehetséggondozás a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának történetében levéltári jegyzőkönyvek alapján
Fehér Ágota, Bálint Ágnes 276
Tanári nézetek a társas összehasonlítás motivációs hatásáról a célelmélet alapján
Fejes József Balázs, Őze Fanni 277
Elkötelezettség a sportrendezvények iránt
Fintor Gábor 278

Az egészségtan tantárgy megjelenése és szerepe az elemi-, a polgári- és az általános iskolában (1917-1950)
Fizel Natasa 279
A konduktív nevelési rendszer alapfogalmai Pető András filozófiai írásainak tükrében
Földesi Renáta, Balogh Brigitta 280
Az oktatói célkitűzésekben és küldetésekben megjelenő értékek
Frányó Zsófia 281
A gamification elhelyezése a játékalapú tanulási módszerek terminológiai rendszerében
Fridrich Máté 282
Pedagógusok iskolai zaklatással kapcsolatos személyes tapasztalatai és ennek összefüggései versengési attitűdjükkel
Fülöp Márta, Egyházi Zsófia 283
Tanulók személyes támogatása céljaikra összpontosító beszélgetéssel
Fűzi Beatrix 284
Városkutatás hallgatókkal: Tankönyv a STROLL – virtuális mobilitás kurzusról
Endrődy-Nagy Orsolya, Nguyen Luu Lan Anh, Borsfay Krisztina, Farkas Pálma 285
Egyenlőtlenségek a felsőoktatásban: tendenciátlan ingadozás vagy trendszerűség?
Fónai Mihály 286
A hallgatói visszajelzések újragondoldása: Egy metaforavizsgálat tanulságai
Furcsa Laura, Bernhardt Renáta 287
A középiskolai tanárképzés 1921–1927-es reformja: az állami befolyás erősödése a professzionális intézményekben
Garai Imre 288
Iskolai kudarcok háttértényezői: alsó és felső tagozatos diákok összehasonlítása
Gál Zita, Jámbori Szilvia, Jagodics Balázs 289
Koragyermekkori intervenció – fókuszban a család
Gelencsérné Bakó Márta, Simonné Csuka Viktória 290
A szülő és mentor közötti reláció vizsgálata a Tanítsunk Magyarországért mentorprogram keretén belül
Godó Katalin 291
A mentorálás vizsgálata az iskolai közösségben
Godó Katalin, Hornyák Ágnes 292
Szisztematikus irodalmi áttekintés a hazai óvodapedagógus-képzés fejlődéstörténetével kapcsolatos közleményekről
Golyán Szilvia 293
Kulturálisan érzékeny pedagógiai kompetenciák fejlesztése a tanárképzésben
Gulya Nikoletta, Fehérvári Anikó 294
Települések lélekszáma és az iskolát kezdő gyermekek fejlődési profiljához illesztett módszertani fejlesztés
Gyarmathy Éva, Pap Judit, Szabó Zénó, Turmezei Mónika 295
Értelmi fogyatékosság hajléktalan emberek körében a nemzetközi szakirodalom alapján
Gyöngyösi Katalin 296
Alacsony végzettség többszörös hátránnyal – hajléktalanná vált korai iskolaelhagyók, gyógypedagógiai iskolások jellemzői
Gyöngyösi Katalin 297
Nigerian Doctoral Students in Hungary: professional socialization process, struggles and plans
Habila Hanis Kakaba, Csereklye Erzsébet 298
A tanulási stratégiák és az online olvasási stratégiák hatása a felsőoktatási tanulmányokat kezdő diákok szövegértés-fejlettségére
Habók Anita, Magyar Andrea, Molnár Gyöngyvér 299

Az 1997-es Tiszavasvári „különballagás” – az első sikeres iskolai szegregációs érdekérvényesítési ügy negyed évszázad távlatából
Hain Ferenc, Balázs Anna 300
Egy másik kultúra megismerése? Külföldi hallgatók múzeumfogyasztási szokásai
Hegedűs Anita 301
A civil szervezetek jelentősége a büntetés-végrehajtási intézetekben az elmélet és a gyakorlat tükrében
Hegedűs Judit, Miklósi Márta 302
Tanulási zavarral küzdő 6. osztályos tanulók teljesítményének komponensei
Hegedűs Roland 303
Enyhe értelmi fogyatékos és többségi tanulók természettudományos tantárgyainak oktatása
Hegedűs Roland, Juhos Ágnes 304
Forrai Katalin módszertani alapelveinek közvetítése külföldi hallgatók számára
Hegedűsné Tóth Zsuzsanna 305
Pályakép és szakmai identitás a kultúraközvetítés szakmai kontextusában
Hegyi-Halmos Nóra, Gulyás Barnabás 306
Tanítók és tanárok – szubjektív pedagógusjóllét-elemek vizsgálata
Hercz Mária, Pozsonyi Ferenc 307
A demográfiai és a szocioökonómiai státusz mutatóinak hatása az általános énhatékonyságra és az önértékelésre középiskolás fiatalok körében
Héjja Bella Emerencia, Páskuné Kiss Judit 308
A középvezető fogalmának és szerepének értelmezése Szakirodalmi összefoglaló
Héreginé Nagy Márta, Rapos Nóra 309
Digitális oktatási innovációk vizsgálata egy nemzetközi kutatás tükrében
Holik Ildikó, Kersánszki Tamás, Sanda István Dániel 310
Mérhető változások a 3. osztályosok környezetismeret tudásában
Homoki Erika, Mata Emese 311
A munkamemória, a végrehajtó funkciók és a figyelemkoncentráció jelentősége az aktivitás- és figyelemzavar diagnosztikai megközelítésében
Horváth Dorottya, Harmath-Tánczos Tímea 312
Adalékok az integrált nevelésben részt vevő tanulásban akadályozott tanulók idegennyelv-tanításához
Hosszu Tímea 313
Duális képzésben való részvétel és az elhelyezkedési tervek összefüggései
Hörich Balázs, Tóth Kevin 314
Duális képzésben való részvétel és az elhelyezkedési tervek összefüggései
Hörich Balázs, Tóth Kevin 315
Mind the gap: the relevance of research to education
Illés Éva 316
A tanórán kívüli tanulás hazai tapasztalatai (2013-2021)
Imre Anna 317
Az információs műveltség kutatása és mérése Németországban és Svájcban
Juhász Márta 318
How Hungarian teachers respond to managing disruptive student behaviour by Complex Instruction Program
K. Nagy Emese, Aaron Adjei 319
Az oktatók inkluzív gyakorlata a felsőoktatásban
Kardos Dorottya, Kálmán Orsolya 320
A beszédtechnika helye és szükségessége a tanítóképzésben
Kelemen Márta, Bukovszki Katalin 321
Hanghigiénés tartalmak a beszédtechnikában és a logopédia szakos hallgatók képzésében

Kelemen Márta 322
Az óvodapedagógusok és a mese kapcsolatának vetületei az óvodapedagógiai gyakorlatban
Kerekes Valéria 323
Populáris irodalmi alkotás hatása az olvasáshoz fűződő attitűdre és a tantárgyi ismeret elsajátítására – egy gimnáziumi kísérlet fontosabb eredményei
Kiss Dávid 324
Szülői bevonódás a Tanítsunk Magyarországért Mentorprogramban
Kiss Dávid Mihály 325
Adatbázis a történelem oktatásához, I. (Nagy) Adatbázis
Kiss Dávid Mihály 326
Az olvasási és matematikai készségek együttes online fejlesztése hátrányos helyzetű, 3-4. évfolyamos tanulók felzárkóztatására
Kiss Renáta, Szili Katalin, Ökördi Réka, Mokri Dóra 327
Verbális és nonverbális indikátorok óvodás gyermekek kreatív problémamegoldási folyamataiban
Kiss Szilvia Piroska, Csíkos Csaba, Demeter Katalin 328
Milyen mértékben jelzi előre az első félévi egyetemi teljesítmény a diplomaszerzést?
Kocsis Ádám, Molnár Gyöngyvér 329
Mentális egészség és múzeumi tanulás - Pozitív érzelmek mozgósítása kulturális tevékenység hatására
Kolosai Nedda, Aggné Pirka Veronika 330
LMBT, avagy Láthatatlan Magányos Biztonságra vágyó Tizenévesek a magyar oktatási rendszerben. Nemzetközi együttműködésben kidogozott beavatkozásokkal
Kormos Kevin, Rónay Zoltán 331
A német kisegítő iskoláztatás reprezentációja a magyar pedagógiai periodikumokban 1868 és 1920 között
Kovács Krisztina 332
Nyelvi tudatosság, nyelvtani fogalomhasználat 4. és 6- osztályosok körében
Kovács Tibor 333
Intergenerációs tanulás felsőoktatási kontextusban - egy pilot kutatás tanulságai
Kovács Zsuzsa, Schiller Emese, Gulyás Barnabás, Dorner Helga 334
A középiskolai tanár-diák kapcsolat jellemzői - egy etnográfiai kutatás tanulságai
Körtvélyesi Franciska 335
The Relationship Of Fluid Intelligence with Gender and Education
Lakatos Kristóf, Hegyi Mónika 336
The Prediction of Test Anxiety and Reading Comprehension on School Performance
Lakatos Kristóf, Hegyi Mónika 337
John Dewey filozófiája a digitális nemzedék környezeti nevelésében
Laczikó Luca Sára 338
A tanárok jóllétének szerepe a gyógypedagógiában
Ladnai Attiláné 339
Psychometric properties and outcomes of a knowledge-based test to assess EFL students` digital literacy at universities
Lan Anh Thuy Nguyen, Anita Habók 340
Milyen legyen az iskola? Alternatív pedagógiai irányzatok iskolakoncepcióinak vizsgálata
Langerné Buchwald Judit 341
Tänzer Lilla intézete és a honleányi nevelés hatása a növendékekre
Maisch Patrícia 342
A női olvasóvá nevelés lehetőségei a nemformális tanulási terekben a reformkorban. Fókuszban az olvasókörök, olvasótársaságok és szalonok.
Maisch Patrícia 343

Megvalósuló jógyakorlatok a szülők-pedagógusok-tanulók kapcsolattartásában
Major Enikő, Hegedűs Gabriella ... 344
A Gordon-módszer eredményességének követéses vizsgálata
Major Tünde Kármen ... 345
Multikulturális attitűdök magyarországi tanodákban
Makszim Edina, Csereklye Erzsébet ... 346
Az óvodák területi dimenziói
Mándoki Réka, Hegedűs Roland ... 347
A rejtett tanterv megjelenése egy angol középfokú nyelvvizsga íráskészséget mérő, valós vizsgahelyzetben megírt szövegeiben
Märcz Róbert ... 348
A kompetenciafejlesztés lehetőségei az integrált STEM oktatásban
Márton Zoltán, Baross Márk Tamás, Holik Ildikó, Molnár György ... 349
A kritikus kognitív készségek fejlettsége első osztályos tanulók esetében
Medovarszki István ... 350
A kritikai realizmus tudományelméleti megközelítésének lehetőségei a neveléstudományban
Mészáros György ... 351
Testnevelés és kreativitás – testnevelő tanárok oktatási gyakorlatának feltérképezése
Mikó Alexandra, Kovács Katalin ... 352
Tudástranszfer és komplex problémamegoldás: miért sikeres a hatékony problémamegoldó és hol hibázik a sikertelen?
Molnár Gyöngyvér ... 353
Digitalizációs és innovatív folyamatok hatások és kihívások a szakképzés bázisán
Molnár György, Orosz Beáta ... 354
Iskolai motiváció és tanulási attitűd
Molnár-Tamus Viktória, Joó Anikó ... 355
A Blum komplex összművészeti program hatékonysága egy pilot mérés eredményének tükrében
Molnár-Tóth Alinka, Anne-Claire Bourgeois, Volentér-Kis Orsolya, Bácskai Márta, Bertrand Schoentgen ... 356
A korai digitális eszközhasználat hatása az iskolai képességekre és az érzelemszabályozásra
Mrázik Julianna ... 357
Assessing teacher resilience and its protective factors: A systematic review
Munezero Edouard, Hódi Ágnes, Tóth Edit ... 358
A középiskolai szelekciót és a kompetenciamérésen nyújtott teljesítmény változását előrejelző tényezők vizsgálata longitudinális adatok elemzésével
Munkácsy Balázs, Tóth Edit ... 359
Nem matematika szakos hallgatók matematikaoktatásának elméleti és gyakorlati kérdései
Munkácsy Kati, Bálint Ágnes ... 360
A storytellinggel támogatott digitális oktatási szabadulószoba mint pedagógiai eszköz a kémiaoktatásban- egy empirikus kutatás eredményei
Muzsalyiné Molnár Henrietta, Lénárd Sándor ... 361
Az iskolai teljesítmény és a tanulási motiváció szerepe a kisiskolások természettudományos kutatással kapcsolatos tudásában és kutatási készségeiben
Nagy Márió Tibor, Korom Erzsébet ... 362
A digitális pedagógia hatásrendszerének mérési lehetőségei
Nagy Róbert ... 363
Óvodás gyermekek „egészség” hívószóra adott szóasszociációinak elemzése a nyelvi szerkesztettség és a szociodemográfiai háttér összefüggéseiben
Nagyházi Bernadette, Zentai Gabriella, Csima Melinda, Finánczy Judit, Podráczky Judit ... 364

Óvónők a változó Magyarországon az 1950-es években
Nemes-Wéber Zsófia 365
Iskolai ünnepélyek, a névadó szerepe az iskola belső világában
Németh Andrásné Farkas Gabriella, Czabaji Horváth Attila 366
Az andragógia helyének és szerepének változása a neveléstudományban Franz Pöggeler munkássága alapján
Németh Balázs 367
Perceptions of Teacher Leaders on the Concept of Distributed Pedagogical Leadership Culture
Okiri Peter Ochieng, Mária Hercz 368
Korszerű oktatástechnikai eszközök alkalmazása az élményalapú elsősegélynyújtás oktatásában
Ozsvárt Barbara, Vincze Beatrix 369
Szent Benedek-rendi nőnevelés
Pálkuti Anikó 370
Az életpálya-építési kompetencia fejlesztése gimnazisták körében
Pálvölgyi Lajos 371
Induktív gondolkodás online mérése óvodások körében
Pásztor Attila, Rausch Attila, Kiss Renáta, Csapó Benő, Molnár Gyöngyvér 372
Lokális sajátosságok a két világháború közötti tanítóképzésben - A szegedi irányzat
Pelesz Nelli 373
Kihívások a magyarországi intézményes idegennyelv-oktatásban. Egy német mint idegen nyelv tanárokkal végzett fókuszcsoportos interjú eredményei
Perge Gabriella, Albert Ágnes, Csizér Kata 374
A kezdő tanárok szakmai fejlődése és tanulása az eredményes tanulás modellje mentén
Péter Petra, Szivák Judit, Rapos Nóra, T. Kárász Judit 375
Teachers` beliefs and perceptions on assessment for learning
Phyu Phyu 376
Szülői elvárások és pedagógiai kihívások a magyarországi mikro magániskolákban
Pongor-Juhász Anna Orsolya, Erdei Luca Alexa 377
Tanító szakos hallgatók neveléssel kapcsolatos töprengései pozitív pszichológiai megközelítésben
Pozsonyi Ferenc, Hercz Mária 378
A középfokú kollégiumi nevelés prioritásainak azonosítása és összehasonlító vizsgálata Magyarország és Szlovákia viszonylatában.
Pribék László 379
Enhancing Teachers` Professional Learning: Embracing Flexibility and Initiative for Improved Teaching Quality
Pu Yu 380
Digitális technológia az általános iskolai alsó tagozatos matematikatanításban
Rausch Attila 381
A Dunántúli Református Egyházkerület közoktatás-politikája az 1920-as években
Rébay Magdolna 382
A testmozgáshoz és a testkultúrához kapcsolódó tanulói iskola-tapasztalatok szerepe az oktatásfejlesztésben
Révész László, Török Balázs 383
Tanulási zavar veszélyeztetettség és a magatartás-, érzelem- és viselkedésszabályozás összefüggései az óvoda-iskola átmenet időszakában
Révész-Kiszela Kinga 384
The Integration of Global Citizenship Education in Foreign Language Courses and Its Role in Enhancing Transversal Competencies: A Review
Rizvika Rahmita Salim 385

Árral szemben. A szexuális kisebbségek iskolai helyzete és megítélése a köznevelés aktuális folyamatai tükrében
Rónay Zoltán, Csereklye Erzsébet, Kormos Kevin 386
Felsőoktatási hallgatói utak longitudinális elemzése
Sági Matild, Hosznyák András 387
Mozaikok a céhes szakképzés történetéből – szegedi példák alapján
Sanda István Dániel 388
A tanítási gyakorlat hatása a testnevelő tanár szakos hallgatók képzéssel kapcsolatos cinizmusára
Sarus Tamás, Paic Róbert, Prisztóka Gyöngyvér 389
Az egészségtudatosság szerepe az informális tanulásban - Egy pilot kutatás eredményei
Savella Orsolya, Czabaji Horváth Attila 390
Időskorúak autonóm tanulásának fejlesztése tanulás-módszertani tanácsadással
Schiller Emese, Dorner Helga, Szabó Zoltán András 391
Középiskola-választás vizsgálata az eltérő idegen nyelvet tanulók, illetve tanítók válaszai alapján
Sebestyén Krisztina 392
Hogyan segíthetik az oktatók kompetenciafejlesztését és rugalmasságát az oktatásmódszertani központok a felsőoktatási intézményekben?
Sebestyén Lilla Anna 393
Koragyermekkori pedagógusjelöltek pályaattitűdje és énhatékonysága
Serfőző Mónika, Kerekes Valéria, Böddi Zsófia 394
Hivatástudat, küldetés, elkötelezettség és reziliencia a pedagógus munkájában
Simon Gabriella 395
A mozgásfejlesztés jelentősége az óvodai nevelésben
Simon István Ágoston, Reiner Dóra, Simonné Kajtár Gabriella 396
Az úszásoktatás során megvalósuló saját óvodapedagógusi rendszer hatása a pedagógus- gyermek kapcsolatrendszerre
Simonné Kajtár Gabriella, Reiner Dóra, Simon István Ágoston 397
Cultural background and self-regulation: An exploratory comparative analysis of Ecuadorian and Hungarian higher education EFL students
Sindy Castillo 398
Mobiltechnológia és kompetenciafejlesztés- egy longitudinális vizsgálat részeredményei
Sinkovics Ádám 399
Kenyeres Elemér oktatói tevékenysége a „Kisdednevelés” folyóirat publikációin keresztül
Somogyi Anett 400
A kollektivizálás narratívái: pedagógusok történetei Zala megyéből (1960)
Somogyvári Lajos 401
Metacognition and Self-Regulated Learning:
Sounantha Phavadee, Byambasuren Nyamkhuu 402
Orvostanhallgatók angol szaknyelvtanulási motivációja – egy pilotkutatás eredményei
Stötzer Andrea 403
A szaknyelvtanári identitás és motiváció vizsgálatának elméleti háttere
Stötzer Andrea 404
A női felső kereskedelmi iskolák társadalmi megítélése a 20. század első felében (1909-1938)
Stummer Krisztina 405
A magyar zenei szakképzésben használt zeneelmélet könyvek vizsgálata
Szabó Adrienn 406
Út a felsőoktatásba a szakképzésből
Szabó Eszter Virág, Ungvári Mária 407
Két szerző, egy szöveg: A kollaboratív írás vegyes módszertanú kutatásának bemutatása

Szabó Gergely, Dobos Mária, Gáspár Judit, Széll Krisztián, Bodó Csanád 408
Nőkép-reprezentációk ikonográfiai elemzése 1949 és 2014 közötti történelemtankönyvekben
Szabó Hajnalka Piroska 409
A tudományköziség érvényesülése a rendszerváltást környező időszak neveléstudományi kommunikációjában: a Magyar Pedagógia esete (1980–2000)
Szabó Zoltán András, Ruzsa Bence, Darvai Tibor 410
Illusztrációk a harmincas évek újszerű magyar történelemkönyveiben
Szalay Ignác 411
Kísérlettervezés és rendszerszemléletű gondolkodás a kémiaórákon
Szalay Luca , Tóth Zoltán 412
A fenntarthatóság pedagógiai elemeinek vizsgálata óvodai nevelési programokban
Szántóné Tóth Hajnalka, Finánczy Judit, Podráczky Judit 413
Eredményesség és méltányosság az általános iskolákban a világjárvány előtt és után
Széll Krisztián 414
A koronavírus-járvány kihívásai és hatásai a hallgatók körében
Szemerszki Marianna, Seli Júlia Éva 415
A női individuum és a nevelés kapcsolatának típusai Fried Margit leányregény-írónő munkásságában
Szűts-Novák Rita 416
Adaptív teszt képességbecslési és feladatkiválasztási módszereinek összehasonlítása szimulációs módszerrel az Országos kompetenciamérés adatain
Takácsné Kárász Judit 417
The Relationship between Motivation and Creativity in the Russian Art and Design Education
Timur Kadyirov, Tun Zaw Oo, Krisztián Józsa 418
Mistakes- receptive musical experiences of adults with severe and multiple disabilities
Tiszai Luca, Pethő Villő 419
„A fenntartható divat drága!" A „zöld divattal" kapcsolatos döntések vizsgálata a középiskolások körében
Tódor Imre 420
A videóelemzés módszertani lehetőségei a tanárjelöltek szakmai fejlődésének-tanulásának támogatásában egyedi, konkrét tanulási helyzetekre építve
Tókos Katalin 421
Curse or Blessing? Using ChatGPT in Higher Education
Tongori Ágota 422
Neurodiversity in Higher Education: Explorative Research Using the Process-based Model of Inclusion at the University of Pecs (2010-2022) and a Refle
Tószegi Zsófia Júlia 423
Mosom kezeim - tanítók gondolkodása az iskolai kudarcról
Tóth Edit, Szabó Éva, Kasik László 424
A kiégés jelensége és a pályaelhagyás pedagógusok körében: a pozitív pszichológia lehetőségei a megelőzésben
Tóthpál-Halasi Orsolya, Pikó Bettina 425
Transcending Traditional Reading Instruction: The Reflective Teaching Model for Reading Comprehension as an Innovative Approach
Tun Zaw OO, Anita Habók, Krisztián Józsa 426
Kész - Rajt – Tűz! Figyelem – Meglepetés - Kíváncsiság!
Túri Krisztina 427
Az fsQCA alkalmazásának módszertani kérdései két reformpedagógiai iskolamodell szakértőinél felvett interjúk összehasonlító elemzése esetén
Turós Mátyás 428

Innovatív projektek és azok hasznosulása a természettudományos tárgyak oktatásában (120 állat és 140 növény bemutatásával)
Valentné Albert Éva Mária 429
Hajdú-Bihar vármegye szakképző iskolásainak rekrutációs bázisa
Vályogos Krisztina 430
Hajdú-Bihar vármegyei szakképző iskolások intézmény- és szakmaválasztási motívumai egy reprezentatív tanulói kérdőíves felmérés eredményeinek tükrében
Vályogos Krisztina 431
Reziliens életutak roma szakkolégiumi háttérrel
Varga Aranka, Orsós István, Trendl Fanni 432
A távoktatás rádiós-televíziós előzményei - nemzetközi példák az 1960-70-es évekből
Velics Gabriella 433
A settlement mozgalom a 20. században - a szociális segélynyújtás történeti és pedagógiai előzményei
Vincze Beatrix 434
A tanító- és tanítónőképző intézetek önképzőköreivel kapcsolatos vélekedések a XIX. század végi és XX. század eleji hazai pedagógiai szaksajtóban
Vincze Tamás András 435
Doctoral students' perceptions on the quality of their doctoral school's English academic writing assessment criteria
Wai Mar Phyo 436
The relationship between doctoral students' English academic writing progress and the quality of their doctoral school's assessment criteria
Wai Mar Phyo 437
A Qualitative Study of the Factors Impacting Teacher Trainers` Lifelong Learning Competencies
Win Phyu Thwe, Anikó Kálmán 438
The assessment of critical thinking disposition in Hungarian undergraduate students: A multi-dimensional Rasch analysis
Yong Liu 439
Korai matematikai készségek online fejlesztése nagycsoportos óvodás gyermekek körében
Zanóczné Markovics Szilvia, Kiss Renáta 440

POSZTEREK

Robotokkal támogatatott tanulási környezet bemutatása a cerebrális parézissel élő alsó tagozatos tanulók esetében
Anton Éva, Vissi Tímea 442
A hódmezővásárhelyi alapfokú agrárszakoktatás kezdetei: Kisjátzi Szeles János és a Királyi Magyar Földművesiskola
Albert Gábor 443
Az apák otthoni és iskolai bevonódása és az erre ható tényezők egy interjús kutatás tükrében
Fényes Zsuzsánna Hajnalka, Csák Zsolt, Pusztai Gabriella 444
21. századi túlélő kompetencia - információs- és médiaműveltség
Fodor Richárd, Tóth Judit, Mongyi Norbert, Szőke-Milinte Enikő, Horváth Mariann 445
Intézménytörténeti mozaikok: A középfokú óvónőképzés, mint a felsőfokú képzés alternatívája (1972–1987)
Golyán Szilvia 446
Elkötelezettség és rugalmasság: Játékos módszerek alkalmazása a hit- és erkölcstan oktatásában különös tekintettel a magyarországi kontextusra
Hetesi Edit 447

Az MABC-2 Checklist, mint egy lehetséges szűrőeljárás az iskolaérettség pszichomotoros kritériumainak megállapítására
Révész-Kiszela Kinga 448
Óvodapedagógusok médiatudatossága
Szőke-Milinte Enikő 449
Családi nyelvpolitika a gyermek szemszögéből. A szülő és a gyermek Trajectory Equifinality Modeling összehasonlítása alapján
Wakai Seiji 450

Keynotes

SETTING, MONITORING AND ACHIEVING THE UN SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS: CONTRIBUTIONS FROM THE GLOBAL COMMUNITY OF EDUCATION RESEARCHERS

Mark Bray

UNESCO Professor in Comparative Education, The University of Hong Kong

This presentation will take a global perspective linked to the United Nations' Sustainable Development Goals (SDGs), which were set in 2015 with a target date of 2030. Among the 17 goals, the presentation will especially focus on the fourth (SDG4) which is explicitly about education. Within the United Nations system, the principal body responsible for education is UNESCO.

Linking to the conference theme, progress towards SDG4 has certainly required commitment – not only from UNESCO and other United Nations bodies but also from governments and other stakeholders. It has also required flexibility, most obviously because of the impact of Covid-19 but also because of political, economic and other factors. Among questions are the extent to which the flexibility permits deviation from SDG4 and dilution of the overall commitment. The world is currently moving behind schedule for meeting the targets; but some dimensions were in any case vague, and others were over-ambitious. Questions then arise about the nature of SDG4 and its sub-goals, and about the extent to which all parties should consider themselves committed in changing political and social circumstances.

Within this picture, further questions relate to the roles and contributions of education researchers. Considerations include both the foci of their research and the methodological lenses that they employ, which also need both commitment and flexibility. Assertions that the objectives are or are not being achieved seem to imply measurement; but arguably some components are not amenable to quantification, thus highlighting needs for qualitative assessments. The presentation will note contributions from education researchers first to the setting of SDG4 and its sub-goals and then to monitoring and progress towards the objectives. These matters include consideration of ways in which research findings are or are not used in the wider environment, and steps that researchers can take to promote the usefulness of their work.

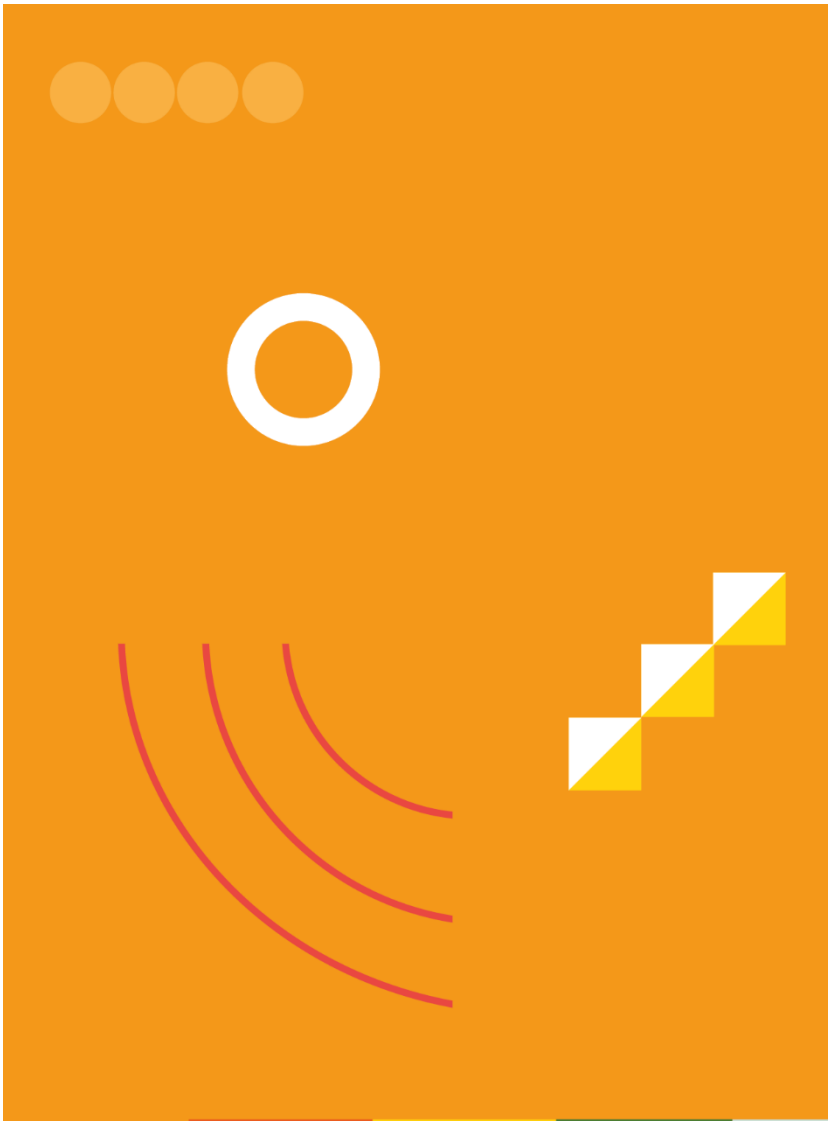
THE PAST, PRESENT AND FUTURE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION

Benedict du Boulay

Professor Emeritus of Artificial Intelligence in the School of Engineering and Informatics, the University of Sussex

AI was first applied in education in the 1970s in a system named Scholar that taught geography through posing and answering students' questions via a text-based interface. It represented what it knew about geography symbolically, using a semantic network, and kept track of the educational interaction with the student by annotating that network. Since those days there have been developments in learner modelling, domain modelling, pedagogic strategies and interactive modalities (among other aspects), and increased concern for ethical, social and cultural contexts and human rights. In addition, AI itself has changed, now being dominated by machine learning and big data that have enabled the creation of dashboards for learners, teachers and educational institutions. This talk will explore these issues and speculate about future directions.

Szimpóziumok

SZAKEMBERBŐL PEDAGÓGUS: PÁLYASZOCIALIZÁCIÓS UTAK A SZAKMAIPEDAGÓGUS-KÉPZÉSBEN

Bacsa-Bán Anetta

Dunaújvárosi Egyetem

A Eurydice vizsgálatok (2021) Magyarországot a pedagógus-ellátottság szempontjából a legrosszabb helyzetű országok közé sorolja, ahol egyidejűleg magas az 50 év feletti pedagógusok aránya, és alacsony a kezdő pedagógusok száma is, ami arra enged következtetni, hogy a pedagógushiány hosszútávúnak ígérkezik, ha nem történik mielőbbi beavatkozás. A szakképzés pedagógusai a szakképzési törvény változásainak hatására nem szükségszerűen pedagógus végzettséggel rendelkező oktatók, akiknek létszáma a Bologna rendszer szerinti képzés elindulásától jelentős mértékben csökkent, amelyhez az emeltszintű érettségi szükséglete ugyanúgy hozzájárult, valamint a képzés pedagógusi területtől való elszakítása is jelentős szerepet játszott. A szakmaipedagógus-képzésben 2021-ben számos intézmény számára új lehetőséget jelentett a szakoktató képzés elindulása, amely amellett, hogy erőteljes hiánypótló szerepet tölt be a pedagógus utánpótlásban, egy új "második karrier" lehetőségét is nyújtja a szakképzés szakemberei és a szakképzettséggel rendelkező, az oktatásban perspektívát látók számára.

A szimpózium célja, hogy ezen csoport, a szakmaipedagógus-hallgatók kötődéseit, szocializációjuknak, szakmai és pedagógiai fejlődésüknek elemeit, elméleti megalapozottsággal és gyakorlati vizsgálatokkal mutassa be. Vizsgálatainkat egy szakmaipedagógus-képzésben nagy hagyományokkal rendelkező intézményben végeztük. A szimpózium 4 előadása a kettős identitás nemzetközi és hazai tetten érhetőségének bemutatásától kiindulva, az identitásuk szakmai alapját jelentő szakképzettségek, szakmai életutak elemzésén át, a hallgatókban rejlő pedagóguskép feltárásán túl a képzés elemeinek pályára vonzó hatásainak vizsgálatáig terjed.

A szimpózium első előadása elméleti megközelítését és hátterét adja a témának, a kettős identitás értelmezését, szerepét és a benne rejlő lehetőségeket kívánja megragadni. Felvázolja mind a nemzetközi, mind a hazai elméletek és gyakorlatok sorát.

A szimpózium második előadása a szakmaipedagógus-képzésben résztvevők szakmai identitásával, annak meghatározó és elengedhetetlen funkcióival, diverzív jellegével foglalkozik.

A szimpózium következő előadása a szakmaipedagógus-képzésbe belépők hivatásmotivációjáról kíván képet adni az előzetes pedagógus- és pályakép feltárásával. A szakoktató képzésre való nagyarányú jelentkezés akkor hozhat megoldást az országos szakmaipedagógus-hiány kompenzálására, ha a belépők pozitívan ítélik meg a pedagóguspályát, mint hivatást és elkötelezettek tudásuk továbbadására.

A szimpózium záró előadásának középpontjában a szakoktatóképzésben részt vevő hallgatók pályamotivációjuk és pedagógus identitásuk fejlődése áll a pedagógiai gyakorlatok tükrében.

Mind a szakmai, mind a pedagógiai identitás kialakulása az egész életpályán át tartó folyamat (Tiedemann, - O'Hara, 1963; Kersting, 1996), amelynek során az egyén a szakmagyakorlás közben szerzett tapasztalatokat folyamatosan beépíti a szakmai identitásába. A pedagógusképzés egyik jelentős feladata a pálya iránti elköteleződés kialakítása. A szimpóziumban bemutatott vizsgálatok egyúttal arra is rámutatnak, hogy a képzők felelőssége e folyamatban hol érhető tetten, és hogyan tudunk hozzájárulni a sikeres és eredményes pályaszocializációs folyamathoz.

Kettős teher alatt? – A szakmaipedagógusok szakmai és pedagógiai identitása

Bacsa-Bán Anetta

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: szakmai identitás; pedagógus identitás; szakmai pedagógusok

A szakmaipedagógus-képzés mindmáig megőrizte a „szakmaiság” és a „tanárság” követelményének kettősségét, illetve a szakmai tudás elvárását, mint a pedagógusi képesítés megszerzésének és a pedagógusi tevékenység gyakorlásának előfeltételét (Benedek–Molnár, 2015; Rádli, 2011). A szakmaipedagógus-képzés sajátossága, hogy a szakmai, diszciplináris felkészültség a tanári képesítéssel több szaktárgy képesítésére készít fel. Mindez a szakmaipedagógus-képzés minden szintjén jelen van, hiszen a képzés egésze a szakmastruktúrához illeszkedik, a szakképzést követi (Rádli, 2011). A szakmai pedagógusok rendelkeznek egy önállóan is felhasználható szakmai képesítéssel, s a hallgatók ezzel párhuzamosan vagy ezt követően szerzik meg pedagógusi képesítésüket (Vásárhelyi, 1985).

Az előadás célja, hogy mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalom áttekintésével e kettős identitás jelenlétét igazolja, valamint arra keresse a választ, hogy a szakmaipedagógus-képzésben a képzők hogyan segíthetik a hallgatók pedagógus identitásának fejlődését úgy, hogy a szakmai területekkel is fenntartsák a kapcsolatot, azaz a szakmai identitásukat is támogassák.

A kettős identitás témáját az alábbi áttekintéssel igazoljuk: Brennan Kemmis és Green (2013) vizsgálataival, akik az ausztrál szakoktatók pedagógiáról alkotott elképzeléseinek elemzésekor mutatták ki a duális identitást, melyet Fejes és Köpsén (2014) a munkahelyhez és hivatáshoz való erős kötődés nyomán igazolt. Farnsworth és Higham (2012) a szakoktatói identitás módosulására és hibriddé válására helyezte a hangsúlyt az olyan a szakoktatók körében, akik a kezdeti hivatás gyakorlatát a szakképzés gyakorlatára váltották fel. Míg Vähäsantanen és Eteläpelto (2009) skandináv kontextusban elemezték a szakoktatók tapasztalatait az iskolák és a munkahelyek közötti jobb interakciót célzó reform kapcsán. E vizsgálat kiemelte, hogy az iskola és a munka közötti határátlépések értékesek lehetnek a szakoktatók szakmai fejlődése és az oktatásnak a munka világához igazodó fejlesztése szempontjából.

A magyarországi helyzetet tekintve kevés kutatás foglalkozott e témával (Fűzy, 2012; Tóth–Őszi–Várszegi, 2014; Daruka, 2015), és kifejezetten a szakképzésben dolgozó tanárokra fókuszáló elemzés is alig található (Bükki – Fehérvári, 2021). A hazai szakképzés oktatóinak kötődése ma is vitatott, hogy mely irányba mutat elsősorban: a szaktárgyi vagy a pedagógiai területek felé. A szakmaipedagógus-képzés átalakulása igyekszik e dilemmát feloldani azzal, hogy a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók identitáskettősségének megőrzésére törekszik, azaz célja nemcsak az elméletek, de a vállalati gyakorlatok révén is a mindennapi élettel való kapcsolatot erősíteni. Smith and Yasukawa (2017) megállapításával egyetértve a „jó szakképző tanár” ismérvei között egyaránt fontosak a tanítási készségek csakúgy, mint a szakmai, ipari tapasztalatok.

Szakmai identitás a jelenlegi szakmaipedagógus-képzésben

Kocsó Edina

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: szakmai életút; szakmaipedagógus-képzés

A 2019-ben elfogadott Szakképzés 4.0 stratégiának az egyik pillére a naprakész tudású oktatók szakmai munkájára épít. A szakképzési rendszer fejlesztésének célpontja a szakmai oktatók speciális életpálya-modelljének kialakítása, valamint a szakoktatók, mérnöktanárok felkutatása és a szakmai középfokú képzésbe történő bevonzása. Ugyancsak kulcsponti elemként fogalmazták meg az olyan adaptív mérnöktanár- és szakoktatóképzések megteremtését, melyek elvégzésével az iparban dolgozó szakemberek könnyebben be tudnak kapcsolódni a szakmai középfokú intézmények munkájába. (ITM, 2019)

A szakképzésben megkérdőjelezhetetlen a szakmai oktatók szakterületi felkészültsége, tapasztalata, szakmai életútja. Bükki (2022) vizsgálatai azt mutatják, hogy az iskolai rendszerű szakképzés gyakorlati oktatóinak nagy része először szakképesítést szerzett, rövidebb-hosszabb ideig szakmájában vállalt munkát, majd 50%-uk oktatóként is tovább dolgozik eredeti szakmájában. Általánosságban a tanítást csupán szakmai ismereteik, szerzett tapasztalataik átadásának tekintik – ezt saját képző tapasztalataink is megerősítik –, de végül kialakul elköteleződésük az oktatói pálya felé (Berger & D'Ascoli, 2012), és többségük szakoktatói végzettséget is szerez.

Előadásunkban betekintést nyújtunk a 2023/2024-es tanévre közel 250 fős hallgatói állományunk demográfiai hovatartozásán túl szakmai életútjuk, végzettségeik és gyakorlati, munkahelyi tapasztalataik leíró elemzésébe, melyet vegyes módszertani apparátussal lefolytatott vizsgálatainkra építünk: elsődlegesen kérdőíves adatokon alapul, kiegészítve interjús és dokumentumelemzési eljárásokkal. Elemzésünket a szak jelentkezőitől a felvettekre szűkített mintánkon át végzetük, de kibővítjük a 2023-as felvételi eljárások beiratkozóinak csoportjára is. Jellemző a szak hallgatóira, hogy nagyarányban részmunkaidős munkarendben jelentkeznek rá, szakmaterületi szórásuk igen nagy, aminek oka lehet a képzés hiánypótló szerepe és óriási igénye. Viszonylag kevés, bizonytalan, formálódó oktatói, de annál több, határozott és karakterisztikus szakmai tapasztalattal rendelkeznek. Összehasonlító vizsgálatainkban feltártuk, hogy a pedagóguspályához való viszonyuk, pedagógusképük, valamint a képzéssel kapcsolatos és a saját magukkal szembeni elvárásaik tekintetében különböznek azok, akik már dolgoztak pedagógusként is és azok, akik szakmai pályájukra is csak rövid ideje léptek. Szakmai identitásukra büszkék, értéknek tekintik azt, ami jól megalapozza pedagógusi szocializációjukat. Elsődleges céljaik között szerepel a tudásátadás, így pedagógusi pályára lépésük vélhetően nem fogja gyengíteni az eredeti szakmájuk iránti hivatástudatukat, ugyanakkor szakmaterületi identitásuk és szakértelmük erős alapokat adhat tanítási gyakorlatuknak és szakmai fejlődésüknek is (Orr, 2019).

Az előzetes pedagógus- és pályakép befolyása a szakmai pedagógusok hivatásmotivációjára

Csikósné Maczó Edit

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: szakképzés; hivatásmotiváció; pedagógus pályakép

A pedagógus pályára lépők számának csökkenése a ’90-es évektől megfigyelhető folyamat (Paksi et al., 2015). Az országos tanárhiány a szakmai elméletet és alapozó tárgyakat oktatók területén az egyik legsúlyosabb (Lannert, 2022). A tanárképző intézmények ezért optimistán tekintettek a 2021 szeptemberében induló szakoktató szakra, mely nagy érdeklődést váltott ki a szakmát oktató, ám diplomával nem rendelkezők körében, bizonyítottan azért is, mert a bemenethez középszintű érettségi is elegendő volt. Korábbi vizsgálatok igazolták, hogy a pedagógusképzés a társadalmi integráció egyik fontos színtere, mert jellemzően nagyobb létszámú a jelentkezés azok körében, akiknek ez a pálya az értelmiségi rétegbe való bekerülés lehetőségét jelenti (Köcséné, 2001; Thun, 2012).

A csökkenő tendenciával foglalkozó kutatások nagy hangsúlyt fektetnek a pedagóguspálya percepciójának feltérképezésére, melynek fontos elemét képezik a pedagógusról és pályáról alkotott nézetek hivatásmotivációval való összevetése (Holecz–Csongrádi, 2009; Ercsei, 2011). A pedagógusképzésre belépők tanárszerepekről kialakult véleményét elsősorban a diákként megélt tapasztalatok határozzák meg (Dobos, 2022), illetve kutatások szerint a pedagógusfelmenőkkel rendelkezők nagyobb arányban választják a pedagógusszakokat (Pócsik, 2015; Paksi et al., 2015).

A szakoktató szakon tanulók hivatásmotivációjának kialakítása döntően befolyással lesz arra, mennyire lesznek elkötelezettek a szakképzésbe való bekapcsolódásba. A 2023-ban intézményünkben lefolytatott, szakmaipedagógus-képzésünk teljes hallgatói létszámát megszólító (N=190), kvantitatív kutatásunk célja az volt, hogy feltérképezzük, milyen előzetesen kialakult pedagógus- és pályaképpel érkeznek a hallgatók, s a különböző gyökerű pedagógusképek miként alakítják a saját tanári kompetenciák fontosságának sorrendjét. Feltételeztük, hogy korszerű tartalommal bíró képzéssel vonzóvá tehető az oktatói pálya, még ha a jelentkezésnél inkább a felsőfokú végzettség megszerzése, mint a szakképzésben való aktív oktatói részvétel volt is a cél.

Az elemzés leíró és összehasonlító statisztikai módszerekkel történt. A képzésre belépők többsége nem rendelkezett pedagógusfelmenőkkel, s a pálya iránt korábban nem éreztek elköteleződést. Az előzetes pozitív iskolai tapasztalatok korrelációt mutattak a pedagógus, mint szakember kedvező megítélésével, a szakoktató szak iránti motivációnál azonban szignifikánsan magasabbra értékelték a diploma, mint presztízs megszerzését. Az összehasonlító vizsgálatok azt is feltárták, hogy a szakképzésbe való bekapcsolódás szándékát kedvezőtlenül befolyásolja a tanári pálya jelenlegi társadalmi helyzete, ami főként a jövőbeli oktatói karrierképükben bizonytalanoknál hátrányos. Az eredmények rávilágítottak, hogy intézményi szempontból még nagyobb szerepe van a képzőknek a minőségi, korszerű tartalommal bíró felkészítés nyújtásában, mellyel elkötelezetté tehetik a hallgatókat az oktatás, mint a tudásátadás nélkülözhetetlen tevékenységének irányába.

A pedagógusok pályaszocializációjának elősegítése a szakmai gyakorlatok tükrében

Cserné Pekkel Márta

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: pályamotiváció; pályaelhagyás; szakmai pedagógusok

A szakmai identitás alakulása egy állandóan változó folyamat, már a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók is aktív részesei ennek a formálódásnak. Ha a hallgató már a képzés elején egyértelmű szakmai identitással rendelkezik, akkor könnyebben alkalmazkodik az elvárásokhoz és könnyebben értelmezi pedagógus-szerepét (Dobrow–Higgins 2006). A tanulásról-tanításról diákként szerzett benyomások és vélekedések gyakran ellentmondásba kerülnek a képzés során szerzett tapasztalatokkal. Ugyanakkor a pedagógusképzésben a hallgatói sikeresség egyik alappillére a szakmával való azonosulás (Sági 2015). A további szakmai sikereket nagyban befolyásolhatja, hogy a pedagógiai identitást mennyire erősítették meg a tanulmányok ideje alatt akár az iskolai/pedagógiai gyakorlatok során, és ez mennyire idomul az alapvető személyiségjegyekhez.

Egy felsőoktatási intézmény szakoktató szakos hallgatói szakmai szocializációjának egyik momentuma, hogy a tanítási gyakorlatok, hospitálások alkalmával bepillantást nyernek az iskola világába, ezáltal a pedagógus szakmával még inkább azonosulni tudnak és ez vélhetően megjelenik identitásukban is.

Önkéntes, online kérdőíves vizsgálat formájában kérdeztük meg egy felsőoktatási intézmény szakoktató szakos hallgatóit (N=190) azért, hogy képet kapjunk, a szakoktató képzésben a gyakorlatok mennyire segítik elő a hallgatók pályaszocializációjának alakulását, erősödik-e a pályához való kötődésük.

Korthagen (2005) hagyma-modelljében bemutatja a személyes és szakmai változások több szintjét, melyek a szakmai identitás fejlődésének kialakításában is közrejátszanak. E modellre építve megfogalmazhatjuk, hogy a szakoktató szakos hallgatók a képzésre már egy elsajátított szakmával érkeznek és diplomájuk megszerzésével presztízsemelkedés következik be, hiszen magasabb végzettségre tesznek szert. Felsőfokú tanulmányaik befejezésével esély teremtődik arra, hogy ne csak választott alapszakmájukban tevékenykedjenek tovább, hanem akár a képzés során szerzett gyakorlatok hatására szakmai pedagógusként is elhelyezkedjenek, megteremtve ezzel a több lábon állás lehetőségét (Bacsa-Bán 2019a és 2019b). A napjainkban oly aktuálissá vált kérdést, a pedagóguspálya-elhagyást (Háber 2003; Paksi et al. 2015) is más kontextusba helyezi, hiszen a hazai és nemzetközi szakirodalmak leginkább a teljes pedagógustársadalmat kutatják e tekintetben. A pedagóguspálya elhagyásának indokaként számos tényező szerepel (Veroszta 2012), de a magyar oktatási rendszerben a szakoktatók tevékenysége mégis nagy jelentőséggel bír a pedagóguspályán-maradás szempontjából is.

TANULÓI KOMPETENCIÁK - SZÜLŐI KOMPETENCIA. A SZÜLŐI BEVONÓDÁS VIZSGÁLATA A TANULÓI KOMPETENCIAMÉRÉSEK ADATBÁZISAIBAN

Bacskai Katinka

Debreceni Egyetem

A diákok társadalmi háttere minden oktatási rendszerben meghatározza a tanulmányi eredményességüket, a hatás nagysága azonban országonként eltérő, Magyarországon pedig különösen erős. Az oktatáskutatás egyik feladata az, hogy feltárják azokat az erőforrásokat, amelyek a szocioökonómiai háttér és az iskolai siker közötti meghatározó együttjárás mellett hozzásegíti a diákokat a jobb tanulmányi eredményekhez. Az egyik ilyen erőforrás a szülői bevonódás, vagyis az, hogy a szülő a gyermeke iskoláztatásával kapcsolatban is kompetens szerepet tudjon játszani (Godall 2018, Epstein 2010, 2011). Szimpóziumunk öt előadása nagymintás eredményességkutatások eltérő szempontú másodelemzése, az első előadás a Programme for International Student Assessment (PISA) a következő négy pedig az Országos kompetenciamérés (OKM) adatbázisait használja. Fontosnak tartjuk a statisztikai másodelemzést, mert ezen a módon értékesíteni tudjuk azt a gazdag adatforrást, amely a kutatók rendelkezésére áll, hiszen a populációs- (OKM) és reprezentatív valószínűségi (PISA) mintáknak köszönhetően érvényes eredményeket tudunk megfogalmazni a témával kapcsolatban.

Első előadásunk a PISA 2018-as kifejezetten szülői bevonódásra koncentráló almintáját vizsgálja. A nemzetközi összehasonlítás betekintést enged más kultúrák szülő-iskola kapcsolattartási jellemzőibe. 18 ország adatait elemezve alakítottak ki a kutatók szülői klasztercsoportokat az alapján, hogy melyik bevonódási típus milyen mértékben jellemző az egyes családokban.

A hazai adatok elemzéséhez a következő négy előadásunk az OKM 2019-es kutatói adatbázisait használta, mivel ez az utolsó olyan elérhető adatbázisszett, ahol lehetőség nyílik a tanulói és az intézményi szint összekapcsolására. A második előadás alapjául szolgáló kutatás célja az volt, hogy mintázatokat találjon a szülői bevonódás változói között. Az eredmények alapján jól elkülöníthető egy otthon falain belül működő szülői támogatói tevékenység és az otthon falain kívüli, részben az iskolához kötődő szülői bevonódás típus.

Harmadik előadásunk kifejezetten az eredményesség és a szülői bevonódás közötti kapcsolatot vizsgálja. A hazai és a nemzetközi szakirodalom sem egységes azzal kapcsolatban, hogy pozitív vagy negatív-e ez az összefüggés, így az előadás eredményei alkotó módon járulnak hozzá ehhez a vitához. Bizonyos változók pozitív, mások negatív hatást gyakorolnak.

A gyermek életkorának növekedésével egyre kisebb a szülői bevonódás mértéke és a hatása is, ennek ellenére nem elhanyagolható, hogy a középiskolai évek alatt mennyire maradnak aktívak a szülők. Negyedik előadásunk az érettségit nem adó szakképzésre koncentrál és szektorközi összehasonlítást végez, amelynek keretében mind az eredményesség, mind a szülői bevonódás górcső alá kerül.

Kifejezetten egy felekezet által fenntartott iskolahálózatra koncentrál a szimpózium utolsó előadása. A református iskolák reziliens diákjainak jellemzőit vizsgálja és kiemelten figyel a szülői bevonódás jellemzőire.

A kutatást támogatta:

A szimpózium alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A szülői bevonódás jellemzői. Kultúrák közötti különbségek a PISA vizsgálat adatai alapján

Bencze Ádám, Markos Valéria, Kocsis Zsófia, Rusznák Anett, Dorogi Alexandra

Debreceni Egyetem
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; PISA mérés; interkulturális összehasonlítás

A szülői bevonódással kapcsolatos szakirodalomban látható, hogy a bevonódás nem jelenti ugyanazt a folyamatot a különböző kultúrákban, mind volumenét, mind megjelenési formáit tekintve különböző lehet a fogalom jelentése (Saeki, 2018). Ugyanakkor, mivel maga a fogalom rendkívül komplex és inkább inkluzív, számos kultúrákra koncentráló kutatás másként értelmezi s nyilvánvalóan másként is méri azt, ennek ellenére a kutatási eredményekben jól kirajzolódnak az etnikai, kulturális különbségek a szülői részvétel típusaiban. Elemzésünkhöz a PISA 2018-as szülői lekérdezés adatbázisát (N=91.799) használtuk fel, és a szülők gyermekük tanulmányaikba történő iskolai és otthoni bevonódására fókuszálunk elsősorban országcsoportok szerinti bontásban. Az adatbázisban tizenhét ország szerepel, melyeket az alábbi hat országcsoportba soroltunk földrajzi elhelyezkedésük alapján: Nyugat-Európa (Belgium, Németország, Írország, Luxemburg), Dél-Európa (Olaszország, Málta, Portugália), Közép- és Kelet-Európa (Horvátország, Georgia), Közép-Amerika (Dominikai Köztársaság, Mexikó, Panama), Dél-Amerika (Brazília, Chile) és Távol-Kelet (Hongkong, Dél-Korea, Makaó). Fő kutatási kérdésünk, hogy milyen különbségek vannak az országcsoportok között a szülő-iskola kapcsolattartást illetően. A vizsgált 6 országcsoportban a szülői bevonódás mértékét kereszttáblaelemzéssel vizsgáltuk mind az otthoni bevonódás, mind az iskolai bevonódás szintjén, majd klasztercsoportokat hoztunk létre, amelyeket összevetettünk az országcsoporttal. Az eredmények azt mutatják, hogy három szülői klasztercsoportra volt jellemző a gyermekük tanulmányaiba való otthoni bevonódás, ezek közül az individualista és a maximalista szülői klasztercsoport esetében erősebb, a minimalista szülői klasztercsoport esetében gyengébb bevonódásról beszélhetünk. Míg az iskolai bevonódás két szülői csoportra volt jellemző, a maximalista szülőkre erősebben, az individualista szülőkre gyengébben; miközben a minimalista és a passzív klasztercsoportokba tartozó szülőkre nem jellemző a szülő-iskola kapcsolattartás ezen formája. A nyugat-európai, a dél-európai, valamint a közép- és kelet-európai országokban a legjellemzőbb a gyermek tanulmányába történő szülői bevonódás típusok a minimalista szülő és az individualista szülő. A távol-keleti és a dél-amerikai országokban differenciáltabb a szülői típusok közötti megoszlás, így ezekben az országokban három típus is magas arányban van jelen: a minimalista szülő, az individualista szülő és a passzív szülők csoportja. A közép-amerikai országokban az individualistán bevonódó szülő és a maximálisan bevonódó szülő a leggyakoribb.

A kutatást támogatta:
Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A szülői bevonódás mintázatai az Országos kompetenciamérés adatai alapján

Major Enikő, Bencze Ádám, Dorogi Alexandra, Rétháti Csilla, Hegedűs Gabriella

Debreceni Református Hittudományi Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; OKM mérések; tanulmányi eredményesség

Az iskoláknak és a tanároknak számos olyan kihívásnak kell megfelelniük, amelyek az elmúlt évtizedekben még nem jelentkeztek társadalmi igényként. Ezen kihívásoknak az intézmények önmagukban nagyon nehezen tudnak eleget tenni, ugyanakkor az iskola céljai eléréséhez szövetségesre is számíthat, a diák mögött álló szülőre, családra. Csakhogy az oktatási intézmények egyre nagyobb kihívással szembesülnek, amikor a szülőket szeretnék bevonni az iskola életébe a tanulók iskolai eredményességének fejlesztése érdekében. Előadásunk célja, hogy az iskolák és a szülők szerteágazó kapcsolati hálóját áttekintse a változatos mutatók mentén megvalósult vizsgálatok alapján (Putnam, 2004; Epstein, 2010, 2011). Kutatásunk alapját a 2019-es Országos kompetenciamérés 6. és 10. évfolyam tanulói adatbázisa jelentette. A vizsgálat során a fókuszban a tanulmányi eredményre is hatást gyakorló szülői bevonódás szerepelt, és ennek összefüggései a tanulók családi hátterével, az életkorával és a nemével. Főkomponens elemzést használtunk a szülői bevonódás mintázatainak kitapintására és kereszttábla elemzést a magyarázó változók vizsgálatára. Eredményeink azt mutatják, hogy bár az életkor előrehaladtával a szülői bevonódás mértéke csökken, mégis jelentős marad, elsősorban az otthonon kívüli bevonódás az, amelynek jelentősége nem csökken, és ez az eredményességre is hatást gyakorol. Eredményünk gyakorlati jelentősége, hogy felhívja a figyelmet, hogy a középfokú intézményekben olyan megoldásokat kell találni a szülőkkel való kapcsolattartásra, amely a szülői közösség számára a leginkább megfelelő, hiszen bár a diák középiskolás életkorában már kevesebb az interakció a szülők és a tanárok, valamint a diákok és szüleik között is, annak jelentősége nem csökken. Ennek a tudásnak a birtokában törekedhetnek arra az iskolák, hogy pl. igyekezzenek a szülői értekezleteket olyan időpontban tartani, amikor a szülők nagyrésze részt tud venni, mert ezzel erősíthetik a kompetenciaérzetüket. Vizsgálatunk megerősítette a korábbi kutatások eredményeit (Bauch, 2001; Lavenda, 2011; Fényes et al., 2022), miszerint a magasabb státuszú szülők erőteljesebben vesznek részt a gyermekeik otthoni és iskolai életében, így kiemelt figyelmet kell szentelni az alacsonyabb szocioökonómiai státusszal rendelkező családok bevonására.

A kutatást támogatta:
Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A szülői bevonódás és az eredményesség összefüggései Magyarországon az Országos kompetenciamérés adatai alapján

Alter Emese, Vályogos Krisztina, Dan Beáta, Bacskai Katinka

Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; OKM mérések; iskolai eredményesség

A diákok iskolai eredményessége az oktatás kulcskérdése. Az eredményességet nagyon sok tényező befolyásolja, amelyek között a diák, az iskola, a tanár, a tanterv mellett az otthon, a szülői háttér is komoly befolyásoló erővel bír (Hattie, 2009). A szülői SES befolyásoló ereje magas szinte valamennyi oktatási rendszerben (OECD, 2019), ebben a tanulmányban azonban azt vizsgáljuk, hogy a szülők iskolai bevonódása hogyan befolyásolja a diákok iskolai teljesítményét. A családi bevonódás a nevelési folyamatok színtereibe, valamint a tanulók iskolai eredményessége nemzetközi szinten intenzíven kutatott témává vált, mely a tanuló teljesítményét vizsgálva kerül az elemzések középpontjába (Ames, 1992; Bryan, 2005; Dweck, 1986; Elliot, 1999; Elliot & McGregor, 2001; Pintrich & Schunk, 2002). Kutatásunk során a 2019-es Országos kompetenciamérésben részt vevő 6. és 10. osztályos tanulók adatait elemeztük. Elemzésünkben a szülői bevonódás gyermekek matematika és szövegértés eredményességére gyakorolt hatását vizsgáltuk az évfolyam, a bevonódás formái, a családi háttér, valamint a gyermek neme szerint. Kutatásunk során tehát a diákok szintjén vizsgálódtunk, az intézményi szintű hatásokat nem elemeztük. A diákok standard matematika és szövegértés pontszáma, valamint neme mellett a tanuló standard családi háttér indexértékét használtuk az elemzéshez, amely többek között figyelembe veszi a szülők iskolai végzettségét, az otthoni könyvek számát, a diák saját könyveinek számát, valamint az otthoni számítógép meglétét. A szülői bevonódást három változó mentén vizsgáltuk, melyek esetében a válaszadó diákok négyfokú Likert-skálán adták meg, hogy szüleik milyen gyakran járnak szülői értekezletre, milyen gyakran segítenek a tanulásban és házi feladatuk elkészítésében, valamint, hogy a család milyen gyakran beszéli meg az iskolában történteket. Az adatokat lineáris regresszióelemzéssel vizsgáltuk. Kutatásunk eredményei a következők voltak: (1) a szülők tanulásba való bevonódása a magasabb évfolyamba járó diákok esetében nem mutat gyengébb összefüggést a diákok matematika és szövegértés teljesítményével, mint az alacsonyabb évfolyamra járóknál; (2) a szülői bevonódás házi feladat elkészítésében és tanulásban való segítségnyújtásra vonatkozó formája a gyermek matematikai és szövegértési eredményességével negatív, a szülői értekezletek látogatásának gyakorisága és az iskolában történtek megbeszélése pozitív kapcsolatot mutat a tanulói eredményességgel; (3) a szülői bevonódás és az eredményesség közötti összefüggés a magasabb státusú családok körében gyengébb az alacsonyabb státusú családból származó gyermekekhez képest.

A kutatást támogatta:
Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Szülői bevonódás a szakképzés különböző szektoraiban

Dorogi Alexandra

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; Országos kompetenciamérés; fenntartói szektor, szakképzés

Hazai és nemzetközi viszonylatban is elmondható, hogy többnyire együtt vizsgálják az ISCED3 szinten tanulókat, valamint ezen kutatások a képzési rendszerekre és tananyagtartalmakra koncentrálnak (Bacher 2003; Sós 2010; Blossfeld–Roßbach-von Maurice 2011; Bükki et al. 2012). Kifejezetten kevés figyelmet fordítanak a csak szakmát adó képzési típusra, holott ennek a rekrutációja, az eredményessége és a kimenete nagyban különbözik a technikumi (érettségit adó) képzéstől, valamint tudjuk, hogy a kontinentális oktatási rendszerekben a szakképzésbe jelentkező diákok szociokulturális háttere elmarad a felsőfokú tanulmányokra felkészítő általános gimnáziumi képzéstől (Müller–Shavit 1998; Bacher 2003; Schlögl–Lachmayr 2005; Fónai–Hajdú–Estók 2007; Powell–Solga 2011; Tomasz 2012). Kutatásunkban a középfokú oktatásban tanulók eredményességét vizsgáljuk, megkülönböztetve az érettségit adó és az érettségit nem adó képzési típust. Mindezeken túlmenően a fenntartók közötti különbségeket is elemezzük, amelyet már több kutató is vizsgált, és megállapították, hogy az egyházi fenntartású intézményekben eredményesebbek a diákok, mint a többi intézményfenntartó iskoláiban (Bacskai 2017, Hegedűs 2017, Morvai 2017). Így kutatási kérdésként megfogalmaztuk, hogy az érettségit nem adó képzésben is hasonló a fenntartók közötti különbség az Országos kompetenciamérés (OKM) eredményeit tekintve. Három hipotézist állítottunk fel: Elsőként megfogalmaztuk, hogy az állami fenntartású intézményekben a diákok többsége átlag alatti eredményt ér el az OKM-ben, mint a mási fenntartású iskolákban. Második hipotézisünk, hogy a családháttér-index javulása nagyobb befolyással van az állami fenntartású iskolákban, mint a más fenntartás esetében. A harmadik hipotézisünk, hogy leginkább az egyházi fenntartású iskolákba vonódnak be a szülők. Kutatásunkban az OKM 2019. évi 10. és a 2017. évi 8. évfolyam tanulói, telephelyi és intézményi adatbázisait használtuk fel, közel 80.000 diák adatait elemeztük. Leíró statisztikákat készítettünk, majd ANOVA, kereszttábla és regressziós elemzéssel vizsgáltuk meg a hipotéziseinket, melyeket egyéni és aggregált telephelyi szinten is megvizsgáltunk, különbséget téve a tanulmányi és a nem tanulmányi eredményességi változók között. Első hipotézisünk nem nyert igazolást, mert fenntartói szinten nem mutatkozik különbség a két képzési típusban tanulók eredményességét tekintve. Második hipotézisünk azonban részben igazolást nyert, a szövegértési pontszámkülönbséget tekintve pozitívan befolyásolja a családiháttér-index elmozdulása a tanulói eredményességet. A harmadik hipotézisünk szintén részben nyert igazolást, mert az otthoni beszélgetésbe és a szülői értekezletbe jobban bevonódnak a szülők az egyházi szektornál, mint a többi fenntartó esetében. Azonban további vizsgálat szükséges, hogy vannak-e olyan egyéb tényezők, mint a régió, vagy más keresztmetszeti vizsgálat esetében, ahol beigazolódik a hipotézisünk.

A kutatást támogatta:
Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Reziliens tanulók és szülői bevonódás a református iskolákban. Az Országos Kompetenciamérés tanulságai

Ceglédi Tímea, Bacskai Katinka

Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; reziliencia, szektorközi összehasonlítás; Országos kompetenciamérés

A PISA adatokat elemző nemzetközi jelentésekben fontos jelzőszámként jelenik meg a reziliens tanulók országonkénti aránya, amelyből az egyes országok oktatási rendszerének egyenlőtlenségeire következtetnek (OECD 2011, 2018). Rezilienseknek tekintik azokat a diákokat, akik hátrányaik (gazdasági, szociális és kulturális stb.) ellenére kiemelkedően tudnak teljesíteni az iskolában, a. A reziliens tanulók számvetésén túl arra is keresik a választ, hogy milyen mögöttes hatásokkal függ össze a hátrányok ellenére felmutatott magas teljesítmény (Agasisti et al. 2018). E tényezők között kevésbé kutatott a szülői bevonódás (parental involvement), amelyik – ugyanakkor – a hátrányokkal való megküzdés egy kulcsmozzanata lehet. S még kevesebbet tudunk minderről az egyes fenntartói szektorok vonatkozásában. Magyarországon 2011-től nagyarányban megemelkedett az egyházi iskolák száma és a református szektorban az átvett iskolákban a korábbiaknál jóval magasabb a hátrányos helyzetű diákok aránya (Bacskai, 2018). Emiatt különösen aktuális előadásunk azon kérdése, hogy 1) miképpen járulnak hozzá a református iskolák a tanulók rezilienssé válásához (összehasonlítva a nem egyházi fenntartású és az egyéb felekezetek által fenntartott iskolákkal), továbbá, hogy 2) ez milyen összefüggést mutat az – egyházi iskolákban egyébként erőteljesebben jelenlévő (Pusztai, 2015) – szülői bevonódással.
Elemzésünkben az Országos kompetenciamérés 2019. évi hatodikos tanulói, intézményi és telephelyi összekapcsolt adatbázisait használtuk adatforrásként (N=99615). A reziliencia vizsgálatához reziliens diákok számának meghatározásához az OECD módszertanát választottuk (OECD, 2011; 2018). Beazonosítottuk a hátrányos helyzetű diákokat és közülük kiemeltük azokat, akiknek az eredményessége kimagasló a társadalmi hátterükhöz képest (lineáris regressziós becslés reziduálisa képezte a számítás alapját). Az adatelemzés során a református szektort az egyéb felekezetek által fenntartott egyházi oktatási szektor és a nem egyházi iskolák tanulóihoz hasonlítottuk, a. A szülői bevonódás otthoni aspektust és iskolai aspektust egyarát vizsgáltuk (Epstein et al., 2009).
Annak ellenére, hogy a református iskolákban is nőtt az elmúlt időszakban a hátrányos helyzetű diákok aránya (Bacskai, 2018), a többi szektorral összehasonlítva még mindig itt a legalacsonyabb. Ugyanakkor az ide járó reziliens tanulók hátterükkel korrigált eredményessége kimagasló a többi vizsgált fenntartói szektor reziliens tanulóihoz képest. A szülői bevonódás jelenléte a református szektorban a legerőteljesebb. Mindemellett nem jelenthető ki egyértelműen, hogy ez járul hozzá az itt tanuló hátrányos helyzetű tanulók rezilienssé válásához. Eredményeink összességében azt a szakirodalmi tapasztalatot támasztják alá, hogy az eredményesség és a bevonódás kapcsolata nem lineáris (Xu és mtsai., 2010, Gonida & Cortina, 2014; Moroni et al., 2015). Más szektorokban ugyanez az összefüggés inkább volumenében, mint mintázatában tér el.

A kutatást támogatta:
Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A KORAGYERMEKKORI INTERKULTURÁLIS NEVELÉS INTÉZMÉNYI TÁMOGATÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

Bajzáth Angéla

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A koragyermekkori interkulturális nevelés fontos szerepet játszik a gyermekek fejlődésében és az inkluzív társadalmak kialakításában. Az interkulturális nevelés célja, hogy elősegítse a különböző kultúrák közötti megértést, tiszteletet és együttműködést. Ennek a folyamatnak az intézményi támogatása kiemelt fontossággal bír, mivel az intézmények lehetőséget nyújtanak a gyermekek korai éveiben történő befogadásra és tanulásra. Szimpóziumunkban azt szeretnénk bemutatni, hogy milyen intézményes lehetőségeink vannak a befogadás támogatására.

A magyarországi bölcsődékben is egyre nagyobb a kulturális sokszínűség, ami azt jelenti, hogy a kisgyermeknevelőknek meg kell tanulniuk, hogyan tudnak hatékonyan együtt dolgozni a különböző kulturális hátterű gyermekekkel és szülőkkel. Ez a szimpózium arra összpontosít, hogy bemutassa a I.ECEC nemzetközi kutatási projekt (Erasmus+ KA2 Stratégiai Partnerségek - I.ECEC -Intercultural Early Childhood Education and Care: Curriculum Design for Professionals; projekt, 2018-1-HU01-KA201-047763) nyomán született munkákat. Az interkulturális tanulási folyamatban a szülők, kisgyermeknevelők és a képzésben részt vevő hallgatók támogatásának eszközeit vizsgáljuk és a munkahelyén zajló interkulturális szakmai tanulási tapasztalatokra összpontosít. Mivel egyre inkább szükségletként jelenik meg a támogatás iránti igény, ezért nagy szükség van e téma kutatására és megvitatására, különösen hazai kontextusban. A prezentációkban során az alábbi témákat szeretnénk bemutatni:

- Intézményi támogatás és irányelvek az interkulturális nevelés terén.
- Pedagógusok képzése és interkulturális érzékenység fejlesztése.
- Interkulturális programok és tevékenységek finanszírozási és infrastrukturális támogatása.
- Szülők és közösségi szereplők aktív bevonása és együttműködése.
- Inkluzív bölcsődei terek és tanulási környezet kialakításának lehetőségei.
- Természettudományos és művészeti tevékenységek interkulturális nevelésben való felhasználása.
- Az I.ECEC projekt eredményei és a közös diploma létrehozásának tapasztalatai.

A szimpózium célja, hogy megossza és bemutassa az intézmények számára elérhető lehetőségeket és legjobb gyakorlatokat a koragyermekkori interkulturális nevelés intézményi támogatásában. A prezentációk által a résztvevők megismerhetik az interkulturális nevelési programok sikeres implementációjának kulcsfontosságú tényezőit, valamint az intézmények és a szülők közötti hatékony együttműködés lehetőségeit. A szimpózium lehetőséget kínál a résztvevőknek a tapasztalatok és bevált gyakorlatok megosztására, valamint a további együttműködési és kutatási lehetőségek feltárására ezen a fontos területen.

Interkulturális nevelés - nemzetközi képzésben

Lehmann Miklós

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: interkulturális nevelés; koragyermekkori nevelés; közös diploma

Az I.ECEC nemzetközi kutatási projekt (Erasmus+ KA2 Stratégiai Partnerségek - „I.ECEC Intercultural Early Childhood Education and Care: Curriculum Design for Professionals" projekt, 2018-1-HU01-KA201-047763) elsődleges feladata egy bölcsődei nevelők számára fejlesztett továbbképzés volt, amely az intézményben dolgozó nevelők interkulturális képességeinek fejlesztését célozta. A projekt során felépített tudásbázis és a megszerzett tapasztalatok azonban lehetővé tették, hogy kialakításra kerüljön egy nemzetközi közös képzés is: a Firenzei Egyetem és az ELTE Tanító- és Óvóképző Kara együttműködésében a két egyetem kisgyermeknevelő szakjainak hallgatói kettős diplomát (double degree) kaphatnak, amennyiben két félévet a partneregyetem képzésében végeznek el. Az előadás bemutatja azokat a mérföldköveket, amelyek lehetővé tették a közös program indítását, kiemelve a kulturális reflexió és a multikulturális környezetben megjelenő, kulturális jelentéssel rendelkező termékek értelmezésének szerepét. A közös képzés kialakítása ugyanis nem csupán az intézményi előfeltételek megteremtését vagy a szükséges adminisztratív lépések megtételét jelenti; a projekten dolgozó kutató számára a legizgalmasabb kérdés az, miként lehet kialakítani azt a kritikai perspektívát, amely a multikulturális környezetben a kulturális termékek értelmezését, a társas-kulturális tanulás során elsajátított ismeretek reflexióját érinti (Ballengee-Morris & Stuhr 2001).
A közös képzés a hallgatók és oktatók diverzitása mellett ezen a területen olyan lehetőségeket kínál, amelyek jól kiaknázhatók a szemléletformálásban. Mindezeknek megfelelően az előadás két fókuszpontja
(1) a kettős diploma kialakításának sajátosságai, és
(2) az interkulturális szemlélethez szükséges kritikai perspektíva formálása lesz.

Hivatkozás: Ballengee-Morris, C., & Stuhr, P. L. (2001). Multicultural Art and Visual Cultural Education in a Changing World. Art Education, 54(4), 6–13. https://doi.org/10.2307/3193897

Adaptív koragyermekkori környezetek: Az inklúzió támogatásának kutatása és tervezése két egyetem együttműködésében

Bajzáth Angéla

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: interkulturális nevelés; adaptív környezet; inkúzió

Számos nemzetközi tanulmány (O`Connor et al., 2007; Anderson et al., 2003; OECD Koragyermekkori Nevelés és Gondoskodás Politika Elemzés - Magyarország, 2018) hangsúlyozza a koragyermekkori befogadó környezet fontosságát. Az inkluzív bölcsődei környezet kulcsfontosságú a gyermekek fejlődése és jóléte szempontjából. Az intézményes gyakorlatok és a befogadó környezet kialakítása támogatja a kulturális sokszínűség elfogadását, hozzájárulva a gyermekek pozitív kognitív, szociális és érzelmi fejlődéséhez.

Ebben az előadásban bemutatjuk az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar, a Pedagógiai és Pszichológiai Kar és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem együttműködéséből származó eredményeket a befogadó intézményes környezet kialakításával kapcsolatban. A kurzus során a művészeti egyetem dizájn szakos hallgatói és a pedagógus hallgatók együttműködtek annak érdekében, hogy feltérképezzék a bölcsődei környezet tervezésének lehetőségeit az inklúzió támogatása szempontjából. A kutatás célja az volt, hogy újító és kreatív megoldásokat találjanak az inkluzív bölcsődei környezetek kialakítására, amelyek támogatják a gyermekek sokoldalú fejlődését és az interkulturális nevelést.

Az előadásban bemutatjuk a több féléven át tartott kurzusok eredményeit, amelyek közé tartoznak a tervezési koncepciók és prototípusok. Ezek az eredmények hozzájárulnak a koragyermekkori intézményes nevelés inkluzív gyakorlatainak és a befogadó bölcsődei környezetek fejlesztéséhez.

A kutatás középpontjában a szülőkkel való találkozási terek, az étkezés, tisztálkodás és a szabad játék álltak. A hallgatók az egyes területek tervezésével és kialakításával foglalkoztak, az inkluzív gyakorlatok és a kulturális sokszínűség figyelembevételével. A szülőkkel való találkozási terek fontossága kiemelt figyelmet kapott, mivel ezek a helyek lehetőséget nyújtanak a szülők aktív részvételére, kommunikációjára és együttműködésére az intézményi nevelés folyamatában. A kutatásban az étkezési terület tervezése során az inklúzió és a kulturális sokszínűség szempontjából fontos volt az eltérő táplálkozási szokások és hagyományok figyelembevétele. A tisztálkodási terület tervezésénél a megfelelő higiéniai feltételek mellett a gyermekek önállóságát és önbizalmát támogató megoldásokat tartottuk szem előtt.

A szabad játék területeinek tervezésekor a hallgatók arra összpontosítottak, hogy inkluzív és kreatív játéklehetőségeket biztosítsanak a gyermekek számára, amelyek ösztönzik a kooperációt és az egymás megismerésének lehetőségeit.

A közös kurzus eredményeként számos innovatív tervezési koncepció és prototípus jött létre. Ezek az eredmények segítenek a pedagógusoknak és dizájnereknek jobban megérteni és támogatni az adaptivitást a koragyermekkori nevelésben, valamint javítani a szülők és gyermekek közötti kapcsolatot.

A kurzusok eredményének tapasztalatait beépítjük hallgatóink képzési programjának tervezésébe.

Befogadó természettudományos nevelés kisgyermekkorban

Darvay Sarolta

Selye János Egyetem

Kulcsszavak: természettudományos nevelés; koragyermekkori nevelés; nemzetközi együttműködés

A minőségi koragyermekkori nevelés és gondozás olyan kritikus fejlődési időszakot ölel fel, amely meghatározó szerepet játszik a gyermek életében, jövőjében, megalapozza a későbbi iskolai előmenetelét ((OECD (2017, UNICEF, 2019). A Közösségek a tudományokért (C4S) projekt célja, hogy 6 különböző európai helyszínen – Ausztriában, Belgiumban, Bulgáriában, Magyarországon, Olaszországban és Spanyolországban – a gyermekek és fiatalok számára inkluzív természettudományos tevékenységeket népszerűsítsen, hogy a családok és a környező közösségek közös részvételével, közösségi élő laboratóriumok létrehozásával elősegítse a természettudományos tanulást. A C4S projekt magyarországi célcsoportja a 0-6 éves korosztály, különös hangsúllyal a 0-3 éves korú gyermekek. A projekt a befogadó természettudományi nevelés megvalósítása során a roma gyermekekre és családjukra fókuszál. Ennek érdekében a projekt során 2022-ben EduLAB 0-6 közösségi labort hoztunk létre Budapest 8. kerületének Mini-Manó Bölcsődéjében. A közösségi labor tevékenységének egyik ismérve, hogy a tudományos igényű és gyakorlati relevanciájú tudásteremtés konkrét helyszínen, konkrét problémákkal és konkrét megoldásokkal foglalkozik (Higgins & Klein, 2011). A szakmai közösség tagjai a kisgyermeknevelők, intézményvezetők, fejlesztőpedagógusok, kutatók, szülők mellett a kerületi önkormányzat képviselői. A kutatás fő kérdése, hogyan tehetjük befogadhatóvá, eredményessé a koragyermekkori nevelést a kiszolgáltatott helyzetben lévők számára. A kutatási kérdéskör feltárására kvantitatív és kvalitatív módszereket egyaránt alkalmaztunk. Az adatfelvétel mintája, az EduLAB 0-6 közösségi labor programjaiban részt vett gyermekek, kisgyermeknevelők és szülők, a pilot ideje alatt azonos volt. Minden kutatási tevékenységet az EduLAB 0-6 kisgyermeknevelőinek egyetértésével és együttműködésével végeztünk. A részt vevő kisgyermeknevelőktől kérdőív segítségével gyűjtöttük össze a bemeneti és kimeneti adatokat. A családok esetében a részvétel fókuszcsoportok bevonásával történt. A gyermekek esetében a részvétel a megfigyelési adatok gyűjtésére irányult. A megfigyelések során fényképeket és videókat készítettünk. Az összegyűjtött adatokat anonimizáltuk, hogy a résztvevők azonosítására semmilyen adatot ne lehessen felhasználni. A SWOT-elemzésben 6 intézményi kisgyermekkori szakember és 2 kutató vett részt. Ez az előadás a SWOT-elemzés eredményeire összpontosít. A kutatás a projektben meghatározott etikai szabályoknak megfelelően zajlott. A kutatási projektet az Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya Kutatási Etikai Bizottsága (CER) hagyta jóvá (187/2021). A projekt eredményei alapján levonhatjuk azokat a következtetéseket, melyek segíthetnek feltárni a befogadás akadályainak kevésbé látható jellemzőit. Ezen kívül segítenek kiemelni azon tényezők fontosságát, amelyek alkalmazása eredményesebbé teheti az intézmény keretén belüli és az intézményen kívüli természettudományos nevelés megvalósítását.

A kutatást támogatta:
Az előadás a C4S, Communities for Sciences Project towards promoting an inclusive approach in science education” projekt részeként valósul meg, amelyet az Európai Bizottság (GA 872104) finanszíroz a Horizont 2020 „Tudomány a társadalommal és a társadalomért” keretprogram részeként.

A korai olvasóvá nevelés lehetőségei, az esztétikai érzelmek fejlesztése a bölcsődei nevelésben

Bereczkiné Záluszki Anna

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: korai olvasóvá nevelés; esztétikai érzelmek fejlesztése; családi literáció

Az irodalom iránti érdeklődést a koragyermekkori családi élmények és az intézményes nevelésben átélt literációs folyamatok nagyban befolyásolják. Az identifikációs személyekkel eltöltött irodalmi percek, a könyvnézegetés, a közös olvasás megszerettetése hatékonyabbá válhat a kisgyermeknevelők és a szülők közös projektjeivel, korai literációs tevékenységeivel.

Az irodalmi művek intenzív befogadása a komplex művészeti élmény minőségében, erejében rejlik. A gyermek személyes viszonyulása a könyvekhez a szülők és a kisgyermeknevelők irodalmi ízlésének és aktív kezdeményezésének függvénye. A kisgyermekek a könyvek használatához szükséges készségeket a felnőtt által kezdeményezett tevékenységek keretében sajátítják el, éppen ezért van nagy jelentősége a családdal való együttműködésnek, a szülők edukációjának a korai olvasóvá nevelés területein. A kisgyermeknevelőknek láttatniuk kell az irodalmi percekhez vezető utak pilléreit, azokat a lehetőségeket, amelyek a gyermek esztétikai érzelmeit fejlesztik: az irodalmi anyagválasztás életkor szerinti kritériumait, az előadástechnika hitelességét, a megvalósítható módszertani eljárásokat, az irodalmi művekre hangolt és innovatívan megvalósított eszközkészítés módjait.

A felnövekvő nemzedékek szocializációjában folyamatosan erősödő mediális hatás a gyerekirodalmat is érinti. Igényes esztétikai tartalommal telített művek helyett a szülők – irodalminak tűnő honlapokon – marketinggel elárasztott, értéktelen fércműveket, igénytelen animációkat találhatnak. A gyermekkönyvekben is előfordulhatnak torz, elferdített meseváltozatok, amelyekben a mese már nem önálló esztétikai kategória, csak egy eszköz. Előfordul, hogy hatásvadász képekhez választanak ki és írnak át meserészleteket. (Tancz, 2015)

Ez a negatív hatás minőségi gyerekirodalmi művek bemutatásával, valamint az olvasást, a kreatív alkotást értéknek tartó szülői-nevelői közösségek kialakításával sikeresen ellensúlyozható, erősíthető a gyermek pozitív kapcsolata a könyvekhez.

Az előadás bemutatja, hogy milyen módszerekkel lehet a nehezebben megszólítható szülők, a hátrányos helyzetben élő családok számára utat mutatni a korai olvasóvá nevelés folyamataihoz, milyen irodalomközvetítési eszközökkel lehet – az esélyegyenlőség jegyében, a hátránycsökkentés céljával – megvalósítani a művészettel nevelés különböző módjait.

Irodalom:

Tancz, T. (2015). Népmeseválasztás bölcsődés(korú) gyermekek számára. In K. Gyöngy (Szerk.), *Első lépések a művészetek felé* I., Dialóg Campus Kiadó.

A METAKOGNÍCIÓ, A TUDATELMÉLETI KÉPESSÉG ÉS AZ EPISZTEMOLÓGIAI TUDATOSSÁG FEJLESZTÉSE A PROMETOM PEDAGÓGUS TOVÁBBKÉPZÉSBEN

Bálint Ágnes

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

A metakogníció, a tudatelmélet és az episztemológiai tudatosság olyan kognitív tényezők, amelyek segíthetnek a tanulóknak abban, hogy tudatosabbá váljanak a saját tanulási folyamatukkal kapcsolatban, hatékonyabbá tegyék a tanulást, továbbá, hogy jobban megértsék a saját gondolataikat és érzéseiket (Efklides, 2011). Három egymást átfedő képességről van szó, amelyek együttesen hozzájárulnak a tanulók hatékony tanulási és problémamegoldási képességeihez (Moshman, 2017). A metakogníció például segíti a tanulókat abban, hogy felismerjék a saját tanulási igényeiket, és hatékony tanulási stratégiákat válasszanak (Papaleontiou-Louca, 2003), míg a tudatelmélet lehetővé teszi számukra, hogy hatékonyan kommunikáljanak másokkal a tanulási folyamat során (Flavell, 2004). Az episztemológiai tudatosság pedig segít a tanulóknak abban, hogy hatékonyan értelmezzék és alkalmazzák az információkat (Schraw és mtsai, 2006).

Az Erasmus+ pályázat keretében öt ország nyolc egyetemének (köztük a PTE) közreműködésével megvalósuló ProMeToM projekt e három képesség egyidejű fejlesztéstét tűzi célul pedagógusok bevonásával egy akciókutatás keretében.

A ProMeToM projekt a tanárok képzésen keresztül a tanulók gondolkodási képességeinek fejlesztését célozza. A projekt célcsoportjai a részt vevő országok általános iskoláinak tanárai és diákjaik. Lépések: a) A tanárok metakognitív tudatosságának, tudatelméleti képességének és episztemológiai nézeteinek felmérése. b) Három hónapos továbbképzési program kidolgozása. c) A tanulók elő- és utótesztelése annak felmérése céljából, hogy mennyire volt hatékony a tanárok továbbképzése. d) A tanárok és a diákok metakognitív készségeiről és tudatosságáról készített nyomonkövető felmérés két hónappal az utóteszt után.

A szimpózium arra vállalkozik, hogy bemutassa ennek a beavatkozási folyamatnak a hátterében meghúzódó elméleteket, továbbá beszámoljon és reflektáljon a fejlesztés kezdő lépéseire, és bepillantást nyújtson annak eszköztárába is. A szimpózium előadásai a fejlesztés aktuális állását ismertetik. Reflektálnak az akciókutatás során felmerülő akadályokra és aggályokra, továbbá bemutatnak egy-egy sikeres megoldást is.

A metakogníció, a tudatelmélet és az episztemológiai tudatosság együttes fejlesztésére irányuló beavatkozás várható eredményei között van a nagyobb tanulási eredményesség, a jobb problémamegoldó- és a jobb önálló tanulási képesség. Hozzájárul a tanulók önértékelésének növeléséhez és a tanulási szokások javításához is (Dunlosky és mtsai, 2013; McDaniel & Einstein, 2020).

A kutatást támogatta:
Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport
és Magyar Tudományos Akadémia - Szegedi Tudományegyetem Metakogníció Kutatócsoport

Az akciókutatás értelmezése, módszertana és illeszkedése a ProMeToM projekthez

Zank Ildikó

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: akciókutatás; reflexió; metareflexió

A pozitivista tudománytól való elkülönülést hangsúlyozó akciókutatás tekinthető módszernek, stratégiának vagy kutatási paradigmának, és bár jelentését kulturális és történeti különbségek árnyalják (Vámos, 2015), legfontosabb jellemzői a ciklikusság, a gyakorlatorientáltság, az érdekeltek bevonása saját problémáik közös megoldásába (Lewin, 1946). Az emancipálódott kutatások újradefiniálták a gyakorlat és a tudomány kapcsolatát, az akciókutatás folyamatában az egymástól való tanulásra, a kollaboratív és kritikai dialógusra helyezve a hangsúlyt (Carson & Sumara, 1997; Vámos & Gazdag, 2015). Az ezredforduló után egyre népszerűbbé váló 'részvételi akciókutatás' mint társadalmi tanulási folyamat fogalmazódik meg (Csillag, 2016), egy megértő, együttműködő és cselekvésorientált tevékenység, amely egyben a létrehozott új tudás működőképességét is teszteli (Málovics, 2014). A pedagógia és az akciókutatás kapcsolódása Stenhouse munkásságáig nyúlik vissza, aki a pedagógusokat saját praxisukat vizsgáló és arra reflektáló kutatótanári (Teacher Researcher) szerepbe helyezte (Vámos, 2013). Nemzetközi vizsgálatok (OECD TALIS) azt mutatják, hogy Magyarországon kevésbé jellemző a tanárokra a hivatásbeli együttműködés és az oktatás területén alkalmazott szakmai képzések nagy része a gyakorlattól távol létrehozott elméleti tudást közvetít a pedagógusoknak (Kyburz-Graber, 2004; Posch, 2004). Komplex oktatási helyzetek kezelésére alkalmas stratégiának tűnik az akciókutatás, amely mint önreflexív fejlesztési folyamat a megvalósítás közben leszűrt tapasztalatokat mindvégig visszacsatolja a gyakorlatba, és mivel beavatkozásokra, szisztematikus megfigyelésekre, reflektivitásra késztet, kedvez a valódi kollaborációnak. Az akciókutatás keretében megvalósult (jelenleg is zajló) ProMeToM pedagógustovábbképzés az együttműködés új formáit hozta létre a részt vevő diákok, tanárok, kutatók/szakértők között. Az elméletbe ágyazott, szakértők által bemutatott intervenciós gyakorlatokat (metakogníció, tudatelméleti képesség, episztemikus tudatosság fejlesztése) a tanárok beépítették saját tanítási folyamataikba, az adott tantárgy és (kor)osztály sajátos igényeihez alkalmazkodva. A beavatkozások hatékonyságát növelte a diákokkal való szövetkezés, bevonásuk a kutatási folyamatba, így közös keret és reflexiós tér kialakítása is történt. A hatások mérésére egyrészt pre- és poszt-teszteket alkalmaztunk, másrészt a tanárok naplózták órai megfigyeléseiket, rögzítve a magukra, diákjaikra és az osztálytermi helyzetekre irányuló reflexióikat, mely adatok vizsgálata és összevetése után körvonalazódnak az akciókutatás eredményei. A beavatkozásokat követő csoportos megbeszéléseken a tanároknak lehetőségük volt metareflexiók megfogalmazására, melyek kapcsán kirajzolódik egy tágabb iskolai kontextus, amelynek facilitáló vagy akadályozó tényezői vélhetően színezik majd a magyar minta eredményeit.

A kutatást támogatta:
Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport

A metakognícióelmélet új fejleményei: Hogyan hasznosulhat az elmélet a 21. századi nevelés-oktatás gyakorlatában?

Csíkos Csaba

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: metakognícióelmélet; tartalmi tudás

A metakogníció jelenségvilágának tanulmányozása legalább az ókori filozófiában gyökerezik, azonban a szakkifejezésként történő megjelenése (Flavell, 1979) óta is termékeny évtizedek mutatták meg, hogy a fogalom használatával a pedagógiai jelenségek széles köre válik pontosabban és hatékonyabban leírhatóvá. Az alapkészségek fejlesztésének fő területein, a matematika, az olvasás és az írás tanításában alapvetően hasonló jelenségek és megoldási lehetőségek adódnak (Campione et al., 1989), amennyiben a metakognícióelmélet fogalomrendszerét használjuk. A célkitűzések, a készségfejlesztés lépései, a tanulók tudatelméletének formálása lényegében hasonló sémát követ ezeken a területeken, és nyilvánvalóvá vált, hogy a pedagógusképzésben és – továbbképzésben komoly lehetőségei vannak a tanulói tudás természetére és működésére vonatkozó tudáselemek bővítésének.

A pedagógiai relevanciájú kutatások a mai napig jellemzően Nelson és Narens (1990) modelljét használják, melynek jellemzője, hogy a gondolkodás két szintjét különbözteti meg. A modelljükben tárgyszintnek és metaszintnek nevezett elemek más paradigmákban, mint tudatos és tudattalan vagy mint gyors és lassú (Kahneman, 2011), esetleg mint System 1 és 2 (Stanovich és West, 2000) szerepelnek. Történetek próbálkozások az elmúlt évtizedben a Nelson-Narens-modell meghaladására, továbbépítésére. Fleming et al. (2012) és Csíkos (2022) modelljeinek közös jellemzője, hogy az eredendően egydimenziós, dichotóm modellt további dimenziók bevonásával bővítik, így például a külső szemlélők (pl. pedagógus) által megfigyelhető viselkedés természetét bevonva. Az új empirikus eredmények tükrében bizonyosak lehetünk abban, hogy amely jelenség metaszintű egy adott személy számára, az lehet tárgyszintű egy másik személy számára, sőt, adott személyen belül is különböző gondolkodási szint egymást kompenzáló együttműködése valósul meg a megoldandó feladathelyzetek és –kontextusok függvényében.

A 21. századi pedagógiai gyakorlat számára a metakognícióelmélet új fejleményeiből két következtetést tudunk megfogalmazni. A metakognitív jelenségek mérésére, megfigyelésére a statikus kérdőívek igen korlátozottan alkalmasak, azaz többféle, feladathelyzetek szerint változó módszerrel juthatunk érvényes eredményekhez (pl. szemmozgás-vizsgálat, hangosan gondolkodás, szakértők véleményének egyezésén alapuló megfigyelések). Másik fontos tanulság, hogy a pedagógiai tartalmi tudás (Shulman, 1986) megjelenésének fontos terepe, ha olyan feladatokat, feladathelyzeteket választunk az iskolában, melyek lehetővé teszik, hogy a pedagógus a metakognitív támogatás erejével segítsen a tanulónak előbbre jutni a vigotszkiji értelemben vett lehetséges fejlődési zónájában.

A kutatást támogatta:
MTA-SZTE Metakogníció Kutatócsoport

Mire jó a tudatelmélet (Theory of Mind) fejlesztése?

Bálint Ágnes

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: tudatelmélet (Theory of Mind); fejlesztés

A tudatelmélet az a képesség, amely révén felismerjük mások mentális állapotait, érzéseit, szándékait és gondolkodási folyamatait (Apperly, 2009). A szociális interakciók során elengedhetetlen az empátia, a barátság, a társas tanulás és a problémamegoldás szempontjából (Meltzoff,2002). A tudatelmélet kialakulása a kognitív fejlődés fontos mérföldköve, mivel lehetővé teszi, hogy jobban megértsük a másik személy viselkedését és így hatékonyabban kommunikáljunk egymással (Flavell, 2004). Már egészen kis gyerekek is képesek felismerni mások személyes preferenciáit és érdeklődési körét. Mások mentális állapotának detektálására 4-5 éves korban válunk képessé (Nelson és mtsai, 2008; Miller & Marcovitc, 2012). A 7-8 évesek megértik, hogy másoknak is lehetnek eltérő gondolataik és szándékaik, és hogy a viselkedésük mögött különböző okok állhatnak. Az iskolás gyermekek tudatelméleti fejlettsége folyamatosan növekszik a korral, de a fejlődési ütem egyénenként nagyon eltérő lehet (Wellman és Woolley, 1990, Wellman, 2014).

Az iskolás gyermekek tudatelméleti képességeinek vizsgálata az elmúlt évtizedekben a fejlődéslélektan, a kognitív neuropszichológia és a neveléstudományi kutatások fókuszába került. A vizsgálat olyan feladatokon keresztül történik, amelyek megkövetelik a mások állapotainak, érzéseinek és gondolatainak megértését (Wellman & Liu, 2004). Ugyanezek a feladatok a fejlesztés szolgálatába is állíthatók (Keysar és mtsai, 2000; Westby & Robinson, 2014). A ProMeToM projektben a tudatelméleti képesség fejlesztése egyrészt a nézőpontváltást igénylő történetek révén történik, másrészt ún. tévhit-történetek kapcsán indított vitával. A projektben részt vevő pedagógusok arról számoltak be, hogy a tanulók érdekesnek találták a gyakorlatokat, és nem okozott nehézséget az, hogy beleéljék magukat a szereplők helyzetébe (volt olyan eset is, hogy spontán eljátszották a történetet).

A tudatelméleti képesség fejlesztése a szociális képességek mellett a tanulás eredményességére is jótékony hatást gyakorolhat. Segíthet a gyerekeknek az oktatási célok jobb megértésében, azok monitorozásában és értékelésében, és ezáltal hatékonyabb tanulási stratégiák kifejlesztésében. Hatással van továbbá a metakogníció és az episztemológiai tudatosság fejlődésére is, így közvetve is hozzájárul a hatékonyabb tanuláshoz (Schneider, 2008).

A kutatást támogatta:
MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport

Az episztemológiai tudatosság és nézetek elméleti kérdései, iskolai jelentőségük és fejlesztésük a ProMeToM pedagógus-továbbképzésben

Steklács János

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: episztemológiai tudatosság; episztemológiai meggyőződések

A metakognitív tudás és képességek, a tudatelméleti tényezők és az episztemológiai nézetek szorosan egymással összefüggő olyan területei, jellemzői az egyén tudásának, személyiségnek, amelyek vizsgálata, mélyebb megismerése, fejlesztése meggyőződésünk szerint a hazai iskolarendszer tartalékát jelentheti.
Az episztemológiai meggyőződések az egyén meggyőződései a tudás természetéről (knowledge) és a tudni valamit fogalmáról (knowing) (Hofer & Pintrich, 1997; Lederman, 2007). A mi a tudás? illetve a Mit jelent a tudást birtokolni? kérdések kiegészülnek a kognitív fejlődés során a tudás eredetére, természetére és megszerzésének módjára, többek között a tanulásra vonatkozó tudással, meggyőződéssel, nézetekkel, mindezek szintje szorosan összefügg a gyerekek iskolai teljesítményével, valamint a kognitív képességekkel, mindezt kutatások sora igazolta általánosságban és több tantárgyra vonatkoztatva is. (Schommer, 2007; Kuhn et al., 2000; Iordanou, 2016)
Az episztemológiai tudást a fentieken kívül értelmezhetjük a tudományok gondolkodásmódjáról, természetéről, működési mechanizmusáról kialakított elméleti tudásnak is. Ha valaki rendelkezik ezzel a tudással, az még nem elég ahhoz, hogy ezt automatikusan alkalmazza is a mindennapok, akár az iskolai tevékenység során. Szükség van olyan színterekre, ahol működési mechanizmusában találkozunk vele. (Rudolph, 2000)
Az episztemológiai meggyőződések a kognitív fejlődéssel együtt fejlődnek, Kuhn és munkatársai (2000) olyan fejlődési szintekere vonatkozó modellt alkottak, amelynek három lépcsője az abszolutista, a multiplista, és az evaluativista szint, mindezeket a kijelentések, a valóság, a tudás és a kritikus gondolkodásra vonatkozó jellemzőkkel írták le.
Az episztemológiai meggyőződések iskolai fejlődésének, fejlesztésének modelljei, jellemzői a kétezres évek elejére tisztultak le, váltak általánosan elfogadottá a nemzetközi színtéren. A kérdőíves kutatások azóta sokkal egységesebb elméleti, tartalmi keretek szerint folynak. A fogalom neveléstudományi vonatkozásainak tekintetében a magyarországi recepcióra is rendelkezünk példákkal, Barassevich és mtsai (2010) a mérés-értékelés kérdéseivel foglalkoztak, Kósa Maja és Kojanicz László (2021) pedig egy empirikus kutatás során a történelemre vonatkozó episztemológiai nézeteket vizsgálták.
Metakogníció, tudatelméletek és episztemológiai nézetek témakörében egy nemzetközi projekt részeként (ProMeToM) továbbképzést tartottunk, illetve akciókutatást végeztünk pedagógusok együttműködésével. Az előadás során az episztemológiai meggyőződésekről, nézetekről esik szó, majd pedig kitérünk a továbbképzés osztálytermi tapasztalataira, illetve az akciókutatás eredményeire.

LEVEL-UP! HOGYAN FOKOZHATÓ A DIGITÁLIS JÁTÉK-ALAPÚ TANULÁS ÉS FEJLESZTÉS HATÉKONYSÁGA?

Bereczki Enikő Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Napjainkban a digitális játék és játékosítás oktatási környezetben való alkalmazásának vizsgálata töretlen népszerűségnek örvend, amely egyrészt a játékos környezetek értékes és eddig kiaknázatlan tanulástámogatási jellemzőivel, másrészt a tantermi integráció kihívásaival magyarázható. A digitális játékalapú tanulás lehetőséget kínál a tanulóknak az új ismeretek és készségek szórakoztató és önirányított módon történő elsajátítására, így ösztönözve őket a tanulási tartalmakhoz és folyamatokhoz kapcsolódó pozitív attitűdök kialakítására (Gee, 2008; Kapp, 2012; Plass et al., 2015; Weisberg et al., 2016). Mégis, a fejlesztő beavatkozásokat vizsgáló empirikus kutatások nem minden esetben számolnak pozitív eredményekről (Mayer, 2019). Az, hogy hogyan fokozható a digitális játékalapú fejlesztés hatékonysága, továbbra is a hazai és nemzetközi kutatások fontos kérdése marad. A szimpózium célja ezzel összhangban a digitális játékalapú tanulás és tanítás eredményességét befolyásoló tényezők mélyebb megértése négy, a hazai és nemzetközi térben végzett kutatáson keresztül.

A szimpózium első előadása egy, az Egyesült Államokban 5. és 6. osztályos tanulókkal végzett, véletlenszerű kontrollált kísérlet eredményeit mutatja be. A kutatásban a szerzők azt vizsgálták, hogy lehetséges-e egy digitális matematikai oktatójáték pozitív tanulási hatásait növelni a játékhoz tematikailag illeszkedő mindfulness indukciók beépítésével. A második előadás egy, az óvodások körében végzett kutatásról számol be, amely célja a szenzoros technológia játékos óvodai alkalmazásában rejlő mérési és fejlesztési lehetőségek feltárása volt az Obimon PLAY Smart környezetben. A harmadik előadás egy, a pedagógusok körében végzett felmérés eredményeit mutatja be, amelynek fókuszában a játékos elemeket tartalmazó digitális megoldások gyakorlati integrációja áll. A szimpózium záróelőadása egy szisztematikus szakirodalmi áttekintés, amely a gyakorlópedagógusok játékalapú tanulásról és tanításról vallott nézeteiről, attitűdjeiről, illetve az azokat befolyásoló tényezőkről számol be, hiszen ezek mind hatással lehetnek a digitális játékok fejlesztő célú gyakorlati alkalmazására.

A szimpóziumban bemutatásra kerülő kutatási eredmények hozzájárulnak a digitális játékalapú tanulás és fejlesztés jobb megismeréséhez, bemutatnak új tanulási környezeteket és ábrázolják a digitális játékok fejlesztési célú alkalmazásának kihívásait.

Digitális játék-alapú tanulás és mindfulness: Fokozható-e mindfulness gyakorlatok beépítésével egy digitális matematikajáték fejlesztő hatása?

Bereczki Enikő Orsolya, Takács K. Zsófia, Huy A. Nguyen, Michael Mogessie, J. Elizabeth Richey, Bruce M. McLaren

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
University of Edinburgh, School of Health in Social Science
Carnegie Mellon University
Carnegie Mellon University
Carnegie Mellon University
Carnegie Mellon University

Kulcsszavak: digitális játékalapú tanulás; mindfulness; randomizált kontrollált kísérlet

A digitális játékkörnyezetek különösen alkalmasak a matematikatanulás támogatására, hiszen ezt a tantárgyat a diákok gyakran frusztrálónak és nehezen tanulhatónak értékelik (Hussein, et al., 2021; Sun et al., 2021). Korábbi kutatások azt mutatták, hogy bár a digitális játékalapú matematikai beavatkozások eredményesebbek, mint a hagyományos oktatási megközelítések, hatásuk általában kis mértékű (Tokac et al, 2018). Továbbá, a digitális matematikajátékok alkalmazása nem garancia a hatékonyabb tanulásra (Hussein et al., 2021). A mindfulness módszer, azaz az ítélkezésmentesen a jelen pillanatra fókuszáló kognitív technika (Kabat-Zinn, 1994), egyre nagyobb figyelmet kap az oktatáskutatásban az önszabályozásra, a figyelem összpontosítására és az érzelmi jólétre gyakorolt pozitív hatásai miatt. Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy lehetséges-e egy digitális matematikai oktatójáték pozitív tanulási hatásait növelni a játékhoz tematikailag illeszkedő mindfulness indukciók beépítésével. A játékalapú tanulási környezetben alkalmazott mindfulness gyakorlatoktól az önszabályozás, a játék közbeni fokozott összpontosítás és a figyelem növekedését, vagyis végső soron jobb matematikai tanulási eredményeket és a játékos problémák megoldásába való nagyobb tanulói bevonódást vártuk. Ezen eredményeket a digitális játékba integrált mindfulness gyakorlatok végrehajtó funkciókra, a stresszre, az énhatékonyságra és a tanulással kapcsolatos pozitív attitűdökre gyakorolt hatásai miatt feltételeztük (Dunning et al., 2019; Takács & Kassai, 2019).

Kutatásunkban véletlenszerű, kontrollált kísérleti elrendezést alkalmazva vizsgáltunk 5. és 6. osztályos tanulókat az Egyesült Államok északkeleti részén három állami iskolában 2021 őszén. A mintánkat 177 tanuló (86 lány, 91 fiú) képezte (M=11, SD = 0,71). A résztvevők közül 54 diákot a passzív kontrollcsoportba, 61-et egy mesékkel gazdagított aktív kontrollcsoportba, 62-öt pedig a mindfulness meditációval dúsított kísérleti csoportba soroltunk. A diákok matematikatudását három teljesítménytesztte vizsgáltuk (elő- és utómérés, valamint késleltetett utómérés). Emellett a játék során a tanulók bevonódását (1) a problémamegoldás időtartamával, (2) a hibák, valamint (3) az emlékeztetők utáni helyes válaszok számával mértük. A tanulók mindfulness állapotát a MAAS-A skála (Brown et al., 2011) 5 tételének segítségével mértük fel.

Mindhárom csoportban szignifikánsan javult a tanulók matematikateljesítménye az elő- és utómérés és az elő- és késleltetett utómérés között. A játékba ágyazott mindfulness azonban nem gyakorolt hatást a tanulók eredményeire, és nem befolyásolta a problémamegoldásba való bevonódásukat a kontrollcsoportokhoz képest. Ennek magyarázata lehet, hogy a kísérleti csoportban eleve nem sikerült magasabb mindfulness állapotot előidéznünk a másik két csoporthoz képest. Előadásunkban megvitatjuk az egyéni mindfulness meditációnak a digitális tanulási játékokba való beépítésének kihívásait a matematikaórákon.

A kutatást támogatta:
A projektet részben a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (PD OTKA - PD - 138723 támogatás) és a Nemzeti Tudományos Alapítvány DRL-1661121 számú pályázata támogatta. A kifejtett vélemények a szerzők sajátjai, és nem tükrözik a finanszírozó szervezetek nézeteit.

Szenzoros okoskörnyezet és a feladatspecifikus visszajelzés alkalmazása kisgyermekek feladattartásának fejlesztésére irányított játéktevékenységekkel

Magyar Nikoletta, Moskovits Luca Emese, Veres-Székely Anna, Borsos Tamás, Rausch Attila

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola; Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Lendület Adaptáció Kutatócsoport
Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Lendület Adaptáció Kutatócsoport
Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Lendület Adaptáció Kutatócsoport; Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
Obimon Systems Kft.
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: IKT; technológia alapú mérés-értékelés; játék

A játék az óvodai fejlesztés elsődleges eszköze, a gyermekek alapkészségeinek fejlődése különböző játéktevékenységek révén megy végbe (Samuelsson & Carlsson, 2008), melyeknél fontos szerepet tölt be a feladatspecifikus visszacsatolás is. Irányított tevékenységek során fontos tényezőként jelenik meg a feladattartás, és ahogyan a gyermekek a visszajelzések mentén a feladat követelményeihez igazítják viselkedésüket. A feladattartás az iskolaérettség egyik meghatározó mutatója, hazai felmérésére hagyományos és számítógépes mérőeszközök is rendelkezésre állnak (Nagy et al., 2004; Pásztor, 2017), egy új és élményszerű mérési megoldást jelenthet az óvodai mozgásos és játékos tevékenységekhez illeszkedő szenzoros okoskörnyezet.

Kutatásunk célja a szenzoros technológia játékos óvodai alkalmazásában rejlő mérési és fejlesztési lehetőségek feltárása és a gyermekek viselkedésének, feladattartásának vizsgálata, melyhez 5-8 éves gyermekek 4-6 fős csoportjainál (n=10) alkalmaztuk az Obimon PLAY Smart környezetet. A gyermekek irányított játéktevékenység közben mesés keretbe foglalt mozgásfeladatokat végeztek plüss manókkal, amelyek belsejébe szenzortechnológián alapuló okoseszközt rejtettünk. A szenzoros érzékelők által valós időben mért, objektív mozgásadatok alapján pszichológiailag releváns metrikákat kaptunk (pl. mozgás sebessége, iránya, magassága, dobási gyakoriság). Továbbá a gyermekek azonnali, automatikus, feladatspecifikus visszajelzést is kaptak a manóktól az okoseszközökbe épített hangszórókon keresztül.

Az első labdás dobási feladat során a mesébe ágyazott instrukció és az adekvát viselkedéses választ megerősítő visszajelzés mellett a gyermekek viselkedése szignifikánsan változott ($t=-1{,}424$; $p=0{,}04$). A szenzoros okoseszköz segítségével mért dobásmagasság feladatorientált teljesítmény mutató alapján jól következtethetünk a gyermekek feladatvégzési hajlandóságára is. Az adatfelvétel második részében finommotoros készségeket igénylő feladatokra helyeztük a hangsúlyt, itt vizsgáltuk, hogy a gyermek adott idő alatt hányszor forgatja körbe a manót, és néztük a forgatási sebességet adott idő alatt (forgatás/másodperc). Eredményeink szerint a manóforgatási feladatban a videóelemzés és a szenzoros eszköz által kapott adatok esetenként egyeznek meg abban, hogy melyik gyermek forgatott leggyorsabban, leglassabban.

Ezekből láthatjuk azt, hogyan is feleltethetők meg a szenzoros eszköz által nyert adatból kapott metrikák (vagy "köztes" változók) pszichológiai változóknak, azaz mit lehet megtudni a gyermekcsoport mozgásadataiból. Ahogyan feladattartáson keresztül szemléltettünk, a szenzoros okoskörnyezetben megvalósított tevékenységek során olyan objektív mozgásadatokat tudunk kinyerni, amivel pontosan felmérhetők a gyermekek készségei. A jövőben más elemi alapkészségekre irányuló tevékenységekkel és nagyobb mintával tervezzük folytatni vizsgálatainkat, hogy minél több információhoz jussunk a szenzoros technológia mérési és fejlesztési célú alkalmazásáról.

A kutatást támogatta: Ezt a munkát az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat támogatta (LP-2018-21/2018). Hálásan köszönjük a lehetőséget az Obimon Systems Kft.-nek, hogy tanulmányunkban prototípus készülékeket használhattunk. Köszönjük az ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Karának támogatását.

A digitális technológiával támogatott játékosítás pedagógiaiag tudatos integrációja a tanulási-tanítási gyakorlatban

Horváth László

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: játékosítás; technológia integráció; pedagógiailag tudatos eszközhasználat

A játékosítás szabályozáselméleti oktatási stratégiaként értelmezhető, amely során játékmechanizmusokat építünk be a tanulás-tanítás folyamatába (Falus és Szűcs, 2022). A digitális megoldások új lehetőségeket nyitnak ezen a téren (Fromann, 2012), így felmerül a kérdés, hogy a pedagógiai gyakorlatban a játék szerepe túlmutat-e az egyszerű levezető, színesítő, motiváló funkciókon. A digitális technológiával megvalósított játékosítás magában foglalja a technológiai, pedagógiai és a szaktárgyi tudás ötvözésének képességét, így kutatásunkban összetett módon arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a játékos elemeket tartalmazó digitális megoldásokat hogyan integrálják a pedagógusok a gyakorlatban és milyen tényezők határozzák meg a sikeres integrációt, összehasonlítva más eszközökkel.

Kutatásunk során online kérdőíves felmérést végeztünk a köznevelési rendszerben oktató pedagógusok körében (N=1741) 2022 nyarán. A minta a pedagógusok életkorára, régió-iskolatípus szerinti eloszlásra reprezentatív.

A kitöltők megjelölhettek egy általuk gyakran használt digitális megoldást. A szabad szöveges válaszokat (1357 elemezhető válasz) két független kódoló csoportosította (leggyakoribb kategóriák: 38,6% tanulásmenedzsment rendszer; 30,6% játékosított tudásellenőrző/értékelő feladatok létrehozása). Az így kialakult eszközkategóriák közül a játékosított ellenőrző-értékelő feladatokra fókuszáltunk, az e csoportba kerülő eszközöket megnevező pedagógusokat hasonlítottuk össze amentén, hogy a használt eszköz mennyire alakítja át a pedagógiai gyakorlatot, illetve a diákok milyen minőségben használják az adott megoldást Kimmons és munkatársai (2020) PIC-RAT modellje alapján. Elemeztük az adott eszközhasználat viszonylatában, hogy a pedagógusok mennyire érzik képesnek magukat a digitális eszköz segítségével a diákok 21. századi kompetenciáinak (Valtonen és mtsai., 2015) fejlesztésére. Továbbá azt is vizsgáltuk, hogy a technológia integráció szempontjait figyelembe véve, mi jellemző ezen eszközökre az elvárt teljesítmény, szükséges erőfeszítés, társas befolyás, támogató körülmények, illetve a használati szándék tekintetében (Venkatesh és mtsai., 2003).

Eredményeink alapján látható, hogy a játékosítás sokszor kimerül a pedagógiai céloktól független motivációs, színesítő vagy céltalan verseny tekintetében, hiszen az adott eszközöket használó pedagógusok elsősorban a diákok passzív vagy kismértékben interaktív szerepéről számoltak be. Bár a pedagógiai munkát alapvetően felerősítik ezen eszközök használata, de még nem beszélhetünk transzformatív hatásról. A játékosított/tudásellenőrző feladatokat használó pedagógusok a legkiemelkedőbbek a technológiai-pedagógiai-szaktárgyi tudásuk tekintetében (bár szignifikáns különbség csak a források és tananyagok használatát megjelölőktől mutatható ki). A technológia integráció tényezői közül a várható teljesítmény, szükséges erőfeszítés, valamint a használati szándék tekintetében különböznek a csoportok.

A kutatást támogatta:

A kutatás a PD-134206 számú projekt keretében, a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs alapból biztosított támogatással, az OTKA-PD pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Szisztematikus szakirodalmi áttekintés a gyakorló pedagógusok nézeteiről a játék-alapú tanulással kapcsolatban

Bacsa-Károlyi Borbála, Fehérvári Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógia és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógia és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: játékalapú tanulás; tanári nézetek; szisztematikus szakirodalmi áttekintés

A közoktatásban töltött évek során sok tanuló veszíti el belső motivációját a tanulás iránt (Fehérvári, 2015). A játékalapú tanulás legnagyobb előnye a bevonódás, valamint a motiváció növelése (Beavis et al., 2014; Kapp, 2012), emellett pedig számos további kompetenciát is fejleszt, illetve javíthatja az iskolai eredményességet is (Al-Azawi et al., 2016; Hromek & Roffey, 2009). Azonban ez a pozitív hatás nem garantált, nagyban függ többek között a pedagógusok játékról, játékosításról alkotott nézeteitől (Beavis et al., 2014; Hsu et al., 2017; Rowan, 2016). Jelen kutatás célja, hogy az elmúlt 10 év nemzetközi empirikus szakirodalmának szisztematikus áttekintésével képet alkosson a gyakorló pedagógusok nézeteiről, attitűdjéről, illetve az azokat befolyásoló tényezőkről a játékos tanulás kapcsán, amelyek hatással vannak iskolai gyakorlatukra (Kangas et al., 2016; Sánchez-Mena & Martí-Parreno, 2017). A szakirodalmak szűrése a PRISMA protokoll mentén (Page et al., 2020), 4 adatbázisban (EBSCO, Scopus, Web of Science, ERIC) történt az alábbi keresőlánc használatával: TITLE-ABS-KEY ((game* OR gamif*) AND teacher* AND (practice OR belief* OR attitude*)) AND PUBYEAR > 2012 AND PUBYEAR < 2023 AND (LIMIT-TO (LANGUAGE , „English”)). Egy tanulmány akkor került a mintába, amennyiben angol nyelven íródott, lektorált, empirikus eredményekre épülő, az elmúlt 10 évben megjelent és általános vagy középiskolai, gyakorló pedagógusok játékos tanulásról alkotott nézeteiről szólt. Az eredmények, Kangas és munkatársainak 2017-es áttekintő munkájára alapozva, várhatóan kiemelik a pedagógusok szerepét a játékosítás, játékalapú tanulás gyakorlata során, melyre mind egyéni, mind pedig intézményi tényezők is hatással vannak (Hamari & Nousiainen, 2015), mint például az előzetes játékélmények, a szakmai tapasztalat, az eszköz- és időhiány, az iskolai szabályozások, a pedagógus neme és az életkora (Adipat et al., 2021; Leonardou et al., 2021). Jelen tanulmány naprakész szakirodalmi áttekintéssel szolgál az játékos tanulás gyakorlatának helyzetéről, illetve az azt befolyásoló tényezőkről, amely nemcsak a pedagógusoknak, hanem döntéshozóknak is szakmai támpontokat nyújthat a jövőben.

A kutatást támogatta:
A projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

MATEMATIKADIDAKTIKAI KUTATÁSOK A METAKOGNÍCIÓ KUTATÓCSOPORT VIZSGÁLATAIBAN

Csíkos Csaba

Szegedi Tudományegyetem

Szimpóziumunk az MTA-SZTE Metakogníció Kutatócsoport keretében zajló matematikadidaktikai kutatásokba enged bepillantást. A változatos témákban, különböző tanulói és hallgatói korcsoportokban zajló vizsgálatok összekötő eleme a matematikai gondolkodás és a matematika tanításának fejlesztése iránti iránt felelősség, a felmerült gyakorlati kérdésekre adható tudományos igényű válaszok keresése.

Az első előadás egy geometriai témájú fejlesztő kísérletről számol be. A kísérlet 3. osztályban zajlott, és megerősíti az egyéni fejlődési utak tudatos pedagógiai támogatásának hatékonyságáról szóló munkahipotézist.

A második előadás témaköre és a vizsgált korosztályok átvezetnek az alsó tagozatból a felsőbe, 3., 5. és 7. osztályos tanulók a számolási készség különböző szintű összetevőit mérő résztesteket oldottak meg. A vizsgálat a számolási készség metakognitív és nem metakognitív komponenseinek életkor és feladatnehézség szerint változó részarányáról nyújt empirikus adatokat.

A harmadik előadásban egy nevezetes PISA-feladat megoldási folyamatainak részletes feltérképezésére vállalkoztunk. A feladat a matematikai tartalma alapján már felső tagozatos korban egyszerűen megoldható, a szöveges feladat megértéséhez szükséges további gondolkodási műveletek nehézségei magyarázatot nyújtanak a feladatmegoldás alacsony színvonalára.

A negyedik előadásban több különböző mérőeszközzel nyert adatok összefüggéseit elemezzük. A számolási készséget a terápia lehetőségeit szem előtt tartva diagnosztizáló diszkalkuliaszűrő teszt mellett szorongásvizsgálat, intelligenciateszt és iskolai relevanciájú háttéradatok összefüggésrendszerét tekintjük át felső tagozatos tanulók körében.

Az ötödik előadásban tanítójelöltek szakmai fejlődésének támogatása kap főszerepet. Ahhoz, hogy a tanórán jól tudják segíteni tanulóik szakmai fejlődését, képessé kell válniuk arra, hogy tudatosan észrevegyék (noticing) az osztályteremben vagy a tanórákról készített videofelvételen megfigyelhető gondolkodási hibákat, eredeti ötleteket, a gondolkodásfejlődés egyéni különbségeit.

A kutatást támogatta:
A kutatást az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta

Térgeometriai játékok a tér- és síkbeli készségek fejlesztésének szolgálatában

Bagota Mónika, Kéner Dominika, Ökördi Réka

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Matematika Tanszék
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Matematika Tanszék

Kulcsszavak: matematikai nevelés; geometriai tudás; térbeli képesség

A gyermekekhez a térgeometriai formák és alakzatok általában közelebb állnak, mint a síkbeliek, hiszen a hétköznapi életben is folyamatosan ilyen tárgyakkal, eszközökkel találkoznak. A geometria tanítása során a testekre, valóságos tárgyakra vonatkozó játékokból érdemes kiindulni és a perceptív változatosság elvének megfelelően a tanítani kívánt geometriai struktúrát minél több különböző alakban érdemes a gyermekeknek megmutatni (Dienes, 1999). A játékok lehetővé teszik mind a kognitív, mind az érzelmi bevonódást a tanulási folyamatba, továbbá lehetőséget biztosítanak arra, hogy az egyes tanulók a saját fejlettségi szintjüknek megfelelő ütemben járják be a tapasztalatszerzés útját (Kamalodeen és mtsai, 2021).

A jelen kutatás célja harmadik osztályos tanulók geometriai készségeinek és tudásának alakítására egy fejlesztőprogram létrehozása és megvalósítása, továbbá a program hatékonyságának a mérése volt. A fejlesztőprogramban a NAT követelményeihez igazodva, ám annak módszertani kereteit kibővítve a problémamegoldásra és az ehhez kapcsolódó tudatos gondolkodási folyamatokra helyeztük a hangsúlyt. A kontrollcsoportos kísérlet hatékonyságának mérésére szolgáló elő- és utóteszt az eDia online platformon keresztül valósult meg (Molnár és Csapó, 2019). A kutatásban egy osztály diákjai (N=28) vettek részt. Az elő- és utóteszt (31 item; Cronbach $\alpha = 0.85$) eredményeinek elemzése azt mutatta, hogy a térgeometriai képességeket lehetséges a NAT követelményeihez igazítva is játékosan fejleszteni. Az eredmények igazolják azt is, hogy a térgeometriai formák sajátosságainak megtapasztalásához és megértéséhez, majd pedig ezek sikeres alkalmazásához újabb alakzatok létrehozásában elengedhetetlenek a három dimenzióban történő manipulatív tevékenységek. Az általunk megvalósított csak térgeometriai tevékenységeket felölelő fejlesztő program hatására a fejlesztésben részt vett diákok nemcsak a térgeometria, hanem a síkgeometria területén is szignifikánsan jobban teljesítettek, mint a fejlesztésben nem részesült társaik (p 0,001). A két terület közötti transzferhatás többek között a több szempontú gondolkodás és a mentális forgatásra való képesség területén nyilvánul meg.

Kutatásunk eredményei jelzik, hogy a cselekvő tapasztalatszerzés az alsó tagozatos geometriaoktatás sikerességének alapvető követelménye és feltétele.

A kutatást támogatta:
A kutatást az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A számolási készség metakognitív és nem metakognitív elemeinek vizsgálata 9. évfolyamos szakiskolai tanulók körében -- a nyári visszaesés jelensége

Csíkos Csaba

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Metakogníció Kutatócsoport

Kulcsszavak: számolási készség; metakogníció

Az iskolai évek legfontosabb feladata az alapkészségek megfelelő szintű fejlesztése, kialakítása. Az alapkészségekben, kiemelten az olvasás, a matematika és az írás területén, a metakognitív folyamatok a készségfejlesztés kezdeti szakaszától jelen vannak. A Csíkos (2022) által kidolgozott fejlődési modellben a számolási készség fejlődésének három fázisáról van szó, és az egyes fázisokban (szinteken) más-más automatizálódott és stratégiai összetevők mérése válik fontossá. Az első fejlődési szinten az aritmetikai tények (number facts) automatizálódnak, és megkezdődik egyes számolási stratégiák kialakulása. A második szinten a számolási stratégiák automatizálódása mellett a számolási készség alkalmazásának fontos színteréhez, a szöveges feladatok megoldásához szükséges stratégiák fejlődése valósul meg. Míg végül a feladatmegoldási stratégiák automatizálódása lehetővé teszi a feladatmegoldási stratégiák rugalmas, adaptív felhasználását. Kutatásunk alapkérdése, hogy ennek a modellnek a tesztelésére milyen feladatrendszer lehet alkalmas.

Nagy József (1968, 1999) az alapkészségek mérése során a tempó és a hibátlanság dimenziókat emelte ki. Mérőeszközeiben legtöbbször a kellő idő biztosítása mellett az adott kritériumhoz viszonyított hibátlanság vált a teljesítmény indikátorává. Világos ugyanakkor (ld. pl. Torbeyns et al., 2009), hogy azonos teljesítményszint mögött többféle, eltérő stratégia állhat.

Budapesti iskolák 3., 5. és 7. osztályos tanulói vettek részt a vizsgálatban, rendre 94, 79 és 81 fő. Kutatásunkban egy olyan mérőeszköz-rendszer kipróbálást valósítottuk meg, amely az eDia-platformon keresztül használható. A teszt részei a következők: (1) aritmetikai tények, ahol néhány bemelegítő feladatot követően 3 mp-en belül kellett kiválasztani a 4 opció közül a helyes megoldást; (2) az aritmetikai tények ismeretének fontosságára vonatkozó kérdések; (3) alapműveleti számolásikészség-feladatok; (4) a számolási készségre vonatkozó tanulói nézetek; (5) szöveges feladatok; (6) a szövegesfeladat-megoldás folyamatára és értékelésére vonatkozó tanulói nézetek.

Az eredmények közül illusztrációként kettőt emelünk ki. Az aritmetikai tények résztesztен évfolyamok szerint két feladatnál mutatkozott érdemi különbség: a 13-9 kivonás és a 6:3 osztás esetén az ANOVA $p < 0,05$ szinten a a 3. és a 7., illetve a 3. és az 5. osztály között szignifikáns különbséget jelez.

A szöveges feladatok megoldási stratégiájára és értékelésére vonatkozó tanulói nézetek között markánsan megjelenik a helyes műveletvégzés, az adatkigyűjtés és a szöveges válasz fontossága (ötfokú Likert-skálán rendre 1,88; 2,11 és 2,28 átlagértékkel), míg a becslés készítése és a végeredmény aláhúzása enyhébb megítélést kapott (3,33 és 3,53)

Eredményeink beilleszthetők a számolási készség új, három fejlődési fázist leíró modelljébe. Emellett az osztálytermi tanítás számára elsősorban az adja relevanciáját, hogy a képet kapunk a számolási készség különböző összetevőinek évfolyamok szerint változó szerepéről.

A kutatást támogatta:
A kutatást az Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Egy matematikai PISA-feladat elemzése: miért nem tudják megoldani a tanulók, ha minden szükséges tudáselemük megvan hozzá?

Turzó-Sovák Nikolett, Bereczki Ildikó, Csíkos Csaba

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Magyar Tudományos Akadémia -Szegedi Tudományegyetem Metakogníció Kutatócsoport
Eötvös Loránd Tudományegyetem Matematika Doktori Iskola, Magyar Tudományos Akadémia - Szegedi Tudományegyetem Metakogníció Kutatócsoport
SZTE Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia - Szegedi Tudományegyetem Metakogníció Kutatócsoport

Kulcsszavak: PISA; szöveges feladat; szövegértés

A szöveges matematikai feladatoknak kiemelt az iskolában való szerepük, hiszen ezeken a feladatokon keresztül tudjuk a tanulók problémamegoldó készségét és a matematikai tudásnak a hétköznapi alkalmazhatóságát komplexen fejleszteni. A szöveges feladatokon keresztül olyan problémahelyzetekkel találkoznak a tanulók, amire a választ "a matematikai műveleteknek a problémafelvetésben szereplő számszerű adatokra való alkalmazásával lehet megadni." (Verschaffel et al., 2000) A szöveges matematikai feladatokban való eredményességet többek között a számolási készség, szövegértés, munkamemória is meghatározza. (Pintér, 2021)
Vizsgálatunkban egy 2003-as PISA matematikai szöveges feladatot használtunk, melynek matematikai struktúrája a kocka szemben lévő lapjain található számértékek állandó összegére épül. A feladat megoldási eredményessége az OECD országokban átlagosan 58%, míg hazánkban ez a mutató mindössze 35% volt. Ezek az eredmények arról tanúskodnak, hogy a tanulóknak nem elegendő 10-es számkörben biztosan számolni, hanem ennél összetettebb, komplex készségekkel kell rendelkezniük ahhoz, hogy a feladatot sikeresen meg tudják oldani.
Kutatásunkban arra keressük a választ, milyen összefüggés mutatható ki a feladat megoldásának eredményessége és a (1) metakognitív jellemzők, (2) a szóértés, (3) az eszközhasználat, (4) a téri orientáció, (5) a számolási alapkészségek és (6) a matematikai attitűd között.
Az eredeti dobókockás PISA feladat megoldása előtt a tanulóknak elmondtuk a kutatás fő célját, és meghatároztuk, az 5 perces kapnak a megoldásra. Ezt követően minden tanuló kitöltötte a PISA feladathoz kapcsolódó háttértesztet, ami a megoldottság feltételeit méri.
A háttérteszt (itemek száma = 25, $\propto$=0,755) megbízhatónak tekinthető. A vizsgálat 5. és 6. évfolyamon, négy intézményekben zajlott. A sikeres feladatmegoldás aránya 50,13% volt (N = 365), ami megközelíti a 15 éves korosztályban mért OECD-átlagot. Eredményeink szerint a tanulók a feladat megoldásához szükséges alapvető tudáselemeknek csaknem tökéletesen birtokában vannak. A regresszióanalízis mindössze 30,5%-ban magyarázza a PISA-feladaton elért eredmények varianciáját az alapvető tudáselemek résztesztjein elért eredményekkel.
A kutatási eredményeink alapján a matematikai szöveges feladatok megoldásának sikeressége olyan deklaratív és procedurális metakognitív elemeken múlik, amelyek különböznek azoktól az alapvető és a tanulók által valójában magas szinten birtokolt tudáselemektől, amelyek összessége elegendőnek tűnhet a sikeres problémamegoldáshoz. Az általunk vizsgált tanulói tudáselemek és nézetek univerzálisan értelmezhetők, így folyamatban van egy összehasonlító vizsgálat, melyben indonéz gyermekek is részt vesznek.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Diszkalkulia és intelligencia: A latens változó modellezésének megközelítése

Svraka Bernadett

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Metakogníció Kutatócsoport

Kulcsszavak: diszkalkulia; intelligencia; matematikai szorongás

Az intelligencia összefügg az iskolai osztályzatokkal, beleértve a matematika jegyeket is (Kranzler & Gage, 2018; Peng et al., 2019). Az alacsony matematikai teljesítmény összefügg az alacsony családi szocioökonómiai státusszal és a specifikus matematikai képességek mérésére szolgáló teszten és a matematikai szorongás kérdőíven elért pontszámokkal is (Szucs & Mammarella, 2020). A matematikai teljesítmény esetleges gyengeségei a diszkalkulia különböző mérőeszközeivel tárhatók föl, melyek között a magyar fejlesztésű DPV (ld. Csonkáné és Dékány, 2013) a diagnózis mellett a közvetlen fejlesztés számára is információt nyújt.
Kutatásunkban több, a matematikai gondolkodással szorosan összefüggő konstruktum mérőeszközét használtuk, és kutatási kérdésünk az ezek közötti kapcsolatrendszer kvantifikálására irányult. Magyar iskolásokból álló mintát használtunk (N = 102, átlagéletkor = 12,3 év), hogy közvetlenül összehasonlítsuk a matematikai képességek, a matematikai szorongás és a szocioökonómiai státusz matematika jegyekre gyakorolt előrejelző erejét.
A matematika jegyek korreláltak a WISC-IV intelligencia mérő teszt, a DPV (matematikai képességeket mérő) diszkalkuliaszűrő teszt, a MARS matematikai szorongás kérdőív és a családi SES összetett mérőszámaival. A WISC-IV 0,62-es manifeszt korrelációt és 0,78-as latens korrelációt mutatott a DPV-vel, valamint magas manifeszt (r=-0,53) és latens (r=-0,59) korrelációt a matematikai szorongással. A WISC-IV IQ önmagában a matematika jegyek varianciájának 52%-át magyarázta. A WISC-IV IQ, a DPV pontszámok, a családi SES és a matematikai szorongás együttesen a jegyek varianciájának 56%-ért feleltek, a DPV és a családi SES nem szignifikáns mértékben járult hozzá az IQ-hoz, a matematikai szorongás pedig marginálisan.
Eredményeink azt mutatják, hogy az intelligencia a matematika jegyek legfontosabb előrejelzője, míg a családi SES és a matematikai képességeket vizsgáló teszten elért pontszámok csak olyan mértékben kapcsolódnak a jegyekhez, amennyire az intelligenciát tükrözik. Az eredmények azonban megerősítették, hogy a matematikai szorongás az intelligenciával szemben kevésbé játszik szerepet a jegyek előrejelzésében.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Észreveszem-e, akit tanítok? Tanítójelöltek noticing kompetenciájának vizsgálata videómegfigyeléssel összekapcsolt interjú módszerrel

Biró Fanni, Szitányi Judit

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Metakogníció Kutatócsoport
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Matematika Tanszék
Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Metakogníció Kutatócsoport

Kulcsszavak: noticing; pedagógusképzés

Az ezredfordulón az amerikai pedagógiai reformok nyomán felerősödött az igény rugalmas, a gyermekek gondolkodásához menet közben alkalmazkodó pedagógusok iránt, akik képesek a tanóra folyamatában következtetni a tanulók matematikai gondolkodására, valamint képesek felismerni és kihasználni a váratlan tanulási lehetőségeket (National Council of Teachers of Mathematics, 2000). Az angol nyelven noticingnak, magyarul tudatos észrevételnek nevezett pedagóguskompetencia első elméleti keretrendszerében három kulcsösszetevőt határoztak meg a szerzők (van Es & Sherin, 2002): (1) a fontos tanítási szituációk beazonosítása, (2) a konkrét események és a tágabb pedagógiai elvek összekapcsolása, illetve (3) a kontextusra vonatkozó ismeretek alkalmazása a tanítási helyzetek elemzésekor. Egy későbbi, ma is meghatározó tanulmányában van Es (2011) négy fejlődési szintet azonosított: (1) alapszintű, (2) kevert, (3) fókuszált és (4) kiterjedt noticing.

Jelen kutatásunk elsődleges célja volt, hogy a nemzetközi empirikus vizsgálatokban használt elméleti keretrendszert egy magyar pilot kutatás keretében kipróbáljuk, lehetővé téve egy későbbi, nagyobb mintán alapuló empirikus vizsgálatot. Fő kutatási kérdésünk, hogy a mintába bevont hallgatók tudatos észrevétel szintje megfeleltethető-e a van Es (2011) által publikált szinteknek, illetve választ kerestünk arra a kérdésre, hogy az elsősorban az USA-ban végzett kutatások módszertana átültethető-e a hazai keretek közé.

Pilotkutatásunkba négy harmadéves, valamint két negyedéves tanító szakos hallgatót vontunk be. Az interjúk során a résztvevők egy, a kutatás előkészítő szakaszában rögzített 4. osztályos matematikaóra részletét nézték meg felvételről, a kutatók jelenlétében. A megtekintéshez a következő szempontot kapták: olyan kulcspillanatoknál kellett megállítaniuk a felvételt, ahol a tanulói tévedések, hibás válaszok, félreértések lehetőséget teremthettek a tanulók matematikai gondolkodásának mélyebb megértésére, valamint annak fejlesztésére. A felvétel megállításakor először szabadon beszélhettek a kiemelt pillanatról, néhány esetben pedig további metakognitív támogató kérdéssel (scaffolding) tártuk fel, hogyan értelmezték a diákok matematikai gondolkodását az adott órarészlet alapján. A résztvevők által kiemelt pillanatokat, valamint az azokhoz kapcsolódó érveléseket utólag kvalitatív módszerekkel elemeztük, hogy megállapítsuk, a négy szint közül melyikbe sorolhatók.

Eredményeink szerint a mintát képező hallgatók észrevételei és érvelései megfeleltethetők voltak a noticing kompetencia fejlődési szintjeinek (van Es, 2011), azon belül elsősorban az első és a második szintnek. Előadásunkban a hallgatói példák segítségével részletesen ismertetjük a fejlődési szintek jellemzőit, kitérünk a kutatásmódszertani kihívásokra, javaslatot teszünk az elméleti keretrendszer hazai alkalmazására, valamint megmutatjuk a növekvő jelentőségű noticing-kutatásban rejlő lehetőségeket a hazai pedagógusképzés szempontjából.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

GARDNERI INTELLIGENCIAKONCEPCIÓ ALAPÚ VIZSGÁLATOK A NEMZETKÖZI NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI TÉRBEN

Dezső Renáta Anna

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Negyven éve, hogy Howard Gardner 1983-ban először publikálta dinamikus fejlődésívet mutató, rendkívül megosztó többszörös intelligenciák (TI) elméletét – szimpóziumunkat e jeles évforduló alkalmából állítottuk össze.

A gardneri teória születésének egy lehetséges pszichobiográfiai szemléletű értelmezését célzó elméleti előadást követően a négy empirikus kutatáson alapuló prezentáció során a koncepció különböző szintű nemzetközi nevelési és oktatási közegekben tetten érhető alkalmazásait, megvalósuló gyakorlatait vizsgáljuk.

Bevezető előadásunk tudományos mezők és paradigmák metszeteiben mutatja be a TI születéstörténetének egy lehetséges hermeneutikai körét, Gardner kutatói pályaívének magyar nyelvterületen úttörő módon, személyes elemeket is tartalmazó értelmezését is megkísérelve.

Második előadásunk kutatójának célja annak bemutatása, hogy a TI által körvonalazható lehetséges intelligenciaprofilok milyen jellege érhető tetten a hazai dél-dunántúli régióban a kisgyermeknevelők körében, illetve a munkájuknak napi szinten bizalmat szavazó szülői elvárások tekintetében erre vonatkozóan. E kutatás az előadó egy hazai és ausztriai kistelepülés bölcsődéjében már elvégzett pilot vizsgálatára épít, annak módszertanát használja újra, a kisgyermeknevelő képzés számára is potenciális tanulságokat ígérve.

Egy vajdasági kistelepülés magyar tannyelvű óvodai környezetében folytatott pilot kutatás a tárgya harmadik előadásunk prezentálójának. A gardneri alapokon nyugvó, Kárpát-medencei magyar tannyelvű óvodai nevelés vonatkozásában érvényes beválásvizsgálattal bíró MIndenki Másképp Intelligens (MIMI) módszer digitális térbe helyezhetőségét vizsgálja, egy, a kutató által fejlesztett applikáció érintőképernyős mobileszközön (táblagépen) történő alkalmazására fókuszálva, s szemléltetve, hogy az óvodáskorú gyermekek intelligenciaprofiljának feltérképezése szoftveres eszközökkel egy lehetséges, érvényes vizsgálati keret.

Szimpóziumunk negyedik előadásában az előadó egy következő képzési szinten, az általános iskola alsó tagozatán tanuló gyermekek intelligenciaprofil feltárásának egy lehetséges módszerét mutatja be. A frankofón minta hazai alkalmazásának eredményei egy olyan csaknem évtizedes szakmai fejlesztő munkát tükröznek, mely által egyéni tanulói és osztályprofilok létrehozására egyaránt lehetőség nyílik. Ily módon az osztálytermi és az extrakurrikuláris tanulástámogatásnak a gyermeki megismerési folyamatok egyénre és tanulócsoportra szabott módjára, vonatkozó intézményi jó gyakorlatok disszeminációjára kerülhet sor.

Záróelőadásunkban egy, a TI koncepció átvételét rendszerszinten vizsgáló kutatás bemutatására kerül sor. A vizsgálat az elmúlt negyven évben a kínai privát oktatás piaci szegmensére vonatkozóan láttatja, hogy a deklaráltan TI konceptualizált oktatási keretek milyen eltérő képet mutatnak az adaptáció interpretált módozatai és szintjei, azok területi, időbeni, valamint az egyes oktatási szinteket érintő lehetséges kategóriáiban tetten érhető módokon.

A többszörös intelligenciák koncepció születése – egy lehetséges pszichobiográfiai szemléletű interpretáció

Dezső Renáta Anna

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet Nevelés- és Oktatáselméleti Tanszék

Kulcsszavak: többszörös intelligenciák; paradigmaváltás; hermeneutika; pszichobiográfia

Howard Gardner személyes neveléstudományi útjának rugalmas és elkötelezett voltát hűen tükrözi elméletének dinamikusan változó jellege (1983, 1999, 2006), továbbá, hogy a teória vitatott volta ellenére 2019-től az OECD 2030 Learning Compass egyik meghatározó fogalmi keretévé vált, s hogy megalkotásáért a Harvard neveléstudomány professzora 2020-ban elnyerte az AERA életműdíját – mesterei, Piaget és Bruner nyomdokán. Prezentációm célja egy szintetizáló jellegű kép létrehozása e munkásságra vonatkozóan – ennek megfelelően módszereként nem jelölhető meg az elméleti kutatásokat jellemző szisztematikus áttekintés, hiszen több, e szintézisteremtést megelőzően és folyamatosan általam megismert, s egyre bővülő vonatkozó dimenzió egy lehetséges hermeneutikai körének leírását célzom az elfogulatlanság ideá(l)jának megkérdőjelezése, ugyanakkor az érvényességre törekvés mentén.

Egy-egy teória megszületését, s egyúttal esszenciáját értelmezésem szerint akkor érthetjük meg igazán, ha annak tudománytörténeti kontextusát (Plucker – Esping 2014), s az elméletalkotó pályaképét (Kornhaber 2001, Winner 2004, Mineo 2018, Gardner 2006, 2020) egyaránt áttekintjük. Jelen előadásomban arra vállalkozom, hogy Gardner többszörös intelligenciák elméletét mind vertikális, mind horizontális dimenziókban értelmezzem, bemutatva és summázva azokat a hatásokat, melyek az elméletalkotás folyamatát közvetetten vagy közvetlenül formálhatták. Elemzésemet az előd és kortárs pszichológusok, tudóstársak (Erikson, Piaget, Bruner, Goodman, Geschwind), valamint az elméletalkotó mint szubjektum pszichohistorikus-pszichobiográfiai (Erikson 1958, Bálint 2013, 2022, Kőváry 2014, 2022) szemléletű ismertetése által végzem. Vizsgálatomban a bourdieau-i (2001) mezőelméletet segítségül hívva szemlélem a személyes tudás szenvedély és elköteleződés komponenseit (Polányi 1958, 1962, Fuller 200 0, Molenski 2006, Timmins 2013) – utóbbit az ONK 2023 deklarált fókuszához is illeszkedően –, valamint a paradigmatikus jegyek (Kuhn 1962, 1970) változásait (Mihály 1993, Kozma 2001, 2013, Pléh 2010) az életműben – vö. az ONK 2023 „rugalmasság” kulcsfogalma.

Áttekintésem újszerű alternatívát kínál: lehetővé teszi, hogy a gardneri elméletet szélesebb interpretációs keretben vizsgálhassák meg mind az azzal ismerkedők, mind az azt mindennapi gyakorlataikban alkalmazók, mind pedig a teóriát kétkedéssel fogadók, illetve annak kritikusai. A tárgyalt kérdésekre vonatkozóan az ismertetésre kerülő összefüggésrendszer saját értelmezésemet mutatja, s természetéből adódóan ettől eltérő vonatkozó hermeneutikai körök (Meleg 2006, Pléh 2010, Németh 2015) létjogosultságát sem vitatja – emellett Gardner kutatói pályaívének magyar nyelvterületen eddig feltáratlan személyes elemeket is tartalmazó bemutatására is kísérletet tesz.

A kisgyermeknevelők gardneri intelligencia profilja – egy osztrák-magyar longitudinális vizsgálat legfrissebb eredményei

Kolip Heléna

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: intelligenciaprofil; kisgyermeknevelők; bölcsődei nevelés

A kisgyermeknevelő személyiségén múlik, hogy munkája során miként tervez, milyen metodológiát választ saját attitűdjein, kognitív stílusán, diszpozícióin átszűrve (Budavári-Takács 2011). A bölcsődei szakmai dolgozók számára kiemelt jelentőségű, hogy a korcsoport szempontjából adekvát megközelítést, az önálló, tapasztalati, megfigyeléses tanulás lehetőségét biztosítsák szakmai tevékenységük során (Lanfranchi 2010). A pedagógiai tevékenységeket végző szakemberek intelligenciaprofilja – személyiségük egy markáns markereként – azért bír különös jelentőséggel a nevelőmunka során, mivel e tevékenységüket – öntudatlanul is – saját intelligenciaprofiljuk jellege befolyásolja döntő mértékben (Krechevsky 1994, Chen – Krechevsky 1998, Chen – Gardner – Feldman – Krechevsky 1998, Ábrahám 2021, Schmidt 2022, Garas 2023).

Longitudinális vizsgálatom fókuszában a többszörös intelligenciák koncepció (Gardner 1983, 1999, 2006, 2020; Dezső 2014, 2021, 2022) koragyermekkori intézményes nevelésben történő adaptálhatósága áll, jelen kutatásom ezen belül a nevelői intelligenciaprofil vizsgálatát fókuszálja. Vonatkozó pilot kutatásom (Armstrong 2009, 2017 alapján) 2021-ben osztrák-magyar kontextusban kimutatta, hogy mindkét vizsgált régióban (Steiermark és Baranya) az interperszonális, a természeti és a nyelvi intelligencia domináns a megfigyeltek körében. A rájuk vonatkozó szülői elvárások a nyelvi, az interperszonális, valamint az intraperszonális intelligenciákra vonatkoztathatóak.

Jelen empirikus kutatásomban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy kurrens, a Dél-Dunántúl területére kiterjesztett mintán mennyiben érhetőek tetten fent vázolt korábbi eredményeim. Emellett ismét vizsgáltam e tágabb régióban, hogy a szülők milyen elvárásokat közvetítenek a kisgyermeknevelők felé.

Fenti kérdések feltárására kérdőíves kutatást végeztem az általam korábban is használt armstrongi kérdéssor segítségével. Ennek során a Dél-Dunántúl területén 75 kisgyermeknevelő és 140 szülő válaszainak elemzése által jutottam az alábbi eredményekre:

Mindkét esetben beigazolódott a nyelvi, az inter- és intraperszonális intelligenciák, valamint a természeti intelligencia megléte – illetve az erre irányuló igény. Alátámasztást nyertek megelőző pilot kutatásom eredményei, miszerint a kisgyermeknevelő professziójához kapcsolódó intelligenciák közül a fent említettek megléte fontos a szülők számára és beazonosítható a nevelők személyiségjegyei között is. Az elemzés alapján az is kiderült, hogy a szülők elvárásait nem befolyásolja iskolai végzettségük, ahogy a kisgyermeknevelői intelligenciaprofilok sem mutatnak szignifikáns eltérést a különböző képzettségű szakemberek között.

Mivel hazai közegben e kérdéskör feltárása eddig nem történt meg, kutatásom újdonság értékű, s a kisgyermeknevelő képzés számára is megfontolandó tanulságokkal bír. Az osztrák minta hasonló nagyságú kiterjesztése egy következő kutatói lépés lehet.

Vajdasági óvodások intelligenciaprofiljának feltérképezése digitális eszköztárral

Ábrahám Gréta

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: intelligenciaprofil; digitális környezet; óvodai nevelés

Jelen kutatás célja gyermeki intelligenciaprofilok (Gardner 1983, 1999, 2006) feltérképezése óvodai nevelési környezetben (Krechevsky 1994, Gyarmathy – Herskovits 1999, Sándor-Schmidt 2019) a Mindenki Másképp Intelligens (MIMI) óvodai nevelési módszer (Sándor-Schmidt 2016, 2019, 2022) digitális környezetbe való adaptálása által, vajdasági óvodások körében. A MIMI módszer a harvardi Projekt Spektrum koncepción alapuló (Gardner – Feldman – Krechevsky 1998) de attól számos ponton eltérő önálló adaptációra épülő metodika, melynek beválásvizsgálata Kárpát-medencei magyar nyelvű óvodai közegben 2015 és 2022 között megtörtént. E módszer tevékenységeihez előre meghatározott játékeszközök, módszertani eljárások, játékleírások, mérési-értékelési stratégiák tartoznak (Sándor-Schmidt 2022).

Sándor-Schmidt MIMI metodikájának továbbfejlesztéseként magam azt a digitális térbe történő áthelyezéssel kívánom realizálni. Kurrens kutatásom tárgyát egy saját fejlesztésű, a gardneri többszörös intelligenciák vizsgálatára és mozgósítására szolgáló, érintőképernyős mobileszközön (táblagép) futó applikáció képezi, mely a MIMI módszer digitalizált adaptációja.

Kutatásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy megvalósulhat-e az óvodáskorú gyermekek gardneri intelligenciaprofiljának vizsgálata a digitális térben.

Pilot kutatásomat egy vajdasági község iskoláskor előtti intézményének egy magyar tannyelvű óvodai csoportjában 10 nagycsoportos (5-6 éves) óvodás, szüleik (10 fő) és két óvodapedagógus bevonásával végeztem 2023 tavaszán. A vizsgált gyermekek előzetes digitális kompetenciáinak felmérésére ugyanekkor történt, hazai és nemzetközi kérdőívekből összeállított (Nikolopoulou et al 2010, Konok et al 2020) IKT-eszközhasználati szokásokat felmérő kérdőívet töltettem ki az érintett gyermekek szüleivel.

A vizsgálat során beigazolódott, hogy az alkalmazás animált, mozgatható, hangot kiadó grafikus elemeinek, videóinak és képeinek köszönhetően az applikáció újszerűnek hat, fenntartja a gyermeki figyelmet és a motivációt a feladatvégzésre vonatkozóan. A vizsgált óvodások különféle interakciókba (koppintás, csúsztatás, húzás és ejtés) léptek az alkalmazással, mely műveleteket többségében könnyedén végrehajtották. A MIMI módszer tevékenységeinek digitális környezetbe helyezése többnyire alkalmazhatónak bizonyultak a gyermeki intelligenciaprofilok vizsgálatára. Úttörő jellegénél fogva kutatásom a konkrét, általam fejlesztett applikáció vizsgálata mellett a vonatkozó intelligenciaprofil feltérképezés szoftveres eszközökkel történő lehetőségét átfogó koncepcióként is megmutatta.

Alsós tanulók intelligenciaprofil alapú tanulástámogatása magyarországi pedagógiai gyakorlatban – frankofón minta alapján

Pekari Bernadett

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: többszörös intelligenciák; intelligenciaprofil; francia adaptáció; tanulástámogatás; alapfokú oktatás

Kutatásom fókusza egy innovatív, a francia állam által támogatott pedagógiai megközelítés adaptálási lehetőségeinek vizsgálata, mely Howard Gardner többszörös intelligenciák (1983, 1999, 2006) elméletén alapul. Célom annak feltárása, hogy e frankofón pedagógiai gyakorlat átültethető-e a kurrens hazai praxisba. Kollégáimmal közösen elért fejlesztési eredményeink ezt a feltevésemet igazolják.

Általános iskolai tanító, drámapedagógus, valamint magyar nyelv és irodalom szakos tanárként a témában egy évtizede kezdtem résztvevő megfigyelés végzését munkatársaimmal – köztük francia nyelv oktatására képesített tanító kollégámmal – a francia főváros egyik egyetemének gyakorló óvodáiban, általános iskoláiban, illetve pedagógus képzést folytató felsőoktatási színterein. Tapasztalatainkat, megfigyeléseinket a hazai közoktatás egy dél-dunántúli megyeszékhelyének bázisintézményében (általános iskola és alapfokú művészetoktatási intézmény) adaptáltuk tanórákon, valamint helyi tehetségstratégiánk kidolgozására is felhasználtuk (Dezső 2022) frankofón szakmódszertani útmutatással (Garas et al 2009, 2011, 2013, Nyerges 2015, Novákné 2016).

Fejlesztésünk során a következő kérdésekre kerestük a választ: Hogyan lehet különböző módszerekkel, eszközökkel feltérképezni az iskolába lépő és alsó tagozatos gyermekek intelligenciaprofiljából következő érdeklődését és annak intenzitását? A kapott aktuális eredményeket miként lehet a hatékonyság érdekében a tanulási-tanítási folyamat során alkalmazni?

Egy a 6-10 éves gyermekek gardneri értelemben vett intelligenciaprofilját azonosító eszközt több éves kutatómunkánk eredményeképpen közel 200 tanulóval mértük fel. A kapott eredményeket kiértékeltük, adatlapokon rögzítettük, a kvantitatív adatokat diagrammokon láttattuk, majd osztályprofilt is készítve felhasználtuk tanóráinkon, illetve extra-kurrikuláris keretek között a gyermekek különböző megismerési folyamatainak támogatásához. Eredményeink jelentősége abban rejlik, hogy az általunk felhasznált modell a hazai pedagogikumban nóvum értékkel bír. Előadásomban az adaptáció kritikus pontjait, illetve a bevált, vonatkozó intézményi jó gyakorlatokat egyaránt ismertetem.

Átvétel vagy címkézés? A többszörös intelligenciák koncepció adoptációjának vizsgálata a kínai privát oktatási piaci szegmensre vonatkozóan

Liu Beier

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet
Tanárjelöltek Szakkollégiuma Diverzitás Munkacsoport

Kulcsszavak: többszörös intelligenciák; kínai privát oktatás; szisztematikus intézményelemzés; transzkulturális fogalomadaptáció

Jelen kutatásom fő célja a kínai privát oktatási piaci szegmens (POP) helyzetének a feltárása annak deklaráltan többszörös intelligenciák (TI) alapú szereplőire vonatkozóan. A TI koncepciót a fogalom megalkotója (Gardner 1983, 1999, 2011, 2023) és Dezső (2012, 2014, 2015, 2020, 2021, 2022) magyar nyelvű interpretációi által meghatározottan értelmezem.

Vizsgálatomhoz az adekvát módszer meghatározását Hunziker – Blankenagel 2021 alapján végeztem. A Kínában legnépszerűbb Baidu keresőmotorban „többszörös intelligenciák; oktatási intézmény" kínai nyelvű kulcsszavak által feltárt első 200 találatban 50 vonatkozó intézmény kilétét sikerült beazonosítanom. Ezt követően összegyűjtöttem az intézmények anyavállalataival kapcsolatos információkat a kínai nemzeti vállalatok hitelességét lekérdező rendszerről, a Qcc.com-ról és az intézmények hivatalos weboldaláról. Így információkat sikerült nyernem az intézmények méretére, jegyzett tőkéjére, székhelyére, alapításának időpontjára, működési státuszára, szellemi tulajdon jellegére és tulajdonosi szerkezetére vonatkozóan. Duplikált és invalid intézmények törlését követően 46 entitást vettem statisztikai és leíró feldolgozás alá.

Kapott eredményeim szerint a kínai POP TI adaptálásának hét különböző módja és szintje határozható meg, az alábbi kategóriák alkothatóak ezekre vonatkozóan: eltérés, beleértés, megjelölés, fogalomképzés, alkalmazás, elősegítés és kiegészítés (e kategóriák értelmezését előadásomban részletesen is kifejtem). Ezek közül leggyakrabban a megjelölés (39%) fordul elő, ami valószínűsíthetően az eredeti gardneri koncepciónak csupán szimbolikus értelmezését takarja. Eredményeim a TI fogalomhasználatának kínai POP-ra vonatkozó vizsgálatakor tehát erős kontextusfüggőséget mutatnak.

Az intézmények alapítási ideje szerinti időbeli eloszlás és a székhelyük szerinti térbeli eloszlás mentén, valamint a szolgáltatások különböző célcsoportjai alapján szintén jellemezhető a kínai POP TI adaptációjának elmúlt negyven éve. A térbeli eloszlás egyenlőtlensége, valamint az időbeliség négy, egy-egy különböző jellegű évtizedes szakaszolása mellett a célcsoportok kapcsán megállapítható, hogy a piaci jellegű kínai privát felsőoktatásban (He et al. 2019) a TI megjelenése hiányos. Vizsgálatomat az intézményesetekre vonatkozóan úgynevezett TOWS mátrix-szal, egy bevett gazdasági helyzetelemző eszközzel (Weihrich 1982) is végeztem. Az általam feltárt trendek és jellemzők tetten érhetőek a kínai országos oktatáspolitikában is (Li 2020, Zhongguo Jiaoyu Bao 2021), valamint kapcsolatba hozhatóak a Hofstede (1980, 2005) által definiált nemzeti kultúra dimenzióval – a kulturális specifikusságára és az univerzális tulajdonságra vonatkoztathatóan egyaránt.

Eredményeim aktuális kutatásomon túlmutatóan egy általános transzkulturális fogalomadaptációi modell megalkotásának lehetőségét is magukban hordozzák, mely által vizsgálhatóvá válhat egy adott koncepció gyakorlatba ültetése és eredeti tartalmi elemeinek relációja.

A ROMA TANULÓK OKTATÁSI ESÉLYEI

Fehérvári Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Az Európai Bizottság (2020) közleménye, valamint az Európai Unió Tanácsa (2021) ajánlása alapján az elkövetkező években, évtizedben az oktatás és képzés területén továbbra is kiemelt jelentőségű marad a minőségi és inkluzív oktatás megteremtésének ösztönzése, illetve a korai iskolaelhagyás elleni küzdelem. Ennek részeként a korai iskolaelhagyók arányát 2030-ra uniós szinten 9% alá kell csökkenteni. Az Eurostat adatai alapján (2023) az Unióban 2022-ben átlagosan 9,6% volt az arány, ezzel szemben Magyarországon 12,4%.

A szimpózium elméleti keretét az iskolai lemorzsolódás, korai iskolaelhagyás, valamint az interszekcionalitás irodalma adja. A lemorzsolódás, korai iskolaelhagyás okairól számtalan szisztematikus elemzés áll rendelkezésre (Rumberger 2012, Lyche 2010, De Witte et al. 2013, González-Rodríguez et al. 2019), melyek a lemorzsolódás főbb okait egyéni, kortárs, családi és iskolai szintű tényezőkben határozzák meg. Az elemzések azt is kiemelik, hogy a lemorzsolódás hosszú folyamat, melyet több tényező együttesen befolyásol.

A roma népesség speciális alacsonyabb iskolázottságát, a roma tanulók lemorzsolódásának nagyobb esélyét már számos kutatás megerősítette (Hajdú, Kertesi & Kézdi 2014 Paksi, Széll & Fehérvári 2023), azonban a leírások (akárcsak a nemzetközi megközelítésekben is) gyakran kétdimenziósak. A korai iskolaelhagyás esélyét növelő élethelyzetek komplexitása az interszekcionalitás fogalmának segítségével jobban modellezhető, hiszen egy olyan állandósult szituációról beszélünk, amelyben új társadalmi kategóriaként manifesztálódik többféle, egymással kölcsönhatásba lépő egyenlőtlenségi kategória, mely során az elnyomás okai nem választhatók szét (Asumah & Nagel 2014, Sebestyén 2016).

A szimpózium előadásai egy 2021-2025 között zajló kutató-, fejlesztőprogramhoz kapcsolódnak, annak elméleti megalapozásáról és első eredményeiről kívánnak beszámolni.

Az első előadás egy nemzetközi szisztematikus irodalomáttekintés azon mentorprogramokról, melyek a korai iskolaelhagyás megakadályozását tűzik ki célul. A második előadás egy hazai mentorprogram elemzése kapcsán vizsgálja a mentorok céljait, jellemzőit, elköteleződésüket. A harmadik előadás a kutatócsoport által fejlesztett program első évének eredményeit mutatja be empirikus adatok alapján. A negyedik előadás egy másodelemzés, amely korábbi nagymintás kutatások adataira alapozva vizsgálja a roma fiatalok körében a korai iskolaelhagyók arányát és annak okait.

A szimpózium a nemzetközi és a hazai kutatási eredmények bemutatása mellett programfejlesztésre vonatkozó javaslatokat is megfogalmaz.

A kutatást támogatta:
Magyar Tudományos Akadémia: MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programjában az „Oktatási esélyekért!” Pályaorientációs mentorprogram Kutatócsoport (SZKF-11/2021 MTA-PTE).

Az iskolai lemorzsolódást megelőző mentorprogramok szisztematikus áttekintése

Fehérvári Anikó, Varga Aranka

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: iskolai lemorzsolódás; mentorálás; szisztematikus irodalomáttekintés

Az oktatási rendszerek egyik legnagyobb kihívása az iskolai lemorzsolódás megakadályozása. A középiskola be nem fejezése mind az egyén, mind a társadalom számára hosszú távon komoly negatív következményekkel jár. Széles körű irodalom tekinti át a lemorzsolódás és korai iskolaelhagyás okait és megelőzési lehetőségeit. Időről időre születnek újabb áttekintések, elemzésünk frissíti a korábbi szisztematikus elemzéseket, ezért azokat az empirikus tanulmányokat tekintjük át hét nemzetközi adatbázisból, melyek 2013-2021 között születtek az iskolai lemorzsolódás megakadályozása érdekében mentorálási tevékenységet alkalmazva. Azért fókuszáltunk a mentorálásra, mert úgy véljük, hogy a személyes támogatás a prevenciós programok egyik meghatározó típusa. Az említett időszakból szisztematikus keresünk révén 25 tanulmányt azonosítottunk. A kereső kifejezéseknél a Boolean operátort használtuk, a keresési stratégiánkat a PRISMA 2020 protokoll alapján készítettük el, a tanulmányok módszertani jellemzőit a MMAT 2018 protokoll alapján értékeltük.
Kutatási célunk az volt, hogy azonosítsuk, hogy a tanulmányokban megjelenő beavatkozások milyen célcsoportokra vonatkoznak, milyen mentorszerepek jelennek meg bennük, illetve a mentorálás mire fókuszál, milyen eredményeket ér el.
A tanulmányok mind iskolai, mind közösségi alapú mentorálási gyakorlatot bemutatnak, leginkább észak-amerikai és európai országokból. Az eredmények közül kiemelhető, hogy főként a középiskolai célcsoportok voltak a vizsgálatok tárgyai, kevés a fiatalabb korosztályokra irányuló vizsgálat, többségében egy éves, vagy rövidebb időszakra fókuszáltak. A mentorprogramok eredményességéről elmondható, hogy a legtöbb tanulmányban a mentorálás kedvező hatásáról számoltak be, ugyanakkor a fejlesztési célként meghatározott tényezők közül nem mindegyikben volt változás. Az is kiemelendő, hogy a mentorálás sikeressége egyrészt függ a mentorok minőségétől és a mentor által kialakított kapcsolat minőségétől, valamint a mentori program implementációjától és attól a (iskolai) kontextustól, amiben működik. Ez utóbbi fontossága talán a korábbi áttekintésekben, elemzésekben kevesebb figyelmet kapott.

A kutatást támogatta:
Magyar Tudományos Akadémia: MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programjában az „Oktatási esélyekért!” Pályaorientációs mentorprogram Kutatócsoport (SZKF-11/2021 MTA-PTE).

Diverz hátterű mentorhallgatók szerepköreinek dimenziói

Horváth Gergely

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: kortárs mentorprogram; hátrányos helyzetű tanulók; mentori jellemzők

Az előadás egy mentorprogram egyetemista mentorait mutatja be, folyamatelvű megközelítéssel. A górcső alá vett program céljai közt kistérségi, zömében hátrányos helyzetű és/vagy roma tanulók segítése áll, egyetemista mentorok bevonásával. A mentorprogramokat elemző szakirodalom felhívja a figyelmet arra, hogy a mentorálási folyamat nemcsak a mentoráltakra, hanem a mentorokra is pozitívan hat. Az elemzések fontos területét képezi a mentorok hátterének elemzése: a vizsgálatok kitérnek a mentor pszicho-szociális múltjára, képzettségére/képzési területére. A mentori fejlődés területeinek elemzése e két független változó mentén történik prezentációnkban. Vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy a mentorok milyen célokkal érkeztek a programba, miképp élik meg a folyamatot, illetve, hogy hogyan értékelik saját (emocionális, szakmai és szociális) fejlődésüket. A vizsgálat online kérdőívre épült, a válaszadókat hólabda módszerrel értük el (N=180; n=50). Az eredmények elemzésénél leíró statisztikát, illetve a nyitott kérdések elemzésénél a MAXQDA szoftverrel történő tartalomelemzést, kódolást alkalmaztunk. Szocioökonómiai státuszuk szerint a mintát transzlétori- és mediátori szerepkörű hallgatókra bontottuk. A képzési változót a mentorprogram célcsoportja és a képzés-szakterület közelségének kapcsolata alapján határoztuk meg. A vizsgálat eredményei rávilágítanak a mentorhallgatók csatlakozási indokaira (társadalmi felelősségvállalás és ösztöndíj szerzése), emellett kitűnnek magas bemeneti elvárásaik. A transzlétori szerepkörű hallgatók bemeneti elvárásai magasabbak mediátor szerepkörű társaiknál. A folyamat elemzése során fény derült az előnyökre és a kihívásokra. Adataink hozzájárulnak a program fejlesztéséhez, hiszen kiemelik, hogy a mentorok tehermentesítése lehet szükséges a népszerűség fenntartásához. A kimeneti szakaszban a mentorok beszámoltak fejlődésükről, azaz jövedelmezőnek találták a programot. Az előnyök típusonként az egyes vizsgálati csoportokban eltértek. Végezetül a magas bemeneti célokat a mentorok zöme nem tudta teljesíteni – így szükséges lehet szélesebb körű informálásuk a felkészítőkurzus során.

A kutatást támogatta:
Magyar Tudományos Akadémia: MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programjában az „Oktatási esélyekért!” Pályaorientációs mentorprogram Kutatócsoport (SZKF-11/2021 MTA-PTE).

Egy hazai mentorprogram longitudinális tanulói kérdőíves vizsgálatainak első eredményei

Fehérvári Anikó, Széll Krisztián

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás; mentorprogram; roma tanulók

Az Európai Bizottság (2020) közleménye, valamint az Európai Unió Tanácsa (2021) ajánlása alapján az elkövetkező években, évtizedben az oktatás és képzés területén továbbra is kiemelt jelentőségű marad a minőségi és inkluzív oktatás megteremtésének ösztönzése, illetve a korai iskolaelhagyás elleni küzdelem. Az új stratégiai keretrendszer szerint a korai iskolaelhagyók arányát 2030-ra uniós szinten 9% alá kell csökkenteni. Az Eurostat adatai alapján (2023) az Unióban 2022-ben átlagosan 9,6% volt az arány, ezzel szemben Magyarországon 12,4%.

Ezt szem előtt tartva az előadás hátterét adó négyéves pályaorientációs mentorprogram fő célkitűzése a korai iskolaelhagyás megelőzése pályaorientáció és mentorálás révén. A mentorprogram célcsoportja tíz, többségében roma tanulókat oktató általános iskola 6. évfolyamos diákjai, akik három éven át kapnak támogatást. Az előadás a mentorprogram értékelését kísérő egyik kutatási elem, a longitudinális tanulói kérdőíves vizsgálatok első eredményeiről számol be. A fejlesztés folyamán négy tanulói kérdőíves adatfelvételre kerül sor. Az adatfelvételek teljes körűek, azaz a kérdőíveket minden fejlesztésben részt vevő diák kitölti. A nyomon követés lehetőségének biztosítására a kérdőíveket tanulói azonosítóval látjuk el. Az első adatfelvétel 2022 szeptemberében zajlott, míg a másodikra 2023 májusában kerül majd sor. Az előadás ezen két adatfelvétel eredményeit elemzi.

A kérdőíves tanulói adatfelvételekben korábbi adatfelvételekre (HBSC, ISCWeB, PISA, UNICEF) és mérőeszközökre (Rosenberg-féle önértékelés skála, 10-itemes Connor-Davidson Reziliencia Skála, Cantril létra) is alapulva 6 dimenziót, témakört vizsgálunk: 1. család, családi támogatás (családszerkezet, testvérek száma, szülők iskolázottsága és munkaerőpiaci státusza); 2. iskolai jóllét, iskolai-osztálytermi környezet (légkör, tanári támogatás, bullying); 3. tanulói jóllét, énkép, önismeret, reziliencia; 4. tanulmányi/akadémiai elköteleződés, tanulmányi erőfeszítések; 5. jövőkép, pályaorientáció, továbbtanulás; 6. egyéni és családi háttérjellemzők (család anyagi helyzete, tanuló nemzetisége, egészségi állapota). A második adatfelvételtől kezdve a fejlesztéssel kapcsolatos elégedettséget is mérjük.

Jelenleg az első adatfelvétel eredményei állnak rendelkezésre. Az első adatfelvételben összesen 130 tanuló vett részt. Az eddig eredmények több olyan (rész)területet (tanári támogatás, iskolai légkör, bullying, tanulmányi elköteleződés, továbbtanulás, önértékelés, reziliencia) is azonosítottak, amelyek fejlesztésre, támogatásra szorulnak. A második adatfelvétel eredményeinek további elemzése lehetőségek nyújt a fejlesztési program értékelésére, a fejlesztési fókuszok nyomon követésére és szükség szerinti módosítására.

A kutatást támogatta:
Magyar Tudományos Akadémia: MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programjában az „Oktatási esélyekért!” Pályaorientációs mentorprogram Kutatócsoport (SZKF-11/2021 MTA-PTE).

A korai iskolaelhagyás esélyének vizsgálata – különös tekintettel a roma identitás hatására

Bocsi Veronika, Varga Aranka, Fehérvári Anikó

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógia Kar
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás; roma identitás; interszekcionalitás

A lemorzsolódás, korai iskolaelhagyás okairól számtalan szisztematikus elemzés áll rendelkezésre (Rumberger 2012, Lyche 2010, De Witte és mtsai. 2013, González-Rodríguez és mtsai. 2019), melyek a lemorzsolódás főbb okait egyéni, kortárs, családi és iskolai szintű tényezőkben határozzák meg. Az elemzések azt is kiemelik, hogy a lemorzsolódás hosszú folyamat, melyet több tényező együttesen befolyásol. A korai iskolaelhagyás aránya Magyarországon meghaladja az uniós átlagot (Eurostat 2021), a longitudinális vizsgálatok pedig az utóbbi évtizedben stagnáló vagy romló trendeket mutattak. A romák speciális alacsonyabb iskolázottságát, lemorzsolódásuk nagyobb esélyét már számos kutatás megerősítette (Hajdú, Kertesi és Kézdi 2014 Paksi, Széll és Fehérvári 2023), azonban a leírások (akárcsak a nemzetközi megközelítésekben) gyakran kétdimenziósak. A korai iskolaelhagyás esélyét növelő élethelyzetek komplexitása az interszekcionalitás fogalmának segítségével jobban modellezhető, hiszen egy olyan állandósult szituációról beszélünk, amelyben új társadalmi kategóriaként manifesztálódik többféle, egymással kölcsönhatásba lépő egyenlőtlenségi kategória, mely során az elnyomás okai nem választhatók szét (Asumah és Nagel 2014, Sebestyén 2016). Elemzésünk célja, hogy egy nagymintás, országos vizsgálat segítségével átfogó képet kapjunk a korai iskolaelhagyást valószínűsítő interszekcionális élethelyzetről akképpen, hogy a kutatásunk fókuszába a roma identitás hatását helyezzük.

A Magyar Ifjúság Kutatás adatbázisai (2016, 2020) lehetőséget teremtettek arra, hogy a magyarázó változók szélesebb körét bevonjuk az elemzésbe. Mindkét adatbázis esetében a 20-29 éves kohorsz adatait elemeztük (N= 5696 és 5680). Első lépésben összehasonlítottuk a kutatás két hulláma között a romák iskolai végzettségének változását, majd a roma és nem roma iskolaelhagyók szocioökonómiai (nem, településtípus, szülők iskolai végzettsége, szubjektív anyagi helyzet, roma identitás, régió hátrányos helyzete és párkapcsolati magatartás) helyzetét vetettük össze kereszttáblás elemzéssel. Végül mindkét adatbázisokon bináris regressziós modelleket futtattunk le, amelynek függő változója a korai iskolaelhagyás ténye volt, míg a magyarázó változók az előbb említett háttérmutatók. Eredményeink szerint a roma fiatalok iskolai végzettsége 2016 és 2020 között csekélyebb mértékben javult, mint a nem roma fiataloké - a korai iskolaelhagyók aránya a romák között a 2020-as éveben is 65%-os arányt mutatott. A roma és nem roma korai iskolaelhagyók társadalmi háttere eltérő volt, azonban az eltérések átrendeződést mutatnak a két hullám között. A szülők végzettsége, illetve a szubjektív anyagi helyzet mind a két adatbázisban kedvezőtlenebb mintát mutatott a romák esetében. A roma identitás hatása a regressziós modellekben szignifikáns volt, azonban a magyarázó erő nem érte el a szülők iskolai végzettségének vagy a szubjektív anyagi helyzetnek a hatását.

A kutatást támogatta:
Magyar Tudományos Akadémia: MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programjában az „Oktatási esélyekért!” Pályaorientációs mentorprogram Kutatócsoport (SZKF-11/2021 MTA-PTE).

OLVASÁSI MOTIVÁCIÓ ÉS OLVASÁSI STRATÉGIÁK – EREDMÉNYEK ÉS LEHETŐSÉGEK AZ OLVASÁSFEJLESZTÉSBEN

Fejes József Balázs

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia - Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport

A nemzetköz szakirodalomban az olvasási stratégiák és az olvasási motívumok fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata kurrens területeknek számítanak. Ez összefügg azzal a felismeréssel, hogy az olvasás fejlődésének támogatása a közoktatás egészét tekintve kiemelt feladat, amelynek hatékony megvalósításához elengedhetetlenek e területek kutatási eredményei és az ezekre épülő osztálytermi gyakorlat. A hazai gyakorlatban az e területeken kidolgozott módszertanok alig jelennek meg, és empirikus eredmények is csak korlátozottan állnak rendelkezésre a magyar tanulókról e témaköröket tekintve. E szimpózium olyan kutatások eredményeit adja közre, amelyek fókuszában az olvasási motívumok és az olvasási stratégiák állnak, egyrészről annak érdekében, hogy pontosabb képet kapjunk a magyar tanulókról, másrészről azért, hogy hozzájáruljunk a rendelkezésre álló lehetőségek feltérképezéséhez. A szimpózium egy szakirodalmi áttekintést és három empirikus munkát foglal magában. Az első előadás a nemzetközi szakirodalomra támaszkodva körbejárja, hogy milyen tényezők akadályozzák az olvasási stratégiák tanítását. E tényezők ismerete kulcsfontosságú lehet az olvasási stratégiák hazai elterjesztését, tantárgyakba ágyazott tanításának támogatását tekintve. A második előadás egy, a nemzetközi szakirodalomban az olvasási stratégiák mérésére széles körben alkalmazott mérőeszköz átdolgozott változatának (MARSI-R) működését vizsgálja felső tagozatos tanulók körében. Emellett információkat kínál az érintett évfolyamok olvasási stratégiahasználatáról. A harmadik előadás az otthoni olvasástámogató környezet, az olvasási motiváció tényezői, valamint az olvasási teljesítmény közötti kapcsolatot vizsgálja 4., 6. és 8. évfolyamos tanulók körében. A szövegértés terén fennálló nemek közötti különbségek és azok lehetséges okainak mélyebb megértését segíti a negyedik előadás, amelynek célja a szövegformátum-specifikus olvasási teljesítmény nemek szerinti vizsgálata, valamint az olvasási motiváció szerepének nemek szerinti feltárása a szövegformátum-specifikus olvasási teljesítményben második évfolyamos tanulók körében. Bár a PIRLS és a PISA eredményeinek összevetése korlátokba ütközik, negyedikes tanulóinknak a PIRLS átlagot meghaladó és a tizenöt éveseknek a PISA átlagtól elmaradó eredményei arra engednek következtetni, hogy a felső tagozaton a tanulók olvasási teljesítményének támogatása érdekében változásokra van szükség. A bemutatott kutatásokban kiemelt figyelmet kap, hogy milyen tényezők befolyásolják, és milyen módon támogatható a szövegértés fejlődése az alsó tagozatot követően, vagyis a tárgyalt eredmények hozzájárulhatnak a változások tervezéséhez.

A kutatást támogatta:
A szimpóziumot a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta.
Fejes József Balázs a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagja.

Az olvasási stratégiák tantárgyakba ágyazott tanításának lehetséges akadályai

Fejes József Balázs, Kis Noémi

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követése kutatócsoport
Budapesti Pedagógiai Oktatási Központ

Kulcsszavak: olvasási stratégiák; tantárgyakba ágyazott fejlesztés; pedagóguskutatás

Egyetértés mutatkozik abban, hogy a szövegértés fejlesztése a közoktatás teljes ideje alatt kiemelt figyelmet érdemel. A szövegértés támogatásában az életkor előrehaladtával egyre inkább az olvasási stratégiák tanítására kellene helyezni a hangsúly, a folyamatos fejlesztéshez pedig elengedhetetlen, hogy a pedagógusok tantárgyukba integrálják az olvasási stratégiák tanítását. Általában elmondható, hogy az olvasási stratégiák osztálytermi alkalmazásának gyakorisága, minősége, az alkalmazott stratégiák köre elmarad a kutatók elvárásaitól. Szakirodalmi áttekintésünk célja annak feltárása, milyen tényezők akadályozzák az olvasási stratégiák tantárgyakba ágyazott tanítását. E kérdés megválaszolásában a nemzetközi szakirodalomra támaszkodunk, eredményeinket négy témakörbe rendezve ismertetjük. (1) Az akadályok egy része a pedagógusok felkészítéséhez kötődik. Több kutatás (Anmarkrud & Braten, 2012; Kissau & Hiller, 2013) kiemeli, hogy a szaktanárokat képzésük során elsősorban tantárgyuk tanítására készítik fel, így nem érzik alkalmasnak magukat a feladatra, de a későbbiekben is korlátozottak lehetőségeik. Margolis & McCabe (2006) szerint támogatásuk nem merülhet ki az alkalmazást segítő instrukciókban, mentorálásra, demonstrációra lenne szükségük. (2) További tényezőként említhető az iskolai és tágabb környezet. A szükséges eszközök mellett a vezető támogatása és a pedagógusok együttműködése is lényeges lehet egymás szakmai támogatása érdekében (Foley, 2011). Többen (O'Brien et al., 1995; Ness, 2009) kiemelik, hogy míg a nagy téttel bíró helyzetekben a tantárgyi tartalmak hangsúlyosak, nem is lehet kiemelt cél a szövegértés fejlesztése. (3) A lehetséges akadályok egy további csoportját a pedagógusok olvasással kapcsolatos ismeretei, meggyőződései jelenthetik. Fisher és Ivey (2005) szerint a szaktanárok gyakran nincsenek tisztában az olvasás jelentőségével. Egyes pedagógusok a dekódolás és az értő olvasás között alig tesznek különbséget, így nem is keresnek releváns olvasási stratégiákat, hiába gondolják, hogy a szövegértés kulcsfontosságú (Ness, 2009). (4) Amennyiben a pedagógusok ismerik, relevánsnak tartják az olvasási stratégiák tanítását, akkor is számos további kihívással nézhetnek szembe. Egyes stratégiák tanítását azért kerülhetik a pedagógusok, mert bevezetésük időigényes (Kissau & Hiller, 2013). Mások (pl. Foley, 2011) arra hívják fel a figyelmet, hogy a tanulók egyéni szükségleteihez való alkalmazkodás jelenthet nehézséget. A stratégiák tanításához gyakran javasolt csoportmunka, így a diákközpontú módszerekkel kapcsolatos attitűdök is meghatározóak lehetnek (Anmarkrud & Braten, 2012). Bár a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek egy része expliciten is említést tesz az olvasási stratégiákról (Tary et al., 2022), a stratégiák tanításának módszertana alig ismert a hazai gyakorlatban. Eredményeink iránymutatást kínálnak ahhoz, hogy rendszerszinten milyen tényezőket figyelembe véve támogatható az olvasási stratégiák tantárgyakba ágyazott tanítása.

A kutatást támogatta: A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta.
Fejes József Balázs a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagja.

Nemek közötti különbségek az olvasási motivációban és a szövegformátum-specifikus olvasási teljesítményben második évfolyamos tanulók körében

Hódi Ágnes, Tóth Edit, Szenczi Beáta, Fejes József Balázs

Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Pedagógiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
ELTE Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követése kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem
Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport

Kulcsszavak: olvasási motiváció; szövegértés; nemek közötti különbségek

A rendszerszintű nagymintás mérések az olvasás kapcsán konzisztens nemek közötti különbségekről számolnak be a lányok javára. Számos kutatás eredménye utal arra, hogy a nemek szerinti olvasási teljesítménykülönbségekben szerepet játszanak a mérésekben alkalmazott szövegek jellemzői (Roe & Vagle, 2012). A különféle szövegeken nyújtott teljesítmények nemek szerinti eltérései feltételezhetően részben a fiúk és lányok eltérő motivációs jellemzőivel magyarázhatók (Thums et al., 2021). Annak érdekében, hogy a szövegértés terén fennálló nemek közötti különbségeket és azok lehetséges okait mélyebben megértsük, célul tűztük ki a szövegformátum-specifikus olvasási teljesítmény nemek szerinti vizsgálatát, valamint az olvasási motiváció szerepének nemek szerinti feltárását a szövegformátum-specifikus olvasási teljesítményben második évfolyamos tanulók körében. A Szegedi Iskolai Longitudinális Program (Csapó, 2014) keretében végzett nagymintás vizsgálatból származó adatok alapján az alábbi kutatási kérdésekre kerestük a választ: Azonosíthatók-e nemek szerinti eltérések a szövegértés-teljesítmény tekintetében szövegformátum szerint második évfolyamos tanulók körében? Azonosíthatók-e nemek szerinti eltérések az olvasási motivációban a szövegformákon nyújtott teljesítmény tekintetében második évfolyamos tanulók körében? Azonosíthatók-e nemek szerint eltérő összefüggések az olvasási motiváció vizsgált összetevőinek és a szövegformátum-specifikus szövegértés-teljesítmények között második évfolyamos tanulók körében? A kutatási kérdések megválaszolásához 4999 második évfolyamos tanuló adatait használtuk fel. Az elemzéshez felhasznált adatok a tanulók szövegértés-teljesítményéről egy három különböző formátumú (folyamatos, kevert és nem folyamatos – 63 item) szöveget és azokhoz tartozó különböző olvasási műveletek végrehajtását vizsgáló tesztből (Hódi et al., 2020), míg az olvasási motivációról rendelkezésre álló információk egy tanulói kérdőívből (Hódi et al., 2017) származnak. Elemzéseink rámutatnak arra, hogy már az olvasástanulás kezdeti szakaszában kimutatható különbségek vannak a fiúk ($M_{foly}=70.87$, $M_{kev}=60.46$, $M_{nemfoly}=60.03$) és lányok ($M_{foly}=75.29$, $M_{kev}=64.82$, $M_{nemfoly}=64.61$) szövegértés-teljesítményében mindhárom szövegforma tekintetében; minden esetben a lányok javára ($t_{foly}=9.34$, $t_{kev}=9.05$, $t_{nemfoly}=6.96$, $p < 0.01$). Továbbá nem csak a szövegértés-teljesítményben, de az olvasási motiváció tekintetében is igazolható a nemek közötti különbségek megléte, hiszen a lányok olvasási motivációja szignifikánsan magasabbnak bizonyult, mint a fiúké ($t=2.62$, $p < 0.01$). A korrelációs együtthatók arra utalnak, hogy már ebben az életkorban látható, hogy a fiúk és lányok motivációs jellemzőinek és az olvasási teljesítményének az összefüggése eltérő. Újdonság, hogy a különbségek szövegformák mentén is azonosíthatók. Eredményeink rámutatnak arra, hogy a szövegértést már az olvasástanulás korai szakaszában több kognitív és nem kognitív tényező interakciója alakítja.

A kutatást támogatta:

A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta.
Fejes József Balázs és Szenczi Beáta a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagja.

Az otthoni olvasástámogató környezet szerepe az olvasási motiváció egyes tényezőinek alakulásában

Szenczi Beáta, Vígh Tibor, Fejes József Balázs, Hódi Ágnes, Tary Blanka

Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Pedagógiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport

Kulcsszavak: olvasási motiváció; szövegértés; otthoni olvasástámogató környezet

Az otthoni olvasástámogató környezet (home literacy environment, HLE) a gyerekek olvasási képessége mellett az olvasás iránti motiváltságra is hatással van (Yeo et al., 2014). Az olvasási motiváció és a HLE jellemzői közötti kapcsolatot vizsgáló kutatások eredményei azonban több szempontból inkonzisztensek. Számos munka gyenge kapcsolatról (pl. Hume et al., 2012; Wiescholek et al., 2018), vagy a kapcsolat hiányáról tudósít (pl. Carroll et al.,2019; Ozturk et al., 2016), de találhatunk példát közepes és erős összefüggésekre is (pl. Boerma et al., 2018). Az eredmények inkonzisztenciájának egy lehetséges forrása, hogy bár az olvasási motiváció többdimenziós jellegére számos kutató mutatott rá (pl. Stutz et al., 2016; Wigfield & Guthrie, 1997), a releváns kutatások az olvasási motiváció csupán egy-egy aspektusát, jellemzően az érdeklődést (pl. Carroll et al., 2019) és az attitűdöket (pl. Altun et al., 2022) vizsgálják. Kutatásunk célja ezért a HLE elemei és a többdimenziós olvasási motiváció tényezői közötti kapcsolatok vizsgálata. Kérdésünk, hogy hogyan jelzik előre a HLE egyes elemei a különböző olvasási motivációs tényezőket. Vizsgálatunkban 4., 6. és 8. osztályos tanulók (N =729) és szüleik vettek részt. Az otthoni környezet megismerésére a PIRLS vizsgálatok szülői kérdőívének skáláit használtuk (0,74<cronbach-alfa<cronbach-alfa<=„„ div=„„>

A kutatást támogatta:
A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta.
Fejes József Balázs és Szenczi Beáta a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagja.

Olvasási stratégiák használata – a MARSI-R validálása 5–8. évfolyamos tanulók körében

Tary Blanka, Fejes József Balázs, Vígh Tibor, Hódi Ágnes, Szenczi Beáta

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Pedagógiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport
Eötvös Loránd Tudományegyetem Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport

Kulcsszavak: olvasási stratégiák; szövegértés; kérdőív-adaptáció

A magas szintű szövegértelmezés számos, egymással szoros összefüggésben álló tudáselem megtanulását és gyakorlását feltételezi. E tudáselemek egyikét az olvasási stratégiák jelentik. Bár a Nemzeti alaptanterv (2020) és a kerettantervek egy része expliciten is említést tesz az olvasási stratégiákról, a stratégiák tanításának módszertana alig ismert a hazai gyakorlatban (pl. Csapó et al. 2012; Fejes et al. 2022; Steklács 2018). A fejlődés mérése kapcsán rendelkezésre álló eszközöket eddig alig használtak a felső tagozatot tekintve (Csíkos, 2008; Kelemen-Molitorisz, 2009). Kutatásunk célja a széles körben alkalmazott MARSI (Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory) önbevallásos kérdőív (Mokhtari & Reichard, 2002) átdolgozott változatának, a MARSI-R (Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory-Revised) kérdőívnek a kipróbálása felső tagozatos tanulók körében. A MARSI átdolgozásának egyik célja az volt, hogy egyszerűsítsék a stratégia-kijelentéseket, így akár már 11 éves kortól is alkalmazhatóvá váljon a kérdőív. A Mokhtari, Dimitrov és Reichard (2018) által újragondolt eszköz három skálán 5-5 állítás által méri a stratégiahasználatot: átfogó, probléma-megoldó és támogató stratégiák. Ezek ismeretét, alkalmazásának gyakoriságát ötfokú skálán ítélheti meg a kitöltő. A külső validálás megállapítására a stratégiakijelentések előtt a válaszadó bejelölheti, hogy milyen olvasónak tartja magát. A kérdőív magyar változatát eddig tanárszakos hallgatók körében próbálták ki magyar nyelven (Tary & Molnár, 2022). A kutatásban kilenc általános iskolából 925 tanuló vett részt 5–8. évfolyamokról. A Cronbach-alfa értékek elérik a kérdőívek esetében megkívánt szintet (átfogó és támogató skálák: 0,68; probléma-megoldó: 0,71). A feltáró faktoranalízis alapján alkalmas a kérdőív az elemzés elvégzésére (KMO= 0,89), azonban a faktorok a rotáció után sem követték az eredeti kérdőív struktúráját. A megerősítő faktorelemzés a magasabb évfolyamokon alátámasztja a kérdőív várt szerkezetét. A kérdőív eltérő struktúrájára magyarázatot kínálhat, hogy hazánkban a szövegértés-fejlesztési kultúra eltér a kérdőív eredeti kontextusát jelentő Egyesült Államokban jellemzőtől, ahol már a 2000-es évek elején a figyelem középpontjába került az olvasási képesség stratégiák tanítása általi fejlesztése (l. Pressley, 2001). Bár a kérdőív által mért egyes stratégiák skálába rendezésének lehetőségei további munkát igényelnek, az egyes állítások alkalmasak lehetnek arra, hogy a stratégiák fejlettségéről, életkori eltéréseiről képet alkothassunk.

A kutatást támogatta:

A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta.
Fejes József Balázs és Szenczi Beáta a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagja.

NEW ASPECTS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING RESEARCH

Győri János

Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psycholgy, Institute of Intercultural Psychology and Education

Foreign language education has received a lot of attention in educational research in recent decades. Our symposium will bring together four researches that revealed previously less investigated aspects of this field.

The first, theoretical presentation of the symposium – entitled Exploring the Future of EFL Students` Creativity in English Writing at University Level – explores the possible connections between artificial intelligence and university English language teaching. The presentation takes into account the possible advantages and challenges of AI in a segment of English language education, in the field of teaching to write in English.

The following presentation summarize the results of an exploratory research in the field of foreign language education. This presentation introduces some previously unexplored forms of teacher knowledge sharing processes, showing how foreign language teachers working in public education contexts and language teachers of the shadow education institutions exchange their professional knowledge. Based on the research results the presentation states that shadow education segment is an integral part of the education sector, that provides space for continuous professional development of teachers working in all segments of education.

The third presentation of the symposium presents the variations of attitudes towards the use of children`s literature in English as foreign language education among English teachers and student teachers in Transcarpathian Hungarian schools. One of the important results of the research is the difference between the attitude and practice of the teachers: while the attitude of the teachers is largely positive regarding the use of children`s literary works in English in language teaching, in practice they use this opportunity much less often than it could be predicted from their attitudes.

Based on Dörnyei's and some other authors' models, the closing presentation of the symposium sheds light on the motivation system for learning Hungarian as a foreign language for international students studying at Hungarian higher education institutions. Since most of the research in this field is concentrating on the motivational systems of foreign language learning in case of English language, the novelty of this presentation is that it focuses on the push and pull factors of a comparatively small language' learning: why international higher education students learn or deny to learn Hungarian.

Exploring the future of ELF students' creativity in English writing at university level

Ei Phyoe Maung

Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology, Doctoral School of Education

Kulcsszavak: English as foreign language; English writing creativity; artificial intelligence

Several researchers have acknowledged that using AI writing tools, including the Chat Generative Pre-Trained Transformer (ChatGPT), in language classrooms in universities are becoming increasingly popular nowadays, since they offer several advantages to English as a Foreign Language (EFL) teachers and students. For instance, it can save time during writing; it may improve accuracy in their writing product by identifying and correcting errors in grammar, spelling, and punctuation; it may help students with learning difficulties to produce better quality writing; and it may help teachers in generating text for reading comprehension and quiz questions (The Stanford d.school, The Stanford Institute for Human-centered Artificial Intelligence [HAI], and The Stanford Accelerator for Learning, 2023). However, teachers' concerns about using this sophisticated AI writing tool in language teaching and learning have been rising since there may be a lack of guidance regarding ethical issues such as students' plagiarism in their writing assignments. Moreover, they are also concerned that using the ChatGPT may discourage students' thinking and creativity in their writing tasks (HAI et al., 2023; Lund & Wang, 2023).

On the other hand, several researchers argue that there is an alternative writing approach, that can fill the gap in teaching writing in universities, which may be regarded as the process writing approach (Hyland, 2021; Martinez & Virginia, 2005; Maung et al., 2022). They confirmed that the process writing approach encourages students' creativity in their language learning including the acquisition of writing skills due to the fact that it emphasizes the importance of linguistic writing skills such as pre-writing, drafting, editing, revising, and publishing rather than focusing on the linguistic writing knowledge such as grammar, and sentence construction.

This theoretical paper presents the argumentation between using the AI writing tool (ChatGPT) and the human-made writing approach (process writing), which may have a great impact on students' creativity in their English writing in the long run.

Attitudes towards the use of children`s English literature in foreign language teaching among English teachers and teacher candidates

Enikő Nagy-Kolozsvári, János Győri

Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psycholgy, Doctoral School of Education
Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psycholgy, Institute of Intercultural Psychology and Education

Kulcsszavak: English literature; foreign language teaching; Transcarpathian Hungarian schools

Research on the use of children's literature (CHL) in foreign language teaching and its effects shows that this approach has many positive effects on the development of foreign language skills of young language learners. The use of children's literature in language teaching not only makes lessons more interesting but also develops language skills, reduces language anxiety, enables exposure to new cultures, promotes creativity and critical thinking and contributes to lifelong literacy. (Ahlquist & Lugossy, 2019; Ellis & Brewster, 2014; Bland & Lütge, 2015; Pardede, 2021; Wright, 2009). However, much less is known about teachers' attitudes and perceptions towards the use of CHL and stories in English as a foreign language. In addition, there is a lack of research on the views and experiences of teacher candidates on this topic in the available scientific literature. Our main research questions are: do teachers use authentic storybooks (by native English-speaking authors, for native English-speaking children) while teaching English in Transcarpathian schools with Hungarian language of instruction; what are their attitudes towards them and what are the main barriers to their use? In relation to the language teacher candidates, their own language learning experiences were also investigated, especially with regard to CHL, and their plans for future teaching of English.

In order to answer the research questions, two quantitative questionnaire surveys (teachers N=118 and teacher candidates N=125) were conducted, which included both closed (Cronbach's alpha=0.993) and open-ended questions to allow for possible deeper connections and spontaneous reflections. The resulting datasets were analysed using SPSS and Excel statistical programs.

Our results show that only 29% of the teachers surveyed use authentic CHL in their English lessons, 52% do not use them at all, while 19% would use them but do not have access to such books. Despite this, overall, teachers' attitudes are overwhelmingly positive (92%), believing that the use of CHL is not only useful but necessary, while there are some sceptical and pessimistic teachers (8%) who see it as beyond their students' abilities or requiring too much teacher flexibility. Among the main obstacles mentioned were the difficult accessibility of storybooks, time-consuming preparation, too dense curricula and lack of specific methodological preparation. Students have both positive and negative experiences, but the vast majority are motivated to learn the language. Their attitudes towards CHL are positive, although few of them experienced this mode of language learning as learners. Looking to the future, the responses show a broadly positive picture, with students open and interested in using literature-based language teaching themselves.

Knowledge sharing between language teachers and teacher educators in formal and shadow education

János Győri, Erzsébet Csereklye

Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psycholgy, Institute of Intercultural Psychology and Education

Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psycholgy, Institute of Intercultural Psychology and Education

Kulcsszavak: knowledge sharing; language teachers; shadow and formal education

Knowledge sharing among teachers is a key to teachers` knowledge development, with a wide range of its variations described by research (see e.g. Fazekas & Horváth, 2019; Underwood & Johevska, 2019). However, research have not shed enough light on the processes of knowledge sharing between teachers working in different segments of education. In particular, little research attention has been paid to whether and, if so, in what forms teacher knowledge sharing takes place between teachers working in formal education, and those working in non-formal education, including the field of shadow education (Kobakidze, 2018).

Therefore, the goal of our exploratory research was to discover whether there are knowledge-sharing processes present between teachers of these two education segments in Hungary in the field of foreign language teaching, and what are their forms.

During the data collection, we performed a content analysis of the websites of the professional umbrella organization of the Hungarian language schools (Nyelviskolák Szakmai Egyesülete, NYESZE) and several Hungarian language schools to represent the shadow education segment. We also conducted semi-structured interviews with the managers of four language schools, who are responsible for their teachers professional development.

Our research has found that lively and multi-level teacher knowledge sharing processes take place between the two educational segments, of which we found many examples of both formalized and informal versions. The most prominent forms of these knowledge exchange processes between educational segments are the professional – primarily professional methodological – conferences and meetings, at which professionals from the two segments share their up-to-date knowledge in the field of language teaching in various forms of communication (lecture, workshop, etc.). It is interesting that among the presenters of these conferences and meetings university language teaching methodologists working in formal higher education, practicing teachers from public educational institutions, and private language school instructors are equaly present. We have also found a wide range of examples of other, less formal versions of teacher knowledge sharing, especially in the case of language teachers who are active teachers in both (formal and non-formal) contexts.

This buzzling world of knowledge sharing between education segments is perceived as a part of the business sector, and has not been addressed by education research so far. We argue that the market oriented so called shadow education segment is an integral part of the education sector, that provides space for continous professional development of teachers working in all segments of education. At the end of our presentation we will also discuss the theoretical significance of this phenomenon.

Exploring the Motivation of international students to Learn Hungarian: A qualitative study

Tatjana Stamenkovska

Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology

Kulcsszavak: motivation; international students; Hungarian langauge learning

There are several reasons why interacting with people from other cultures is relevant to the process of learning a second language. Speaking with people of different cultures who do not speak their own language is one of the primary reasons for learning a foreign language (Oakes, 2013). Exposure to native speakers can help second language (L2) learners improve their language skills. As a result of these interactions, international students may develop a different perspective toward the target language, as well as the culture of the language they are learning (Lasagabaster, 2011). Exposure to other cultures affects the motivation of language learners and emphasizes the fact that intercultural interaction can be seen as the means to successfully finishing the L2 studies (Dörnyei, 1997). International students recognise the value of studying a second or even a third language. For instance, learning a second language is often cited as widening one`s access to employment possibilities (Choudaha, 2017), and integration in the local community (Gardner,2001). For instance, Gardner and Lambert (1972) investigated case studies that showed two types of motivation that often appear in the language learning process. The first motivational type they called instrumental motivation which emphasises the practical value and benefit of learning a new language and the second was called integrative motivation, which shows a genuine and personal interest in the other group`s people and culture. They found that instrumental motivation may fail without integrative motivational interest, which supports the importance of integrative motivation in the long run. In order to explore the international student's motivation to learn the Hungarian language, was used an extended version of the L2 motivation self-system (L2MSS) (Taguchi et al., 2009), which was initially created by Dörnyei (2005, 2006, 2009). Based on the L2 motivation self-system (L2MSS) were developed semi-structured interview questions and interviewed 17 international students (10 females and 7 males), who hold the Stipendium Hungaricum Scholarship and were studying in Hungary. The answers to the questions were analysed with the help of thematic analysis (Braun and Clarke, 2006). The results revealed that most of the international students have multifaceted motivation (Stamenkovska, Llerena and Gordon Győri, 2022). This overlapping is not a dichotomy between different types of motivations, but a multifaceted phenomenon, which appears during language learning (Junko,2005).

A GYAKORLATORIENTÁLT TANÁRKÉPZÉS EGY ÉVES TAPASZTALATA

K. Nagy Emese

Miskolci Egyetem

A Miskolci Egyetem Tanárképző Intézetének a küldetésnyilatkozata szerint a hallgatók felkészítésének a célja, hogy a hallgatók magas szintű tudással, módszerbeli gazdagsággal és pedagógiai gyakorlattal hagyják el az egyetemet, értsék az oktatásnak a társadalom fejlődésében betöltött szerepét és mindezt a szociokulturális háttérrel összefüggésben értelmezzék. A tanárképzés új megközelítése segíti a tanulás és a kutatás iránti elköteleződést, az egyén és az intézmény közötti együttműködést, az elmélet és a gyakorlat kapcsolatának az erősítését, valamint a tanulást segítő technológiának és technikáknak az elsajátítását. Célja a hallgatók professzionális felkészítése arra, hogy magas szinten tegyenek eleget a tanári szakmával szemben támasztott követelményeknek.

A Miskolci Egyetem tanárképzésének a sztenderdjei közül az első helyen jelöli meg a gyakorlatorientált képzést, annak professzionális kidolgozottságát és megvalósítását (és elsősorban ez jelenti a Miskolci Egyetemnek más egyetemekhez viszonyított erősségét), az azonos státusz megteremtését, egy erős híd kiépítését az elméleti képzés, a diszciplína és a gyakorlati tudás, ismeretek megszerzése között. Cél, hogy a hallgatóknak lehetősége nyíljon a lehető legtöbb tapasztalatszerzésre és a különböző pedagógiai módszereknek nemcsak a kipróbálására, hanem begyakorlására is az egyetemen eltöltött időszak alatt.

Előadás-sorozatunkban a Miskolci Egyetem tanárképzésének megújítására irányuló törekvéseinek egy éves tapasztalatait, eredményességét és a hozzájuk kötődő kutatásokat mutatjuk be, amelyek a hallgatók felkészítésében prioritást élveznek.

Első előadásunkban bemutatjuk a „Közoktatás és a felsőoktatás partneri kapcsolata” kutatócsoport munkáját, azokat a prioritásokat, amelyek elősegítik a tanárrá válás folyamatát. Bemutatjuk, hogy milyen kutatások zajlanak és eddig milyen eredményeket ért el a csoport.

A megújult, gyakorlatorientált tanárképzés elindulásának második félévére esik a szakmai önismeret című kurzus, amely saját élmény alapú módszerekkel a szakmai szerep személyiség felkészítését állítja fókuszba. Ehhez kapcsolódóan, a második előadás a pozitív mentális egészség markereinek, valamint a konstruktív megküzdési stratégiáknak a monitorozásával és fejlesztésével foglalkozik.

A harmadik előadás fókuszában az elsőéves hallgatók nézeteinek feltárása áll.

A negyedik előadásban egy olyan kutatás bemutatása történik, ahol a kutatás célja az elsőéves tanárszakos hallgatók gyakorlata reflexióinak, reaktív és nem reaktív munkáinak kvalitatív kutatási metodológia segítségével történő támogatása, amely révén kimutatható, hogy javulnak a hallgatók pedagógiai öndefiniáló képességei, illetve kommunikatív érvényességre tesznek szert iskolai gyakorlatuk során.

„Közoktatás és a felsőoktatás partneri kapcsolata” kutató csoport munkája

K. Nagy Emese

Miskolci Egyetem

Kulcsszavak: közoktatás; felsőoktatás; partnerség

A kutatócsoport célkitűzése, hogy munkájával az egyes oktatási szinteket összekapcsolja, a közoktatási intézményekkel, iskolákkal, mint a kutatásban közreműködő partnerekkel kapcsolatot alakítson ki, az egyetem bázis- és partneriskolái és az egyetem közötti kapcsolatot és a közös munkát támogassa, vizsgálja, kutassa.
A kutatócsoport, a fenti célkitűzés segítőjeként olyan kutatási témákat választott, amelynek területi, régiós és országos jelentősége és időszerűsége mellett, megvannak az intézményi gyökerei, közvetlen kutatási előzményei (ONK2022 szimpózium és https://upszonline.hu/index.php?article=721112016).
A jelen kutatási „beszámoló” a tanárképzés megújításához kapcsolódó tartalmat foglalja magában, s tájékoztatást ad az eddig megtett és tervezett lépésekről. Az innováció – amelyet a felsőoktatást érintő kormányrendelet képzési és kimeneti követelményeinek megfelelően, a gyakorlatorientált tanárképzés megvalósítását középpontba állítva dolgozott ki a Miskolci Egyetem Tanárképző Intézete – pilot projekt keretében valósult meg (2021-2022), majd került bevezetésre (2022).
A Tanárképző Intézet oktatói által megkezdett kutatási témák, kérdések (a prezentációban részletezve):
- Egyetemi fejlesztés: oktatási innovációk generálása és terjesztése (1 fő kutató).
- A hallgató, az egyetem és az iskola közötti együttműködés (1 fő kutató).
- Az elméleti és a gyakorlati képzés kapcsolatának az erősítése (2 fő kutató).
- Iskolafejlesztés (1fő kutató).
- Tanári tanulás és szakmai fejlődés. Folyamatos tanulás. Tanulás támogatása. Tanítás szervezése (3 fő kutató).
- Hatékony tanulást segítő technikák megismerése (2 fő kutató).
- Hatékony tanulási környezet létrehozása (1 fő kutató).
- Tanulók munkájának az értékelése (1 fő kutató).
- A társadalmi párbeszéd elősegítése (1 fő kutató).

A kutatások a pedagógusképzés minőségének a javulását kívánják támogatni az intézmények tevékenyégének az integrálásával, az innovatív tevékenység megvalósításával. A miskolci innováció eredménye a felsőoktatási intézményeknek segítséget nyújthat az új képzési és kimeneti követelményekhez való igazodásban.

Irodalom:

K. Nagy, E.; Lubinszki, M.; L. Pálfi, D.; Fazekas, R. (2022). Innovatív helyzetkép a gyakorlatorientált tanárképzés megújításáról, *Új Pedagógiai Szemle, 72*(11–12). 128–143.

A pozitív mentális egészség markereinek, valamint a konstruktív megküzdési stratégiáknak a monitorozása és fejlesztése

Lubinszki Mária

Miskolci Egyetem

Kulcsszavak: mentális egészség; konstruktív megküzdési stratégia

A „Közoktatás és a felsőoktatás partneri kapcsolata” kutatócsoport munkájához kapcsolódó kutatás a megújult, gyakorlatorientált tanárképzés elindulásának második félévére esik a szakmai önismeret című kurzus, amely saját élmény alapú módszerekkel a szakmai szerep személyiség felkészítését állítja fókuszba. A kurzus átfogó célja a pozitív mentális egészség markereinek, valamint a konstruktív megküzdési stratégiáknak a monitorozása és fejlesztése. Kutatásunk a kurzus végén kvantitatív és kvalitatív módon járja körül a témát. A pozitív pszichológia az elmúlt évtizedben számos eredményt mutatott fel (Nagy, 2019, Oláh, 2013), amelyek jól integrálhatóak a pedagógusok mentális felkészítésében is. A jóllét modellek egyik legelfogadottabb konceptualizálása a PERMA Jóllét Profil (Varga, Oláh, Vargha, 2022), amelyet összevetünk a Maslach kiégés-teszt hallgatói változatával (MBI-SS), valamint a Pszichológiai Immunkompetencia kérdőívvel. A célunk megragadni a pedagógushallgatók mentális egészségvédő faktorait, összefüggésben a kiégés és lemorzsolódás megelőzésével. Kvalitítív fókuszcsoportos módszerrel ezen tényezők első tanévben történő megjelenését, és az egyes tényezők interakcióit tártuk fel. A kutatásban nappali osztatlan tanárszakos hallgatók vettek részt. A kutatás az egyetemre belépő hallgatók körében teljeskörű.

Irodalom:

Hazag, A., Major, J., Ádám, Sz. (2010) A hallgatói kiégés szindróma mérése. A Maslach kiégés-teszt hallgatói változatának validálása hazai mintán. In: *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika 11*(2), 151–168.

Nagy, H. (2019) Pozitív pszichológia: Az elmélettől a gyakorlatig = Positive Psychology: From the Theory to the Practice. *Magyar Pszichológiai Szemle, 74*(3). 289–299.

Oláh, A. (szerk.) (2013) *A pozitív pszichológia világa*. Pszichológiai Szemle Könyvtár.

Varga, B. A., Oláh, A., Vargha A., (2022) A magyar nyelvű PERMA Jóllét Profil kérdőív megbízhatóságának és érvényességének vizsgálata. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika, 23*(1), 33–64.

Az elsőéves tanárszakos hallgatók nézeteinek feltárása

Ludnikné Pálfi Dorina

Miskolci Egyetem

Kulcsszavak: tanárképzés; hallgatók; nézet

Az előadás fókuszában az elsőéves hallgatók nézeteinek feltárása áll. Nézet alatt Richardson (1996) definícióját követjük, amely szerint „A nézetek olyan feltételezések, feltevések, propozíciók a világról, amelyeket igaznak vélünk, és amelyek befolyásolják ítéleteinket, mások megítélését, s amelyeket felhasználunk döntéseink során” (idézi Dudás, 2007; Kimmel, 2007). A pedagógushallgatók pályaismereti és pályaszocializációs gyakorlat alatt szerzett elméleti és gyakorlati tudása, nézeteikre gyakorolt hatását vizsgálja az az empirikus felmérés, amely a megújult tanárképzés második félévében zajlott. A vizsgálat során a hallgatók egy levél (Írjon egy levelet jövőbeni, 40 éves Önmagának! A levél arról szóljon, milyen pedagógus szeretne lenni a jövőben, mit gondol a tanári hivatásról és adjon magának tanácsokat, melyeket megfogadva elérheti azt a pedagógusi képet, amit szeretne!) megfogalmazásán keresztül vallottak közvetett módon a tanításról, tanári hivatásról kialakított nézeteikről. Ezeknek az írásos reflexióknak a tartalomelemzése hozzájárul ahhoz, hogy mélyebben megismerjük hallgatóinkat, amely lényeges feltétele a differenciált fejlesztésük, sikeres tanárrá válásuk megteremtésének. Koncepciónk szerint a megújuló tanárképzésben fókuszpontot jelentő gyakorlatorientáltság még eredményesebben segítheti a hallgatók fejlődését, amennyiben differenciált, személyre szabott gyakorlaton vesznek részt. Ennek a munkának a bemutatása történik a szekció harmadik előadásában.

Irodalom:

Dudás Margit (2007). Tanárjelöltek belépő nézeteinek feltárása. In: Falus Iván (szerk.) *A tanárrá válás folyamata* (pp. 46–120). Gondolat Kiadó.

Kimmel Magdolna (2007). A tanárképzés problémái konstruktivista értelmezési keretben. In: Falus Iván (szerk.) *A tanárrá válás folyamata* (pp. 11-45). Gondolat Kiadó.

Richardson, V. (1996). The Role of Attitudes and Beliefs in Learning to Teach. In: Sikula, J. (Eds.) *Handbook of Research on Teacher Education* (pp. 102–119). MacMillan.

A megújuló tanárképzés fejlesztéséhez hozzájáruló kvalitatív módszertan alkalmazásának sajátosságai

Simon Zoltán

Miskolci Egyetem

Kulcsszavak: tanárképzés; kvalitatív módszertan

A Miskolci Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Tanárképző Intézetében a megújuló tanárképzés kidolgozásakor fontos koncepcióként fogalmazódott meg, hogy folyamatosan monitorozzuk a pedagógiai innovációs folyamatokat. Célunk olyan feltáró jellegű kutatásmódszertan kidolgozása, amely segítségével nyomon követhetjük a fejlesztést és adaptív eredményeket fogalmazhatunk meg.
A kutatás ezúttal az elsőéves tanárszakos hallgatókra fókuszál, akik a közoktatási intézményekben megkezdték gyakorlataikat és akik lényegében megfigyelőként vannak jelen, figyelve az iskola világát, a tanulási szempontokat, és végül elemezik a didaktikai folyamatokat. Kutatásunk célja, hogy az elsőéves tanárszakos hallgatók gyakorlatának reflexióit, reaktív és nemreaktív munkáit kvalitatív kutatási metodológia segítségével támogassuk, amely révén feltételezzük, hogy javul a hallgatók pedagógiai öndefiniáló képességei, illetve kommunikatív érvényességre tesznek szert iskolai gyakorlatukra nézve. A módszer lényege – kvalitatív metodológián belül – elsősorban a megfigyelés, amelynek funkciója az egyéni jellemzés, magyarázat személyekről, tevékenységekről, dokumentumokról, szituációkról, jelenségekről, törekedve a rejtett és helyzetfüggő motívumok feltárására. A kutatás alkalmazott módszerei a kognitív térkép, strukturálatlan és strukturált fogalmi térkép, metaforakutatás, és beavatkozás nélküli vizsgálatok. Az eredményektől a tanulási folyamatok jobb elemzését, a tanárjelöltek cselekvési motívumainak, koncepcióinak jobb feltárulkozását, illetve a verbálisan nehezen magyarázható pedagógiai struktúrák feltárását várjuk. Kutatásunkat ugyanakkor olyan kollaboratív eljárásnak, résztvevéses folyamatnak tekintjük, amely során az aktorok tudástermelésbe kezdenek, újabb ismeretekhez jutnak, korábban nem ismert szempontokat vesznek figyelembe.

Irodalom

Falus I. & Szűcs I. (2022). *A didaktika kézikönyve. Elméleti alapok a tanítás tanulásához*. Akadémiai Kiadó.

K. Nagy, E.; Lubinszki, M.; L. Pálfi, D.; Fazekas, R. (2022). Innovatív helyzetkép a gyakorlatorientált tanárképzés megújításáról, *Új Pedagógiai Szemle, 72*(11–12). 128–143.

TOWARDS UNDERSTANDING AND DEVELOPING INDIVIDUAL INNOVATION COMPETENCE IN HIGHER EDUCATION

Kálmán Orsolya

Eötvös Loránd University Institute of Education

The complex, difficult and even unpredictable problems and challenges that need to be solved in our societies and personal lives, the business interests in benefiting from innovation, and the expectation of learning for innovation in European policies, have led to the attention of higher education students` innovation competences as future-ready professionals. Therefore, higher education institutions and programmes must consider how they can contribute to developing students` innovation competences, as competence development is one of the critical tasks of all higher education institutions.

Although many research studies have dealt with innovation and how it is initiated and spread in organisations (Sujianto et al., 2020; Sung & Choi, 2013; Zhang & Zhao, 2023), only in the last two decades studies have started to pay greater attention to individual innovation competence (Hero et al., 2017; Pérez-Peñalver et al., 2018; Ovbiagbonhia et al., 2019; Avsec et al., 2022). Furthermore, these newly emerging conceptual frameworks focus only on workplace context (e.g., Cerinsek-Dolinsek, 2009) and do not explore higher education contexts` specific nature and expectations (see as exception Keinänen et al., 2018). In our research studies of the symposium, individual innovation competence will be understood as a multi-dimensional meta-competence which is not only related to bringing novel ideas of products, processes, and services but also implementing them with others.

The overall aims of the research studies of the symposium are to explore the followings (1) How individual innovation competence can be defined and interpreted in the context of higher education? (2) What ways and to what extent students` innovation competence can be developed in different higher education programmes? (3) How can individual innovation competence be assessed and measured in higher education? (4) What specific features can be identified in defining, developing and assessing individual innovation competence in different study fields and levels in the Hungarian higher education context?

According to the research questions, firstly, two presentations using a scoping review method will establish a theoretical framework on individual innovation competence, secondly two presentations related to an explorative empirical research will analyse students' perspectives on individual innovation competence and its development in different Hungarian HE programmes. Lastly, a design-based research study will evaluate the programme design process and product from the perspective of innovation, entrepreneurship and resilience.

Our presentations represent the first research study within the Hungarian HE context to discover the opportunities for constructive alignment related to individual innovation competence, namely integrating defining, developing, and assessing individual competence to a comprehensive framework.

“What do you mean by that?” Assessing the Understanding of Individual Innovation Competence among University Students

Judit Saád, Phyu Phyu, Annamária Almási, Anikó Kálmán

Eötvös Loránd University Faculty of Education and Psychology
Eötvös Loránd University Doctoral School of Education
Eötvös Loránd University Doctoral School of Education, Budapest University of Technology and Economics

Kulcsszavak: individual innovation competence; cognitive testing; assessment

Assessment of individual innovation competence is crucial in higher education as it helps to ensure that students are equipped with the necessary skills and abilities to adapt to changing environments, identify opportunities and drive innovation in their specific fields. Self-assessment is a useful tool that help students reflect on their learning and provide them with valuable feedback on their strengths and areas of improvement to further develop their competences. In addition to helping students reflecting on their learning processes, assessing students’ innovation competences can help teachers and higher education institutions to align their curricular and learning outcomes with industry demands.

There is a research gap in the academic literature related to a person’s innovation competence, and how to measure and develop it at university and company levels (Watts et al., 2012; Marin-Garcia et al., 16). Previous studies have shown that competences needed in participation of innovation activities are not yet part of assessment in higher education (Kivunja, 2014; Edwards-Schacter et al., 2015). The research aim was to test and evaluate the functioning of an earlier developed assessment tool to measure students’ innovation competences, FINCODA (Marin-Garcia et al., 2016; Andreu-Andrés et al., 2018), adapted to the Hungarian context in a sample of 27 students from three disciplinary areas. A cognitive interviewing method (Collins, 2003) has been used to pre-test the data collection instrument checking for misunderstandings, incomplete concept coverage, inconsistent interpretations, context effects, etc. The methods used included paraphrasing, confidence ratings and response latency timing.

Preliminary results show that previous innovation experience has a strong influence on the difficulty of interpreting innovation competences and that the interpretation of the assessment questions is highly disciplinary dependent. Respondents interpret the statements based on their prior experiences with innovation, that is also in correlation with their educational level, undergraduates being less exposed to innovative practices compared to PHD level respondents. The wording and the complexity of the statements have an important impact on clarity. The interviewers’ understanding of the specific context of the respondents also play an important role in the interpretation of responses.

Results indicate that it is important that students are aware of innovation competences that are needed in specific contexts and the extent to which they possess them. Results also help to understand how self-assessment tools can be used to measure both the prior conditions and the impact of innovations in the higher education context and the insights from them can be helpful in developing the curriculum or course for the intended competences (Andrade, 2019 & Hiebert et al., 2011, cited by Hero at al., 2021).

Opportunities for Developing Individual Innovation Competences in Higher Education

Lajos Pálvölgyi, Balqees Almandhari, Khalid Idris, Yu Pu

Eötvös Loránd University Institute of Education
Eötvös Loránd University Doctoral School of Education
Eötvös Loránd University Doctoral School of Education
Eötvös Loránd University Doctoral School of Education

Kulcsszavak: individual innovation competence; scoping review; holistic approach to competence development

Higher education institutions hold significant importance in equipping students to tackle upcoming challenges. One such challenge is the ever-evolving landscape of innovation and entrepreneurship (Zhang et al., 2021), which requires a comprehensive approach to develop students` innovation competence. To achieve this objective, educational institutions must not only focus on imparting technical skills but also emphasise creativity, critical thinking, and an entrepreneurial mindset (Lan & Ying, 2021). Our presentation is based on the same scoping review that was presented in the first lecture of this symposium. We analysed the identic extensive literature using the same databases, searching strategies and snowball technique from the point of view of the development of individual innovation competence (IIC) in higher education. This topic includes considerations related to curriculum development (Chen et al., 2019; Keinänen & Kairisto-Mertanen, 2019), learning and teaching practices, tools and methods that facilitate innovative thinking (Barak & Doppelt, 2015; Cavalcante et al., 2019; Doppelt, 2009), as well as dedicated efforts to foster such competences. Although these areas are often addressed independently in academic literature, it is evident from this analysis that a holistic approach that integrates all aspects of higher education is necessary to promote innovation competence among students effectively. In addition to the aforementioned factors, successful academic instruction involves various components such as the utilisation of double-loop learning techniques (Freeman & Knight, 2011), activity-based learning environments (Keinänen & Oksanen, 2017), thoughtful integration of digital technologies in teaching and learning practices (Songkram et al., 2021; Tsiuniak et al., 2022?), management (Bjornali & Anne Støren, 2012) and organisational strategies (Caliskan & Zhu, 2020), role modelling by innovative educators and provision for continuous professional development aimed at enhancing teachers` competence in imparting knowledge effectively to their pupils (Kivunja, 2014). Additionally, it entails fostering collaborative relationships with students (Healy et al., 2014) and forging strong ties between the institution and its environment regarding its third mission objectives (Keinänen & Kairisto-Mertanen, 2019). Moreover, innovation competence must be further developed through practical experiences such as internships, involvement in management, research projects and student-led initiatives (Hernández et al., 2020; Ovbiagbonhia et al., 2019). The criteria for our analysis conducted is, in each case, which competence elements were the developments aimed at, in what way, and with what results. Finally, a comprehensive framework integrating the discussed aspects will be presented, which can support the coordinated development of the innovative approach in various areas of higher education.

Teaching and Learning for Innovation in Art and Design - a case study from a University of Art and Design

Máté Attila Barna, Tímea Szőllősi, Orsolya Kálmán

Moholy-Nagy University of Art and Design
Moholy-Nagy University of Art and Design
Eötvös Loránd University Institute of Education

Kulcsszavak: service design; programme design; resilience

Innovation competence frameworks enhance the competence domains of creativity and implementation (see e.g. Hero et al., 2017, Ovbiagbonhi et al., 2019), which are integral parts of targeted outcomes in art and design higher education study programs, since creativity is a prerequisite for generating innovative ideas and the necessity of creating tangible products and artifacts requires students to develop the skills for the realization of their ideas from early phases of their studies.

Our University of Art and Design's Business to Design (B2D) curriculum module provides art and design students with up-to-date, practical knowledge on business development for enhancing entrepreneurship as a next step to further develop innovative projects. The context of the research program is the development of the B2D module with an innovative approach applying the service design methodology (Gibbons, 2022) for educational development and the possible methods for incorporating resilience into design education. According to the World Economic Forum, „Workplace Skills Map 2023", resilience and adaptability are one of the most important skills for the future, describing a competence domain enabling successful adaptation to challenging and threatening circumstances and supporting the maintenance of adaptive behavior (Werner & Smith, 1982, Masten, 1990, Garmezy, 1993).

The research explores 1) how the service design toolkit can support an innovative curriculum development process and 2) how such a curriculum supports the improvement in innovation and entrepreneurship competences, focusing on the domain of resilience of individuals - students or teachers - or the organization itself.

Over the past year and a half we have conducted empirical research through a design-based research process (Plomp & Nieveen, 2013) into the design of the B2D programme. Data were collected from alumni in the form of a questionnaire, interviews with leaders and recognised figures in the profession on the content of the programme, while in the prototyping phase we involved students through a 5-step feedback system including participative evaluation workshops, group interviews, questionnaires and short surveys. Our preliminary results show that service design approach can establish engagement and a broad innovation toolkit, learnt in practice and measurably mastered, helps students to solve sudden problems in an appropriate and systematic way relevant in the design and in the implementation phases of their work, while also establishing skills for entrepreneurship. We further expect that applying service design methods and incorporating the resilience factor as a principle and as an aim into the development process and into the curriculum, innovative methods in educational development and in teaching will emerge. We also expect to see how the tools and methods of service design might be adapted to higher educational settings.

Current trends and approaches in understanding individual innovation competence

Orsolya Kálmán, László Horváth, Moet Moet Myint Lay

Eötvös Loránd University Institute of Education
Eötvös Loránd University Institute of Education
Eötvös Loránd University Doctoral School of Education

Kulcsszavak: individual innovation competence; scoping review; trends

Looking beyond the economic understanding of innovation (Barcet, 2010) Hero and colleagues (2017) argued for considering the process rather than the output of innovation especially linked to project-based learning. Individual innovation competence (IIC) „is a set of personal characteristics, knowledge, skills (or abilities) and attitudes that are connected to creating concretised and implemented novelties via collaboration in complex innovation processes" (Hero et al., 2017, pp. 104) which can be developed and learned. The literature review highlights components of IIC like personality characteristics (e.g. flexibility, motivation), future orientation (e.g. future thinking), creative thinking skills (e.g. creativity and cognitive skills), social skills (e.g. collaboration skills), project management skills and content knowledge (Hero et al., 2017). Looking at this list, we can find similar elements in the P21 (2009) 21st century skills framework (learning and innovation skills like creativity and innovation), among the Distinctive Elements of Talent (DELTA) in the McKinsey (2021) report on the future of work (creativity, self-motivation, entrepreneurship, collaboration etc.), and in the OECD (2019) Learning Compass 2030 approach (transformative competencies like creating new value). Considering future skill needs, it is important for higher education to develop individual innovation competences. The aim of this presentation is to provide an overview of the concept and current trends.

Considering the many definitions of „innovation" and „competence", the dominant economical paradigm and many related concepts (e.g. creativity, entrepreneurship), it is challenging to conduct a systematic literature review, therefore first, we opted to create a scoping review. A scoping review is focusing on creating a comprehensive overview of the topic or research question by including not only academic but non-research (grey literature) evidence as well addressing a broader question, namely: How IIC could be defined, developed, and measured in the context of higher education? (Peters et al., 2021). Out of the three elements of the research question, this presentation is focusing on the first aspect: definitions of IIC. We have searched articles in several databases (Eric, Google Scholar, EBSCO, Web of Science etc.) and used a snowball technique starting with existing literature reviews to identify relevant academic articles and grey literature.

Based on our review we have identified four categories to interpret our findings. First, we discuss the interpretation of IIC (horizontal and vertical dimensions), then the connections to other competences (e.g. entrepreneurial, leadership, project management competences) and finally, the possibilities of assessment and measurement (e.g. FINCODA).

Our results reinforce that IIC is a multi-dimensional and performance-oriented concept that needs to be measured by novel assessment tools (Redman et al, 2021).

How Students from Different Higher Education Study Fields Interpret the Development of Individual Innovation Competence

Orsolya Kálmán, Dorottya Kardos, Timea Szőllősi, Cindy Agyare-Opoku

Eötvös Loránd University Institute of Education
Eötvös Loránd University Doctoral School of Education
Moholy-Nagy University of Art and Design
Eötvös Loránd University Doctoral School of Education

Kulcsszavak: individual innovation competence; students` perspectives; higher education programme

Various higher education programs offer courses and tasks where students can work in projects, create a new product or process, and are engaged in innovation activities. However, we know less about how students' individual innovation competence is developing during these activities in the different higher education programmes. In practice, students can struggle with reflecting on their own progress as well as university teachers can experience challenges in identifying students' learning gains in this area. Therefore, our research aim is to explore how individual innovation competence can be interpreted and developed from the student's perspective in three different higher education study fields.

From a socio-constructivist theoretical perspective, individual innovation competence is understood as the interaction of the students and the learning environment of HE programmes (Edward-Schachter et al., 2015). Within this framework, our study applied different models developed for defining individual innovation competence (Hero et al., 2017; Ovbiagbonhia et al., 2022; Avsec et al., 2022), selected and adapted a five-component model focusing on creativity, critical thinking, initiative, teamwork, and networking (Marin-Garcia et al., 2016).

In our empirical study, 27 semi-structured interviews were conducted with students involved in innovative activities who were purposively selected from the field of arts and design, education, and engineering as well as from BA, MA and PhD level. The research tool consists of three main parts: the first explores student's own interpretation of innovation competence, the second reflects on statements (adapted FINCODA questionnaire, Marin-Garcia et al., 2016) from the point of view of students' experiences in higher education. The last part is focusing on those elements of innovation competence which are the most or least developed in the specific study field. Qualitative content analysis was conducted by Atlas.ti.

Our preliminary results show that students perceived the areas of innovation competence connected to creativity were the least and those connected to teamwork were the most easily developed in their HE programmes. 'Bringing up new ideas' was one of the most diversly interpreted part of innovation competence, from emphasising originality to focusing on the creative combination of existing practices. The value-oriented nature of individual innovation competence was highlighted by some students which is a new perspective compared to previous studies (e.g. Hero et al., 2017). The findings imply that learning opportunities for innovation vary by study fields and that students differ in the level of their consciousness of reflecting on competences in general and on innovation competences in particular by the level of their studies. The study contributes to a more evidence-informed design of curriculum and pedagogical approaches dedicated to developing innovation competence in different study fields.

A SZÍNJÁTÉK PEDAGÓGIÁJA, AVAGY A SZÍNJÁTÉK, MINT PEDAGÓGIAI PROJEKT

Kaposi József

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Az átalakuló társadalmi-gazdasági elvárások, a változó tudásfelfogás és munka világában megjelenő új elvárások nyomán egyre hangsúlyosabb igényként fogalmazódott meg az új típusú tanulói kompetenciák igénye, amelyek a fejlesztési igényeket közösségi szempontból közelítik meg (collective competencies – EU új kulcskompetenciák, „Education 2030"). Ennek nyomán a változó tanulási-tanítási szituációk, szokások, terek, módszerek, valamint a megváltozó tanárszerep óhatatlanul fölértékelték a drámapedagógiai módszerek széles körű alkalmazását. A drámapedagógia eszközeit igénylő gyakorlatok / feladatok egyrészt hangsúlyosan a transzverzális készségek fejlesztésére (kritikus gondolkodás, problémamegoldás, kooperativitás) irányulnak, másrészt egyszerre alkalmasak módszertani, intellektuális, személyes-társas és kommunikációs kompetenciák fejlesztésére, mivel a megoldások döntő mértékben tanulói kreativitásra, aktív cselekvésre, interaktivitásra és produktivitásra épülnek.

Az első előadás Mezei Éva drámapedagógus, a Budapesti Tanítóképző Főiskola égisze alatt a Gyerekjátékszín nevű csoport működését mutatja be a felkutatott, feltárt és elemzett forrásokon keresztül. A többnyire pedagógusi pályára készülő tanító és óvónőképzős hallgatókból álló csoport történetéből és működéséből olyan következtetéseket von le a szerző, amelyek alapjául szolgálhatnak a jelenlegi tanárképzésben megvalósítható, gyermekszínházat csináló közösség megteremtésének.

A második előadás azt mutatja be, hogy az 1970-es években új szemléletű gyermekszínjátszó fesztiválokon egyre inkább nem a színházi előadás létrehozása jelent meg az elsődleges célként, hanem az előadáshoz vezető nevelési útvonal, amely a nyolcvanas években a drámapedagógiai módszerek elterjedését és a gyermekszínjátszó mozgalom kiszélesedését hozta el. Ez a folyamat ösztönzően hatott a 90-es években a reformpedagógiai törekvések, iskolai kísérletek, alternatív pedagógiai programok megjelenésére.

A harmadik előadásban a budapesti Toldy Gimnáziumban az iskolai színjátszókör 30 éves, az Osztályszínjátszó Fesztivál 25 éve múltját, és az ehhez kapcsolódó kutatási eredményeket mutatja be. Az előadás hangsúlyozza, hogy mindkét színjátékos tevékenységforma évente visszatérő pedagógiai projekt, meghatározott és tudatos pedagógiai célok mentén. A kutatási eredmények azt igazolják, oktató-nevelési célú színjátékos projekttevékenységeknek számos mérhető, pozitív hatása van az egyes tanulók vagy osztályok fejlődésére és az oktatási intézmény működésére.

A negyedik előadás a színházi nevelés azon színházi eszközeit mutatja be, melyek a művészi önkifejezésen túlmutatva állíthatóak a nevelési célok szolgálatába. Ezekben a művészetpedagógiai tevékenységekben az alkotás, mint a megértés eszköze és formája jelenik meg, Az előadásban konkrét példákon keresztül elemzi a drámajátéktól a színjátszáson át a tanítási drámáig terjedő műfaji skálán a pedagógiai tartalmak és a színházi formák összefüggéseit, végül néhány módszertani következtetést is megfogalmazok a drámatanár számára az alkalmazott szerepek, helyzetek, szcenika, illetve rendezői eljárások tekintetében.

Gyermekszínházat csináló közösség létrehozása a tanárképzésben – A múlttól a jelenig - Mezei Éva Gyerekjátékszín csoportjának hatáslehetőségei a mára

Patonay Anita

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Kulcsszavak: gyermekszínjátszás pedagógusjelöltek; színházi műhely

Mezei Éva, drámapedagógus, színházi rendező 1976-ban hozta létre a Budapesti Tanítóképző Főiskola égisze alatt a Gyerekjátékszín nevű csoportot, mely 1986-ig, Mezei haláláig működött. A Gyerekjátékszín csapata többnyire pedagógusi pályára készülő tanító- és óvónőképzős főiskolásokból, bölcsész egyetemistákból, pályakezdő pedagógusokból állt, akik alsós, felsős és középiskolás osztályoknak készítettek gyermekszínházi előadásokat. A társulat szerveződésének alapja nem a színészet iránti érdeklődés volt, hanem az, hogy leendő tanárként színházat játszhattak gyerekeknek, ami egy erős alapozást adott a tanári pályához: „a gyerekekkel való foglalkozás az előadásokon ugyanis a színjátszáson túl feladatot jelentett, hiszen a véleményükről kérdezni, a beszélgetést irányítani, az előadásokba bevonni őket – mindez a napi iskolai pedagógiai gyakorlatukat is segítette.” Tagtoborzó szórólapjuk szövege is ráerősít arra, hogy a csoport a tanárok képzésének lehetőségét kívánta biztosítani színházcsináláson keresztül: „Dadog? Pösze? Gátlásos? Fél a gyerekektől, de tanítani akar? Várja a Gyerekjátékszín! Exhibícióját kiélheti. Ragyogó fellépési lehetőségek.”

A Gyerekjátékszín, mindezek mellett, kísérletező színházi műhely volt, ahol az amatőr színjátszás és a gyermekszínház új útjait, lehetőségeit keresték. A gyerekekről való gondolkodás fókuszában a felnőttek és a gyerekek kapcsolata, ennek elemzése, megfogalmazása állt. Amit a társulat tagjai megéltek a gyerekekkel kapcsolatban, az a „gyerek-játszó közti partneri attitűd megélése, a nagy őszinte odafordulás élménye.” Rengeteg előadásuk volt, amely fejleszteni tudta az előadóképességüket, illetve megtanította a csoport tagjait arra, hogy bármilyen körülmények között is kell szerepelni, el kell érni a nézőknél azt, hogy rájuk figyeljenek. Mezei nélkülözhetetlennek tartotta, hogy a tagok a munkájukra visszanézzenek, elemezzék azt, hogy mit teljesítettek, mely elképzelésüket váltották valóra. A Gyerekjátékszín tagjai egyértelműen elköteleződtek a gyerekek irányába, hiszen pedagógiai szempontból tartották fontosnak a színházat.

Előadásomban a felkutatott, feltárt és elemzett forrásokon keresztül bemutatom a tíz évig működtetett Gyerekjátékszín történetét és működésének alapját, amelyből olyan következtetéseket vonok le, amelyek alapjául szolgálhatnak a jelenlegi tanárképzésben megvalósítható, gyermekszínházat csináló közösség megteremtésének.

Gyermekszínjátszás és pedagógia egy fesztiválsorozat tükrében 1972-2023

Körömi Gábor

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Kulcsszavak: drámapedagógia, gyerekszínjátszás; reformpedagógia, pedagógiai folyamat

A magyar gyermekszínjátszó mozgalom és a drámapedagógia kezdeti lépései az 1972-ben Pécsett megrendezett első Országos Gyermekszínjátszó Találkozóhoz köthetők. Ezen a fesztiválon számolt be Debreczeni Tibor és Mezei Éva az angliai pedagógiai irányzatról, a dramatikus nevelésről, melyet később drámapedagógiának neveztek el. (Debreczeni, 2012) Újdonság volt, hogy nem a színházi előadás létrehozása az elsődleges cél, hanem sokkal fontosabb maga az előadáshoz vezető út, mint a nevelés egy fontos állomása. Peter Slade és Brian Way kísérletei arra vonatkoztak, hogy a hagyományos angliai iskolákban is meglévő színjátszó hagyományt egy készség- és képességfejlesztő dramatikus nevelési folyamattá alakítsák át. (Sz. Pallai 2003). A próbák, az előadásra való készülés folyamata sokkal fontosabb a csoport és a gyerekek életében, mint maga az előadás. Ez a téma Magyarországon épp egy gyermekszínjátszó seregszemlén került elő, 1972-ben és a drámapedagógus szakma innen számítja a drámapedagógia hazai térhódításának történetét. Innen indulnak a speciális gyermekszínjátszó találkozók, ahol a gyermekek által előadott színház nem csupán ideológiai vagy eszmei mondanivalója, vagy éppen a színjátszók színészi képességei miatt lett jó vagy kevésbé jónak minősítve, hanem a hozzá vezető út, a pedagógiai folyamat is hangsúlyossá vált az előadásra való készülés közben (Gabnai 2005).

1988-ban megalakult a Magyar Drámapedagógiai Társaság, mely a drámapedagógia módszertani elterjesztése mellett fő céljául tűzte ki a szakmai háttér nélkül maradt magyar gyermekszínjátszó mozgalom értékeinek megőrzését és a találkozók életben tartását. (Kaposi 2005) Így jött létre és vette fel Weöres Sándor nevét az országos gyermekszínjátszó találkozó, melyet idén 32. alkalommal hirdetett meg a Magyar Drámapedagógiai Társaság.

A színjátszó csoportvezetők, elkötelezett magyartanárok részben iskolákban, részben közművelődési intézményekben foglalkoztak a gyerekekkel, szerveztek találkozókat, táborokat és továbbképzéseket (Gabnai 2005). A magyar pedagógiai gyakorlatban a drámapedagógiai módszerek megjelenése a nyolcvanas években a gyermekszínjátszó mozgalom kiszélesedését hozta el. A rendszerváltás utáni reformpedagógiai törekvések, kísérletek, iskolák megjelenése, valamint a 90-es évek második felében megjelent alapfokú művészeti iskolák működése sok esetben találkozik a gyermekszínjátszás történetével. A Magyar Drámapedagógiai Társaság folyamatosan szervezi és életben tartja a gyermekszínjátszó mozgalmat, pedagógus továbbképzéseivel, kiadványaival, módszertani találkozóival biztosítja a szakmai hátteret.

Az előadással az a célom, hogy a fesztivál történetének feldolgozásával bemutassam a szakmai átalakulásokat, az intézményi háttér nélküli közművelődési intézményként működő társadalmi szervezet szerepét a magyar pedagógiában. (Kaposi 2005) Kiderüljön a mozgalom sokfélesége, sokszínűsége, hogy a gyermekszínjátszó műhelyekben milyen sokféle pedagógiai, színház- és drámapedagógiai irányzat jelenhet meg. (Gabnai 2005).

Színjátékos tevékenység a gimnáziumi készség- és képességfejlesztésben, közösségépítésben és a tehetséggondozásban

Eck Júlia

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: osztályszínjátszás; tehetséggondozás

Az általam vizsgált általános tantervű, hatosztályos gimnáziumban az iskolai színjátszókör 30, az Osztályszínjátszó Fesztivál 25 éves múltra tekinthet vissza. Mindkét színjátékos tevékenységforma évente megrendezésre kerülő pedagógiai projekt, mely az iskola pedagógiai programjában is szerepel, így meghatározott és tudatos pedagógiai célok mentén, a pedagógiai program részeként segítheti annak megvalósulását.

A projektek hatásainak és működésének elemzésekor a reflektív szemlélet kialakítása és megerősítése volt a célunk, mely minden résztvevő felé fontos teendőnk. Ezért ezek hatását többféle módon is mértük. Vizsgáltuk, hogy a drámajátékos-színjátékos tevékenység, illetve az előadás érdekében végzett projekttevékenység milyen fejlesztő hatással van a különböző kompetenciákra. Hipotézisünk szerint a színjátékos tevékenység nagy szerepet játszik a személyiségfejlesztésben, a közösségépítésben, a tanár-diák viszony pozitív irányú alakulásában, valamint javíthatja az intézményhasználók közötti kommunikációt, tudatosíthatja és erősítheti a köztük lévő partneri viszonyt. Több éven át tartó longitudinális vizsgálataink pedig igazolhatják, hogy a folyamatos drámajátékos és színjátékos tevékenység nagy szerepet játszik a tehetséggondozásban is.

Nem reprezentatív kutatásunk kérdőíves módszerrel történt a diákok körében, emellett félig strukturált interjúkat készítettünk a játszó osztályok osztályfőnökeivel és a szülők közül erre vállalkozókkal. Eredményeinket adat- és tartalomelemzéssel is feldolgoztuk.

A hatásvizsgálatok eredményei közül ez az előadás a készség- és képességfejlődés, közösségépítés, a tanár-diák viszony alakulása és a szülőkkel való kapcsolattartás kérdésköreire vonatkozó tanulságokat összegzi, melyek tapasztalataiból az adott iskola működésén túlmutató következtetések is levonhatók. Mindezekkel amellett érvelek, hogy az oktató-nevelési célú színjátékos projekttevékenységeknek számos mérhető, pozitív hatása van nemcsak az egyes tanulók vagy osztályok fejlődésére, de egy oktatási intézmény működésének több további vetületeire is.

A nevelés színpadai

Golden Dániel

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: színházi nevelés; drámatanár-képzés

A szimpóziumelőadás egyik fontos újdonsága a színházi nevelés fogalmának újraértelmezése, amelynek értelmében minden nevelési tudatossággal és színházi eszközök igénybevételével folytatott tevékenység belefér.

A színházi nevelés az elmúlt húsz évben Magyarországon elsősorban két, az angol-szász theatre-in-education módszertanát meghonosító, úgynevezett TIE-társulat, nevével fonódott össze. Az utóbbi időben azonban ugrásszerűen egyre több gyermek és fiatal találkozik szervezett iskolai keretek között a színház világával úgy, hogy az többről, másról szól, mint az öltönyös-feszengős, a mindenkori magyartanár vagy osztályfőnök kedvéért elviselt, kötelező színházlátogatásról.

A színházi nevelés mint alkalmazott színház alatt olyan tevékenységeket értünk, amelyek során a színházi eszközöket a művészi önkifejezésen túlmutató nevelési célok szolgálatába állítjuk (Bethlenfalvy 2015; Kricsfalusi 2016). Ezekben a művészetpedagógiai tevékenységekben az alkotás, mint a megértés eszköze és formája jelenik meg, ennek megfelelően a fejlődéslélektani szempontok érvényesítése a tartalom tekintetében magától értetődő elvárásnak tűnik (Golden és Pap 2016). Arról már jóval ritkábban esik szó, hogy milyen megfontolások mentén kellene a művészi eszközök megválasztásában eljárni (Golden 2016). Ehhez a kínálkozó keretet a kortárs színház bizonyos jelenségei (Golden 2003), ezen belül kitüntetett módon az ún. devised theatre (Jászay 2021) lehetőségei adják. Az elmúlt években születtek olyan módszertani összefoglalások, amelyek az iskolai színjáték (Tóth és Kertész 2019), az ünnepi műsorok (Körömi és Somfai 2019), valamint a folyamatdráma vonatkozásában (Bethlenfalvy 2021) igyekeznek megfogalmazni az évtizedek során kialakult gyakorlatok legfontosabb sajátosságait.

Az előadásban konkrét példákon keresztül elemzem a drámajátéktól a színjátszáson át a tanítási drámáig terjedő műfaji skálán a pedagógiai tartalmak és a színházi formák összefüggéseit, végül néhány módszertani következtetést is megfogalmazok a drámatanár számára az alkalmazott szerepek, helyzetek, szcenika, illetve rendezői eljárások tekintetében.

INTERVENCIÓS LEHETŐSÉGEK HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ROMA GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK TÁMOGATÁSÁRA

Kassai Réka

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Magyarországon a 2010-es évek végén a lakosság több mint 25%-a élt szegénységben, vagy volt érintett társadalmi kirekesztettségben, közöttük háromszoros arányban volt a Magyarországon élő roma kisebbség a társadalom nem roma tagjaihoz képest (Bernát, 2018). A hátrányos helyzet, a szociális kirekesztés és az észlelt előítéletek nem csak a pszichológiai jóllétre vannak negatív hatással, de befolyásolhatják az iskolai előmenetelt is (Hood, Bradley, and Ferguson 2017). A European Union Agency for Fundamental Rights (2017) riportja alapján a roma származású emberek élnek a legkiszolgáltatottabb helyzetben Európában, illetve ők vannak kitéve európai szinten a legnagyobb mértékű diszkriminációnak. A romákat érő hátrányos megkülönböztetés az élet számos területén tetten érhető, mint a munka világa (O'Higgins és Ivanov, 2006), egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés (Földes és Covaci, 2012), illetve az oktatás (Radó, 2020). Továbbá a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) nemzetközi összehasonlításának eredményei alapján Magyarországon a legalacsonyabb szocioökonómiai helyzetű gyerekeknek csupán 14%-a ér el jó tanulmányi eredményeket. A szimpózium során olyan kutatási eredményeket kívánunk bemutatni, amely olyan intervenciós módszerekről és azok hatásairól számol be, amelyek célja a hátrányos helyzetben élő főként roma gyerekek lehetőségeinek, fejlődésének támogatása. Az előadásokban változatos módszereken alapuló empirikus eredmények kerülnek bemutatásra. Elsőként egy metaanalitikus vizsgálat eredményeit tekinthetjük át, amelynek célja bemutatni a nemzetközi szakirodalmi eredményeket arra vonatkozóan, hogy mely intervenciós lehetőségek lehetnek hatékonyak hátrányos helyzetű gyermekek iskolaérettségének kialakulásának támogatására, illetve a pedagógusok és szülők bevonásával mennyire lehet ezt az eredményességet növelni. Ezt követően három, hazai mintán végzett kutatás kerül bemutatásra. Az első keretében kísérleti elrendezésben óvodásokkal végzett egyéni fejlesztő foglalkozások hatását vizsgáljuk meg a gyermekek iskolakezdéskor mutatott kognitív készségeire vonatkozóan egy kontrollcsoporthoz képest. Majd két iskoláskorú mintára fókuszáló tanulmány következik, amelyekben egy zenei program kognitív készségekre gyakorolt hatását láthatjuk, illetve egy nemzetközi inkluzív tanulási környezet megvalósíthatóságát mutatjuk be, mint az idegennyelv-tanulás potenciális támogatási módja hátrányos helyzetű tanulók körében. A szimpózium célja, hogy kiemelje az olyan alkalmazott kutatások szükségességét és relevanciáját, amelyek hozzájárulnak, hogy empirikus adatokon, bizonyítékokon alapuló, hatékony módszerek alkalmazására hívjuk fel a gyakorló szakemberek figyelmét.

Alacsony szocioökonómiai státuszú gyermekek iskolaérettséget támogató intervenciók hatékonyságának vizsgálata metaanalitikus módszerekkel

Madár Lili, Takács Zsófia K., Kassai Réka

Eötvös Loránd Tudományegyetem
The University of Edinburgh
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: iskolaérettség; hátrányos helyzet; metaanalízis

Az iskolaérettség azt mutatja, hogy az iskolába készülő gyermek fizikai, motoros, társas-érzelmi, nyelvi és kognitív fejlettsége megfelelő-e, hogy a gyermek sikeresen vegye az iskolában felmerülő akadályokat (High, 2008). Az tanulmányok kezdetekor mért iskolaérettség erősen előrejelzi a további tanulmányi sikereket (Duncan és mtsai, 2007). Számos intervenciós program célozza a gyermekek iskolaérettségének támogatását, ezek általában módszereikben és a célzott iskolaérettség komponensekben változatosak. Az iskolára való felkészültség hiánya a gyermekek akadémiai eredményeiben egy olyan lemaradást teremthet, amely az idő múlásával egyre jelentősebbé válik (Reardon, 2011). A szakirodalomban számos bizonyíték mutat arra, hogy a gyermekek szocioökonómiai státuszában megfigyelhető különbségek hatással vannak az iskolai teljesítményére és társadalmi mobilitására (Hillmert, 2013). Kiemelten fontos emiatt azon az intervenciók hatékonyságának a vizsgálata, melyek alacsony szocioökonómiai státuszú gyermekek iskolaérettségének támogatását célozzák. Két adatbázisban végeztünk szisztematikus keresést (Scopus, Web of Science), majd a kapott találatokat cím és absztrakt alapján válogattuk ki. A vizsgálatba már publikált eredményeket vontunk be, melyek elsődleges adatokat, vagy elsődleges adatok másodlagos elemzését mutatták be, illetve angol nyelven íródtak. A vizsgált tanulmányok célja kellett, hogy legyen a gyermekek iskolaérettségének fejlesztése különböző intervenciós programok által. A mintára vonatkozóan olyan intervenciós vizsgálatokat vontunk be, melyek 2 és 8 év közötti gyermekeket céloznak, továbbá alacsony szocioökonómiai státuszú mintát vizsgáló tanulmányok voltak. Metaanalitikus módszerrel teszteltük a rövidtávú hatást az utóteszteken, valamint az intervenciók hosszútávú hatását az utánkövetéses mérések bevonásával. Eredményeink alapján szignifikáns, kis mértékű hatást találtunk az utótesztek átlagos hatásnagyságának vizsgálata során ($g+ = 0,11$, $k = 19$, $SE = 0,02$, 95% CI [0,07, 0,15], $p < ,00$), továbbá szignifikáns, kis mértékű hatást mutatott az utánkövetéses mérések átlagos hatásnagysága is ($g+ = 0,17$, $k = 3$, $SE = 0,08$, 95% CI [0,01, 0,33], $p = ,03$). Elmondható, hogy mind az utótesztes, mind az utánkövetéses mérések esetében viselkedéses intervenciók által fejleszthetőnek bizonyultak a gyerekek iskolaérettséggel kapcsolatot készségei, alacsony szocioökonómiai státuszú mintán. Előfordulhat, hogy a kismértékű átlagos hatásnagyság a kontrollcsoport résztvevőinél megjelenő, természetes fejlődésnek köszönhető spontán érési folyamatok miatt nem mutat nagyobb mértékű eltérést a hatásnagyság tekintetében.

A kutatást támogatta:
Új Nemzeti Kiválóság Program

Bagázs módszer - Egy hátrányos helyzetű gyermekek iskolaérettségét támogató intervenció alkalmazhatósága és a tapasztalatok értékelése

Kassai Réka

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: hátrányos helyzet; korai fejlesztés; iskolaérettség

Az iskolába lépéskor mutatott iskolaérettség és a későbbi tanulmányi sikeresség szoros kapcsolatban áll (Duncan és mtsai., 2006). A szocioökonómiai szempontból hátrányos helyzetű gyermekek iskolaérettséget meghatározó készségei azonban gyakran elmaradnak a magasabb szocioökonúmiai státuszú társaikétól (Hilferty és mtsai, 2010). Ennél a csoportnál tehát különösen fontos lenne olyan korai intervenció alkalmazása óvodáskorban, amely hatékonyan segíti az iskolaiérettség kialakulását. Bár intézményi keretben számos lehetőség áll rendelkezésre, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermek számára ezek, az akár ingyenes terápiás vagy fejlesztő foglalkozások is gyakran elérhetetlenek. Jelen vizsgálatban egy civil szervezet által megvalósításra kerülő program alkalmazhatóságát és értékelését mutatjuk be. Az intervenció keretében szegregátumban élő, halmozottan hátrányos helyzetű, óvodás gyermekek heti egy alkalommal kognitív készségfejlesztő foglalkozáson vehetnek részt az otthonukban. A foglalkozások önkéntesek vezetésével valósulnak meg, pszichológus és gyógypedagógus szakember szoros szupervíziója mellett. Az alkalmak fő fókuszában a kognitív készségfejlesztés áll, de emellett kiemelt hangsúly kerül a szülők bevonására, velük való konzultációra, visszajelzésre. Az intervenció kifejezett célja, hogy a felnőttek szülői kompetenciái, gyermekük oktatásával kapcsolatos tudatossága fejlődjön. A résztvevők kognitív készségeinek vizsgálatához a Kognitív Profil Tesztet alkalmaztuk, valamint a HOME kérdőív segítségével mértük fel a gyermekek családi környezetét. Az első évben 16 gyermek szüleinek ajánlottuk fel a lehetőséget, hogy gyermekükkel részt vegyenek a foglalkozásokon, ebből 14-en jelezték, hogy szeretnének élni ezzel a lehetőséggel. A foglalkozások 25 héten keresztül zajlottak. A részt vevő gyerekek közül 8-nál a foglalkozások több mint 90% megvalósult, 5 gyermek esetében pedig több mint 70%-ot sikerült megvalósítani. Egy gyermek volt, aki csak a foglalkozások 52 %-án vett részt, ő volt az egyetlen lemorzsolódó a félév végén. A gyermekek környezete a januári méréskor szignifikánsan optimálisabbnak bizonyult a HOME kérdőív adatai szerint, mint júliusban volt, ($t=-2,8(10)$, $p=,02$). Az egy év leteltével pedig a résztvevő szignifikánsan jobb teljesítményt nyújtottak a rövidtávú memóriát mérő, számismétlés feladatban, ($t(11) =-2,67$; $p=,01$; $d=-1,52$) és szóismétlés feladatban is, ($t (10,64) = -3,156$; $p=,005$) a kontrollcsoport tagjainál. A fent leírt előzetes eredmények alapján megvalósíthatónak bizonyult, hogy ezek a gyermekeknek az otthonukban részesüljenek egy olyan korai intervencióban, amely segít a szülőknek a gyermek fejlődése szempontjából optimálisabb otthoni környezetet kialakítani, illetve közvetlenül is hozzájárulhat a gyermek kognitív készségeinek fejlődéséhez, ezzel támogatva a megfelelő iskolaérettség kialakulását. Az előadás időpontjára megvalósításra került a következő évi adatgyűjtés is, így lehetőségünk lesz nagyobb mintán további analíziseket végezni.

Hogyan hat a zenélés a hátrányos helyzetű gyerekek kognitív képességeire és iskolai életére?

Vekety Boglárka, Logemann Zsófia, Alexander Logemann

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: zenei programok; hátrányos helyzet; kognitív készségek

A zenei programok kognitív képességekre való hatásáról vegyes eredmények születtek az elmúlt évtizedben még a metaanalitikus kutatásokban is (Román-Caballero és mtsai., 2022; Sala és Gobet, 2020). Azok a korábbi kutatások, melyek a zenei programok pozitív hatását találták a kognitív képességekre, feltételezik, hogy a zenegyakorlással eltöltött idő bejósolja az agyban végbemenő strukturális és funkcionális változásokat, amik a kognitív képességekben bekövetkező változásokért is felelősek (Miendlarewska és Trost, 2014; Silvia és mtsai., 2016). Ezek a korábbi kutatások azonban csak az intelligenciára való hatását vizsgálták a zenei gyakorlással eltöltött időnek, és más kognitív képességeket, mint például a végrehajtó funkciók vagy a számolási képesség még nem. Jelen kutatás célja, hogy egy zenei programban eltöltött idő összefüggéseit és hatását vizsgáljuk a kognitív képességek széles körével és az iskolai funckionálással, egy eddig kevéssé vizsgált csoporttal, mégpedig hátrányos helyzetű gyerekekkel. A kutatásban két egymáshoz közeli vidéki település 10-14 év közötti általános iskolásai vettek részt (N = 59), olyan gyerekek, akik a Máltai Szeretetszolgálat Szimfónia zenei programjába járnak. A Szimfónia zenei programban való részvétel idejét a gyerekek tanárai adták meg, míg a Kognitív Profil Tesztet az iskolák számítógéptermeiben csoportosan végeztük el a részt vevő gyerekekkel, az iskolai adaptív funkcionálásról pedig a tanárok a gyerekekre egyénileg töltöttek ki egy általunk készített 10-itemes kérdéssort. Az eredmények azt mutatták, hogy a zenei programban eltöltött idő bejósolja a gyerekek számolási képességeit ($R2 = 0.367$, $F(1, 57) = 33.3$, $\beta = 0.102$, $p < .001$). A zenei programban való részvétel ideje bejósolta még a gyerekek szóolvasási képességeit is ($R2 = 0.070$, $F(1, 55) = 4.165$, $\beta = 0.056$, $p = .05$). Ezeken kívül a zenei programban való részvétel ideje bejósolta a gyerekek egyik végrehajtó funkciójának, a gátlásnak a teljesítményét is ($R2 = 0.065$, $F(1, 58) = 4.048$, $\beta = 0.570$, $p = .05$). Végül pedig, a zenei programban való részvétel ideje bejósolta még a gyerekek összesített kognitív teljesítményét is ($R2 = 0.106$, $F(1, 58) = 6.855$, $\beta = 1.848$, $p = .05$). Voltak azonban olyan kognitív képességek melyeket nem jósolt be a zenei programban való részvétel, mint a szekvenciális emlékezet, a képfelismerés, a figurális gondolkodás, vagy a kognitív flexibilitás. Az iskolai élettel kapcsolatban a zenei programban való részvételnek az önbizalomra, az önkifejezésre és a barátkozásra volt bejósló hatása. Az eredmények azt mutatják, hogy számos különböző kognitív képességre és az iskolai funkcionálásra, mint például olyan alapkészségekre mint az olvasás vagy számolás, illetve az önbizalomra is pozitív hatással van a Szimfónia zenei programban eltöltött idő a hátrányos helyzetű gyerekek esetében. Ezeknek a képességeknek a fejlődése az általános iskolában nagy jelentőséggel bírhat a későbbi iskolai előmenetelben, továbbtanulásban (Rabiner és mtsai., 2016).

Bagázs módszer - Nemzetközi önkéntesek hátrányos helyzetű tanulók között - egy tanév tapasztalatai

Kovács Orsolya Edina

Bagázs Közhasznú Egyesület

Kulcsszavak: inklúzió; interkulturális tanulás; önkéntesség

A hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikeressége jellemzően elmarad társaikétól (PISA 2012 Results: Excellence through Equity (Volume II), 2013). Emellett alacsonyabb tanulási motiváció, és gyakran korai lemorzsolódás tapasztalható az alacsony szocioökönómiai háttérrel rendelkező gyermekek esetében (Fehérvári, 2015).

Jelen vizsgálatban egy civil szervezet keretei között megvalósuló nemzetközi (az Európai Szolidaritási Testület által finanszírozott) önkéntes projekt tapasztalatait mutatjuk be. A projekt során Európából és Európával szomszédos országokból érkezett külföldi önkéntesek kapcsolódtak be egy Pest megyei község iskolájában angol nyelvórákra. Az iskolában jelentős százalékban tanulnak hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók.

A projekt 2021 szeptemberében indult, 28 héten keresztül a résztvevő 4 külföldi önkéntes 4-8. évfolyamos tanulók óráira, munkájába kapcsolódott be. A 2022-es tanévben új önkéntes csapat (2 illetve 3 fő) folytatta az óralátogatást. Az osztályokban tanító pedagógusokkal kérdőíves és interjús módszerrel az alábbi szempontok alapján gyűjtöttünk információt a program hatásairól: diákok észlelt motivációja, bevonódása; tanárok módszertani választásai, belefektetett ideje és potenciális attitűdváltozása; szegregátumban élő kisebbségi diákok és többségi társaik közötti kapcsolódás mértéke. Jelen kutatás emellett kérdőíves formában a diákok vélekedését is mérte.

Az előzetes eredményeink alapján elmondható, hogy az önkéntesek bevonásával nőtt a gyermekek nyelvtanulási motivációja, jobban bevonódnak a tanórákba, amit az őket tanító pedagógusok sokszínűbb és hatásosabbnak bizonyuló pedagógiai eszközökkel tudtak támogatni. Ez a pedagógusok számára heti maximum 1 óra extra felkészüléssel járt együtt. Továbbá az önkéntesek által látogatott tanórákon a pedagógusok megítélése alapján többet kommunikáltak egymással az eltérő szocioökonómiai hátterű gyermekek.

A program főbb tapasztalatai alapján úgy látjuk, hogy az ilyen típusú projektek, kezdeményezések hasznosak lehetnek olyan iskolai környezetben, ahol heterogén szocioökonómiai háttérrel rendelkező diákok inkluzív oktatását kívánják támogatni. A tanulók nyelvi készségeinek fejlődése mellett, az őket tanító pedagógusok is támogatást és új eszközöket kaphatnak ezáltal az órai munkához.

EGYETEMI OKTATÓK JÓLLÉTÉT ÉS EREDMÉNYESSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK KÖZÉP-KELET-EURÓPÁBAN

Kovács-Nagy Klára

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

A felsőoktatás mint munkahely, illetve az oktatók helyzete jelentősen megváltozott az elmúlt évtizedekben. Míg korábban az egyetemi oktatás egy kiszámítható, nyugodt, viszonylag stresszmentes, rugalmas, autonóm, társadalmilag elismert szakmának számított, ami megvédte az oktatókat és munkatársakat más területeken dolgozókhoz képest a sokféle munkahelyi stresszforrástól, mint pl. a bizonytalanság, munkához kapcsolódó kétértelműség vagy az alacsony munkakontroll, addig napjainkban ez már nem jellemző (Kinman, 2014). A megnövekedett stressz, nyomás és szervezeti változás hívja fel a figyelmet a munkahelyi stressz, munka-magánélet egyensúlyának és a munkahelyi konfliktusoknak, illetve egyéb stresszforrások vizsgálatának fontosságára az egyetemi oktatók körében, ugyanakkor erre vonatkozóan kevés vizsgálatot találhatunk (Bell et al., 2012). A szimpózium alapját képező kutatásban azt kívánjuk feltárni, hogy milyen munkahelyi, szociokulturális és oktatói munkához kapcsolódó tényezők befolyásolják az egyetemi/főiskolai oktatók jóllétét, egészségét és eredményességét a Kárpát-medencében. A kutatás első részében hét fókuszcsoportos interjút készítettünk öt országban (Magyarország, Ukrajna, Szerbia, Szlovákia és Románia) összesen 41 fővel, illetve korábbi adatokat másodelemeztünk annak érdekében, hogy feltárjuk az oktatói munkához kapcsolódó legfontosabb stressz- és erőforrásokat, illetve egyéb befolyásoló tényezőket, melyek meghatározhatják az oktatók jóllétét és eredményességét. Előadásaink ezen elemzések részeredményeit mutatják be. Három előadás foglalkozik a fókuszcsoportos interjús kutatás egy-egy fő kérdéskörével (kettőben minden interjút elemeztek, egyben pedig a magyarországiakat), egy előadás korábbi kvantitatív kutatás és a magyarországi fókuszcsoportos interjú eredményeit dolgozza fel, egy előadás pedig az EU-SILC 2015-ös adatbázisának másodelemzéséből született eredményeket kívánja ismertetni. Az első előadás a fókuszcsoportos interjús tapasztalatok alapján az oktatói munkához kapcsolódó stressz- és erőforrásokat mutatja be, ehhez szorosan kapcsolódik a következő, ami pedig kifejezetten az oktatói munkához kapcsolódó felsőoktatás-pedagógiai kihívásokat ismerteti a jóllét vonatkozásában. A következő előadás a digitális technológia okozta kihívások összefüggéseit mutatja be az oktatói jólléttel kvantitatív és kvalitatív eredmények felhasználásával, míg a negyedik előadás az intézményi kultúra és az oktatói eredményesség összefüggéseit taglalja a fókuszcsoportos interjúkat elemezve. Az utolsó előadás a kultúrafogyasztás szocioökonómiai és demográfiai meghatározottságát mutatja be a V4 országokban, mely kérdéskört mint jóllétet befolyásoló tényezőt a kutatás fókuszcsoportos és jelenleg zajló kérdőíves szakaszában is vizsgáljuk az oktatók körében. Eredményeink alapul szolgálhatnak olyan szakpolitikai döntések és fejlesztések előkészítéséhez, melyek hozzájárulhatnak a felsőoktatásban dolgozó oktatók munka- és életkörülményeinek javításához.

A kutatást támogatta:
A publikáció megjelenését „A munkaképesség, a munka- és életminőség egyéni és társadalmi fenntarthatóságában szerepet játszó sport és testedzés kérdéseinek vizsgálata az egészséges és biztonságos társadalomért (multidiszciplináris kutatási ernyőprogram)” projekt támogatta.

Felsőoktatás-pedagógiai kihívások és az oktatói jóllét összefüggései egy kvalitatív kutatás tükrében

Hrabéczy Anett, Kocsis Zsófia

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: egyetemi oktatók; jóllét; felsőoktatás-pedagógia

A felsőoktatásban végbemenő változások új kihívások elé állították az oktatók társadalmát. A korábbi kutatások egyetértenek abban, hogy a felsőoktatási intézmények eredményessége nagymértékben múlik az oktatók teljesítményén, azonban az ezt elősegítő, jóllétet támogató tényezők vizsgálata kevés figyelmet kapott. A nemzetközi szakirodalomban már több olyan kutatás is megjelent, amelynek fókuszában az oktatók állnak, ezek a kutatások az oktatói identitás és szakmai fejlődés kérdéskörével foglalkoznak. Nemzetközi szinten egyre inkább felértékelődik a tanítás-tanulás funkciója, az oktatás minőségének javítása, azonban magyarországi viszonylatban kevés kutatás foglalkozik az oktatói identitással, gondolkodásmóddal (Kálmán 2019, 2021), s még csekélyebb azoknak a kutatásoknak a száma, amelyek a vizsgálatuk céljául az oktatói jóllét vizsgálatát tűzték ki. Célunk feltárni az oktatók testi-lelki, érzelmi és szociális jóllétének dimenzióit, és azon tényezőket, melyek kihívásként jelennek meg az oktatói munka során. Tudományterület, életkor, a pályán eltöltött évek száma, valamint beosztás szerint heterogén fókuszcsoportokat alakítottunk ki, s 11 fő kelet-magyarországi egyetemi oktatót kérdeztünk meg. Az elemzés során kézi kódolást végeztünk, mely során kevert kódolási paradigmát követtünk. A szakirodalom alapján létrehozott kódháló segítségével a priori történt a deduktív kódolás, majd ezt követte az interjú félig strukturált jellegéből adódóan a további kódok adatvezérelt létrehozása a szövegszegmensek további alegységekre bontásán keresztül. Eredményeink szerint az interjúalanyok leggyakrabban az oktatói, kutatói, mentor és adminisztrátori szerepköröket nevezték meg, új kihívásként érzékelték a teljesítmények objektivizálásának nehézségét. A kollégáktól, vezetőktől, hallgatóktól kapott pozitív visszajelzések, a megbecsültség érzése és a munkatársak egymásba vetett bizalma fontos erőforrásnak bizonyult. Eredményeink segítséget jelenthetnek az intézményi döntéshozóknak abban, hogy megfelelő döntésekkel támogathassák az oktatók jóllétének előmozdítását, ezzel közvetetten elősegítve az oktatói és intézményi kiválóság elérését.

A kutatást támogatta:
A publikáció megjelenését „A munkaképesség, a munka- és életminőség egyéni és társadalmi fenntarthatóságában szerepet játszó sport és testedzés kérdéseinek vizsgálata az egészséges és biztonságos társadalomért (multidiszciplináris kutatási ernyőprogram)” projekt támogatta.

Online oktatáshoz kapcsolódó jóllét aspektusok a Debreceni Egyetem

Buda András

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanárok jólléte; pandémia; felsőoktatás

2020 előtt a legtöbb felsőoktatási intézményben már elérhető volt valamilyen e-learninges keretrendszer, de azok leginkább egyfajta „tananyagraktár" funkciót (Erdős – Koloszár 2016) töltöttek be, ahol az oktatók pusztán a hagyományos tananyagok hozzáférését biztosították a hallgatók számára. A 2020 tavaszán kirobbanó koronavírus járvány miatt így meglehetősen kevés tapasztalat birtokában kellett átállni a vészhelyzeti távolléti oktatásra (Hodges et al. 2020). Az intézménybezárások generálta problémák, a szociális, fizikai és pszichikai kihívások, mélyreható változásokat eredményeztek az egyetemi oktatók munkájában, hiszen jelentősen deformálódott életük (Godber – Atkins 2021), és felborult, vagy nem tudott kialakulni a jólléti helyzetet jellemző egyensúlyi állapot (Dodge et al. 2012).
Fontos kérdéssé vált, hogy a vészhelyzeti távolléti oktatás kényszerű bevezetése milyen módon befolyásolta a különböző intézmények oktatóinak jóllétét, kutatásaink során ezt a kérdéskört vizsgáltuk a Debreceni Egyetemen. Kérdőívek és fókuszcsoportos interjúk segítségével tártuk fel például azt, hogyan változott meg az oktatók munkája a pandémia következtében, milyen válaszokat adtak a kihívásokra, melyeket érezték ezek közül a legsúlyosabbnak.
Először egy általunk összeállított, anonim, online kérdőívvel, a 2020-as tavaszi (n=315) és őszi (n=285) félév végén vizsgáltuk a tapasztalatokat. Tavasszal válaszadóink rendkívül magas hányada, 85,6%-a jelentős munkanövekedésről számolt be, mely terheltségérzet az őszi félévben számottevően csökkent (67,7%-ra), de ez a korábbinál alacsonyabb érték is magasabb, mint a több földrész kutatóit vizsgáló Watchorn és társai által mért 53%-os érték (Watchorn et al. 2020). Éppen ezért nem meglepő, hogy a kérdezettek valamivel több mint fele (51,9%) jelzett kimerültséget. Ráadásul a munkaterhelés nemcsak, hogy jelentősen megnőtt, hanem át is strukturálódtak a feladatok. Az egyes tevékenységkörök között bekövetkező torzulás, a tanítási feladatok dominanciája, olyan mértékű volt, hogy a publikációs és egyéb szakmai tevékenység vonatkozásában válaszadóink 80%-a valamilyen mértékű visszaesésről számolt be.
Az adatgyűjtés harmadik szakaszában, 2022 tavaszán, fókuszcsoportos interjúk segítségével igyekeztünk feltárni az oktatók testi, lelki és érzelmi jóllétének jellemzőit, különös tekintettel a vészhelyzeti távolléti oktatás hatására. A Debreceni Egyetemen két fókuszcsoportban összesen 11 fővel készült interjú. A beszélgetések alapján a vészhelyzeti távolléti oktatás egyik legnagyobb problémáját a munka és magánélet extrém módon történő összemosódása jelentette. Ráadásul e két terület szétválasztása az intézménybezárások után is csak korlátozott módon valósul meg, mert a digitális és a mobiltechnológia által biztosított állandó elérhetőség csak nagyon kis mértékben teszi lehetővé valamilyen határ meghúzását a privát és a munkahelyi szféra között.
Az előadásban eredményeinket kívánjuk részletesebben bemutatni.

A kutatást támogatta:
A publikáció megjelenését „A munkaképesség, a munka- és életminőség egyéni és társadalmi fenntarthatóságában szerepet játszó sport és testedzés kérdéseinek vizsgálata az egészséges és biztonságos társadalomért (multidiszciplináris kutatási ernyőprogram)" projekt támogatta.

Felsőoktatási intézményi kultúra és oktatói eredményesség – narratívák a rendszeren belülről

Demeter-Karászi Zsuzsanna, Pusztai Gabriella, Pallay Katalin

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Kulcsszavak: felsőoktatási intézmény; intézményi kultúra; oktatói eredményesség

Közép- és Kelet-Európában a felsőoktatás újabb jelentős átalakuláson megy keresztül, melynek egyik fontos eleme az alapítványi fenntartású intézmények aránynövekedése és a régió intézményeiben bevezetés alatt álló versenypiaci szellemű, differenciált bérezés ígéretével is egybekötött teljesítményértékelés a felsőoktatási oktatók körében. A private business-sector modell hatásaival, valamint a felsőoktatási munkában bekövetkezett változásokkal számos kutatás foglalkozott, azonban ezek ritkán veszik figyelembe, hogy az oktató milyen intézményi közösségbe tartozik, továbbá, hogy azon közösségnek milyen a szervezeti kultúrája. Feltevéseink szerint ez viszont jelentősen meghatározza a kihívásokra adott választ. Feltételezésünk vizsgálata érdekében, kutatásunkban összekapcsoljuk a mezo- és a mikroszinteket, így az intézményi és az individuális nézeteket, és megvizsgáljuk, hogy az intézményi kultúra és az oktatói eredményesség értelmezés összefüggésben állnak-e egymással. Kutatási kérdéseink ezek homogenitására és összefüggéseire vonatkoznak, melyek megválaszolása érdekében kvalitatív kutatást végeztünk, ennek keretén belül pedig 41 felsőoktatási oktatóval készült fókuszcsoportos interjú szövegét elemeztük. A kutatás legfontosabb eredményei szerint az azonos társadalmi, szakpolitikai és területi kihívások ellenére nagyon változatos intézményi kultúra alakult ki az intézményekben, s az oktatók eredményességről vallott nézeteik is nagy diverzitást mutatnak. Az intézményi kultúra és az eredményességről alkotott nézetek összefüggést mutatnak, de nem kizárólagosak. Az oktatók hivatásfelfogásának sokszínűségére vall az eredményességről alkotott nézeteik sokfélesége. Bár a megkérdezettek döntő többsége az oktatást tartja legfőbb tevékenységének, a teljesítményértékelésről alkotott vélemények jól tükrözik azt, hogy vannak olyan oktatók, akik egyik szerepben sem érzik otthon magukat, s tartanak a teljesítményértékeléstől is. Az eredményeink a felsőoktatási döntéshozók számára fontosak lehetnek a változások hatásának követése és kezelése érdekében.

A kutatást támogatta:
A publikáció megjelenését „A munkaképesség, a munka- és életminőség egyéni és társadalmi fenntarthatóságában szerepet játszó sport és testedzés kérdéseinek vizsgálata az egészséges és biztonságos társadalomért (multidiszciplináris kutatási ernyőprogram)” projekt támogatta.

Kulturális fogyasztás a visegrádi országokban

Márkus Edina, Herczegh Judit, Miklósi Márta

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: kulturális fogyasztás; kulturális részvétel; individualizáció

A kulturális fogyasztás kapcsán három fő elméleti megközelítés versenyez egymással: a homológiákat feltételező Bourdieu-i elmélet, az individualizáció posztmodern elmélete (Sági2010, Beck,2003; Giddens,1991; Bauman,2002), valamint a kulturális sokoldalúság/mindenevés-egyfélét fogyasztás ellentétére épülő elmélet (Peterson-Kern,1996, Peterson,2005; Mrva-Beke,2022). A korábbi, 1989-1990 előtti kultúrafogyasztási kutatások a nyugat-európai országok lakosságát vizsgálták (Katz-Gerro,2011). 1989 után számos kutató vizsgálta a kelet-közép- európai országok lakosságának kultúrafogyasztási szokásait, így például De Graaf (1991), Kraaykamp and Nieuwbeerta (2000), azonban összehasonlító tanulmány a V4 országokról nem készült.
Célunk a fő elméletek áttekintése után a visegrádi országok kulturális fogyasztásra vonatkozó kutatási eredményeinek bemutatása, majd a jövedelmi és életkörülményekre vonatkozó uniós statisztikák (EU-SILC) kulturális részvételről szóló adatainak elemzése. A visegrádi országok valamennyien példái a rendszerváltás után átalakuló társadalmaknak, amelyek különbözőségeik ellenére hasonló intézményi és mentális mintákkal és hagyományokkal indultak a rendszerváltásuk után, ezért azt feltételezzük, hogy a kulturális fogyasztás tekintetében hasonlóságokat tapasztalhatunk (Márkus, 2016).
Az elméleti és a témában végzett kutatások szakirodalmi áttekintésén túl az EU-SILC kulturális részvételről szóló 2006-os és 2015-ös adatait másodelemezzük. Ez az adatbázis a kulturális tevékenységekben való részvétellel kapcsolatban társadalmi-gazdasági jellemzők szerint pl. nem, életkor és iskolai végzettség nyújt adatokat. A kulturális tevékenységek közé tartozik a moziba járás, az előadásokon való részvétel, a kulturális helyszínek látogatása és a művészeti tevékenységek gyakorlása. Az EU-SILC célja, hogy friss, összehasonlítható keresztmetszeti és longitudinális adatokat gyűjtsön a jövedelemről, a szegénységről, a társadalmi kirekesztésről és az életkörülményekről. Az elsődleges változókat minden évben összegyűjtik. A kulturális részvétel másodlagos változó, meghatározott években van adatgyűjtés a témában, legutóbb 2015-ben volt.
Az EU-SILC adatai alapján a kulturális fogyasztást jelentős mértékben befolyásolja az iskolai végzettség, de erőteljes demográfiai meghatározottsága is van. A rendelkezésünkre álló adatok alapján látható, hogy az iskolázottság meghatározó tényező. Ezek a makroadatok jelentős hasonlóságot mutatnak a témában végzett hasonló kérdőíves vizsgálatok eredményeivel. Az életkor legtöbb, a témában végzett kutatásban egy fontos változónak minősül, ez látható ez EU-SILC adatbázis adatai esetében is. Az idősebb életkor és a nem is jelentős mértékben valószínűsíti azt, hogy valaki alacsonyabb kulturális fogyasztást mutat. Az egyes korábbi kutatások áttekintése és az EU-SILC adatai alapján megállapíthatjuk, van hasonlóság a visegrádi országok esetében, a kelet-közép-európai országok számos tekintetben azonos képet nyújtanak.

A kutatást támogatta:
A publikáció megjelenését „A munkaképesség, a munka- és életminőség egyéni és társadalmi fenntarthatóságában szerepet játszó sport és testedzés kérdéseinek vizsgálata az egészséges és biztonságos társadalomért (multidiszciplináris kutatási ernyőprogram)” projekt támogatta.

Munkahelyi stressz-és erőforrások vizsgálata Kárpát-medencei oktatók körében: egy kvalitatív kutatás eredményei

Kovács Klára, Dobay Beáta, Halasi Szabolcs, Tódor Imre

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
Selye János Egyetem Testnevelés Tanszék
Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar
Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Tanárképző Intézet

Kulcsszavak: egyetemi oktatók; stressz-és erőforrások; fókuszcsoport

A felsőoktatás kiszélesedése, diverzifikálódása és szolgáltató irányba történő változása következtében az oktatóknak egyszerre többféle feladatnak és szerepnek kell eleget tenniük: oktatók, kutatók, mentorok, esetenként lelkészi funkciót kell betölteniük (Kinman, 2014; Bell és mtsai., 2012). Az ezekkel a szerepekkel és tevékenységekkel kapcsolatos elvárások (vagy igények) erőteljes nyomást helyeznek az oktatókra, komoly stresszforrásokat jelentenek, amik negatívan hatnak egészségükre, jóllétükre (Kinman és mtsai., 2006; Kinman, 2014). Előadásunkban KKE-i oktatók egészségét és jóllétét befolyásoló munkahelyi tényezőket vizsgáljuk. Fő kérdésünk, hogy milyen nehézségekkel kell megküzdeniük a régió oktatóinak munkájuk során, s mik azok az erőforrások, melyek hozzájárulnak jóllétükhöz. További kérdésünk, hogy mik azok az intézményi tényezők melyek javít(hatják), vagy éppen rontják jóllétüket, illetve egyéni szinten milyen módon képesek megküzdeni a munkahely okozta stresszel. E kérdéskör vizsgálatához elméleti hátterként a munkakövetelmények és források elméletét (job demands-resources, JD-R theory) alkalmaztuk (Bakker and Demerouti, 2014). Kutatásunkban fókuszcsoportos interjúkkal tártuk fel az egyetemi oktatók jóllétét és egészségét befolyásoló munkahelyi stressz-, illetve erőforrásokat. Az elemzésekhez hét fókuszcsoportos interjú készült kilenc felsőoktatási intézmény oktatóival öt országban (Magyarország, Szlovákia, Ukrajna, Románia és Szerbia) (N=41), online formában 2022 júliusa és októbere között. Az interjúanyag hossza mintegy nyolc óra, melyet összesen 168 oldalnyi írott szöveggé alakítottunk. Az interjúalanyokat úgy választottuk ki, hogy heterogén csoportokat kapjunk nem, életkor és beosztás, valamint tudományterület (kar) szerint. Eredményeink szerint a legfontosabb munkahelyi nehézségek és erőforrások az oktatói szerepkörökhöz, munkaterheléshez, az interperszonális kapcsolatokhoz, a menedzsment támogatásához és az infrastrukturális feltételekhez kapcsolódnak. A munkahely okozta stresszel elsősorban sportolással, fizikai aktivitással és a családdal töltött minőségi, aktív idővel küzdenek meg egészségük megőrzése érdekében. Az intézményi környezet kulcsfontosságú az oktatók hatékony munkavégzésében, s jóllétében egyaránt. Ehhez jól működő technikára és megfelelő infrastruktúrára van szükség, s a külső pályázati forrásoktól független anyagi megbecsülésre az egzisztenciális biztonsághoz. Ugyanakkor ennél is sokkal fontosabb a kiszámítható, transzparens intézményi célok, stratégia és közösen elfogadott értékek meghatározása, kiszámítható és ellenőrzött értékelési és jutalmazó rendszer kialakítása. Kutatási eredményeink hozzájárulhatnak olyan fejlesztési lehetőségek és szakpolitikai intézkedések megfogalmazásához, melyek elősegíthetik az oktatók helyzetének javítását és a hatékonyabb munkavégzést.

A kutatást támogatta:
A publikáció megjelenését „A munkaképesség, a munka- és életminőség egyéni és társadalmi fenntarthatóságában szerepet játszó sport és testedzés kérdéseinek vizsgálata az egészséges és biztonságos társadalomért (multidiszciplináris kutatási ernyőprogram)” projekt támogatta.

INFORMÁCIÓS MŰVELTSÉG - DIGITÁLIS KOMPETENCIA

Kozma Gábor

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

A digitális állampolgárság koncepciója az ezredfordulón a digitális átállással egyidőben jelentkezett stratégiai dokumentumok és a szakirodalom szintjén egyaránt. A digitális környezetben való hatékony működés feltétele a digitális kompetenciákkal, információs és médiaműveltséggel rendelkező egyének felkészítése a köznevelésben és a felsőoktatásban. Az információs műveltség – digitális kompetencia szimpózium előadói arra vállalkoznak, hogy a megvizsgálják a digitális állampolgárság, a digitális kompetenciák alakulását az egyetemi hallgatók körében.

A 2020-as Covid19 pandémia felgyorsította a digitális átállás folyamatát abban az értelemben, hogy azok a szereplők, akik addig tartózkodtak a digitális állampolgárság gyakorlásától, a digitális megismeréstől, kénytelenek voltak a digitális platformokon is kipróbálni megismerő - információs tevékenységüket. Ez a kényszerű átállás lehetővé tette a digitális oktatás előnyeiről és hátrányairól a nevelői tapasztalatszerzést, illetve – reményeink szerint – megtermékenyítően hatott a felsőoktatás pandémia utáni gyakorlatára is. Az első előadás arra vállalkozik, hogy feltegye és megválaszolja a kérdést: nyújtott-e a hallgatóknak pozitív tapasztalatokat a digitális munkarend, felhasználhatónak tartják-e a hagyományos munkaszervezés körülményei között is az ott szerzett tapasztalatokat?

A digitális állampolgársággal kapcsolatos kérdésfeltevés csakis multidiszciplináris lehet: a szociológia, a pszichológia, a kommunikáció-és médiatudomány, a neveléstudományos, a történelemtudományok egyenként is saját válaszokat tudnak megfogalmazni arra a kérdésre, hogyan lehet eredményes a digitális állampolgár? A második előadás ennek a megválaszolására vállalkozik.

A digitális kompetenciák, a digitális állampolgári viselkedést és az információs tevékenységet alapvetően határozzák meg, nélkülük nem lenne lehetséges a digitális térben információs tevékenységet végezni. A legújabb kutatások azt is feltárták, hogy a digitális kompetencia működéséhez elengedhetetlen a digitális énhatékonyság, melynek fejlesztése mind a köznevelés mind a felsőoktatás kiemelt feladata. A harmadik előadás a digitális kompetencia és a digitális énhatékonyság kapcsolatát vizsgálja.

Egy, a felsőoktatásban is alkalmazható információs műveltség fejlesztésével kapcsolatos modell kidolgozásához elengedhetetlen már működő modellek tanulmányozása és adaptálása. A negyedik előadásban a német és svájci példák bemutatása után egy saját információs műveltség modell javaslat kerül bemutatásra.

Végül, egy 240 fős mintán végzett vizsgálat eredményeit mutatja be az ötödik előadás. Arra a kérdésre keresik a választ az előadók, hogy miként vélekednek a hallgatók saját eredményességükről, hogyan birkóznak meg klasszikus információs tevékenységekkel, miként jellemzik saját információs tevékenységüket.

A kutatást támogatta:
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Az egyetemi jelenléti és digitális oktatás lehetőségei és korlátai egyetemi hallgatók véleményének tükrében

Gombocz Orsolya

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Kulcsszavak: hatékony tanulástámogatás; digitális pedagógia; eredményesség

Életünk minden területét átszövi az információtechnológia: az információ-áradat és az ezt lehetővé tevő technológia meghatározza egész társadalmunkat, a munka világától, a tanuláson és közigazgatáson át egészen a magánéletünkig. Az információs társadalom kihívásainak kétséget kizáróan egyre inkább mindenkinek meg kell felelnie, aki boldogulni, érvényesülni akar. Különösen nagy figyelmet igényelnek ebben a kérdésben a gyerekek, fiatalok, hiszen ők azok, akiknek az életét minden korosztálynál jobban befolyásolja a digitális forradalom. Köztudomású, hogy bár digitális nemzedéknek nevezzük a fiatalokat, hisz ők a leginkább internethasználók, jól tudjuk, hogy digitális felkészültségük – ahogy semmi más sem – nem magától értetődő adottság.

A jövő felnőttjeinek digitális és médiaműveltségének a kialakításában nagy felelőssége van a felsőoktatásnak is. A 2020-as Covid19 pandémia megjelenésével hazánkban is nagy lendületet vett a köznevelésben és a felsőoktatásban is a digitális oktatás, kényszerűségből megtörtént a digitális átállás. Ez az átállás lehetővé tette a digitális oktatás előnyeiről és hátrányairól a nevelői tapasztalatszerzést, illetve – reményeink szerint– megtermékenyítően hatott a felsőoktatás pandémia utáni gyakorlatára is. Nyújtott-e a hallgatóknak pozitív tapasztalatokat a kényszerű digitális munkarend, felhasználhatónak tartják-e a hagyományos munkaszervezés körülményei között is?

Egy 250 fős mintán egy kérdőív segítségével arra kerestük a választ, hogy milyen digitális oktatási-tanulási tapasztalat menthető át a pandémia utáni jelenléti oktatásba.

Előadásunk arra tesz kísérletet, hogy bemutassuk a különböző munkarendben tanuló magyarországi felsőoktatási intézmények hallgatóinak véleményét, középiskolai, illetve egyetemi tanulási tapasztalatait a digitális és jelenléti oktatásban. Fontosnak tartjuk a legeredményesebb tanulási és tanulástámogatási tapasztalatok megosztását, és a leginkább hasznos és célravezető tanulásszervezési módok kidolgozását.

A kutatást támogatta:
PPKE BTK VJTK

Természetes intelligencia - Médiaműveltség, digitális műveltség, digitális állampolgárság

Fodor Richárd

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Kulcsszavak: információs műveltség; médiaműveltség; állampolgári nevelés

Hogyan fejleszthetjük a 21. század „új emberének” képességeit, a digitális állampolgár kognitív eszköztárát? Jelen előadás egy egyetemi kutatócsoport feltáró vizsgálati szakaszának első részeredményeit ismerteti a médiaműveltség, a digitális műveltség és a digitális állampolgári kompetenciák közötti összefüggésrendszerben.

A 21. századi újabb információs forradalommal, a WEB 2.0 elterjedésével és a digitális-analóg világ közötti határvonal elmosódásával az állampolgári szerepvállalás, az állampolgári nevelés is átalakult, hangsúlyosabb szerephez juttatva az információs és médiaműveltséget.

A szakirodalomban és a nemzetközi stratégiai dokumentumok fejlesztési céljaiban megjelenik a digitális állampolgárság koncepciója, amely magában hordozza a digitális műveltség és médiaműveltség kompetenciák etikus, felelősségteljes és biztonságos birtoklását és alkalmazását is.

Habár a köznevelés tanulói digitális bennszülöttekként folyamatosan a digitális média előterében élnek, sokszor nem rendelkeznek a felelős és átgondolt technológiahasználathoz elengedhetetlen részképességekkel. Pedagógusaik számára pedig sok esetben szintén komoly kihívást jelent a saját és tanulói kompetenciafejlesztés megfelelő képzés hiányában.

A felsőoktatásban tanulók technológiahasználata és információs műveltsége szintén azt mutatja, hogy digitális állampolgárságuk, médiahasználatuk fejlesztésre szorul. A kihívásokra lehetetlen egyetlen szempontból választ adni, elengedhetetlen egy holisztikus, multidiszciplináris megközelítés, a kommunikáció és médiatudomány, a digitális pedagógia, a nevelésszociológia és az állampolgári nevelés fogalomkészleteinek, szempontjainak és megközelítéseinek beemelése.

A szakirodalom és európai stratégiai dokumentumok tartalomelemzése során a témában megfogalmazódó legfontosabb kihívásokat és célkitűzéseket összesítettem. Az eredmények között az információs és médiaműveltség 2010-es évektől fokozódó szerepe, az állampolgári nevelés eltérő megközelítései szerepelnek. A szakirodalmi tájékozódás eredményeit egy hierarchikus modellben összesítettem egy kompetenciahálózat formájában.

A kutatást támogatta:
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Digitális énhatékonyság – digitális kompetencia

Szőke-Milinte Enikő

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Kulcsszavak: digitális kompetencia; digitális énhatékonyság; információs és médiaműveltség

Az ezredforduló környékén az újmédia és a digitális technológia térnyerése a médiaműveltséggel, médiakompetenciával, információs műveltséggel és digitális kompetenciával kapcsolatos kutatások gyarapodását eredményezte. Ezzel párhuzamosan, az iskolai médiaoktatás, majd a digitális kultúra iskolai tárgyak megjelenésével egyidőben a médiaműveltség és a digitális kompetencia alakításával kapcsolatos kutatások is napvilágot láttak. A DIGCOMP EU 2022-es szakmai anyagában a digitális kompetenciát úgy határozzák meg, mint a tudás kombinációját, a digitális rendszerek használatának módjával, működésével, valamint képességeik és korlátaik megítélésével kapcsolatos ismeretek, készségek és képességek meglétét készletét. A digitális kompetencia gyűjtőfogalom, melybe az információs és médiakompetenciák is beletartoznak. A digitális kompetencia birtokában az egyén képessé válik a digitális tartalmak használatára, elérésére, szűrésére, értékelésére, létrehozására, programozására és megosztására, valamint az információk, tartalmak és digitális identitások védelmére, a rendszerek reflektív és kritikus kezelésére. A kutatások sorra rámutattak arra is, hogy az információs és médiaműveltség ontológiája okán az információs és médiaműveltséget együttvalóságukban célszerű értelmezni, ezt a média- és információs műveltség konceptuális modellje is jól szemlélteti (Media and Information Literacy Policy and Strategy Guidelines 2013, Media and information literate citizens: think critically, click wisely! 2021). Az énhatékonyság fogalmát Albert Bandura vezette be, mint az egyén vélekedését önmaga képességeiről és arról, hogy egy adott teljesítményszintet képes-e elérni. Az énhatékonyság befolyásolja, hogy az egyén hogyan érez, gondolkodik, és miként viselkedik különböző helyzetekben annak függvényében, hogy miként vélekedik saját működéséről. Kutatások bizonyítják, hogy a tanulók énhatékonysága direkt és indirekt módon is befolyásolja készségeik alakulását, valamint a megismerő tevékenységüket (Schunk 1984). A digitális média és információs tevékenységek során a műveltség mellett nagy jelentősége van annak is, hogy miként vélekedik az egyén saját digitális kompetenciáiról, azok eredményességéről, vagyis a digitális énhatékonyságáról. Érdemes tehát megvizsgálni, hogy az egyén saját digitális tanulási, megismerési tapasztalatai, sikerei, kudarcai, továbbá a „digitális” viselkedési modellek követése, a személy meggyőzése és a lelki, érzelmi állapotai miként határozzák meg a digitális énhatékonyságát. Az előadás erre vállalkozik.

Irodalom:

Media and information literacy: policy and strategy guidelines. (2013). UNESCO.

Media and information literate citizens: think critically, click wisely! (2021). UNESCO

Schunk, D. H. (1984). Self-efficacy perspective on achievement behavior. *Educational Psychologist*, (19), 48–58.

A kutatást támogatta:

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Az információs műveltség kutatása és mérése Németországban és Svájcban

Juhász Márta Klára

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Kulcsszavak: információs műveltség; digitális kompetenciák; indikátor alapú elemzés

Az információk hatékony keresésére, megtalálására és felhasználására, valamint létrehozására és rendezésére való képesség a média szerepének megnövekedése által a 21. században elengedhetetlenné vált. Ez az információs műveltség már nemcsak az információs szakemberek, például a könyvtárosok felé elvárás, hanem a tudásalapú társadalom minden résztvevője felé.
Az információs műveltség definíciója szerteágazó, folyamatos bővítésére, újabb szempontok bevonására kerül sor, és elválaszthatatlan a média-, illetve digitális kompetenciáktól. Manapság leginkább a megismerési tevékenységgel azonosítható az a tevékenységrendszer melyet információs műveltség fogalomként azonosít a szakirodalom. Az információs műveltséget alkotó kompetenciák fejlesztése iránti igény kielégítéséhez először fel kell állítani egy annak tartalmi összetevőiből álló rendszert, majd meg kell határozni egy mérési és értékelési eszközt, amely alapján a képzés és továbbképzés kidolgozható. Magyarországon még várat magára a diákok és hallgatók információs műveltségének mérésére szolgáló egységes modell kidolgozása, valamint annak a vizsgálati indikátorrendszernek a meghatározása, amely alkalmas lehet az adott társadalmi csoportok információs műveltségének mérésére, összehasonlítására és fejlesztésére. Szükség lenne egy megalapozott stratégiára és követelményrendszerre, amely segíthet a digitális megosztottság felszámolásában.
A tanulmány nemzetközi kitekintésként összehasonlító elemzéssel bemutatja két német nyelvű európai ország – Németország és Svájc – egész országra kiterjedő információs/médiaműveltségi kompetenciát mérő modelljeit, azok indikátorait, valamint az ezek alapján létrehozott mérőeszközöket. Hazánkban is nélkülözhetetlen lenne az országosan egységes információs és médiaműveltség előmozdítására irányuló projektekhez megfelelően kidolgozott mérőeszközökkel történő új empirikus adatokat begyűjtése, elemzése, majd erre épülő képzések kidolgozása. Az előadás az összehasonlító elemzés eredményeként arra is kísérletet tesz, hogy meghatározzon egy saját információs műveltség keretrendszert, saját információs műveltségmodell felállítását kezdeményezve.

A kutatást támogatta:
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Információs műveltség – hallgatói eredményesség

Horváth Mariann, Szőke-Milinte Enikő

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

Kulcsszavak: digitális reprezentáció; információs műveltség; hallgatói eredményesség

Az információs műveltséget a 21. századi tanulás és megismerés új formájaként határozhatjuk meg, ahol az információs tevékenységek (felismerés, válogatás, feldolgozás, tárolás, felhasználás) sajátos formákat öltenek aszerint, hogy az objektív, a szubjektív vagy a virtuális valóság adataival találkozik-e a megismerő egyén.

A hallgatói megismerő tevékenységben az objektív és szubjektív valósággal kapcsolatos megismerő tevékenységet fokozatosan a digitálisan reprezentált világ és azzal kapcsolatos információk dominálják. A digitálisan reprezentált virtuális világ gyökeresen eltérő környezetet és megismerési módot jelent, az itt végzett információs tevékenység sajátos módon alakítja a megismerés folyamatát és a megismerő pszichikus folyamatait, tevékenységeit. Ennek következtében, a digitális reprezentációk hatással vannak az információs műveltségre. A képi dominancia a megismerés folyamatában nagyfokú ökonómiát és hatékonyságot biztosít a megismerő tevékenység számára: a digitálisan megjelenített analóg információk szimultán mutatnak be adatcsoportokat és a köztük lévő kapcsolatok természetét is lényegre törően ragadják meg. Kész sémákat kínálnak a megismerő számára, amelyek alapján könnyen interpretálhatja a megismerés tárgyát.

A hagyományos megismerési logika szerint építkező felsőoktatási megismerő tevékenységben gyakran tapasztalja az oktató és a hallgató, hogy a digitális reprezentációkra támaszkodó információs műveltség nem teszi lehetővé a hagyományos megismerési formák és módok eredményes alkalmazását. Ezért gyakran tapasztalják azt a szereplők, hogy a hallgatói információs műveltség nem vezet a hallgatói eredményességhez. Egy 240 fős mintán azt vizsgáltuk, hogy a hallgatók hogyan vélekednek saját eredményességükről, hogyan birkóznak meg klasszikus információs tevékenységekkel, miként jellemzik saját információs tevékenységüket. Az előadás során arra vállalkozunk, hogy az adatok feldolgozása alapján jellemezzük a megkérdezett hallgatók információs műveltségét, valamint a hallgatók vélekedését saját információs tevékenységükről.

A kutatást támogatta:
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ

GYAKORLATORIENTÁLT FELSŐOKTATÁS-PEDAGÓGIA A TÁNCOS ÉS TÁNCPEDAGÓGUS KÉPZÉSBEN

Lanszki Anita

Magyar Táncművészeti Egyetem

Intézményünkben az elméleti és a gyakorlati (mozgásos, jellemzően táncos) oktatás párhuzamosan jelenik meg egymás mellett minden képzési formában. A pandémia szignifikáns változást hozott a Magyar Táncművészeti Egyetem életébe, ugyanis az addig szinte kizárólag jelenléti tanulásszervezést az e-learning és a digitális platformok használata váltotta fel.

Az elzártság időszaka megmutatta, hogy a digitalizáció mindent átható, de nem mindenható. Egyfelől nem zárhatja ki a személyes tapasztalaton alapuló fejlesztést, mint amilyen a drámajátékok és népi játékok saját élményű módszerének alkalmazása. Másfelől a digitális eszközök globális használati gyakorisága ugyan elősegítheti, de önmagában nem jelenti az adott területen való alkalmazásához szükséges képességek automatikus fejlődését. Az online keresőmotorok, felületek és bizonyos alkalmazások használata nem jár feltétlenül együtt a hatékony információ-kereséssel, feldolgozással, írásbeli kommunikációval, illetve szövegalkotással, mivel a digitális műveltség egy komplex képességcsoport. Ugyanakkor a digitalizáció előnyeinek kiaknázása hidat képezhet a gyakorlati megoldások elméleti alapú feldolgozásához, mint például a hallgatók terepen végzett gyakorlatának vizuális rögzítését felhasználó, pedagógiai alapú megbeszélések.

A Magyar Táncművészeti Egyetem elméleti kurzusai 2022-től gyakorlatorientáltabbá váltak, a tanulásszervezésben megjelentek a részvételiségen alapuló, tréningszerűen felépített, játékos, képességfejlesztő tevékenységek. Emellett megfigyelhető az is, hogy a táncos képességfejlesztés gyakorlata reflektívebbé vált a digitális eszközök alkalmazásának köszönhetően.

A szimpózium a felsőoktatás-pedagógia egy speciális területén a képességfejlesztés öt különböző aspektusát tárja fel öt kutatás szintetizálásával. Első lépésben a drámajátékok hatásáról lesz szó a táncos és próbavezető képzésben. Második lépésben egy sajátélmény-alapú népi gyermekjáték oktatásának gyakorlatát mutatjuk be. Harmadik lépésben a hallgatók íráskészsége területén szükséges fejlesztési területeket feltérképező kutatásunkat kívánjuk bemutatni. A szimpózium negyedik előadásában a táncpedagógus képzésben folytatott metaforakutatást, míg az utolsóban a táncórák audiovizuális didaktikai elemzésének gyakorlatát ismerheti meg a hallgatóság.

Drámajátékos kreatív feladatok a táncos és próbavezető képzésben

Eck Júlia

Magyar Táncművészeti Egyetem

Kulcsszavak: drámajáték; kreativitás

Bár a drámapedagógia elsősorban szabadidős tevékenységként került be a magyar pedagógiai gondolkodásba, már történetének kezdetén megjelent az oktatásba integrálhatóságának gondolata (Gáspár László, 1984, Dr. Zsolnai József, 1994, Mezei Éva, 1991). Gabnai Katalin nevéhez köthető az első, később több további tanterv és oktatási segédlet kidolgozása (ÉKP Kerettantervek 1970-80-as évek, NAT 1995 stb.). A drámapedagógia Tánc és dráma műveltségi területként bekerült az első alaptantervbe. A műveltségi terület két ágának összekapcsolása nem volt mesterséges, hiszen a drámatagozatos iskolák gyakorlatában, az alapfokú művészeti képzésben a dráma és a táncos csoportok párhuzamosan, sőt néha integráltan jelentek meg. Tanítási területeik is átfedik egymást, hiszen a mozgásos játékok a drámapedagógia szerves részei, a drámajátékos technikák pedig sokban segíthetnek azoknak a kompetenciáknak a fejlesztésében, melyek a táncos módszertanban elsődlegesek.

A táncos és próbavezető képzésben a drámapedagógia mind képzési szemléletmódként és eszköztárként, mind tanítandó szakmódszertani ismeretanyagként jelen van. A tréning-jellegű képzés első félévében a készség- és képességfejlesztésre, közösségépítésre, ön- és társismeret erősítésére helyezzük a hangsúlyt. A második félévben drámajátékos művészetmegközelítési utakat keresünk, és kreatív feladatokkal törekszünk mélyebb és többszintű műelemzésre.

Ezzel nem csak a drámajátékvezetői bátorság és biztonság elérése a célunk, de a kreatív művészetértelmezési megközelítési lehetőségek megismerése is.

Személyes tapasztalataim bemutatását alátámasztják nem reprezentatív kutatási eredményeim is, melyek kérdőíves adatfelvételekből, valamint témaválasztási tervek, foglalkozásvezetések és reflexiók elemzéséből állnak. Ezekkel egyrészt feltérképeztem, hogy a leendő táncpedagógusok az oktatás mely területein, milyen céllal és helyzetekben válik jól használhatónak a drámapedagógiát, másrészt követtem azt a fejlődési utat, amely a tervezéstől a tanítási folyamat értékeléséig és visszajelzéséig tart.

Mindezekkel amellett érvelek, hogy a drámapedagógia a táncpedagógusok körében szakmódszertanilag megalapozott módon, célorientáltan, sikerrel és eredményesen alkalmazható, és sokat segíthet a pályakezdésben, de a már nagyobb gyakorlattal rendelkezők esetében is, ha a táncpedagógus rendelkezik drámapedagógiai képzettséggel és személyes játékvezetői és játéktapasztalattal.

Saját élményű módszer a népi játékok oktatásában

Sándor Ildikó

Magyar Táncművészeti Egyetem

Kulcsszavak: népi játék; repertoár; módszertan

A néptánc táncos és próbavezető alap- és táncpedagógus mesterképzésen három-három félévben jelenik meg népi játék.
Az egymásra épülő félévek tematikája:
(1) Az egyéni és csoport szintű játékrepertoár kialakítása, az alapvető játéktípusok
(2) A népi játékok táncelőkészítő szerepének megismerése a mozdulatfajták (például: gesztusok, lépés, futás, ugrások, forgás, keringés), a zeneiség, tériség, az improvizáció és a páros viszony szempontjai mentén
(3) Játékok táji szempontú megközelítése, játékvariánsok
(4) Játékelemzés, tudatos játékválasztás: a játékpedagógia alapjai
(5) A játéktanítás és alkalmazás módszertana
(6) Népi játékok rekonstrukciója és adaptációja

A tanórák módszertani alapját a saját élményű gyakorlat és az ezekre épülő, az aktuális játékpéldákhoz kapcsolódó elméleti-módszertani ismeretek adják. A játékok eljátszása megalapozza az egyéni és a csoport szintű játékrepertoár kialakítását és folyamatos bővítését. Az előre megadott szempontok megfigyelése és tudatosítása (közös megbeszélés, elemzés) kulcsszerepet játszanak a pedagógiai reflexivitás és tudatosság kialakításában. A játékok tanításának tantárgypedagógiai szempontjai a megfigyelés – azonosítás – alkalmazás hármasán keresztül, a fokozatosság elvén jelennek meg a hat félév során.
Az elsajátított játékrepertoár és az elméleti-módszertani ismeretek megalapozzák a tudatos, szakszerű, a játék szabadságát, önkéntességét tiszteletben tartó, de annak pedagógiai hatásait kiaknázni képes néptáncpedagógusi tevékenységet. A játékpedagógiához való hallgatói viszony változását a képzési folyamatot záró esszék segítségével vizsgálom. Az előadás bemutatja e változás főbb irányait, tendenciáit és értelmezési keretet nyújt ezek néptánc- és játékpedagógiai vonatkozásaihoz.

Íráskészség fejlesztés a táncos és próbavezető szakon

Lanszki Anita, Papp-Danka Adrienn, Tongori Ágota

Magyar Táncművészeti Egyetem
Magyar Táncművészeti Egyetem
Magyar Táncművészeti Egyetem

Kulcsszavak: íráskészség fejlesztése; információs műveltség fejlesztése

A digitalizáció globális térhódítása számos előny mellett magával hozta a hallgatók szövegalkotási képességének és hajlandóságának átalakulását. Esetenként a szakdolgozatok színvonala a befektetett erőfeszítéseket is megkérdőjelezi, máskor a mondatszerkesztési, terminológia használati, helyesírási kérdések általános problémákra utalnak, melyeket a képzésbe épített ismeretátadási folyamatok nem tudtak kiküszöbölni. Nemzetközi viszonylatban több új tanulmány foglalkozik egyetemi hallgatók íráskészségének fejlesztésével tudományos írás terén (Benali & Laouni, 2022). Az átfogó, friss, problémafeltáró kutatások azonban nemzetközi kontextusban is ritkák és legfeljebb néhány lokális intézményre korlátozódnak (Ismael et al., 2022). Merkle (2019) és Peters & Cadieux (2019) a tudományos írászkészség és plagizálás terén a problémát az oktatói elvárások és a tényleges készségfejlesztés közötti aránytalanságban látja. Szilassy (2014) tanulmányában már felhívta a figyelmet a vonatkozó hazai kutatások sporadikus voltára. E hiány pótlására ez az előadás a saját intézményi hozzájárulása erejéig vállalkozhat. Azonban az oktatás számára kihívást jelentő legújabb technológiai megoldások felbukkanása, valamint az egyedi, táncoktatási keretek miatt feltáró vizsgálatunk további elemekkel gazdagíthatja az eddigi kutatási eredményeket. Jelen felméréssel célunk azoknak a tényezőknek a feltérképezése, amelyek nehézséget jelenthetnek táncos és próbavezető szakos hallgatóink számára szakdolgozat íráskor. Hipotéziseink szerint a gyenge írásbeli teljesítménynek oka lehet a szakgimnáziumi előélet, az egyetemi táncos elitképzés miatti fellépések terhe, az elmélyült munkának nem kedvező korszellem, valamint a technológia kritikátlan használata. A végzős táncművész (n=39) és próbavezető (n= 131) hallgatóinknak 2023 tavaszán online kiközvetített, nyílt és zárt végű kérdéseket tartalmazó, önbevallásos kérdőív a háttéradatok mellett a tanulási előzményekre, a szakdolgozat írás folyamatára, a felmerült kihívásokra és szükségletekre kérdez rá. Az eredmények igazolták hipotézisünket. A táncművész képzésben részt vevő válaszadók alig kevesebb, mint 50%-a szakgimnáziumi tanulási előzmények után került az egyetemi képzésbe, kevés esszét írt korábban, és többségük nehézségként élte meg a fellépések időterhét. Néhány esetben a mobiltelefon diktálás funkciójának alkalmazására is fény derült. Az eredmények arra utalnak, hogy a mesterséges intelligencia és a mobil alkalmazások világában egyes készségek elvesztek, vagy ki sem alakultak. Ezért az elméleti képzés keretében nagyobb hangsúlyt kell fektetni az olyan, korábban magától értetődőnek vett készségek begyakoroltatására is, mint az esszé- vagy szakdolgozatírás és ahhoz nélkülözhetetlen szövegszerkesztés, információkeresés és hivatkozáskezelés.

A tanár olyan mint egy főnix madár - Metaforakutatás táncpedagógus hallgatók körében

Papp-Danka Adrienn

Magyar Táncművészeti Egyetem

Kulcsszavak: metafora; tanárképzés; tánctanár

A metaforavizsgálatok elsődleges célja, hogy megismerjük mások gondolkodását olyan jelenségekről és fogalmakról, amelyekről nehéz a nyelv eszközeivel nyilatkozni. Ahogy Vámos (2001) írja, a pedagógiában különösképpen érdemes figyelmet szentelni neki, hiszen a tanárképzésben rendszeresen előkerülő kérdés, hogy milyen a hallgatók gondolkodásmódja, értelmezési kerete bizonyos pedagógiai fogalmakról, jelenségekről. Leino és Drakenberg (1993) szerint a metafora tudatos alkalmazása többek között azért is célravezető, mert hozzáférhetővé teszi a még nem tudatos gondolkodásmódokat. A pedagógusképzésben éppen ezért nagy hasznát vehetjük a metaforák alkalmazásának akkor, amikor a hallgatók önreflektív képességét, önmagáról, mint tanárról alkotott képének megismerését szeretnénk támogatni.

Kutatásunk célja, hogy a táncpedagógus képzésre járó hallgatók tanárképét megismerjük. Kutatási kérdésünk arra vonatkozott, hogy a táncpedagógus képzésre járó hallgatók tanárképe mutat-e valami egyedi jellegzetességet korábbi kutatásokhoz képest. Feltételeztük, hogy a metaforák között nagy mértékben helyet kapnak majd olyanok, amelyek a művészethez, a tánchoz kapcsolódnak.

A metaforák gyűjtésére többféle eljárás létezik, melyek közül a kérdőívet választottuk: a hallgatóknak spontán módon kellett előhívni a metaforát egy hiányos mondat segítségével: A tanár olyan mint, mert ….

A kérdőívet a 2022/23-as tanévben összesen 71 hallgató töltötte ki, akik a táncpedagógus MA képzésre járnak.

Az eredmények alapján elmondhatjuk, hogy a tanár fogalmára előhívott metaforák 4 nagyobb értelmezési keretet fednek le: a tanár mint (1) forrás, (2) nevelő, (3) jelenség, (4) alkalmazkodó egyén. A legtöbben – a megkérdezettek kb. egyharmada – a tanárra forrásként tekintenek, amely konceptuális kereten belül két markáns irány figyelhető meg: vagy az információ forrásaként definiálják a tanárt (pl. mágus, könyv, lexikon) vagy az útmutatás forrásaként (pl. iránytű, tükör, beszélő tükör). A hallgatók nagyjából egynegyede a tanár nevelő, gondoskodó szerepét helyezte el a metaforában: pl. szülő, édesapa, kertész. Szintén körülbelül a tanárszakosok egynegyede fogalmazott meg olyan metaforát, amely a pedagógusnak valamely fontos tulajdonságára utal, vagy a tanárt, mint egy jelenséget írja le: pl. tégla, popsztár, kötéltáncos, papagáj, kincsesláda. Az eddig bemutatott három fő konceptuális kategória más kutatásokban is szerepel (pl. Szántó, 2012). Az általunk megkérdezett hallgatók válaszaiban azonban érdemesnek láttuk felállítani azt a negyedik konceptuális keretet, ahol a metaforák és a hozzájuk tartozó indokok a tanár alkalmazkodó képességére és ennek szükségességére irányulnak: pl. szélmalom, svájci bicska, kaméleon. A hipotézis, mely szerint nagy arányban fogalmaznak meg a táncpedagógus hallgatók művészeti tartalmú metaforákat, nem igazolódott. Mindössze a metaforák kb. 15%-ban találkoztunk ilyen tartalommal.

Gyakorlat új látószögből: mit nyertünk online módszerekből a tánctanárképzésben

Lőrinc Katalin

Magyar Táncművészeti Egyetem

Kulcsszavak: IKT-eszközök; szimultán reflexiók

A Magyar Táncművészeti Egyetem táncpedagógus képzésének modern szakirányán már a 2010-es évek végén kísérleteztünk olyan vizuális anyagok megosztásával, amellyel a hallgatók egymás – terepen végzett – gyakorlatát együtt tudták megnézni, közösen kiértékelni, feldolgozni. Ekkor még semmilyen online gyakorlat nem volt támogatott az egyetemen, holott pontosan ez, a valós (és nem elképzelt, feltételezett, illetve reprodukált) pedagógiai tevékenység viszi közelebb a tanárjelöltet a pedagógiai helyzetek reális megéléséhez és megítéléséhez.

A pandémia azután radikális változást hozott: nem csak engedélyezett, de kizárólagos eszköz lett a digitális lehetőségek kiaknázása a képzésben. Ez módszertani kreativitásra sarkallta a tanárképzésben tevékeny oktatót: így számos új ötlet, eszköz került „bevetésre", először kényszerből, majd egyre letisztultabb, „felhasználóbarát", tehát a képzés céljainak a legmegfelelőbb módon.

A pandémiás helyzet elmúltával ezeket a gyakorlatokat nemhogy megszüntettük volna, de didaktikailag tovább is fejlesztettük, olyan eszközzel erősítve tehát a gyakorlatorientált képzési célok elérését, amilyenre vélhetőleg az egyetem korábbi működési rendje mellett aligha kerülhetett volna sor legálisan.

Ezekbe a tapasztalatokba, ma is alkalmazott módszerekbe szeretnék betekintést nyújtani előadásommal, mint olyannal, amely gyakorlat-elemző eszközei által empirikus kutatási eredményként is felmutatható.

ELKÖTELEZETTEN ÉS RUGALMASAN - EGYÉNI TANULÁSI UTAK PEDAGÓGIÁJA A PIARISTA INTÉZMÉNYEK GYAKORLATÁBAN

Lázár Mihály László

Piarista Rend Magyar Tartománya

Az egyéni tanulási utak alapvető pedagógiai jelentősége évtizedek óta hangsúlyos a nemzetközi és magyar tudományos és fejlesztési gyakorlatban (Kőpatakiné, 2009; Boyarinov, 2020). A piarista identitás részeként a piarista pedagógia egésze „kísérői szemléletű". Minden itt dolgozó munkatárs arra kap meghívást, hogy a rábízottak kísérője legyen személyes fejlődésük útján; így mindenki mondhassa: "Van emberem." A rend küldetése „együttműködő közösségekben, fejlesztő közeget alkotva hatékony segítséget nyújtani a rászorulóknak és hozzá fordulóknak abban, hogy kibontakoztassák teljes emberségüket, érett személlyé váljanak". Miközben tehát a (nevelési) közösségben hisz, pedagógiai rendszerének lényegéhez tartozik az egyéni tanulási utak pedagógiája, a minden egyes személyre való odafigyelés. Ez segítheti őket ahhoz, hogy személy szerint szeretve és tisztelve érezzék magukat, miközben a nevelők az összes elérhető eszközzel támogatják átfogó fejlődésüket.

Kutatócsoportunk évek óta dolgozik az egyéni tanulási utakkal kapcsolatos gyakorlatok azonosításán és fejlesztésén. A szimpózium négy projektet bemutatva, intézményi példákon keresztül számol be erről.

Az első előadás azon, kétszakaszos kutatás eredményeit ismerteti, mely az innováció és adaptív innovációs folyamatok értelmezését, helyi jelentés-dimenzióit és -rétegeit tárta fel intézményekben, illetve személyesen kísért projektek különböző érintettjei között. A második előadásban megjelenő kutatásunkban azt vizsgáltuk, miben térnek el az általános és középiskolások tanulási, problémamegoldási, együttműködési, tervezési, döntési és munkavállalási kompetenciái, a két csoport eltérő életpálya-fejlődési állomásai alapján meghatározott fókuszokkal hogyan valósulhat az életpálya-kompetenciákat támogató szolgáltatások fejlesztése. A harmadik előadás által ismertetett empirikus vizsgálat során a szakiskolai tanulmányaikat hiányos tudással és kedvezőtlen családi-kulturális háttérrel megkezdő 9. évfolyamos tanulók kerültek érdeklődésünk középpontjába: a nemzetközi szakirodalomban régóta, ám itthon eddig még empirikusan nem tesztelt nyári visszaesés (summer set back) hátrányosabb helyzetű tanulókat érintő hatásait és jellemzőit elemezzük. A vizsgálat a számolási készség stratégiáira vonatkozó nézetek, a szöveges feladatok megoldásának színvonala, a szövegesfeladat-megoldási stratégiákra vonatkozó metakognitív tudáselemek mellett a matematikatanulás affektív tényezőinek feltárására is irányul. Negyedik előadásunk azt járja körül: az iskola miként tudja feltárni a kiaknázatlan tehetségtartalékokat, megelőzni a tehetségvesztést, csökkenteni a különböző csoportok közti tehetségszakadékot, hogyan azonosítja és menedzseli a tehetséggondozással kapcsolatos feladatait, juttatja esélyhez személyesen a jövő munkavállalóit. A kutatásban hét, piarista fenntartású köznevelési intézményt vizsgáltunk, keresve a jogszabályi szint, a pedagógiai program és a helyi gyakorlat közti (in)koherenciát és ennek következményeit.

Az innováció jelentésének kutatása a piarista pedagógiai rendszerben

Lázár László

Piarista Rend Magyar Tartománya

Kulcsszavak: innováció; innovációs folyamatok; kvalitatív és kvantitatív kutatás

A pedagógiai innováció a Piarista Rend génjeiben él: négyszáz éves alapítói öröksége, hogy állandóan az idők jeleire figyelve, a gyermekekre összpontosítva átalakító-megújító lendületben legyen. Tapasztalva a tágabb oktatási rendszer többdimenziós válságát, illetve a belső és külső változási szükségleteket, a rend, mint iskolafenntartó négy éve intézményeiben átfogó folyamatot indított azzal a céllal, hogy szervezetileg és folyamat oldalról erősítse az intézményesített innovációt (vö.: https://piarista.hu/strategiai-celok-2019-2023-kozott/). A megújulási folyamat központjába a tanulószervezeti működés erősítése került – egy olyan tanulási folyamat életté váltása, melyben a szereplők közösen a tervezés, a tapasztalat, a reflexió és a koncepcióalkotás állandó és ciklikus tanulását tanulják (Kolb, 1984; Baráth, 2014). Alapvető szándékként fogalmazódott meg az is, hogy minden intézmény és pedagógus a saját ütemében tudjon lépni, megélje az egyedi tanulási utat és odafigyelést úgy, hogy konkrét támogatást kap. Ennek szellemében az összes piarista intézmény és a helyi folyamatokért felelős innovációs csoportok mellé innovációs folyamatkísérő coachok-ként (szerződött) pedagógiai fejlesztő szakemberek segődtek, akik éveken át kísérték a tanulást.

A konferencián bemutatandó kutatásunk hármas fókuszú: adatokat gyűjteni és elemző tevékenységbe fogni a kísérő szakemberekben dolgozó-formálódó innovációfogalomról, arról, hogy megértésük szerint a kísért érintettek számára mit jelent az innováció, illetve arról, hogy maguk az intézményi érintettek mit értenek innováción, majd következtetéseket levonni mindebből.

Vizsgálataink az oktatási-pedagógiai innováció és innovációs folyamatok értelmezési lehetőségeit és gyakorlatát, annak összetettségét, történeti és földrajzi dinamikáját, az innováció kreatív tanulásként és kísérletezésként történő közelítését feldolgozó gazdag magyar szakirodalomra építettek (lásd Fazekas-Halász-Horváth, 2017). A kutatás első szakaszában 2022 őszén félig strukturált interjúkat készítettünk a piarista intézmények innovációit kísérő szakértőkkel, majd a megszületett szövegeket tartalomelemzés alá vetettük, érvényes kódokat azonosítva az innováció általuk vallott és az érintettektől megértett jelentésdimenzióira és -rétegeire. A kutatás második, kvantitatív szakaszában az innovációkat megvalósító intézményi pedagógusok attitűdjeit és értelmezéseit gyűjtjük és elemezzük egy zárt, kényszerválasztást kérő hatfokozatú Likert-skálával, valamint nyitott kérdésekkel feltöltött kérdőívvel. A már elkészült mérőeszköz hat változócsoportja a jelentéskonstrukciót, a jellemzőket, a motivációt, a kulcsszereplőket, a kontextust és a hatást vizsgálja 2023 szeptemberében.

A konferenciára kutatásunk teljes eredményspektruma előáll, értékes üzeneteket hordozva és érdemi hozzájárulást adva az innovációs folyamatairól szóló diskurzushoz – nem csupán a piarista, de a teljes oktatási-pedagógiai szférában.

A tanulói szerep kihívásai az életpálya-kompetenciák tükrében

Török Réka

Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ

Kulcsszavak: tanulói életpályaszerepek; életpálya-kompetenciák; jövőbeni munkaerőpiaci trendek

A hagyományos karrierutakat felváltó karrierfejlődés következtében a korszerű pedagógiai munkában egyre nagyobb teret és figyelmet kap a diákok életpálya-építésének támogatása és egyéni útjuk kísérése (OECD, 2015). Napjainkban nem elég, ha a tanulók csak a tantárgyi felkészültséget kapják meg, hanem azoknak a készségeknek a fejlesztése is előtérbe kerül, amelyek hosszú távon segítik a munkaerőpiacon való boldogulást és az egész életen át tartó tanulást. A jövőben olyan képességekre lesz szükség, amelyek alkalmazkodni tudnak a folyton változó munkaerőpiaci trendekhez és a munka tempójához. Azok a munkavállalók, akik képesek együttműködni, alkalmazkodni, motiváltak a tanulásra és problémamegoldásra, előnyt élveznek a jövő munkaerőpiacán.

Super életpályafejlődési modellje (1990) szerint a tanulói életpályaszerep legfontosabb szakmai fejlődési feladatai közé tartozik a pályaexploráció, azaz a diákok ekkor összegyűjtik, szűrik és értékelik önmagukról és a pályák világáról megszerzett információkat, melynek eredményeként felismerik a realitásokat, és kialakulnak a meghatározó elképzeléseik magukról és a jövőjükről. Ebben az életszakaszban a tanulók számos alternatívát kipróbálnak, felmérik a lehetőségeiket, ideiglenes döntéseket hoznak, hogy végül megtalálják azt a tanulmányi vagy szakmairányt, amely megfelel a terveiknek, érdeklődésüknek és képességeiknek.

A kutatásunkban azt vizsgáltuk, miben térnek el az általános és középiskolások tanulási, problémamegoldási, együttműködési, tervezési, döntési és munkavállalási kompetenciái. A kompetenciák feltérképezésekor az ESCO (European Classification of Skills, Competences and Occupations) osztályozását vettük alapul, amely azonosítja és csoportosítja azokat a készségeket, képesítéseket és foglalkozásokat, amelyek a munkaerőpiacon és az oktatásban különleges jelentőséggel bírnak (Czető és mtsai, 2021). Elméleti modellünkben mindegyik kompetencia esetében elkülönítettük az attitűd-, ismeret- és képesség-alskálákat, amely a faktorelemzések alapján megfelelő megközelítésnek bizonyult.

Jelen előadásban bemutatjuk kutatásunk második szakaszának eredményeit, amely során elkészültek az életpálya-kompetenciákat mérő kérdőívek általános iskolás és középiskolás verziói 1140 tanuló felmérését követően. Az eredményeink igazolják a két csoport eltérő életpályafejlődési állomásait, amelyek alapján különböző fókuszokat határoztunk meg az életpálya-kompetenciákat támogató szolgáltatások fejlesztése során.

A számolási készség metakognitív és nem metakognitív elemeinek vizsgálata 9. évfolyamos szakiskolai tanulók körében -- a nyári visszaesés jelensége

Csíkos Csaba, Katona Miklós

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ.

Kulcsszavak: számolási készség; nyári visszaesés; metakognitív és nem metakognitív elemek

A számolási készség az oktatási rendszerben fejlesztendő alapkészségek egyike, melynek mérésével, fejlődésével, fejlesztésével kapcsolatban bőséges hazai előzményekre támaszkodhatunk. Egy új elméleti modell (Csíkos, 2022) a számolási készség metakognitív és nem metakognitív elemeinek arányait és az arányok változását helyezi a középpontba.

Ennek az elméleti modellnek az empirikus vizsgálata során a szakiskolai tanulmányaikat gyakran hiányos tudással és kedvezőtlen családi-kulturális háttérrel megkezdő 9. évfolyamos tanulók kerültek érdeklődésünk középpontjába. A nemzetközi szakirodalomban régóta, ám itthon eddig még empirikusan nem tesztelt nyári visszaesés (summer set back) a külföldi eredmények szerint (ld. pl. Cooper et al. 1996) súlyosabban érinti a hátrányosabb helyzetű tanulókat.

Kutatásunk egyik hipotézise, hogy a 9. évfolyamos szakiskolai tanulók számolási készségének működésében masszív, metakognitív kompenzáló mechanizmusok működnek a készség automatizált működése hiányának esetleges ellensúlyozására. Másik hipotézisünk, hogy a nyári visszaesés jelensége megfigyelhető körükben, éspedig kevésbé a metakognitív, nagyobb mértékben a nem metakognitív elemek területén.

Vizsgálatunkban egy váci szakképző iskola 9. évfolyamos tanuló vesznek részt. Az online mérőeszköz több részből áll: a számolási készség stratégiáira vonatkozó nézetek, a szöveges feladatok megoldásának színvonala és a szövegesfeladat-megoldási stratégiákra vonatkozó metakognitív tudáselemek mellett a matematikatanulás affektív tényezőinek feltárására is irányul. Két mérési időpontban ugyanazt a tesztet töltik ki a tanulók: először májusban, ezt követően szeptemberben, a következő tanévben. Az adatfelvétel jelenleg folyamatban van.

A számolási készség esetében olyan alapkészségről van szó, mely megfelelő fejlettségi szintjének elérése kompromisszumok nélküli elvárás minden tanulótól; eredményeink fontosak lehetnek a felzárkóztató foglalkozások témáinak tervezéséhez. Mivel általánosságban is és konkrétan a számolási készség esetében is a metakognitív és a nem metakognitív tudáselemek egymással kölcsönhatásban, esetenként egymást kompenzálva járulnak hozzá a teljesítmény színvonalához, az egyéni fejlesztési utak pedagógiáját hangsúlyozó piarista szemlélet szempontját érvényesítjük az eredmények értelmezése során.

Tehetséggondozás a piarista köznevelési intézményekben

Elter András

Kilátó Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő, Módszertani Központ

Kulcsszavak: a jövő munkavállalója; tehetségtartalék; intézményi tehetséggondozás

Korunk technológiai versenye és a növekvő innovációs nyomás a munkaerőpiac fokozatos átalakításával kettős kihívást támaszt. Az automatizálható/algoritmizálható tevékenységekből álló munkakörök betöltőit hosszú távon munkanélküliség fenyegeti; a tudás intenzív, kreatív, innovációigényes foglalkozások tekintetében pedig egyre égetőbb munkaerőhiány jelentkezik. (Hajdú, 2021, Szabó, 2012) Ez a folyamat az iskolát is megkerülhetetlen kihívás elé állítja: miként tudja feltárni az eddig kiaknázatlan tehetségtartalékokat, megelőzni a tehetségvesztést, csökkenteni a különböző csoportok közti tehetségszakadékot. (Plucker, Scott, 2017) Kulcskérdés, hogy az iskola hogyan azonosítja, keretezi és menedzseli a tehetséggondozással kapcsolatos feladatait, juttatja esélyhez a jövő munkavállalóit.

Hazánkban több kutatás vizsgálta az iskolai tehetséggondozás gyakorlatát; a jellemző tevékenységeket (Kalocsai, Hörich, 2019, Sági, 2016, Szemerszki, 2016), a különböző tehetséggondozó hálózatokat és programokat (Fehérvári, 2015, Galántai, Szemerszki, 2015, Kállai, 2015), az intézményi tehetségbarát környezetet (Rapos, Lénárd, 2020). Megállapítható, hogy az intézmény tehetséggondozó tevékenységére egyaránt hatnak a jogszabályi keret, az intézményt magában foglaló hálózatok, valamint a helyi viszonyok.

Kutatásunkban hét piarista fenntartású köznevelési intézményt vizsgáltunk, keresve a jogszabályi szint, a pedagógiai program és a helyi gyakorlat közti (in)koherenciát. A kutatás módszere a pedagógiai programok dokumentumelemzése és a pedagógusokkal intézményenként megvalósított fókuszcsoportos interjú volt (N=23). A dokumentumelemzében az egyes ellátott köznevelési feladatok mentén összehasonlító elemzést végeztünk. Az interjúvázlat a szakirodalom és a dokumentumelemzés során feltárt fogalom- és problémakészleten alapul hat témacsoport köré szervezve.

Főbb kutatási kérdéseink: Hogyan illeszkednek a pedagógiai programok a jogszabályi környezethez? Milyen tehetséggondozási koncepció rajzolódik ki a pedagógiai programokban és a gyakorlatban? Miként illeszkedik a tehetséggondozás az intézményi struktúrához? Hogy értelmezik a pedagógusok a tehetség fogalmát? Mik az intézménybe járó tehetséges tanulók jellemzői? Kik a kulcsszereplők és melyek a releváns együttműködési formák a tehetséggondozásban? Melyek a tehetséggondozással kapcsolatos gyakorlatok?

A kutatás eredményeképp megállapítható, hogy részleges egyezés van a jogszabályok, a pedagógiai program és a helyi gyakorlat között, nincs egységesen kidolgozott tehetségfogalom a hét intézmény vonatkozásában, a pedagógusi leterheltség növekedése drasztikusan befolyásolja a tehetséggondozó tevékenységek gyakoriságát, a tehetséggondozás számos esetben informális-önkéntes szerepek, együttműködések keretében valósul meg, és több intézmény az egyedi, innovatív programfejlesztés útján jár.

AZ ISKOLAI KOMMUNIKÁCIÓS MINTÁZATOK VÁLTOZÁSA A COVID-19-VILÁGJÁRVÁNY ALATT

Lendvai Lilla

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A COVID19-világjárvány kapcsán az oktatási rendszer hirtelen váltásra kényszerült, amely számos kihívás elé állította az oktatási rendszer tágan értelmezett szereplőit (Czirfusz és mtsai, 2020; Ferdig és mtsai, 2020; Kende és mtsai, 2020). A pedagógusoknak kevés idejük volt az átállásra, amely jelentős stresszel, valamint a prioritások átalakulásával járt (Robinson-Neal, 2021). Az online oktatás keretében a kommunikációs csatornák átalakulása nem csak a tanulás-tanítás folyamatát, de a tágabban vett nevelési-oktatási feladatokat, kapcsolattartást, illetve a sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézségekkel élő diákokkal való foglalkozást is érintette (Szalma & Rékai, 2020; Lendvai és mtsai, 2021; Szilveszter és mtsai, 2021).

A szimpózium átfogó célja, hogy különböző érintettek (pedagógusok, szülők/anyák, fogyatékos személyek számára szolgáltatást nyújtó intézmények) hogyan érzékelték a COVID19-világjárvány kapcsán előállt kényszerű digitális munkarend tapasztalatait, elsősorban az online oktatás keretében átalakuló kommunikációs mintázatokat.

Az első előadás keretében feltárjuk, hogyan értelmezték a pedagógusok a szülőkkel és a diákokkal való kapcsolatuk alakulását a COVID19-világjárvány első hullámában. A kutatás eredményei alapján a pedagógusok terhelése az első hullám alatt növekedett, azonban a digitális oktatás lehetőséget is teremtett a diákokkal való kapcsolat erősítésére.

A második előadás célja az volt, hogy megértsük az összefüggést a digitális munkarend során jellemző kommunikációs mintázatok és a tanulási-tanítási folyamat hatékonysága között. Az eredmények szerint a szülőkkel, diákokkal és más érintettekkel folytatott kommunikáció mennyisége és minősége szignifikánsan befolyásolta az alsós diákok bevonását a digitális munkarendbe.

A harmadik kutatás kifejezetten az anyák tapasztalataira fókuszál. Az eredmények azt mutatják, hogy az anyák nagy pszichés terhelésként élték meg az otthontanulást, nehézségeik többek között az intézmények szervezetlen és hiányos kommunikációjából fakadtak. Az anyák tapasztalatai alapján a rájuk hárult pedagógusi szerepet gyermekeik nem fogadták el.

A negyedik előadás keretében két településen készült esettanulmány alapján arra fókuszálunk, hogy hogyan reagáltak a fogyatékos személyek számára szolgáltatásokat nyújtó szervezetek a rendkívüli helyzetre. Az eredmények alapján a szülőkkel való kommunikáció elsősorban a közösségi média felületeire helyeződött át. A kapcsolathálózati elemzés alapján a szolgáltatásokban szegényebb településen a kapcsolatok aktívabbak voltak, mint a szolgáltatásokban gazdag település esetén.

A különböző szereplők nézőpontjainak összehasonlításán keresztül a szimpózium lehetőséget teremt a pandémiás oktatási tapasztalatok mélyebb feldolgozásához, a digitális oktatás, az iskolai külső és belső kommunikáció, valamint sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézségekkel élő gyerekekkel való foglalkozás fejlesztéséhez.

A kutatást támogatta:

Az első kutatás a To be or not to be well? – Drama and Theatre in Education című projekt keretein belül valósult meg, melyet az Európai Bizottság támogatott. A projekt kódszáma: 2019-1-HU01-KA201-06127.

A második kutatás a PD-134206 számú projekt keretében, a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs alapból biztosított támogatással, az OTKA-PD pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A harmadik kutatást az ELTE PPK doktori pályázata finanszírozta.

A negyedik kutatást az MTA Post COVID jelenségek kutatására irányuló nagy kockázatú pályázatok támogatták.

A pedagógusok szülőkkel és diákokkal való kapcsolattartásának jellemzői a COVID-19 első hulláma alatt

Lendvai Lilla

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Kulcsszavak: pedagógus; kapcsolattartás; COVID-19

A COVID-világjárvány jelentős hatást gyakorolt az oktatásra és annak szereplőire (Ferdig és mtsai, 2020; Czirfusz és mtsai, 2020). Az online oktatásra való átállásra kevés idő volt (Robinson-Neal, 2021), és annak sikerességét a technikai kihívások megoldása mellett a diákokkal és a szülőkkel való kapcsolattartás határozta meg (Duraku & Hoxha, 2020). Jelen vizsgálat célja volt feltárni, hogy a pedagógusok hogyan értelmezték a szülőkkel és a diákokkal való kapcsolatuk alakulását az első hullám során. Kutatási kérdéseink ennek megfelelően a következők voltak: „Milyen élményeik vannak a pedagógusoknak a COVID19-világjárvány miatt bekövezett online oktatással kapcsolatban? Hogyan értelmezik a pedagógusok a szülőkkel és a diákokkal való kapcsolatuk alakulását?”

A pedagógusok interpretációinak részletes és mély megismerése érdekében a vizsgálat során interpretatív fenomenológiai analízist alkalmaztunk. Egy budapesti intézmény általános iskolásokat tanító 6 pedagógusával vettünk fel félig strukturált interjúkat 2020. április 14-22 között. Az interjúalanyok között szerepelt osztályfőnök (2 fő), valamint szaktárgyat (3 fő) és készségtárgyat (3 fő) tanító pedagógus is. A résztvevők között 5 nő és 1 férfi volt, átlagéletkoruk 39,2 év volt. A pedagógusok közül 2 fő tanított alsó tagozaton, 3 fő felső tagozaton, 1 fő pedig alsó és felső tagozaton egyaránt.

Eredményeink szerint a pedagógusok terhelése a világjárvány első hulláma során tovább nőtt. A kommunikáció és az együttműködés fokozott jelentőséggel bírt ebben az időszakban, hiszen a technikai kihívások mellett a pedagógusoknak a diákokkal és a szülőkkel is együtt kellett működniük, miközben minden érintett nagyfokú bizonytalanságot élt meg. Az online oktatásra való átállás idején az intézményi támogatás és az információ hiánya jelentős volt, amely kihatott a pedagógus-szülő kommunikációra is. A fokozott stressz mellett azonban azonosítottuk az átállás kiégés-megelőzésére gyakorolt hatását is, továbbá a tantárgyak priorizálásával kapcsolatos egyéni megéléseket is, amelyek visszahatottak az interjúalanyok önértékelésére. A diákokkal való kapcsolat alakulásának részét képezte a COVID-helyzet feldolgozásának támogatása, a hirtelen elválás okozta pszichés megterhelés, a fizikai kontaktus hiánya, valamint az online átálláskor tapasztalt lemorzsolódással kapcsolatos döntési helyzetek megélése is. A szülőkkel való kapcsolatban szintén meghatározó szerepet játszott, hogy a pedagógusok észlelték és lehetőségeik szerint kezelték a szülők túlterheltségét, türelmi időt gyakoroltak a feladatok kiadása és hiányuk szankcionálása kapcsán, mellyel a diákok mellett a szülőket is igyekeztek tehermentesíteni. Emellett felszínre került a pedagógusok elismerésre való nagyfokú igénye is. A pedagógusok kapcsolattartásának jellemzői többek között rávilágítottak arra, hogy milyen nehézségekkel küzdenek a mindennapok során, és hogyan lehetne intézményesen csökkenteni terheiket, illetve segíteni őket a kiégés elkerülésében.

A kutatást támogatta:

Az adatfelvétel a To be or not to be well? – Drama and Theatre in Education című projekt keretein belül valósult meg, melyet az Európai Bizottság támogatott. Az itt megjelentek nem szükségszerűen tükrözik az Európai Bizottság nézeteit. A projekt 2019. szeptember 1. és 2022. január 31. között zajlott. Kódszáma: 2019-1-HU01-KA201-06127.

Kommunikációs mintázatok változása az iskolákban a digitális munkarend során

Horváth László, Baksa Lóránt

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: kommunikációs mintázatok; digitális munkarend; diákok bevonása

A COVID19-világjárvány nyomán 2020 márciusában elrendelt kényszerű digitális munkarend váratlanul érte a magyar köznevelési intézményeket. Az elmúlt időszak lehetőséget teremtett arra, hogy feltárjuk a legfontosabb tapasztalatokat (lásd pl. Czirfusz és mtsai., 2020; Buda & Czékmán, 2021; Forray & Kozma, 2021; Molnár és mtsai., 2021). A tapasztalatok feldolgozása során arra keressük a választ, hogy milyen tényezők játszhattak szerepet a digitális munkarend sikeres megvalósításában. Jelen előadásunkban a befolyásoló tényezők egy konkrét szeletére, a külső és belső kommunikációs mintázatokra fókuszálunk. A szakirodalom alapján a különböző érintettek közötti kommunikáció nagy mértékben befolyásolhatja a tanulási-tanítási folyamat hatékonyságát (Báthory, 2014; Koltói, 2019; Salamondra, 2021). A digitális munkarend során ezek a kommunikációs csatornák is változtak, az információcsere elsősorban az online térre szűkült, ami körülményesebbé tette a kommunikációt a korábbi gyakorlathoz képest (Fekete, 2021). Kutatásunkban egy fejlesztési beavatkozáshoz kapcsolódó hatásmérés adatbázisának másodelemzését végezzük el. A problémafelvetéssel összhangban azt vizsgáljuk, hogy a különböző érintettekkel (szülőkkel, diákokkal, kollégákkal, intézményvezetéssel, fenntartóval, más köznevelési intézményekkel, egyéb szakmai partnerekkel, helyi szervezetekkel, felsőoktatási intézményekkel való kapcsolat, illetve a diák-diák kapcsolat) való kommunikáció mennyisége (kevesebb, változatlan, több) és minősége (rosszabb, változatlan, jobb) hogyan alakult a jelenléti oktatás időszakához képest. A vizsgálatunkban a projekt jellegéből adódóan hátrányos helyzetű térségekben működő, romló kompetenciamérési eredményeket mutató általános iskolák pedagógusai vettek részt (N=3948; 85,2% nő; 24,1% 40 év alatti, 69,6% 41-60 év közötti és 6,3% 61 év feletti). Az adatfelvételre közvetlenül a digitális munkarendre való átállás után, 2020 májusában került sor, így az adatok kifejezetten a friss tapasztalatokat mutatják be. Függő változóként a pedagógusok önbevallásán alapuló indikátort választottuk, amely azt írja le, hogy a diákok hány százalékát sikerült bevonniuk a digitális munkarend során a tanulási-tanítási folyamatba (alsósok bevonása átlagosan: 79,5%; felsősök: 74,6%).

Az eredményeink alapján megállapítható, hogy az alsós diákok bevonásában elsősorban a szülőkkel való kapcsolat mennyiségének (ß=0,186), a diák-diák kapcsolatok mennyiségének (ß=-0,1), a pedagógus-diák kapcsolat minőségének (ß=0,137), és a fenntartóval való kapcsolat minőségének (ß=0,153) változása bizonyult szignifikáns bejósló erejű prediktornak (lineáris regresszió: a prediktorok a függő változó varianciájának 8,3%-át magyarázzák). Az előadás során bemutatjuk a kapcsolatok változásának leíró adatait és részletesen elemezzük, hogy a szülőkkel való kapcsolat mennyiségének és minőségének változása milyen kapcsolatban áll a pedagógusok egyéb jellemzőivel (nem, kor) és digitális pedagógiai gyakorlatával.

A kutatást támogatta:
A kutatás a PD-134206 számú projekt keretében, a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs alapból biztosított támogatással, az OTKA-PD pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Anyák otthoni tanulással kapcsolatos tapasztalatai a COVID-világjárvány első két hullámában

Lendvai Lilla, Végh Judit, Dúll Andrea, Nguyen Luu Lan Anh

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Ember-Környezet Tranzakció Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Kulcsszavak: COVID-19; online oktatás; anyák tapasztalatai

A COVID19-világjárvány számos szempontból megterhelést jelentett a családok számára; precedens nélküli módon nemcsak a munka, hanem az iskola is az otthoni világba került át. Különösen az anyák feladatai váltak nehezebbé, akik a gondoskodási többletmunka részeként otthon maradtak gyermekeikkel, és segítették tanulásukat az online oktatás során is (Fodor és mtsai, 2020; N. Kollár, 2021; Lendvai és mtsai, 2022). Interjús kutatásunk célja az anyák gyermekeik pandémiás időszak alatti online oktatásával, otthoni tanulásával kapcsolatos tapasztalatainak feltárása volt.
Kutatásunkban 7 anya félig strukturált interjúját elemeztük interpretatív fenomenológiai analízissel annak érdekében, hogy részletgazdag képet kaphassuk az anyák megéléséről, a helyzettel kapcsolatos interpretációikról. Az adatgyűjtésre a COVID-19 első (2020 áprilisában és májusában) és második (2020. november végétől 2021. január elejéig) hullámában került sor. Az első adatfelvételkor az átlagéletkor 38,4 év volt (legidősebb: 40, legfiatalabb: 34). A gyermekek száma 2 és 4 közötti volt, a mintaválasztásnál arra ügyeltünk, hogy a legfiatalabb gyermek ne legyen idősebb 10 évesnél. A mintában szerepelt állami és alapítványi iskolába járó gyermek szülője is.
Folyamatban lévő kutatásunk előzetes eredményei szerint a járvány első hulláma során a jelenléti oktatásról való átállás pszichésen megterhelő volt az anyák számára. Ebben jelentős szerepet játszott az, hogy váratlanul érte őket az otthoni oktatás bejelentése. Nem tudták felkészíteni gyermekeiket az online oktatásra, szervezetlennek és információhiányosnak találták az intézményi kommunikációt is. Jellemzően úgy érezték, hogy a számos szerepük mellett most a főállású pedagógusi és fejlesztőszerep is rájuk hárul, mert az iskolák nem végeztek valódi online oktatást, és közben gyermekük sem fogadta el őket ebben a szerepben. Fokozott nehézséget jelentett a járvány az iskolaválasztás, ballagás, felvételi és iskolakezdés esetén, hiszen a szülők nem tájékozódhattak szándékaiknak megfelelően. Mindez jelen volt a második hullám során is, hiszen jellemzően nem ismerték gyermekük új intézményeit és pedagógusait. Többségüknek könnyebbséget jelentett, hogy már volt jelenléti oktatás. Azonban sok esetben került sor karanténra, mely szintén nélkülözte a központi szervezettséget és egységes fellépést, amely nehézséget jelentett a családok számára. Emellett a szülők nem dönthettek úgy, hogy a járványhelyzet miatt inkább otthon szeretnék folytatni gyermekük tanítását. A második hullámra a szülők lazítottak a gyermek tanulmányi eredményeire vonatkozó elvárásaikon. Összességében az első két hullám során a központi szervezetlenség és következetlen intézményi kommunikáció negatívan hatott a pandémiás tanulásban részt vevő gyermekek szüleire, és az anyák úgy érezték, hogy pedagógusi szerepben is helyt kellene állniuk.

A kutatást támogatta:Az adatfelvételt az ELTE PPK doktori pályázata támogatta.

Sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel élő gyermekek oktatása a Covid idején két Nógrád megyei településen

Bányai Borbála, Csabai Lucia, Kondor Zsuzsa, Menich Nóra, Tausz Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
Eötvös Loránd Kutatási Hálózat
Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: Covid-19 pandémia; oktatás; sajátos nevelési igényű gyermekek

A Covid-19 okozta vírusfertőzés terjedése miatt 2020. március 16-tól az oktatási intézményeknek digitális távoktatásra kellett áttérniük a tanítási év végéig, átalakult a hivatali ügyintézés módja, egészségügyi intézmények elérhetősége.

Kutatásunkban arra keressük a választ, hogyan reagáltak a fogyatékos személyek számára szolgáltatást nyújtó intézmények és helyi közösségek (formális és informális szereplők) a Covid19-járvány okozta rendkívüli helyzetre? Milyen innovációs megoldások azonosíthatóak? Két Nógrád megyei település (egy szolgáltatásokban gazdag és egy szolgáltatásokban szegény, kb. 1800 és kb. 600 fő lakónépességű település) oktatási, szociális, egészségügy, közigazgatási, civil, művelődési és egyházi szervetek vezetőivel készítettünk strukturált interjúkat (39 fő), és kapcsolathálózati kérdőíves felmérést.

A hazai szakirodalomban számos kutatás foglalkozik a pandémia alatti oktatással és annak következményeivel (Bíró, 2019; Holb et al., 2022; Herman, 2020; Kende et al., 2020), a hátrányos helyzetű gyermekek (Szilveszter et al., 2021; Engler, 2020) és családok iskolai helyzetével. Azonban míg a nemzetközi szakirodalomban a fogyatékossággal élő, vagy a hazai terminológia szerint sajátos nevelési igényű (továbbiakban SNI) és beilleszkedési, tanulási, magatartási (továbbiakban BTMN) zavarral élő gyermekekkel kapcsolatos szakirodalom igen gazdag (Gupta & Jawanda 2020; Houtrow et al., 2020; Alqraini & Alasim, 2021), addig Magyarországon ez a populáció a szakirodalomban csak érintőlegesen jelenik meg (Kakucska, 2022).

Előadásunkban kifejezetten a két település és a kapcsolódó járási oktatási, szociális intézmények (óvoda, általános iskola, pedagógiai szakszolgálat, EGYMI, családsegítő szolgálat, iskolai szociális munkás, szociális étkeztetés, jelenlétház) megváltozott működésmódjait mutatjuk be, hangsúlyozva az SNI és BTMN gyermekek online oktatását.

Mindkét vizsgált település oktatási intézményeiben a szülőkkel való kommunikáció a social media felületekre terelődött át, és működött a szociális étkeztetés óvodai központtal, igy ez a szolgáltatás is egy összekötő kapocsként működött az óvodák és családok között. Jelentős különbség a két vizsgált település között a járásközpontban működő EGYMI által ellátott gyerekek esetében a szolgáltatásban gazdag településen zökkenőmentes volt az ellátás, a szolgáltatásban szegény településen általában sem volt problémamentes a távolléti oktatás megszervezése, azonban a járásközpontban működő EGYMI egy valódi innovatív megoldást talált ki. A kapcsolathálózati kutatás előzetes eredményei szerint a szolgáltatásban gazdag településen a kapcsolatok sűrűsége jóval alacsonyabb volt a pandémia idején. Ez az eredmény arra utalhat, hogy a szolgáltatásban szegény településen az intézmények munkatársainak valós jelenléte és a lakónépesség alacsony száma miatt, ha ugyan a SNI, BTMN gyerekek iskolai teljesítménye elmaradt, nem estek ki az ellátórendszer és a helyi közösség hálójából.

A kutatást támogatta: MTA Post COVID jelenségek kutatására irányuló nagy kockázatú pályázatok

AZ ELÉRHETŐSÉG ÚTJAI. A BAZÁLIS KOMMUNIKÁCIÓTÓL A KÖNNYEN ÉRTHETŐ KOMMUNIKÁCIÓIG.

Magyar Adél

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Szimpóziumunk a gyógypedagógia, a logopédia, a kommunikáció alkalmazott tudományként való megjelenését, kapcsolódó területeit reprezentálja. Előadóink gyógypedagógusok, logopédusok. A szimpózium előadásaiban megjelenő célcsoportok életkora a kora gyermekkortól az iskolás korosztályon át a felnőttkorig terjed. A pedagógiai-gyógypedagógiai-logopédiai kutatások a tipikus fejlődésmenetű kisgyermekek logopédiai terápiájától a súlyosan-halmozottan fogyatékos felnőtt személyekkel való kapcsolatteremtés módszereinek feltárásáig ível. Tiszai Luca előadásában a fogyatékos személyek számára a nonverbális művészetek a bazális és individuális kommunikáció csatornáiként jelennek meg. Két, mozdulatokra épülő művészeti módszer, az adaptált Kokas-foglalkozás és a Tánceánia együttes gyakorlatának elemzése során mutatja be a művészetek jelentőségét a személyiségfejlődésben. A módszerek során a testi tapasztalok általi élménymegosztás, az érintés fizikális párbeszéddé alakulása a Mall-féle bazális kommunikáció, és bazális stimuláció eszközrendszerét képezik le. Ladányi Lili megvizsgálja, hogy a könnyen érthető kommunikációban az írott nyelv mellett használt vizuális, képi megjelenítések milyen elvárásoknak megfelelve tölthetik be megértést segítő funkciójukat. Összehasonlító elemzésében öt fő kategória köré szerveződve vizsgálja a könnyen érthető szövegeket és a könnyen érthető szövegeket kísérő képeket: egyszerűség, (köz)érthetőség, konzisztencia, tesztelhetőség, használati utasítások. Magyar Adél logopédia-történeti előadása a fonémahallás jelentőségének felismerését, óvodáskorú gyermekeken végzett első méréseket és tanulmányokat dolgoz fel. Egy óvónő - logopédus testvérpár úttörő munkásságát mutatja be a 70-es évek Magyarországán, és egy óvodai programot a beszédhanghallás és -differenciálás fejlesztésére. Magyar Ágoston a könnyen érthető kommunikációnak az iskolás korosztály számára a tananyag-fejlesztésben való alkalmazási lehetőségét vizsgálja. Komparatív elemzést végez a könnyen érthető kommunikációnak az értelmi fogyatékos tanulók számára készített tananyagokban való megjelenéséről nemzetközi források feldolgozásával. Egyben megoldást keres a KÉK-nek a hazai tananyagfejlesztésben való alkalmazási lehetőségeire is.

Beszédhangok akusztikai elemzése, beszédhanghallás, fonematikus differenciálás: a fonémák észlelésének vizsgálata és jelentőségének feltárása az 1970-es években

Magyar Adél

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: korai nyelvi fejlesztés; beszédhanghallás fejlesztése; gyermeknyelv

Az 1960-as évekig Magyarországon a nyelvészet, a kisgyermeknevelés, az óvodai nevelés és a logopédia képviselői a korai gyermeknyelv fejlődésének elsősorban a kifejező nyelvi készségekre mutató jegyeit észlelték, ezeket kutatták, fejlesztették. A gyermekek vizuális észlelése és a kognitív képességei álltak a gyakorló szakemberek figyelmének fókuszában. A „fonematikus differenciálás" kommunikációban betöltött szerepéről, az olvasástanulást megelőző, óvodáskori fejlesztésének szükségességéről 1971-ben Gertraud E. Heuss „Vorschule des Lesens" c. tanulmányában írt, mely a német ábécéskönyveket tíz év alatt vizuális és akusztikus észlelést fejlesztő feladatokkal gazdagította. Ugyanebben az évben jelent meg a Nyelvtudományi Értekezések 75. száma, melyben V. Kovács Emőke, G. Szabó Anna és Szépe György a logopédia tudományrendszertani elhelyezésével, alkalmazott tudományként való értelmezésével foglalkozott a kommunikáció és a nyelvészet nézőpontjából. Elemzésükben a nyelvészet és a logopédia kapcsolódási pontja az afáziakutatás és a gyermeknyelvkutatás, elsősorban beszédhangokra fókuszálva a nyelvészeti hangtan, a fonológia segítségével. A tanulmány a beszédhangok differenciálásának zavarát említi a pöszeség funkcionális okaként. Vekerdi Iréne szegedi óvodai kísérlete, majd a kísérlet eredményeire alapozva testvérével kidolgozott óvodai program úttörő kezdeményezés volt az iskoláskort megelőző időszakban a beszédhangok tudatos észlelése, differenciálása és e készségek fejlesztése területén. Előadásomban a napjainkra méltatlanul elfelejtett Vekerdi Iréne óvónő és Vekerdi Zsuzsanna logopédus „Beszédhang-megkülönböztető képességet és készséget fejlesztő módszere" bemutatására vállalkozom.

Irodalom:
Heuss, G. E. (1971). *Vorschule des Lesens*. R. Oldenbourg Verlag. München.
Vekerdi I. (1980). *A tudatos beszédhallás fejlesztése az óvodában*. Kézirat, kutatási beszámoló az MTA Nyelvtudományi Intézete számára.
Vekerdi Zs. (1981). Óvodáskori beszédhallás fejlesztés. *Gyógypedagógiai Szemle,* (9). 202–206.

Könnyen érthető képek összehasonlító elemzése

Ladányi Lili

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: könnyen érthető nyelv; könnyen érthető képek; infokommunikációs akadálymentesítés

A könnyen érthető nyelv során használt képek olyan vizuális eszközök vagy szimbólumok, amelyek az infokommunikációs akadálymentesítés keretein belül támogatást nyújthatnak a kommunikációban és az információ megértésében. Az intellektuális képességzavarban érintett személyek mellett hasznosak lehetnek azok számára is, akiknek olvasási, írási vagy figyelmi nehézségeik vannak, vagy nem az anyanyelvük az adott kommunikációs nyelv. Azonban nem magától értetődő, hogy a könnyen érthető nyelv e komponensei valóban segítik-e a megértést. Nincs egységes állásfoglalás a könnyen érthető, illetve a könnyen érthető szövegeket kísérő képek használatára és azok részletes tartalmi és formai követelményeire vonatkozóan. A Magyarországon ismert és használt irányelvek elnagyoltan és túl tágan fogalmaznak a témában. Jelen kutatás szisztematikus szakirodalomelemzés segítségével feltárja, hogy az európai országok körében mely szabályrendszerek milyen, a könnyen érthető képekkel és a könnyen érthető szövegeket kísérő képekkel kapcsolatos irányelveket tartalmaznak. Összegyűjti, hogy mi jellemzi az adott terület formai és tartalmi követelményeit, amely adatokra egy későbbi empirikus kutatás keretében lehet támaszkodni. A szakirodalom-elemzés során – szakértői mintaválasztással – a Handbook of Easy Languages in Europe kézikönyvet veszi alapul (Lindholm–Vanhatalo 2021), melyben 21 európai ország beszámolóját olvashatjuk a könnyen érthető nyelv helyzetéről. A kézikönyvből az országok által említett szabályrendszereket felkutatva, azokban a nyelvnek megfelelő „kép”, „fénykép”, „ábrázolás” keresőszavakhoz kapcsolódó részeket megvizsgálva, kategóriákat felállítva készül egy összehasonlító elemzés. Az elemzés első eredményei alapján 5 fő kategória köré szerveződnek a könnyen érthető és a könnyen érthető szövegeket kísérő képek: egyszerűség, (köz)érthetőség, konzisztencia, tesztelhetőség, használati utasítások.

Irodalom:

Lindholm, C. & Vanhatalo, U. (szerk. 2021): Handbook of Easy Language in Europe. Frank & Timme, Berlin

A könnyen érthető nyelv szabályrendszereinek alkalmazhatósága a tananyagok fejlesztésében

Magyar Ágoston

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: könnyen érthető tananyag; európai szabályrendszerek

Kutatásom során arra a kérdésre keresem a választ, hogy hogyan lehet megvalósítani az infokommunikációs akadálymentesítést a tananyagok fejlesztésében. A könnyen érthető nyelv elsődleges felhasználói az értelmi sérült személyek (Farkasné, 2018), ezért elsődleges célom, hogy a későbbiekben a kapott eredményeket a nekik szánt tananyagoknál ellenőrizzem. Jelenleg Magyarországon is külföldi szabályrendszerek alapján készülnek a könnyen érthető anyagok, ezért ezeknek a tartalmát érdemes összehasonlítani, és megvizsgálni a nemzetközi példákat a tananyagfejlesztésre. Szisztematikus szakirodalom-elemzésen keresztül feltárom, hogy milyen kapcsolódási pontok fedezhetők fel a könnyen érthető nyelv és a tananyagok között. Itt természetesen az egyre nagyobb teret hódító elektronikus tananyagok mellett a hagyományos tankönyvekben való megjelenés lehetőségeit is figyelembe veszem. Fontos megjegyezni, hogy a kutatás a könnyen érthető nyelv szabályait, a módszer előnyeit mutatja be, azonban a sikeres tanulási eredményhez szükséges más összetevőkre (pl.: tanulási környezet, tanulási eszközök, motiváció) is tekintettel kell lennünk. Értelmi sérült tanulók esetében (különösen a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulóknál) a tankönyvek mindig a gyógypedagógus szaktudásával kiegészülve működhetnek sikeresen, ezért nem csak a tanulók, de a pedagógusok munkájának megkönnyítésére is keresem a lehetőségeket. Ehhez a Handbook of Easy Languages in Europe (Lindholm–Vanhatalo 2021) kézikönyvet veszem alapul. A könyvben 21 európai ország számol be a könnyen érthető nyelv megvalósításának lehetőségeiről, alkalmazásának területeiről, tapasztalataikról és az általuk használt szabályrendszerekről. A témám fókuszára tekintettel a ’teaching’, ’teaching aid’, ’textbook’, ’learning material’ kifejezésekhez kapcsolódó részeket áttekintve keresem az összefüggést a tananyagok és a könnyen érthető nyelv között. Ezeket a kifejezéseket tartalmazó szövegrészeknek az értelmezése alapján elemzési kategóriákat állítok fel. Az elemzés első eredményei alapján az már most megállapítható, hogy Európában a könnyen érthető nyelv alkalmazása a különböző tananyagok készítésénél egyre fontosabbá kezdett válni az utóbbi időben.

Irodalom:

Lindholm, C. & Vanhatalo, U. (Eds.) (2021). *Handbook of Easy Language in Europe*. Frank & Timme.

Farkasné Gönczi R. (2018). A könnyen érthető kommunikáció fogalma és szabályrendszere nemzetközi és hazai példák, illetve magyar tapasztalati szakértők javaslatai alapján. *Gyógypedagógiai szemle*, *46*(1).

A KITÁRULKOZÁSI TÉR ELÉRÉSI PEREMFELTÉTELEI KÜLÖNFÉLE KVALITATÍV MÓDSZEREK GYAKORLATI ALKALMAZÁSAKOR

Mrázik Julianna

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

A kitárulkozási tér - disclosive space - (Rácz et al., 2015) az, ahol a kutatók megkezdhetik a vizsgált tartalmak megértését. Kialakítása időigényes folyamat a kvalitatív kutatás esetében; a kutatók különböző utakat járnak be a jelentés és az összefüggések konstruálására. A kutatói megértés szintjéről kevés információt kap az olvasó.

A szimpózium célja, hogy kvalitatív kutatási módszerek segítségével bemutassa a kitárulkozási terek létrehozását, s a kutatói megértés fejlődési dimenzióit. Az előadások kutatási példákon keresztül mutatják be a kitárulkozási tér elérésének peremfeltételeit.

Egy előadás azon kutatói megértési dimenziókat térképezi fel, amelyek hatással vannak a kvalitatív adatok elemzésére, az eredmények interpretálására. A reflektív tér kialakításának a kutató és a szoftver kapcsolatát feltérképező álláspontjából indul ki (Zhao és mtsai, 2016), majd a modellt további szempontokkal bővítve keresi a kutatói megértés mögöttes mintázatait. A többdimenziós elemzési térben sokoldalú összefüggések feltárása válik lehetővé, a rendszerszemlélet lesz domináns.

Majd egy kollégiumpedagógiai metaforakutatás (Pribék, 2020a) folyamatán keresztül szemléltetjük a pedagógusok szakmai hitvallását feltáró kitárulkozási peremfeltételeket: különféle értelmezési szinteken kiemeljük a megértést leginkább segítő eredményelemeket, összefüggésekben megmutatkozó hatásukat, elhelyezve ezeket a jelenségről alkotott kutatói gondolkodás fejlődési időhorizontján. A bizalom, az empátia szükségesek a kitárulkozási tér eléréséhez; ezek nélkül a vizsgálati személyek tarthatnak attól, hogy megnyíljanak. A következő előadás vezetőképzésben résztvevők önreflexióit vizsgálja, ahol a kutatók csak a kutatás témáját ismertették, a bevontak szabadon hívták elő és vizuálisan jelenítették meg vezetői identitásukról gondolataikat (Sántha, 2016).

Egy másik előadás a tanári felkészítésben részt vevő hallgatók tanári énképének, reflektivitásának és szakmai gondolkodásának alakulását vizsgálja, ahol a kutatóknak nyitottnak kellett lenniük a résztvevők érzéseire, gondolataira. A társadalmi hálózatok elemzése nem a vizsgált személyek tulajdonságaira, hanem a kapcsolatok minőségére, dinamikájára fókuszál (Herz et al., 2015). A kutatók különböző módszereket alkalmaznak, hogy eljussanak a kitárulkozási térbe: ez jelentős idő a kutatás folyamatában. A következő előadás rámutat: az adatgyűjtéskor nincs semleges kutatói pozíció (Németh 2015), ezért különböző módszerek szükségesek, hogy eljussunk ide. A vizsgálatban mobiltechnológiával támogatott középiskolai tanulók munkái kerültek megítélésre és értékelésre. Az önreflektív elemeket a kutatási folyamat részévé tevő eljárás hozzájárul az objektivitás kritériumainak erősítéséhez, a disclosive space lehetővé teszi a kutatók számára kutatásuk relevanciája és haszna értékelését. A szimpózium eredménye a kitárulkozási terek peremfeltételei, a kutatói megértés fejlődési dimenziói bemutatása a tágabb, elméleti megközelítéstől haladva a konkrét megvalósulások, példák felé.

Reflektív tér a kvalitatív neveléstudományi elemzésekben

Sántha Kálmán

Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: kvalitatív adatelemzés; modell; reflektív tér, szoftver

A reflektivitás fogalma a neveléstudomány különböző területein már évtizedek óta ismert, az utóbbi években feltűnt a szoftverrel támogatott kvalitatív elemzésekben is. Annak érdekében, hogy a kvalitatív elemzések során eltekintsünk a szoftverek túlzott fókuszba helyezésétől és ehelyett a szoftver és a kutató interakciójának elemzésére is figyeljünk, javasolt a reflektív tér létrehozása (Zhao és mtsai, 2016). Mindez több ponton összefüggésbe hozható a Rácz és mtsai (2015) által alkalmazott kitárulkozási térrel (disclosive space), amelyben a vizsgálat adatainak kutató általi megértése akár jelentős időbeli eltolódással és külön utakon is elkezdődhet. Ebben a formálódó többdimenziós térben megtörténhet a kutatási tevékenységet meghatározó mögöttes kutatói gondolkodásmód feltérképezése, ezáltal fény derülhet az eredmények interpretálását befolyásoló elemekre.

Az előadás célja azon kutatói megértési dimenziók feltérképezése, amelyek hatással vannak a kvalitatív adatok elemzésére és az eredmények interpretálására. Ebben a folyamatban láthatóvá válnak az emberi döntések, a szubjektív elemek is.

A többdimenziós elemzési térben sokoldalú összefüggések feltárása válik lehetővé, a lineáris gondolkodás kereteit túllépve a rendszerszemlélet lesz domináns. Az előadás során a reflektív tér kialakításának klasszikus, a kutató és a szoftver kapcsolatát feltérképező álláspontból indulunk ki (Zhao és mtsai, 2016), majd a modellt további szempontokkal bővítve keressük a kutatói megértés mögöttes mintázatait.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a klasszikus modell a reflektív teret három nagy tartalmi csomópont, a felhasználó speciális módszertani ismerete, a kvalitatív adatok elemzésére alkalmas szoftverekbe integrált validitást segítő elemek, valamint a kutatási kontextus metszéspontjában értelmezi (Zhao és mtsai, 2016). Konstruált modellünkben a reflektív teret a szoftverek, a kvalitatív kutatásban alkalmazható automatizálhatóság és a mesterséges intelligencia kvalitatív elemzésekre gyakorolható hatásainak metszéspontjában értelmezzük és kimutatjuk, hogy mindezek milyen előnyökkel és kérdéses pontokkal bírnak az árnyalt jelentésvilágok megértésénél. Az előadás teoretikus értelemben a reflektív tér generálásának új szempontrendszerét adja, míg gyakorlati oldalról a kutatói praxis számára hordoz releváns információkat.

A kitárulkozási tér peremfeltételei alkalmazott kollégiumpedagógiai metaforakutatás tükrében

Pribék László

Selye János Egyetem Tanárképző Kar Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: kitárulkozási tér; kollégiumpedagógia; metaforakutatás

Empirikus kutatási eredmények értelmezésére, összefüggésekben való szisztematizálására jellemzően bonyolult, többszempontú előkészítési és adatfelvételi, majd adatfeldolgozási és elemzési folyamatsor (Kuckartz, 2014, Sántha, 2022) részeként kerül sor. A feltárt valóság n-dimenziójú (Pribék, 2020a, 2020b) kutatói konstruálásáról, a megértéshez szükséges peremfeltételek pontos kilétének és miléntjének teljesüléséről gyakran nem szerzünk olvasóként közelebbi információkat annak ellenére, hogy részletes bemutatásuk nagyban szolgálná a kvalitatív metodológiai kultúra fejlődését (Mrázik, 2010, Sántha és Tódor, 2022).

Szimpóziumelőadásunk célja, hogy egy lezajlott kollégiumpedagógiai metaforakutatás (Pribék, 2020a) folyamatán keresztül szemléltessük a pedagógusok szakmai hitvallását feltáró kitárulkozási peremfeltételeket, azaz különféle értelmezési szinteken belül kiemeljük a megértést leginkább segítő eredményelemek megjelenését és összefüggésekben megmutatkozó hatásukat, elhelyezve őket a jelenségről alkotott kutatói gondolkodás képzeletbeli fejlődési időhorizontján. Vizsgálati eredményeinket pentamer szerkezeti struktúrában ismertetjük, kettős alábontásban:

- o 1. a kutatás elindítását lehetővé tevő, alapvető szakmai ismérvek felismerési és értelmezési szintje – támogató-befolyásoló kiindulási báziselemek vizsgálati adathalmaza;
- o 2. mintavétel-kiválasztási stratégiából fakadó speciális-komplementer adatok felismerési és értelmezési szintje – az adatgyűjtés során felmerülő vizsgálati sajátosságok adathalmaza;
- o 3. a választott metaforakutatásra jellemző ún. kettős forrásfogalmi szerveződések azonosítási és értelmezési szintje – intrakódolt memo-tartalmak illeszkedési adathalmaza;
- o 4. a kinyert eredményelemek multidimenzionális kontextusai és értelmezési szintjük – a kvalitatív tartalomelemzés vizsgálati eredmény- és összefüggéshalmaza;
- o 5. a kinyert eredményelemekből származó kollégiumpedagógiai konklúziók értelmezési és szemléltetési szintje – hasznos szakmai kimenetek halmaza.

Előadásunk hasznos kimeneti eredményének tekintjük az egyes vizsgálati-megértési szintek átlátható és jól értelmezhető megjelenítését egy ugyanazon kutatási keretrendszerben. Kiemeljük, hogy önmagában véve nem elégséges a megfelelő kutatói gondolkodás jelenléte az empirikus pedagógiai vizsgálatokban, bemutatása kivételes lehetőséget teremt a kutatótársak értő gondolkodásának fejlesztésére.

Én-központú hálózatok elemzése - az intézményvezetői tevékenység aspektusa

Mrázik Julianna

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: hálózatkártya; kombinált módszertan; vezetői aspektus

Az én-központú hálózatok elemzése − amely hálózati és a kapcsolatok síkon is megvalósítható − napjaink kurrens témája. A hálózat nagysága, a kapcsolatok gyakorisága, a nominális adatok jellemzőinek feltárása, az „én" és a hálózati szereplők közötti relációk tulajdonságainak elemzése lehetséges és információval szolgálhat a háttérváltozók vizsgálata is (Sántha, 2017), egy hálózatkártya-eszköz segítségével. A jelen kutatás célja volt, hogy az oktatásintézmény-vezetői identitás önbevalláson alapuló jellemzését adjuk ezen eszközzel, feltárjuk a bevontak én-központú hálózatai megismerését. Az iskolai szervezet vezetői szerepe fontosságát számos kutatás vizsgálta (Kovacevic et al, 2023; Verderber et al, 2020; Biba, 2013), kevéssé kutatott azonban a vezetői énkép, a reflektivitás és a szakmai gondolkodás szerveződése témája.

Kutatásunkban strukturálatlan hálózatkártyával a vezetői továbbképzésben résztvevők önreflexióit vizsgáltuk, ahol az alanyok csak a kutatás témáját ismerték, szabadon, külső ráhatás és segítség nélkül hívták elő és vizuálisan jelenítették meg (Sántha, 2016), amit a vizsgálat témájával (az oktatási intézményben a vezetői identitásuk) kapcsolatban gondoltak. Azt hipotetizáltuk, hogy negatívan ítélik meg helyzetüket, és vezetői gondolataik főképpen a pozitív témák köré szerveződnek.

A vizsgálat 10 fő szakvizsga-képzésben részt vevő, közoktatási vezetőképzős bevonásával 2023 február-május során történt, akiktől egyenként egy hálózatkártyát és egy ehhez tartozó egyoldalas word-dokumentumot kértünk azzal, hogy „kommentálják és indokolják a hálózatkártya létrehozása folyamatát". Az irányított fogalmazás és hozzá tartozó strukturálatlan, nevesített hálózatkártya összesen mintegy 2200 szavas szövegkorpuszt eredményezett. Módszertani trianguláció keretében az egyes esszéket adatvezérelten kódoltuk, Voyant Tools segtítségével iteráltuk, korrelációkat mutattunk ki, majd az iterációt követően a szövegek érzelmi hangulatát azonosító szentiment-elemzésnek (NarrCat és NYT: 48 szegmens) vetettük alá. Ez utóbbi esetében – várakozásainkkal ellentétben, amelyek inkább pozitívnak ítélték meg az önreflexiókat – a vizsgálat alapján 89%-ban semleges töltetűnek, 6,3%-ban pozitívnak és 4,1%-ban negatívnak mutatkoztak. A szövegkódolást korrelációs vizsgálatnak vetettük alá, amellyel feltártuk, hogy a kifejezések frekvenciái milyen mértékben változnak szinkronban. N=52,650 esetén a megkérdezettek vezetői – személekhez kötődő - hálózati kapcsolatai a kollégák és szülők irányában jelentkezik, a tevékenység a szakmaiság, a kommunikáció, a közös(ség), a kölcsönösséggel és a kompetencia említésével mutat kapcsolatot, megjelennek olyan felvetések, mint a nyílt, fontos, közös, egymás.

A vizsgálat alkalmas nagyobb elemszámú mintára kiterjesztésre és különböző vezetői profilok megrajzolására, valamint annak kimutatására, hogy a kvantitatív adatokkal a kvalitatív adatok összhangban állnak-e. A kutatás tapasztalatai a vezetőkiválasztásban járhatnak haszonnal.

Kvalitatív hálózatelemzés a tanárjelöltek szakmai énképének vizsgálatában

Zank Ildikó

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanárjelöltek; hálózatkártya; szakmai énkép; kombinált módszertan

A tudományos kutatások világában az együttműködések elterjedésével előtérbe került a hálózati szemléletmód (Schubert, 2015) és megfigyelhető a hangsúly áthelyeződése az egyénekről a közöttük lévő kapcsolatokra, azok minőségére, dinamikájára. A társadalmi hálózatok elemzése nem a vizsgált személyek tulajdonságaira fókuszál, hanem beágyazottságukra és viszonyrendszereikre (Herz et al., 2015). A kvalitatív hálózatelemzés fogalma vizualizációs technikák (hálózatkártya, kognitív térkép) és narratív szövegek (interjú, reflektív esszé) ötvözésére utal, vagyis a hálózatkártya elkészítése és annak kommentálása (írásban vagy szóban) párhuzamosan történik (Sántha, 2016). Jelen kutatás célja, hogy én-központú hálózatkártyák módszerével feltérképezze az osztatlan tanárképzésben részt vevő hallgatók tanári énképének, reflektivitásának és szakmai gondolkodásának alakulását. A vizsgálatba a Tanulás és tanítás című elméleti kurzus másodéves (27 fő) és a Pedagógai kísérőszeminárium hatodéves hallgatóit (12 fő) vontuk be. Az adatok felvétele 2023 tavaszán zajlott, melynek során a résztvevők strukturált, nem sztenderdizált hálózatkártyán, a koncentrikus körök módszerének (hierarchical mapping technique) segítségével (Hollstein & Pfeffer) jelenítették meg a „tanítási tevékenységhez", mint központi fogalomhoz kapcsolódó gondolataikat. Továbbá mindenkitől azt kértük, hogy egyoldalas word-dokumentumban indokolja és fejtse ki a hálózatkártya létrehozásának a folyamatát. Az így létrejött szövegkorpuszok elemzése biztosítja a módszertani triangulációt. Az adatfeldolgozás és -elemzés első fázisában táblázatban rögzítettük a körökbe írt fogalmakat (külön kezelve a két csoport válaszait) és az így létrehozott korpuszt (608 fogalom) deduktív logika mentén interkódoltuk, ezzel biztosítva a belső megbízhatóságot. Az elemzés első fázisának eredményei a hallgatói önreflexió rétegezettségét jelenítik meg intraperszonális szinten, vagyis a körökbe írt fogalmak „tanári éntől" való távolságát, irányultságát és relatív pozícióját illusztrálják. Az első („én"-hez legközelebbi) körben pozitív tanári jellemvonások manifesztálódnak, amelyek azonban időtlenek és személytelenek. A második körben a fogalmak három csomópont köré szerveződnek: (1) a tanítási tevékenység konkrét kontextusa (2) naiv nézetek, (3) negatív elvárások, míg a harmadik körben a munka világának, az iskolai környezetnek és a konkrét tanári tevékenységek a fogalomrendszere rajzolódik ki. Elemzésünk egyik megállapítása, hogy a naiv nézetek felülírása feltételezhetően csak kognitív szinten történt meg, erre utalnak a tanárjelöltek által használt referenciális (magukra nem vonatkoztatott) nyelvi alakzatok. Vizsgálatunk (éppen zajló) második fázisának lezárása után, előadásunkat kiegészítjük a reflektív esszék adatvezérelt kódolásából nyert eredményekkel. A kutatás távolabbi célja az én-központú hálózatkártyáknak, mint vizsgálati eszköznek validálása tanulási-tanítási környezetben.

Szakértői önreflexiók feltárása a konszenzuális értékelési technika alkalmazása során

Sinkovics Ádám

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: szakértői önreflexiók; konszenzuális értékelési technika; kitárulkozási tér

Egy tudományos igényű megismerői folyamatban a résztvevők tapasztalatainak, gondolkodási folyamatainak, érzéseinek feltérképezése nemcsak a vizsgált minta, hanem a kutatói oldal esetében is hasznos adatforrásnak tekinthető. Mivel az adatgyűjtés folyamatában nem létezik semleges kutatói pozíció (Németh 2015), ezért a szubjektív szempontok feltárása és rögzítése hozzájárul az objektivitás kritériumainak erősítéséhez. Az önreflektív elemeket a kutatási folyamat részévé tevő eljárások nem csupán arra kíváncsiak, hogy mit gondolt az alany, de arra is, hogy miért gondolta azt (Horváth, Mitev 2012).

A vizsgálat során mobiltechnológiával támogatott középiskolai tanulók munkái kerültek megítélésre és értékelésre a Teresa Amabil nevéhez fűződő Konszenzuális Értékelési Technika (Amabil 1982) módszerével. Az értékelő folyamatot az adott szakterületen jártas szakértői csoport pontozásos módszerrel végezte előre meghatározott kritériumok alapján, melyek három területre, a szövegalkotásra, a feladatértésre (szövegértés) és a digitális kompetenciák használatára vonatkoztak.

A vizsgálat célja, hogy feltárja és elemezze a szakértőknek az értékelési szempontok alkalmazására vonatkozó önreflexióit, melyek meghatározták és befolyásolták az adott pontszámokra vonatkozó kutatói gondolkodást.

A kutatásban részt vevő értékelőkkel (N:8) készült strukturált interjúk elemzése során tartalmilag strukturáló kvalitatív szövegelemzéssel elmélet- és adatvezérelt kategóriák kialakítása történt (Sántha 2022).

A szakértői önreflexiók vizsgálata feltárta a kutatás folyamatát meghatározó értékelői gondolkodás eddig nem ismert alkotóelemeit. Az eredmények a vizsgálati kritériumok pontosabb fogalmi lehatárolását tették lehetővé az egzaktan nehezen definiálható jellemzők, mint az értelmezői nézőpont megjelenése vagy kreativitás kategóriái esetében.

Az így kialakított elemzési tér, a kutatás számszerűsíthető eredményeit jelentő pontértékek statisztikai vizsgálata mellett, a kutatói gondolkodás szubjektív tényezőinek megismerését is lehetővé tette.

IFJÚSÁGKUTATÁSOK A NEVELÉSTUDOMÁNY SZOLGÁLATÁBAN III. – MAGYAR IFJÚSÁGKUTATÁSOK OKTATÁSI ASPEKTUSAI

Nagy Ádám

Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Társadalomtudományi Kutatóközpont -Excenter Kutatóközpont

Az ifjúságkutatások neveléstudományi relevanciája ma már közhely, s szép cáfolata a társadalomtudományok és a neveléstudományok közötti korábban szokatlan átjárásnak a 2000 óta négy évente nagymintás ifjúságkutatások oktatási tematikájú lekérdezései, illetve ezek elemzései, reflexiói (pl.: Nyüsti, 2013; Bocsi, 2016; Széll-Nagy, 2018; Nárai, 2022; Bugyi, 2022). Ez az ezredforduló óta megvalósuló nagymintás (8000 fős) kérdőíves ifjúságkutatási program – amely a 15-29 éves korosztály élethelyzetét igyekszik rögzíteni (Ifjúság2000, Ifjúság2004, Ifjúság2008, Magyar Ifjúság 2012, Magyar Ifjúság Kutatás 2016, Magyar Fiatalok 2020) – átfogó képet festve a magyar fiatalokról. Ma már azonban ez a kép töredezett és és sok helyen homályossá vált: a kutatási program csak részben tud megfelelni eredeti céljának. Egyfelől változik, bővül az ifjúságnak értelmezett korosztály, másfelől szűkül a survey érvényessége, annak korlátai egyre magasabbak, s harmadrészt a kutatások tartalma is elsősorban a kutatók érdeklődését, tematizációját, mintsem a fiatalokét tükrözi.

Az utóbbi pár évben ezen problémákra való reflexió kutatási alternatívákban is megfogalmazódik. Egyfelől kvalitatív adatfelvételek színesítik a palettát, másfelől big data alapú megoldások jelennek meg. Ezekből is az ún. social listening az egyik legérdekesebb, ahol a fiatalok egyik természetes terepén, a közösségi médiában közzétett megszólalásokat szoftveres megoldással gyűjtik és elemzik a kutatók, így kikerülhető az a probléma, hogy a kutatás a fiatalok nyelve és témái helyett a kutatók nyelvét és témáit járják körül. Ugyanakkor kétségtelen, hogy ezzel a módszerrel az érvényesség korlátai helyett a reprezentativitás problematikájával szembesülünk.

A szimpózium célja tehát, hogy a különböző módszerekkel (kérdőív, online fókuszcsoport, big data – social listening (közösségi médiafigyelés)) szerzett tanulási-oktatási tematikájú ifjúságkutatási adatokat egy arénában vesse össze, megpróbálva válaszokat és magyarázatokat találni a tanulási attitűdökre, szándékokra és problémákra, illetve azok változásaira, a pandémia fiatalok általi tanulási térbeli reflexiójára, illetve a generációk eltérő tanulási profiljára.

Irodalom:

Bocsi V. (2016). Expanzió es szelektivitás – oktatási helyzetkép a rendszerváltás után, In Nagy Á. & Székely L. (szerk.), *Negyedszázad*, Excenter.

Bugyi Anett & Varga Áron (2020). Az oktatási életút meghatározottságai és a mobilitási esélyek, In Nagy Á. (szerk.), *A lábjegyzeten is túl – magyar ifjúságkutatás 2020*, Excenter.

Nárai M. Tanulni muszáj (lenne)? Lehetőségek és különbségek az oktatás világában és az iskolai életutakban. In Nagy Ádám (szerk.), *A lábjegyzeten is túl – magyar ifjúságkutatás 2020*, Excenter.

Nyüsti Sz. (2013). Oktatási helyzetkép. In Székely L. (szerk), *Magyar Ifjúság 2012- tanulmánykötet*, Nézőpont.

Széll K. & Nagy Á. (2018). Oktatási helyzetkép: iskolai életutak, tervek és lehetőségek. In Nagy Á. (szerk.), *Margón kívül – magyar ifjúságkutatás 2016*, Excenter.

A kutatást támogatta:

A szimpózium egyes előadása és az azok hátteréül szolgáló kutatás az MTA „A poszt-COVID-jelenségek kutatásának támogatása” céljából kiírt akadémiai pályázat 2021/19. számú, Generációk azonosítása Big Data logikával a posztpandémiás időszakban című projektje keretében készült.

Oktatási helyzetkép a Magyar Ifjúság Kutatás 2000-2020 tükrében

Fekete Mariann

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: online oktatás; 5–29 éves fiatalok, Covid-generáció; survey

Az elmúlt évtizedekben a 15-29 éves fiatalok életében az oktatási út egyre hangsúlyosabbá, a teljes pályaívet meghatározó jelentőségűvé vált. A fiatal nemzedék társadalmi esélyeit számtalan tényező alakítja, legerőteljesebben az oktatási-képzési rendszer minősége, az oktatási rendszer társadalmi áteresztőképessége. A 2000 óta négyévente végzett nagymintás ifjúságkutatások hat hullámának adatbázisaira támaszkodva a magyar fiatalok oktatási helyzetképét vizsgálja az előadás: a 15-29 évesek iskolázottsági szintjének alakulását, a származás és az iskolai esélyegyenlőség összefüggéseit, a közép- és felsőfokú oktatási expanzió hatását az oktatási rendszer társadalmi áteresztőképességére, a települési és regionális egyenlőtlenségek alakulását.

A tudástőke mellett a vizsgált két évtizedben kulcsfontosságú jelentőségűvé vált a digitális tőke, az infokommunikációs technológia használatában, a digitális írástudási készségek, a programhasználati skillek területén megmutatkozó tudásjavak összessége. Az információs kor technológiája elmélyítette a már korábban is meglévő egyenlőtlenségeket az ifjúsági társadalomban, a fiatalok különböző csoportjai közötti különbségeket felerősítette a két évtized alatt az internethez való hozzáférésben, az internet- és számítógéphasználati képességek formájában jelentkező egyenlőtlenség. Az információs társadalomból való exklúzió lerövidíti a fiatal által befutható oktatási pályafutás hosszát és csökkenti a munkaerőpiaci esélyeket. A digitális depriváltság, a hozzáférés problémái súlyos kockázati tényezővé léptek elő az oktatás dimenziójában 2020 tavaszán, a koronavírus-járvány megfékezése érdekében bevezetett járványintézkedések következtében (intézménybezárások, online oktatás). A hagyományosan leginkább sebezhető csoportba tartozó fiatalok (hátrányos helyzetű, kedvezőtlen anyagi körülmények között élő, etnikai kisebbséghez tartozó fiatalok) a legnagyobb valószínűséggel és leghamarabb hullottak ki a távolléti oktatásból.

Az ifjúságkutatási adatok a származás és az iskolai egyenlőtlenségek erős összefüggésére mutatnak rá. A fiatalok által elérhető iskola típusát, a megszerezhető tudást és az iskolai végzettséget determinálja a szülők iskolázottsága, emellett számottevők a települési és regionális egyenlőtlenségek is. A 15-29 éves fiatalok közel fele (44%) ítélte meg úgy 2020 őszén, hogy hatással volt az életére a koronavírus-járvány. Az iskolázottság, a gazdasági aktivitás és a területi jellemzők mentén lehet megragadni a hatást érzékelő és nem érzékelő fiatalok közötti különbséget. A kommunikációs technológiaváltás folyamatából kimaradó, digitálisan deprivált fiatalok hatalmas hátrányt halmoznak fel a digitális iskola időszaka alatt.

A kutatást támogatta:

Az előadás és az annak hátteréül szolgáló kutatás az MTA „A poszt-COVID-jelenségek kutatásának támogatása” céljából kiírt akadémiai pályázat 2021/19. számú, Generációk azonosítása Big Data logikával a posztpandémiás időszakban című projektje keretében készült.

Oktatási percepciók a pandémiával összefüggésben – egy big data kutatás eredményei

Nagy Ádám, Fekete Mariann, Szabó Andrea

Excenter Kutatóközpont
Szegedi Tudományegyetem
Eötvös Loránd Kutatási Hálózat
Társadalomtudományi Kutatóközpont -Excenter Kutatóközpont

Kulcsszavak: online oktatás; Big Data, social listening (közösségi médiafigyelés); 15–29 éves fiatalok, Covid-generáció

A COVID megjelenését követően a társadalom széles csoportjai tapasztalták meg, mit jelent az illékonyság, a radikális bizonytalanság – miután néhány nap leforgása alatt elveszítették az irányítást az események felett, a prioritások megválasztása, az időbeosztás, az információk elérhetősége terén. A fiatalok reflexív életformáló képessége és egyéni cselekvőképességeik mátrixa a globális egészségügyi vészhelyzet megjelenésével 2020 tavaszán meggyengült. Arra kényszerültek – a pandémia, a kockázatcsökkentés érdekében hozott döntések következményeként –, hogy átstrukturálják mindennapi életük rögzült kereteit, rövid idő alatt adaptálják az új normalitást, az internetalapúvá tett oktatást, társas kapcsolatokat és szabadidőtöltést.

Egyelőre csak néhány olyan tudományos eredmény áll rendelkezésünkre, amelyek képesek hozzájárulni a COVID19-világjárvány fiatalokra gyakorolt hosszútávú hatásainak felméréséhez. Előadásunkban ezért az online oktatással kapcsolatos percepciók és tapasztalatok mentén felvetődő kérdésekre olyan elbeszélt történetek segítségével igyekszünk választ találni, amelyek megfelelően jelezhetik a COVID- járvány 15–29 éves korosztályra gyakorolt hatásait. A kutatás során alkalmazott Big Data-elemzés, az ún. social listening módszer (közösségi médiafigyelés), amely a tartalmaknak és a fiatalok aktivitási trendjeinek feltérképezését kulcsszócsoportok alapján, szoftveres segítséggel végzi el. A kutatott témát, illetve a fiatalok életterületeit lefedő kulcsszóháló alapján 2 414 810 elemet tartalmazó adatbázis jött létre.

A módszer feltárta a 15–29 évesek online oktatással kapcsolatos tapasztalatait és véleményét, a fiatalok reflektáltak az infrastrukturális szempontból észlelt kompetenciakülönbségekre, oktatásszervezési problémákra, eszközhasználati nehézségekre. Digitális oktatásról alkotott értékelésük kettős: a pozitív attitűdök elsősorban a tanulói teljesítmény méréséhez/értékeléséhez, a negatívak a tanulási folyamat eredményességéhez fűződnek, felértékelve egyben a jelenléti oktatást. Kiemelt negatívumot jelentett az online iskola társas kapcsolatokra gyakorolt erodáló hatása, valamint a járványügyi előírásokkal (maszkviselés, védőoltás), vagy azok be nem tartásával (távolságtartás) kapcsolatos problémák is tükröződtek az értékelésben.

A koronavírus-járvány rövid- és hosszútávú változásokat is generált az adott korcsoport tagjainak életében. A fiatalok online diskurzusai alapján múlandónak bizonyult a hasznos szabadidőidő-eltöltési formáknak a 2020 tavaszi „lockdown” során tipikus cselekvésnek mutatkozó keresése, vagy az önfejlesztés középpontba helyezése. Maradandó változás a távoktatás különböző formáinak jelenléte, a home office, az online ügyintézés és vásárlás, az online gaming, az online kapcsolattartás és meetingek.

A kutatást támogatta:
Az előadás és az annak hátteréül szolgáló kutatás az MTA „A poszt-COVID-jelenségek kutatásának támogatása” céljából kiírt akadémiai pályázat 2021/19. számú, Generációk azonosítása Big Data logikával a posztpandémiás időszakban című projektje keretében készült.

A pandémiával kapcsolatos tanulási attitűdök fókuszcsoportos vizsgálatok alapján

Nagy Ádám, Fekete Mariann

Excenter Kutatóközpont
Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: online oktatás; 15–29 éves fiatalok, Covid-generáció; online fókuszcsoport

A járványhelyzet által generált drasztikus változások aránytalanul nagy mértékben érintették a fiatalokat, akik a pandémiát a performatív éveikben, a legsérülékenyebb életszakaszukban élték meg. A pandémia érdemben változtatta meg a társadalmi szokásokat, a kulturális értelemben vett normalitást, továbbá olyan traumatikus folyamatokat indíthatott el (például elmagányosodás, szorongás, társadalmi feszültség, egyenlőtlenségek erősödése), amelyeknek hosszútávú hatásai vannak. A bevezetett korlátozó intézkedések a tanulók mindennapjait gyökeresen, csak rájuk jellemző módon változtatta meg.
A pandémiával kapcsolatos attitűdök megismeréséhez, illetve megalapozásához, előzetes mintázatok kereséséhez online fókuszcsoportos interjúkat készítettünk, amelyek lehetővé teszik a mikroszinten bekövetkező változások detektálását, vagyis betekintést nyerhetünk abba, hogy a COVID-19 hogyan hatott a fiatalok személyes élethelyzetére, gondolkodásmódjára, kulturális formáira. Az interjúk során elhangzott vélemények, hangulatok letapogatásához, a vélemények elemzéséhez a Zurvey.io intelligens tartalomelemző-szoftvert alkalmaztunk, mely rövidebb szövegkorpuszok vizsgálatát teszi lehetővé azáltal, hogy analizálja a szövegben szereplő szavakat, és kategorizálja azokat megadott paraméterek alapján. A szentiment/hangulatelemző funkció révén a szoftver felismeri és kiemeli a negatív és a pozitív kifejezéseket, valamint egy hétfokú skálán értékeli a vélemények minőségét.
A legerősebb érzelmek – mind negatív, mind pozitív – a tanulási/tanítási folyamathoz kötődnek. A távolléti oktatás tapasztalatai felértékelték a hagyományos tantermi, a személyességet képviselő oktatási formát. Az online platformokon tartott tanórák a képernyőidő jelentős megnövekedését eredményezték, az interjúalanyok az ezzel járó egészségügyi kockázatokra is reflektáltak.
Negatívum a szakmai, gyakorlati tananyag online elsajátításának korlátozottsága vagy lehetetlensége, továbbá kiemelten az online tanítás első szakaszára jellemző oktatásszervezési problémák.
A pozitívumként megélt tapasztalatok jellemzően a számonkéréshez, a tanulói teljesítmény méréséhez/értékeléséhez kapcsolódnak. További pozitívumok: egyéni fejlődési lehetőség az online oktatás újszerű eszközeinek felfedezése révén. Önállóbb, tudatosabb tanulási lehetőség, időmenedzselési technikák elsajátítása és a kényelmi faktor is hangsúlyos.
Lényeges, hogy a távolléti oktatás bevezetése után sok fiatal csak a pozitív oldalát észlelte a digitális oktatásnak: nem kellett bejárni az intézménybe, több idő jutott a pihenésre. Azonban rövid idő alatt felismerték a tantermen kívüli oktatás nehézségeit, végül a mérleg nyelve a negatívumok, a problémák irányába billent el.

A kutatást támogatta:
Az előadás és az annak hátteréül szolgáló kutatás az MTA „A poszt-COVID-jelenségek kutatásának támogatása” céljából kiírt akadémiai pályázat 2021/19. számú, Generációk azonosítása Big Data logikával a posztpandémiás időszakban című projektje keretében készült.

Generációs alternatívák - Létezik-e és ha nem, miért nem, Covid-generáció?

Szabó Andrea, Nagy Ádám

Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Társadalomtudományi Kutatóközpont -Excenter Kutatóközpont
Excenter Kutatóközpont

Kulcsszavak: online oktatás; 15–29 éves fiatalok, Covid-generáció; survey

Amióta 1990-ben megjelent William Strauss és Neil Howe (1991) Generations. The History of America's Future, 1584 to 2069 című, mára klasszikussá vált könyve, a nemzedékközpontú látásmód a társadalomtudományokból átszivárgott a marketingtől a HR-ig, a munkaerőpiaci prognózisoktól az egészségügyi ellátások optimalizálásig szinte minden területre. Egy generáció azokból a fiatalból áll, akik egy húszéves perióduson belül születtek, és van valamiféle hasonlóságuk. Életük azonos időszakában élnek meg bizonyos történelmi szituációkat, eseményeket, történéseket és változásokat.
A generációs elméletek fontos kiindulópontja, hogy ebben az esetben közvetlen tapasztalásról, közvetlen élményről beszélünk. A megélés persze egyben formálást és alakítást is jelent, nem egyszerűen passzív befogadást. Nem szükséges, hogy földrajzi, társadalmi, kulturális értelemben egy térben legyenek. A generációképződés szempontjából a legfontosabb az, hogy ugyanarról a történésről, eseményről, változásról nagyjából ugyanabban az időszakban legyen saját tapasztalásuk. Karl Mannheim magyar származású tudásszociológus, aki a generációs elméletek megalkotója volt, klasszikus munkájában, A nemzedékek problémája című műben kifejti, hogy a generációk nem születnek, hanem kialakulnak, kifejlődnek, vagyis nem az életkorból ered a hasonlóságuk, hanem annak a történésnek, változásnak a jellegéből, amit együttesen megélnek. Ha ez egy külső sokk, akkor ezen keresztül érdemes a generáció karakterét, speciális jegyeit körülírni.
Több kutató is felveti annak a lehetőségét, hogy a COVID-19 pandémia ilyen külső sokkhatás lehet, amely alapvetően változtatja meg az azt megélők kulturális, életmódbeli stratégiáit. 2023-ban elég idő telt el a járvány kitörése óta, hogy empirikus eszközökkel megállapítsuk, vajon maguk a fiatalok ténylegesen hogyan dekódolták a 2020. márciusa óta eltelt időszakot. Ők maguk, tehát a 15–29 évesek, ténylegesen generációként azonosítják-e magukat?
A kérdés megválaszolására egy nagyszabású, többlépcsős kutatássorozat egyik elemének eredményeivel teszünk kísérletet. 2023. tavaszán 1000 fős reprezentatív survey készült a magyar 16–29 évesek körében. A kutatásban külön blokk foglalkozott a koronavírus-járvány hatásainak értékelésével, amelynek eredményeit az ONK-n ismertetnénk első alkalommal.

A kutatást támogatta:
Az előadás és az annak hátteréül szolgáló kutatás az MTA „A poszt-COVID-jelenségek kutatásának támogatása" céljából kiírt akadémiai pályázat 2021/19. számú, Generációk azonosítása Big Data logikával a posztpandémiás időszakban című projektje keretében készült.

TANÁRI NÉZETEK A MULTIKUTURALIZMUSRÓL ÉS A MIGRÁCIÓRÓL

Nguyen Luu Lan Anh

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A globalizációs folyamatokat övező migráció és az elmúlt évtizedek háborús eseményei elől való tömeges menekülés átalakították az egyes országok társadalmát, ma már szinte nincs olyan ország, melynek népességét egy etnikai csoport alkotná. A multietnikus társadalmak – legalábbis deskriptív szinten – értelemszerűen multikulturálisak, Parekh (2000) szerint azonban valóban multikulturálissá csak akkor lesznek, ha a politikai közösség lehetővé teszi tagjai számára „hogy kialakuljon bennük a hovatartozás érzése, ha egyaránt értékeli és élteti őket az összes sokféleségükkel együtt, és megjeleníti mindezt a struktúrájában, a politikában, a közügyek intézésében, önmaga megértésében és önmeghatározásában is.” (342.o.)

A sokféleség egyre inkább elfogadottá válik (Pew Research 2021). Ahhoz azonban, hogy a többség és a kisebbségek viszonya alapvetően megváltozzon, hogy a csoportközi kapcsolatokat az egyenlőségre, a diszkrimináció megszüntetésére és a diverzitás megjelenítésére való törekvés hassa át a politikai döntések mellett, valamint az intézményi átalakulások között kitüntetett szerep hárul az iskolákra és természetesen a tanárokra.

A szimpóziumon elhangzó négy előadás három, pedagógusok és pedagógusjelöltek körében folytatott kérdőíves és interjús kutatás (2014-344 fő, 2016-2017-368 fő és 2020-2021-1392 fő) elméleti modelljét és néhány eredményét ismerteti. Ezek döntően a pedagógusok multikulturális és migrációval kapcsolatos nézeteinek feltárására irányuló nyitott kérdések és ötfokozatú Likert-skálák (pl. Tartakovszky-Walsh 2016, Verkuyten 2005, Ponterotto et al. TMAS 1998) elemzésére épülnek.

A kutatás azzal a hipotézissel indult, hogy a nézetek (attitűdök) nem függetlenek a megkérdezettek iskolai végzettségétől, nemétől, életkorától, attól, hogy városi vagy vidéki környezetben szocializálódtak, hogy voltak-e, vannak-e a társadalmi-etnikai-vallási-nyelvi diverzitással kapcsolatos élményeik-tapasztalataik, illetve, hogy identitásukban milyen szerep jut a vallásnak és a nemzeti érzésnek. A kutatások során feltételezéseink részben igazolódtak, részben finomodtak. Így pl. a diverzitásnak való kitettség és a multikulturális pedagógiai nézetek között nem találtunk közvetlen összefüggést, míg a migráció előnyei és hátrányai között közvetlen (előbbi esetében pozitív, utóbbiban negatív irányú) szignifikáns kapcsolat áll fenn. A diverzitás tapasztalatok hatásának különbségei és összetettsége a közvetett hatásokra irányították a figyelmünket, ezeket 2023 során részben interjúk segítségével vizsgáltuk. A szimpózium egy angol nyelvű (magyarul is kivetített) előadással zárul, szerzője török tanárok körében végzett kutatása eredményeit veti össze a magyar adatokkal.

A változó politikai környezetben folytatott három kutatás konzisztens eredményei – meggyőződésünk szerint – közvetlenül hasznosíthatók a pedagógusképzésben és a
-továbbképzésekben.

Nacionalizmus, multikulturalimus és migrációs nézetek. A kutatás elméleti modellje

Nguyen Luu Lan Anh, Boreczky Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Kulcsszavak: nacionalizmus; multikulturalizmus; nemzeti identitás, migrációs fenyegetettség, migrációs előnyök

Mivel a címben szereplő és a kutatás fókuszában álló jelenségek közti kapcsolat nem közismert és kevéssé kutatott, fontosnak tartjuk ezek bemutatását.

A virulens és a Magyarországon egyre mélyebbre hatoló nacionalizmus megkerülhetetlenné tette a nacionalizmus, a hozzá kapcsolódó identitások és a multikulturalizmus viszonyának tisztázását. A multikulturalizmus mai – nem egységes – fogalma a 20. század közepén vált alapfogalommá, története tehát sokkal később kezdődik, mint a nacionalizmusoké. A kettő a szakirodalomban is vagy egymástól teljesen elkülönült, vagy –ha egyáltalán – az 1990-es évekig, mint két egymást kizáró ideológiarendszer, mozgalom stb. jelent meg.

Ugyanakkor az eredetileg nagyon eltérő alapelveken nyugvó és kibékíthetetlennek tűnő, de legalábbis konfliktusos két eszmerendszer és társadalomalakító gyakorlat megfér egymással. Ma már létezik a kettőt összekapcsoló fogalom, a multikulturális nacionalizmus (multicultural nationalism), többnyire a politikai nemzethez kötődik. Realizálásának egyik feltétele, hogy a kulturális identitások nyilvános elismerésben és támogatásban részesüljenek, hogy a nemzeti identitás magába foglalja a kisebbségeket is. (Kymlicka 1995, Parekh 2000).

Kutatásunk szempontjából különös jelentőséggel bírtak az International Social Survey Programme National Identity témájú összehasonlító vizsgálatai (1995, 2003 és 2013), melyek miközben tovább finomították, vagy egyenesen cáfolták az etnikai és állampolgári (ethnic-civic) nacionalizmus dichotómiáját, azt bizonyították, hogy a különböző típusú nacionalizmusok és nemzeti identitások más-más viszonyulást eredményeznek a migrációval és a migránsokkal kapcsolatban. A nemzeti identitáson belül pozitív és az esszencialista (vérségi alapú) nemzeti identifikációt (Pehrson–Brown-Zagefka 2009) különböztettünk meg, és az említett National Identity kutatások alapján feltételeztük, hogy eltérő migrációs és multikulturális attitűdökhöz vezetnek. Ez a feltevésünk beigazolódott. A migrációs attitűdöket (Tartakovsky - Walsh 2016) nyomán a fenyegetettség és a migráció előnyei (hozadékai) fogalmaiban konceptualizáltuk. Allport (1977) kontaktuselméletét a diverzitás élmények-tapasztalatok beemelésével érvényesítettük. Ezeket a kutatásban résztvevők lakóhelyi, iskolai családi, baráti környezetének etnikai-vallási heterogenitásán, illetve házastársi kapcsolatának jellegén keresztül közelítettük meg.

Végső soron a kutatásban a a multikulturalitást az ideológia és multikulturális oktatás, a migrációs attitűdöket a fenyegetettség és kölcsönös előnyök, a naconalizmust pedig a nemzeti hovatartozás és az etnikai típusú nemzeti identitás származási (vérségi) dimenzióiban operacionalizáltuk, azt remélve, hogy a három dimenzió közti összefüggések és az azokat előrejelző változók-mutatók (kor, nem diverzitás stb.) modellálása segítségével képet alkothatunk a tanárok multikulturális és migrációs konstrukcióinak alakulásáról.

Tanárok multikulturális és migrációs nézeteinek alakulása három kutatás alapján

Boreczky Ágnes, Nguyen Luu Lan Anh

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Kulcsszavak: multikulturális nézetek; migrációs fenyegetettség és előnyök; nemzeti identitás

Az előadásban a pedagógusok multikulturális és migrációs nézeteinek alakulását ismertetjük, illetve bemutatjuk a multikulturalizmus, a pozitív nemzeti identitás, az esszencialista nemzeti identitás, a migrációs fenyegetettség, a migráció előnyei és a diverzitás útmodelljét.
Az ötfokozatú skálaértékek közül mind az 2016-17-es, mind a 2020-21-es felvétel során a nemzeti identitás átlaga volt a legmagasabb (4,30 - 4,38). A rangsor azonban változó mintázatra utal, előre sorolódott az esszencialista identitás, melynek átlagértéke megnövekedett (2,64-3,38).
A multikulturális attitűdökkel pozitívan korreláló migrációs előnyök átlaga valamelyest emelkedett (2,83 - 2,93 – r: 0.468 $p < 0.01$), a negatív viszonyban álló fenyegetettsége viszont jelentősen csökkent (3,02 - 2,60 – r:-0.400 $p < 0.01$). Mindez pozitív irányú változást jelezne, ha a TMAS, vagyis a multikulturális pedagógiai attitűdöket mérő skála átlaga nem lett volna alacsonyabb 2020-21-ben (3,81 - 3,60), mint az előző felvétel során.
A multikulturalizmusra vonatkozó nyitott kérdés tartalomelemzése alapján kirajzolódó kép azt sugallja, hogy jóllehet
1. a multikulturális nézetek nagyon szerteágazóak,
2. a nagyobb témák nem változtak,
3. mintázatuk viszont a korábbi kutatásokhoz képest módosult.

A nagyobb témák a következők:
• A válaszadók közül meglehetősen sokan emelik ki a különböző kultúrák megismerését, a velük kapcsolatos ismeretek szerzését.
• Deskriptív módon, és gyakran a különbségekkel társulva, de egyértelműen megjelenik a kulturális sokszínűség és ehhez kapcsolódóan a különbözők együttnevelése.
• Változatos megfogalmazásban, de szintén gyakran említik a résztvevők az elfogadást, a másság, egymás és más kultúrák elfogadását.

Az előző kutatásokhoz képest a 2020-2021-es vizsgálatban az együttnevelés képezi a legnagyobb témát. Nem változott a kulturális ismeretek nyújtásának és szerzésének, továbbá a sokféleségnek a helye. Az egyébként is kezdetleges multikulturális nézeteket tükröző rangsor végére sorolódott viszont az elfogadás, mely az interkulturális érzékenység fejlődéséről szóló modellben (Hammer–Bennett–Wiseman 2003) az etnocentrikus szintet követő etnorelatív szint, azaz a kultúrák közötti, a világ észlelését érintő alapvető különbségek felismerésének és kezelésének tanulási folyamatában az első állomás. Nieto (1994) rendszerezésében szintén itt, a diverzitás elfogadásával kezdődik a multikulturalitás.
A 2014-es kutatáshoz viszonyítva szerteágazóbb lett, de számos esetben gazdagabbá és kidolgozottabbá vált a multikulturalizmus fogalma. A nagyobb témák mellett megjelent a korábban hiányzó kulturális keveredés, a kölcsönös megismerés gondolata, az előítéletek csökkentésének és az egyenlőség biztosításának a szüksége, a negatív hangok között pedig a káosztól, a terrorveszélytől, a nemzeti identitások meggyengüléstől tartó félelem is.

Magyarországi tanárok közvetlen és közvetett diverzitás tapasztalatainak összefüggése a multikulturális attitűdökkel

Gyarmati Zea

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: közvetett diverzitástapasztalatok; közvetlen diverzitástapasztalatok

Az előadás alapját a diverzitástapasztalatok mélyebb vizsgálatára irányuló vegyes módszertanú 2023-ban végzett szociálpszichológiai kutatás képezi, mely a 2016-2017-es és 2020-21-es tanárkutatások kiterjesztését célozta.

A kutatás közvetlen célja a más kultúrákkal kapcsolatos tapasztalatok szemléletformáló szerepének feltárása volt. Ehhez a 2020-21-ben folytatott kérdőíves vizsgálat vonatkozó adatait dolgoztam fel részben kvantitatív módon, illetve hét, általam készített félig strukturált interjú kvalitatív tematikus elemzését végeztem el. Ezt követően az eredményeket összevetettem egymással.

A kérdőíves vizsgálatból a multikulturális kérdések mellett a résztvevők (979 válaszadó) külföldön tanuló-dolgozó hozzátartozóinak (375 fő) a tapasztalatait elemeztem. A válaszok alapján 10 nagyobb témát azonosítottam (többek között pl. jobb életfeltételek, nehezebb életkörülmények, kedvezőbb szakmai lehetőségek, személyiségváltozás, a megkérdezett számára létrejövő előnyhelyzet, kapcsolattartási nehézségek, idegenség stb.).

Az interjúalanyok különböző korú és intézményi háttérrel rendelkező, négy különböző iskolában, két fővárosiban és két vidékiben, két általánosban és két középiskolában tanító pedagógusok.

A félig strukturált interjúk feldolgozása reflexív tematikus analízis segítségével történt, az elemzéshez először deduktív módon a kérdőív nyitott kérdéseinek kategorizálására bevezetett témák kódjait használtam. A használt kódok egy részét teljes egészében átemeltem, ezekre egyrészt „magyarázatot” kerestem az interjúkban, másrészt igyekeztem további olyan jelenségeket feltárni, amelyek kapcsolatban állhatnak az akkulturáció folyamatával, és hatással lehetnek a multikulturális attitűd alakulására. Így az interjúk elemzésére újabb, induktív módon kialakított kódokat is bevezettem.

Az interjúk elemzése nyomán láthatóvá vált, hogy a közvetlen és közvetett akkulturáció hatásai nehezen vagy egyáltalán nem különíthetők el, de egyaránt az egyéni kiértékelésnek megfelelően alakulnak, ami pedig az egyéni identitás jellemzőitől függ. A más kultúrákkal kapcsolatban szerzett tapasztalatok értékelése meghatározza az egyén multikulturális attitűdjének alakulását. Bár a kutatásnak nem volt elsődleges célja, betekintést nyújtott a hatékony multikulturális pedagógia eszközeibe is.

Magyar és török tanárok nemzeti identitásának és multikulturális attitűdjeinek összehasonlítása

Hasene Gündoğdu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: national identity; multiculturalism, migration; teachers' views and attitudes

The presentation is based on the study carried out in 2021 that examined the intriguing topic of pre-service teachers` attitudes towards multiculturalism and multicultural education, along with their perceptions of migrants and immigrant children. The research was conducted in two phases, with the first phase undertaken among pre-service teachers in Budapest, and the second phase conducted among 200 pre-service teachers in Turkey in 2022.

In the Turkish study, the same measurements were used as in the Hungarian one. Most scales were translated from the original English version to Turkish, except for the one that had been developed in Hungarian. Then all scales were translated into English and Hungarian again by the back-translation method (Brislin, 1970).

Through the use of an interpretive framework, our objective was to uncover the intricate relationship between teachers` perspectives on multicultural education, their attitudes towards migrants, and their national identity and previous experiences with diversity. Our findings have yielded insights into the attitudes of pre-service teachers toward multiculturalism. We discovered that there is a statistically significant difference between Turkish and Hungarian pre-service teachers in terms of National Essentialism and National Identification. Turkish teachers demonstrated higher levels of perception in these areas, which could be attributed to their national identity and previous experiences with diversity. However, it is worth noting that no significant difference was found in multicultural attitudes. This research is a significant contribution to the ongoing discussion of the impact of national identity and experiences with diversity on pre-service teachers` attitudes toward multicultural education and migrants. It is an essential consideration in the context of today`s increasingly diverse and globalized world.

Our research underscores the importance of cultivating a nuanced and reflective understanding of the interplay between national identity and attitudes toward diversity in teacher training and education.

NÉPTANÍTÓSÁG ÉS MODERNIZÁCIÓ A 19-20. SZÁZADI MAGYARORSZÁGON

Nóbik Attila

Szegedi Tudományegyetem

A modernitás mibenlétének és történetének kutatása a modern nyugati (nevelés)történet-írás egyik fontos témája. Maga a modernitás nehezen megragadható fogalom. Az egyik lehetséges megközelítés szerint a nyugati modern társadalmak leírása a premodern társadalmakkal történő összehasonlítással történhet, kiemelve azokat a jellegzetességeket (pl. urbanizáció, indusztrializáció, szekularizáció, technikai-tudományos világnézet, bürokratizáció, modern jogállam, emberi és polgári jogok stb.), amelyek a nyugati társadalmaknak a 18. és 20. század közötti időszakban alapvető meghatározóivá váltak. A modernitás értelmezhető olyan ideológiaként is, amelyben a szabadság és a haladás eszméje játszik központi szerepet. A modernitás meghatározása vagy datálása körül ugyan heves viták zajlottak a kutatók között, de abban egyetértés mutatkozik, hogy a modern nemzeti tömegoktatási rendszerek kiépülése a modernizációs projekt egyik legfontosabb eredménye és terepe. A tömegoktatási rendszerek a szorosan vett oktatási-nevelési feladataikkal éppúgy hozzájárultak és hozzájárulnak a társadalmi modernizációhoz, mint a nem kifejezetten iskolai társadalmi problémák megoldásával. A nyugati neveléstörténet-írásban pedagogizációnak (Pädagogisierung vagy Educationalization) nevezik a folyamatot, amelynek során a modern társadalmak a társadalmi problémákat pedagógiai problémaként értelmezik, és megoldásukat az iskola és a pedagógia segítségével remélik.

A mindenki számára kötelezően látogatandó népiskolák tanítói nem csak az alfabetizáció vagy az alapműveltség terjesztésével, vagy éppen a magyar nemzeti kultúra tanításával váltak a 19-20. századi magyar modernizáció ügynökeivé. Azzá váltak azoknak a feladatoknak a teljesítésével is, amellyel a modernizáló magyar állam „bízta meg” őket. Elég talán csak a néptanítóságnak a higiéniai diskurzusban játszott megkerülhetetlen szerepére gondolni. Fontos szereplője volt a néptanítóság a gazdasági modernizációnak is. A néptanítóság életéhez és megélhetéséhez a 19-20. század jelentős részében hozzátartozott a gazdálkodás, és azok a néptanítók, akik a modern gazdálkodási formák felé fordultak, hatást gyakorol(hat)tak az őket körülvevő társadalmi közegre. De a modernizáció ügynökeivé válhattak a néptanítók akkor is, amikor szakmai és nem szakmai diskurzusokban vettek részt, vagy éppen közéleti szerepeket vállaltak. Nem lehet ugyanakkor elhallgatni, hogy a néptanítóság mint társadalmi csoport nem volt homogén, szerepeikben, nézeteikben és cselekedeteikben sokszor megtalálhatjuk a premodern életvilágok felfogását és gyakorlatát is.

A szimpózium azokból a kapcsolatokból mutat be néhányat, amelyek a néptanítóságot a 19-20. században a modernizációhoz fűzte.

A tanítók sérelme, avagy kik azok a „tanbetyárok”?

Baska Gabriella

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanítók, dualizmus, testi fenyítés; diskurzuselemzés

A Tanítók Országos Bizottságának 1900 november 2-i közgyűlésén egy, a megelőző napokban nagy port kavart kérdés is napirendre került. Lakits Vendel, a Bizottság elnöke bejelentette, hogy az ügyben több indítvány érkezett hozzá, így tárgyalásra bocsátja azt. A közgyűlésen a témában felszólalók között olyan neveket találunk, mint Verédy Károly, Péterfi Sándor vagy Peres Sándor. Sőt, a kérdés a közoktatási költségvetés tárgyalása kapcsán a Parlamentben is terítékre került, ahol többek között Berzeviczy Albert és Wlassics Gyula is megszólalt.

A tanítók – bár sajtóorgánumaikon keresztül többnyire egyoldalú, de intenzív párbeszédet folytattak munka és/vagy anyagi körülményeiket illetően a közvéleménnyel – ritkán kerültek olyan mértékben a mindenkori „média” figyelmének középpontjába, mint 1900 októberében és novemberében, amikor a Pesti Hírlap egyik kiadványának címlapján egy vegyes tematikájú gúnyvers első sorában a szerző tanbetyárnak titulálta az iskolában testi fenyítést alkalmazókat, megalkotva ezzel egy eddig nem létező fogalmat.

Kutatásom forrásai azok a szakmai folyóiratok, politikai napilapok és vicclapok, amelyek teret adtak a tanítóság kétirányú felháborodásának és az ellenoldal érveinek. A vizsgált tizenhat sajtóorgánum jóideig napirenden tartotta a témát, így növesztve lavinává a kezdetben hógolyónak látszó problémát. A tanítók képviselői egyrészt határozottan visszautasították a – szerintük – a tanítóságra általánosságban vonatkoztatott és ezzel a magyar tanítói kart becsmérlő tanbetyár kifejezést, másrészt többségében amellett érveltek, hogy a tanítóság már régen nem alkalmaz ilyen elavult és barbár módszereket, amitől testületileg el is határolódtak. A vita kapcsán ugyanakkor új lendületet kapott a testi fenyítés kérdése is, ami az előző évtizedekben már többször fellángolt mind a napi, mind a szakmai sajtóban. Az iskolai testi fenyítés végleges eltörlésének kérdése oktatásügyi kontextusban a modernizációs törekvések egyik sarkköve volt, a körülötte zajló, már korábban feltárt viták narratíváiból ez egyértelműen kiderült.

A századforduló tanítóinak és laikusainak sajtószövegeit diskurzuselemzéssel vizsgálva jelen kutatás során első sorban azokra a rejtett dinamikákra voltam kíváncsi, amelyek a tanítóság társadalmi pozíciójára és hatalmi viszonyaira mutattak rá. A jó és a rossz, az elavult és a korszerű, a valós és a valótlan, a gúnyolódó és az önérzetes dichotómiáinak megértésén túl ennek a minisztériumig felérő sajtóbotránynak az elemzése arra is rámutatott, hogy a szülői hang milyen gyenge a korszakban, a tanítóság pedig a sértett fél pozícióját magára véve milyen végletes indulatokkal és félelmekkel szállt bele ebbe a furcsa, maga-gerjesztette csatározásba.

Kell-e nekünk a koedukáció? Viták és nézőpontok a 19-20. század fordulóján a magyar sajtóban

Hegedűs Judit

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Rendészeti Magatartástudományi Tanszék

Kulcsszavak: népoktatás, koedukáció; sajtóelemzés, modernizáció

A 19-20 század fordulója a hazai modernizációs folyamatok kiemelt időszaka, amelynek során a közoktatásban végbemenő változások is fókuszba kerültek. A koedukáció, vagyis a lányok és fiúk együttnevelésének hátterében a modernizáció alapvető jelenségének tekinthető emancipációs folyamatok komplex jelenségegyüttesét találjuk. A koedukáció elfogadását éppúgy sok évtizednyi vita és érvelés előzte meg, mint ahogy magának a kötelező iskoláztatásnak az elfogadását is. A hazai neveléstörténeti kutatások a kérdéskör magyar vonatkozásainak számos elemét már feltárták, főképp Rébay Magdolna munkásságára érdemes itt utalnunk (Rébay, 2012, 2019), sajtóreprezentációjának vizsgálata azonban még nem történt meg.

A koedukáció témaköre a pedagógiai sajtó egyik közkedvelt témájává vált a 19-20. század fordulóján. A koedukáció megjelenése ambivalens visszhangot váltott ki az európai sajtóban, ahogy arra Albisetti is felhívta a figyelmet. A kelet-közép-európai pedagógiai sajtóban egyre többet kezdték el elemezni a koedukáció mögött álló okokat, valamint a koedukáció hatását (Albisetti, 2001).

A sajtótermékek vizsgálata másféle perspektívából tárja fel az iskolai életnek ezt a sajátos vetületét, amely önmagán jóval túlmutató jelentéseket hordoz. A sajtókutatás célja, hogy a társadalomban jelen lévő gondolkodásmódokat, párhuzamosan élő mentalitásokat és az ezekkel együtt járó érvrendszereket feltárja. Kutatásunk során a Népoktatási Törvény megjelenésétől az I. világháború kitöréséig terjedő időszak immár digitálisan hozzáférhető sajtótermékeit vizsgáltuk meg abból a szempontból, hogy milyen megközelítésben tárgyalták a koedukáció kérdését, álláspontjukat pedig milyen érvekkel kísérelték meg alátámasztani. A számszerű adat, amely szerint a jelzett korszakban több, mint 600, a pedagógiai és a napi sajtóban, valamint iskolai értesítőkben megjelent írást találtunk, rámutat a kérdés jelentős és egyben kényes voltára. A szűkített korpusz tartalomelemzéssel történő feltárása során három jelentősebb kategóriát különítettünk el: (1) a koedukáció okait, (2) a koedukáció mögött húzódó ideológiai motívumokat és (3) a koedukáció vélt vagy valós hatásait.

Jól láthatóvá vált az elemzésünk során, hogy a koedukáció kérdésköre erőteljesen összekapcsolódott a nők társadalmi szerepének változásával, a gazdaság jellemzőivel, a tanítónők számának növekedésével. A tartalmi kategóriák mellett fontosnak tartottuk a szövegek nyelvi elemzését is elvégezni: arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen metaforákkal élnek a szerzők, milyen nőkép körvonalazódik a koedukáció mellett és ellen szóló érvek mögött.

A néptanítóság szerepe a mezőgazdasági modernizációban a dualizmus korában

Nóbik Attila

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: néptanítók, modernizáció; mezőgazdaság, méhészet

A 19. században, különösen dualizmus időszakában, a magyar mezőgazdaság jelentős modernizáción ment keresztül. Ez magában foglalta a termelési technikák és eszközök modernizációját éppúgy, mint a monokultúrás növénytermesztés meghatározóvá válását. Miközben az országban erőteljes volt az urbanizáció, a lakosság jelentős hányada még mindig falusias településen élt és a mezőgazdaságban dolgozott. A kormányzat éppen ezért jelentős erőfeszítéseket tett a mezőgazdaság modernizációjának segítésére, amiben fontos szerepet szánt az elemi iskolák néptanítóinak is.

A néptanítóságnak, amelynek létszáma a 19. század végére meghaladta a 20000 főt, jelentős része maga is vidéken élt, az mezőgazdasági népesség körében, sőt ahhoz tartozva. A mezőgazdasági modernizációban játszott szerepük így kettős indíttatású volt. Egyrészt az oktatási és a földművelődésügyi tárcák konkrét feladatokkal bízták meg őket. A mezőgazdasági ismeretek helyet kaptak a népiskolák – és éppen ezért a tanítóképzők – tananyagában, de a néptanítók a formálódó mezőgazdasági szakoktatásnak is oktatói voltak. Másrészt a dualizmuskori néptanítók jelentős részéhez hozzátartoztak különböző mezőgazdasági tevékenységek, mint a járandóságként kapott föld és kert művelése, az állattenyésztés vagy éppen a gyümölcstermesztés, a selyemhernyó-tenyésztés vagy a korszakban jelentős modernizáción átesett, úgynevezett okszerű méhészet. Így a modernizáció saját érdekük is lehetett.

Előadásunkban ezekre a folyamatokra reflektálva és a méhészetet példaként használva mutatjuk be a dualizmuskori néptanítóságnak a mezőgazdasági modernizációban játszott szerepének néhány jellemzőjét. Kutatásunk elsősorban annak feltárására irányult, hogy néptanítóság milyen módon reflektált a fent vázlatosan jelzett folyamatokra, illetve milyen diskurzusok jellemezték a méhészet témáját. Forrásaink a Néptanítók Lapja, a Méhészeti Közlöny és az Alföldi Méhészet című folyóiratok 1880 és 1920 közötti évfolyamai voltak.

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a tanítóság a pedagógiai szakfolyóiratban folyamatosan napirenden tartotta a méhészet kérdését, a méhészeti szakfolyóiratok munkájába pedig aktívan bekapcsolódott. A diskurzusokban ugyan többször felbukkantak a néptanítóság saját helyzetére – például a jövedelmi helyzetére vonatkozó – reflexiók, összességében mégis egyértelműen azonosítható az igény egy, a tanítói identitással összefonódó, de attól markánsan meg is különböztethető méhészeti szakértői identitás kialakítására. Ezzel igényt formálva a tanítóságnak a méhészeti modernizációban játszott szerepének legitimálására és elismerésére.

Tanítók a modernitás szolgálatában: higiéniai diskurzus a Horthy-kori napilapok hasábjain

Frank Tamás

Semmelweis Egyetem

Kulcsszavak: modernitás, higiéniai diskurzus; néptanítók, tartalomelemzés

A hazai tömegoktatás 19. századi kibontakozásának, és az ehhez szorosan kapcsolódó tanító- és tanítónőképzők intézményesülésének kutatása a hazai neveléstörténeti kutatások egyik fókusza. Ehhez szorosan kapcsolódik a tanítói szakmásodás, a professzionalizáció vizsgálata, mely több együttható megjelenését és fejlődését jelentette, jelenthette: a tanítói praxis szakmai tartalma, mely az oktató- és a nevelőmunka művelésének módszertanát jelentette, vagy említhető a tanítók iskolai létén kívül végzett népnevelői feladatai is, mely szinte fenntartótól függetlenül – állami és/vagy felekezeti – konzisztensen jelen volt.

A Horthy-korszakban a modernizálódó állam a néptanítók felé egyre erőteljesebben kívánta érvényesíteni politikai-szakmapolitikai elvárásait, mely nemcsak a néptanítók konkrét tanórai tevékenységére, hanem népnevelői, népoktatói, gazdasági felvilágosító tevékenységére vagy éppen a Levente-mozgalomban betöltött szerepelvárására is vonatkozott. Az első világháborút követő alfabetizációs törekvések és későbbi eredményei ösztönzőleg hatottak az oktatási kormányzatra, hiszen egyértelműen jelezte az írni-olvasni tudók arányának javulása, hogy a néptanítók a kormányzat meghosszabbított karjaként fontos szerepet töltenek be – főleg – a vidék lakosságának, fiatalok és idősebbek edukációjában.

A modernizálódó állam – az alfabetizáción túl – a népegészségügy terén is eredményeket kívánt felmutatni, mivel az influenza, a csecsemőhalandóság, a tuberkulózis komoly problémákat jelzett a népegészség területén (Szél, 1929) és a javulásban jelentős szerepet szántak a tanítóságnak. Az egészségügy, az iskolaegészségügy fejlesztése előtérbe kerülése, a higiénia diskurzus intenzívvé válása figyelhető meg a Horthy-korszakban, mely a tanítói professzionalizmus és a professzionalitás elméletével is elemezhető (Nóbik, 2021).

A tanítókat érintő higiéniai diskurzus, mely nem csak a tananyagtartalmat érintette, hanem a tanítók szemléletformáló hatását, prevenciós tevékenyégét is jelenti, a korszak napilapjaiban detektálható. A politikai napilapok korpuszán végzett vizsgálat a tartalomelemzés módszerével tárja fel a modernitás attribútumaként értelmezett higiéniai diskurzust.

Kérdések: milyen feladatokat delegált az állam a tanítóknak az egészségügyi helyzet javítása érdekében, ezek hogyan jelentek meg az országos lapok oldalain, felfedezhető-e a tanítók attitűdje a delegált feladatokkal kapcsolatosan, milyen mintázat figyelhető meg a különböző fenntartók vonatkozásában a vizsgált témakör esetében?

Az elsődleges eredmények azt mutatják, hogy egyértelműen megjelent a lapok hasábjain a tanítók egészségügyi tevékenysége, egyben érintettségük is, mely szoros összefüggést mutat az osztálylétszámokkal. Továbbá látható a felekezeti iskolafenntartók óvatos távolságtartása tanítóik felvilágosító tevékenységével kapcsolatban.

KÜLÖNBÖZŐ ADDIKTOLÓGIAI PROBLÉMÁK ÉS RIZIKÓVISELKEDÉSEK: BUDAPESTI LONGI-TUDINÁLIS KUTATÁS

Paksi Borbála

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Háttér: Az addikciós zavarokat a legsúlyosabb népegészségügyi problémák között tarjuk számon. Mivel a területen folytatott kutatások túlnyomó többsége keresztmetszeti vizsgálat, nagyon keveset tudunk ezeknek a zavaroknak a természetes lefolyásáról, a problémák kialakulási folyamatának mechanizmusairól, illetve azon tényezőkről, amelyek meghatározóak lehetnek a tekintetben, hogy az adott viselkedés problémás, addiktív jelleget ölt-e vagy sem.
A szimpózium célja/jelentősége: A szimpózium empirikus keretét adó Budapesti Longitudinális Kutatás (Budapest Longitudinal Study – BLS) arra vállalkozik, hogy a függőség kockázatát hordozó magatartások (pl. dohányzás, alkohol-, illetve drogfogyasztás, vagy problémás videó-, szerencsejáték vagy közösségimédia- használat) kialakulása szempontjából érzékeny fejlődési periódusban lévő két korosztályban – a serdülők és fiatal felnőttek körében – 5 éven keresztül nyomon követi a változásokat.
A BLS vizsgálat meghatározó jelentőségű a pszichoaktív szerhasználat és az egyéb addiktív zavarok természetének és oki magyarázatának feltárásában. Hasonló vizsgálat nemzetközi viszonylatban sem készült. A kutatás alapvetően járulhat hozzá az addikciós jelenségek kialakulási mechanizmusainak, lefolyásának megismeréséhez, s ezáltal a prevenciós és terápiás programok tudományos megalapozásához.
Jelen szimpózium keretében a BLS kutatás serdülő mintán kapott, az iskolai prevenciós programok tudományos megalapozását közvetlenül segítő eredményeiből válogattunk.

A szimpózium struktúrája:
1.előadás: A Budapesti Longitudinális Kutatás (Budapest Longitudinal Study – BLS) keretében a serdülők körében végzett kutatás bemutatása
2.előadás: A játékkal töltött idő és a játékhasználati zavar tüneteinek kapcsolata: A mentális egészség, mint moderáló tényező
3.előadás: Serdülők problémás közösségimédia-használatának kapcsolata önértékelésükkel és hiperaktív-figyelemzavaros tüneteikkel.
4.előadás: Rágódás/aggodalmaskodás és depressziós tünetek serdülőkorban: egyirányú vagy kölcsönös a kapcsolat?

A kutatást támogatta:
A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatja (KKP126835)

A Budapesti Longitudinális Kutatás célja és módszertana

Demetrovics Zsolt, Magi Anna, Eisinger Andrea, Paksi Borbála

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet, Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar, Gibraltar, Gibraltar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Pszichológiai Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Pszichológiai Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: serdülők; longitudinális vizsgálat; kutatási elrendezés, módszertani eredmények

Háttér: Bár egyre többet tudunk az addiktológiai problémákról, mégis kevés információnk van a problémák lefolyásáról, mivel a kutatások legtöbb esetben már a probléma megjelenését követően készülnek. A Budapesti Longitudinális Kutatás (Budapest Longitudinal Study – BLS) kutatás erre a hiányosságra reflektál.
Célkitűzések: A BLS serdülő populációban végzett kutatássorozatának alapkérdése, hogy olyan átmeneti, jelentős változásokkal járó időszakokban, mint amilyen a serdülőkor, hogyan alakul különböző kockázati magatartások lefolyása, milyen tényezők befolyásolják a pszichoaktív szerhasználat, illetve az egyéb potenciálisan addiktív viselkedések alakulását. Központi fontosságú ezen jelenségek tartós vagy átmeneti jellegének vizsgálata is.
Módszerek: A serdülő populáción végzett kutatás a 2018/2019-es tanévben indult. A kiinduló minta adatfelvételének célcsoportját a budapesti közoktatási intézmények 5. évfolyamos osztályaiban nappali tagozaton tanuló diákok képezték. Az első adatfelvétel a célpopuláció iskolatípus, tankerület és fenntartó szerint rétegzett, egylépcsős véletlen mintavétellel kiválasztott, 258 osztály 6075 tanulójára, az alapsokaság 35%-ára kiterjedő mintáján készült. A kutatás teljes folyamatában nagy hangsúlyt fektettünk a minta megtartására, az iskolák, az osztályfőnökök, a szülők és a tanulók elutasítási arányának csökkentésére, a mintakopás minimalizálására. Az adatfelvétel mindkét hullámban az iskoláktól független, az adatfelvételt megelőzően külön felkészítésben részesített kérdezőbiztosok közreműködésével zajló csoportos önkitöltős eljárással történt, papiros alapú kérdőívekkel. Az I. hullám adatfelvétele 2018. szeptemberétől – döntően az aktív szülői beleegyezés megszerzésének nehézségei miatt –2019. júniusáig tartott. A II. hullám adatfelvétele 2019. szeptember 5-én kezdődött és a COVID-19 járvány kitörése miatt az adatfelvétel a tervezettnél korábban, 2020. március 12-én zárult.
Módszertani eredmények: A kutatás I. hullámában (2018-2019) 103 feladatellátási helyen 178 osztály 2126 tanulóját sikerült megkérdezni. A II. adatfelvételi hullám (2019-2020) nettó mintája pedig 1774 fős volt. Az I. hullámban (5. évfolyamon) és a II. hullám-ban (6. évfolyamon) kapott válaszokat 1494 tanuló esetében tudtuk összeilleszteni. Ez képezi az első két hullám longitudinális elemzéseinek mintáját. A mintakiesések miatti torzulások korrigálására az egyes hullámokban rétegzési dimenziónkként több lépesben előállított keresztmetszeti súlyozást alkalmaztunk (min: 0,3251, max: 2,1674), az illesztett minta longitudinális súlyváltozójának képzése során pedig a rétegdimenziókat megjelenítő súlyváltozót az I. hullám adatfelvételét megelőző 30 napban való hiányzás alapján kialakított súllyal korrigáltuk (min: 0,2394, max: 3,0335).
Konklúzió: A mintakopás csökkentése érdekében tett erőfeszítések és az alkalmazott súlyozási eljárás biztosítja az egyes hullámok, illetve a longitudinális minta eredményeinek populációra való általánosíthatóságát.

A kutatást támogatta:
Támogató: A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatja (KKP126835)

A játékkal töltött idő és a játékhasználati zavar tüneteinek kapcsolata serdülők körében: A mentális egészség, mint moderáló tényező

Koncz Patrik, Demetrovics Zsolt, Paksi Borbála, Magi Anna, Király Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Pszichológiai Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Pszichológiai Intézet; Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar, Gibraltar, Gibraltar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: serdülők; játékhasználati zavar; játékkal töltött idő, mentális egészség

Bevezető és háttér: Az elmúlt évtizedek során a videójátékok a legkedveltebb szabadidős tevékenységek közé kerültek. Míg a játékosok túlnyomó többsége számára ez egy egészséges örömszerző tevékenység, addig a játékosok egy kis része esetén ez a tevékenység problémássá válik és negatív hatással van az életükre. Súlyos esetekben játékhasználati zavar / játékfüggőség) alakulhat ki. A korábbi kutatások alapján a játékkal töltött idő gyenge/közepes erősséggel korrelál a játékhasználati zavar tüneteivel, és önmagában nem megbízható előrejelzője/mutatója a probléma súlyosságának.
Célkitűzések: Az előadás célja megvizsgálni, hogy a depressziós tünetek, az önértékelés, a figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (ADHD) és az eszképizmus (amikor valaki azért játszik, hogy elfeledkezhessen, elterelhesse a figyelmét a mindennapi gondjairól, nehézségeiről) moderálják-e a játékkal töltött idő és a játékhasználati zavar tünetei közötti kapcsolatot, valamint, hogy ezek az összefüggések eltérnek-e a lányok és a fiúk körében.
Módszerek: Az elemzés során a Budapesti Longitudinális Vizsgálat (BLS) első hulláma keretében – a 2018/19-es tanévben – budapesti ötödik osztályos tanulók körében gyűjtött adatokat használjuk. A minta reprezentatív, a kiválasztás iskolatípus, tankerület és fenntartó szerint rétegzett egylépcsős véletlen mintavétellel történt, a mintavételi egységet pedig az iskolai osztályok képezték. Összesen 2126 diák adatait elemeztük, ezeknek 49,3%-a fiú, az átlag-életkoruk 10,7 év (szórás=0,54).
Eredmények: A depressziós tünetek mindkét nem esetén moderálták a játékkal töltött idő és a játékhasználati tünetek közötti kapcsolatot. Azok esetén, akik magasabb depressziós tünetekről számoltak be, ez a kapcsolat erősebb volt. Az önértékelésnek csak a lányok körében volt moderáló hatása, míg az ADHD-nek és az eszképizmusnak kizárólag a fiúk közében. Ezekben az esetekben a játékkal töltött idő és a játékhasználati zavar tünetei közötti kapcsolat az alacsonyabb önértékelés, illetve a magasabb ADHD és eszképizmus pontszám esetén volt erősebb.
Konklúzió: Az eredmények azt mutatják, hogy a játékkal töltött idő és a játékhasználati zavar tünetei közötti kapcsolat a diákok egyes csoportjaiban rosszabb mentális egészség esetén erősebb, de előrejelző értéke önmagában véve még ilyenkor is korlátozott.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatja (KKP126835)

Serdülők problémás közösségimédia-használatának kapcsolata önértékelésükkel és hiperaktív-figyelemzavaros tüneteikkel

Koronczai Beatrix, Paksi Borbála, Magi Anna, Eisinger Andrea, Demetrovics Zsolt

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet; Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar, Gibraltar, Gibraltar

Kulcsszavak: serdülők; közösségimédia-használat, problémás közösségimédia-használat (PSMU); önértékelés, hiperaktív-figyelemzavaros tünetek

Elméleti háttér: Valkenburg és mtsai (2021) vizsgálata rámutatott, hogy a 13-15 éves serdülők közösségimédia-használata különböző módon (pozitív, negatív, vagy egyáltalán nem) hatott a gyerekek önértékelésére. Ugyanakkor a problémás közösségimédia-használat (PSMU) mértéke szignifikáns kapcsolatot mutat a serdülők önértékelésével (pl. Schivinski és mtsai, 2020). Boer és mtsai (2020) longitudinális vizsgálatukban is arra az eredményre jutottak, hogy míg a közösségimédia-használat intenzitása nem befolyásolja negatívan az ADHD-tüneteket, a PSMU növeli azokat.
Célkitűzések: Az előadás célja a közösségimédia-használat, valamint PSMU kapcsolatának vizsgálata az önértékeléssel, illetve hiperaktív-figyelemzavaros tünetekkel. Feltételezzük, hogy mind keresztmetszeti, mind longitudinális elrendezésben kapcsolatot találunk a PSMU és önértékelés, valamint a PSMU és hiperaktív-figyelemzavaros tünetek között, míg a közösségimédia-használati idő ezt a kapcsolatot nem mutatja.
Módszer: Az elemzés során Budapesti Longitudinális Vizsgálat (BLS) első két adatgyűjtési hullámában részt vevő, 5. és 6. osztályos budapesti iskolások (N=1494) adatait használtuk. A kiinduló minta kiválasztása iskolatípus, tankerület és fenntartó szerint rétegzett egylépcsős véletlen mintavétellel történt, a mintavételi egységet az iskolai osztályok képezték. Mindkét hullámában mértük – többek között – a problémás közösségimédia-használatot (Bergen Social Media Addiction Scale; BSMAS; Andreassen és mtsai, 2016), az önértékelést (Rosenberg Self-Esteem Scale; RSES; Rosenberg, 1968) és a hiperaktív-figyelemzavaros tüneteket (Képességek és Nehézségek Kérdőív; SDQ Hiperaktivitás alskála; Goodman, 1997).
Eredmények: Az első hullámban a PSMU előfordulási gyakorisága 1,4%, míg a második hullámban ez az érték 1,6%. Az első hullámban a hiperaktivitás-figyelemzavar tünetek és a hét-közbeni/hétvégi közösségimédia-használat ideje, illetve a PSMU szignifikánsan korreláltak (r(hétközbeni)=0,073, p=0,018; r(hétvégi)=0,117, p<0,001; r(PSMU)=0,204, p<0,001), azonban a kapcsolat a PSMU esetén erőteljesebben jelentkezett. A második hullámban a használati idő, valamint a PSMU és az ADHD-tünetek közötti kapcsolat különbözősége még erőteljesebben látszott (r(hétközbeni)=0,065, p=0,032; r(hétvégi)=0,087, p=0,004), r(PSMU)=0,261, p<0,001). Hasonlóan alakult az első hullámban a PSMU és önértékelés, valamint a használati idő és önértékelés kapcsolata is (r(hétközbeni)=-0,117, p<0,001; r(hétvégi)=-,132, p<0,001; r(PSMU)=-0,162, p<0,001). Az előadás továbbá kitér a longitudinális kapcsolatokra is.
Konklúzió: A közösségi média önértékeléssel, illetve hiperaktív-figyelemzavaros tünetekkel való kapcsolata személyspecifikus (a problémás használókat érinti elsősorban) és a technikai jellemzőktől (mint a használati idő vagy a gyakoriság) kevésbé függ össze.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatja (KKP126835)

Rágódás, aggodalmaskodás és depressziós tünetek serdülőkorban: egyirányú vagy kölcsönös a kapcsolat?

Kökönyei Gyöngyi, Paksi Borbála, Magi Anna, Eisinger Andrea, Demetrovics Zsolt

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet; NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program, Semmelweis Egyetem; Gyógyszerhatástani Intézet, Semmelweis
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet; Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar, Gibraltar, Gibraltar

Kulcsszavak: serdülők; depressziós tünetek; rágódás, aggódás, prospektív vizsgálat

Bevezető és háttér: A depressziós tünetekkel a problémákon való rágódó vagy aggodalmaskodó gondolatok gyakoribb előfordulása már a serdülőkor kezdetén kapcsolatot mutat. A Válaszstílus elmélet szerint például ezek az ún. perszeveratív gondolatok rizikófaktoroknak tekinthetők a depressziós tünetek kialakulása szempontjából. Ugyanakkor más modellek szerint először a depressziós tünetek alakulnak ki, és ezek jelzik előre a perszeveratív gondolatok megjelenését.
Célkitűzések: Az előadás célja a depressziós tünetek és a rágódó/aggódó gondolatok előfordulása közötti prospektív kapcsolat irányának a vizsgálata.
Módszerek: A Budapesti Longitudinális Vizsgálat (BLS) első két adatgyűjtési hullámában részt vevő budapesti iskolások (N=1494) mintáját használtuk. A két adatfelvétel két egymást követő tanévben zajlott, az első hullámban a résztvevők 5. osztályos tanulók voltak. A kiinduló minta kiválasztása az iskolatípus, tankerület és fenntartó szerint rétegzett egylépcsős véletlen mintavétellel történt, a mintavételi egységet pedig az iskolai osztályok képezték. Az elemzésbe azoknak a diákoknak az adatait vontuk be, akik mindkét alkalommal részt vettek a felmérésben és kitöltötték a perszeveratív kogníciókat mérő Nem Produktív Gondolatok Kérdőív Gyerekeknek, valamint a depressziós tünetek előfordulását mérő Epidemiológiai Kutatási Központ – Depresszióskála (CES-D) kérdőíveket. A végső elemzésben így összesen 751 diák adatait elemeztük (fiúk: 46,9%, átlagéletkor az első adatfelvételnél: 10,7 év, szórás=0,53).
Eredmények: Cross-lagged panel modell elemzéssel a nem, az életkor, illetve a célváltozók keresztmetszeti kapcsolatának és stabilitásának kontrollálása mellett a rágódó/aggódó gondolatok az első adatfelvételi hullámban előre jelezték a második hullámban mért depressziós tüneteket ($\beta = 0,10$, $p = 0,015$, $R2 = 0,23$). Továbbá az első hullámban mért depressziós tünetek is előre jelezték a második hullámban mért rágódó/aggódó gondolatok előfordulását ($\beta = 0,18$, $p < 0,001$, $R2 = 0,32$).
Konklúzió: Eredményeink a rágódó/aggodalmaskodó gondolatok és depressziós tünetek közötti kölcsönös kapcsolatra utalnak. Vagyis nemcsak a maladaptív érzelemszabályozási stratégiák alkalmazása jelent rizikótényezőt a depressziós tünetek kialakulása szempontjából, hanem a depressziós tünetek is kedveznek hosszú távon a rágódó, aggodalmaskodó gondolatok kialakulásának és fennmaradásának már serdülőkorban is.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatja (KKP126835)

KREATÍV ISKOLA - EGY KÍSÉRLETI FEJLESZTÉS HATÁSAI

Pallag Andrea

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Az oktatás és képzés világa, különösen a szakképzés, eddig soha nem szembesült olyan komplex kihívásokkal, mint a negyedik ipari forradalom korában. A gyors technológia fejlődés eredménye a mindent átható digitalizáció, a mesterséges intelligencia térnyerése drasztikus hatással van az összes iparágra, megváltoztatva a munkaköri elvárásokat.

Ebben a munkaerőpiaci környezetben a szakmai kompetenciák mellett a keresleti oldalon hangsúlyosan megjelenik az igény a nem szakmaspecifikus, úgynevezett „transzverzális képességekre". A 4K modellben csakúgy, mint nemzetközi think tankek készség-előrejelzéseiben is előtérbe került a kreativitás, amit a munkáltatók elvárásként fogalmaznak meg a munkavállalókkal szemben. A kreativitás tehát kiemelt kompetencia, amelynek fejlesztésére tudatosan és megfelelően ösztönző tanulási környezet kialakításával érdemes törekednie az iskolának, amiről az egész intézményt átfogó megközelítésben szükséges gondolkodni.

Ez a kiindulás inspirálta az eltérő szakemberekből álló szakmai csoportot, egy több elemből álló program kidolgozására és kísérleti elindítására, ami a megújuló szakképzés intézményeinek kreatív fejlődését képes támogatni. Első lépésben a kreativitásfejlesztésre alkalmas tanulási környezet jellemzőinek feltérképezéséhez elkészült az iskola (ön)értékelését támogató keretrendszer. E keretrendszer szintezett deszkriptorai egy visszajelző és fejlesztőeszközként működhetnek, aminek segítségével a kijelölt szempontok mentén az iskola elhelyezheti önmagát egy kreatív jellemzőket körülíró tanulási környezetben, majd a kapott eredmények alapján középtávú intézményi fejlesztési programot dolgozhat ki. A visszajelző és fejlesztőrendszer kipróbálásának első, kísérleti szakaszába 11 technikum nyert meghívást, akik a bevezetésben közvetlen szakmai támogatást kaptak.

A szimpózium a fejlesztési koncepciót, az ennek eredményeként létrehozott kreatív intézményi jellemzőket visszajelző keretrendszert, illetve a kipróbálási folyamatot és annak hatását kívánja bemutatni, miközben a fejlesztés kreatív közegét magyarázó tapasztalatok kontextusába is elhelyezi az adott programot. Részleteiben foglalkozik a fejlesztési koncepció kialakulását eredményező folyamattal, ami tartalmaz a fejlesztést segítő kutatási elemeket is. E kutatási tevékenység nem csak az intézményi önértékelés és a kreativitásfejlesztés hazai és nemzetközi példáinak vizsgálatát jelentette, hanem a kipróbálási folyamat több nézőpontú, külső monitorozását is.

A kutatást támogatta:
Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Egy iskolafejlesztés tervezésének és megvalósításának tapasztalatai – A kreativitás ösztönzése az iskolában

Derényi András

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Kulcsszavak: intézményfejlesztés; fejlesztési folyamat; fejlesztéstámogatói kapacitásépítés

A kreativitás iránti igény – mint az egyik legfontosabb munkavállalói képesség, illetve mint a tanulási eredményességet is befolyásoló kompetencia – előtérbe kerülésével felmerül a kérdés, hogy az iskolák hogyan járulhatnak hozzá a diákok kreativitásának kibontakozásához, fejlesztéséhez. Azok, akik érzik a felelősségét a kreativitásfejlesztés fontosságának, természetesen keresik azokat a jó megoldásokat, amelyek eredményesen bevihetők az iskolafejlesztésekbe (OECD 2019). Ennek egy újabb esete a kreativitásfejlesztés iskolai gyakorlatának javítását célzó hazai kísérleti program, amely egy felsőoktatási intézmény koordinálásával és a közoktatás együttműködésével valósult meg, ahol az átalakuló szakképzés 11 kreatív technikumának bevonásával, a kreativitásfejlesztés érdekében a tudatos intézménytámogatás volt a cél.

Az előadás hármas tagolást követ: először bemutatja a kísérleti program megtervezésének szakmai hátterét, komplex szempontjait, amelyek között megjelennek a kreativitásfejlesztés iskolai lehetőségeivel kapcsolatos nézetek (Lucas & Venckutė 2020); a hasonló célú kísérleti programok, eszközfejlesztések nemzetközi példái és tanulságai (Barajas & Frossard 2018); valamint az iskolai fejlesztések egész iskolát érintő megközelítése (Robinson & Campbell 2010). Másodszor összefoglalja a fejlesztésnek azokat a kritikus tényezőit, amelyeket a kísérleti program kidolgozása és megvalósítása során szükséges volt kiemelten figyelembe venni, így a megfelelő eszközök kidolgozásának a jellemzőit; a hatékony kapacitásépítés tényezőit az önértékelési- és fejlesztési folyamat támogatásához; és a programhoz csatlakozó iskolavezetők és oktatók bevonódását célzó támogatás elemeit. Harmadszor az előadás tárgyalja a kísérleti program minden elemére és több szakaszára kialakított monitoring (követő mérések) funkcióját, és előre vetíti az abból nyert visszacsatolásokat és tanulságokat.

A fejlesztés konklúziói között végeredményben értékeljük a kísérleti programban kialakított eszközök, a fejlesztéstámogatói kapacitásépítés, valamint a megtervezett és megvalósult önértékelő és fejlesztéstervező folyamat eredményeit, működőképességét és hatásait, illetve összegezzük a fejlesztési folyamat közben szükségessé vált korrekciókat, továbbá a fő tanulságokat, amelyek egyrészt segítik a program továbbfejlesztését, másrészt rámutatnak annak általánosítható, más iskolatípusokra és korosztályokra is adaptálható lehetőségeire és esetleges korlátaira.

Irodalom:

Barajas, M., Frossard F. (2018) *The DoCENT Competence Framework for Digital Creative Teaching. European Commission.*

Lucas, B., Venckutė, M. (2020) *Creativity – a transversal skill for lifelong learning. An overview of existing concepts and practices. Literature review report*. EU Science Hub, European Union.

OECD (2019) *PISA 2021 Creative thinking framework*. OECD.

Robinson, W., Campbell, J. (2010) *Effective teaching in gifted education: Using a whole school approach*. Routledge.

Kreativitással az oktatásért – a design perspektívájából

Lipóczki Ákos

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Kulcsszavak: kreatív ipar; tervezői gondolkodás; kreatív tanulás jó gyakorlatai

A nemzetközi verseny, a fogyasztói szokások és trendek gyors változása, a technológiai fejlődés, a környezetvédelmi kérdések, valamint a társadalmasítási igények felé irányuló növekvő figyelem következtében a kreatív ágazatot hazai és nemzetközi szinten egyaránt folyamatos, nagyfokú alkalmazkodási és modernizációs igény jellemzi. A kreatíviparon belül fontos önálló területként jelenik meg a designipar. A designipari tervező-gyártó szektor – szerteágazó kapcsolódásai mellett – egy jól elkülöníthető ökoszisztéma, amelynek jól azonosítható hazai és nemzetközi potenciálja és sajátos fejlesztési igényei vannak az utánpótlás-nevelés terén is. A kreativitás mint legerősebb humán erőforrás társadalmi és gazdasági mobilizálása érdekében kiemelt figyelem kezd irányulni a kreatív tehetséggondozásra fiatalabb korosztályokban, a közoktatás és a szakképzés terén egyaránt.
Az előadás különböző oktatási módszertani fejlesztéseket – mint jó gyakorlatokat – mutat be, amelyek az ökológiai és társadalmi fenntarthatóság erősítése és a kortárs technológia humanizálása mellett a tervezési gondolkodáson alapuló kreatív tanulás támogatására jöttek létre.
A bemutatott jó gyakorlatok oktatási céljai:
• a designgondolkodás és a kreatív készségek fejlesztése;
• korszerű digitális, informatikai és technológiai kompetenciák integrált fejlesztése;
• a magasabb szintű tudásszerzési és alkalmazási (kognitív és affektív) képességek kellő fejlesztéséhez elengedhetetlen alapképességek és ezek integratív alkalmazási képességének megerősítése sajátos oktatási módszerekkel és tematikákkal;
• a problémamegoldás, kooperációs készség és a kritikai gondolkodás fejlesztése valós problémahelyzetekre építve;
• projektalapú oktatás innovatív készségfejlesztési módszerekkel
• a komplex problémák társas megoldásához a szociális kompetenciák fejlesztése.
A jó gyakorlatok többségére jellemző, hogy különböző köznevelési tantárgyakban tárgyalt egy-egy témakör köré építve, a designra jellemző gondolkodásmóddal és tervezői-alkotói módszerekkel (Panke, 2019) dolgozza fel az adott témakör fő problémáit, tapasztalati úton vezetve rá a diákokat a lehetséges megoldásokra. A felfedező, a határokat átlépő, anyagmanipulációs elemeket is bevonó folyamatok során a diákok saját kreativitásuk megélésével szereznek olyan élményeket, amelyek az aktív bevonódás mellett tartós és elmélyült tudáshoz vezetnek. A jó gyakorlatok közös jellemzője továbbá, hogy az eredmények materializált formában is megjelennek, tárgyak, plasztikák, 2D és 3D adatvizualizációk stb. formájában.
Ezeknek a jó gyakorlatoknak a módszerei és tapasztalatai is megjelentek és áthatották a szimpózium témáját adó, a technikumok kreatív fejlesztését szolgáló kísérleti program egészét, amelynek designalapú megközelítése és kreatív elemei is bemutatásra kerülnek.

Irodalom:
Panke, S. (2019) Design thinking in Education: Perspectives, opportunities and Challenges. *Open Education Studies, 1*(1), 281–306. https://doi.org/10.1515/edu-2019-0022

A kreatív iskola önértékelési keretrendszere

Pallag Andrea

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Kulcsszavak: kreatív iskolai környezet; önértékelési keretrendszer; visszajelző és fejlesztőeszköz

Az iskola kreatív jellemzőnek fókuszba helyezését célzó fejlesztés során természetesen cél volt az iskola közegének megfelelő kreativitás fogalom kijelölése. A fogalomnak abban a viszonylag újszerű és tág értelmezésében gondolkodtunk, amely szerint a kreativitás egy minden emberben meglévő lehetőség – amit valami új dolog (gondolat, produktum vagy az ehhez csatlakozó folyamat) létrehozásához vezető szándék vezérel –, és aminek a kibontakoztatását sokféle körülmény, például a tanulási és feladatmegoldási helyzetek környezete nagyban befolyásolhatja. (Craft, 2005) Mára tehát a kreativitáshoz úgy viszonyulunk, ami nem egy kivételes adottság, hanem egy alkotásra kész helyzet, ami nemcsak társadalmi szinten értékes újítások szempontjából érvényes (Big-C, Creativity), hanem a kreativitás különböző szintjeit figyelembe véve a hétköznapi szinten (little-c, creativity) is létrejöhet kiemelkedő kreatív eredmény. (Stein, 1953; Kozbelt, Beghetto, Runco, 2010)

Ez a kreativitásértelmezés magyarázza és hangsúlyossá teszi az iskola fejlesztésben betöltött szerepét is, ami támogatja annak szűkebb értelmezését is. Szűkebb értelemben – a kreativitásfejlesztés intézményes közegében – természetesen a pedagógia területére (is) szűkítjük a fogalmat, azaz olyan kreatív pedagógiai magatartás létére és alkalmazására szeretnénk felhívni az oktatási intézmények figyelmét, ahol minden érintett résztvevő megtapasztalhatja a kreatív iskolai légkörben, a kreatív folyamatok hatására, a kreativitás fejlődését.

Az iskolafejlesztés során a csatlakozó intézmények számára, a kreatív iskolai környezet detektálásának érdekében egy olyan önértékelési keretrendszert hoztunk létre, amely az intézményi működés főbb területeire vonatkozóan, többféle szempont alapján egy szintezett leírással, pontos deszkriptorok mentén segíti az iskola kreatív környezetének feltérképezését, és ez alapján természetesen a megfelelő fejlesztések megtervezésében. Az az elgondolás, hogy a strukturált szempontrendszer az intézményi önvizsgálat, önértékelés során azáltal működhet egy visszajelző és fejlesztőeszközként, hogy egyrészt fókuszált figyelmet irányít az intézményi működés kreatív jellemzőire, másrészt az adott szempontoknak megfelelő négy fejlettségi fokozatban megfogalmazott leírások visszajelző funkciója kijelölheti a fejlesztés irányait is. A kreatív működésre törekvő intézmények feladata tehát, hogy a kreatív iskola keretrendszerének segítségével értékeljék a saját mindennapi működésüket, és mérlegeljék, hogy mely szempontok azok, amelyekben érdemes a fejlődés érdekében stratégiát alkotni. Hosszú távon természetesen ennek az a célja, hogy kreatív intézményi környezetben, minél hatékonyabban fejlődjön a diákok kreativitása is.

Irodalom:

Craft, A. (2005): *Creativity in Schools. Tension and Dilemmas*.

Kozbelt, A., R. A. Beghetto & M. A. Runco (2010) Theories of creativity. *The Cambridge handbook of creativity*, 20, 47.

Stein, M. I. (1953) Creativity and culture. *The journal of psychology*, 36, 311-322.

A kreatív technikumok önértékelési és fejlesztési szempontrendszert bevezető projekt monitoring tapasztalatai

Sass Judit, Bodnár Éva

Pannon Egyetem
Pannon Egyetem

Kulcsszavak: monitoring tapasztalatok; reflexiós megközelítés; TAM

Célunk a kreatív technikumok önértékelési és fejlesztési szempontrendszerének bevezetését támogató monitoringtevékenység tapasztatainak bemutatása. Három ponton történt a program megvalósításának szakmai monitorozása. Az első szakaszban a monitoring fókusza a fogalmak tisztázása, a szakértői szerepfelfogás egységesítése és a szakmai támogatás feladatainak kialakítása volt. A második szakaszban az intézményvezetők elvárásait és az önértékelési folyamatra való felkészülést interjúk segítségével térképeztük fel. A monitoring eredményeként feltárásra került a kreatív technikum fogalmi rendszerének és sikercél intézményi értelmezésének értékelése, reflexiója kognitív térképezéssel. Emellett a szerepek, feladatok tisztázása, a kihívások, források, kockázatok azonosítása történt. Ezeknek eredményeként a fogalmak értelmezésére, a kreatív technikum összetételére, az ideális működésre, a vezetőre és a feladataira vonatkozó visszajelzések születtek. A harmadik monitoring szakaszban a szakértői jelentések, valamint a pilotban résztvevők tapasztalatait dolgoztuk fel dokumentumelemzéssel és kérdőívvel. A kreatív technikum, mint fejlesztési cél elérésével kapcsolatos elképzelések, meglévő tapasztalatok kvalitatív feltérképezése, az észlelt háttértényezők, okok és a kapcsolódó élmények érzelmi tartalmának azonosítása konkrét példák, események felidéztetésével valósult meg, önreflexiós megközelítésben (hagyma-modell, Korthyagen és mtsai, 2018). Emellett a Technology Acceptance Model (Davis, 1989; Vekatesh & Bala, 2008) segítségével az önértékelési rendszer digitális alkalmazásával, mint technológiával kapcsolatos rendszerhasználati tapasztalatokat térképeztük fel, koncentrálva az észlelt hasznossághoz és a használat észlelt könnyűségéhez hozzájáruló tényezőkre, amelyek befolyásolják a használati szándékot, a rendszer fenntarthatóságát. A monitoringtevékenység összegzése nyomán javaslatokat fogalmaztunk meg az önértékelési eszközzel, bevezetési és alkalmazási folyamatával és fenntarthatóságával kapcsolatosan. Azokban az iskolában volt hatása és pozitív fogadtatása a KÖR rendszernek, amelyekben az önértékeléshez csoportmunkában jutottak el, majd az önértékelés tapasztalatait egyre szélesebb körben feldolgozták, így eljutva a fejlesztési terv kidolgozásához. További tapasztalat, hogy a bevezetés során fontos odafigyelni az időzítésre, a vezetés elköteleződésére, a munkaközösségek közötti kommunikációra, együttműködésre, a MIR-rel való párhuzamosság kezelésére, a rendszer értelmezési nehézségeire, az aktív támogató szakértői munka fontosságára, a tanulók motiválására, bevonására.

Irodalom:

Korthyagen FAJ & Nuijtem EE (2018). Core reflection Nurturing the human potential in student and teachers. In J. P. Miller, K. Nigh, M. J. Binder, B. Novak, S. Crowell (eds), *International Handbook of Holistic Education.*

Venkatesh, V., & Bala, H. (2008). Technology acceptance model 3 and a research agenda on interventions. *Decision sciences*, *39*(2), 273–315.

Az önértékelési és fejlesztési szempontrendszer bevezetésének pedagógiai és szervezetfejlesztési eredményei

Sediviné Balassa Ildikó

SZÁMALK-Szalézi Technikum és Szakgimnázium

Kulcsszavak: pedagógiai innováció; szervezetfejlesztés; tanulóközpontú aktív tanulás

A kreatív készségek a munkáltatók számára kiemelt kompetencia, melynek fejlesztése a szakképzés kihangsúlyozott feladata. A kreativitás fejlesztésének támogatását célozta a „kreatív technikum” projekt egy progresszív és innovatív tanuláson és tervezési gondolkodáson alapuló szemlélet bevezetésével, továbbá ezt segítette az önértékelési szempontrendszer kísérleti alkalmazásával. A kreativitásfejlesztés fontos – és az intézményvezetés által is támogatott – feladat a kreatív technikumokban foglalkoztatott tanárok számára, így – az akadályozó tényezők ellenére is – számukra motiváló volt a programban való részvétel.

Előadásomban az önértékelési és fejlesztési folyamat fő szakaszainak intézményi hatásáról, eredményeiről szeretnék beszámolni, fókuszba helyezve a pedagógiai értékeket és a szervezetek program általi fejlődését. Szeretném bemutatni a pilot programba bevont technikumok helyzetfeltáró munkájának hozadékait, továbbá a fejlesztési tervekben megjelenő pedagógia gondolkodás új elemeit.

Fontos feladata volt a programnak a szempontrendszer megismerése és megértése és ehhez kapcsolható értelmezési szakasz, a kreativitásfogalom és az az összefüggésrendszer, amely az iskolai szereplők és partnerek tevékenységét is beazonosította, és az érintetteket bevonta az önértékelésbe.

Tervezem továbbá kiemelni a folyamat további olyan tevékenységeit és azok eredményét is, amelyek az intézmények nagy részében – széles körű együttműködés mellett – a működés különösen jelentős értékeiként jelentek meg, és amelyeket kiemelve az iskolák munkatársai megosztottak egymás között. Ezek közül azokat a pedagógiai innovációkat helyezem középpontba, melyek az intézményekben a pedagógusok által kipróbált fejlesztési, értékelési jó gyakorlatok. Tapasztalataink szerint a program önértékelési szakaszában – a saját értékek, a kreativitásfejlesztés bizonyítékainak gyűjtése során – a korábban megvalósított, de meg nem osztott, pedagógiai eredmények váltak láthatóvá. Jelentős azoknak az – elsősorban a szakmai oktatásban alkalmazott – programoknak, speciális kompetenciákat fejlesztő, tantárgyakon átívelő, projekteknek, a tanulókat és tanárokat bevonó módszertani újításoknak a száma, amelyek az intézményi önvizsgálatok alkalmával felszínre kerültek.

A kreativitásfejlesztéshez kapcsolódó intézményi értékfeltárási szakasz és az elemzés közösen létrehozott eredményéből a szervezetfejlesztési hasznosságot, annak elemeit is megosztani tervezem. A fejlesztési tervek tartalmának összefoglalásában egyrészt a humánerőforrás-fejlesztésről, továbbá azokról az innovatív célokról számolok be, amelyet a legtöbb intézmény megfogalmazott. Végül pedig a fejlesztési kísérlet multiplikációs hatásáról szólok, elsősorban a programban részt vevő iskolákra vonatkozóan.

A TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT TANULÓK MEGISMERÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI KUTATÁSOK TÜKRÉBEN

Papp Gabriella

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A tankötelezettséget biztosító, szabályozó országokban a 20. század elejétől kezdve a tudományos kutatások középpontjába került a tanulói különbözőségek vizsgálata. Az enyhén értelmi fogyatékos, tanulásban akadályozott tanulók tágan értelmezett tanulási képességének vizsgálat a 20. század végén, a 21. század elején számos elemmel bővült. A szimpózium négy kutatása több kutatói műhely elkötelezett oktató/kutató tagjának interdiszciplináris együttműködése eredményeként született munkáját mutatja be. Valamennyi kutatás célja innovatív mérőeszközök felkutatása, fejlesztése és/vagy azok alkalmazása a képességek különböző területén.

Az első előadás a tanulásban akadályozott tanulók hallott és olvasott szövegek feldolgozási képességét elemzi, amely képesség az önszabályozott tanulás szempontjából is kiemelten fontos. Korábbi kutatási eredményekre támaszkodva került sor külön oktatásban részt vevő tanulók vizsgálatára. A részletező adatelemzés segíti a tanulók olvasási folyamatainak jobb megértését, a gyakorlatban a komplex kommunikációs képességfejlesztés módszertanának gazdagodását. És nem utolsó sorban az önszabályozott tanulás fejlődését.

A végrehajtó funkciók (VF) gazdag neuropszichológiai funkciók gyűjtőfogalma. Az önszabályozott tanulás képességén túl számos egyéb -nagyon leegyszerűsítve- viselkedési folyamatra érvényesíthető. A második előadás a VF vizsgálata újabb területére mutat: mindennapi helyzetekben megnyilvánuló VF megismerését lehetővé tevő rövid, önjellemzésen alapuló ADEXI kérdőív kipróbálását valósította meg tanulásban akadályozott tanulók körében. A vizsgálat nem pusztán újabb célcsoportra terjeszti ki az adatgyűjtést és elemzést, hanem a mintába bevont tanulói kör sajátosságaihoz rugalmasan és szakszerűen igazodó, módszertani protokoll is leírásra került. A kutatás eredményeként a nevezett tanulói kör VF vizsgálata újabb mérőeszközzel gazdagodott.

A harmadik előadás a SMETRY-módszer összetevőit ismerteti kapcsolódó kutatások eredményein keresztül. A módszer alkalmazási köre a fejlesztések és a (gyógy)pedagógusi, tanulói szükségletek bővülésével fokozatosan fejlődött. A közel tízéves tapasztalatok összefoglalásában az előadók gyakorlati alkalmazási lehetőségeket mutatnak be, rámutatva a módszer használhatóságára a tanulói közösségekkel kapcsolatos, adat-alapú (gyógy) pedagógusi döntések támogatásában.

A negyedik előadás az IKT eszközök használatát vizsgálja a tanulásban akadályozott tanulók körében. A szisztematikus irodalomfeldolgozás eredményeként válaszokat kaptak a kutatók arra, hogy a célcsoport esetében a tanulásszervezésben, a tanulás folyamatában hol és hogyan alkalmaznak a (gyógy)pedagógusok IKT eszközöket. Az előző három előadásban is szereplő fókusz, a képességmérés, képességfejlődés átszövi az előadást. A kutatás további eredménye, hogy a szerzők nemcsak felhívják a figyelmet a (gyógy)pedagógusok edukálására a témában, hanem maguk is aktívan alakítják az ahhoz szükséges módszertani tudást.

A hallott és olvasott szöveg feldolgozási képességének elemzése tanulásban akadályozott tanulóknál

Macher Mónika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: tanulási akadályozottság; hallás utáni szövegértés; olvasás utáni szövegértés

A vizsgálat célja, hogy rámutasson az eltérő tantervű általános iskolában tanuló 4. osztályos tanulásban akadályozott gyermekek szövegfeldolgozási folyamatainak jellegzetességeire: működésére a hallott és olvasott szöveg esetén; a két terület feldolgozási képességének összehasonlítására; olvasott szöveg esetén az olvasás sebességének és a feldolgozás minőségének összehasonlítására.

A hallott információ feldolgozásának és az olvasottak értelmezésének képessége az iskola elvégzésének sikeressége szempontjából alapvető képesség. Tanulásban akadályozott gyermekek esetében az ezek fejlődéséhez szükséges tényezők általában eltérően fejlődnek, működnek. Korábbi kutatások (Józsa, Fazekasné Fenyvesi, Szenczi, & Szabó, 2014; Kuncze, & Macher, 2017; Macher, 2017) a tanulásban akadályozott gyermekeknél a beszédfeldolgozási folyamatok lassabb fejlődéséről, az olvasási folyamatok elmaradásáról, a szövegértés nehezítettségéről számolnak be a tipikus fejlődésű gyermekek teljesítményéhez képest.

A GMP diagnosztika 12. altesztjének (Gósy, 2006) és a Meixner-féle olvasólap 5-6. feladatának (Meixner Alapítvány közlése) felvételével jól nyomon követhető a hallott és olvasott szöveg megértésének képessége. A vizsgált célcsoport a szegregált oktatási környezetben tanuló tanulásban akadályozott 4. osztályos (N=25) diákok. A tanulásban akadályozottságot nem mint diagnosztikus kategóriát, hanem mint pedagógiai kategóriát értelmezzük, ennek megfelelően ide tartoznak az enyhén értelmi fogyatékos és nehezen tanuló diákok.

Jelen vizsgálat előzetes eredményei megerősítik a beszédfeldolgozás és olvasás területén végzett vizsgálatok korábbi eredményeit (Kuncze, & Macher, 2017; Macher, 2022), miszerint a szegregált oktatási környezetben tanulók szignifikánsan gyengébben teljesítenek a vizsgálati módszerek esetében megállapított sztenderd eredményekhez képest. A hallott és olvasott szöveg feldolgozási eredményei jellegzetes képet adnak. Előadásunkban ezen eredményeket mutatjuk be részletesen.

A részletező adatelemzés során kapott eredmények segíthetik a tanulásban akadályozott gyermekek tanulási folyamatainak megértését, és a gyakorlatban megvalósuló komplex fejlesztőprogramok tervezését elsősorban az anyanyelvi nevelés, illetve a kommunikációs képességfejlesztés módszertana esetében. A vizsgált célcsoportban a tanulási képesség hatással lehet a hallott és olvasott szövegek befogadásának vonatkozásaiban, nehezítve az önszabályozott tanulás megvalósulását, később akár a társadalmi integráció sikerességét.

A végrehajtó funkciókat vizsgáló ADEXI kérdőív kipróbálása tanulásban akadályozott serdülők körében

Szenczi Beáta, Földi Fanni, Józsa Krisztián

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet;
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: végrehajtó funkciók; SNI, tanulási akadályozottság; mérőeszköz

A végrehajtó funkciók (VF) egy gyűjtőfogalom, amely azokat a komplex kognitív folyamatokat írja le, amelyek a cselekvések és gondolatok irányításáért, valamint a célorientált viselkedések fenntartásáért felelősek. Számos modellje és komponense létezik, ezek közül a leggyakrabban említettek a munkamemória, a gátlás és a váltás (Zelazo et al., 2016). Fontos előrejelzői az iskolai teljesítmény mellett a társas sikerességnek (pl. Spiegel et al., 2021). A VF vizsgálatára a különböző neuropszichológiai eljárások és tesztek (pl. Mohai et al., 2016) mellett egyre gyakrabban alkalmaznak kérdőíveket is, amelyek előnye egyrészt, hogy általuk gyorsan nagy mennyiségű adat gyűjthető, másrészt, hogy e kérdőívek nem a laboratóriumi környezetben nyújtott egyszeri teljesítménybe, hanem a mindennapi helyzetekben megnyilvánuló végrehajtó működésekbe engednek bepillantást. E mindennapi helyzetekben megnyilvánuló végrehajtó funkciók (everyday executive function, EEF) tanulásban akadályozott gyerekeknél jó előrejelzői a társas beilleszkedést is meghatározó adaptív viselkedésnek (Gravrakmo et al., 2022). Kutatásunkban az EEF vizsgálatára alkalmas, online ingyenesen elérhető ADEXI (Adult Executive Functioning Inventory; Holst & Thorell, 2018) végrehajtó funkció önjellemző kérdőív magyar változatát (Józsa & Józsa, 2020) próbáltuk ki tanulásban akadályozott, enyhén értelmi fogyatékos, 12-19 éves serdülők (n=112) mintáján. Az adatokat online adatfelvételi környezetben és az ajánlott adaptációk (Kooijmans et al., 2021) elvégzése után gyűjtöttük. A kérdőív segítségével a VF két alapvető elemét, a munkamemóriát és a kognitív gátlást vizsgáltuk 3-fokú Likert-skálás tételekkel. Az önjellemző kérdőív mellett a tanulók pedagógusaival is kitöltettünk róluk egy kérdőívet, a CHEXI (Child Executive Functioning Inventory, Thorell & Nyberg, 2008) magyar nyelvű változatát (Józsa & Józsa, 2020) (Cronbach-α munkamemória::0,86, Cronbach-αgátlás::0,78). Előadásunkban az önjellemző kérdőív pszichometriai sajátosságait mutatjuk be, valamint összevetjük a tanulói önjellemzést a pedagógusok értékelésével. Az ADEXI kérdőívtételeinek eredeti alskálákba tartozásának ellenőrzésére feltáró faktoranalízist végeztünk (KMO=0.80). A 14 tétel egyértelműbb interpretálásához a faktorok rotációját végeztük. A faktorstruktúra igazolta a kétfaktoros elméleti modellt, a faktorok a teljes variancia 44%-át magyarázzák. Az elméleti modell alapján felállított két skála reliabilitásmutatói (Cronbach-α munkamemória::0,82, Cronbach-αgátlás::0,73) a vizsgált minta esetében hasonlóan alakultak mint a korábbi, tipikus fejlődésű serdülőkkel végzett hazai és nemzetközi vizsgálatokban (Holst & Thorell, 2018, Józsa & Józsa, 2020). A pedagógusi kérdőív megfelelő skáláival szignifikáns, pozitív korrelációk mutatkoztak. Eredményeink alátámasztják, hogy az ADEXI önjellemző kérdőív jó kiegészítő vizsgálati eszköz lehet a tesztek mellett a végrehajtó funkciók működésének megismerésében enyhén értelmi fogyatékos serdülők körében.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta. A szerzők a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagjai.

A SMETRY-módszer összetevői és pedagógiai implikációi kutatások tükrében

Szekeres Ágota, Horváth Endre

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: adat-alapú döntéshozatal; többszempontú szociometria; IKT, SMETRY, SNI

Az inklúzióval kapcsolatos kutatásokban egyre nagyobb figyelmet kapnak a tanulók társas kapcsolatai. Ha az egyénre fókuszálunk, akkor láthatjuk, hogy az együttnevelésben részt vevő sajátos nevelési igényű tanulók megfelelő, szükségletalapú oktatása csak akkor biztosítható, ha a szükségletek nemcsak a sajátos nevelési igények kielégítésére fókuszálnak, hanem az oktatás más területein is megvalósulhatnak. Ez adat-alapú döntéshozatallal biztosítható (Wilcox et al., 2021). A pedagógusoknak viszont nemcsak a tanulókkal, hanem a közösségekkel kapcsolatban is döntéseket kell hozniuk, és szükség esetén kijelölniük a közösségfejlesztés célját és irányát. Ehhez objektíven gyűjtött adatokra is szükség van, például annak megállapítására, hogy kik vannak peremhelyzetben a közösségben.
A gyakorlatban sokféle szociometriai eszköz és módszer van használatban az osztálytermi kortárskapcsolatok feltárására, de a legtöbbjük papír-ceruza alapú, és használatuk indokolatlan megterhelést okozhat a tanulóknak (Frederickson & Furnham, 1998). Mindezek miatt kezdődött meg 2013-ban egy IKT-alapú szociometriai módszer fejlesztése, amely felhasználóbarát környezetet teremt mind a diákok, mind az alkalmazók számára. Miután közel egy évtizede használják az eszközt (SMETRY) a legkülönfélébb közoktatási szakemberek, még mindig nehézségek tapasztalhatók az alkalmazásában.
Előadásunkban szeretnénk összefoglalni a Mérei-féle többszempontú szociometrián alapuló SMETRY-módszer fontosabb összetevőit és jellemzőit, úgy mint az egocentrikus és a nem viszonzott rokonszenvi választások elemzésének lehetőségeit, a közösségek utánkövetésének biztosítását, a módszer használatához kapcsolódó etikai kérdéseket, az IKT-alapú adatfelvételi folyamatot, a felhasználói élmény vizsgálatát, a különböző életkorú és képességű csoportokra adatált kérdéssorokat, a fényképek alkalmazásának technikai kérdéseit, valamint a közösségi média használathoz kapcsolódó szociogram vizsgálati lehetőségeit.
A SMETRY-módszer fentebb részletezett legfontosabb jellemzőit egy-egy közösség példáján, valamint egy-egy kutatás eredményein keresztül szeretnénk bemutatni. Az eddigi kutatások eredményei megerősítenek bennünket abban, hogy a SMETRY jó módszer lehet a pedagógusok közösségfejlesztő munkájának mindennapi támogatásában, legyen fókuszban akár egy tanuló helyzete az adott közösségben vagy akár maga a közösség.

A kutatást támogatta:
Jelen publikáció a Miniszterelnökség – Nemzeti Hatóság – képviseletében a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal által támogatott RRF-2.3.1-21-2022-00013 azonosító számú „Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium” című projekt keretében jött létre.

IKT eszközök a tanulásban akadályozott gyermekek oktatásában Szisztematikus szakirodalmi áttekintés

Vágó-Kürti Alexandra, Virányi Anita

Bárányfelhő Fejlesztő és Terápiás Központ
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet;

Kulcsszavak: IKT; tanulási akadályozottság; képességfejlesztés; módszertani tudás

A tanulásban akadályozott tanulók oktatásában releváns szerepet játszhat az IKT (infokommunikációs technológia) eszközök alkalmazása a tanítás folyamatában és a tanulásszervezésben (Connor, 2019; Ronimus et al., 2019; Hautala et al., 2020). A gyógypedagógiai szakirodalomban még kevés adatunk van arról, hogy az IKT eszközök alkalmazása hogyan jelenik meg az említett tanulói csoport oktatásában: (1) jellemzően milyen IKT eszközöket alkalmaznak, (2) milyen céllal alkalmazzák az IKT eszközöket az oktatásban, (3) a (gyógy)pedagógus és/vagy a tanulók használják az IKT eszközöket és (4) jellemzően milyen munkaformában alkalmazzák azokat, valamint (5) milyen módon segítik az IKT eszközök a differenciálást a tanítási-tanulási folyamatban.

A szisztematikus szakirodalmi áttekintés módszertanát követtük a fenti kérdések megválaszolásához, a PRISMA eljárás alkalmazásával. A szisztematikus keresést 2022 februárjában végeztük az EBSCO adatbázisában. Először általános keresést folytattunk a peer-reviewed folyóiratokban 2015 után megjelent tanulmányok között meghatározott kulcsszóhalmaz segítségével, amely a tanulási akadályozottság, a differenciálás és az IKT kapcsolódó kulcsszavait is lefedte. Majd az előre meghatározott beválogatási és kizárási kritériumok alkalmazása után 13 tanulmányt vonhattunk be az elemzésbe (n=13).

Eredményeink azt mutatják, hogy a használt IKT eszközök online alkalmazások, valamint speciális eszközt igénylő megoldások, de az appok nagyobb aránya és sokrétűbb felhasználása tetten érhető. Az IKT eszközöket elsősorban képességfejlesztés céljából alkalmazzák (pl. akadémikus készségek/képességek, STEM területeken releváns képességek), és jellemzően a tanulók egyéni munkaformában használják. A differenciált tanulásszervezésben az IKT eszközök használata túlnyomórészt az eltérő nehézségi szint és az eltérő feladattípus alkalmazásán alapul. Az IKT instruktivista (learning from technology) vagy konstruktivista (learning with technology) megközelítésben való alkalmazása (Moon, Francom, & Wold, 2021) jelentőségteljes lehet a gyógypedagógiai oktatás-nevelés szempontjából is.

Úgy véljük, ezzel a (gyógy)pedagógus szakmai-módszertani tudása is középpontba kerül, ami esszenciális eleme a megfelelő (IKT) eszköz, forma és mód kiválasztásának. Mindez felveti a tanulásban akadályozott tanulókkal foglalkozó (gyógy)pedagógusok digitális eszközökkel kapcsolatos módszertani képzésének szükségességét, fontosságát is. Szisztematikus szakirodalmi áttekintésünk a gyakorló (gyógy)pedagógusok számára is hasznos lehetőségeket mutat be munkájuk gazdagításához.

AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDOT TÁMOGATÓ SZOKÁSALAKÍTÁS VIZSGÁLATA ÓVODÁS KORÚ GYERMEKEK ÉS KISGYERMEKET NEVELŐ SZÜLŐK KÖRÉBEN

Podráczky Judit

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Az egészségtámogató szokások megalapozása koragyermekkorban kitüntetett jelentőségű. A nevelés ebben az életkorban voltaképpen a szokásalakításra épül, melynek során az aktivitáson, cselekvésen, illetve optimális esetben az ezen keresztül történő készség- és képességfejlesztésen van a hangsúly. Az ismeretek minden esetben konkrét tevékenységekhez kapcsolódnak, a tevékenységek pedig készségek, képességek fejlődését és attitűdök alakítását célozzák. Ez a logika a gyakorlatban a gyermekek egészségkompetenciájának fejlesztése folyamatában többé-kevésbé korábban is érvényesült, de elméletileg és tudományosan eddig még kevéssé volt megalapozott. A hazai óvodai egészségnevelés tudományos kutatáson alapuló fejlesztéséhez kíván ezért hozzájárulni az a kutatási projekt, amely az egészség- és környezeti nevelési szokások szerepét hangsúlyozza és erre alapozza az óvodai kompetenciafejlesztést. A projekt több tartalmi dimenziója közül ebben a szimpóziumban az egészségnevelés területéhez kapcsolódó kutatásokra fókuszálunk.

Az első előadás az egészségnevelési szokások alakításának irányt mutató nemzetközi sztenderdek hazai adaptációjának megfontolásait és folyamatát mutatja be, az azt követő pedig a sztenderdekre hangolt, óvodások egészségkompetenciájának diagnosztikus mérését célzó mérőeszköz kipróbálásának első tapasztalatait összegzi. Ez a két előadás azért tekinthető jelentősnek, mert a hazai térben ezidáig sem sztenderdekkel, sem egészségkompetenciát mérő eszközzel nem rendelkeztünk. Ennek az eszköznek a nagymintás kipróbálása és validálása még előttünk áll, az első pilot vizsgálat eredményei azonban már rendelkezésre állnak és segítenek a mérőeszköz finomhangolásában.

A harmadik előadásban bemutatott kutatás 4-6 éves óvodások egészségfogalomhoz kapcsolódó asszociációit térképezi fel. Az óvodások szóasszociációs vizsgálatának vannak hazai és nemzetközi előzményei, az egészségfogalom vizsgálatára azonban az eddigi kutatások nem terjedtek ki. A szóasszociációk tartalmi elemzése során első lépésként azt vizsgáltuk, hogy az asszociációkból milyen egészségfogalom rajzolódik ki.

Az óvoda egészségfejlesztő, a gyermekek egészségtudatos magatartását alakítani kívánó tevékenysége abban az esetben lehet eredményes, ha ismeri a gyermeket nevelő legfontosabb színtér, a család egészségtámogató gondozási-nevelési gyakorlatait. Ebből a megfontolásból került a szimpóziumba az óvodáskorú gyermeket nevelő szülők egészségműveltségének kérdőíves vizsgálata, továbbá az az átfogóbb vizsgálatot megalapozó interjú kutatás, ami az anyák egészségfelfogásáról és egészségműveltségéről gondozási-nevelési gyakorlatukon, szokásalakító tevékenységükön keresztül igyekszik tájékozódni és inputokat rögzíteni a kutatás folytatásához.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Nemzetközi egészségnevelési sztenderdek a koragyermekkori intézményes nevelésben

Finánczy Judit, Csima Melinda

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: egészségnevelés; nemzetközi sztenderd; koragyermekkor

A 3-7 éves gyermekek intézményes nevelése nemzetközi összehasonlításban rendkívül heterogén (Royer & Moreau, 2015): mind a nevelési-gondozási intézmények elnevezése (preschool, kindergarten, child care, nursery school etc.), mind a gyermekekkel foglalkozó szakemberek képzettsége és megnevezése sokszínű (preschool teacher, kindergarten teacher, caregiver, early childhood teacher/educator, day care teacher, child care provider etc.). Az intézményi különbözőségekből adódóan a koragyermekkori nevelés funkciója is eltérő hangsúlyt kap: sok esetben a gondozási funkció az elsődleges, míg máshol a szocializáció és a képességfejlesztés kerül előtérbe. Mindezekből következik, hogy az intézményes egészségnevelés, valamint az ehhez kapcsolódó irányelvek és sztenderdek országonként nagy változatosságot mutatnak.

Vizsgálatunk célja az óvodás korosztályra vonatkozó nemzetközi egészségnevelési sztenderdek feltárása, valamint ezek összevetése a magyar óvodai egészségnevelés szemléletével.

A WHO (2021) koragyermekkori egészségnevelésre vonatkozó sztenderdjei főként a táplálkozásra, a fizikai aktivitásra, a képernyő előtt töltött időre és a pihenésre vonatkoznak, valamint nagy hangsúlyt fektetnek a szülők és az intézmények együttműködésére.

Számos országban nem léteznek egységes érvényű egészségnevelési sztenderdek, helyette inkább ajánlásokat vagy irányelveket fogalmaznak meg. Új-Zélandon a kidolgozott irányelvek főként az intézményi infrastruktúrára és a szomatikus egészségre vonatkoznak (Health and Safety Guidelines for ECCS, 2014), míg Ausztráliában a táplálkozás, a fizikai aktivitás és a higiénés szokások mellett az őslakos és/vagy kedvezőtlen szociokulturális hátterű gyermekek egészségnevelése kap kiemelt szerepet (NAP, 2019). Az indiai irányelvek a szomatikus egészség mellett a biztonságos intézményi környezetre helyezik a hangsúlyt (Uppal et al., 2020). Litvániában - Magyarországhoz hasonlóan - az óvodák dolgozzák ki egészségnevelési programjukat a szabályozó dokumentumok alapján (Lamanauskas et al., 2021). Ausztriában és Németországban kizárólag az óvodai közétkeztetésre vonatkozóan állnak rendelkezésre sztenderdek (BMSGPK, 2022; DGE-Qualitätsstandard, 2022).

Az Egyesült Államokban nyolc nemzeti egészségnevelési sztenderdet határoztak meg (Joint Committee on National Health Education Standards, 2007), melyekhez életkori szakaszonként bővülő indikátorokat rendeltek a gyermekek egészségére és az azt támogató szokásokra fókuszálva. Ezek alapján a tagállamok kidolgozták saját sztenderdjeiket, melyek közül az óvodás korosztályban - holisztikus szemlélete és koherenciája miatt - Kalifornia Állam egészségnevelési sztenderdjei (Health Education Content Standards for CPS, 2009) illeszkednek leginkább a magyar óvodai egészségneveléshez.

A vázolt nemzetközi egészségnevelési sztenderdek és a hazai óvodai egészségnevelési tartalmak áttekintése alapján olyan mérőeszközt fejlesztettünk, mely alkalmas lehet az óvodás gyermekek egészségkompetenciájának vizsgálatára.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Óvodások egészségkompetenciájának diagnosztikus mérését szolgáló mérőeszköz kipróbálásának első tapasztalatai

Podráczky Judit, Finánccz Judit, Józsa Krisztián, Csima Melinda

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: óvodáskor; egészségkompetencia; diagnosztikus mérőeszköz

Az óvodai nevelés folyamatában az egészséges életmód szokásainak a megalapozása kitüntetett jelentőségű, ami abban is megnyilvánul, hogy ez a terület az óvodai nevelés számára megfogalmazott feladatok sorában az első helyen szerepel. Az élet korai szakaszában adaptálódó egészségvédő jó szokások teremthetik meg az alapját az eredményes iskolaalapú beavatkozásoknak, hosszabb távon pedig a felnőttkorban kívánatos egészségviselkedésnek (Nagy, 2019). A terület elméleti-gyakorlati jelentőségét és hosszabb távú hatásait mérlegelve meglepő, hogy az óvodások egészségkompetenciájának vizsgálata és egészségszokásaik alakításának tudományos megalapozása mindeddig kevés figyelmet kapott.
Ezt a hiányt igyekszik pótolni az a kutatás, amelynek keretében első lépésként a nemzetközi szakirodalomban fellelhető, óvodás korosztályt célzó egészségnevelési sztenderdek hazai adaptációjára tettünk kísérletet, majd a sztenderdekhez illeszkedve mérőeszközt dolgoztunk ki óvodások egészségkompetenciájának feltérképezésére. A kerettörténetbe illesztett játékos feladatokat a nemzetközi példákat követve az egészségnevelés alábbi területeihez kapcsoltuk: táplálkozás, fizikai aktivitás, testtudatosság (növekedés és fejlődés), sérülések megelőzése és biztonság, kockázatkerülő magatartás (alkohol, dohány és egyéb kábítószerek), mentális, érzelmi és szociális egészség, személyi higiéné és közösségi egészség. A gyermekeknek minden felsorolt területen piktogramok segítségével kell döntést hozniuk a szituációk egészséges/egészségtelen vagy helyes/helytelen voltáról, kiválasztaniuk az adekvát reakciókat, illetve megítélniük, hogy milyen esetben kihez fordulhatnak segítségért.
A mérőeszközhöz kapcsolódó első pilot vizsgálatra 2023. február-április között, tizenöt 4-6 éves óvodás gyermek bevonásával került sor. A tesztelés elsődlegesen a piktogramok jóságára, a szituációk és feladatok érthetőségére, a vizsgálathoz szükséges optimális idő és körülmények feltérképezésére irányult. A pilot vizsgálat nagyon hasznos tapasztalatokkal szolgált a mérőeszköz további finomítását illetően. Az eredmények megmutatták, hogy mely képeket szükséges cserélni, hol kell a kerettörténetet vagy az instrukciót módosítani, mely szituációk bizonyultak túl nehéznek a gyermekek számára, illetve az eszköz kipróbálását végző vizsgálatvezető olyan lehetséges könnyítésekre is javaslatot tett, amelyek segítségével a gyermekek többsége képes a feladatok megoldására. A mérőeszközt a pilot tapasztalatai alapján fejlesztettük tovább, amely változat kipróbálása egy nagyobb mintán most van folyamatban. Az eszköz a pilot próbákat követően várhatóan alkalmas lesz óvodások egészség-kompetenciájának vizsgálatára, továbbá a szokásalakítás folyamatának tudatosabb megtervezésében segítheti az óvodapedagógusok munkáját.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

4-6 éves gyermekek egészségfogalmának tartalmi dimenziói

Csima Melinda, Finánczc Judit, Nagyházi Bernadette, Zentai Gabriella, Podráczky Judit

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: óvodások egészségfogalma; szóasszociációs vizsgálat; egészségmodellek

Az óvodáskorú gyermekek egészséghez való viszonyulásában és egészségtámogató szokásainak kialakításában az óvoda szerepe kiemelt jelentőségű (De Blasio et al., 2022), ennek megfelelően az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja az egészséges életmódra nevelést hangsúlyosan kezeli. Az egészségkompetencia megalapozása, az egészség fenntartásához, illetve annak fejlesztéséhez szükséges szokások beágyazása a kisgyermekek formálódó szokásrendszerébe akkor lehet eredményes, ha az életkoruknak megfelelő szintű, korszerű ismeretekkel és készségekkel rendelkeznek az egészség-betegség kérdéskörében (Bánfai-Csonka et al., 2022). Az egészségfogalom ismerete és megértése lehetővé teszi a gyermekek számára, hogy tudatos döntéseket hozzanak az egészségükkel kapcsolatban, hozzájárulva az egészség és az életminőség hosszútávú fenntartásához (Bröder et al. 2017). Az óvodások egészségfogalmának megismeréséhez vihet közelebb bennünket a gyermekek egészséggel kapcsolatos fogalmi hálójának feltérképezése, egészséggel, betegséggel összefüggő asszociációik feltárása.
Kutatásunk célja ennek szellemében a 4–6 éves gyermekek (n=288) egészséggel kapcsolatos fogalmi hálójának feltérképezése volt szóasszociációs vizsgálat alkalmazásával. Kutatási kérdéseink az egészséghez kapcsolódó fogalmakhoz társított asszociációk mennyisége és összetettsége mellett arra irányultak, hogy a gyermekek egészségértelmezése milyen tartalmi elemeket hordoz, s mely egészség-betegség modellhez illeszthető leginkább.
Az “egészség” hívószóhoz társított asszociációkat első lépésben tartalmi egységekre bontottuk, 343 ilyen elemet találtunk. A nem releváns asszociációk kizárását követő tartalmi elemzés az egészség dimenzióit tekintve a biológiai egészségdimenzió erőteljes dominanciáját mutatta, melyhez kapcsolódóan a gyermekek gyakran társítottak olyan tartalmakat, amelyek elsősorban a biológiai egészség megőrzéséhez járulnak hozzá (gyümölcs, zöldség). A biológiai egészségdimenzió túlsúlyával összefüggésben megállapítható továbbá, hogy egészségfogalmuk leginkább az alapvetően patogenetikus irányultságú biomedikális modellhez illeszthető, mely az egészséget a betegség hiányaként definiálja. Ennek megfelelően az egészség hívószóhoz kapcsolódó “nem vagyok beteg” asszociáció mellett gyakran jelentek meg az egyes betegségek tüneteire vonatkozó utalások, kifejezések.
Eredményeink arra utalnak, hogy a gyermekeket körülvevő felnőttek (szülők és pedagógusok) is a biomedikális modellben gondolkodnak az egészségről, azt leginkább néhány egészséges tápanyaggal és a betegség hiányával igyekeznek magyarázni a gyermekek számára. Az óvodáskorú gyermekek körében végzett szóasszociációs vizsgálat eredménye arra hívja fel a figyelmet, hogy a pedagógusok és a szülők körében is szükséges többet foglalkozni a korszerű egészségfogalommal, mert az általuk közvetített minták és gondolkodásmód jelentős hatást gyakorol a felnövekvő generációk egészségfogalmára és egészséggel kapcsolatos döntéseire.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Óvodáskorú gyermeket nevelő szülők egészségműveltsége

Keresztes Viktória, Csima Melinda

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: egészségműveltség; mérőeszközök; szülők

A felnövekvő generációk egészségkompetenciájának megalapozásában a szülők egészségműveltsége kiemelt jelentőségű. Az elmúlt évtizedekben intenzív kutatói érdeklődést generált a felnőtt lakosság egészségműveltségének megismerése (Koltai & Kun, 2016; Sorensen és mtsai, 2012), s ezzel párhuzamosan egyre nagyobb számban jelennek meg a különböző ismérvekkel (demográfiai csoportok, foglalkozási csoportok, krónikus betegek), jellemzőkkel rendelkező társadalmi csoportokra irányuló kutatások, azonban viszonylag kevés foglalkozik a szülői egészségműveltség kérdéskörével (Bánfai-Csonka et al., 2022; Gács, Koltai & Kun 2019, Gibs et al., 2016).

Keresztmetszeti, kvantitatív vizsgálatunk célja az óvodáskorú gyermeket nevelő szülők egészségműveltségének feltárása, valamint az azt befolyásoló tényezők azonosítása volt. A szociodemográfiai háttérjellemzők megismerésére irányuló kérdések mellett az egészségműveltség mérésére a Health Literacy EU Q16 kérdőívet, a szülői egészségműveltség megismerésére a Gács és Csizmady (2013) által fejlesztett szülői kérdőív egyes elemeit építettük be kutatási eszközünkbe. Ezek a kérdések a gyermekalapellátás szereplőivel való kommunikáció sikerességére, illetve a leggyakrabban előforduló gyermekbetegségekkel kapcsolatos ismeretekre vonatkoztak. Az adattisztítást követően 161 szülő adatait elemeztük. A minta jellemzésére leíró statisztikát, a változók közötti összefüggések vizsgálatára matematikai statisztikai próbát (Spearman-féle rangkorreláció) alkalmaztunk.

A válaszadók egészségműveltség szintje magasabbnak bizonyult, mint azt a korábbi hazai egészségműveltség-vizsgálatok alapján vártuk. Ennek oka lehet egyrészt a vizsgálatunkba bevont szülők magas iskolai végzettsége, másrészt pedig az egészségügyi ellátórendszer szereplőivel való szorosabb kapcsolat, mely a gyermekek életkorával függ össze. Az összesített egészségműveltség-index és a szakemberekkel történő kommunikáció sikeressége közötti kapcsolat elemzése több területen is igazolta, hogy minél magasabb szintű a szülő egészségműveltsége, annál kevésbé jelent problémát a szakemberekkel történő kommunikáció (a korrelációk -0,375 és -0,258 közöttiek; $p<0,05$). Az egészségműveltség szintje nem mutatott kapcsolatot az ismeretek szintjével ($r=0,04$; $p>0,05$), ami jelzi, hogy attól, hogy a szülő úgy véli, kellőképpen tájékozott az egészséggel, egészségügyi ellátórendszerrel kapcsolatos kérdésekben, nem biztos, hogy megfelelő ismeretekkel rendelkezik a gyermekbetegségek terén.

A magasabban kvalifikált szülői csoportban végzett vizsgálatunk rámutatott arra, hogy gyermekegészségügyi kérdésekben a szülők több területen is tájékozatlanok. A két különböző mérőeszköz alkalmazásával nyert eredmények közötti korreláció hiánya felhívja a figyelmet arra, hogy néhány kérdéskör esetén azok nem minden esetben tudtak érvényes válaszokkal szolgálni, mely kijelöli a feladatot a szülői egészségműveltség feltárására alkalmas mérőeszközök kidolgozása terén.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Kisgyermeknevelési és -gondozási gyakorlatok, szokások feltárása édesanyák körében, különös tekintettel az egészségnevelésre és egészségműveltségre

Soós Evelin, Podráczky Judit

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: egészségnevelés; egészségműveltség; szülői interjúk

Az egészségvédő szokások korai megalapozása, ezzel együtt az egészségveszteséget eredményező kockázatok megelőzése egyéni és társadalmi szempontból is nagy jelentőséggel bír, s ebben a nevelési színterek szerepe meghatározó (De Blasio et al., 2022; Fodor, 2015). Pedagógusként törődnünk kell egyfelől saját egészségünkkel és a ránk bízottak egészségmagatartásának formálásával, másfelől – minthogy a következő generációk egészsége a család és a pedagógusok közös felelőssége – a családi hatásrendszer indirekt formálásával is. Ezt akkor tudjuk eredményesen megtenni, ha ismerjük a családok egészségtámogató gondozási-nevelési gyakorlatait, képünk van azok mibenlétéről, tartalmáról és minőségéről. Ezt célozza az a kutatás, melynek fókuszába a szülők egészségműveltségének (health literacy), azzal összefüggésben azoknak az egészséget előmozdító szokásoknak, gondozási-nevelési gyakorlatoknak a megismerését állítottuk, amelyek a kisgyermekes családok gondolkodását és napi gyakorlatát irányítják.

Az átfogóbb kérdőíves vizsgálat megalapozásának céljával 2023 tavaszán 10 édesanyával készült félig strukturált interjú. Az interjúk a napi rutinok megismerését, a személyes tapasztalatok, érzések jelentőségének, illetve az egészségműveltség és az egészségnevelésről való gondolkodás összefüggéseinek a megértését segítették. A minta kiválasztásánál a heterogenitásra törekedtünk: egygyermekes, nagycsaládos, fiatal, idősebb, roma származású, iskolázott, kevésbé iskolázott, aktívan kisgyermeket és már felnőtt gyermeket is nevelő anya került a mintába. Az adatfelvétel online módon, Teams szoftver használatával történt, az interjúk rögzítésére szintén a Teams alkalmazás átirat funkciójának segítségével került sor. A kérdések a szociodemográfiai háttér feltárásán túl a gyermek életútját követve a várandósság időszakára, a gyermek intézménybe kerülése előtti és utáni időszak történéseire irányultak, egészségnevelési és egészségműveltséget vizsgáló kérdésköröket célozva.

Az eredmények azt mutatják, hogy a magasabb iskolai végzettségű édesanyák esetében inkább tapasztalható a holisztikus egészségfelfogás, illetve a várandósság és a szülés körüli tényezők befolyásának a gyermek későbbi életére ők tulajdonítanak nagyobb jelentőséget. Az alacsonyabb iskolázottságú anyák inkább vélekednek úgy, hogy ezeknek a körülményeknek nincs hatása. A generációs tudásátadásra (hagyományos női tudásátörökítésre) inkább az alacsonyabb iskolai végzettségű anyák támaszkodnak azokban a családokban, ahol a nagyszülő elérhető. Általános tapasztalat, hogy az interjúalanyok nehezen tudják a szokás fogalmát megragadni, illetve saját életükre vonatkoztatva megítélni, hogy hétköznapi rutinjaikban mi tekinthető szokásnak. Az egészségműveltséget vizsgáló kérdésekre – melyeknél gyakorlati megoldásokat vártunk az anyáktól – végzettségtől és életkortól függetlenül helyes válaszok érkeztek.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

PEDAGÓGUSOK CSALÁD-ISKOLA PARTNERSÉGGEL KAPCSOLATOS NÉZETEI ÉS FELKÉSZÜLTSÉGE

Pusztai Gabriella

Debreceni Egyetem

A tanulók nap mint nap megteszik az utat a család és az iskola között, s ilyenkor kisebb-nagyobb, esetenként jelentős kulturális távolságot kell áthidalniuk. A szakirodalomban konszenzus van arról, hogy sem az iskola, sem a család nem lehet eredményes a másik fél támogatása nélkül. Ennek ellenére a szülők és az iskola együttműködésének kialakítását a pedagógusok többsége nem tekinti központi feladatának. A PISA 2018 adatai szerint a magyar oktatási rendszer teljesítménye ezen a téren is elmarad az OECD átlagtól, a pandémiás időszakot követő változások, a digitális technológiák megnövekedett szerepe és a különböző társadalmi hátterű, s a nyelvi, kulturális kisebbséghez tartozó szülőkkel való együttműködés kihívásai miatt különösen fontos kérdés, hogy milyen tényezők befolyásolják a szülő-iskola együttműködést, s hogyan erősíthetők-e az ezzel kapcsolatos pedagógus kompetenciák. A nemzetközi kutatások egy része a szülők oldaláról vizsgálja a kérdést, s a szülői felkészültségre és a részvétel hajlandóságára, ennek minőségére koncentrálnak, mások felismerik az pedagógusok és az iskola kezdeményezőkészségének jelentőségét (Epstein et al. 2001, Paseka-Byrne 2019). Hoover-Dempsey és Sandler (1995) komplex modellje szerint a szülői szerepértelmezést és hatékonyságérzetet is befolyásolja az iskolai szereplők szülők felé mutatott nyitottságának percepciója. Az iskola oldaláról a partnerség értelmezhető iskolavezetési modellként, a szervezeti kultúra, az iskolai policy egy dimenziójaként, de a pedagógus kompetenciák egy típusaként is (Westergård-Galloway 2010). Gerdes és társai (2020) szerint a partnerségnek különböző fokozatai vannak, melyek közül a legalsó szintű a kooperáció, amikor a család és az iskola közötti információs csatornák ugyan működnek, de eltérő helyzetértelmezéseik miatt nem alakul ki közös tudásuk. A koordináció esetén rendszeres és célirányos interakció zajlik az egymást kompetensnek tekintő a felek között, s így az iskolai és otthoni támogatás összehangoltan zajlik. A leghatékonyabb szintet kollaborációnak nevezik, amikor kialakul a közös tapasztalatokon nyugvó tudásintegráció, s a közös felelősség alapján álló kölcsönös bizalom, melynek eredménye a segítség felajánlásának és fogadásának képessége. A család és az iskola tanulói eredményességet támogató partnerségével foglalkozó kutatásunk során a szülői kikérdezés mellett az iskolai szereplők magatartását is vizsgáltuk. Előadásainkban a pedagógusokkal és iskolai segítő szakemberekkel készült egyéni és fókuszcsoportos interjúk alapján képszült nagyterjedelmű szöveges adatbázis elemzésének eredményeit mutatjuk be. Az elemzést ATLAS.ti szoftver támogatásával végeztük. Eredményeink alapján azonosítani tudtuk azoknak a tényezőknek a sorát, melyek hatással lehetnek a pedagógusok e területen mutatott nézeteire, felkészültségére és eredményességére.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatja

Szülők önkéntes iskolai részvételének formái pedagógus szemmel

Kocsis Zsófia, Fényes Hajnalka, Markos Valéria, Fazekas Elek

Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: család-iskola partnerség; szülők iskolai önkéntessége

Előadásunkban a szülők önkéntes munkavégzését mint az iskolai részvétel egy formáját vizsgáljuk. Az Epstein (2010) által kialakított hat bevonódási típus egyike a szülők iskolai önkéntes munkája, amely gyakran azért kerül a nemzetközi oktatáskutatás homlokterébe, mert önkéntesség pozitív hatást gyakorol a gyermek iskolai életére. Míg nemzetközi szakirodalom széles körben vizsgálja a szülők önkéntességét, mint az önkéntesség típusát és formáit, motivációját (Epstein 2010, Smith 2006, Lemmer 2007, Myers 2022), addig az erre vonatkozó magyarországi kutatások száma limitált. Fő kutatási kérdésünk, hogy a szülői bevonódás ezen formája, hogyan jelenik meg a mintában szereplő tanárok interpretációjában. Hátrányos és halmozottan hátrányos tanulói kompozícióval rendelkező általános- és középiskolák pedagógusaival készítettünk interjút három megyében, akiket többlépcsős, rétegzett mintavétellel választottunk ki. 38 olyan interjút dolgoztunk fel, amelyben megjelent a szülők önkéntes munkája. A témaanalízis eredményei szerint a pedagógusok a felkérésre, vagy a kényszerből történő részvételt is az önkéntesség kategóriájába sorolták, miközben a tulajdonképpeni önkéntesség alig van jelen. A szülők jellemzően alkalmi önkéntesek, legintenzívebben a szülői munkaközösség képviselői vesznek részt. A típusanalízis során négy szülőtípus rajzolódott ki: (1) Az iskolai szintű döntésekbe is bevonódó, erősen elkötelezett SZMK tagok, (2) Osztályszintű döntésekbe és szervezési feladatokba bevonódó SZMK tagok, (3) Alkalmi feladatokba önként bevonódó szülők, (4) Kérésre bevonódó, alkalmi önkéntes szülők. Az eredményeink betekintést nyújtanak a szülők iskolai önkéntes munkájának értelmezésébe. Míg a nemzetközi viszonylatban a szülők iskolai önkéntességének hagyománya van, magyarországi viszonylatban a szülők önkéntes munkája kevésbé kiaknázott terület. A pedagógusok interpretációjából kirajzolódik, hogy az önkéntes munkát vállaló szülők elsősorban a saját gyermekük érdekét szem előtt tartva önkénteskednek, de a motivációjukban az átfogóbb, segítő cél is megjelenik, amelyre építhetnek az iskolák.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatja.

Iskolai segítő munkatársak szülőkkel kapcsolatos munkájának lehetőségei és akadályai

Csók Cintia, Pusztai Gabriella

Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: család-iskola partnerség; iskolai segítő munkatársak

A pedagógusok a különböző oktatási rendszerekben eltérő feladatkörrel vannak felruházva attól függően, hogy az iskolában milyen segítő munkatársak foglalkoznak a tanulókkal és milyen személyzet asszisztál a pedagógus oktatási és nevelési munkájában. A szakirodalomban vegyesen találkozunk a tanárok és a szülőkkel való kapcsolattartást támogató szakemberek említésével, de arról nincsen adatunk, hogy milyen arányban osztoznak ezen a tevékenységen. Kutatásunk célja annak feltérképezése, hogy az iskolai segítő szakemberek hogyan tudnak hozzájárulni a szülői bevonódás erősítéséhez. Kutatási kérdésünk, hogy a különböző társadalmi és területi kontextusokban milyen lehetőségei és akadályai vannak az iskolai segítők szülőkkel kapcsolatos munkájának? A kvalitatív kutatásba bevont területként Magyarország három leghátrányosabb helyzetű megyéjét választottuk, ahol a legmagasabb az alacsony státusú, hátrányos helyzetű tanulók aránya (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Hajdú-Bihar megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye). A válaszadók kiválasztására kvótákat határoztunk meg, melyek kialakítása megye, iskolatípus, iskolafenntartó és pályaszakasz szerint történt, majd a kvótákat figyelembe véve hólabda mintavétel segítségével kértük fel őket. Egyéni interjúban tíz osztályfőnöki tapasztalattal rendelkező pedagógust, valamint hét fókuszcsoportos interjúban további 39 szaktanárt, és egy fókuszcsoportba szervezve négy iskolai segítő munkatársat kérdeztünk meg. Az interjús kutatás egyik fontos megállapítása, hogy a pedagógusok-szülők közötti kapcsolattartásra társadalmi-területi szempontból nagy eltérések jellemzők, ezért a szülői elköteleződést erősítő képességek fejlesztése kihívást jelentő iskolai feladat, mely a pedagógusok és az iskolai segítő szakemberek speciális felkészülését és többletmunkáját igényli. A nemzetközi szakirodalom megállapításaival összhangban felfigyeltünk arra, hogy az iskolai segítő munkatársakat eltérő mértékben vonják be a család és az iskola közötti kapcsolattartásba, noha hasznos tapasztalatokkal és aktivitással tudják segíteni ezt a tevékenységet. A családi élethelyzetek értelmezése, a szülőkkel való bizalmi kapcsolat kiépítése, s különösen az alacsony státusú, kisebbségi és társadalmilag elszigetelt közösségekből származó diákok esetén családlátogatás, információnyújtás és közösségfejlesztés révén az iskolai segítők aktívabb, tudatosabb részvétele fontos hozzájárulás lehet a nevelési színterek közötti együttműködés erősítésének. A kutatási eredményeinkből levonható gyakorlati konklúzió, hogy a pedagógusok szerint az iskola szülőkkel való kapcsolatának működtetése az iskolarendszer bizonyos szegmenseiben kifejezetten nehéz, itt lenne fontos szerepük az iskolai segítő munkatársaknak, azonban a jelenlegi struktúrában ez nem valósul meg az igényelt mértékben és módon.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatja.

Pedagógusok értékrendjének összefüggése a család és iskola közötti együttműködéssel

Bencze Ádám, Szilágyi Edit, Kelemen Henrietta

Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: család-iskola partnerség; értékrendek; pedagógusok

A tanulók iskolai eredményessége és a szülők iskolai bevonódása közötti kapcsolatra már számos nagymintás kutatás felhívta a figyelmet. Ugyanakkor a szülő-iskola együttműködés sikerességének kulcsfontosságú aspektusait, a megvalósítás lehetséges módjait még vizsgálják a kutatók. Napjaink plurális társadalmaiban többféle értékrendszer él egymás mellett egyidejűleg, melyeket Inglehart és Welzel értékkutatásai alapján értelmezünk. Az általános értékpreferenciák tükröződnek a nevelési értékekben, s korábbi kutatások rámutattak a szülők és a pedagógusok nevelési értékei közötti eltérések jelentőségére (Hauser-Cram et al. 2003, Bacskai 2008, Pusztai et al. 2021, Major et al. 2022). Kvalitatív kutatásunkban a pedagógusok értékpreferenciáinak a szülői bevonódásra tett hatásait tárjuk fel. Előzetes feltevésünk szerint a magyar pedagógusok értékrendje eltér a szülők pedagógusok által érzékelt értékrendjétől, s a hagyományos értékek és a túlélés-biztonsághoz köthető értékek és a racionális értékek, valamint az önmegvalósítás értéke ütközhet össze egymással. Kvalitatív kutatásunkban 45 pedagógussal késztettünk interjút Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Borsod-Abaúj Zemplén megyékben, ahol magas volt a hátrányos és halmozottan hátrányos tanulói kompozícióval rendelkező iskolák aránya. A deduktív kódolás során Inglehart és Welzel értékcsoportjait használtuk fel (hagyományos értékek, világi-racionális értékek, túlélés-biztonság értékei, önmegvalósítás értékei). Az elemzéseink során vizsgáltuk a pedagógusok pályaválasztását, az iskolavezetés és a tantestület hatásait, a nevelés feladatának megítélését, a tehetséggondozás és a felzárkóztatás tevékenységeit, az egyéb segítő munkatársak megítélését és a szülői elvárások felmérésének a megítélését az értékrendszerek és a szülői bevonódás elősegítésének a tükrében. Eredményeink szerint a pedagógusok értékrendjében nagyobb súllyal jelennek meg a racionális értékek és az önmegvalósítás, de az értékrendekben hangsúlybéli eltolódások lehetnek az oktatási szintek, a településtípusok, az iskolanagyság és a fenntartók alapján. Eredményeink az értékrendszerek közötti különbségek és ezek hatásainak a jobb megértésével segíthetik a szülők és a pedagógusok közötti tolerancia, kölcsönösség és partnerség erősödését, ezáltal a szülők iskolai bevonódását, a szülő-iskola kooperáció kialakulását, amivel végső soron a gyermekek iskolai eredményessége és a későbbi munkaerőpiaci helyzete is javulhat.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatja.

A család-iskola partnerség specifikumai a felekezeti szektorban

Demeter-Karászi Zsuzsanna, Major Enikő, Puskás Marcell, Pusztai Gabriella

Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: család-iskola partnerség; felekezeti iskola

A nem állami szervezetek által működtetett intézmények állami intézményekhez hasonlított népszerűségének és eredményességének kérdését nemzetközi és hazai viszonylatban élénk vita övezi. A felekezeti iskolák, így az egyházi, illetve a vallásos szervezetek és az alapítványok iskoláinak hatékonyságát gyakran magyarázzák azzal, hogy ezen intézmények a magasabb státusú, gondosabb otthoni nevelésben részesített gyerekeket válogatják ki, illetve vonzzák be (Gibbons et al., 2006, Pusztai et al. 2023), illetve az iskolai személyzet szorosabb kapcsolatot alakít ki a szülőkkel, kölcsönös bizalomra épülő, kohezív közösség jön létre az iskola körül (Coleman et al., 1987; Morris, 2010). A tanulói eredményesség, a társadalmi egyenlőtlenségek iskolarendszerbeli csökkentése érdekében megkerülhetetlen iskolai feladat a szülők iskolai életbe, gyermekeik tanulmányaiba való bevonásának előmozdítása (Epstein, 2010). Korábban a szülői bevonódás hagyományos mintázatait tartották számon, adománygyűjtő kezdeményezések és rendezvények támogatójaként képzelték el a szülőket (Hamlin et al., 2016), ám Epstein (2010) tipológiája a fogalom hat dimenzióját tárta fel. Ebben a megközelítésben viszonylag kevés figyelmet kap a jelenség kutatása az egyes felekezetek által fenntartott iskolákban. Kutatási kérdésünk, hogy alapul véve az epsteini tipológiát a felekezeti iskolákban kimutatható-e az állami szektortól eltérő vonása a szülőkkel való kapcsolattartásnak. A szakirodalom alapján előzetes feltevésünk az volt, hogy a felekezeti iskolákban a szülői bevonódás, valamint a szülői-iskola kapcsolat speciális, az államitól eltérő mintázatai lesznek kimutathatók (Ospino & Weitzel-O'Neill 2016; Joseph et al. 2017; Hamlin & Cheng, 2019). Kutatási kérdésünk megválaszolása érdekében kvalitatív kutatást végeztünk, melynek adatbázisát 45 általános és középfokú iskolában tanító pedagógussal készült, félig strukturált interjú szövegkorpusza adja. Először témaanalízist végeztünk, majd az induktív kódolást követő kódcsaládok összehasonlítására került sor. Eredményeink rámutattak arra, hogy az egyes epsteini dimenziók mentén különbség mutatható ki a két iskolafenntartó szektor között a szülő-iskola kapcsolat tekintetében, valamint szektoron belül is számolhatunk különbségekkel. Megfigyelhető, hogy a kialakult kultúrával rendelkező, régebbi felekezeti iskolák és a jelenleg formálódó, új felekezeti iskolák kultúrája eltérő hatással van a szülőkkel való együttműködésre, valamint, hogy a felekezeti iskolák esetében gyakoribb a szülői közösségteremtő programok szervezése, s az iskola tanulói kompozíciójától függetlenül, tudatosabban, kifejezetten feladatukként tekintenek erre a területre a pedagógusok, ami hozzájárulhat ahhoz, hogy ritkábban fordulnak elő a szülői kapcsolattartás tekintetében kudarcokat jelző pedagógusok.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatja.

Iskola – család együttműködés sajátos nevelési igényű tanulók esetében. A tanári nézőpont vizsgálata

Dan Beáta, Szűcs Tímea, Sávai-Átyin Regina, Hrabéczy Anett, Kovács Karolina Eszter

Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény; inkúzió; exklúzió

Számos kutatás vizsgálta az inkluzív, heterogén tanulói környezet, valamint a szülői bevonódás pozitív hatását a tanulói eredményességre. Azonban a sajátos nevelési igényű tanulók esetén a címkézés miatti exklúziós folyamat, és a szülők bevonódásának támogatását övező problémakör gyakran megoldatlan marad. A szülő-iskola együttműködését megnehezítheti a két fél kapcsolatának hierarchikus megosztottsága, valamint nevelési munkájuk egydimenziós lefedettsége, ha a tanár és a szülő külön egységet képezve, egymástól elkülönülve tevékenykedik, a MI és ŐK táborát képezve (Braley, 2012; Taylor et al., 2015). Az együvé tartozás folyamata a nevelésben a kapcsolati tényezők, a szerepek és a felelősségek újra értelmezésével építhető fel (Carlisle et al., 2005; Epstein, 2010, 2018). Az eddigi kutatások rávilágítottak az iskola-család együttműködésének fontosságára, a folyamatos párbeszéd, a közös erőfeszítések és az információ megosztás, valamint a hatékony és ésszerű együttműködési gyakorlatok relevanciájára (Christenson & Sheridan, 2003; Crouter et al., 2004; Welch, 1998). A tanár-szülő kapcsolat egyik alappillérét képezi a bizalmi kapcsolat megléte, mely a kölcsönös támogatás és megértés irányába mutat (Unger et al., 2001). Kutatásunk ennek fényében arra keresi a választ, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeket nevelő szülők bevonódásának milyen perspektívái figyelhetők meg a pedagógusok szemszögéből. Ennek feltárása érdekében félig strukturált személyes interjúkon keresztül kérdeztünk meg gyakorló pedagógusokat. Kvalitatív kutatásunk terepe három olyan megye volt, ahol magas a hátrányos és halmozottan hátrányos tanulói kompozícióval rendelkező iskolák aránya. 2021 őszén 45 pedagógussal készítettünk félig strukturált egyéni interjút, akik e megyék általános- és középiskoláiban tanítanak. Az interjúk átlagosan 68 percesek. Az előzetes szakértői alminták kialakítását követően az interjúkészítők kényelmi mintavétellel választották ki a megkérdezett pedagógusokat. A felvett interjúk közül 22 olyan interjú került elemzésre ebben az előadásban, amely esetében a pedagógus jelentős tapasztalattal rendelkezik a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásában és a szüleikkel való kapcsolattartásban. Ezt a 22 interjút szövegelemzésnek vetettük alá a grounded theory konstruktivista vonalát követve. A kialakított öt problémacsoport nem előzetes szakirodalmi, hanem a szövegek által megkonstruált módon kerültek kialakításra. Legfontosabb eredményeink között említhető, hogy a családi bevonódásra egyaránt kiemelt hatással vannak az egyéni, szervezeti és társadalmi tényezők, s ebben kiemelt szereppel bír a tanárok integrációs szemlélete. Eredményeink segíthetnek a sajátos nevelési igényű szülők és az iskola kapcsolatának mélyebb megértésében, és a pedagógusok erre való felkészítésének, támogatásának megalapozásában.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatja.

A MOTEL KUTATÁS (MODEL OF TEACHER LEARNING) ÚJ EREDMÉNYEI

Rapos Nóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A pedagógusok szakmai tanulásának modelljeinek vizsgálata a köznevelési rendszer, a szervezet és az egyén szintjén, röviden MoTeL (Models of Teacher Learning) kutatás átfogó célja a pedagógus munka eredményességét meghatározó összefüggések feltárása, különös tekintettel a folyamatos szakmai fejlődés és tanulás rendszerét alkotó tényezőkre. A pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának elméleti megfontolásai miatt (Rapos et al, 2020, 2022) kutatás kevert kutatási stratégiára épül (Creswell & Clark, 2011), a Convergent Parallel Mixed-Methods Design jellemzi (Creswell & Clark, 2018). A kvantitatív adatfelvétel során a magyarországi köznevelési intézményekből kialakított reprezentatív mintán (N= 5063) került sor adatfelvételre pedagógusokkal és intézményvezetőkkel. A mintavételi eljárás régió és iskolatípus szerint rétegzett, a FEH-ek fenntartói és méretkategóriái szerint igazított volt. Ehhez kapcsolódott 6 szakértői mintavétellel kiválasztott intézményi szintű esettanulmány. A teljes kérdőív, melynek célja a MoTeL kutatás kérdéseinek megválaszolása hét változócsoportot tartalmazott: 1) alapadatok/személyes jellemzők (nem, születési év, végzettségek, munkakör, egyéb feladatok, besorolás stb.); 2) szakmai fejlődés és tanulás: tanulási formák (formális, nem-formális, informális, digitális eszközhasználat, tanulási helyzetek jellemzői stb.) (TALIS, 2018; de Vries et al., 2013, 2015); 3) nézetek, attitűdök (de Vries et al. (2013); Becker és Riel (2000); 4) szerepértelmezés; 5) pályamotiváció, énhatékonyság (Geijsel et al., 2009; TALIS, 2018); 6) szervezeti kérdések, melyből öt csak az intézményvezetői/helyettesi almintában szerepelt, két kérdésre az összes pedagógus válaszolt (Marsick & Watkins, 2003); 7) konkrét tanulási helyzetre (‘object perspective’) vonatkozó kérdések (de Vries et al., 2013; Menrik et al., 2007, 2009).

A projekt empirikus adatainak újabb eredményeit összegzi a szimpózium. Ennek keretében az előadások mélyebben értelmezik 1) a pályamotiváció és a pályán maradás összefüggéseit a pálya folyamatában, 2) a pályán levő tanárok együttműködő tanulásának jellemzőit, s annak vezetői támogatását, 3) a tanulószervezeti viselkedés szerepét a digitális transzformációhoz való alkalmazkodásban és végül a 4) szakmai tanulás összefüggéseit a tanulói eredményességgel.

A szimpózium eredményei segíthetik a pedagógusok tanulásnak eredményesebb támogatását.

A kutatást támogatta:

A kutatás támogatója: A 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A pályaválasztáskori belső motiváció mintha már nem volna elég ….

Paksi Borbála

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: pedagógusok; pályamotiváció, extrinzik motiváció; intrinzik motiváció; változás

Az előadás háttere/célja: A pályaválasztással és pályán maradással foglalkozó szakirodalom legtöbbször külsőleg és belsőleg meghatározott (extrinzik és intrinzik) motivációkat különböztet meg (pl.: Bastick 2000, Papanastasiou 1997, Parkes-Jones 2012, Phelps 2010; Ronspies 2011; Saban 2003). A szakirodalom a pályaválasztás és a pályán maradás meghatározó tényezőiként főként az intrinzik motivációk meglétét hangsúlyozza (Andrews–Hatch 2002; Ashiedu–Scott-Ladd, 2012; Prather–Jones 2011; Scott–Cox–Dinham 1999). Más kutatók a pályaelhagyás, illetve pályán maradás szempontjából extrinzik faktorok szerepét hangsúlyozzák (Ashiedu–Scott-Ladd 2012, Szontagh 2020). Az előadás a pályán lévő a pedagógusok pályamotivációjának néhány aspektusát, s a rendelkezésre álló adatok alapján az azok mentén azonosítható tendenciákat vizsgálja hazai mintán.
Módszer: A bemutatásra kerülő elemzés során két, a pályán lévő pedagógusok országos reprezentatív mintán készült nagymintás kvantitatív kutatás adatai kerülnek felhasználásra. Egyrészt „A pedagógusok folyamatos szakmai fejlődési modelljeinek vizsgálata a köznevelési rendszer, a szervezet és az egyén szintjén” (Models of Teacher Learning - MoTeL) című projekt[1] keretében a 2020/2021-es tanévben történt adatfelvétel (N=5063), másrészt egy hat évvel korábbi, a pedagógusok a pályán maradását segítő tényezők, többek között a pályamotivációk feltárására irányuló kutatás (N=1078) adatai. A MoTeL kutatásban a pedagógus pálya választásával kapcsolatos motivációkra vonatkozóan 14 kérdés item szerepelt. Ezek részben az OECD TALIS 2018 felmérésének (OECD 2018) a FIT-Choice skála (Factors Influencing Teaching Choice, Richardson–Watt 2007; Wat –Richardson 2007) alapján kialakított kérdésinek adaptálásai, melyek kiegészítésre kerültek a néhány további FIT-Choice alskálához tartozó egy-egy itemmel. A korábbi kutatásban a teljes FIT-Choice skála felvételre került.
Eredmények/következtetések: Az eredményeink a jelenleg pályán lévő és a hat évvel korábban aktív, gyakorló pedagógusok motivációs struktúrájának nagyfokú hasonlóságát, az intrinzik motivációk stabil dominanciáját mutatják. Az adatok alapján tehát nem látjuk azt, hogy az időközben a pályát elhagyók körében – a szakirodalom alapján feltételezhetően – erőteljesebben jelenlévő külső motivációk következtében a pályán maradó pedagógusok körében a belső motivációk külső motivációkhoz viszonyított relatív fontossága tovább erősödött volna. Ez arra utal(hat), hogy az utóbbi években a pedagógus pályát elhagyók pályaválasztásának hátterében is a – szakirodalom alapján inkább a pályán maradást segítő – belső motivációk voltak a meghatározóak, azaz a pályaválasztáskori belső motiváció mintha már nem volna elég a pályán maradáshoz.

A kutatást támogatta:
A kutatás támogatója: A 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A pedagógusok együttműködő tanulása és az intézményvezetői támogatás

Tóth-Pjeczka Katalin, Rapos Nóra, Szivák Judit, Czirfusz Dóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanárok együttműködő tanulása; intézményvezető; tanári nézetek, hálózatos tanulás

A tanárok együttműködő tanulása a szakmai fejlődés és tanulás erőteljes módja, a legtöbb oktatási rendszerben azonban nem éri el a benne rejlő potenciált (Fullan, 2016; Mourshed et al., 2010; OECD, 2009). A tanárok szakmai fejlődésének és tanulásának alakulását formálja mind az egyéni belső, mind az egyént körülvevő külső, szervezeti tényezők rendszere. Az egyén részéről döntő tényezők között a szakirodalom a tanulással kapcsolatos nézetek jelentőségére hívja fel a figyelmet (Opfer, Pedder, & Lavicza, 2011; DeVries, S., Grift, W., & Jansen, E. P. W. A., 2013).
A pedagógus munkahelyéül szolgáló iskolai szervezet tanulószervezeti karakterével tudja leginkább ösztönözni a pedagógusok együttműködő tanulását (Horváth, L. - Simon, T., & Kovács, A. ,2016; OECD, 2000), így az iskolavezetés kulcsszereplőként jelenik meg. Az intézményvezetők támogató magatartása nem csak az iskolán belüli együttműködő tanulás, de az azon túlnyúló kapcsolatok erősítésével is támogathatja a pedagógusok hálózatos tanulását (Daly, A. J., - Moolenaar, N. M. - Bolivar, J. M., & Burke, P.,2010).
Reprezentatív országos mintán futtatott kvantitatív kutatásunk non parametrikus próbái és összefüggésvizsgálatai leírást adnak a magyar oktatási rendszerben működő tanári együttműködő tanulásról, és elemzik a kapcsolatokat az együttműködő tanulás és a különböző egyéni, személyes, valamint a szervezeti sajátosságokkal.
Az adatok rámutatnak a tanárok kollaboratív tanulási gyakorlata és pedagógiai nézeteik, valamint a tanulószervezeti karakterjegyek közötti összefüggésekre. Eredményeink megmutatják, hogy az intézményvezetők miként támogatják a pedagógusok együttműködő tanulását szervezeten belül és kívül, valamint, hogy a hálózatos tanulás a vezető eleme a tanárok együttműködő tanulásának hazánkban. Az eredmény azt is megmutatja, hogy a tanárok együttműködő tanulása összefüggést mutat a szakterület legfrissebb eredményeinek integrálási szándékával. Eredményeink szerint Magyarországon a pedagógusok nem látják az intézményvezetőket szakmai fejlődésük támogató aktorai között. A tanárok főként a formális tanulási lehetőségeket tekintik az SZFT részének. Ezek az eredmények kérdéseket vetnek fel arra vonatkozóan, hogy a sajátos magyar oktatási környezetben vajon az intézményvezetők milyen módokon támogathatják a pedagógusok együttműködő tanulását.

A kutatást támogatta:
A kutatás támogatója: A 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A tanulószervezeti viselkedés szerepe a digitális transzformáció kihívásaihoz való alkalmazkodásban magyar általános iskolák körében

Széll Krisztián, Horváth László, Czirfusz Dóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: digitális transzformáció; tanulószervezet; pedagógusok szakmai fejlődése és tanulása; digitális kompetencia

Az oktatási intézmények számtalan olyan külső kihívással néznek szembe, úgy, mint a növekvő társadalmi-gazdasági különbségek, idősödő társadalom, a rugalmas munka elterjedése, változó családi struktúrák, a szinte végtelen adat- és információhalmazban való tájékozódás (OECD, 2022), amelyek alapvető hatást gyakorolnak az iskola belső világára is. Az elmúlt időszak talán egyik legátfogóbb és felforgatóbb kihívása a digitális transzformációhoz köthető, melyet a COVID-19 által kikényszerített digitális munkarend még inkább felerősített. A pandémia alatt átélt digitális munkarend a számos nehézség mellett sok új tapasztalatot is jelentett az oktatás szereplői számára mind a köznevelésben (Czirfusz és mtsai., 2020; Széll és mtsai., 2022), mind a felsőoktatásban (Győri & Pusztai, 2022; Horváth és mtsai., 2021)).

Kutatásunkban a digitális transzformáció kihívásaihoz való alkalmazkodást helyezzük a középpontba. Ha a tanulást adaptív viselkedésváltozásként értelmezzük (Nahalka, 2003), akkor ebben a perspektívában az alkalmazkodás kulcsa a szervezeti tanulási folyamatok hatékony működtetése lehet. Közösen értelmezve az egyéni és szervezeti tényezőket, a tanulószervezeti viselkedés modellje adhat egy integratív keretet, amelyben együtt tudjuk értelmezni az egyének (pedagógusok) és a szervezetek (oktatási intézmények) tanulását.

Kutatásunk során arra a kérdésre keressük a választ, hogy vajon a fejlett tanulószervezeti viselkedést mutató oktatási intézményekben képesek-e hatékonyabban reagálni a digitális transzformáció kihívásaira. Ennek megválaszolására az OTKA K18 128738 pályázati program keretében megvalósított (MoTeL) kutatás adatbázisának másodelemzését végeztük el az általános iskolai almintára fókuszálva (N=3020), amely régió és iskolatípus szerint rétegzett, fenntartói és méretkategóriák szerint igazított reprezentatív minta. Elemzésünkben a Marsick és Watkins (2003) által fejlesztett tanulószervezeti kérdőív-blokkot elemezzük a digitális transzformációhoz való alkalmazkodást leíró változók (digitális kompetenciák, digitális attitűdök, digitális eszközhasználat) függvényében.

Az elemzésünk során kialakítottunk egy, a tanulószervezeti viselkedés fejlettségét mutató változót, amely mentén két csoportra osztottuk a mintánkat: fejlett, illetve kevésbé fejlett tanulószervezeti viselkedésről beszámoló pedagógusok. Az előbbi kategóriába tartozó válaszadók szignifikánsan magasabbra értékelték a saját digitális kompetenciáikat és digitális eszközhasználatukat. Továbbá megvizsgáltuk azt is, hogy mely tanulószervezeti jellemzők befolyásolják elsősorban a digitális transzformációhoz való alkalmazkodás különböző tényezőit. Az eredmények alapján az együttműködés és csoportos tanulás, valamint a tanulástámogató vezetés szerepe emelkedik ki. Ez megerősíti a MoTeL kutatásban hangsúlyozott eredményeket a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének és tanulásának társas aspektusaira (lásd pl. tanuló szakmai közösségek), illetve a vezetésre vonatkozó megállapításait.

A kutatást támogatta:
A 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A tanárok tanulásának összefüggései az iskolai eredményességgel: eltérések és hasonlóságok a szakképzésben és az általános középfokú oktatásban

Czirfusz Dóra, Lénárd Sándor, Rapos Nóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: szakmai fejlődés és tanulás; eredményesség; szakképzés

A tanárok szakmai fejlődésének és tanulásának (SZFT) és a tanulók eredményes tanulásának kapcsolata mára axiómaként jelenik meg sok kutatásban (Craft, 2000; Guskey, 2000, 2002; Creemers et al., 2013). Mivel a tanári minőség meghatározása értéktelített, kutatása, vizsgálhatósága még vitatott (Ingvarson & Rowe, 2008; Gore et al., 2017), így értelmezés kérdése az is, hogy egyes célok eléréséhez, jelen esetben a tanuló eredményesség növeléséhez (kutatásunkban ez kizárólag a kompetenciamérés eredményeként értelmezett) milyen tanulási helyzetek járulnak hozzá. Különösen keveset tudunk ezekről az összefüggésekről a szakképző intézmények esetében (Bükki & Fehérvári, 2022).

Elemzésünk a MoTeL kutatás részeként azt vizsgálata (Rapos et al, 2020; 2022), hogy a különböző szakmai tanulási tevékenységeknek milyen a kapcsolata a tanításhoz kapcsolódó nézetekkel, s az milyen összefüggést mutat a gimnáziumban tanítók és a szakképzésben oktatók között, továbbá, hogy ezek a jellemzők milyen kapcsolatban állnak a tanulók teljesítményével. Kutatási kérdések: 1) Milyen jellegű kapcsolat figyelhető meg a tanulás-tanítás nézetei és az SZFT tevékenységek között a szakképzésben és gimnáziumokban? Hogyan befolyásolják a tanulás-tanításról alkotott nézetek és az SZFT tevékenységek az iskolai eredményességet a szakképzésben és a gimnáziumokban?

Másodelemzésünket a tisztított adatbázis reprezentatív mintájának középfokú oktatási intézményekben tanítók almintáján (N=1891) végeztük.

Az SZFT tevékenységek és tanulás-tanításról alkotott nézetek összefüggését egyszempontos varianciaanalízis segítségével vizsgáltuk. Mindkét témakör deVries és munkatársai (2013) által kidolgozott skála hazai adaptálásán került felmérésre. A faktorstruktúra kialakítását követően az SZFT tevékenységekre vonatkozó kérdések alapján öt faktor került azonosításra, míg a tanulás-tanítás nézetei kategoriális változóként kerültek bevonásra az elemzésbe.

Az eredmények alapján a gimnáziumban tanítók minden SZFT tevékenység esetén jelentősen eltérő értéket mutatnak a nézetek mentén, általánosságban az mondható, hogy azok a pedagógusok folytatnak intenzív szakmai tanulást, akik nézeteiben több szempontból és erősebben jelenik meg tanulóközpontú tanulás támogatása. A szakképzésben oktatók esetén ugyanakkor csak bizonyos SZFT tevékenységfaktoroknál (Megosztás interakcióban, valamint a Tanulás kísérletezés, alkotás útján) látható kapcsolat a tanításhoz kötődő nézeteikkel. A tanulók eredményességére mind a szakképzés, mind a gimnáziumok esetén hatnak a tanárok tanulásról-tanításról alkotott nézetei, valamint a különböző SZFT tevékenységek, ugyanakkor a családi hátteret is bevonva a modellbe – amely korábbi kutatások alapján az egyik legjelentősebb faktor az iskolai eredményesség szempontjából (DiMaggio, 1982; Róbert, 2004; Széll, 2015), –, a kapcsolat jellege átalakul mindkét képzési típusban.

A kutatást támogatta:
A 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

KISISKOLÁSOK TERMÉSZETTUDOMÁNYOS FOGALMI RENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA ÉS FEJLESZTÉSE

Revákné dr. Markóczi Ibolya

Debreceni Egyetem Természettudományi Kar Biológia Intézet

A világban végbemenő társadalmi, gazdasági változások, valamint az ezzel összefüggő globális fenntarthatósági problémák mindinkább szükségessé teszik, hogy újragondoljuk a természettudományos oktatás jelenlegi kereteit. A megváltozott világkép egy komplex, összefüggésekben gondolkodó, a természetet holisztikus rendszerként értelmező embertípust igényel. Ez a természettudományos oktatással szemben is új követelményeket támaszt, amelyek teljesítése révén a tanulók képesek lehetnek a természettudományos fogalmak közötti összefüggéseket egységben látni és alkalmazni, interdiszciplinárisan tudják a természeti jelenségeket szemlélni, értelmezni. A természettudományos nevelés ezen formáját már kora gyermekkortól el kell kezdeni, figyelembevéve és kihasználva a gyermekek határtalan kíváncsiságát és komplex megközelítésmódját a természet iránt.

A természet objektív jelenségeivel a gyermek születésétől fogva találkozik, annak szerves része. Ismereteit tapasztalatok útján szerzi és integrálja gyermeki gondolkodási sémáiba. A világról alkotott képe még az óvodában is naiv elképzelések halmaza. Amikor a gyermekek iskolába mennek, ezeket a naiv elképzeléseket viszik magukkal. Az iskola kezdetén a tudományos koncepcióik még hiányoznak. A természettudományos szaknyelv és szimbólumok használata, az elméletek megértése és létrehozása, a modellezés, a rendszer és a komplexitás megértése még kezdetleges szinten vannak (Shepardson és Britsch, 2001; Ford, 2006; Liu és Lesniak, 2006). A természettudományos tanulás rá van utalva a természettudományos fogalmak, összefüggések és modellek bevezetésére, amelyhez elengedhetetlen a gyermekek gondolkodásmódjának és nyelvi kifejezőkészségének ismerete. Ezek feltérképezése nélkül nem tervezhető az a tanulási folyamat, ami a természet komplexitásának megismeréséhez és megértéséhez vezet.

Ezen előzetes tudás felmérésének egy lehetőségét mutatja be az első előadó aki a kisiskolások természettudományos fogalmi rendszerének összefüggéseit vizsgálta szóasszociációs módszerrel.

A második előadás konkrétan a „erdő” témakörhöz tartozó fogalmi struktúrát, valamint a tanulói válaszok tartalmi értékelését mutatja be.

Harmadikként egy olyan előadást hallhatunk, ami a tanulók problémamegoldás során használt elemi és komplex sémáit elemzi az általános iskola alsó tagozatában.

A negyedik, utolsó előadás arról számol be, hogyan történik a gyakorlatban a kisiskolás tanulók integrált természettudományos szemléletének megalapozása.

A kutatást támogatta:
MTA- Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázat 2022
MTA-DE Korai Természettudomány-tanulás Kutatócsoport

Szóasszociációs vizsgálatok 1-4. évfolyamos tanulók körében

Tóth Zoltán

Debreceni Egyetem Természettudományi Kar Kémia Intézet

Kulcsszavak: szóasszociációs teszt; tudásszerkezet; kisiskolások

Az egyénre, vagy az egyes csoportokra jellemző tudásszerkezet feltárásának egyszerű eszköze a szóasszociációs teszt. Első magyarországi megjelenése (Kluknavszky és Tóth, 2009) óta egyre gyakrabban alkalmazzák hazai kutatók is, és óvodások vizsgálata során kidolgozták a teszt szóbeli felvételének technikáját is (Daru és Tóth, 2014). Ezzel a technikával vizsgáltuk kisiskolások természettudományos fogalmakkal kapcsolatos tudásszerkezetét.

A felmérésben Kelet-Magyarország 9 iskolájának 62 osztályából összesen 764 1-4. évfolyamos tanuló vett részt (ez témakörönként és évfolyamonként 29-34 tanulót jelent). A szóbeli interjúkat az előzetesen felkészített 38 pedagógus vezette és rögzítette. A tanulók válaszait tartalmazó hangfájlokat a szerző dolgozta fel és értékelte.

A felmérés során összesen 6 témakörbe tartozó, 6-6 fogalommal (hívószóval) kapcsolatosan kértük a tanulókat, hogy maximum 1 percben mondják el, mi jut azokról eszükbe. Egy tanuló csak egy témakört kapott. A tanulók kiválasztása véletlenszerűen történt.

Az egyes fogalompárok (hívószópárok) esetén kapott közös asszociációk alapján számoltuk ki a kapcsolati együtthatókat, majd átlaguk alapján rajzoltuk meg egy-egy témakör esetén a különböző évfolyamok jellemző kapcsolati hálóját.

A kapott kapcsolati hálók legfontosabb jellemzői a következők:

Egészség. Már 1. osztályban is kapcsolat-dús háló, melyben két elkülönülő csoport (orvos-gyógyszer-gyógyítás-betegség; egészség-egészséges táplálkozás) figyelhető meg, melyek 2-3. osztályban kapcsolódnak egymáshoz.

Energiaforrás. 1-2. osztályban rendkívül kapcsolatszegény háló (szén-tűzifa; a többi izolált elem). 3. osztályban megjelenik egy újabb gyenge kapcsolat (napelem-megújuló energiaforrás), de a földgáz és a kőolaj továbbra is izolált fogalmak maradnak.

Fenntarthatóság. 1. osztályban két gyenge kapcsolat (szelektív hulladékgyűjtés-újrahasznosítás; környezetvédelem-természetvédelem) figyelhető meg, amelyek 2-3. osztályban egymással is kapcsolódnak. Az energiatakarékosság és az éghajlatváltozás továbbra is izolált marad.

Repülés. 1. osztályban egy kapcsolódó csoport (repülés-madár-repülőgép-levegő) és két izolált elem (mozgás, sebesség) figyelhető meg. 2. osztályban kialakul a mozgás-sebesség kapcsolatpár is. A két csoport 3. osztályban kapcsolódik egymáshoz.

Erdő. 1-2. osztályban két egymástól elkülönülő csoport (nap-fény-meleg-víz; erdő-növény), melyek között 3-4. osztályban gyenge kapcsolat alakul ki.

Tudomány. 1-2. osztályban egy csoport (tudós-tudomány-kísérlet) és három izolált fogalom (kutatás, magyarázat, megfigyelés) figyelhető meg. 3-4. osztályban egy nagy kapcsolati hálóba rendeződnek a fogalmak.

A kapott kapcsolati hálók jelzik azokat a kritikus pontokat, amelyekre különösen oda kell figyelni a tanítás során, ha azt szeretnénk, hogy tanulóink tudásszerkezetében tükröződjön a természeti folyamatok holisztikus jellege.

Az előadásban a kapcsolati hálókon túl bemutatjuk és elemezzük az egyes fogalmak (hívószavak) esetén kapott asszociációs hálókat is.

A kutatást támogatta: MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázat
MTA-DE Korai Természettudomány-tanulás Kutatócsoport

Kisiskolások erdővel kapcsolatos fogalmi struktúrája

Malmos Edina, Tóth Zoltán, Revákné Markóczi Ibolya

Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program
Debreceni Egyetem Természettudományi Kar Kémia Intézet
Debreceni Egyetem Természettudományi Kar Biológia Intézet

Kulcsszavak: komplex természettudomány; szóasszociáció; erdő

A természeti jelenségek holisztikus jellege mindinkább megkívánja, hogy tanulóink azokat összefüggéseiben lássák és ismerjék. Ennek elérésében jelentős szerep jut az integrált természettudományos oktatásnak, ami ezeket a jelenségeket valamennyi természettudományos diszciplína oldaláról közelítve, összefüggéseiben világítja meg a tanulók számára. Ezt a szemléletet már óvodás, illetve kisiskolás kortól alakítani, formálni kell a gyermekek életkori sajátosságainak figyelembevételével. Az előadás célja egy, a kisiskoláskori integrált természettudományos szemlélet- és tudásfejlesztését célzó hosszútávú kutatás kiindulópontjaként a tanulók természettudományos fogalmi rendszerére, azok összefüggéseire vonatkozó vizsgálat egy részletének, az erdő témakör elemzésének bemutatása az általános iskola 1-4. évfolyamán.

A vizsgálat 2023. tavaszán történt 131 (33 elsős, 32 másodikos, 34 harmadikos és 32 negyedikes) tanuló bevonásával kilenc általános iskolában, amelyek között állami és egyházi fenntartású, valamint halmozottan hátrányos helyzetű tanulókat foglalkoztató iskolák is szerepeltek. A vizsgálatot szóasszociációs módszerrel, valamint a fenomenográfiával kombinált tudástérelmélet segítségével végeztük. A szóasszociációval az erdő témakörbe tartozó hívószavak (erdő, Nap, víz, növény, fény, meleg) közötti összefüggéseket elemeztük. A fenomenográfiával kombinált tudástérelméletet a tanulók hívószavakra adott asszociációiból létrehozható válaszkategóriák kialakítására és azok dominanciaviszonyainak megállapítására alkalmaztuk. Harmadikként megnéztük azt is, hogy az adott hívószavakra érkezett asszociációk mennyire helyesek, relevánsak szakmailag a hívószavak vonatkozásában, amit ez alapján 1-5-ig pontoztunk.

A hívószavak közötti kapcsolat tekintetében 1-2. osztályban két egymástól elkülönülő csoport (nap-fény-meleg-víz, valamint erdő-növény) volt megfigyelhető, míg 3-4. osztályban a két csoport között már gyenge, váltakozó kapcsolat mutatkozott. Az egyes hívószavakon belüli összefüggéseket vizsgálva azt láttuk, hogy a 2. évfolyamtól az erdő-növény, a Nap-fény és a Nap-meleg kapcsolatok erősek, míg a víz és a növény más hívószavakkal történő kapcsolata évfolyamtól függetlenül gyenge. A hívószavakra adott asszociációk száma az 1-4. évfolyamig átlagban kismértékű növekedést mutat. A szakmai helyesség vizsgálatakor nem tudtunk szignifikáns eltérést kimutatni az egyes évfolyamok között az egyes hívószavakra érkező asszociációk tekintetében. A válaszkategóriák elemzése hívószavanként változatos tanulási utakat mutatott. A jellemző tanulási utakban összességében a 2. és 4. évfolyamon van jelentősebb átrendeződés.

A vizsgálat a kisiskolások erdővel összefüggő természettudományos fogalmi tudásában relatíve gyenge összefüggéseket mutatott ki, ami kifejezett a víz és az erdő életében lényeges más környezeti tényezők kapcsolatrendszerének viszonylatában.

A kutatást támogatta:
MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázat 2022
MTA-DE Korai Természettudomány-tanulás Kutatócsoport

A tanulók problémamegoldás során használt elemi és komplex sémái az általános iskola alsó tagozatában– egy pilot vizsgálat eredményei

Egri Sándor, Tóth Zoltán, Páka Gergő

Debreceni Egyetem Fizika Intézet
Debreceni Egyetem Természettudományi Kar Kémia Intézet
Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája

Kulcsszavak: problémamegoldás; elemi séma; p-prím, kisiskolások

A konstruktivista tanuláselmélet szerint a világot a már meglévő tudásszerkezetünk alapján érzékeljük és értelmezzük. Ennek megfelelően a diákok elméje az iskolai tanulás kezdetén sem üres lap, hanem tartalmazza a megismerés során kialakított sémák rendszerét. Az oktatás eredményessége nagyban függ attól, hogy a tanítás során választott módszer mennyire alkalmazkodik ehhez a már meglévő, naiv vagy intuitív tudáshoz. A természettudományos oktatás során különösen fontosnak bizonyulnak a diSessa (1988) által azonosított egyszerű fogalmi sémák (p-prímek). Ezek a korábbi élettapasztalatokon nyugvó és tudományosan nem feltétlenül helytálló tudáselemek, amelyek azonban a tudományosan helytálló ismeretek felé vezető megismerési folyamat kiindulópontját jelentik. Olyan naiv axiómák, melyek igazságtartalmát gondolkodás nélkül elfogadjuk.

Jelen kutatás során fókuszcsoportos, félig strukturált interjúk segítségével vizsgáltuk azt, hogy az első-negyedik osztályos diákok milyen sémákat aktiválnak az eléjük tárt és a tanult ismereteiket meghaladó problémák megoldása során. Arra voltunk kíváncsiak, találunk-e jellegzetes tévképzeteket vagy p-prímeket, esetleg ezeken, illetve korábbi tapasztalatokon alapuló, a problémamegoldásra megalkotott komplex sémákat.

A pilot vizsgálatban egy kisvárosi iskola 1-4. évfolyamos tanulói vettek részt 6-6 fős csoportokban. Az interjúkat a szerzők vezették és hanganyagát rögzítették. A vizsgálat igazolta várakozásunkat. A kisiskolások a problémamegoldás során gyakran saját korábbi tapasztalatukat idézték fel (már láttam ilyet, amikor otthon… stb.). Számos esetben megjelentek ismert p-prímek (a nagyobb az nehezebb, a csúnya az ártalmas, a közelebbi az erősebb, a nedves az nehezebb, az akadály lassítja a mozgást, öreg dolgok lassabban mozognak, az ablakon a meleg ki-, a hideg meg beáramlik). Néhány esetben in situ alkotott komplex modellt is használtak (pl. a folyó áramlása hasonlít az autókéhoz).

A tapasztalatok alapján tervezzük a pedagógus által lebonyolítható, strukturált interjú és nagymintás mérésekhez felhasználható írásbeli teszt kidolgozását, ami lehetővé tenné, hogy a későbbiekben még több tanuló bevonásával folytassuk a vizsgálatokat.

A kutatást támogatta:
MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázat 2022
MTA-DE Korai Természettudomány-tanulás Kutatócsoport

Mi? Miért? Hogyan?

Bartha Ila

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Kulcsszavak: komplex tudás; fejlesztés; gyakorlat; kisiskolások

Az integrált természettudományos tudás és attitűd szükségessége ma a természet holisztikus rendszerben történő szemlélése és világunk globális problémáinak megoldása tekintetében vitathatatlan. A hazai természettudományos oktatásnak is egyre inkább figyelembe kell venni ezt az igényt a természettudományos oktatás alapelvei és gyakorlata vonatkozásában egyaránt. A természettudományos szemlélet komplex jellegének kialakítását már óvodáskortól, illetve az általános iskola alsó tagozatától el kell kezdeni. A NAT (2020) a természettudományos gondolkodás megalapozását, a tanulói attitűd formálását azonban a magyar nyelv és irodalom műveltségterület körébe helyezte az első és második évfolyamos korosztálynál. Ez azért probléma, mert a célzott természettudományos oktatás egy olyan életkorban marad ki, amikor a gyermek határtalan kíváncsisággal fordul a természeti jelenségek felé és globálisan szemléli a természetben lezajló folyamatokat. Az előadásban így egy olyan fejlesztőprogram gyakorlatáról esik szó, ami ezt a hiányosságot kiküszöbölve mutatja be, hogyan történhet az általános iskola első osztályában a komplex természettudományos szemlélet megalapozását célzó foglalkozások rendszerének kialakítása és megvalósítása.

A fejlesztési feladatok megvalósításában 2023. február-június között nyolc általános iskola 210 első évfolyamos diákja és tanítói vettek részt. A foglalkozások tervét egy erre specializálódott gyakorló pedagógusokból és fejlesztő szakértőkből álló csoport állította össze a víz, levegő, fény és Föld témakörökben. A foglalkozási tervek jelölik ki a fejlesztés irányát, tartalmát, ami nem előírás, hanem leírás a pedagógusok számára. Segítik a foglalkozásokat tartó kollégákat abban, hogy a saját tanulócsoportukra szabják a feldolgozás mélységét. Szükségesnek tartjuk, hogy a tanulás-tanulássegítés kerete (RJR-modell) minden kisdiák számára azonos legyen. Ez a modell alkalmas arra, hogy ne csak a természettudományos ismereteket sajátíttassuk el, hanem az ismeretek elsajátításának folyamatát is. Arra is törekedtünk, hogy a gondolkodási műveletek hierarchiája egységesen jelenjen meg tanulóink gondolkodásának fejlesztésében.

Az adott időszakra 12 foglalkozást terveztünk, amelyek között kísérleti és a komplex tudás alkalmazására szolgáló rajzórák is voltak. A tanító pedagógusok módszertani felkészítése előzetesen megtörtént és a tanítások során folyamatos konzultációra volt lehetőség. A foglalkozások, amelyeket heti rendszerességgel délután tartottunk, 50-60 percet vettek igénybe. Feltételezésünk szerint ez a gyakoriság, rendszeresség maradandó nyomot hagy a kisiskolások természettudományos ismereteinek rendszerében. A foglalkozások változatossága, a közvetlen megtapasztalás lehetőségeinek permanens biztosítása az érzelmi azonosulást, az attitűdök kívánt irányba mozdulását segítik elő. A kisiskolások komplex természettudományos tudását fejlesztő programot felmenő rendszerben folytatjuk a negyedik évfolyammal bezárólag.

A kutatást támogatta:
MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázat 2022
MTA-DE Korai Természettudomány-tanulás Kutatócsoport

EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI BEAVATKOZÁSOK – SZOCIÁLPEDAGÓGIAI KÖZELÍTÉSEK

Sárkány Péter

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

A szimpózium a szociálpedagógia aktuális módszertani lehetőségeit vizsgálja. A változásokhoz való igazódás, az alkalmazkodás és a rugalmasság a szociálpedagógia magától értetődő szakmai jellemzői. Fontos kérdésként merül fel, hogy a mai körülmények között milyen válaszokat kínál a szociális szakma. A felvezető első előadás a közoktatási statisztikai adatok másodelemzésével, másrészt pedig oktatási és szociális szakemberekkel készült interjúk alapján azt vizsgálja, hogy milyen hátrányokkal küzdenek a hátrányos helyzetű térségekben élő fiatalok, és erre milyen válaszokat tud adni az ellátórendszer. Mindezen folyamatok vizsgálata nemcsak az oktatási-nevelési feladatellátás hatékonysága és e fiatalok jövőperspektívái szempontjából fontos, de e térségek jövőjét tekintve is létkérdésnek tekinthető.

A második előadás a gyakorlati terepre vezet. Olyan módszer kerül ismertetésre, amely a behaviorterápiák analógiájára, de edukációs céllal dolgoztuk ki, és eredményesen használható a gyermekvédelemben, elsősorban prepubertás és pubertáskorú gyermekek esetén. A metódus hozzájárul ahhoz, hogy a csoportmódszerek mellett, a hallgatók az egyénekkel történő esetmunka használatával bővítsék eszköztárukat.

A harmadik előadás a közösségekkel végzett munkát, egy konkrét közösségi beavatkozás módszertani elemeit mutatja be. Az előadás során megismerhetjük a közösségfejlesztés részleteit, azt a folyamatot melynek során felderítésre kerültek a közösség problémái és az azok megoldására vonatkozó elképzelései. Mindezek során fontos általános és speciálisan erre a közösségre alkalmazott módszertani elemek kerülnek bemutatásra. Az előadás ennek a folyamatnak a módszertani elemeit, tapasztalatait és eredményeit igyekszik összefoglalni.

A negyedik előadásban a gyermekvédelmi keretek között megvalósuló filmcsoportos módszer kerül bemutatásra. Először ismerteti a filmcsoport művészetpszichológiai és csoportlélektani alapjait, majd ezt követően bemutatja a módszertani jellemzőit, fő típusait és a csoportvezetés sajátosságait. Az elméleti-módszertani alapozást követően az előadás második része esetpéldákon keresztül demonstrálja, hogy a filmalkotási folyamatban hogyan válnak feldolgozhatóvá a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyerekeket ért traumatizáló hatások.

A szimpózium záró előadása egy nagymintás értékvizsgálat (kb. 3000 fős minta) és a szociálpedagógiában használatos értékfeltárás, mint módszer összekapcsolódását mutatja be. Kiderül, hogy a fiatalok értékválasztásában milyen szerepet játszanak az anyagias vagy épp az önmegvalósításra vonatkozó értékek. Lényeges kérdés, hogy milyen főbb értékcsoportokat lehet megrajzolni az értékekhez való viszonyulás alapján.

A szociálpedagógus képzés és tevékenység mindig kiemelt figyelmet fordított a fiatalok egyéni és társadalmi problémáira, azok megoldására. Ezen fiatalok legnagyobb számban és eséllyel az oktatási rendszer különböző szintjein érhetők el, problémáik a köznevelés rendszerében is megjelennek. Elméleti és gyakorlati törekvéseink, eredményeink, az egyéni, csoportos vagy közösségi beavatkozások, módszerek segítik a fiatalok életesélyeinek javítását.

A hátrányos helyzetű térségek fiataljai az oktatásban és abból kikerülve

Bogárdi Tünde

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: hátrányos helyzet; korai iskolaelhagyás; NEET fiatalok

Mi a helyzet a hátrányos helyzetű térségek fiataljaival az oktatásban és onnan kikerülve? Az oktatás hatékonyságát jelentős mértékben befolyásolja az a társadalmi és gazdasági környezet, melyet sem az oktatáspolitika, sem az iskolák nem tudnak érdemben befolyásolni. Kiemelt fontosságú mindez azon hátrányos helyzetű térségekben, ahol magas a szegénységben élő, hátrányos helyzetű gyerekek, fiatalok aránya. Esetükben az iskolai sikertelenség, a mögötte húzódó egyéni és intézményi tényezők mind-mind növelik a korai iskolaelhagyást, valamint – ezzel szoros összefüggésben – a nem tanuló és nem dolgozó fiatalok arányát, a későbbi munkaerőpiaci kudarcokat. Előadásom során – mindennek az elméleti hátterén túl – egyrészt közoktatási statisztikai adatok másodelemzésével, másrészt pedig oktatási és szociális szakemberekkel készült interjúk alapján vizsgálom, hogy milyen hátrányokkal küzdenek a hátrányos helyzetű térségekben élő fiatalok, és erre milyen válaszokat tud adni az ellátórendszer. Mindezen folyamatok vizsgálata nem csak az oktatási-nevelési feladatellátás hatékonysága és e fiatalok jövőperspektívái szempontjából fontos, de e térségek jövőjét tekintve is létkérdésnek tekinthető. A vizsgált statisztikai adatok – mint például az, hogy 2020-ban az 1-8. évfolyamon tanulók esetében a hátrányos helyzetű diákok aránya Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyében meghaladta a 30%-ot, illetve ugyanezen évben és ugyanezen megyékben a 20-24 éves korosztály több mint negyede nem tanult és nem dolgozott – rávilágítanak a társadalmi felzárkózás sürgető mivoltára. Annak feltárásához viszont, hogy mely tényezők húzódnak meg ezen adatok mögött, a térségben dolgozó oktatási és szociális szakemberek tapasztalatainak vizsgálatára volt szükség. Az elkészült interjúk megerősítik az előfeltevéseket: összetett hatásrendszer „eredményezi”, melyben jelen vannak a szociális hátrányok mellett az iskola- (és a gyermekjóléti) rendszerrel összefüggő tényezők is. Ez a téma a szociálpedagógus képzés és tevékenység szempontjából fontos. A szociálpedagógia ugyanis mindig kiemelt figyelmet fordított a fiatalok egyéni és társadalmi problémáira, azok megoldására. Ezen fiatalok legnagyobb számban és eséllyel az oktatási rendszer különböző szintjein érhetők el, problémáik a köznevelés rendszerében is megjelennek.

Egy közösségfejlesztési folyamat módszertani tapasztalatai

Hadnagy József

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: közösségfejlesztés; közösségi alapú szolgáltatásszervezés; társadalmi felelősségvállalás

A közösségfejlesztés egyik nagyon fontos célja, értéke a társadalmi részvétel elősegítése, erősítése. (Vercseg, 2005) A társadalmi beágyazottság egy cselekvő, önmaga sorsát aktívan irányítani képes, a társadalmi folyamatokba bekapcsolódó egyént és közösséget feltételez. Így valósulhat meg partnerség, az együttműködés, így jön létre a közösség, ahol az egyének egyszer adnak, máskor pedig elfogadnak. Az előadás során egy közösségfejlesztési folyamatot mutatunk be. A közösségi alapú szolgáltatásszervezésbe aktívan kapcsolódott be az általunk működtetett roma szakkollégium és egyetemünk, valamint azon tapasztalati szakértők, akik a jelenleg is zajló korrepetálást, tutor-rendszer működtetését végzik.

Az előadás során megismerhetjük a közösségfejlesztés részleteit, azt a folyamatot, melynek során felderítésre kerültek a közösség problémái és az azok megoldására vonatkozó elképzelések. Mindezek során fontos általános és speciálisan erre a közösségre alkalmazott módszertani elemeket ismertetünk. Ennek a folyamatnak köszönhetően a közösség differenciálódott, s létrehozta önmagából azt az „aktív magot", akik kapocsként működhetnek a közösség, a segítő szakemberek, a döntéshozók és a juttatásokat nyújtók között.

A következő fontos momentum a közösségi alapú szolgáltatásfejlesztés a roma szakkollégium bevonásával. A cél az volt, hogy a társadalom különböző szerveződései ne szigetelődjenek el egymástól. Előadásunkban bemutatjuk, hogy a hasonló célrendszerrel működő szervezetek összehangolt működésével milyen multiplikáló hatást képesek kifejteni. Előadásunk második részében ennek a folyamatnak a módszertani elemei, tapasztalatai és eredményei kerülnek bemutatásra.

A hátrányos helyzetű fiatalok életesélyeinek növelése számos társadalmi alrendszert érintő feladat. Az oktatási rendszer által nyújtott lehetőségek igénybevételét több tényező nehezíti. Ezek között kiemelt fontosságú a helyi, lokális társadalom különböző szolgáltatásokhoz való viszonya. Ha az adott közösség kultúrája elutasító a többségi társdalom által működtetett intézmények – jelen esetben oktatás – iránt, az megnehezíti a hátrányos helyzetű fiatalok életesélyeinek növelését. Ebből a szempontból kiemelt jelentőségű, hogy a hátrányos helyzetű közösségek aktív módon, a társadalom által nyújtott szolgáltatásokban támogató lehetőséget látva vegyék kézbe sorsukat.

Az egyéni viselkedéskorrekció módszerének használata prepubertás és pubertáskorú diákoknál a gyermekvédelemben

Ludányi Ágnes

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: behaviorista technika; gyermekvédelem; inadaptált gyerekek

A szociálpedagógia, mint alkalmazott tudomány számos más tudományág ismereteit használja fel annak érdekében, hogy a társadalom szereplőinek adaptivitása, egyéni életesélyei javuljanak. Egyéni, csoportos és közösségi beavatkozások sorával igyekszik korrigálni a társadalom működésében fellelhető diszfunkciókat. Egyik ilyen fontos forrás a pszichológia, a pszichológia tudományának emberről alkotott elképzelései, magyarázatai. Az előadás olyan metódust mutat be, amely a behavior terápiák analógiájára, de edukációs céllal dolgoztuk ki, és eredményesen használható a gyermekvédelemben, elsősorban prepubertás és pubertáskorú gyermekek számára. Elemzi és bemutatja azt is az előadás, hogy a humanisztikus pszichológia alapú gyermekvédelmi munkában létjogosultsága van a behavior technikáknak is, sőt bizonyos szocializációs deficitek mellett, a hatékonysága kimutathatóan nagyobb.

Az egyéni viselkedéskorrekciót azoknál a gyerekeknél javasolt alkalmazni, ahol magatartási rendellenességet tapasztalnak az iskolai szakemberek, vagy problémát a szabályokhoz való alkalmazkodásban, vagy nyílt agressziót. Utóbbi egyre súlyosabb probléma az iskolák világában, és egyben veszélyeztetettséget is jelent a gyermek- vagy fiatalkori bűnelkövetés szempontjából. Ez az eljárás azoknál a gyerekeknél lehet hatékony, akik valamilyen magatartási problémával küzdenek, akik gyakran elkövető szerepben vannak az iskolai gyerekcsoportokban, egyetlen konfliktusmegoldást ismernek, és az többnyire a fizikai vagy verbális agresszió. A közoktatás, köznevelés rendszerében megfigyelhető az a módszertani hiányosság, mellyel a beilleszkedési zavarokkal küzdő gyermekek problémái kezelhetővé válnak. Az előadás során bemutatott módszer egy lehetséges válasz erre a problémára.

A szociálpedagógus képzés kriminálpedagógia tanegységében kitüntetett szerepe van a bemutatni kívánt eljárásnak, és a képzés által biztosított szupervízió tapasztalatai betekintést engednek a módszer hatékonyságába, magatartászavaros, inadaptált gyerekek és fiatalok esetében. A metódus hozzájárul ahhoz, hogy a csoportmódszerek mellett, a hallgatók az egyénekkel történő szociális munka használatával bővítsék eszköztárukat.

Értékfeltárás és értékvizsgálat

Pacsuta István

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: ifjúságkutatás; értékvizsgálat; értékfeltárás

Alapvető vállalásunk az ifjúság értékvizsgálata során használható értékkategóriák, értékcsoportok kialakítása. A Regionális Egyetem Kutatócsoport 2005-ös és 2010-es („A harmadfokú képzés hatása a regionális átalakulásra" című OTKA kutatás keretein belül.) adatbázisának és az Ifjúság 2016 vizsgálat adatbázisának felhasználásával megalkottuk a vállalt kategóriákat – így a rendelkezésünkre álló összminta elemszáma meghaladja a 3000 főt. A vizsgálat földrajzi kiterjedése a „Partium" térségét fedte le, határon túli felsőoktatási intézményeket is magába foglalt. A vizsgálat során megpróbáltunk értékrendszereket feltérképezni: A társadalom egyénei által követett, vallott értékek vizsgálata során megfigyelhető, hogy az értékek értékrendszerekké állnak össze, vagyis az egyéneknek - illetve az egybeeső értékválasztás alapján elkülöníthető csoportoknak vagy rétegeknek - az egyik jelenségről alkotott véleménye nem független a másik vagy harmadik dologról alkotott véleményétől. (Kapitány – Kapitány, 1983) Ezek alapján értékrendszer alatt az egymásba kapcsolódó, egymással szorosan összetartozó értékek csoportját értjük.

Az adatbázisok elemzése során kiderült, hogy a kvantitatív módszerek korlátai megnehezítik az értékválasztások mögött meghúzódó magyarázatok feltárását. Úgy döntöttünk, hogy a rendelkezésünkre álló adatokat más, kvalitatív módszerrel fogjuk kiegészíteni. A szociálpedagógus eszköztárból megismert értékfeltárás módszerét kívántuk alkalmazni. A módszer egy csoportban – esetünkben fókuszcsoportban – végzett beszélgetésvezetés. A kutatás ezen részében hat darab fókuszcsoportos interjút szerveztünk, három magyarországi felsőoktatási intézményben, három pedig erdélyi felsőoktatási intézményben készült.

Az előadás során ismertetjük a kvantitatív elemzések főbb megállapításait. Kiderül, hogy a fiatalok értékválasztásában milyen szerepet játszanak az anyagias vagy épp az önmegvalósításra vonatkozó értékek. Milyen főbb értékcsoportokat lehet megrajzolni az értékekhez való viszonyulás alapján. Az előadás lényegi mondanivalója abban a módszertani megfigyelésben rejlik, hogy a statisztikai módszerekkel megalkotott értékcsoportok egymáshoz való viszonya hogyan magyarázható kvalitatív eljárásokkal. Az egyes értékek számbeli eltérései, összefüggései mögött milyen magyarázatok rejlenek. Összességében a szociálpedagógus képzésben alkalmazott értékfeltárás hogyan járul hozzá az értékvizsgálatok által megrajzolt kép pontosításához, magyarázatához.

Filmcsoport a gyermekotthonban

Pirisi Edina

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: filmcsoport; gyermekvédelem; személyiségfejlesztés

A filmcsoport a filmalkotó tevékenységet a személyiségfejlesztő csoportmunkával ötvözi, és a résztvevők számára a filmkészítés folyamatán keresztül biztosítja a személyes élményeik feldolgozását, önismeretük fejlődését. Az előadásban a gyermekvédelmi keretek között megvalósuló filmcsoportos módszer különböző elemei kerülnek bemutatásra. Először ismertetem a filmcsoport művészetpszichológiai és csoportlélektani alapjait (Gabbard, 2004; Szőnyi, 2019), majd ezt követően bemutatom a módszertani jellemzőit, fő típusait és a csoportvezetés sajátosságait. A filmcsoport célja, hogy a filmkészítés virtuális terében a csoporttagok dolgozhassanak az élettörténetük meghatározó eseményeivel, megjeleníthessék problémáikat és kifejezhessék önmagukat. Miközben megszületik egy filmötlet, kitaláljuk a történetet, leforgatjuk, majd megvágjuk a filmet, aközben a résztvevők saját pszichés világukkal is folyamatosan dolgoznak. A kitalált, eljátszott és visszanézett történetben kifejeződhetnek személyes érzéseik és gondolataik, megjelenhetnek a félelmeik, és beteljesülhetnek a vágyaik.

Az elméleti-módszertani alapozást követően az előadás második részében esetpéldákon keresztül demonstrálom, hogy a filmalkotási folyamatban hogyan válnak feldolgozhatóvá a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyerekeket ért traumatizáló hatások. Az elszenvedett traumák származhatnak egyrészt a nevelésbe vétel előtti időszakból (pl. elhanyagolás, bántalmazás különböző formái), kapcsolódhatnak a nevelésbe vételi eljáráshoz (pl. családból való kiemelés, összetört otthon), és eredhetnek magából az intézeti létből (pl. hospitalizáció, dominanciaharc, bűnbakképzés stb.) (Kálmáchey, 2001; Kothencz, 2009; Haász-Viczina, 2022). Mindezek a traumás élmények pedig kifejeződhetnek és átdolgozódhatnak a filmkészítési folyamatban. A film fantáziaterében – a filmcsoport biztonságos keretei között – a részt vevő csoporttagok lehetőséget kapnak, hogy az alkotási folyamaton keresztül korrektív emocionális élményeket éljenek át és újrateremtsék a szelf egyensúlyukat (Kohut, 2007). Ez a téma a szociálpedagógus képzés és tevékenység szempontjából fontos. A szociálpedagógia ugyanis mindig kiemelt figyelmet fordított a sajátos módszerek kidolgozására. A filmcsoport egyik lehetséges és hatékony eszköze a személyiségfejlesztésnek.

APPLIKÁCIÓKKAL, OKOSESZKÖZÖKKEL AZ AKTÍV ÉLETMÓDÉRT

Soós István

Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem

A kutatók (Pearson et al., 2014) nagy dilemmája, hogy a fizikai aktivitás növelése egyúttal csökkenti-e az ülő („sedens") életvitelt, vagy megfordítva a kérdést, az ülő életvitel optimális korlátozása automatikusan növeli-e a fizikai aktivitás mennyiségét? Ehhez kapcsolódóan a harmadik felvetés pedig az, hogy a két viselkedési formát külön kell-e kezelni, és intervenciós beavatkozásokkal külön-külön kell-e őket befolyásolni? E terület egy kutatói csoportja (Szőts és mtsai, 2016) már évekkel ezelőtt felismerte a „mozgásgyógyszer" jelentőségét.

Korábban a televíziónézés és a motorizált közlekedés járult hozzá a legnagyobb mértékben a szabadidős ülő életvitelhez. Napjainkban az okoseszközök használata okozta „screen-time", azaz a képernyő előtt töltött idő vált leginkább a probléma forrásává a sedens életvitel tekintetében.

Ugyanakkor, a szabadidős okoseszköz-használat mellett az iskolai, oktatás célú felhasználás is egyre terjedőben van. Az informatika órai, majd a közismereti tárgyak tanórai felhasználása után, a főként mozgásos célú testnevelés órai felhasználásukra is egyre több programot dolgoznak ki a tanárok (főleg a Covid19 óta). Ezen a területen is kérdésként merül fel, hogy az okoseszközök felhasználásának elterjedése elveszi-e az időt a testnevelés órai fizikai aktivitástól, vagy inkább motiváló hatással bír-e a tanulókra, és vajon több fizikai aktivitás elvégzésére ösztönzi-e őket?

A szimpózium előadói az előbbi kérdések tudományos és gyakorlati megválaszolását keresték kutatásaikban. Soós István problémafelvető, bevezető előadása után Révész László és társszerzője osztja meg gondolatait az ITK eszközök használatáról a testnevelésben és részletesebben arról, hogy hogyan hatnak a hagyományos oktatási módszer kiegészítéseként a tanulók teljesítményére, motivációjára. Ezt követően H. H. Judit és munkatársai a tanulást segítő és motiváló IKT alkalmazásokról mutatnak be példákat a testnevelésórán. Kertész Tamás a fizikailag aktív tanulás (PAL) módszere nyomán az innovatív Variálható Sport Létra 3D sport/rend/szer-rel ismerteti meg a hallgatóságot. Végezetül Kovács Katalin és szerzőtársa előadása az egyetemi online testnevelés motivációit mutatja be a Covid19 alatti és azt követő időszakban az egyetemi hallgatók fizikai aktivitásával összefüggésben.

Fizikai aktivitás, „sedens” életvitel, multitasking

Soós István

Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem Pedagógia Tanszék

Kulcsszavak: aktív életvitel; sedens életvitel; multitasking

Napjaink nagy dilemmája, hogy az okoseszközök és a rajtuk „futó” applikációk vajon elősegítik vagy inkább hátráltatják az aktív életmód kibontakozását.
A fizikai aktivitás és az ülő („sedens”) életvitel nem tekinthetők az érem két oldalának (Marshall et al., 2002), hiszen különböző napszakokban történik ez a két viselkedési forma. Ezért a kutatóknak külön kell vizsgálni kialakulásuk ok-okozati összefüggéseit.
Csibi és Szabó (2016) felvetik, hogy egy-egy okoseszköz „jóbarát vagy technoördög-e” a felhasználók számára. Vagyis támogatják-e ezek az eszközök az egészségközpontú fizikai aktivitást, vagy inkább a sedens életvitel elterjedéséhez járulnak-e hozzá?
Báthori (1981) már több mint negyven évvel ezelőtt felvetette a technikai fejlődés és automatizáció káros következményeit az emberi egészségre. Napjaink Z és alpha generációinak fiataljai közül sokan a feladatváltogatós, „multitasking” közepette élik mindennapjaikat és jelentős rizikónak vannak kitéve, hogy eljutnak az okoseszközök okozta addikció állapotáig.
Ebben a helyzetben ugyanakkor az iskolák dilemmája, hogy tiltsák-e az okoseszközök tanórai használatát, ami ellenszenvet és ellenállást vált ki a tanulókból. Vagy inkább építsék-e be az okoseszközök használatát az oktatási folyamatba, ami motiválja a tanulókat az aktív tanórai, sőt testnevelés órai részvételre is. Ez viszont növeli a képernyő előtt töltött időt, ami egyrészt elveszi az időt a testnevelés órai fizikai aktivitástól, valamint újabb jelentős mentális megterhelést jelent a tanulók számára.
Ennek a kettősségnek a mérlegelése és feloldása további komoly jövőbeli vizsgálatokat igényel a szakemberek részéről. Példaként szolgál erre az Active Healthy Kids Global Alliance projektje, a Global Matrix 4.0 (Tremblay és mtsai, 2017). A projekt a fiatalok fizikai aktivitásának elősegítésére tíz területen javasol beavatkozást, melyek a következők: (1) Általános fizikai aktivitás, (2) Szervezett sport és fizikai aktivitás, (3) Aktív játék, (4) Aktív közlekedés, (5) Sedens életvitel csökkentése, (6) Fizikai fittség, (7) Család és kortárscsoport befolyása, (8) Az iskola szerepe a fiatalok fizikai aktivitásának támogatásában, (9) Helyi közösségek és környezet szerepe, (10) A kormányzati szervek szerepe.
Ezen szempontok közül, szimpóziumunk az oktatási intézmények szerepét mutatja be, különösen az okoseszközök és a rajtuk futó applikációk hatására fókuszálva az aktív életmód elősegítéséhez.

IKT eszközök a testnevelésben. Érvek és ellenérvek

Révész László, Varga Attila

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Sporttudományi Intézet. Sport- és Egészségtudományi Kutatócsoport
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Sporttudományi Intézet. Sport- és Egészségtudományi Kutatócsoport

Kulcsszavak: IKT eszközök; testnevelés; hatékony oktatás

Napjainkban igen népszerű kutatási terület az IKT eszközhasználat vizsgálata az oktatásban. A XXI. században ez nem is annyira meglepő, hiszen a digitalizáció, az eszközhasználat és az online jelenlét mindennapossá vált, életünk része, így az oktatást sem kerülte el.

A testnevelést is utolérte a fejlődés és egyre nagyobb arányban jelennek meg az IKT eszközök ezen a területen is. A fejlődés azonban kérdéseket is felvet az eszközhasználat kapcsán! Valóban csak előnyei vannak az eszközhasználatnak? Fontos kérdés, hogy a tanítási-tanulási folyamatra, hogyan hatnak a hagyományos oktatási módszer kiegészítéseként a tanulók teljesítményére, motivációjára?

Az előadás célja, hogy elsősorban szekunder kutatásra épülő eredmények alapján rámutasson az eszközhasználat előnyeire és hátrányaira.

Az IKT eszközök tanórai használatát segítő és gátló tényezőket számos nemzetközi (Stockdill és Moreshouse 1992, Neyland 2011, Sedoyeka 2012, Fu 2013) és hazai kutatás vizsgálta (Hunya 2014, Gocsál 2015, Buda 2010, 2017). A vizsgálatokból kiderül, hogy az IKT-integráció közvetítő jellegű és egy fejlődő folyamatot, nem pedig végterméket jelent.

A testnevelés nem tartozik azon tantárgyak sorába (Varga és Révész 2023), melyekben dominánsan jelenne meg az eszközhasználat, azonban a fentiekben említettek miatt a technológia testnevelésbe való integrálásának megjelenése logikus és valószínűleg elkerülhetettlen (Yildiz, Güzel és Zerengök 2019).

A témát kutatók egy része támogatja a technológia megjelenését a testnevelésben, azonban vannak kritikusai is (Wyant és Baek 2018). A kritikusok szerint a tantárgy jellege (a mozgáscselekvés, a fizikai aktivitás) teszi egyedivé az iskolai tantárgyak sorában a testnevelést. A testnevelők körében általános az a nézet – mely miatt egyben alacsonyabb az eszközhasználat–, hogy a technológia beemelése a mozgással eltöltött idő, a fizikai aktivitás csökkenéséhez is vezethet (Mears 2009, Weir és Connor 2009, Casey 2011, Perlman, Forrest és Pearson 2012).

Az új technológiák oktatásba történő bevezetése Taylor és Sherin (2013) szerint azonban fokozott lehetőségeket ad a diákok tanulási tevékenységének támogatására. Az IKT-használat a testnevelésben növeli a tananyag iránti motivációt és ösztönzőbbé teszi a tanulást, szórakoztatóvá téve a fizikai tevékenységet (Ávila és Tello 2004, Juniu 2011). Legrain és munkatársai (2015) megállapították, hogy a tanárok részéről tapasztalható autonómia-támogatás elősegíti az IKT eszközök alkalmazásának pozitív hatásait a testnevelésben, melyek a kognitív és a motoros teljesítményre is pozitívan hatnak.

Az IKT megfelelő alkalmazása a testnevelésben támogatja bizonyos készségek fejlesztését a tanulók körében, ideértve a tanulói együttműködést, az önállóságot, a kritikai képességet, a felelősséget, valamint az információkeresést és válogatást (Capllonch 2005). Mindezek mellett a testnevelésben való alkalmazásuk jelentős mértékben aktivizálja a diákokat, amit esetenként nehéz elérni (Pyle és Esslinger 2014).

Tanulást segítő és motiváló IKT alkalmazások a testnevelésben

H. Ekler Judit, Forgács Tamás Leon, Földvárszki Edina

Eötvös Loránd Tudományegyetem Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ
Eötvös Loránd Tudományegyetem Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ
Rumi Rajki István Általános Iskola

Kulcsszavak: aktív tanulás; generációközeli módszertan; videó-visszacsatolás

Az iskolai testnevelés kimondott célja, hogy a tanítványok az iskolát elhagyva is örömmel sportoljanak, a különböző mozgásformákat rutinosan és élvezettel alkalmazzák, egészségük fenntartása érdekében tudatos (szabadidő)sportolókká váljanak (NAT, 2020). A Nemzeti alaptanterv előnybe részesíti az aktív tanulást támogató módszertant, ami egybeesik a belső motiváció szempontjaival (Deci & Ryan, 2002) és a „z" generáció jellemzőivel (Gál & Árváné Ványi, 2018) is. A tanulói érdeklődés és aktivitás felkeltésének releváns lehetősége az IKT eszközök alkalmazása is.

Az előadásban testnevelésórai intervenciós programok eredményeit mutatjuk be, melyekben a zene, illetve a képi megjelenítés (videó visszajelzéssel támogatott mozgásoktatás, illetve a Just Dance videóprogram) a mozgástanulásra, a motivációra, illetve a tanulócsoportok belső viszonyaira gyakorolt hatását vizsgáltuk. Mindkét kutatási design a bemeneti mérésből, az intervenciós programból és a kimeneti mérésből áll. Az 1. kutatásban két, a testnevelésórai motivációs környezetet szignifikánsan különbözőnek érzékelő két középiskolai osztály (n=71) vett részt. A tanulók fél éven keresztül Just Dance mozgásvideókra végezték a bemelegítést. A vizsgálati szakaszban hetente szenzorral (accelerometer) mértük az órai mozgásos aktivitás mennyiségét, illetve a vizsgálat elején és végén a tanulók motivációs kérdőívet (PMCSQ-2) töltöttek ki. A kimeneti mérésre a kooperatív tanulás és a fejlődésre való törekvés elemeknél megfordult az érték, míg a félelem a hibától, büntetéstől elemnél a két osztály érzékelt motivációja kiegyenlítődött. A generáció érdeklődéséhez közeli módszer alkalmazása a motiváció mellett az aktivitási értékek (PA) emelkedését is eredményezte (Karageorghis & Priest, 2012).

A 2., kontrollcsoportos kutatás hat hetes intervenciós programjában 7-esek vettek részt (n=40). A taktika alapú testnevelési játékok gyakorlása során a mintaosztály kiscsoportos, videó-visszacsatolásos, kooperatív tanulásban vett részt, melyet ellenőrzőkártyás szempontrendszerrel (Beseler & Plumb, 2019) is támogattunk. A kontrollosztály az azonos tananyagot hagyományos, csak tanári visszajelzést tartalmazó óravezetéssel dolgozta fel. A mozgástanulás eredményességét a vizsgálat kezdetén és végén nyolc szempont szerint mértük fel. A bemeneti méréshez képest természetesen mindkét csoport fejlődött, azonban a mintacsoport öt paraméterben szignifikánsan nagyobb mértékben. A tanulói kapcsolatrendszerben (Tóth, 2004) nem találtunk szignifikáns változást, de a mintaosztály periférián lévő tanulói közelebb kerültek az osztályátlaghoz.

A zene (Mori & Iwanaga, 2017) és a képi megjelenítés (Potdevin et al., 2018) iskolai környezetben jól működő, motiváló és mozgástanulást is támogató hatását mindkét kutatásunk igazolta. Bebizonyosodott az is, hogy a videós visszajelzés túl sok információja problémát jelenthet (Rothstein & Arnold, 1976), felhasználását irányító segítséggel (tanári, kártyás) érdemes támogatni.

PAL tanóra vezetéssel a kívánatos napi szintű fizikai aktivitásért

Kertész Tamás

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola és Széchenyi István Egyetem Egészség-és Sporttudományi Kar

Kulcsszavak: fizikailag aktív tanulás; Variálható Sport Létra 3D; multidiszciplinaritás

A fizika aktivitás széles spektrumú jótékony hatásai egyre inkább ismerté válnak, komplex hatásrendszerük a hétköznapokban is tetten érhető fejlesztő hatással bír (Honfi et al., 2009). Sajnálatosan napjainkra, a hipoaktív életmód dominanciája vált jellemzővé. Ezzel egyidejűleg jelentősen megnőtt az ülő tevékenységek aránya (Arundell et al., 2016; Aubert et al., 2018). Ez alól az iskola sem kivétel. Az ülő viselkedés így az iskolai környezetben is általánosnak tekinthető. Egyes tanulmányok szerint, az iskolai idő 50-70%-t ülve töltik a tanulók (Celis-Morales et al, 2012; Clemens et al., 2016). Ez akaratlanul, de hozzájárul, az ülő életmód további erősödéséhez, ami számos további kockázatot hordoz (Soós, 2022). Az európai gyermekek 80%-a nem teljesíti a WHO által ajánlott és kívánatos napi minimum 60 perces fizikai aktivitást (PA) (Tremblay et al, 2016; WHO, 2020). E trendek megfordítása, ellensúlyozása össztársadalmi érdek. Egyre nagyobb erőfeszítések születtek a PA népszerűsítésének érdekében. Elsődleges beavatkozási színtereként, az oktató-nevelő munkát folytató intézmények jelennek meg. A rendszeres PA /sport/ és a testnevelés (PE) nevelési területté és eszközzé is válik egyben (Bíróné, 2011). A nevesített intézmények ideális helyszint biztosítanak a PA növelést célzó beavatkozásokhoz, és a legkülönbözőbb dimenziókban manifesztálódnak, úgymint osztály szintű beavatkozások, iskolai szintű programok és nemzeti szintet történő reformok. Az utóbbi időben megfigyelhetők azon törekvések, hogy a tanórai PA-t, tanulást támogató tartalommal és tevékenységgel is megtöltsék. Így született meg a fizikailag aktív tanulás (PAL, Kertész et al., 2023). E pedagógiai megközelítésben a tanuló fizikai aktivitása közben tanulmányi tartalmat sajátít el (Bartholomew & Jowers, 2011; Beets et al., 2016; Daly-Smith et al., 2020).

A PAL előnyeit hivatott ismertetni az előadás, melynek keretében egy hazai innovációra építő sport/rend/szerrel a Variálható Sport Létra 3D-vel ismerkedhet meg a hallgatóság (Kertész és Cseresznyés, 2015). A prezentáció szerves részét képezi a létra felhasználását, a multidiszciplinaritást erősítő, rövid jó gyakorlat bemutató is. Az előadás fel kívánja villantani, hogy a sport/rend/szerhez tartozó módszerek, hogyan kapcsolódnak az innovatív tanulói környezet nemzetközi (OECD, 2017) és hazai kritériumaihoz (Révész, 2019).

Az egyetemi online testnevelés motivációs tényezői a fizikai aktivitás tükrében

Kovács Katalin, Novák Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: online testnevelés; fizikai aktivitás; egyetemi hallgatók motivációja

A pandémia előtt több tanulmány (Sigmundová és mtsai, 2011, Szerdahelyi; 2019, Soós, 2022) szerint globálisan csökken a felnőtt lakosság és az egyetemisták fizikai aktivitása, így előtérbe kerültek a motivációs vizsgálatok. Egyetemisták körében a mozgás motivációit (Kilpatrick mtsai, 2005; Pauline, 2013; Kim és Cho 2020) tanulmányozta és megállapították, hogy elsősorban testsúlykontroll, fizikai kondíció és a külső megjelenés ösztönzi a hallgatókat.

A Covid alatt egyes eredmények szerint nőtt a fizikai aktivitás szintje, mások szerint csökkent (Chen és mtsai, 2020; Hall és mtsai, 2021; Kinczel, 2021). Általános nézetté vált, hogy a személyes jelenlét hiánya miatt népszerűek lettek azok, az egyénileg végrehajtható mozgásformák, amelyeket online térből is lehet irányítani (Kiss, 2021).

A Covid lecsengése óta kevés tanulmány olvasható arról hogyan alakult az online mozgásformák kedveltsége (Bíróné, 2022), illetve a járvány hogyan befolyásolta az egyetemista hallgatók fizikai aktivitás szintjét és motivációját (Vučković és mtsai 2022).

Tanulmányunkban arra kerestük a választ, hogy a Covid szülte online testnevelés kurzus népszerűsége változott-e a hallgatók körében; valamint mozgás iránti motivációjuk a fizikai aktivitás szintjének tükrében.

Az online testnevelést felvett hallgatók a kérdőívet a szemeszter elején 2022 (n=247) és 2023 (n=248) februárjában töltötték ki, ami demográfiai adatokra és az aktivitás szintre (Alpha-fit) kérdezett rá, továbbá az EMI-2 motivációs skálát tartalmazta. Az adatokat JASP programmal dolgoztuk fel.

A kurzus népszerűsége, elsődlegesen női hallgatók körében, egyáltalán nem csökkent, továbbra is több száz. nem versenyszerűen sportoló hallgató veszi fel. Sőt fokozatosan emelkedik azon diákok száma, akik nem először teljesítik a tantárgyat. Tendencia szinten nő azok száma, akik heti maximum három óra helyett, 4-7 órát mozognak, függetlenül attól, hogy először vették fel ($p=0,11$) a kurzust vagy sem ($p=0,18$).

A teljes mintán a revitalizáció, a fittségi állapot, valamint az egészségtudat motivációs szintje szignifikánsan csökkent ($p < .001$). Az inaktív és aktív csoport között az egészségre vonatkozó alfaktorok (prevenció, egészségtudat, kockázatok és testsúly kontrol) kivételével mind a 10 alfaktor szintje jelentősen magasabb azoknál, akik 4-7 órát mozognak egy héten.

Összegezve, az online testnevelés kurzus népszerűsége a nem versenyszerűen sportoló diákok között elvitathatatlan, sőt segíti a fizikailag aktív életmód kialakítását. Kimutatható, hogy a motivációs tényezőket a külső körülmények befolyásolják, mivel a pandémia megszűntével az egészségi állapot helyett a külső motivációs tényezők, (versengés, kötődés, megjelenés stb.) erősödtek fel. Az eredmények tükrében nemcsak a kurzus fenntartása szükséges a jövőben, hanem a motivációs tényezők mentén, a differenciált oktatás fejlesztése is.

AZ OLVASÁSI FLUENCIA, OLVASÁSTECHNIKA VIZSGÁLATA, MÉRÉSE

Steklács János

Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport,
Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem

A hangos olvasás képességének birtoklása, ennek tanítása az olvasástanítás 20. század előtti korszakaiban elsődleges fontosságú voltak, a szövegértő néma olvasás, mint általánosságban elsődleges cél az olvasástanítás során a múlt században nyert prioritást az olvasáskutatás egyre szélesebb perspektívájú szemléletének, valamint az olvasás társadalmi funkcióinak jelentős átalakulásának köszönhetően. (Pearson, 2009, Steklács, 2021)

A hazai olvasástanítási rendszerünk alapképességeket kialakító, olvasástanulást előkészítő, fonéma-graféma megfeleltetési szabályokat tanító, gyakoroltató, szófelismerést fejlesztő, mindezeket automatizáló szakaszai az alsó tagozaton zajlanak. Ezek hatékonysága hazánkban a szövegértés szempontjából nemzetközi viszonylatban is elfogadható, jó a PIRLS felmérések eredményei szerint. (Balázsi, Balkányi, 2008, Balázsi és mtsai, 2012) Az olvasástanítás kezdeti, első iskolaévekben folyó szakaszára fókuszáló, és ennek fejlesztését célzó kutatások viszont számos olyan elemet és eredményt hoztak az elmúlt években nemzetközi színtéren, amelyek az olvasás jelenségének pontosabb megértése tükrében olyan új szemléletet, terminológiát eredményeztek, amely lehetővé teszi a hagyományos módszerek fejlesztését, hatékonyságának növelését.

A fentiek közül az egyik, általunk is preferált jelenség a hangos olvasás fluenciája. Az ezen a területen folyt elméleti és empirikus kutatások alaposabb megismerése, elemzése véleményünk szerint fontos tartalékokat jelent az oktatási rendszerünk fejlesztésére nézve a kezdeti éveiben. Az olvasási fluencia szintje az olvasás folyékonyságát mutatja, fogalmának meghatározásakor elsősorban az olvasás tempója, az olvasás közben vétett hibázások, illetve a kifejező, értelmező olvasás, a prozódiai, beszélt nyelvi szegmensek minősége alkotják a definíció komponenseit. (Rayner, 1998, Rasinsky és mtsai, 2011, Kuhn, 2011) A szakirodalom egyetért abban, hogy az olvasási fluencia, vagyis a fluens olvasás képessége minden olvasáshoz kötődő jellemzőt, részképességet, így a szövegértést is a leginkább meghatározó elem. (Rasinsky és mtsai, 2009, Krieber és mtsai, 2017)

A szimpóziumunk során olyan kutatások tervezésének kérdéseit, valamint eredményeit mutatjuk be, amelyek az olvasástechnika és a hangos, illetve néma olvasási fluencia értelmezésének, felmérésének, vizsgálatának a lehetőségeivel foglalkoznak különböző színtereken, a jelenséget vizsgálva általánosságban, valamint különböző életkorú csoportok figyelembevételével.

A kutatást támogatta:
A kutatásokat a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, MTA-PTE,
This work was supported by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences
Reading Fluency and Comprehension Research Group, MTA-PTE

A munkamemória szerepe az írott szöveg feldolgozásában

Kis Orsolya, Steklács János

Szegedi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ, Neurológiai Klinika, Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Neveléstudományi Intézet, Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: olvasás; afázia; fluencia, szövegértés

Az olvasás komplex képességrendszer, működése során számos tényező együttes hatása jelenik meg. Az affektív, kognitív, szociokulturális tényezők, a motiváció, valamint az olvasási stratégiák mind hatással vannak az írott szöveg megértésére (Blomert & Csépe, 2012; Steklács, Molnár & Csapó, 2015; Steklács, 2018; Schnotz & Molnár, 2012). A kognitív tényezőket illetően a munkamemória kapacitása és működése az olyan kognitív folyamatok működéséhez elengedhetetlen, mint a fluencia, a szövegértés, a nyelvi feldolgozás és produkció, valamint a szókincs elsajátítása (Adams, Nguyen & Cowan, 2018).
Az előadásban a munkamemória olvasásban betöltött szerepéről lesz szó, mindez a felnőttkori szerzett olvasászavarok és a munkamemória közötti viszony elemzésén keresztül történik. Az eredményekből következtetéseket lehet levonni az olvasás megfelelő működéséhez szükséges kognitív folyamatokra vonatkozóan.
Összesen 22 felnőtt, szerzett kognitív-nyelvi zavarral diagnosztizált személy munkamemória-kapacitását és olvasási képességeit mértük fel. Az olvasás felmérésére a Felnőtt Olvasástesztet (Kis, 2023) használtuk, a munkamemória komponenseinek vizsgálatára pedig a verbális munkamemória mérésére magyar nyelven elérhető mérőeljárásokat alkalmaztuk (Racsmány, Lukács, Németh & Pléh, 2005; Tánczos, 2014). Az adatelemzés során korrelációs elemzéseket végeztünk annak érdekében, hogy feltárjuk az olvasás és a munkamemória verbális információk feldolgozásában részt vevő komponensei közötti viszonyokat. A munkamemória és az olvasás közötti kapcsolat minél átfogóbb feltárása érdekében az eredményeket kvantitatív módon csoport szintű elemzésekkel, kvalitatív módon pedig esettanulmányokon keresztül is vizsgáltuk.
Az eredmények arra utalnak, hogy a fonológiai rövidtávú memória és a verbális munkamemória működése döntő fontosságú a magánhangzók olvasása, bizonyos szóolvasási részfolyamatok, például az összetett szavak és álszavak olvasása, valamint a szövegértési feladatok, különösen az implicit szövegszintű információk feldolgozása szempontjából. Mindezek alapján úgy tűnik, a munkamemória és az olvasás között szoros kapcsolat van, ugyanakkor a munkamemória egyes komponensei nem ugyanolyan súllyal vesznek részt az olvasásban, az egyes komponensek az olvasás különböző folyamataiban játszanak meghatározó szerepet. Az eredményeink hozzájárulnak az olvasási fluencia komponensei közül az automatizáltság, tévesztések aránya, olvasási tempó és általánosságban az olvasás és a munkamemória közötti kapcsolat megértéséhez, ami fontos annak érdekében, hogy láthatóvá váljon, mely kognitív komponensek dominálnak az olvasásban és ezáltal az olvasástanításban, továbbá ezen keresztül melyek azok a kognitív mechanizmusok, amelyek érintettek lehetnek a gyengén olvasóknál.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, MTA-PTE,
This work was supported by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences
Reading Fluency and Comprehension Research Group, MTA-PTE

Fluencia a szövegértésben A Fluencia fejlesztése a Reciprok Tanítási Módszer segítségével alsó tagozaton

Huszár-Samu Nóra, Steklács János

Eötvös József Főiskola, Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia – Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: olvasás; szövegértés; reciprok tanítási módszer

Általánosan elfogadottnak nevezhető az a nézet, amely szerint az olvasási képesség minden további tudás megszerzésének előfeltétele, szellemi munkaeszköz, azaz a társadalom és a kultúra egy bizonyos szegmenséhez csak megfelelő olvasás- és írástudással tudunk hozzáférni (Arató, 1991). Az olvasási és szövegértési gondokkal küzdő gyermekek tudásszintje jól olvasó társaihoz képest nagy valószínűséggel nem fogja elérni azt a tantervi és társadalmi követelményszintet, amely a sikeres boldoguláshoz szükséges. A nem tudás oka társadalmi és pedagógiai jelenség egyszerre: az olvasás, a szövegértő olvasás a pedagógiai rendszerben tanulási módszer, amelyet didaktikai elemek határoznak meg és szociokulturális tényezők egészítik ki (Nagy, 2006). Irányított és célzott pedagógiai – módszertani kultúra nélkül ezek a diákok nem lesznek képesek a szakadékot áthidalni.
Az alsó tagozaton jelen lévő módszertani kultúra megújításaként és egy lehetséges alternatívaként szolgál a Reciprok Tanítási Módszer, mely szintetizálja a metakognícióra épített stratégiaalapú szövegértés-tanítást. A mostani előadás egyik fókuszpontja, hogy milyen szerepe van a Reciprok Tanítási Módszernek, az olvasás előtti stratégiák tanításának a szövegértés fejlesztésében. A Reciprok Tanítás számos újszerű tanulási formát szintetizál, kimondatja a diákokkal saját olvasási stratégiákra vonatkozó ismereteiket, amelyekről a tanár is tudomást szerez. Azok az osztályok, amelyeknél ezt a módszert alkalmazták, látványos fejlődést mutattak (Palincsar, Brown, 1986, Steklács, 2010).
Az előadás második bemutatásra szánt területe a Reciprok Tanítási Módszer és a fluenciafejlesztés elméletének, lehetőségeinek bemutatása. A nemzetközi szakirodalomban ugyanis új kutatási trendként jelent meg a két terület együttes értelmezése. Az Egyesült Királyságban egy kísérleti program fluencia-fejlesztéssel egészíti ki a stratégialapú szövegértés tanítását. (O`Hare et. al., 2018 és Cockerill, 2021). A Fluency into comprehension program 7-9 éves korosztály számára készült, és az alsó tagozatos tanulók szövegértési képességét és az olvasási fluenciáját kívánja fejleszteni. A tréning során felváltva mélyítik a diákok a folyékony olvasási képességét és gyakorolják a reciprok szövegfeldolgozási módszert csoportokban. Az előadás arra is vállalkozik, hogy bemutassa az említett program magyar adaptálási lehetőségeit.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, MTA-PTE,
This work was supported by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences
Reading Fluency and Comprehension Research Group, MTA-PTE

Olvasástechnikai hibák jellemzői hangos olvasás során negyedik évfolyamon

Sipos Zsóka, Steklács János

Apor Vilmos Katolikus Főiskola Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport
Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem
Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport,
Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: olvasásvizsgálat; fluencia; olvasástechnika

Az alapfokú oktatásból kilépő diákok szövegértésében tapasztalható nagyarányú értési nehézség (Balázsi et al., 2013; Csapó et al., 2019; Fejes et al., 2022; Oktatási Hivatal, 2019; Ostorics et al., 2016; Nagy, 2018; Steklács, 2018) megelőzéséhez és kezeléséhez elengedhetetlen megvizsgálni az írott nyelvi kommunikáció alapjait jelentő komponenseket. E készségek, képességek közül az olvasástechnika, azaz az olvasás hatékonysága az egyik problematikus pont, melyben az értés terén gyengén teljesítő gyermekek egy része segítséget igényel az olvasás ideje és pontossága alapján (Sipos, 2022). Jelen elemzés az olvasástechnikai hibázások sajátosságait állítja középpontba 487 negyedik évfolyamos tanuló hangosolvasási eredményeire támaszkodva. A diákok a Meixner (1993/2000) által kidolgozott, a gyógypedagógiai diagnosztikában széles körben alkalmazott olvasólapot olvasták, melynek 50 itemből álló szubtesztjei a magánhangzók, a mássalhangzók, a szótagok, az egyre nehezedő izolált szavak, 100 itemből álló szubtesztje pedig szöveg szavainak olvasási idejét és pontosságát mérik. A diákok hibázásainak kategorizálása során az egyes szubtesztekben elemeztük az ortográfiai és lexikai hibákat kihagyások, betoldások, permutációk, betűcserék és kombinációs hibázások mentén. Eredményeink alapján elmondható, hogy az olvasástechnikai hibatípusok közül az kontextusból kiragadott egységekben az ortográfiai szabályszegések, azaz a betűk és szótagok olvasása során a magánhangzótévesztés, az izolált szavak olvasása során a betűtévesztés és a betűsorrend változtatása, míg szöveg esetében a kombinációs hibák fordulnak elő gyakrabban. Az olvasás során a szógyakoriság és szóismertség dekódolást befolyásoló hatása volt megfigyelhető, továbbá a szó hosszúsága, valamint szótagszerkezete is meghatározónak bizonyult. A feltárt nehézségek nemcsak az esetleges intervenciós irányokhoz, hanem az olvasástanítás előkészítéséhez és tudatos tervezéséhez is adalékul szolgálhatnak a diákok szövegértési eredményének javítása érdekében.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, MTA-PTE,
This work was supported by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences
Reading Fluency and Comprehension Research Group, MTA-PTE

Morfológiai tudatosságot vizsgáló feladatok megoldási stratégiáinak elemzése szemkamerás módszerrel 2-4. osztályos tanulók körében

Varga Szilvia, Steklács János

Neumann János Egyetem Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem
Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: olvasás; morfológiai tudatosság; szemmozgásvizsgálat

Az olvasási képességek természetével, összetevőivel, fejlődésével kapcsolatos kérdésekre számos pedagógiai tanulmány próbált tudományos választ adni. A szemkamerás vizsgálatok a hagyományos tesztekben mért adatokat kiegészíthetik, mivel a módszer lehetőséget ad a feladatmegoldás során a szem mozgásának elemzésére és a feladatmegoldási stratégiák feltárására (Steklács, 2014, 2019). Jelen előadás morfológiai feladatok megoldási stratégiáit elemzi 2-4 osztályos tanulók körében a szemmozgásvizsgálat módszerével.

A morfológiai tudatosság az olvasás előképessége, amely az alsó tagozaton jelentős fejlődést mutat (Csépe, 2006; Levesque és mtsai, 2020). A kutatás során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a szemmozgások mutatják-e a képesség fejlődését a vizsgált évfolyamokon. Az olvasástanulás korai szakaszában a kezdő olvasók hosszabb ideig és többször fixálnak a szavakra, különösen a hosszabb és bonyolultabb szerkezetű szavak olvasása okoz gondot (Rayner, 1998; Schroeder és mtsai, 2015; Steklács, 2014).

A kutatás során a tanulóknak a mondatba illő szót kellett négy lehetőségből kiválasztani, illetve négy mondatból a helyes mondatot felismerni. A feladatok álszavakat és valódi szavakat tartalmaztak. A vizsgálatban 23 második, 7 harmadik és 11 negyedik osztályos tanuló vett részt. A tanulók minden évfolyamon ugyanazt a feladatsort oldották meg. A feladatmegoldást szemkamerával rögzítettük.

A részminták variancia-vizsgálatára a Kruskal-Wallis tesztet alkalmaztuk, amely a három évfolyam tekintetében szignifikáns különbséget mutatott a fixációk időtartama között. A fixációk számára vonatkozóan az álszavaknál szignifikáns különbség mutatkozott ($p<.001$) az évfolyamok között, a valódi szavak esetében a hosszabb, bonyolultabb morfológiai struktúrájú szavaknál találtunk szignifikáns különbséget.

A Spearman-Rho teszt alapján közepes erősségű szignifikáns negatív korreláció figyelhető meg ($p<.001$) a mind a fixációk száma, mind a feladatok megoldásával eltöltött idő és a teszteredmények között. A hőtérképeken látható, hogy tanulók a feladatok megoldása közben a szavak végére többször és hosszabb ideig fixálnak. Vizsgálatunk a korábbi kutatások eredményeivel összhangban azt mutatta, hogy a hosszabb, bonyolultabb szerkezetű szavak felismerése még negyedik osztályban is nehézséget okoz, ugyanakkor a tanulók feladatmegoldási stratégiái fejlődnek a vizsgált évfolyamokon (Paterson és mtsai, 2015; Rayner, K., 1998).

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, MTA-PTE,
This work was supported by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences
Reading Fluency and Comprehension Research Group, MTA-PTE

Egy magyar nyelvű olvashatósági indexadaptáció megalkotásának kérdései

Bogdán Patrik

Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia - Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: olvashatóság; olvashatósági formulák; párhuzamos korpusz

A szövegértés értékelésekor általában az olvasó kerül az érdeklődés középpontjába, ám nagyon fontos figyelmet fordítanunk a megértés, jelentésalkotás másik tényezőjére, a szövegre, annak olvashatóságára is koncentrálnunk kell. Egy adott szöveg olvashatósága olyan lingvisztikai jellemző, amely a szöveg olvasásának vélt nehézségi fokát határolja be. Az olvashatósági formulák célja ezen jellemzők lehető legpontosabb, leghatékonyabb, matematikai úton történő meghatározása (DuBay 2004).

Az olvashatósági formulákat alapvetően az Amerikai Egyesült Államokban fejlesztették ki és annak ellenére, hogy már az 1950-es évektől kezdődően számos más nyelvre is adaptálták azokat, kutatásuk mégis az angol nyelvterületre összpontosul. Bár a magyarországi diskurzus még gyerekcipőben jár, a formulákban rejlő potenciált, és azok adaptációjának igényét már többen megfogalmazták, magyar nyelvű szövegekre alkalmazható formula azonban még mindig nem készült (vö.: Józsa – Steklács 2012; Kojanicz 2004). Jelen kutatásomban a magyar nyelvű formula kidolgozásának folyamatát, kérdéseit, felmerülő problémáit mutatom be.

A munka során a leggyakrabban használt angol olvashatósági formulák közül az általos szóhosszúságon alapuló formulákat kíséreltem meg magyar nyelvre adaptálni. Az adaptáció során a formulákat tíz különböző párhuzamos korpuszból válogatott, tízezer mondatból álló szövegtörzsre alkalmaztam. A korpuszokhoz az OPUS rendszerén keresztül fértem hozzá (Tiedemann 2012). A mérések a magyar nyelv esetében minden formulánál magasabb értéket mutattak, a szótagszám alapján megállapított szóhosszúságot alapul vevő formulák azonban nagyobb eltéréseket jeleztek, mint azok, amelyek a szavak hosszát karakterszámban mérik. A formulákat adaptációjuk érdekében a magyar és angol szövegek olvashatósági értékeinek átlagos különbségével korrigáltam, majd validitásukat az országos kompetenciamérések szövegértési eredményeihez hasonlítva állapítottam meg a Pearson-féle korrelációs mutató meghatározásával.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, MTA-PTE,
This work was supported by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences
Reading Fluency and Comprehension Research Group, MTA-PTE

KUTATÁSOK AZ AUTIZMUS-SPECIFIKUS ELLÁTÁS HAZAI GYAKORLATÁNAK FELTÁRÁSÁRA

Szekeres Ágota

(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem
Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport

Multidiszciplináris kutatócsoportunk célja az, hogy támogassuk az autista személyek oktatási, s ezzel szoros összefüggésben, társadalmi részvételét. Jelen szimpózium keretében elsősorban az autizmus-specifikus ellátás minőségének kérdéseire fókuszálunk. Az előadások során a szülői perspektívából indulunk ki, érintjük a gyógypedagógiai ellátást, majd pedig az integrált nevelés kihívásait. Az utolsó előadásban pedig egy olyan módszertant mutatunk be, amely valódi részvételt biztosíthat az autista személyek számára.

Az első előadásban megismerjük a szülők perspektíváit autista gyermekük intézményválasztásának tekintetében. A kvalitatív fókuszú kutatásban egyértelműen az látszik, hogy a legtöbb szülő az iskolaválasztást nem valódi döntési helyzetként élte meg, mert vagy nincs befogadó iskola, vagy ha van is, nem elérhető az autizmus-specifikus ellátás. A szülők elsődleges célként fogalmazzák meg a gyermekük pszichológiai jól-létének fontosságát.

A második előadásban a szerzők a gyógypedagógiai ellátás autizmus-specifikus szempontjait vizsgálják 16 alsó tagozatos osztályban. Eredményeik közül kiemelik, hogy a tanulók kétharmada nem jut olyan autizmus-specifikus ellátáshoz, amely biztosíthatná számára a valódi részvételt a tanulási folyamatban, mert hiányoznak a megfelelő erőforrások, illetve egyenetlenül biztosított a szakemberek módszertani képzettsége.

A harmadik előadásban az autista tanulók ellátásának egy sajátos területe kerül előtérbe, mégpedig az utazó gyógypedagógiai ellátás. A megkérdezett szakértők azonos nehézségeket látnak. A kutatás megerősíti a második előadásban hangsúlyos eredményeket, miszerint a külön- és együttnevelésben egyaránt jellemző az autizmustudás hiánya, illetve a tárgyi feltételek egyenetlensége.

A negyedik előadásban a komplex DATA-rendszer (Digitális Autonómia-Támogatás az Autizmus spektrumon) együttnevelésben is eredményes használatához kidolgozott kézikönyv bemutatására kerül sor. A módszertan fejlesztését kutatócsoportunk autizmus-szakemberei többlépcsős szakértői teammunkában végezték, tapasztalati szakértőkkel együttműködve. A felhasználóbarát útmutató elsősorban a DATA-rendszert alkalmazó többségi pedagógusok számára került kidolgozásra.

Kutatási eredményeink hozzájárulnak a minőségi autizmus-specifikus ellátás fejlesztéséhez, melynek fontos része az autizmustudás és szakértelem, a megalapozott és illeszkedő, komprehenzív módszertan, az együttműködés a különböző tudással rendelkező pedagógusok és szakemberek, illetve családok között, valamint a megfelelő erőforrások biztosítása.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja ill. Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

„Ég és föld az, aminek lennie kéne és ami valójában van…” - Szülői perspektívák autista gyermekeik iskolai ellátásáról

Németh Vivien, Stefanik Krisztina, Völgyesi-Molnár Márta, Győri Miklós

(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport (3) Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola
(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport
(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport
Magyar Tudományos Akadémia- Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport

Kulcsszavak: autizmus; többségi és speciális iskolai környezet; szülői perspektíva

Bár a többségi iskolában tanuló autista gyermekek száma egyre nő, magas arányban esnek ki tanulók az együttnevelésből. Az autista tanulók szüleinek meghatározó szerepe van gyermekeik iskolaválasztásában, ám gyakran számos nehézség nehezíti a döntési folyamatot. Keveset tudunk az autista gyermekek szüleinek iskolai ellátással kapcsolatos perspektíváiról Magyarországon. Vizsgálatunk célja (1) az autista gyermekek iskolai ellátáshoz való hozzáférését támogató és akadályozó tényezők, illetve (2) az ellátással kapcsolatos elégedettség szülői szempontjainak feltárása.

Az előadásban 10 iskoláskorú autista gyermeket nevelő szülővel készült interjú tematikus elemzésének eredményeit mutatjuk be. Az interjúvázlat irányította, félig-strukturált interjú fő célja az autista emberek ellátásával kapcsolatos szülői életminőség megismerése, illetve ennek részeként az intézményválasztás, az intézményes nevelés és egyéb ellátási formák tapasztalatainak, minőségük szülői szempontú megítélésének megismerése. Az interjúkat előre meghatározott kutatási fókuszok mentén, tematikus elemzés módszerével, Atlas.ti szoftverrel elemeztük.

Bár a részt vevő szülők gyermekeinek többsége (n=8) az óvodát többségi intézményben kezdte meg, az általános iskolában már csak négyen tanultak többségi, míg hatan speciális oktatási-nevelési környezetben. A szülői narratívák feltárása alapján úgy tűnik, hogy a legtöbb szülő az iskolaválasztást nem valódi döntési helyzetként élte meg. A legmarkánsabb szülői tapasztalat, hogy kevés információ és segítség állt rendelkezésükre, valamint kevés a valóban autizmus-specifikus támogatást nyújtó többségi iskola, a család lakóhelyének környékén a legtöbbször csak egyetlen speciális iskola van. A szülők számára a többségi és a speciális iskolai környezetben egyaránt a legalapvetőbb szempont, hogy az iskola biztosítsa gyermekük megfelelő pszichológiai jól-létét. Ezzel összefüggésben kiemelkedik például a befogadó, inkluzív környezet, a (gyógy)pedagógusok felkészültségének, valamint a szülőkkel való együttműködés fontossága is.

Eredményeink rávilágítanak, hogy az autista tanulók támogatásához elengedhetetlen a szülőkkel való partneri együttműködés, illetve az ellátórendszer javításához esszenciális a szülői perspektívák megismerése és beépítése.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja ill. Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Specifikus-e a speciális? - Az autizmus-specifikus ellátás minősége gyógypedagógiai iskolában

Havasi Ágnes, Stefanik Krisztina, Győri Miklós

(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport

(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport

Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport

Kulcsszavak: gyógypedagógiai iskola; autizmus-specifikus ellátás; iskolai környezet

Az autizmus természetéhez illeszkedő, egyénre szabott oktatási környezet elengedhetetlen feltétele a megfelelő ellátásnak. Vizsgálatunk célja, hogy feltárja a gyermekek fizikai, tanulási és szociális iskolai környezetét gyógypedagógiai iskolák alsó tagozatán.

Vizsgálatunkat hét fővárosi és kilenc vidéki iskola tizenkilenc alsó tagozatos osztályában végeztük. A felmérést a National Autism Center autizmus-specifikus ellátásra vonatkozó kutatásai mentén kidolgozott szempontrendszer, a Standard alapján megfigyeléssel, dokumentumelemzéssel és interjúval végeztük. A Standard negyvenhárom tétele 4 fokú Likert-skálán értékeli az ellátás minőségét négy alterületen (tanuló, kapcsolatok, tananyag és tanulástámogató környezet). Egyéb oktatási háttéradatokat is gyűjtöttünk: pedagógusok és asszisztensek végzettsége, tapasztalatuk és képzettségük, tanár-diák arány a csoportban, autizmus-specifikus egyéni és csoportos foglalkozások heti óraszáma, illetve az iskolai oktatás melletti foglalkozások/fejlesztések/terápiák, melyeket a gyermekek kapnak. A Standard egyes itemeinek ordinális skáláiból egy rangszámot és egy összesített pontszámot hoztunk létre, melyek mentén leíró statisztikák mellett összefüggésvizsgálatokat is végeztünk.

Négy olyan iskolát azonosítottunk, amely magasabb színvonalat képviselnek: ebből egy magasan kiemelkedik, mert eredménye minden osztálynál szignifikánsan jobb, és további három magasabb színvonalat mutat, melyek egymástól nem különböznek jelentősen. Az ezeket követő hat osztály közt többnyire nincs jelentős különbség és legtöbbjüknél a további hat osztállyal sem találunk jelentős különbséget, így ezt a tizenkét osztályt egy-egy nagyobb „tömbként” azonosíthatjuk. A Standard különböző területei egymással és az összesített színvonallal is erős együttjárást mutatnak, kivétel ez alól a tanuló terület. A kapcsolatépítés területén szignifikánsan gyengébb eredményt mutatnak az iskolák a másik három területhez képest. A pedagógusok képzettsége nem mutat összefüggést a Standard eredményeivel, míg az autizmus-specifikus edukációs tapasztalatuk igen.

Mintánkon a tanulók kétharmada messze van az autizmus szempontjából optimális iskolai környezetben való tanulás lehetőségétől. A kapcsolatépítés gyengesége és az egyénre szabottság egyenetlensége hátrányt jelenthet, hiszen a különböző nevelőfelekkel és szakmai partnerekkel való együttműködés, az egyedi igényekre való reagálás és építkezés esszenciális alapfeltétele a megfelelő fejlesztésnek és fejlődésnek.

Eredményeink felhívják a figyelmet arra, hogy a képzettség, a megfelelő erőforrások rendkívül egyenetlenek és elégtelenek a hazai autizmus-ellátásban, valamint, hogy a kapcsolatépítés területe, valamint a módszertani képzettség különösen erősítendő terület. Eredményeink összecsengenek kutatócsoportunk további kutatásainak az autizmussal kapcsolatos pedagógiai kontextusokra vonatkozó eredményeivel.

A kutatást támogatta:

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja ill. Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Főszereplő vagy statiszta? Az utazó gyógypedagógus az autista gyerekek együttnevelésében

Fazekas Dorottya, Stefanik Krisztina, Jakab Zoltán

(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport (3) Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola
(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport

Kulcsszavak: autizmus; együttnevelés; utazó gyógypedagógia

A hazai köznevelési rendszerben az együttnevelésben részt vevő sajátos nevelési igényű gyermekek száma folyamatosan növekszik, ez alól az autista gyermekek, tanulók sem jelentenek kivételt. Míg a növekedés mértékéről egyértelmű adatokkal rendelkezünk, a gyermekek, tanulók számára megszervezett fejlesztés és támogatás kereteiről, tartalmáról és az ellátást biztosító szakemberekről kevés információ elérhető. Feltáró vizsgálatunk célja az autizmus specifikus utazó gyógypedagógiai ellátás megismerése, a következő főkérdések mentén (1) a részt vevő szakemberek milyen jellemzőkkel írják le az ideális ellátást ezen a területen, (2) mit tapasztalnak a szakmai standardok megvalósulásával kapcsolatban, (3) milyen módszertanokkal dolgoznak, valamint (4) az utazó gyógypedagógiai munka során milyen eszközökre, keretekre és támogatásra van szükség a színvonalas ellátáshoz?
A kutatás során szakértői interjúkat készítettünk (n=20). A minta alapját a hazai autizmussal kapcsolatos irányelvek szerzői jelentették, elsőként velük készítettünk interjút, a további résztvevők az interjúalanyok ajánlásai alapján kerültek megkeresésre. A kérdéscsoportok szakirodalmi kutatómunkán, a hazai jogszabályok és nemzetközi irányelvek elemzése nyomán készültek el. A félig-strukturált, kérdezőalapú interjú online került felvételre. Az interjút megelőzően egy nemzetközi előzményekre épülő, saját fejlesztésű, ‘kompetencia-kérdőív’ kitöltésére is kértük a résztvevőket, melynek célja a szakértők szakmai profiljának egységes szempontú feltérképzése volt. Az interjúk elemzése több rétegben végzett tematikus elemzéssel történt.
A részt vevő szakértők jellemzően azonos nehézségeket emelnek ki, melyek a következő kategóriákba sorolhatóak: (1) az autizmus-tudás hiánya az utazó gyógypedagógusok és a befogadó intézmények pedagógusainak körében egyaránt, (2) a tárgyi feltételek egyenetlen teljesülése, (3) az ellátandó intézmények és gyermekek számából adódó szervezési, kapacitásbeli kihívások. A jó gyakorlatok tekintetében a szakértők kiemelik, az átmenetek támogatásának lehetőségét, a több különböző tudással rendelkező pedagógus teammunkájából származó módszertani sokszínűséget.
Kutatásunkat a gyakorlat motiválta. Kvalitatív, feltáró vizsgálatunk eredményei alapján felvázolhatóak a jelenlegi, autizmus-specifikus, utazó gyógypedagógiai ellátás szakmai tartalmai, szervezési keretei, jógyakorlatai, illetve szakmai, módszertani háttere. Ezek alapján pedig továbbléphetünk egy a gyakorlatot támogató, autizmus-specifikus, utazó gyógypedagógiai szakmai irányelv elkészítése felé.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja ill. Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Egy újabb példa a kutatás és a gyakorlat gyümölcsöző összjátékára: korszerű technológia az autista tanulók együttnevelésében

Őszi Tamásné, Bertók Csilla, Havasi Ágnes, Janoch László Pálné, Győri Miklós

(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport
(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport
(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport
(1) Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet (2) Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport
Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport

Kulcsszavak: DATA-rendszer; módszertan; együttnevelés

Napjaink egyik jelentős kihívása, hogy miként implementálhatók az alkalmazott kutatások eredményei a hétköznapi gyakorlatba. Az erősségekre építő, evidencia-alapú autizmus-specifikus módszertan alkalmazása bármely oktatási környezetben alapvető, így az együttnevelésben is. Ennek egyik hatékony eszköze lehet a DATA-rendszer széleskörű bevezetése. A DATA-rendszer (Digitális Autonómia-Támogatás az Autizmus spektrumon) komplex, tudományosan bizonyított autizmus-módszertanra épül. Célja, hogy egyénre szabott támogatást nyújtson a mindennapi élethelyzetek és tevékenységek minél hatékonyabb szervezésében, lehető legönállóbb kivitelezésében. A DATA informatikai rendszer két részből tevődik össze: a webes felületen megjelenő tervezőfelületből és a mobileszközön (tableten vagy okostelefonon) futó alkalmazásból. A 2018-2021 között kutatócsoportunk és az AOSZ együttműködésében fejlesztett rendszer széleskörű kipróbálása és bevezetése különböző környezetekben, különböző életkorú és képességprofilú autista gyermekek és felnőttek támogatásában napjaink feladata. Jelen fejlesztés célja, hogy hatékony módszertani támogatást nyújtson a DATA-rendszer bevezetéséhez többségi iskolákban.

A módszertan fejlesztését kutatócsoportunk autizmus-szakemberei többlépcsős szakértői teammunkában végezték, tapasztalati szakértőkkel együttműködve. A módszertan alapjául a vonatkozó nemzetközi szakirodalom és jó gyakorlatok széleskörű áttekintése, valamint a hazai kutatási és intézményi tapasztalatok szolgáltak. A kézikönyv kialakításánál alapvető szempont volt, hogy a többségi iskolák pedagógusai számára közérthető, gyakorlat-centrikus módszertani útmutató készüljön, mely jelentősen megkönnyíti a tudományosan megalapozott módszerek bevezetését az iskolai gyakorlat során. A kidolgozás folyamán a módszertant több független szakértő, szülő, többségi pedagógus véleményezte, javaslataikat a team beépítette a végleges változatba.

Elkészült az autizmus-specifikus módszertan korszerű alapjait és a DATA-rendszer alkalmazásának lehetőségeit közérthetően bemutató, felhasználóbarát útmutató a többségi iskolák számára. A módszertan a következő témákat öleli fel: alaptények az autizmusról, kihívások és megoldások az iskolai életben, az evidencia-alapú módszertan alapjai, a DATA-rendszerben rejlő lehetőségek, a DATA-funkciók bemutatása esetek példáival. A kiadvány és a DATA-rendszer ingyenesen és széleskörben hozzáférhető.

A többségi iskolák munkatársai számára készült korszerű, autizmus-specifikus módszertan és a DATA-rendszer széleskörű elérhetősége országosan is hozzájárulhat a minőségi autizmus-specifikus ellátás fejlesztéséhez.

A kutatást támogatta:
Jelen kutatás a Miniszterelnökség – Nemzeti Hatóság – képviseletében a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal által támogatott RRF-2.3.1-21-2022-00013 azonosító számú „Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium” című projekt keretében jött létre.
A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja illetve Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

POZITÍV PSZICHOLÓGIA ÉS PEDAGÓGIA

Vekety Boglárka

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A nevelés és oktatás számos közvetlen lehetőséget rejt magában a pozitív pszichológia eredményeinek alkalmazására. A pozitív pedagógia arra a nevelési szemléletre utal, amikor az iskolai teljesítmény fejlesztése mellett a diákok jóllétének növelése is a cél (Seligman és mtsai., 2009). Az oktatás áramlatélmény átélésének a lehetőségét tartalmazza a diákok és tanárok számára is, ám ennek az áramlatélménynek az eléréséhez fontos, hogy optimális állapotban legyünk, vagyis ne stresszeljünk, de ne is unatkozzunk. A pozitív pszichológia kutatja az olyan technikákat, amelyek segítik a stressz csökkentését, a jelen pillanat megélését, ilyen lehet a mindfulness és a jóga is, amik bizonyítottan pozitív hatással vannak a mentális egészségre és a kognitív képességekre is (Dunning és mtsai., 2019). A szimpózium célja, hogy a pozitív pszichológiából merítkezve olyan technikákat mutasson be, melyek pozitív hatással vannak mind a gyerekek, mind a felnőttek mentális egészségére és kognitív képességeire, és alkalmazhatóak az oktatási környezetben is.

A szimpózium során olyan elméleti és gyakorlati kérdések is megválaszolásra kerülnek majd, mint, hogy: Milyen mindfulness gyakorlatok alkalmazhatóak az óvodás korosztálynál? Melyek a kedvenc gyakorlatok egy ovisoknak tervezett mesei-alapú mindfulness programból? Vajon vannak-e olyan személyiséggel kapcsolatos tényezők, mint például a gyerekek temperamentuma, amik befolyásolhatják, hogy hatásos-e egy mindfulness program a kognitív képességekre, az önszabályozásra nézve? Hatásos-e a jóga a felnőttek stressz-csökkentésére és hangulatának javítására?

A pozitív pszichológia azt is vizsgálja, mi teszi lehetővé, hogy az egyén a nehézségek, szélsőséges helyzetek ellenére is jól funkcionáljon (Nagy, 2019). A reziliencia, vagyis a rugalmas alkalmazkodóképesség növelése fontos tényező a hátrányból induló gyerekek esetében. A szimpóziumban két előadásban a gyermekkori rezilienciával foglalkozunk a következő kérdésekre kutatva a választ: Hogyan mérhetjük a rezilienciát óvodásoknál? Milyen rezilienciát támogató tartalmi elemek lelhetőek fel az óvodások kedvenc meséiben, és hogyan tudnánk ezt felhasználni a reziliencia fejlesztésére?

Kiki és Jojó, avagy mindfulness az oviban – egy tudatos jelenlét alapú intervenciós program megvalósíthatóságának vizsgálata

Kassai Réka

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

Kulcsszavak: mindfulness; óvodások; gyakorlat

Egyre több tudományos eredmény mutat rá a gyermekekkel végzett mindfulness programok jótékony hatásaira (Zoogman és mtsi., 2015). A mindfulness alapú készségfejlesztés az egyik legígéretesebb módszer a végrehajtó funkciók fejlesztésére is (Takacs és Kassai, 2019). A végrehajtó működések megfelelő szintű fejlettsége különösen fontos az iskolaérettség szempontjából (Blair és Raver, 2015), ezért kutatásaink során kiemelten tanulmányozzuk iskolakezdés előtt álló óvodásokkal használt mindfulness programok tartalmát, alkalmazhatóságát és hatását. Arról azonban kevés információt találunk, hogy az egyes mindfulness gyakorlatok mennyire kivitelezhetőek csoportos foglalkozás keretében, mennyire élvezetesek, mennyire képesek az óvodás korú gyermekek pontosan végrehajtani azokat. Jelen vizsgálat célja, hogy egy általunk fejlesztett mindfulness alapú mesei keretbe illesztett játékos foglalkozássorozatban tanulmányozzuk az egyes mindfulness gyakorlatok megvalósíthatóságát.

A vizsgálatba összesen 15, 4 és 7 éves kor közötti gyermeket vontunk be. Mindannyian részt vesznek egy 8 hetes, kis csoportos (7 és 8 fős) mindfulness alapú foglalkozássorozatban. Az alkalmak végén minden részt vevő gyermektől egy érzelemhőmérő segítségével visszajelzést kérünk az egyes feladatokra, játékokra, hogy mennyire találták élvezetesnek azokat. A foglalkozásokat követően a csoportvezető pszichológus egyesével értékeli (egy 1-5 skálán), hogy egy-egy gyermek mennyire vonódott be a tevékenységbe az egyes gyakorlatok során. A részt vevő gyermekek szüleit pedig egy kérdőív kitöltésére kértük, amelyben demográfiai adatokon kívül a gyermek viselkedésére és temperamentumára vonatkozó információkat osztottak meg velünk.

Az előzetes eredmények alapján azt láthatjuk, hogy az egyes gyakorlatok során a gyerekek bevonódását 3,5 és 5 közé értékelte a csoportvezető pszichológus. Jellemzően az ülőmeditáció, a relaxáció azok a gyakorlatok, amelyek során kisebb mértékű a gyerekek bevonódása, míg a legmagasabb, ha valamilyen mozgásos feladat vagy konkrét tevékenység közben gyakorolhatják a tudatos jelenlétet. A csoportfoglalkozások jelenleg is zajlanak, az előadás időpontjára lezárulnak. Ekkor lehetőségünk lesz összesíteni és összevetni a csoportvezető által megítélt bevonódást a gyermekektől származó visszajelzésekkel. Továbbá szeretnénk vizsgálni, hogy a preferált mindfulness gyakorlatok típusa összefüggést mutat-e a gyerekek temperamentumával vagy viselkedéses jegyeivel.

Az előzetes eredményeink azt mutatják, hogy egy játékos, mesei keretbe ágyazott foglalkozás során lehetséges csoportos formában gyakorolni óvodás gyermekekkel tudatos jelenlét gyakorlatokat. Az adatok részletes elemzésével olyan információkat is tudunk majd gyűjteni, amelyek alapján ajánlásokat fogalmazhatunk meg a csoportvezető szakemberek számára, hogy mely típusú gyakorlatok milyen életkorban, milyen csoportösszetételben működnek a legjobban, így személyre szabottabbá és hatékonyabbá tudják tenni a programot a gyermekek számára.

A temperamentum szerepe a mindfulness alapú programok végrehajtó funkciókat fejlesztő hatékonyságában

Patányi Anikó Lilla, Vekety Boglárka, Kassai Réka, Koncz Ádám, Takacs Zsófia Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
School of Health in Social Science, University of Edinburgh, United Kingdom

Kulcsszavak: temperamentum; végrehajtó funkciók; mindfulness

Metaanalitikus eredmények alapján elmondható, hogy a végrehajtó funkciók fejlesztésében kiemelkedő hatással bírnak a mindfulness alapú programok (Takacs & Kassai, 2019). Mindemellett fontos figyelembe venni, hogy a metaanalizísekben a szignifikáns hatás mellett kicsi-közepes hatásnagyságok jellemzik a programokat (Dunning, 2022; Takacs & Kassai, 2019; Vekety és mtsai., 2021), sőt egy friss, nagymintás vizsgálat egyáltalán nem talált szignifikáns hozadékokat a mindfulness gyakorlatok végzését követően serdülők körében (Dunning és mtsai., 2022).

Korábbi vizsgálatok arról számoltak be, hogy a hatékonyságban szerepe lehet a gyerekek korának (Carsley és mtsai., 2018), nemének (Kang és mtsai., 2018), illetve felnőttek esetében pedig akár a személyiségnek is, azon belül a magasabb neuroticizmusnak és extraverziónak (Tang & Braver,2020). Abból kifolyólag, hogy a gyermekkori temperamentum és a felnőttkor személyiség között jelentős az összefüggés (Buss és Plomin, 1984), felmerül a kérdés, hogy a neuroticizmusnak megfeleltethető magasabb emocionalitás moderálja-e a mindfulness alapú programok hatékonyságát. Mivel az extraverzió és a temperamentum faktorok közti kapcsolat kevésbé evidens, az aktivitás moderáló hatását csak kutatási kérdésként vizsgáljuk.

Célunk, feltárni a mindfulness alapú programok végrehajtó funkciókra gyakorolt hatásának lehetséges moderáló tényezőjeként a gyermekkori temperamentumot. Feltételezzük, hogy a magas emocionalitással jellemezhető gyerekek többet profitálnak a mindfulness alapú programokból a végrehajtó funkciókat tekintve. Habár korábbi eredmények nem támasztják alá, elképzelhető, hogy az alacsonyabb aktivitást mutató gyerekek számára, felépítésükből fakadóan hasznosabbak lehetnek a mindfulness alapú programok, szintén a végrehajtó funkciókat tekintve.

Az elemzésbe három, korábban megvalósult randomizált kontrollált vizsgálatot fogunk bevonni (Kassai és mtsai., 2018; Koncz és mtsai.; 2021 Vekety és mtsai., 2022). A vizsgálatokban 6-10 év közötti gyerekek vettek részt. Mindegyik vizsgálatban az intervenció előtt és után mérték a gyerekek végrehajtó funkcióit részben átfedő mérőeszközökkel, emellett az egyéni különbségek mérésére az EAS kérdőív (Buss és Plomin, 1984) szülői változatát alkalmazták. A vizsgálatokban részt vevő gyerekek eltérő hosszúságú és tartalmú mindfulness alapú foglalkozásokon vettek részt.

A magas emocionalitás és aktivitás pontszámokat, mint moderátor változókat fogjuk tesztelni, hogy befolyásolják-e a mindfulness alapú intervenciók végrehajtó funkciókra gyakorolt fejlesztő hatását. Az elemzéshez az SPSS Process Macro kiegészítőjét fogjuk használni. Az eredmények a konferencián kerülnek bemutatásra.

Amennyiben hipotéziseink beigazolódnak, konkrétabb javaslatokat tudnánk megfogalmazni arra vonatkozólag, hogy mely gyerekek eseteben jó választás a mindfulness gyakorlata, és azonosíthatnánk a kevésbé szenzitíven reagáló gyerekeket, így számukra más fejlesztő eszközöket ajánlhatnánk.

A reziliencia megjelenése az óvodáskori mesékben

Édes Regina, Vekety Boglárka, Zsolnai Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: reziliencia; mese; tartalomelemzés

Az ember élete során bármikor kerülhet váratlan, nehéz helyzetbe. A traumákkal, nehézségekkel szembeni rugalmas ellenálló képességet rezilienciának nevezzük. A reziliencia elemei a mesékben is megjelennek, ugyanis ezek középpontjában sokszor valamilyen probléma, kihívás áll, és azt mutatja meg a gyermeknek, hogy ezekkel miként lehet hatékonyan megbirkózni. A mese mágikus úton készíti fel a gyermeket a felnőtté válásra, az apróbb próbatételek által megtanítja, hogy a problémák leküzdhetőek. A manapság népszerű óvodai mesékről és a bennük megjelenő rezilienciáról azonban nincsenek friss hazai kutatások. Kutatásunk első szakaszának célja volt összegyűjteni a budapesti óvodák pedagógusainak és gyermekeinek kedvenc meséit, megvizsgálni, hogyan jelennek meg a népmesékben és műmesékben a reziliencia külső és belső tényezői. Az adatgyűjtéshez minden 10. budapesti óvoda felkeresésre került (37 intézmény), összesen 29 pedagógustól érkeztek válaszok a kérdőívünkre az óvodapedagógusok és gyerekek kedvenc meséiről. A mesék tartalomelemzését az általunk kidolgozott kódrendszer alapján végeztük, melyet a 25 itemes Connor - Davidson (CD-RISC) reziliencia skála magyar adaptációja és a szakirodalomból megismert reziliencia elméletek alapján állítottunk össze.
Összesítve a gyerekek és a pedagógusok legkedveltebb meséi A kiskakas gyémánt félkrajcárja, A vajaspánkó, Mazsola és Tádé, Sün Balázs, Az ezüst hegedű, A kóró és a kismadár, valamint A három pillangó lett.
A legnépszerűbb mesék 57%-a műmese, míg 43%-a népmese volt. A tartalomelemzés során a reziliencia belső, protektív tényezői jelentek meg nagyobb arányban, mint például az önhatékonyság, az optimizmus, remény, kitartás, alkalmazkodóképesség. A külső protektív tényezők közül a család és a barátok támogatása jelent meg leggyakrabban. Vizsgálatunk szerint a ma népszerű mesékben a mesehősök belső erőire helyeződik inkább a hangsúly, ezáltal a hallgatóságnak azt közvetítve, hogy mindannyiunkban van egy bátor kiskakas vagy egy önálló Sün Balázs.
A konferencián kutatásunk második részének eredményeit is bemutatjuk, melyben országos szinten gyűjtöttünk adatokat az óvodáskor legnépszerűbb meséiről, és elemeztük azok tartalmát a reziliens tényezők alapján.

A Children and Youth Resilience Measure (CYRM-R) 5-9 éves gyermekek számára készült változatának magyar mintán történő pilot vizsgálatának eredményei

Winkler Zsófia, Zsolnai Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: reziliencia; CYRM-R; pilot vizsgálat

Az európai gyermekek jóllétére erős negatív hatást gyakorol a háborús helyzet, a világjárványok, az éghajlatváltozás, és az ezekhez a jelenségekhez kapcsolódó migrációs kényszer (Masten & Barnes, 2018), tehát a lelki ellenálló képesség, a reziliencia növelése elengedhetetlenül fontos a gyermekek és a fiatalok körében (Cefai et al., 2014). A reziliencia olyan belső és külső tényezők összessége, melyek különböző mértékben segítik az egyént a nehézségekkel való megbirkózásban és a sikerek elérésében, annak ellenére, hogy az egyén az átlagosnál nagyobb kockázatnak van kitéve (Brooks, 2006). A modern rezilienciakutatások a személyiségvonások és egyéb intrapszichés tényezők vizsgálatán túl a kapcsolati és a tágabb környezeti rendszerek feltárását is célozzák (Szokolszky & V. Komlósi, 2015). A CYRM-R kérdőív gyermekeknek és fiataloknak, valamint felnőtteknek (ARM-R) készült változatai a szociális-környezeti elméleti keretben értelmezik és vizsgálják a rezilienciát. A mérőeszköz a Resilience Research Centre-ben az International Resilience Project (IRP) részeként készült, napjainkig több, mint 20 nyelvre fordították le, és több, mint 150 országban használják a kutatók. A mérőeszköz alkalmas longitudinális - a reziliencia életkori változásait követő vizsgálatokra, valamint a lelki ellenállóképesség növelését célzó beavatkozások értékelésére (Resilience Research Centre, 2018). Jelenleg Magyarországon a kisiskolás korosztály részére nem áll rendelkezésre önkitöltős, a lelki ellenállóképesség mérésére szolgáló eszköz, ezért a CYRM-R 5-9 éves gyermekek számára készült változatának magyar nyelvű adaptációja és hazánkban történő bevezetése releváns célkitűzésnek bizonyul. A pilot vizsgálat annak felderítésére irányult, hogy a kérdőív kitöltése és a magyar fordítás eredményeként kapott szöveg megértése nehézséget okoz-e ennek a fiatal korosztálynak. A vizsgálatban 83 fő, óvodás és általános iskolás gyermek vett részt, átlagéletkoruk 7,51 év (SD = 1,20). A gyermekek 12,04%-a találta nehéznek a kérdőív kitöltését és a gyermekek 27,71%-a jelezte, hogy a kérdésekben szerepelt olyan kifejezés, amit nem ért vagy nem ismer. A gyermekek életkorának növekedésével csökkent a kitöltéssel és a szavak megértésével kapcsolatos nehézség. Az 5-6 éves óvodások 31,25%-a, a 6-7 éves első osztályosok 21,05%-a találta nehéznek a kitöltést, az óvodások 75,00%-a és az első osztályosok 52,63%-a jelezte, hogy előfordult olyan kifejezés, amit nem ismert. A második osztályos gyermekek 4,34%-a találta nehéznek a kitöltést és ugyanekkora részük jelezte, hogy problémája volt a megértéssel, a harmadik osztályosok közül senkinek sem okozott nehézséget a kitöltés és a kifejezések megértése. A kismintás előkutatás eredményeként világossá vált, hogy mely kérdések tekintetében szükséges egyszerűsíteni a nyelvezetet és példákkal szemléltetni a fogalmakat, hogy a fiatalabb korosztály számára is könnyen érthető legyen a kérdőív és ne okozzon nehézséget a kitöltés.

A jóga pozitív hatásai a pszichológiai működésre

Koncz Ádám

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: jóga; stressz; interocepció

Háttér és célkitűzések: Korábbi szakirodalmi eredmények alapján a jóga elemeket is felhasználó intervenciók csökkenthetik a programban résztvevők negatív affektivitását és az észlelt stressz szintjét is (Bilderbeck et al., 2013), ezeken túl a pozitív affektivitás növekedéséhez is hozzájárulhatnak (Meissner et al., 2016). Ezen felül a jóga gyakorlása növelheti az élettel való elégedettséget (Impett, 2006), a spiritualitást (Csala et al., 2021) és a testi tudatosságot is (Tihanyi et al., 2016). E tanulmány egy komplex jóga-alapú intervenció hatását vizsgálja a fenti konstruktumokra.

Módszerek: A vizsgálatban részt vevő veszprémi lakosok 12 héten át, egy komplex, jóga-alapú intervencióban vettek részt, melynek hatását egy várólistás kontrollcsoporthoz hasonlítottuk. A résztvevők egyharmada pedagógus volt. Az intervenciós csoport (n = 44) átlagéletkora 47,5 év (SD= 8,76), míg a kontrollcsoport (n = 29) átlagéletkora 47,4 év (SD = 9,45). A résztvevők a program előtti és a program utáni héten egy kérdőívcsomagot töltöttek ki, melyben a Pozitív és Negatív Affektivitás Skála (PANAS), Interoceptív Tudatosság Többdimenziós Mérőeszköze kérdőív (MAIA), az Észlelt Stressz Kérdőív (PSS), Spirituális Kapcsolat Kérdőív (SCQ) és az Élettel Való Elégedettség Kérdőív (SWLS) szerepelt.

Eredmények: Csökkent a programban résztvevők észlelt stresszszintje, továbbá a jógázók esetében kisebb mértékű negatív affektivitás és magasabb spiritualitás volt megfigyelhető. Az interoceptív tudatosságot mérő kérdőív bizonyos alskálái szintén növekedést mutattak, ezek az észrevétel, a figyelemszabályozás, az önszabályozás, a testi figyelés és a bizalom. Érdekes módon a program pozitív affektivitást és az élettel való elégedettséget nem befolyásolta.

Következtetések: Egy 12 héten át tartó komplex, pszichoedukatív elemeket is tartalmazó jóga alapú program pozitív hatással lehet az egészséges pszichológiai működés számos aspektusára. Eredményeink alátámasztják, hogy előnyös lehet az ilyen jellegű programok alkalmazása a lakosság körében.

VÁLTOZÓ VILÁG – VÁLTOZÓ MÚZEUMOK: KIHÍVÁSOK A MÚZEUMPEDAGÓGIÁBAN

Vincze Beatrix

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A közelmúltban a múzeumok világszerte mind nyitottabbakká váltak a felgyorsuló társadalmi változások irányába. Ennek nyomán új feladatként jelenik meg a „nyitott múzeum" megteremtése, a múzeum tereinek megnyitása a különböző társadalmi hátterű emberek számára. A szemléletváltás részeként a digitális technikák kínálta új lehetőségek mellett a jelen válságjelenségei, az éghajlatváltozás, a pandémia és gazdasági világválság és a tömeges migráció, a lokális háborúk okozta változások is megjelennek a múzeumok témaválasztásában. (Döbler et all, 2021); Linda, 2020). A konstruktivista múzeum, az érzékszervekre ható, (vizuális) élményalapú múzeum (Hein, 2004, Hooper-Greenhill), vagy a digitális múzeum többféle értelmezéséről beszélünk (Ruttkay, 2018). A múzeum egy része kilépett hagyományos komfortzónájából, a 'kincseskamra' mellett jelentős figyelem irányul a múzeumok periferikus tereire, raktáraira, kertjeire. Élményt és hasznos edukációt nyújtanak a skanzenek, füveskertek, állatkertek, tanösvények, speciális gyűjtemények, a kulturális örökség részét képző épületek. A szimpózium célja, hogy bekapcsolódjon a fenti változásokra, és ezek nyomán a múzeumok és a múzeumpedagógia 21. században bekövetkező megváltozott szerepére reflektáló hazai és nemzetközi szakmai diskurzusokba.

Az elmúlt évtizedekben kibontakozó múzeumpedagógiai kezdeményezések (Gyermekmúzeum, Science Center) számos lehetőséget kínálnak a múzeumi térben végzett érzékszervi, kreatív és esztétikai tevékenységekre; látásra, érzékelésre, hallásra, tapintásra, tapintásra, tapintásra, kísérletezésre, kipróbálásra, alkotásra. A valós, helyszíni kiállítások és múzeumpedagógiai programok mellett sok múzeum kínál online tárlatvezetéseket és digitális oktatási anyagokat a múzeumlátogatások és a valós térben zajló múzeumpedagógiai tevékenységek előkészítésére és kiegészítésére, amelyek jól beépíthetők az iskolai tanulási folyamatokba is (Kempf, Vincze & Németh 2022).

A szimpózium előadói történeti és kortárs múzeumi dokumentumok és a múzeumokban zajló pedagógiai folyamatok feltárásával, azok hermeneutikai és empirikus elemzésével vizsgálják a különböző múzeumpedagógiai jelenségeket: 1. Bemutatják a múzeumpedagógia változásának és újra értelmezésnek fontosabb állomásait; 2. a 21. századi múzeumi (tér)élmény változó kihívásaira történő lehetséges hazai és nemzetközi válaszokat; 3. konkrét esettanulmányokkal szemléltetik az iskola (a képzőhely), a művészet és a kiállítóhely egymásra találásának folyamatait, 3. a marginális területen elhelyezkedő kertek és természeti tájak (tanösvények, arborétumok) tanulási helyszínként való hasznosításának lehetőségeit; 5. az Állatkert keretein belül megvalósuló zoopedagógia kapcsán a fenntarthatósági szempontok aktualitását.

A fenti témakörök elemző bemutatásával értelmezzük, miként változott meg a múzeumok felelőssége a jelen és a jövő közoktatásában, hogyan alakul át a múzeumok és a múzeumpedagógia szerepvállalása az élményalapú tanulási igényeinek kielégítésében.

Változó múzeum, változó múzeumpedagógia?

Albrecht Zsófia

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: múzeumpedagógia; térélmény; digitális múzeum

A Covid-19 pandémia kitörése kényszerű, ám jelentős elmozdulást eredményezett a mindennapok digitális térbe való átrendeződésében – amely nem kis mértékben érintette a kultúra és az oktatás területét is. A muzeális és oktatási intézmények hosszabb-rövidebb ideig zárva kellett, hogy tartsanak, és a korábban személyes jelenléten és interakción alapuló működésüket online formában kellett megvalósítaniuk. A járványügyi helyzet jobbra fordulásával vissza lehetett térni a korábbi gyakorlatokhoz, azonban a digitális tér, az interaktív eszközök úgy tűnik, tartósan szerves részeit képezik továbbra is a befogadás folyamatának. A múzeum, mint helyszín és nevelési-oktatási tér a 19. század második felétől – párhuzamosan a reformpedagógiai mozgalmak megjelenésével és azokkal szoros összefüggésben – kezd folyamatosan szerves részévé válni az oktatási folyamatnak, többek között John Dewey és Alfred Lichtwark írásainak köszönhetően. Szemléletük köszön vissza és határozza meg napjaink múzeumpedagógia gondolkodásmódját is a látogató fókuszba helyezésével, a minél inkább interaktív környezetre és élményközpontú módszerek használatára való törekvéssel, a szórakozva tanulás (edutainment) elvének figyelembevételével – mindezek összecsengenek a reformpedagógiai kezdeményezések elemi törekvéseivel és meghatározó gondolataival. A múzeum, mint térben és időben, érzékszerveinkkel felfogható fizikai létező, alapvető eleme a múzeummal való interakciónak. A múzeum épületébe való belépéssel egyidőben elindul a befogadás folyamata; ennek egyik aspektusa a múzeumi tér, a térélmény és térfoglalás. Azonban hogyan érintette mindezt a virtuális térbe való átrendeződés, „a digitális múzeum” kora? Milyen kihívásokkal kell szembenézniük és milyen eszközkészlettel dolgozhatnak a post-Covid időszak múzeumpedagógusai? Az előadás elsősorban a fenti kérdésekre fókuszálva tekinti át a magyar és nemzetközi szakirodalmat, valamint azon múzeumpedagógiai programokat és gyakorlatokat, amelyek a 21. századi múzeumi (tér)élmény változó kihívásaival szembesülnek.

Múzeumkertek, botanikus kertek és természeti tájak, mint élményközpontú tanulási helyszínek

Durayné Fliszár Nóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: élményközpontú tanulás; garden-based learning; tanulási tér

A múzeumpedagógia, a múzeumi tanulás jelentősége az elmúlt időszakban jelentősen megnövekedett. Korunk társadalmi és gazdasági kihívásai megerősítik azt a nézetet, hogy az iskolákban a jövő számára hasznos tudást, képességeket, készségeket kell fejleszteni. A hagyományos iskolai oktatási-nevelési folyamat ennek az elvárásnak csak részben tud megfelelni. A jelenleg érvényben levő nemzeti alaptanterv lehetőséget ad a pedagógusok számára, hogy az iskolai oktató-nevelő tevékenységet külső helyszínen, így például múzeumban kiegészíthessék (NAT, 2020). A múzeumi tárgyközpontú, az iskoláéhoz képest kötetlenebb, cselekvésen keresztül történő tanulás megközelítésmódja alkalmat ad az érzékszervekre ható, élményközpontú tanulásra, kompetenciafejlesztésre (Bárd, 2015). Mindez érvényes a tanösvények, múzeumi kertek, botanikus kertek és élménykertekben való tanulásra is (Koltai, 2016). A kertek, természeti tájak és objektumok múzeumpedagógiai megközelítésű bevonása az oktatási-nevelési tevékenységbe lehetővé teszi a tudásszerzés mellett a környezettudatos attitűd, a környezetért felelős életvitel kialakítását, és így a környezettudatosságra és a fenntarthatóságra nevelést (Bruns és Miller, 2012). A kutatás forrásai a meglévő közoktatást és a múzeumpedagógiát szabályozó dokumentumok, szabályok, amelyek összehasonlító elemzésével kívánja kiemelni azokat a lehetőségeket, ahol a fenntarthatóságra nevelés elméleti és gyakorlati alapjai megvalósíthatók. Az egyébként marginális területen elhelyezkedő garden-based education (`kerti nevelés/kertpedagógia`) jelentős hagyományokkal rendelkezik (például a reformpedagógiai mozgalom és alternatív iskolák keretein belül), mára új tartalmakkal és módszerekkel kiegészülve meghatározó szerepet kap a környezettudatos nevelésben (Szűcs & Pónusz 2020; Bruns & Miller 2012; Varga 2020).

Továbbá kutatásunk célja feltérképezni, hogy milyen előnyök várhatóak a különböző kertek és természeti tájak, mint tanulási helyszínek hasznosítása során és milyen múzeumpedagógiai módszerek, foglalkozástípusok alkalmasak a környezeti attitűdök alakítására a kerteken és természeti tájakon, tanösvényeken keresztül. Hogyan illeszkedik, illetve illeszthető a kert-pedagógia a különböző életkorosztályok edukációjához, szórakozva tanulásához?

A múzeum múzeumpedagógia fogalmának újra definiálása az átalakuló világban

Kempf Katalin, Németh András, Vincze Beatrix

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: múzeum definíciója; múzeumpedagógia; társadalmi szerepvállalás

Az utóbbi évek /évtizedek környezeti, gazdasági és társadalmi változásai arra késztették a múzeumokat, hogy döntsenek, részesei lesznek a jelennek és reflektálnak a kihívásokra, vagy megőrzik eredeti küldetésüket (azaz a múltat választják) (Fleming, 2019). 2019-ben a múzeumok nemzetközi szervezete, az ICOM kiotói nemzetközi konferenciájára új múzeum definícióval készült, amelynek elfogadására széleskörű vita kibontakozott ki, végül 2022-ben Prágában született konszenzus és fogadták el a múzeum új meghatározását. Az új definíció szembesít bennünket azzal, hogy a múzeum intézményes funkciója jelentős változásokon ment keresztül (Sári, 2022). A 19. században intézményesülő modern múzeumi eszmény szakított azzal a régi hagyománnyal, azzal, hogy a múzeumok csupán tárgyakat őriznek. Ezek hatására megváltozott a múzeumok működése és a külvilág felé mutatott arculatuk is. A kulturális diverzitás átalakította a múzeumok hagyományos szerepét, kiegészült a szociális érzékenység és a társadalmi harmóniát szolgáló elemekkel. (Frazon, 2016; German, 2015). A múzeum és a múzeumpedagógia fogalmának 21. századi megközelítéséhez érdemes kiemelni a ICOM által 2019-ben megállapított kihívások sorát, amelyekkel azt kívánta demonstrálni, hogy miért szükséges, illetve miért nehéz a múzeumnak, mint intézménynek a meghatározás. A 21. század átalakuló világában érdemes megvizsgálni, hogyan változik, avagy miként határozza meg önmagát ma a múzeum. Érdemes megvizsgálni, hogy a múzeum fogalmának újradefiniálásával mennyire változik meg a múzeumpedagógus szerepköre és feladatai.

Kutatásunk célja azt vizsgálni, hogy a múzeum fogalma hogyan változott a 20. századtól kezdve. Mennyire követi az új társadalmi trendeket/ szerepvállalásokat? A múzeum új értelmezése hogyan változtatja meg a múzeumpedagógia feladatát, hatáskörét, módszereit? Az előadás keretén belül rá kívánunk mutatni arra, hogy miként változott és illeszkedett a múzeumok és a múzeumpedagógia szerepvállalása az 21. századi generációk tanulási igényeinek kielégítésében. Kutatási források és módszerek: törvények, jogszabályok, határozatok dokumentumelemzése; a hazai és nemzetközi múzeumpedagógia szakirodalom összehasonlító elemzése.

A budapesti Kisképző; egy nyitott iskola és hagyományai. Művészet, rajztanítás, gyűjtemény a Budapest Székesfővárosi Iparrajziskolában

Nagy Barbara

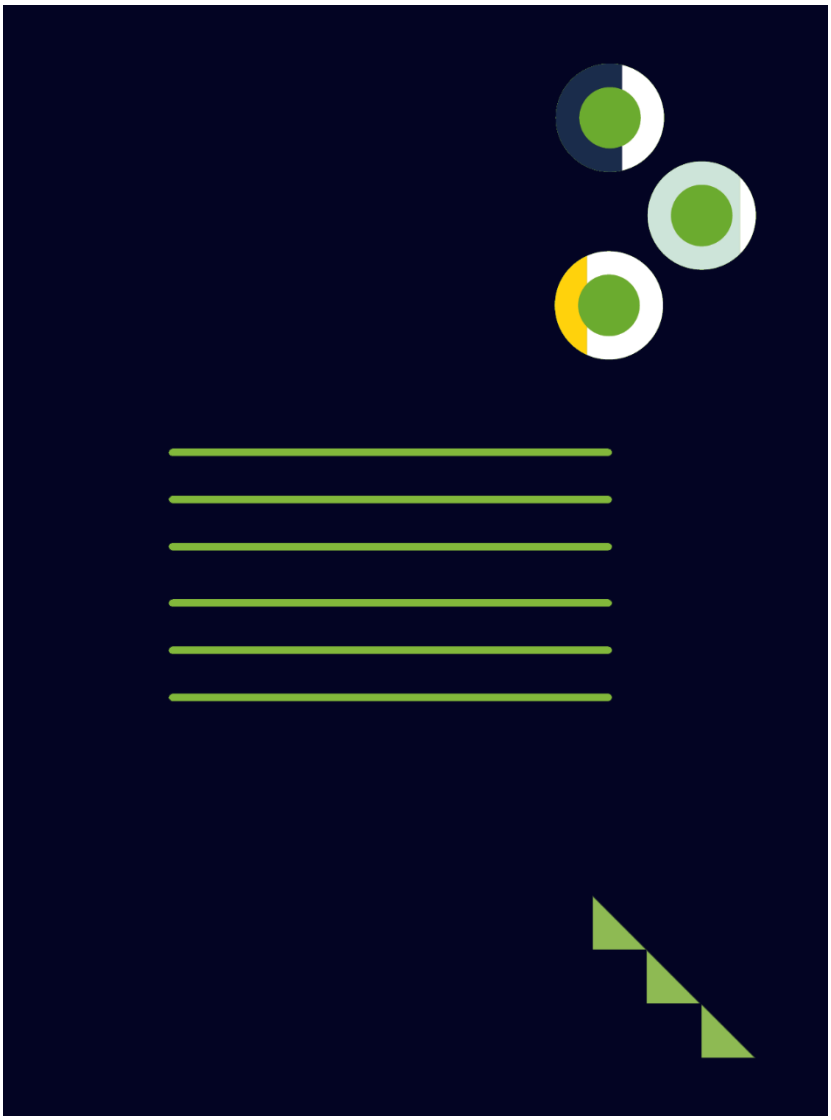
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: rajzoktatás; művészeti nevelés; iskola és múzeum

Az előadás célja, hogy a múzeum és iskola tartós kapcsolatát egy olyan magyar példán keresztül mutassa be, amely a mai napig működik, és jó illusztrálja, hogy a képzés maga miként teremti meg a művészeti nevelés során azokat a műtárgyakat, amelyek az iskola mai muzeális gyűjteményének alapját képezik. Az 1886 és 1946 között Budapest Székesfővárosi Iparrajziskola néven működő intézmény történetének kezdete a Ratio Educationis nyomán létrehozott városi rajziskolák alapításához és az iparosok képzéséhez kötődik. A jelenleg is működő iskola (Kisképző – MKE, Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium) struktúrája közel 250 éves fennállása során számos alkalommal átalakult. A 20. század elejétől, a műhelyoktatás bevezetésével megjelentek az intézményben a ma is oktatott művészeti szakmák elődei. Az intézmény számára Kauser József által tervezett és 1893-ban átadott, az iskolának ma is otthont adó – a budapesti Török Pál és a Lónyay utca sarkán álló – épületben megőrződött az a rajzi, művészeti képzéshez kapcsolódó muzeális értékű gyűjtemény, amelyen keresztül a művészetoktatási, pedagógiai hagyományok az iskola életének mai napig szerves részét képezik. Az épület tervezése során Vidéky János igazgató és az építész figyelembe vette a rajziskolai funkciót, valamint az akkor már hosszú ideje formálódó, a képzés során használt, illetve annak kapcsán keletkezett tárgyegyüttes elhelyezésének igényét. Bár a Budapest Székesfővárosi Iparrajziskola feladata elsősorban az iparosok, valamint a segédek rajzi továbbképzése volt, az intézmény fogadta a rajzolás iránt érdeklődő, nem iparos foglalkozásúakat és a nőket is.

A jelen kutatás az intézménytörténeti források feltárására fókuszál és összehasonlítja a nemzetközi művészetpedagógiai törekvésekkel. Elsősorban arra kíván rámutatni, hogy a Budapest Székesfővárosi Iparrajziskola tevékenységében (módszereiben), miként érvényesülnek és hatnak a korszak művészetében és nevelésében egyaránt meghatározó hatással bíró reformpedagógiai és életreform-mozgalom gondolatai (Németh & Skiera, 1999; Skiera, 2005). Az előadás – elsősorban a rendelkezésre álló primér források feldolgozásával – kísérletet tesz annak feltérképezésére, hogy az épület kialakítása mennyiben állítható párhuzamba az Alfred Lichtwark, illetve John Dewey múzeumot és iskolát összekapcsoló gondolataival. (Joó, 2015) További kérdés, hogy kimutathatók-e ezek a hagyományok a Kisképző jelenlegi – az oktatás, nevelés folyamatát erőteljesen meghatározó, a művészeti nevelés módszertanán túlmutató – gyakorlatában, amennyiben egyre fontosabbá válik az iskola kinyitása annak szűkebb és tágabb környezete felé. Végezetül az előadás a fentiekkel összefüggésben azt vizsgálja, hogy tetten érhető-e az intézményben zajló munka, a rajztanítás, illetve az ott megőrzött muzeális értékű gyűjtemény által támogatott művészeti nevelés közötti kapcsolat. (Bodóczky, 2020; Katona, 2020)

Tematikus előadások

MOROCCAN EFL UNIVERSITY STUDENTS' AND THEIR INSTRUCTORS' WRITTEN FEEDBACK PREFERENCES AND REPORTED PRACTICES

Abderrahim Mamad, Tibor Vígh

University of Szeged, Doctoral School of Education, Hungary
University of Szeged, Institute of Education, Hungary

Kulcsszavak: written feedback; students and instructors; perceptions and reported practices

In EFL writing, written feedback (WF) can be product- or process-based (Bowen et al., 2022). Process-oriented WF occurs prior to, during, and after writing activities, involving goal-setting, planning, time management, resource utilization, problem solving, and revision. On completed drafts, product-focused WF is provided to improve the content, organization, language, and linguistic structure of student texts. Perceptions can influence teachers' preferences, judgements, decisions, and practices (Burns, 1992). Thus, reported practices can have meaningful alignment with perceptions when they shape teachers' actual instructional practices (Cheng et al., 2021). Mismatches between perceptions and practices can occur due to influencing personal and contextual factors related to teachers, students, and working environment (Basturkmen, 2012; Borg, 2006). Thus, it is essential to investigate how teachers' perceptions and reported practices are related to those of students (Ma, 2018), despite the rarity of this comparison (Montgomery & Baker, 2007). This study aimed to investigate university students' preferences for and reported instructor practices of WF and how these align with instructors' perceptions and practices in EFL writing classrooms. It addressed (1) to what extent instructors' perceptions of product- and process-based WF align with their students' preferences and (2) to what extent instructors' self-reported practices of product- and process-based WF match their students' reported practices. A survey method was used, with two validated questionnaires administered to 13 EFL writing instructors and 210 students from a public Moroccan university. For comparison purposes, independent samples-t tests were used. (1) Findings revealed that instructors' perceptions were consistent with their students' preferences regarding judgmental WF on the written text and all process-based WF subscales; only for one product-oriented subscale (WF modes on the written text) did instructors consider targeting it more important than the students did. (2) Regarding practices, three subscales (Judgemental WF on the written text and Content-based WF related to the standards of textuality and Macroaspects of writing) covering text quality aligned, but other product- and process-based WF subscales (WCF, WF modes on the written text, Developing evaluative judgment, Supportive WF, Effective WF modes, and Judgemental WF in the writing process) exhibited significant differences, indicating that instructors reported employing these WF practices more often than students reported. This study proposes new subscales for distinguishing between product- and process-oriented WF, supports multi-perspective research on WF, and emphasizes the importance of knowing students' preferences and aligning classroom WF practices with these to enhance writing performance effectively.

PEDAGÓGUS HALLGATÓK SAJÁT ÉLMÉNYEI ÉS TEREPMUNKÁN ALAPULÓ TAPASZTALATAI ÓVODÁSOK MÚZEUMI TANULÁSÁRÓL

Aggné Pirka Veronika, Kolosai Nedda

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás; múzeumi tanulás; gyermekkultúra

A kutatás elméleti hátttereként szolgál a múzeumi tanulás reformpedagógiai háttere (Németh, 1998; Priem &Mayer, 2017; Polenghi et al., 2021), a hazai tudományos szakirodalomban a múzeumpedagógia elmélete és gyakorlata (például Kempf, Vincze & Németh, 2022), valamint a konstruktivista tanulásfelfogás (Nahalka, 2013).
A gyermekek múzeumi tanulásához fűződő tapasztalatokról szóló tudományos munkák a 2010-es években az iskolás gyermek múzeumi tanulását mutatták be (Szabolcs & Foghtűy, 2010; Kárpáti & Vásárhelyi, 2011; Ruttkay, 2019). Az óvodás korosztály múzeumi tanulásának vizsgálata, a múzeumpedagógiai foglalkozások megteremtése több tudományterület, több művészeti ág együttes bevonásával viszonylag új területe a művészetpedagógiának, valamint a neveléstudományi kutatásoknak és módszertani jó gyakorlatoknak (Torgyik, 2018; Kolosai, 2019, 2022). Óvodások múzeumi tanulásának megvalósítását fejlődéslélektani sajátosságaik figyelembevétele, a tanulás és tudáskonstruálás kulturális játszótereinek kialakítását, azok megújítását pedig a konstruktivista tanulásfelfogás gyakorlati megvalósítása teszi lehetővé (Kolosai, 2022; Nahalka, 2013).
Longitudinális kutatásunkban felmérjük pedagógus hallgatók gyermekkori, felnőttkori múzeumi élményeit, óvodások múzeumi tanulásáról szóló tapasztalatait. Bemeneti és kimeneti kérdőívet alkalmaztunk 2023-ban, amely a szemléletmódjuk változását vizsgálja. Az írásbeli kikérdezés során a következő kutatási kérdésekre keresünk választ: (1) Milyenek a megkérdezett pedagógus hallgatók (kisgyermeknevelő-, óvodapedagógia-, tanító alapszakos, illetve mesterszakos résztvevő) saját múzeumi élményekhez fűződő tapasztalatai? (2) Milyennek látják az óvodáskorú gyermeket a múzeumban? (3) Milyen nézetekkel, tapasztalatokkal rendelkeznek a pedagógus egyetemi hallgatók, óvodások múzeumi tanulásáról?
Kutatási kérdéseink megválaszolásához az írásbeli kikérdezés módszerét alkalmaztuk, nyílt és zárt végű kérdésekkel egyaránt felmértük hallgatóink személyes tapasztalatait, az eredményeket statisztikai összevetésekkel, valamint a tartalomelemzés módszerével értékeltük. Az előadás bemutatja a pedagógus hallgatók saját élményeit, óvodások múzeumi tanulásáról alkotott nézetinek változását.
Eredményeink közé sorolhatjuk, hogy a pedagógus hallgatók gyermekkori múzeumi élményei között a korábbi években és jelenleg is megjelent, hogy kötelező volt menni, nem érdekelt igazán, ugyanakkor felnőttkori tapasztalataik beszámolójában 2023-ban nagyobb arányban szerepelt, hogy jó élmény felnőttként múzeumba járni.
További eredményeink szerint, a kutatásba bevont pedagógus hallgatók múzeumhoz való hozzáállását pozitívan formálta az óvodások múzeumi tanulásáról szóló egyetemi elméleti kurzus és múzeumi sajátélményű terepmunka. Megerősítette őket abban a tanulási folyamatukban, hogy az óvodásoknak szóló, játékos, szakmailag jól felépített foglalkozások, pozitív élményt ad(hat)nak óvodáskorú gyermekek számára, a valódi tanulás alapja az élményszerű tapasztalás.

A kutatást támogatta: Készült az RRF-2.3.1-21-2022-00013 azonosítószámú „Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium” elnevezésű projektben, Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervének keretében, az Európai Unió Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközének támogatásával.

KÉT SPECIÁLIS ÉNEKHANG BEMELEGÍTŐ GYAKORLATSOR HATÁSVIZSGÁLATA

Altorjay Tamás

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: szájcső; orrszipka; énekes-formáns

Kutatás célja: Az utóbbi évtizedekben sok nemzetközi kutatás foglalkozik az ún. „részben zárt toldalékcsöves” gyakorlatok (SOVT) hatásával az énekhangra, valamint friss kutatások igazolták, hogy az éneklés során alkalmazott szűk lágy-szájpadi nyitás nem okoz orros csengést és kierősíti a magas felhangokat. Az SOVT gyakorlatok esetén a toldalékcsőben létrehozott ellenállás-ingadozás hat előnyösen a hangrés működésére. Ezekre az eredményekre támaszkodva hasonlítottunk össze két eltérő énekhang-bemelegítést.

Módszer: 27 magánének hangképzésben részesülő egyetemi hallgatót vontunk be a kísérletbe. Két, egymástól független énekhang-bemelegítési alkalmat szerveztünk. A hallgatók előzetes énekhang bemelegítés nélkül érkeztek. Öt magánhangzót [ú, ó, é, í, á] vettünk fel kényelmes középhangmagasságon énekelve – G4 nők, G3 férfiak – hosszan tartva a bemelegítések előtt és után. Az első alkalom a száj és garatüreg irány aktivizálására irányult. Szilikon anyagú szájcsőbe történt [ó] magánhangzó éneklése, úgy, hogy a szájcső szabad végét először szabadon hagytuk, majd vízzel töltött üvegedénybe merült. A három szöveges gyakorlatban a felvett magánhangzókhoz olyan mássalhangzókat társítottunk, hogy a képzésük során alkalmazott szájüregi ellenállás fokozatosan csökkenjen: zs, r, l, j, h. Majd a bemelegítés végén megismételtük a szájcsöves gyakorlatot vízbe merített véggel. A második alkalomhoz kifejlesztettünk két új eszközt. Az egyik a szilikon anyagú orrszipka, amelybe dúdoltak. A másik ugyanilyen orrszipka, csak most a szabad vége vízzel töltött üvegedénybe merült. Ehhez a gyakorlatsorhoz is kapcsolódott három szöveges gyakorlat, amelyekben szintén a felvett öt magánhangzót társítottuk, ezúttal nazális mássalhangzóinkhoz [m, n, ny] és a lágy-szájpadi zöngés zárhangzónkhoz a [g]-hez. A második bemelegítés végén megismételtük a szöveges gyakorlatok után az orrszipkás dúdolást vízbe merített szabad véggel. Mindkét bemelegítéshez kis hangterjedelmű, szekund hangközlépéses, dúr jellegű, azonnal elsajátítható bemelegítő dallamot alkalmaztunk. Az elkészített hangfelvételek FFT hangképét SIEGVIEW hangelemző programmal elemeztük. A hangképek 0-9 kHz és 2-4 kHz közötti felhangokkal erősen tagolt szakaszainak jelerősségi és hangjel/zaj arányát, valamint az alaphang F0 és további felhangjainak – F1, F3, F7/F15 – hangerejét vizsgáltuk. A 2-4 kHz közötti szakaszt azért vizsgáltuk külön, mert ezen hangképi szakaszon jelenik meg az ún. „énekes-formáns” hangképi kierősödés. A bemelegítések előtti és utáni hangkép paraméterek értékeit SPSS 20 statisztikai programmal vetettük össze. Regisztráltuk továbbá a bemelegítések során bejárt hangterjedelmeket is.

Eredmények: mindkét bemelegítés előnyös hatása igazolódott a vizsgált paraméterekre. Szignifikánsan előnyös hatása azonban mind az öt magánhangzó esetén a második ún. „orrszipkás” bemelegítésnek volt jelentősen több, mint az első „szájcsöves” bemelegítésnek.

DIGITÁLIS TÖRTÉNETMESÉLÉS ÉS OKTATÁSI ROBOTIKA ÖSSZEKAPCSOLÁSA ÓVODÁS ÉS KISISKOLÁS GYERMEKEK KÖRÉBEN

Aknai Dóra Orsolya

IKT MasterMinds Kutatócsoport

Kulcsszavak: digitális történetmesélés; oktatási robotika; kisgyermekkor

Magyarországon az óvodai nevelés általános feladatai között szerepel az anyanyelvi-, érzelmi- és értelmi fejlesztés megvalósítása (ONAP 2012), melyek a gyermekek érdeklődésére, élményeire, ismereteire alapozva biztosítja a tevékenységeket. A gyermekkorban a történetmesélés természetes módon jelenik meg a gyermekek játékában, segítve őket a legkülönfélébb készségek gyakorlásában. Az elmúlt húsz év során a technológia fejlődése egyre szélesebb körű lehetőségeket kínált a mesemondás új formájának, a digitális történetmesélésnek az alkalmazására (Robin, 2008; Sadik, 2008; Smeda et al., 2012; Catalano & Catalano, 2021).

A digitális történetmesélés egy olyan módszer, amely elősegíti a magas színvonalú reflexiót azzal, hogy lehetőséget ad a gyerekeknek a feladat tartalmához személyesebb módon kapcsolódni (Hamilton et al., 2019). A digitális történet létrehozásának ötlete a hagyományos mesékhez hasonló folyamatokon alapul, ugyanakkor alkotó digitális tanulási környezetet teremt, ahol a képzelet, a kreativitás, az inspiráció, a motiváció és az elbeszélő jellegű összetevőknek köszönhetően számos előnnyel járhat a gyerekek számára.

A digitális mesék létrehozását összekapcsolhatjuk az oktatási robotika, a kódolás alapjainak játékos használatával (Eich, Thomas & Fischer, 2021), ezáltal a gyermekeknek lehetőségük teremthetünk arra, hogy a hagyományos meséket gazdagítva hozzák létre saját digitális történeteiket a robotok történetbe ágyazásával, fejlesztve kommunikációs és digitális készségeiket. Ezzel a pedagógus kihasználja a kollaboratív tanulást, amelyben a gyerekek egy téma vizsgálatához, értelmes képek kereséséhez, a robottal való feladatmegoldáshoz, a hang rögzítéséhez, majd a saját nézőpontjuk kifejezésére bizonyos szereplőkkel (robotokkal), helyzetekkel, élettapasztalatokkal stb. kapcsolatban kaphatnak feladatokat. (Alismail, 2015). Mivel a folyamatba belép a robotika és kódolás a gyerekeknek nem csak a digitális kompetenciáik fejlődnek, hanem a logikus-, algoritmikus gondolkodásuk, a tervezés-megvalósítás-tesztelés-hibakeresés-javítás munkamódszere, az érvelés és önreflexió is (Aknai & Fehér, 2022).

Kutatási kérdéseink:

Képesek-e az óvodáskorú kisgyermekek az oktatási robotok segítségével digitális mesék létrehozására?

Milyen jó gyakorlatok léteznek ezen a területen?

Hogyan mérhető a gyermekek kognitív és szociális kompetenciáinak fejlődése?

Milyen fejlesztő hatások várhatók az óvodás és kisiskolás korosztály kognitív és szociális képességeinek területén?

Előadásunkban elméleti áttekintést nyújtunk a nemzetközi szakirodalom alapján a digitális történetmesélés és kisgyermekkori robotika összekapcsolásának lehetőségeiről a 21. századi kompetenciák kisgyermekkori fejlesztésben.

KÖZÉPISKOLAI ANGOLTANÁROK VÉLEMÉNYE AZ EGYÉNI KÜLÖNBSÉGEK SZEREPÉRŐL A NYELVTANULÁSBAN

Albert Ágnes, Csizér Kata

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Angol-Amerikai Intézet, Angol Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Angol-Amerikai Intézet, Angol Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

Kulcsszavak: kvalitatív kutatás; tanári kogníció; egyéni különbségek

Bár az egyéni különbségekről általában azt feltételezik, hogy a nyelvtanulás sikerességének meghatározó tényezői (Dörnyei & Ryan, 2015), ezeket jellemzően a tanulók szemszögéből vizsgálják. Így a tanárok nézetire ritkán derül fény, ezért is választottuk ezt a témát kutatásunk fókuszául. Kutatási kérdéseink a következők voltak: (1) Hogyan látják a tanárok ezeknek az egyéni különbség változóknak a jelentőségét a középiskolai környezetben folyó angol nyelvtanulásban? (2) Milyen szerepet tulajdonítanak saját maguknak az egyéni változókkal kapcsolatban? A tanárok meggyőződéseinek feltárása érdekében interjú kutatást végeztünk, amely során a következő egyéni különbség változókat vizsgáltuk: a tanulói autonómiát (Benson, 2013), a nyelvtanulási motivációt (Dörnyei & Ushioda, 2021), az énhatékonysági meggyőződéseket (Mills, 2014) és számos érzelmet (Pekrun, 2006). A kutatásban 32 tanár vett részt, Magyarország nyugati, keleti és középső régiójának 11 középiskolájából. A létrejött interjúkorpuszt (26,5 óra felvétel, kb. 189 000 szó) az atlas.ti szoftver segítségével tematikus elemzésnek (Braun & Clarke, 2006) vetettük alá. Az interjúkban található összesen 566 kódolt szövegrészt 16 felmerülő téma köré lehetett csoportosítani, melyek öt átfogó témát öleltek fel. Az eredmények kevés átfedést mutattak azon egyéni különbség változók között amelyeket a tanárok spontán módon fontosnak neveztek az osztálytermi oktatás szempontjából, és azok között, amelyek manapság a legtöbb kutatást inspirálják és a publikációkban a leggyakrabban jelennek meg. Amikor konkrétan a motivációról, az autonómiáról, az énhatékonysági meggyőződésekről és az érzelmekről kérdeztük őket, a tanárok által megfogalmazott vélemények többnyire összhangban voltak a szakirodalommal (Dörnyei & Ryan, 2015). Továbbá a tanárok hajlamosak voltak elismerni saját szerepüket is ezen egyéni különbség változók alakításában. A vizsgálat pedagógiai vonatkozásai rávilágítanak arra, hogy milyen fontos megismerni a tanároknak az elméleti konstruktumokkal kapcsolatos kogníciói, mivel ezek vélhetően összefüggésben állnak a tanárok tényleges osztálytermi gyakorlatával.

Hivatkozások:

Benson, P. (2013). *Teaching and researching: Autonomy in language learning*. Routledge.
Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, *3*(2), 77-101.
Dörnyei. Z., & Ryan, S. (2015). *The psychology of the language learner revisited*. Routledge.
Dörnyei, Z., & Ushioda, E. (2021). *Teaching and researching motivation* (3rd ed.). Longman.
Mills, N. (2014). Self-efficacy in second language acquisition. In S. Mercer & M. Williams (Eds.), *Multiple perspectives on the self in SLA* (pp. 6–22). Multilingual Matters.
Pekrun, R. (2006). The control-value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications for educational research and practice. *Educational Psychology Review*, *18*(4), 315–341.

A kutatást támogatta: A szerzők az MTA-ELTE Idegen Nyelvek Oktatása Kutatócsoportjának tagjai. Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

IJEXÁ AND MUSIC EDUCATION: THE STUDY OF AFRICAN-BASED MUSIC AS A PATHWAY TO VALORIZE MINORITY GROUPS' COLLECTIVE IDENTITIES

Adrian Estrela Pereira, Ekaterina Konopleva, Do Thi Dung, Byambasuren Nyamkhuu, György Mészáros

Eötvös Loránd University
Federal University of Bahia
Eötvös Loránd University
Eötvös Loránd University
Eötvös Loránd University

Kulcsszavak: music education; postcolonial theories; collective identity

Similarly as happens worldwide, the Brazilian music context undergoes constant changes, updates and resignifications. This scenario, intrinsically connected with social, political, historical and economic atmospheres, has incorporated discussions that interrogate and challenge the social value that is attributed to African-heritage musics. Scholars with different theoretical backgrounds have been focusing on issues related to the effects of power relations in different modern societies. In the last two decades, such reflections have incorporated discussions that aim to call attention to the effect that social, political and economic relations have not only on the musical field itself but also on the perception that general society's members have regarding the value of artistic manifestations that symbolize different social groups. Focusing on Ijexá, this article aims to investigate, analyze and discuss the implications of the application of approaches to music education that were developed based on minority groups' traditional knowledge. Strongly influenced by the perspective of the Critical Paradigm – which argues that its adepts should not only investigate a phenomenon but also contribute to the solution of the identified issues – this study has four specific objectives: 1) to present the main sociological, ethnomusicological and religious features of Ijexá; 2) to examine the intentions and effects of traditional Eurocentric approaches to music education; 3) to reflect on the connections between music, music education and collective identities; and 4) to analyze the possible social and educational impacts of the application of decolonization-oriented approaches to music education. Sustained by the aforementioned goals, this research employs the qualitative documental analysis as its methodological approach to examine different sources of written and audiovisual materials, to gather the data, to acquire the information and to develop the knowledge that supports and guides the presented discussions. Concentrating on a particular African-based rhythm, this inquiry's critically oriented reflections intend to contribute to the ongoing scientific debate regarding the cross-feeding relation between music education and broader social sectors by investigating possible motivations and outcomes of applying educational approaches that are developed based on African-heritage music and African-heritage traditions not only for purely music-artistic reasons but also for their empowering potential, their enhancing political representativeness purpose and for their raising awareness function in fostering the establishment of truly equitable, emancipated and democratic societies.

TANKÖNYVÍRÁS SZARVASON 1927 ÉS 1944 KÖZÖTT

Albert Gábor

Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár

Kulcsszavak: középfokú gazdasági tanintézet; tankönyvírás; agrárszakoktatás-történet

Az agrárszakoktatás-történeti szakmunkáknak köszönhetően a szarvasi középfokú agrárszakképzés két háború közötti történetéről kellő áttekintéssel rendelkezünk (Walleshausen, 1996, Surányi, 2021). Békés vármegye középfokú mezőgazdasági iskoláiról is jelent meg tanulmány (Lipcsei, 2014). A tudományos igényességgel megírt helytörténeti írásokból egy-egy neves szarvasi tudós-tanár életútját is megismerhetjük. Az „Agrártörténeti füzetek" sorozat 31. kötete Kachelmann Kurt szarvasi gazdasági tanár munkásságát mutatja be (Molitorisz, 2011). Molnár Béla szarvasi tanár Sass Gáborral közösen írt tankönyvének születéstörténetéről is olvashatunk (Albert, 2023).

Az előadás a szarvasi tanintézetben folyó tankönyvírói munkát ismerteti az 1927 és 1944 közötti időszakból. A középfokú agrárszakoktatási intézmények iskolai értesítőinek tankönyvlistái azt igazolják, hogy több tankönyvszerző is a szarvasi tanintézet tanszemélyzetéből került ki. Kachelmann Curt „Állattenyésztési ismeretek" címmel írt sorozatot (1941a, 1941b, 1941c, 1941d), de „Népszerű állategészségtan és járványtan", valamint „Tejgazdaságtan" címmel is jelentek meg tankönyvei (1936, 1942). A növénytermesztési tanszék vezetője, Vadányi Miklós részletes növénytermesztésből írt tankönyvet (1941), Molnár Béla társszerzőként vett részt a „Gazdasági géptan" című kiadvány megírásában (Sass és Molnár, 1937. MMGM /SZO/436.). Páter Károly (későbbi gödöllői rektor) is Szarvason tanított. „Mezőgazdasági vegytan és technológia" címmel, magánkiadásban jelent meg a rajzos ábráit is tartalmazó írógépelt jegyzete (Páter, 1935. MMGM /SZO/ 513). A növénypatológus Uzonyi Ferenc Szarvason a biológia tanszék vezetője volt és számos stúdium litografált jegyzetét készítette el. A tankönyvszerzők között Dubay Aladár neve is feltűnt. A fenti példák jelzik, hogy a tankönyvírásban Szarvas meghatározó helynek számított a vizsgált időszakban. A kutatás több lényeges mozzanatra is ráirányítja a figyelmet. Egyrészt arra, – és ezt az iskolai értesítőkből nyert tényleges tankönyvhasználati adatok igazolják, – hogy a kultusztárca felügyelete alatt álló középfokú felső mezőgazdasági iskolákban (1938-tól mezőgazdasági középiskolákban) is előszeretettel használták a szarvasi tanárok tankönyveit. Tankönyvtörténeti érdekesség, hogy a középfokú mezőgazdasági intézményekben az agrártárca által engedélyezett, nyomdai technikával készült tankönyvek mellett kőnyomással sokszorosított (litografált), vagy írógépelt, sokszorosított előadásjegyzetek is forgalomban maradtak. A vizsgálat a tényleges iskolai tankönyvhasználat alapján értékeli egy-egy tankönyv népszerűségét. A kutatás legfontosabb forrásbázisa a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Szakoktatás-történeti Gyűjteményében őrzött, a szarvasi középfokú gazdasági tanintézethez kapcsolódó dokumentumok (tankönyvek, jegyzetek, iskolai értesítők). A kutatás interdiszciplináris jellegű, eredményei az agrárszakoktatás-történeti, iskolatörténeti és tankönyvtörténeti vizsgálati eredményeket gazdagítják.

EGYNYELVŰEK ÉS KÉTNYELVŰEK VIZUÁLIS TÉVESZTÉSEI AZ OLVASÁS FOLYAMATÁBAN

Antal Nikoletta, Györkő Enikő

Pécsi Tudományegyetem
Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar

Kulcsszavak: kétnyelvűség; olvasás

Kutatások kimutatták (Navracsics, Cummins, Crystal, De Houwer, Oren) hogy a kétnyelvűek olvasási teljesítményét sok tényező befolyásolhatja, maga a második nyelvelsajátítás időszaka is, hogy azt kora gyermekkorától kezdte el vagy iskoláskorban, így már maga ez a tényező szerepet játszik a nyelvi szintek fejlődésében. Kutatásunk célja, hogy megismerjük a kétnyelvűek olvasási képességeit, és azt, hogy a vizuális percepciónak van-e bármilyen hatása erre a készségre, ha igen akkor kimutatható-e. Az egynyelvűeknél azt is vizsgáltuk, hogy ők milyen szinten tudták elsajátítani az olvasást, és a horvát nyelvet, illetve, hogy náluk a nyelvelsajátítás folyamatában a vizuális képességeknek van-e bármilyen behatása. A kutatásba olyan gyerekeket választottunk, akik magyar többségi, és a pécsi horvát óvodából kezdték meg az első osztályt a pécsi horvát általános iskolában. A vizsgálatban felhasznált teszteket Meixner féle „olvasólapokat" magyar, illetve horvát nyelven is felvettem, a horvát „olvasólapokat" magam fordítottam, és a másik teszt pedig a Developmental Test of Visual Perception, Third Edition (DTVP- 3) amelynek feladatait, kiértékelését is le fordítottam angolról-magyarra. Eredményeink kimutatták, hogy a kétnyelvűek szinte mindegyik feladatnál jobban teljesítettek, mint az egynyelvűek. A horvát hangos olvasásánál elvégzett t-próba alkalmazásával szignifikáns különbség figyelhető meg az egynyelvűek és a kétnyelvűek között. A lineáris regresszió analízis tesztet készítettünk, az eredmények megerősítése érdekben, ahol a vizuális képességeknek nincsen befolyása az olvasás sikerességében, viszont találtunk egy szignifikáns különbséget az alak-háttér és a szó olvasás kapcsolata között, mégpedig a kétnyelvűeknél. Eredményeink alapján az alábbi következtetéseket vonhatjuk le: Hipotézisünk félig beigazolódott, hogy a vizuális készségeknek lehet valamilyen kapcsolata az olvasás sikerességében. Ennek tükrében a jövőben célszerű lenne másfajta vizsgálatokat is végezni, hogy az olvasás korai időszakában is meglelhető-e az alak-háttér befolyása vagy óvodáskorban kell-e keresünk ezt.

A kutatást támogatta:
Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar
Illyés Gyula Szakkollégium

IDENTIFYING POTENTIAL ACCESSIBILITY ISSUES OF DIGITAL LEARNING TOOLS: A PRELIMINARY STUDY IN HIGHER EDUCATION

Anthea Moravánszky

University of Szeged

Kulcsszavak: digital learning; higher education; accessibility, inclusive education

This preliminary case study is a comprehensive evaluation of the accessibility of digital learning tools and materials used in an engineering course module in higher education. The study aimed to identify potential accessibility issues that could hinder the learning experience of students, particularly those with disabilities. The digital learning tools evaluated included digital whiteboards, learning management system plug-ins, and interactive learning and quiz platforms.

The case study was conducted by the course designer and lecturer with the assistance of a visually impaired student who used accessibility and assistive technology to access the digital course material. The student provided invaluable insights and feedback on the accessibility of the tools and how they can be improved to better meet the needs of learners with disabilities. The feedback from other students was also included in the evaluation to gather a more comprehensive understanding of the usability and accessibility of the digital learning tools.

The study focused on evaluating several aspects of accessibility, including keyboard navigation, screen reader compatibility, colour contrast, alt text, and captioning features of these tools. The results of this evaluation provide a detailed analysis of the accessibility issues that need to be addressed in these digital learning tools.

One of the key findings of the study is the importance of considering accessibility issues during the design and development of digital learning tools. The study emphasizes that unvalidated use of these tools may create new barriers for certain learner groups. This highlights the need for educators and instructional designers to select digital learning tools that are accessible and ensure that all students have equal opportunities to learn and succeed.

In conclusion, this case study demonstrates the need for increased awareness and consideration of accessibility issues in digital learning tools and materials. The results of this study provide valuable insights to educators and instructional designers in selecting accessible digital learning tools and ensuring that learners with disabilities are not excluded from the learning experience. The study emphasizes the importance of developing inclusive digital learning environments that benefit all learners.

PEDAGÓGUSNAK KÉSZÜLŐK – A SZAKMAIPEDAGÓGUS-KÉPZÉSBE LÉPŐK IDENTITÁS-ÁLLAPOTA

Bacsa-Bán Anetta

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: pedagógusképzés; szakmai identitás; pedagógiai identitás

A pedagógusképzésben mind a hallgatók, mind a képzők számára a képzés egyik fókuszpontja a sikeres pályaszocializáció, melynek része a szakmai identitás kialakulása-kialakítása. Ismert tény, hogy a pályán maradást, a pályamotivációt és a szakmai sikereket meghatározza a szakmai identitás létrejötte, s annak beépülése a személyiség alidentitásai közé.

A szakmai identitás formálódása dinamikus folyamat, azaz a hallgatóktól nem passzív, elszenvedő, hanem aktív résztvevői hozzáállást feltételez (Beijaard, D., Meijer, P.C., Verloop, N., 2004; Schepens, A., Aelterman, A., Vlerick, P. ,2009). S ennek során a hallgatóknak meg kell találniuk arra a kérdésre a választ, hogy „Ki vagyok én?" amellett, hogy a „Milyen pedagógussá szeretnék válni? - kérdésére is válaszolnak. Jól látható, hogy a pedagógus identitás kialakításának alapfeltétele a helyes önreflexió is.

A kérdés különös jelentőségű lehet a szakmaipedagógus-képzésben, ahol a képzésbe lépő hallgatók kettős identitását érhetjük tetten, a már – többnyire- meglévő szakmai identitást, s a képzés során kialakítandó (vagy fejlesztendő) pedagógus identitást. Mindezt úgy, hogy a szakmaisághoz való kötődésük is fennmaradjon, azaz alidentitásuk is együtt alakuljon és fejlődjön a képzés során.

E kettős: szakmai és pedagógus identitás mérésére a Húsz állítás tesztet (TST) használtuk, Kuhn és McPharland (1954) nyomán, akik az énfogalom, a szelfre irányuló attitűdök vizsgálatára fejlesztették ezt ki. A vizsgálatban a teszt alkalmazásával a szakmaipedagógus-képzésbe belépők identitás-struktúráját tártuk fel. A tartalmi kategóriák kialakításával és a tartalmak elemzésével képet kaphatunk a személyes és szociális alidentitások szerveződéséről. A vizsgálatot a képzésbe való felvételi eljárás során valamennyi jelentkező hallgatóval (N = 109) lefolytattuk, arra keresve a választ, hogy mind a szakmai, mind a pedagógusidentitás mennyire része az énfogalmuknak.

A kapott válaszok tartalomelemzésével képet kaptunk arról, hogy az adott csoport önjellemzései mennyire általánosak, illetve specifikusak, de a módszer alkalmas az önjellemzések hierarchikus szerveződését is feltárni (Koltói, 2016).

Összesen 2022 állítást kódoltunk. A 109 fő átlagban 18,55 állítást írt (szórás: 3,65), vagyis a kitöltési hajlandóság magas volt. A vizsgálat során 6 fő tartalmi kategóriát alakítottunk ki.

A vizsgálati eredmények nyomán megállapíthatjuk, hogy a jelentkezők nagy része a személyes identitására helyezte a hangsúlyt, identitásukban kevésbé hangsúlyosan, de megjelent a pedagógiai alidentitás, míg ettől jelentősebb magasabb arányban és számban találhatóak meg a szakmai identitásuk elemei. A képző intézmény számára ez jelentős adalék ahhoz, hogy a pedagógus pályára való szocializációs feladatra felkészüljön, identitásuk kialakításában tevőlegesen részt vállaljon, s ezt a képzés egyik meghatározó elemévé tegye.

AZ ÉRTELMES ÉLETRE NEVELÉS ELMÉLETE ÉS A SZEMÉLY FOGALMÁNAK KORLÁTAI

Balogh Brigitta

Partiumi Keresztény Egyetem Semmelweis Egyetem

Kulcsszavak: logopedagógia; perszonalizmus; értelmes életre nevelés

A Viktor E. Frankl nevéhez fűződő logoterápia, illetve egzisztenciaanalízis olyan pszichoterápiai irányzat, amely rendkívül alaposan kidolgozott filozófiai antropológiai alapokkal rendelkezik, s mint ilyen, a 20. század pedagógiai gondolkodását is mélyen meghatározta. Az általa képviselt sajátos emberkép, amely az emberi lényt mindenekelőtt szabad, értékekre orientált és az élet értelmességére irányuló lénynek tekinti, olyan pedagógiát implikál, amely elvileg egyszerre képes morális és egzisztenciális orientációt nyújtani és maximálisan tiszteletben tartani a mindenkori tanítvány szabadságát.
Ugyanakkor a logopedagógiai szemléletet megalapozó egzisztenciaanalitikai–logoterápiai szemlélet egyik alapfogalma és egyben előfeltevése a személy olyan, Frankl saját bevallása szerint szubsztancialista fogalma, amely a kortárs filozófia és neveléstudomány számos ágazata szerint felülvizsgálatra szorul. A perszonalista személyfogalmat nemcsak a posztmodern elméletek (Lyotard, Deleuze) és a szimbolikus interakcionizmus (Mead, Goffmann) felől éri kihívás, de a narratív elméletek (White, Bruner) és a megtestesült elme koncepciói (pl. Varela, Thompson és Rosch) felől is. Az előbbiek mindebben elsősorban a szubjektum konstruált voltát és interperszonális meghatározottságát, az utóbbiak pedig a szubjektum plurális voltát és testi meghatározottságát is hangsúlyozzák.
Kutatási kérdéseink a következők: 1. Fenntartható-e az értelmes életre nevelés Frankl-ra visszavezethető koncepciója a szubsztanciális személy feltételezése nélkül? 2. Ha igen, hogyan? 3. Ha nem, milyen válasza lehet ma ennek a koncepciónak a személy fogalmát illető kortárs kihívásokra?
A kutatás során a teoretikus elemzés eszközeit használjuk, a fő elemzési szempontok pedig: a szubsztanciális személyfogalom funkciója az értelmes életre nevelés elméletében; a személyfogalom kritikájának fő elemei; milyen feltételek szükségesek az első pontban említett funkciók ellátásához, és elláthatók-e ezek a funkciók a második pont eredményeinek függvényében.

A kutatást támogatta:
Partiumi Keresztény Egyetem

NEVELÉS ÉS HATALOM PETŐ ANDRÁS FILOZÓFIÁJÁBAN

Balogh Brigitta

Semmelweis Egyetem Partiumi Keresztény Egyetem

Kulcsszavak: konduktív nevelés; Pető András; hatalom

A hatalom a 20. század második felétől kezdve központi témáját képezi korunk társadalom- és politikai filozófiájának: a puszta erő és a tekintély megkülönböztetése (Arendt), a strukturális hatalom, a „pásztori" hatalom és a biohatalom (Foucault), valamint napjainkban a pszichohatalom (Byung-Chul Han) elmélete számos szálon vizsgálja, hogyan használják az emberi társadalmak a hatalomgyakorlást az emberi viszonyok szabályozására. Ugyanakkor legkésőbb a reformpedagógiai mozgalmak térnyerése óta a pedagógiának is központi témája az emberi szabadság tisztelete mint nevelési elv, illetve a szabad ember mint nevelési eszmény és a nevelésben rejlő hatalmi viszonyok közötti ellentmondás (Dewey, Montessori, Steiner, Németh, Skiera), miközben egyes kortárs pedagógiai irányzatok épp ezeknek a hatalmi viszonyoknak a dekonstrukcióját tekintik elsődleges céljuknak (pl. Freire).

Nevelés és hatalom problematikus viszonya még szélsőségesebben jelentkezik a kiszolgáltatott társadalmi csoportok, köztük a fogyatékkal élő személyek viszonylatában, amint arra a kritikai fogyatékosságtudomány számos perspektívából rámutat (Charlton, 2006; Könczey et al., 2017). Ezért is különösen izgalmas kérdés, hogy egy-egy gyógypedagógiai vagy speciális pedagógiai megközelítés hogyan vet számot hatalom és nevelés viszonyával.

Kutatásunk tárgyát a reformpedagógiai mozgalmakkal kölcsönhatásban kialakuló és azokkal számos ponton közösséget mutató (Hári, 1998; Földesi, 2019) konduktív nevelési rendszer képezi, amelynek elsődleges célcsoportját idegrendszeri eredetű mozgáskorlátozottsággal élő gyermekek, illetve felnőttek képezik, és amely így kettős értelemben – egyrészt mint pedagógiai rendszer, másrészt mint fogyatékkal élő személyekkel foglalkozó pedagógiai rendszer – érintett hatalom és nevelés viszonyának kezelésében.

Elsődleges forrásunkat a konduktív pedagógia alapítója, Pető András nemrégiben megjelent hátrahagyott filozófiai írásai képezik (Pető, 2021), amelyekben elméleti igénnyel tárgyal számos olyan alapvető fontosságú filozófiai kérdést, amelyek antropológiai és nevelésfilozófiai relevanciával bírnak, köztük a hatalom és nevelés közötti inherens kapcsolatot is.

Kutatási kérdésünk, hogy Pető (nevelés)filozófiai belátásai alapján hogyan rekonstruálható a konduktív nevelési rendszer mögötti hatalomkép, és hogy az alapító hogyan írja le és hogyan kezeli pedagógiailag a nevelésben benne rejlő hatalmi mozzanatot. Teoretikus elemzésünk fő szempontjai: a hatalom antropológiai státusa és funkciója; a hatalom társadalmi formái; Pető hatalomelmélete a 20. századi hatalomelméletek kontextusában; a nevelés strukturális összetevői; a hatalmi mozzanat jelenléte a nevelési helyzetekben; a hatalmi mozzanat kezelésének lehetőségei; a nevelésben benne rejlő inherens hatalmi mozzanat konduktív értelmezése és kezelése.

A kutatást támogatta:
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

AZ OTTHONI SZÜLŐI BEVONÓDÁS A PEDAGÓGUSOK SZEMÉVEL A ROMA ÉSVAGY HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TÖBBSÉGŰ ISKOLÁKBAN

Balogh Jenifer, Mándoki Réka

Debreceni Egyetem Magyar Tudományos Akadémia - Debreceni Egyetem-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport
Debreceni Egyetem Magyar Tudományos Akadémia - Debreceni Egyetem-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport

Kulcsszavak: otthoni szülői bevonódás; roma szülők; pedagógusok

Az elmúlt időszakban a szülői bevonódással nemcsak az oktatáskutatók foglalkoznak, hanem a kutatásokra igény mutatkozik az oktatáspolitikai körökben is. A kutatási eredményekre válaszként egyre több szülői bevonásra ható programot dolgoztak ki (Bailey, 2017 idézi: Koltói et al. 2019). Jelen vizsgálat fókuszában azonban az áll, hogy a megkérdezett pedagógusok miként vélekednek a szülők otthon történő bevonódásáról, s, hogy van-e különbség abban, ahogyan a roma és nem roma szülők otthoni bevonódásáról nyilatkoznak? Kvalitatív kutatásunk terepe három olyan vármegye volt, ahol magas a hátrányos és halmozottan hátrányos tanulói kompozícióval rendelkező iskolák aránya. 2021 őszén 45 pedagógussal készítettünk félig strukturált egyéni interjút, akik e megyék általános- és középiskoláiban tanítanak. Az interjúk átlagosan 68 percesek. A dolgozat vizsgálati fókuszában az áll, hogy a megkérdezett pedagógusok miként vélekednek a szülők otthon történő bevonódásáról, s, hogy hogy van-e különbség abban, ahogyan a roma és nem roma szülők otthoni bevonódásáról nyilatkoznak? Célunk az interjú szövegek mély rétegeiben történő vizsgálódás, s ezáltal új összefüggések feltárása. Jelen vizsgálat során az interjúk szövegének elemzésekor az Atlas.ti programot használtuk. Egyrészt azért választottuk ezt a módszert, mert szeretnénk mélyebben aláásni egy komplex témának, amelyről viszonylag keveset tudunk. Az előnyökhöz sorolható, hogy az adataink újrakódolhatók, találhatunk esetlegesen rejtett eredményeket. Ezen eredményeket igyekeztünk megragadni a kódok tartalmi és formai megkülönböztetésével. A felvett interjúkat kiegészítettük néhány információval, amely átfogóbb képet ad arról, hogy milyen iskolai kontextusban értelmezhetők a pedagógusok által elmondottak. Segítségül a KIR-ből kértünk le adatokat, így bővítettük az adatbázist a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű tanulók intézményi arányával. Az Országos kompetenciamérés adataiból pedig a roma tanulók arányát, illetve az adott település nagyságát gyűjtöttük ki, anonim módon. A legfontosabb eredmények alapján elmondható, hogy azok a szülők, akik kiterjedten vonódnak be, javarészt a szülői munkaközösség tagjai is. A többi szülőről pedig vegyesek a vélemények, azonban magasabb azoknak az aránya, akik kevésbé aktívak az otthoni és iskolai szülői bevonódás terén. A pedagógusok gyakrabban említették együtt a roma szülőket és a konfliktusok esetén történő kapcsolatfelvételt, s arról nyilatkoztak, hogy az aluliskolázottság miatt nem igazán tudnak bevonódni a gyermekük otthoni iskolai életébe. A téma újdonságértéke abban rejlhet, hogy lehetőségünk van megérteni kutatóként azt, hogy miként látják a szülőket a pedagógusok, feltérképezhetjük a problémákat, s pontokba szedhetjük, hogy mire lenne szüksége a pedagógusoknak a munkájuk viszonylag zökkenőmentes végzéséhez, ezáltal is segíteni annak a hídnak a megépülését, melyen a szülő és pedagógus is biztonságosan közlekedhet a gyermek sikerességének érdekében.

A kutatást támogatta:
Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÁS, A MEGKÜZDÉS ÉS AZ ASSZERTÍV KOMMUNIKÁCIÓ VIZSGÁLATA ÉS FEJLESZTÉSE 10-11 ÉVESEK KÖRÉBEN

Balogh-Pécsi Anett

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: szociálisprobléma-megoldás; megküzdési stratégiák; asszertív kommunikáció; fejlesztőprogram

Napjainkban számos külföldi fejlesztőprogram fókuszál a szociális kompetencia különböző összetevőinek komplex fejlesztésére (pl. Strawhun et. al., 2014). Mivel a kommunikációs képesség a serdülőkor elején jelentősen változik, ezért több programban az asszertív kommunikációt középpontba állítva történik más pszichikus összetevők (pl. problémamegoldás, empátia) fejlesztése, pozitív hatást gyakorolva ezek működésére (Korukcu et. al., 2015). E koncepció alapján kutatásunk célja a szociálisprobléma-megoldás, a megküzdési stratégiák és az asszertív kommunikáció együttes vizsgálata és fejlesztése volt 10-11 éves diákok körében. Az előadáson a program alapját képező kutatást, a program főbb jellemzőit és eredményeit ismertetjük. A 10-11 évesekkel (N = 182) végzett elő- és utómérés során a szociálisprobléma-megoldás jellemzőit a Social Problem Solving Inventory–Revised (D'Zurilla et. al., 2002) eszközzel, az asszertivitást az Assertiveness Questionnaire-rel (Erickson et. al, 2016,) és a megküzdési stratégiák működését a Ways of Coping Questionnaire-rel (Folkmann & Lazarus, 1988) tártuk fel. Az egyéves, heti rendszerességű fejlesztőprogram elemeit (pl. tantermi dráma) az alkalmazott kérdőívek faktorai, az előmérés adatai (főként a nem szerinti eltérések) és a tanulók társas problémái alapján dolgoztuk ki. Az előmérés alapján mind a kísérleti, mind a kontrollcsoportban az asszertív kommunikáció és a racionális problémamegoldás jellemzőbb a lányokra, és a fiúk körében gyakoribb az elkerülő problémamegoldás. A kommunikációs jellemzők (saját szükségletek kifejezése, másokra figyelés) szoros kapcsolatban állnak a problémahelyzetekhez való pozitív viszonyulással mindkét nem esetében, ugyanakkor a lányoknál szorosabb az összefüggés a konfrontálódással, amiben jelentős a szerepe a racionális problémamegoldói stílusnak. Az elő- és az utómérés adatainak összevetése alapján a nem szerinti eltérések nem változtak sem a kísérleti, sem a kontrollcsoportban, ugyanakkor a kísérleti csoportban a lányok esetében erősödtek a kapcsolatok, a fiúk esetében pedig csökkent az elkerülés mértéke. E fejlesztés eredményei is azt mutatják, hogy jól tervezett, célzott és rendszeres beavatkozás esetében jelentős változás érhető el a vizsgált területeken. Mind a kutatás, mind a fejlesztés eredményei további iskolai fejlesztőprogramok kidolgozásához járulhatnak hozzá.

KÖZÉPISKOLÁSOK TANULMÁNYI REZILIENCIÁJA: ÖT KÜLÖNBÖZŐ ISKOLATÍPUS ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Bánhegyi Mátyás, Vékási Adél, Fajt Balázs

Budapesti Gazdasági Egyetem
Budapesti Gazdasági Egyetem
Budapesti Gazdasági Egyetem

Kulcsszavak: iskolatípusok; középiskolás diákok; tanulmányi reziliencia

Az élet ismeretlen helyzeteivel és különféle nehézségeivel való sikeres megküzdéshez szükséges a reziliencia, amely a kihívást tartogató helyzetek leküzdésének és az azzal való megbirkózásnak a képessége. A tanulmányi reziliencia egy diák azon innovációs és alkalmazkodóképessége, hogy tanulmányi nehézségeinek azon elemeit leküzdje, amelyek tanulmányi teljesítményére hátrányos befolyással lehetnek. Jelen előadásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy a középiskolás korosztály esetében van-e összefüggés a tanulmányi reziliencia és a középiskola jellege között. E kérdés megválaszolása céljából vizsgálatunkban öt különféle középiskola összesen 1019 diákja körében kérdőíves módszerrel mértük fel a tanulmányi rezilienciát. Az adatgyűjtéshez a korábban más kutatók által hazánkban is validált Cassidy-féle (2016) Tanulmányi Reziliencia Kérdőívet (Academic Resilience Scale, ARS-30) használtuk, amely egy elképzelt kudarchelyzetre adott reakciókon keresztül igyekszik mérhetővé tenni a tanulmányi rezilienciát. Az eredményekből az látszik, hogy a Cassidy-féle (2016) kérdőív skálái közül a kitartás és a negatív érzelmi reakció hiánya esetében tudunk kimutatni statisztikailag szignifikáns különbséget a különböző iskolában tanulók diákok között: a kitartás skála esetében a budapesti szakközépiskolában tanulók rendelkeznek a legalacsonyabb átlaggal, míg szignifikánsan magasabb értékkel rendelkeznek a budapesti elit gimnáziumban, illetve a vidéki gimnáziumban tanulók. A negatív érzelmi reakció hiánya skála esetében a legalacsonyabb átlaggal a budapesti elit gimnáziumban tanulók diákok rendelkeznek, azonban szignifikánsan magasabb eredményük van a budapesti szakközépiskolába és a budapesti egyházi iskolába járó diákoknak. Az egyetemi felvételi adatok tükrében kutatásunk értékes adatokkal szolgálhat a leendő egyetemisták tanulmányi rezilienciájának vonatkozásában.

Irodalom:

Cassidy, S. (2016). The Academic Resilience Scale (ARS-30): *A New Multidimensional Construct Measure. Frontiers in Psychology*, *7*(1787), 1–11. DOI: 10.3389/fpsyg.2016.01787

ZENEI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSÉNEK SZEREPE KORAGYERMEKKORBAN

Bede Fanni Anna, Endrődy-Nagy Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

*Kulcsszavak:*koragyermekkor; élmény alapú tanulás; zenei nevelés

Jelen kutatásunk fókuszában a koragyermekkori zenei nevelés és zenepedagógia áll, a zene- és a neveléstudomány határterületén vizsgálódik. Adalékokkal igyekszik szolgálni ahhoz az elméleti paradigmához, mely szerint a korai zenei élmények meghatározóak az agy fejlődése (Bagdy, 2002; Hámori, 2002), a szociális és érzelmi kompetenciák (Kokas & mtsai, 2013; Deszpot & Vass, 2015; Hegedűsné Tóth, 2015) valamint a zenei érdeklődés, zeneértés kialakulásában (Hausmann, 2011; Losonczi, 2020) is.

A kutatás célja: a napjainkban hazánkban működő, a 0-6 éves korosztályt célzó, zenei tevékenységet folytató foglalkozások feltérképezése, módszereinek, céljainak, gyermekképének megismerése, valamint a kodályi hagyomány alapvetéseinek felmérése a vizsgált minták gyakorlatában.

A kutatás módszertana: a vizsgálat írásbeli kikérdezés formájában zajlott, négy, intézményen kívüli szakmai program – Hegedűsné Tóth Zsuzsanna (Tesz-Vesz Muzsika), Hazay Tímea „A te hangodat ismerem” (perinatális program), Révész József (Mese és muzsika), Kárász Eszter (Dalolka, Eszter-lánc zenekar) - kiválasztását követően. Választásunk azért esett e négy szakmai munkásság bemutatására, mert négy különböző szegmensből értelmezik a zenei nevelést.

A tanulmány a releváns elméleti keret áttekintése után interjúk segítségével vizsgálódik a legnépszerűbb hazai koragyermekkori zenei programok elemzésével. A kutatás elméleti hátterét Kodály Zoltán nemzetközileg is elismert zenepedagógiai alapvetései és az abból megalkotott, Forrai Katalin által kidolgozott módszertana képzik. A vizsgált minták eredményei arra engednek következtetni, hogy a kodályi hagyomány a mai napig tovább él a kutatás alanyait képző szakemberek munkásságában. Kodály ötvenes években megfogalmazott zenepedagógiai alapelvei kiindulópontját képezhetik a mai koragyermekkori zenei nevelőmunkát végző pedagógusok szakmai munkájának. Jelen zenepedagógiai kezdeményezések új távlatokat nyitottak meg a koragyermekkori zenei nevelésben. Az általunk vizsgált négy törekvés lehetőséget ad a kisgyermeket nevelő szülőknek, hogy intézményen kívül is olyan programmal ajándékozzák meg gyermeküket, gyermekeiket, amelyek zenei élményt nyújtanak, zenei ízlést formálnak, képességeket fejlesztenek és mindezeken keresztül hatással vannak az érzelmi fejlődésre, a személyiség alakulására, és nem utolsó sorban támogathatják a harmonikus szülő-gyermek kapcsolat kialakulását. Az eredményekből kirajzolódik, hogy fontos lenne további kutatásokat indítani a zenei nevelés érzelmi és szociális aspektusairól koragyermekkorban.

KÜZDŐSPORTOK ÉS A TESTNEVELÉS KAPCSOLATÁNAK VIZSGÁLATA KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A NAT ÉS AZ EGYETEMI MINTATANTERVEK VÁLTOZÁSAIRA

Béki Piroska, Győrik Győző

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet Budapest
Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: küzdősportok; testnevelő tanárképzés; továbbképzés; NAT; mintatantervek

A humánetológiai vizsgálatok alapján a küzdősportok szerepe a gyermekek személyiségfejlődésében, szocializációs folyamataiban, az önkontroll, önszabályozás, önmegvalósítás, az együttműködés (Mazura, 2003; Barna, 2006; Borbély-Jóvér, 2007; Morvai-Sey 2008; Pavlicsek, 2011; Béki, 2015), valamint a nevelési folyamatok területén is kiemelkedő jelentőséggel bír. Testnevelésben alkalmazásuk során jól fejleszthető a tanulók küzdőképessége, fegyelme, szabálykövető képessége is (Nagykáldi, 2002; Béki, 2015). A magyar közoktatás-köznevelés területén is egyre nagyobb szerepet kap a küzdősportok oktatása (Nagy, 2000), ezt jól tükrözi az a tény, hogy 1995-től a küzdőjátékok, majd később küzdősportok és önvédelem is beépültek a tantervbe (Németh, 2020).

Problémafelvetésünk fókuszában az áll, hogy annak ellenére, hogy az első bevezetés óta kibővített tartalommal jelenik meg a küzdősportok, küzdőjátékok oktatása (Morvay-Sey, 2011), mégis a jogszabályi változások figyelembevételével a jelenleg is oktatásban dolgozó kollégák felkészítése és képzése hiányterületnek bizonyul. Ugyan a felsőoktatás képzési struktúrája jelentős változásokon ment keresztül annak érdekében, hogy a leendő tanárok felkészülhessenek a kihívásokra (Bognár, 2020), továbbképzésekkel mégsem találkozhatunk, amivel a már működő testnevelő tanárok is tudják követni a fejlődési trendeket.

A kutatás a tanárképzés változását vizsgálja, abban a kontextusban, hogy a testnevelő tanári képzésben korábban és ma milyen tartalmakkal találkozhatunk a NAT változása kapcsán a küzdősportok, önvédelmi mozgásformák ismereteinek átadásában. Vizsgálatunk összehasonlító dokumentumelemzésen alapul, mely során áttekintjük és összevetjük a mintatantervek és a NAT alakulását egymáshoz képest. Kutatási kérdéseink arra épülnek, hogy a NAT változásával megjelenő kihívások kezelésében a korábbi képzési struktúrák alapján felkészített testnevelőknek milyen lehetőségeik vannak a továbbképzésre.

Eredményeink szerint egy fordított strukturális építkezés figyelhető meg, mely azt eredményezi, hogy a NAT változása mindig megelőzi a felsőoktatási mintatantervek változását, ezzel 5 év lemaradást okozva az egyetemi képzésben résztvevőknek. A tanári továbbképzésben új csoport bevezetését javasoljuk a továbbképzések területén, mely populációspecifikus felmérés után számukra célzott irányokat mutatnak, melyeket kötelező formában lenne szükséges megszervezni.

MÉRŐESZKÖZ KIDOLGOZÁSA A TANULÁSI SZOKÁSOK KIALAKÍTÁSÁNAK A VIZSGÁLATÁRA AZ ISKOLA KEZDŐ SZAKASZÁBAN

Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea, Nagyné Gájer Orsolya, Józsa Krisztián

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: Tanulási szokások; kérdőívfejlesztés; iskolakezdés; pedagógusok

Az életpálya alakulását döntően befolyásolja az iskolai sikeresség, amelyet meghatároz az a tényező, hogy milyen fejlettséggel kezdik meg a gyermekek az iskolát (Amukune et al., 2022; Ricciardi et al. 2021). Az iskolakezdéshez kapcsolódó vizsgálatok főként a kognitív és a szociális faktorok szerepére fókuszálnak (lásd pl. Józsa et al., 2022; Nagy et al. 2004; Russo et al., 2019). A kudarcmentes iskolakezdés támogatását megcélzó hazai módszertani fejlesztő programok is elsősorban a kognitív és a szociális kompetenciák fejlesztésére összpontosítanak (pl. Józsa, 2014; Kasik, 2017; Zsolnai, 2006). A nemzetközi kutatások ugyanakkor megmutatták, hogy – a fentebb említett tényezők mellett – a tanulási kompetencia (Approaches to Learning; Hong et al., 2023; Sung & Wickrama, 2018) is jelentős szerepet játszik a későbbi iskolai sikerességben. A tanulási szokások tudatos, következetes kialakítása jelentősen megkönnyítheti az iskolához való alkalmazkodást. A tanulás sikertelenségéhez gyakran a kialakulatlan, vagy helytelen tanulási szokások is hozzájárulnak.

A tanulási szokások kialakításának a NAT (2020) célkitűzései szerint is sokkal nagyobb hangsúlyt kell kapnia, a tanulás tanítása az iskola egyik alapvető feladata (Habók, 2017). Ennek ellenére nem áll rendelkezésre olyan hazai mérőeszköz, amely iskolakezdéskor tenné lehetővé a tanulási szokásoknak, illetve ezek kialakításának a vizsgálatát. Kutatásunk célja ezért egy új mérőeszköz létrehozása, amely annak mérésére alkalmas, hogy a tanítók első osztályban hogyan alakítják ki a tanulók tanuláshoz kapcsolódó szokásait. A szakirodalom áttekintése alapján a következő dimenziók mentén hoztuk létre az új kérdőívet: a pedagógushoz való kötődés és az iskolai környezethez való kapcsolódás elősegítése, a közösségépítést szolgáló, a szülői bevonódást segítő szokások, a tanulási környezet kialakításához kapcsolódó, a napirendhez, a tanulási motivációhoz, a tanulási technikák megismeréséhez, stratégiák kialakításához, a tanulói szerepek, felelősségek megtanulásához kapcsolódó szokások. Az így létrehozott kérdőív összesen 50 állítást tartalmaz. Az online kérdőívet próbamérésünk során 200 gyakorló tanító töltötte ki, az adatok elemzése jelenleg folyamatban van. Az előadás keretében bemutatjuk a mérőeszköz létrehozásának a lépéseit. Ismertetjük a mérőeszköz skáláit, a skálákhoz tartozó állításokat, a főbb pszichometriai mutatókat (faktoriális validitás, reliabilitás). Elemezzük a pedagógusok pályán eltöltött idejének, és további iskolai háttérváltozóknak a hatását.

Munkánk eredményeként várhatóan egy olyan új mérőeszköz jön létre, ami alkalmas lesz a pedagógusok tanulási szokásokat alakító gyakorlatának a vizsgálatára. Ez a mérőeszköz felhasználható a tanulást, tanulási szokásokat támogató programok keretében.

A kutatást támogatta:
Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja

GAMIFIKÁCIÓS MEGOLDÁS EGY TANÁRKÉPZŐ KURZUSBAN

Buda András

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: gamifikáció; tanárképzés; értékelés

Bár a felsőoktatásban tanulók tulajdonságai számos ponton eltérnek, az oktatók jelentős része mégis hajlamos a hallgatókat egységes" masszaként" (Győrfyné 2012) kezelni, amit azzal magyaráznak, hogy a nagy létszám miatt nincs lehetőség a hallgatók megismerésére, egyéni fejlesztő feladatok kialakítására. Éppen ezért a konzervatív tudományegyetemi felfogást megtartva sokan még a gyakorlatokon, szemináriumokon is előadást tartanak, mindenkinek egységes formában pusztán ismereteket kívánnak közvetíteni (Péntek – Hantz 2020). Az oktatás célja azonban nem csak az ismeretátadás, hanem rendkívül fontos (lenne) a hallgatók kompetenciáinak, gondolkodásának a fejlesztése is. Az oktatók többsége azonban nem rendelkezik ehhez megfelelő pedagógiai, pszichológiai, módszertani ismeretekkel, munkájukat sokszor csak az általuk ismert minták és megszokott technikák szerint végzik (Csillik et al. 2016). Tagadhatatlan ugyanakkor, hogy a felkészültségi hiányosságok ellenére egyre több oktató próbál érdeklődést, lelkesedést kelteni a feldolgozni kívánt téma iránt (Hughes – Overton 2009) és igyekszik valahogy aktivizálni, interakcióra késztetni a hallgatókat.

Az elmúlt évtizedben egyre több pedagógus építette be munkájába a gamifikációt is (Pelling 2002), mely megnevezés különböző játékelemek alkalmazását jelenti nem játékos környezetben (Deterding et al. 2011, Fromann – Damsa 2016). Megvalósulhat a tananyagelsajátítás során, ilyenkor a tanulók pl. kihívásokat, küldetéseket teljesítenek, melyek sikeres befejezésekor jelvényeket, kitűzőket kapnak. A másik megoldást pedig az értékelés átalakítása jelenti, melynek alapját általában valamilyen pontgyűjtő és/vagy szintlépésen alapuló mechanizmus adja.

Az elmúlt években a Debreceni Egyetem egyik tanár szakos kurzusának (IKT az oktatásban) az értékelését gamifikáltuk, egy pontgyűjtésen alapuló rendszert vezettünk be. Ez alapján a hallgatóknak nem egységesen meghatározott feladatokat kellett teljesíteniük, hanem különböző tevékenységek közül választhattak. Ezek végrehajtásáért előre meghatározott – de a teljesítés minőségétől függő – pontszámokat kaptak, melyek összegéből alakult ki végül a kurzus osztályzata. Az első pilot projekt tapasztalatait felhasználva a második évben már arra is lehetőséget biztosítottunk, hogy a hallgatók egymással versenyezve még tovább növeljék pontjaik számát.

Megvizsgáltuk a hallgatók véleményét az alkalmazott értékelési megoldásról, ehhez egy általunk összeállított, online kérdőívet használtunk. A rendszer újszerűségét egy tíz fokozatú Likert skálán (1=egyáltalán nem, …10=teljesen) a válaszadók az első év (n=22) végén átlagosan 8,00-ra, a második évben (n=28) 7,92-re értékelték. A hasonló kiinduló megítélés ellenére a két év között számos különbséget detektáltunk pl. eltérő feladatot gondoltak a kérdezettek a két félév elején a legérdekesebbnek, illetve legnehezebbnek is. Az előadás az értékelési rendszert, az alkalmazás tapasztalatait, valamint a hallgatók véleményét kívánja részletesen bemutatni.

PUBLIC ART PEDAGÓGIA – A TÁRSADALMILAG ELKÖTELEZETT KÖZTÉRI MŰVÉSZET JELENLÉTE AZ EURÓPAI MŰVÉSZETI FELSŐOKTATÁS GYAKORLATÁBAN – AKCIÓKUTATÁS

Bényei Judit, Illés Anikó

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem
Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Kulcsszavak: művészeti felsőoktatás; Public Art pedagógia; részvételi akciókutatás

Az előadás témája a művészeti felsőoktatás egyik területének, a ’90-es évektől a társadalommal új kapcsolatra lépő, és a közösségi gyakorlatokat erősítő köztéri művészetnek (Public Art- PA) (Lacy, 1995; Szíjártó, 2010) az újragondolása a hallgatók kompetencia fejlesztése oldaláról. A téma kutatására és az erre épülő mintakurzusok fejlesztésére megalakult PARTGO (Public Art Pedagogy) projekt négy európai művészeti felsőoktatási intézmény együttműködésével jött létre.
Célkitűzéseink:
1. Kutatás végzése az új típusú köztéri művészetre (Public Art/PA) vonatkozó oktatási tapasztalatok összegyűjtése érdekében: a fogalom és a módszertan alapjainak szakmai egyeztetése az európai művészeti felsőoktatás érintett műhelyeivel.
2. Az új tanulmányi modulokat előkészítő, nemzetközi együttműködésben megvalósuló kísérleti (pilot) projektek létrehozása. Ajánlások az európai művészeti felsőoktatás számára
Ebben az előadásban az akciókutatás szakaszait mutatjuk be.
A művészeti felsőoktatás területén oktató művészek jellemzően nem rendelkeznek pedagógiai végzettséggel. Oktatói munkájukat pedig jelentősen befolyásolják a művészeti szakma hagyományai (az individuális alkotás és a mester tanítvány viszony emlékezete). (Bodóczky 2001, 2002) A művész oktatók által végrehajtott, de pedagógiai, pszichológiai és szociológiai kutatók támogatásával lebonyolított, többlépcsős részvételi, pedagógiai akciókutatás (Havas, 2004; Kemmis & Wilkinson, 1998) a Public Art oktatás fejlesztése érdekében, ezért lehetőséget adott az oktatásmódszertani fejlődésre és a reflexióra is. A művészoktatók pedagógiai és szakmai felkészülését a következő kutatási fázisok segítették.
Először a PA kiinduló fogalmának megalkotása folyt közös munkaként a projektben részt vevő művészek, kutatók és pedagógusok közreműködésével, ami hosszas, iteráló szakmai vitafolyamatot jelentett. A vizsgálat első körét kérdőíves kutatással végeztük, ami 35 releváns kitöltést eredményezett, főként Észak és Nyugat Európából, valamint a volt szocialista országokból. Ennek célja elsősorban az volt, hogy megállapítsuk, milyen képzési szinteken (BA, MA), milyen képzési formák, oktatási célok, tartalmak, oktatási módszertanok jellemzik a fogalmunknak megfelelő köztéri művészet fókuszú képzési modulokat A kvantitatív kutatás alapján azt vártuk, hogy megtaláljuk a legjobb gyakorlatot folytató intézményeket és művész oktatókat, akikkel a kutatás második fázisában 19 félig strukturált interjút készítettünk, hogy mélyebb betekintést nyerjünk a gyakorlataikba. A kutatás részletesen feltárta a PA jelenlétének változatos módjait, koncepcióit, célkitűzéseit, módszertani jellegzetességeit.
Az oktatási pilot program fejlesztését végző művészek, a kutatók támogatásával, a kutatás minden szakaszában aktívan részt vettek, a mérőműszerek megalkotásában és a kérdezésben is. Ez a munka nagymértékben befolyásolta a párhuzamosan végzett kurzus fejlesztéseket is, melyekre az előadásban érintőlegesen szintén kitérünk.

A kutatást támogatta:
ERASMUS+ Call 2019 Round 1 KA2 - Cooperation for innovation and the exchange of good practices KA203 - Strategic Partnerships for higher education: Project Title: Digital and Critical Views on Public Art Pedagogy PARTGO

A FEKETE PEDAGÓGIA VIZSGÁLATA AZ OKTATÁSBAN ÉS A SPORTBAN – PEDAGÓGIAI ÉS JOGI ASPEKTUSOK

Borosán Lívia, Cserny Ákos, Budainé Csepela Yvette, habil Soós István, Prof Hamar Pál

Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem
Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem
Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem
Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem
Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem

Kulcsszavak: fekete pedagógia; sérelem; retrospektív módszer

A ’fekete pedagógia’ a pedagógiai folyamat során megfigyelt viselkedésekből és a kapcsolódó tapasztalatokból áll, amelyek befolyásolják a fiatalok testi és lelki egészségét. Bármely oktatási intézmény vagy sportklub közvetlenül vagy közvetve a diszfunkcionális gyakorlatok otthona lehet, és ez a fiataloknak maradandó negatív következményeket vagy sérelmet okozhat (Nádasi & Hunyadiné, 2006). A negatív tapasztalatok felhalmozódhatnak, károsítva az iskolai pedagógiai folyamatok eredményességét, a társadalmi kapcsolatokat és akár életre szóló nyomokat hagyhatnak a tanulóban. (Hunyadiné & Nádasi, 2014).

Kérdésfeltevéseink: Az iskolai környezetben és a sport világában fellelhetők-e olyan viselkedésformák, amelyek azonosíthatók a fekete pedagógia fogalmával? A sérelmeknek milyen típusait tudjuk kategorizálni és ezeknek milyen következményeit lehet azonosítani az egyéni életutak vonatkozásában? Feltételezésünk szerint a pedagógiai gyakorlatban, a gyermekek nevelése során a testnevelőtanár-tanuló és az edző-sportoló relációban jelenleg is fellelhetők fekete pedagógiai módszerek.

A vizsgálatba bevont személyek a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem hallgatói voltak (n=372). A válaszadókat arra kértük, hogy retrospektív módon számoljanak be az általános- vagy középiskolában, valamint ezen időszak alatt a sportegyesületükben szerzett fiatalkori sérelmükről. Az adatfeldolgozáshoz tartalomelemzést végeztünk, melynek során a kategorizáláshoz a „trianguláció” módszerét alkalmaztuk. Az eredeti, Hunyadyné és mtsai (2006) által összeállított kérdőívet felhasználva, a kapott sérelmek csoportosítása során napjaink körülményeihez igazodó kategóriákat fejlesztettünk ki.

A válaszok 7 kategóriába sorolhatók: 1) Méltatlan tanári vagy edzői magatartás; 2) Kapcsolati problémák tanár és diák vagy edző és sportoló között; 3) Alaptalan feltételezések (hamis vádak) a tanár vagy az edző részéről; 4)”Pszichológiai terror”, vagyis olyan rendszeres viselkedés, amely félelmet kelt, szorongást okoz és/vagy a személyiség megvetésével jár együtt a nevelő részéről; 5)Verbális és/vagy fizikai agresszió, bántalmazás; 6) Szexuális zaklatás vagy bántalmazás; 7) Be nem sorolt vagy egyéb esetek.

Vizsgáltuk a fekete pedagógia jogi relevanciáját is és nem utolsó sorban a fogalom jogi értelmezését is megalkottuk.

Arra a következtetésre jutottunk, hogy a nemzeti irányelvek kialakítása, a fiatalok, a pedagógusok és a szülők tudatosítása, valamint a panaszmechanizmusok jól kialakított rendszere csökkentheti a fekete pedagógia alkalmazásának gyakoriságát. Szükség van egy nemzetközi tanulmányra, amelyet egy ’transzlációs’ (a gyakorlati tapasztalatok felhasználása a jogalkotásban és a viselkedési kódex megalkotásában) projekt követ, hogy az iskolák és a sportklubok prevenciós jelleggel biztosítsák a helyes gyakorlatot, valamint megvédjék a gyermekeket és a fiatalokat az ilyen esetek káros következményeitől a testnevelésben és a sportban.

A DUÁLIS SZAKKÉPZÉS MEGÍTÉLÉSE – A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK TÜKRÉBEN

Budai Gábor

Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: duális; szakképzés; munkaerőpiac

A 2019-ben megjelent szakképzési törvény megfelelően definiálja a duális képzőhelyek feladatát: A szakképzési munkaszerződéssel a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy és a duális képzőhely között munkaviszony jön létre. A munkáltató alatt a duális képzőhelyet, munkavállaló alatt a tanulót, illetve a képzésben részt vevő személyt kell érteni. A témában íródott szakirodalmak alapján megfigyeltem, hogy a gazdasági társaságok vezetői szerint a duális képzés bevezetése a cégüknél megtérülő befektetés. Ehhez azonban a vállalatoknak nagyobb hangsúlyt kell fektetniük az elmélet és a gyakorlat összhangjára, illetve elkötelezettebbé kell tenniük a tanulókat a vállalat iránt, továbbá érdemes a tanulók részére kiegészítő ösztönzőket is nyújtani.

Kutatásomban a duális képzési formában tanuló diákok szakmai gyakorlatát vizsgáltam, különös tekintettel a vállalati oldal nézőpontjával. A megkérdezett vállalatok vezetői (30 magyarországi közepes- és nagyvállalati vezetőt kérdeztem meg kérdőíves adatgyűjtéssel) a duális képzésben tanulók szakmai gyakorlatához számos előnyt soroltak (jobb mintaterv, világos határidők és feltételek, mélyebb szakmai tapasztalat szerzés), ugyanakkor hátrányokat is kiemeltek (nehezebb beilleszkedés, kevesebb elméleti tudással való érkezés, vállalati tapasztalatok hiánya, nincs folyamatos jelenlét).

A vizsgálataim másik csoportját a duális képzésben részt vevő iskolák képezték (6 dunaújvárosi Technikumot vizsgálatam: az iskolaigazgatókkal készítettem félig strukturált interjúkat, majd azokat elemeztem) A vizsgálati alapadatok tekintetében a diákok, valamint a képzéshez csatlakozott vállalatok száma a vizsgálati periódusomban (2020-2022) folyamatos növekedést mutatott. A vizsgálati eredményeimmel arra mutattam rá, hogy a duális képzés elterjedése a vállalatoknál annak is köszönhető volt, hogy a középiskolák (Technikumok), a tanulók, a vállalatok, és ezen keresztül az egész gazdaság számára pozitív hozadékkal jár. Vizsgálataim további eredménye az volt, hogy az újszerű duális képzés (Szakképzés 4.0) segíti a tanulókat felkészíteni a munka világára, mivel a korszerű elméleti tudásukat folyamatosan a gyakorlatba (Ipar 4.0) tudják ültetni.

A kutatást támogatta:
Dunaújvárosi Egyetem

THE UNDERSTANDING OF STUDENTS OF THE COMPETENCY-BASED ENGLISH LANGUAGE CURRICULUM IN MONGOLIA

Byambasuren Nyamkhuu, Adrian Estrela Pereira, Sounantha Phavadee, Czabaji Horváth Attila

Eötvös Loránd University
Eötvös Loránd University
Eötvös Loránd University
Eötvös Loránd University

Kulcsszavak: English language education in Mongolia; English language curriculum of upper-secondary education; foreign language curriculum

The competency-based education prioritizes students' mastery of skills, competencies and knowledge. It focuses on learninoutcomes that students are expected to achieve. In this respect, one of the crucial elements to achieve the intended learning outcomes successfully for students is to understand the competency-based curriculum that gives more emphasis on the development of skills and competencies acquisition. Mongolia has embraced competency-based education and the current English language curriculum is embedded competency-based approach. The objective of this research paper is to investigate the understanding of students towards the competency-based English language curriculum in Mongolia. The study focuses on upper-secondary education students and explores their understanding of the competency-based approach on the basis of the competency-based English language curriculum of Mongolia. As a consequence of this study, it will contribute to the research on this subject in the literature and hopes to enable students to be more aware of what concepts they are studying and what skills and competencies they are gaining in the classroom within the curriculum. They would be better equipped to actively engage in their learning and make connections between concepts and achieve learning outcomes effectively if students have an understanding of the curriculum, its objectives, and the competencies they need to develop. The paper responds to the research question of what is the students' comprehension of the competency-based approach through the lens of a competency-based English language curriculum in Mongolia. The quantitative approach was employed and the questionnaire was conducted to explore the data relevant to upper-secondary students' understanding of the English language curriculum in the upper-secondary schools. Using a quantitative approach, statistical analysis was involved to analyze the data. The data was collected from public schools targeting upper-secondary students in Mongolia.

A TESZTMEGOLDÁS SORÁN AZONOSÍTOTT MOTIVÁLATLAN VÁLASZOK FELADAT- ÉS SZEMÉLY SZINTŰ VIZSGÁLATA ELSŐÉVES EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN

Csányi Róbert, Molnár Gyöngyvér

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia -Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: tesztmegoldási erőfeszítés; többszintű modellezés; logfile analízis

A tanulók kognitív képességeinek mérése során kapott eredményekre hatással lehetnek különböző affektív tényezők, többek között a tesztmegoldási erőfeszítés részleges vagy teljes hiánya (Wise et al., 2014). A kutatás célja a tesztmegoldási erőfeszítést befolyásoló tényezők vizsgálata, amelyet egyrészt az egyes itemek jellemzői, másrészt a tesztmegoldók tulajdonságai is befolyásolnak (Lindner et al., 2017; Wise & DeMars, 2010). A kutatás mintáját első évfolyamos egyetemi hallgatók (N=1748) képezték. A számítógép-alapú adatfelvétel az eDia platform (Molnár & Csapó, 2019) segítségével történt, amely lehetővé tette logadatok gyűjtését, amelyek közül jelen kutatás során a feladatokkal eltöltött időt használtuk. Az adatfelvétel során a hallgatóknak előzetes ismereteket nem igénylő, 3-4 perc alatt megoldható problémák kerültek kiközvetítésre. A nem motivált válaszok azonosítására a nullát meghaladó helyes válaszarány (proportion correct greater than zero; P+>0%) módszert alkalmaztuk (Goldhammer et al., 2016). A hierarchikus adatstruktúra következtében a tesztmegoldási erőfeszítést befolyásoló tényezőket többszintű modellezés (multilevel modeling) segítségével vizsgáltuk (Rios, 2022). A modell első szintjén az item szintű változók helyezkedtek el, úgymint (1) item pozíció és (2) item nehézség. A modell második szintjére hallgató szintű változókat vontunk be: (3) nem, (4) anya iskolai végzettsége, (5) felvételi pontszám és (6) önértékelő kérdőív alapján mért tesztmegoldási erőfeszítés. Mindkét vizsgált item szintű változó szignifikánsan befolyásolta a motiválatlan válaszok arányát. A tesztmegoldás során később szereplő itemek, valamint a nehezebb itemek esetén magasabb volt a motiválatlan válaszok valószínűsége ($p < 0{,}001$). A hallgató szintű változók közül az anya iskolai végzettségének nem volt szignifikáns hatása a motiválatlan válaszok arányára. Nagyobb valószínűséggel fordult elő motiválatlan válasz a nők, az alacsonyabb felvételi pontszámot elérők és az alacsonyabb szintű erőfeszítést kifejtők között ($p < 0{,}001$). A kutatás oktatási vonatkozásai tekintetében a tesztmegoldási erőfeszítés meghatározása, és ez alapján a nem motivált válaszok kiszűrése növeli a tesztek validitását, lehetővé téve az eredmények összehasonlítását.

A kutatást támogatta:
A kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült. A kutatást az OTKA K135727, illetve az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata támogatta (KOZOKT2021-16).

DOKTORI HALLGATÓK SZAKMAI SZOCIALIZÁCIÓJÁNAK TÉNYEZŐI ÉS FOLYAMATA

Csereklye Erzsébet

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Kulcsszavak: doktori hallgatók szocializációja; tudományterületi és szakmai szocializáció; hallgatói sokféleség

Előadásomban a Magyarországon tanuló és a közelmúltban fokozatot szerzett doktori hallgatók tudományterületi és szakmai szocializációjának tényezőit és folyamatát vizsgáló kutatásom folyamatáról számolok be.

A kutatás Magyarországon angol vagy magyar nyelvű doktori képzésben részt vevő és korábban végzett hallgatók körében zajlik. A Magyarországon tanuló doktori hallgatók szakmai szocializációja komplex folyamat, amelynek egyes részeit már korábbi kutatások is vizsgálták (pl. Csehó 2009, Dorner 2020, Fábri 2010, Mosoniné Fried 2010). Jelen kutatás koncepcióját erre a diskurzusra építve, a területet komplexen vizsgáló nemzetközi szakirodalmak (Weidman et al. 2001, Weidman 2020, Twale, Weidman, & Bethea 2016) alapján alakítottam ki.

A kutatás célja feltárni az egyes szegmensek helyzetét és funkcióját és színterek közti kapcsolatok dinamikáját a magyar kontextusban. Elméleti modellje komplexen közelíti meg a doktori hallgatók szakmai szocializációjának folyamatát, vizsgálja a szakmai identitás fejlődését (Sweitzer, 2009), a doktori témavezetők és mentorok szerepét (Barnes & Austin 2009, Griffin, Baker és O`Meara 2021), a doktori hallgatók a doktori programokkal kapcsolatos tapasztalatait (Gardner 2008, Guo, Zang és Hong, 2021) és a szakmai szerepek elsajátításának folyamatát (Austin & McDaniels, 2006, Baker, 2021, Gardner és Doore, 2021).

A kutatás feltárja, hogy mely formális, nem formális és informális színtereken zajlik a Magyarországi doktori iskolákban tanuló hallgatók szakmai szocializációja, milyen tevékenységek kapcsolódnak az egyes színterekhez, és ezek hogyan befolyásolják a doktori hallgatók szakmai fejlődését, és a doktori iskola elvégzése utáni terveiket, karrierjüket.

A kutatás első adatfelvételi szakasza jelenleg (2023. május) zajlik, jelenleg magyar és nemzetközi hallgatókkal és frissen fokozatot szerzett kollégákkal veszek fel félig strukturált interjúkat a doktori szocializációjuk folyamatáról. A doktori.hu adatbázis nyilvános adatait és a magyarországi egyetemek doktori iskoláinak honlapjain elérhető információkat felhasználva alakítottam ki a jelenleg és a közelmúltban doktori képzésben részt vett hallgatók adatbázisát (300 fős adatbázis). Ebből az adatbázisból véletlenszerű kiválasztással vettem fel a kapcsolatot az interjúalanyaimmal, ezek jelenleg zajlanak, 25-30 interjú felvételét tervezem, magyar és nemzetközi hallgatókkal, alumnikkal.

Az interjúk kiértékelése után kérdőíves kutatásra kerül sor, melyet Magyarországon jelenleg doktori képzésben tanuló, illetve a közelmúltban fokozatot szerzett hallgatók körében veszek fel, 2023 nyarán és őszén.

A konferenciaelőadásban a kutatás koncepciójáról, az interjús adatfelvétel eredményeiről és alkalmazásáról, illetve a kérdőíves kutatás előzetes eredményeiről fogok beszámolni.

PEDAGÓGIA, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁRPEDAGÓGIA

Csík Tibor

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: könyvtárpedagógia; információs műveltség; könyvtárostanár

A könyvtárakhoz szinte a kezdetektől fogva kapcsolódtak művelődéstámogató és oktatási feladatok. A könyvtárakról és a könyvtári keresésről a Theresianumban órákat tartó Michael Denis (1729-1800) udvari könyvtáros volt talán a magyar könyvtárügyre a legnagyobb hatással. Tanítványai közé tartozott ugyanis gróf Festetics György (1755-1819), a Georgikon és gróf Széchényi Ferenc (1754-1820) a Magyar Nemzeti Múzeum későbbi alapítója.

A könyvtártudományi képzés ambivalens módon viszonyult a könyvtárosok oktatási tevékenységéhez. Míg például Melvil Dewey (1851-1931) – az amerikai könyvtárosképzés megindítója – a könyvtárat iskolának, a könyvtárost tanárnak tekintette, Jesse H. Shera, (1903-1982) – aki vezető alakja volt mind a kutatásnak, mind a doktori programnak – úgy vélte, buta színlelés, hogy tanárt játszunk. Az iskolai oktatásban azonban John F. Dewey (1859–1952) – filozófus, pszichológus – eszméi nyomán egyre inkább teret nyert a könyvtárhasználat az amerikai iskolákban. Az 1970-es években véglegesen eldőlt, hogy az ún. bibliográfiai instrukciókat és a használóképzést magasabb szintre kell emelni, így váltak az 1980-as és 90-es évek az ún. információs műveltség standardjai kidolgozásának időszakává, amit az ezredfordulón a tanár könyvtárosok képzési követelményeinek elfogadása követett.

Magyarországon a könyvtárak, köztük az iskolai könyvtárak küldetése 1956-tól egészen a rendszerváltásig a „szocialista öntudatra nevelés” volt. A könyvtárhasználati ismeretek 1978-ban kerültek bele a tantervbe. Az 1995-ös nemzeti alaptantervben a könyvtárhasználat már az informatika műveltségterület részét alkotta. A 2000-es évek elején indult hazánkban a könyvtárpedagógiai, majd 2012 után a könyvtárostanár-képzés. A ma is érvényes 2020-as alaptantervben nem szerepel sem a műveltségi területek, sem a tantárgyak között könyvtári vonatkozású. A könyv- és könyvtárhasználat, az információkeresés és a kritikai gondolkodás az egyes tantárgyakon belül, az információforrások egy része pedig a digitális kultúra tananyagában kapott helyet.

Ma már általánosan elfogadott, hogy valamennyi könyvtártípusnak, de kivált az felsőoktatási és az iskolai könyvtáraknak oktatási feladataik vannak, amelyeket a nemzetközi könyvtárosszervezet (International Federation of Library Associations and Institutions – IFLA) ajánlásokban, az amerikai könyvtárosszervezet (American Library Association – ALA) standardokban határoz meg. Az UNESCO a média- és információs műveltség átadásában számít a könyvtárakra.

Mindezek alapján arra keressük a választ, hogy a könyvtárak oktatási tevékenységének milyen sajátosságai vannak, és miként adhatják át az információs műveltséget, felkészítve ezzel az egész életen át tartó tanulásra.

AZ ANGOLTANÁROK JÓLLÉTE MAGYARORSZÁGON

Csizér Kata, Albert Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: angoltanárok; angoltanárok jólléte

Előadásunk célja, hogy bemutassunk az angoltanárok jóllétére fókuszáló kutatásunk eredményeit, amely kutatásban három társadalmi probléma megoldásához kapcsolódó mérőeszköz kidolgozását tűztük ki célul: 1) Pedagógusképzésre felvételizők számának csökkenése. 2) A pályát elhagyó vagy a pályát el sem kezdő pedagógusok számának növekedése. 3) A pályán lévő pedagógusok munkahelyi elégedetlenségnek a növekedése. Kérdőívünk konstruktumait nemzetközi és hazai vizsgálatok alapján állítottuk össze és mértük a megkérdezettek munkahelyi kultúráját (Hoy, Smith, & Sweetland, 2002), használtuk a PERMA profilozót (Butler & Kern, 2015), felmértük a tanárok pszichológiai tőkéjét (Luthans, Avolio, Avey, & Norman, 2007), munkahelyi bevonódásukat (Schaufeli, Bakker, & Salanova, 2006) és demotivációjukat. A kérdőívet 58 középiskolai angoltanár töltötte ki 2022. májusában. Az eredményeink optimizmusra adhatnak okot, mert a negatív érzelmeket és demotivációt mérő itemekből készített összetett skálák alacsony átlagot értek el, míg a pozitív érzelmek és a professzionális tanári magatartás magas átlagokat mutattak. A korrelációs eredmények alapján megállapítható, hogy az érzelme és a reziliencia játszik a központi szerepet az angoltanárok jóllétének alakulásában, illetve az a tény, hogy munkájukat fontosnak tartják a mai világban. Különösen fontos összefüggéseknek tűnnek az iskolában uralkodó kollegiális vezetési stílus és a tanítási magatartás között, a munka fontosságához kapcsolódó pozitív érzelmek, illetve, nem meglepő módon a demotiváció és negatív érzelmek. Eredményeink alapján felvázolunk lehetséges további kutatási irányokat és intervenciós javaslatokat is fogunk adni.

Irodalom:

Butler, J., & Kern, M. L. (2015). The PERMA-Profiler: A brief multidimensional measure of flourishing. *International Journal of Wellbeing*, *6*(3), 1-48. doi:10.5502/ijw.v6i3.526

Hoy, W. K., Smith, P. A., & Sweetland, S. R. (2002). The development of the organizational climate index for high schools: Its measure and relationship to faculty trust. *The High School Journal*, *86*(2), 38-49. doi: 10.1353/hsj.2002.0023

Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B., & Norman, S. M. (2007). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, *60*, 541–572. doi: 10.1111/j.1744-6570.2007.00083.x

Schaufeli, W. B., Bakker, A., & Salanova, M. (2006). The measurement of work engagement with a short questionnaire: A cross-national study. *Educational and Psychological Measurement*, *66*(4), 701–716. doi:10.1177/0013164405282471

A kutatást támogatta:
Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta. Az előadók az MTA-ELTE Idegen Nyelvek Oktatása kutatócsoport tagjai.

A ZONGORAIRODALOM ÁLTALÁNOS ISKOLAI, ÉNEK-ZENE ÓRAI ALKALMAZÁSÁNAK GYAKORLATA ÉS LEHETŐSÉGEI

Csontosné Buzás Zsuzsa, Kovácsné Kaczur Andrea

Károli Gáspár Református Egyetem
Kecskeméti Tankerületi Központ, Jászszentlászlói Szent László Általános Iskola

Kulcsszavak: zongora; zeneoktatás; online mérés

Az általános iskolás tanulók zenei képességeinek vizsgálatával több hazai kutatás foglalkozott (Janurik, 2010; Turmezeyné & Balogh, 2009; Asztalos, 2016; Buzás, 2017), ugyanakkor a gyermekek zongorával kapcsolatos ismeret-elemeiről, a hangszer képességekre történő hatásairól kevés adattal rendelkezünk. A gyermekirodalomhoz hasonlóan, a „gyermek-zeneirodalom" az olyan gyermekek által befogadható, dekódolható zeneműveket jelöli, melyhez kapcsolódóan a zongora, és a zongorairodalom az első évfolyamtól kezdve része az általános iskolai zeneoktatásnak.

Kutatásunk célja 10-12 éves tanulók zongorával kapcsolatos hangszeres -, zeneszerző - és előadóművészi ismereteinek vizsgálata, valamint irányított zenehallgatás segítségével az egyes zenei képességeik feltérképezése volt. Az online tesztet 600 10-12 éves tanuló töltötte ki (lányok aránya 55%). A teszt megbízhatósága (Cronbach alfa=0,787) megfelelőnek bizonyult, a résztesztek közül a legmagasabb reliabilitása a zeneszerzők, zongoraművészek résztesztje volt (Cronbach alfa=0,677). A teszten és a részteszteken elért eredmények összefüggésben állnak egymással, a mért ismeretstruktúra homogén. Az ötödik és hatodik évfolyamos tanulók átlagteljesítménye a zongoraismereti teszten 65,84% (SD=17,44), a teszt nehézsége illeszkedik a vizsgált korosztály képességszintjéhez. A tanulóknak legjobban a zongoratörténettel kapcsolatos részteszt sikerült (72,32%, SD=19,67). A zeneszerzők és zongoraművészek ismerete részteszt feladatait 66,1%-uk oldotta meg helyesen. A leggyengébben a zenei képességekkel kapcsolatos részteszt sikerült (56,08%, SD=21,28), ahol tanulók a legalacsonyabb teljesítményt a ritmikai feladatokban érték el, ugyanakkor a polifonikus hallás és hangmagasság-észlelés is alacsony színvonalat jelölt. A teljesítmény nem javult a gyermekek életkorával, az ötödik és a hatodik évfolyamok teljes teszten elért teljesítményei között, és a résztesztek eredményei között sem találtunk szignifikáns különbséget. A háttérváltozókat vizsgálva a teljes teszten elért teljesítmény és a szülők iskolai végzettsége között pozitív korrelációt találtunk. Szignifikáns különbség mutatkozott a fiúk és a lányok teljesítménye között, a teljes tesztet a fiúk 63,49%-ra, a lányok 67,72%-ra oldották meg ($t=2,997$, $p=0,002$).

A zongorairodalom meghatározó részét képezi az általános iskolai zeneoktatásnak, a zongorával, a zongorairodalommal, annak képességekre történő hatásaival foglalkozó empirikus vizsgálatunk általános iskolások körében ezért is hiánypótló.

A NÉPHAGYOMÁNYOK ISMERETÉNEK VIZSGÁLATA A SZLOVÁK ÖRÖKSÉG JEGYÉBEN

Csontosné Buzás Zsuzsa, Szőgyi Tímea

Károli Gáspár Református Egyetem
Kiskőrösi Evangélikus Középiskola Petőfi Sándor Általános Iskola

Kulcsszavak: szlovák néphagyományőrzés; Kiskőrös; általános iskola

Kiskőrösre és környékére az 1700-as években szlovák lakosságot telepítettek, ennek köszönhetően számos hagyomány, népszokás, nyelvi- és zenei érték, gasztronómiai sajátosság maradt fenn az utókor számára. A szlovák népművészeti, népi kultúrához tartozó örökség kutatása a 19. század első felében kezdődött, melynek kezdeményezői a szlovák egyházhoz köthetőek. 1834-35-ben Ján Kollár 2500 szlovák népdalt gyűjtött, majd 1906-1916 között Kodály és Bartók közel 180 szlovák népdalt gyűjtöttek. Annak érdekében, hogy a szlovák hagyományok és népi kultúra fennmaradjon, 1976-ban megnyitották a Szlovák Tájházat, majd 2021-ben a Hagyományok Házát Kiskőrösön, melyek aktív részesei a városban megrendezésre kerülő hagyományőrző, kulturális eseményeknek. Teret kapnak itt a népi mesterségek, kézműves rendezvények, programok, segítve a lakosság ismereteinek bővítését ezen a területen.

Kutatásunk célja a kiskőrösi és környékbeli gyermek- és felnőtt korú lakosság ismereteinek feltárása a szlovák hagyományok őrzésével, fenntartásával kapcsolatban. Különös figyelmet fordítottunk azokra a lehetőségekre, melyek alkalmat adnak a szlovák elődök életének és szokásainak megismerésére. Kérdőíves kutatásunkban részt vevő felnőtt lakosok (N=56) a kiskőrösi népviseletet 71%-a ismeri, 10%-a ismer szlovák népdalokat, és elenyésző arányban tagjai bármilyen jellegű hagyományőrzéssel foglalkozó csoportnak (7%). A tanulók ismereteinek feltárását célzó vizsgálatunkban negyedik évfolyamos gyermekek vettek részt (N=53, lányok aránya 49%). A helyi épületeket, múzeumokat, amelyek köthetőek a szlovák hagyományokhoz, a tanulók 95%-a ismerte. A tanulók 70%-a ismer olyan személyt, aki viselet gyűjtésével, hagyományőrzéssel foglalkozik, 5%-uk vett részt hagyományőrző csoportos tevékenységben. Annak ellenére, hogy meghatározó Kiskőrös városának a szlovák hagyományok őrzése, jelenleg kevés figyelem irányul a gyermekek hagyományőrző tevékenységekbe történő aktív bevonására.

Kutatásaink eredményei alapján dolgoztunk ki egy hét hetes szlovák néphagyományokat őrző, általános iskolások számára készített programot, amelyben valamennyi alsó tagozatos évfolyam érintett. A program létrehozásának célja a várható képességfejlődés mellett az, hogy az érdeklődő pedagógusoknak módszertani segítséget nyújtson hatékony és rendszerezett eszköztárával a hagyományőrzés témakörében.

A TANÍTÓ ÉS ÓVODAPEDAGÓGUS SZAKOS HALLGATÓK MATEMATIKAI ATTITŰDJÉNEK MEGVÁLTOZTATÁSA A TÖBBSZÖRÖS INTELLIGENCIA ELMÉLET ALKALMAZÁSÁVAL

Czapné Makó Zita

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: többszörös intelligencia; motiváció; matematikaoktatás

A kisgyermekek és kisiskolások matematikai szemléletének kialakításában óriási szerepe van az őket tanító, nevelő pedagógusoknak. A gyermekekben kialakult szemléletet később már nagyon nehéz megváltoztatni. Ehhez lelkes, motivált, a matematikát szerető tanítókra és óvodapedagógusokra van szükség. Sajnos azonban a hallgatók negatív élményekkel érkeznek a középiskolákból. Ezek az élmények erősen meghatározzák a matematikához való hozzáállásukat. Bármennyire is elhivatottak leendő szakmájuk iránt, hiányzik belőlük a matematika szeretete és félnek a tantárgy tanításától. Tudásszintjük is nagyon különböző és a hagyományos oktatási módszer használata nem mindenkinél bizonyul alkalmasnak arra, hogy a megfelelő szintet elérje.

A többszörös intelligencia elméletet Howard Gardner dolgozta ki. Meglátása szerint mindenki másban tehetséges, más intelligencia területeken erős. Ezek a területek sokfélék lehetnek, pl. verbális, zenei, vizuális, de természetesen matematikai is. Több kutatás is alátámasztja, hogy a Gardner féle elmélet az általános iskolás tanulók körében sikerrel alkalmazható. Munkám során azt vizsgáltam, hogy ez a megközelítés hogyan befolyásolja a leendő pedagógusok matematikai attitűdjét. Véleményem szerint a többszörös intelligencia elmélet alkalmazásával a hallgatók belső motivációja növekszik, pozitív tanulási élményeket szereznek.

A kutatást első- és másodéves tanító és óvodapedagógus szakos hallgatók körében végeztem. A többszörös intelligencia teszt kitöltése után, az eredményt együtt beszéltük meg, így a hallgatók azonnal képet kaptak saját erősségeikről és gyengeségeikről. Ezt követően a matematika órákat a kapott eredmények alapján építettem föl. Az elméleti áttekintése után a hallgatók személyre szabottan kaptak feladatokat, amelyek természetesen kapcsolódtak az aktuális témához, de a nekik legmegfelelőbb módon tanulhattak.

A kutatásom során arra jutottam, hogy a többszörös intelligencia elmélet alkalmazása az egyetemi matematika oktatásban is eredményre vezet. Az egyéni adottságok figyelembevételével, változatos módszerek alkalmazásával a hallgatók belső motivációja növekszik, örömmel vesznek részt a matematika órákon. Bízom benne, hogy ezt a pozitív szemléletet viszik magukkal és adják majd át munkájuk során a gyermekeknek is.

Irodalom:

Nicholson-Nelson, K. (2007). *A többszörös intelligencia*, Szabad Iskolákért Alapítvány.

VESZÉLYEZTETETT FAJOK: A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS ATTITŰD KUTATÁSA, EGY SZISZTEMATIKUS SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS EREDMÉNYEI

Czető Krisztina, Lénárd Sándor

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: természettudományos attitűdök; elköteleződés; szisztematikus szakirodalmi áttekintés

A természettudományos attitűdök alapjaiban formálják a tanulók motivációját és teljesítményét, közvetve pedig azok tanításának és tanulásának minősége egy társadalom gazdasági fejlettségére is hatással lesz (Mao et al., 2021). A természettudományok iránti kedvező attitűdök a tanulói elköteleződés (engagement) alapkövei, ami kedvezően befolyásolja az intellektuális, akadémiai teljesítményt és pozitív pszichoszociális hatásai is vannak: a tanulók aktív részesei lesznek a tanulási folyamatnak (Appleton et al., 2008). A természettudományok iránt kialakuló kedvező attitűdök ösztönözhetik a természettudományos pályaválasztást, míg a motiváció, az érdeklődés hiánya a tudás alapú társadalmakban a gazdasági versenyképesség erősödését is gátolhatja (Kennedy et al., 2016). Iskolai kontextusban a természettudományos tárgyak iránti kedvező attitűdök alakításának kihívásait, illetve a tanulói érdeklődés csökkenését a hazai és nemzetközi kutatások is megerősítik (Osborne et al., 2003; Tytler és Osborne, 2011). Ezek a vizsgálatok feltárták, hogy a természettudományos tárgyak iránti érdeklődés és azok tanulásának népszerűsége csökken az iskolás évek előrehaladtával, ami legerőteljesebben a fizika és kémia területén jelentkezik (Tytler és Osborne, 2011). A hazai attitűdkutatások is ezt a tendenciát erősítik: a tárgyak népszerűtlensége a középiskolai évek előrehaladtával erősödik fel (Csapó, 2000; Malmos és Chrappán, 2016; Czető, 2022). A tematikus vizsgálatok feltárták, hogy az érdeklődés és a népszerűség csökkenése mögött a tanulók leggyakrabban a következő okokat említik: (1) nem látják a tanultak relevanciáját, (2) úgy vélik, túl sok az ismétlés az alap- és középfokú oktatás során, valamint (3) nincs elegendő idő és lehetőség a tanultak alkalmazásának megvitatására és megtapasztalására, továbbá (4) a tanulási folyamatot az eltérő vizsga- és tanulói teljesítménymérési helyzetekhez igazítják (az elszámoltathatóság jegyében), mely nehezíti a tanulói elköteleződés erősítését (Lyons, 2006; Tytler és Osborne, 2011). Előadásunk egy szisztematikus szakirodalmi áttekintés eredményeit mutatja be, melynek célja a természettudományos attitűd (science attitude) konstrukciójának elemzése (Osborne et al., 2003), valamint a természettudományos attitűdöt iskolai kontextusban vizsgáló empirikus kutatások rendszerezett áttekintése, a természettudományos attitűdöket feltáró mérőeszközök sajátosságainak összehasonlító elemzése. Kvalitatív szisztematikus szakirodalmi áttekintésünk feltáró, szintetizáló természetű (Gough et al., 2012). Kutatásunk során a 2000-2023 közötti időszakban publikált, az ERIC, EBSCO és Google Scholar adatbázisokban azonosítható tanulmányok kerülnek áttekintésre, majd az előzetesen felállított kritériumrendszer alapján elemzésre. Vizsgálatunk a PRISMA protokoll (Moher et al., 2009) lépéseit követi. A kutatás eredményei fontos alapokkal szolgálhatnak a tanárképzés, a tanártovábbképzés és az integrált természettudományos tárgyak oktatása számára is.

A SZAKKÉPZÉSBEN VÉGZETTEK MUNKAERŐPIACI ÁTLÉPÉSÉNEK VIZSGÁLATA

Czirfusz Dóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: szakképzés; munkaerőpiaci átlépés; pályakövetés

A KSH statisztikája alapján a középfokú oktatásba járók 54,7%-a tanul valamilyen szakképző intézményben a 2022/23-as tanévben. A szakképzés elsősorban a munkaerőpiacra készíti fel a tanulókat (Cedefop, 2020), az Eurostat Magyarországra vonatkozó adatai szerint 2021-ben a 15-35 év közöttiek 81,5%-a aktív a munkaerőpiacon a szakképzettséggel rendelkezők közül, míg az általános középfokú végzettséggel rendelkezők esetében ez az arány 67,5%. Előadásom célja egy helyzetkép felvázolása arról, hogyan alakul a szakképzésben végzettek kora-munkaerőpiaci életútja a végzettség megszerzését követő hónapokban. Kutatási kérdésem egyrészt feltáró jellegű, és a foglalkoztatottak arányát kívánja bemutatni, továbbá arra keresi a választ, hogy milyen összefüggésben áll az elhelyezkedés a szociodemográfiai jellemzőkkel és a van-e eltérés az egyes képzések mentén. A KSH definíciójának megfelelően elemzésemben azokat tekintem a munkaerőpiacon aktívnak, akik a vizsgált időszakban rendelkeznek bármilyen munkavégzésből származó jövedelemmel, tekintet nélkül a foglalkoztatás formájára. A kutatás a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal által kezelt Szakképzési Pályakövetési Rendszer Adatintegrációs Moduljának másodelemzésére épül, amelyben a 2020/21-es tanévben végzett, munkaerőpiacon aktív fiatalok (N=19170) helyzetét az összekapcsolt adminisztratív nyilvántartások vonatkozó adatbázisa alapján mutatom be. A mintában a férfiak aránya 57%, a nőké 43%. Szakképző iskolában végzett a minta 41%-a, míg a technikumban végzettek aránya 59%. Az eredmények azt mutatják, hogy a tanulói jogviszonyos tanulók háromnegyede (66,3%), míg a felnőttképzési jogviszonnyal rendelkezők négyötöde (83,2%) lép át a munkaerőpiacra a képzés befejezését követő 6 hónapon belül. A fiatalok további része felsőoktatásban, felnőttképzésben vagy szakképzésben (például egy második szakmán) tanul tovább, álláskereső vagy családot alapít. Az elemzés során összefüggésvizsgálatok és modellező eljárások segítségével azonosítom azokat a jellemzőket, amelyek a munkaerőpiacra történő átlépéssel kapcsolatban állnak. Az eredmények alkalmasak arra, hogy visszajelzést nyújtsanak a szakképzés sajátosságairól, bemutassák az egyes képzések munkaerőpiaci kapcsolódását, segítve ezzel mind a szakképző intézmények képzési portfóliójának kialakítását, mind a pályaválasztás előtt állók döntését.

GYÓGYPEDAGÓGUS HALLGATÓK NÉZETEI A FOGYATÉKKAL ÉLŐKKEL KAPCSOLATBAN: FOGALMAK ÉS METAFORÁK

Czövek Andrea, Domonkosi Ágnes

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: gyógypedagógus hallgatók nézetei; fogyatékosság; metaforák

A gyógypedagógiai munka sikerességét nagyban meghatározza a gyógypedagógusoknak a fogyatékossággal élő személyek iránti attitűdje, ezért a gyógypedagógus-képzés egyik fontos feladata az erre hatással levő nézetek, elképzelések feltárása és formálása is. Az előadás egy elsőéves gyógypedagógus hallgatók körében végzett kérdőíves, feltáró jellegű kutatás eredményeit mutatja be. A vizsgálat a fogalmi metaforákat a gondolkodás alapvető eszközeinek tekintő felfogásra épít (vö. Lakoff–Johnson 1980), kapcsolódva a metaforák vizsgálatát a pedagógiai nézetek feltárásában alkalmazó kutatásokhoz (Vámos 2001), illetve az azokat a gyógypedagógiára kiterjesztő kezdeményezésekhez (Pénzes 2008, Gulya 2019).

A 2023 márciusában és áprilisában végzett kérdőíves kutatás egyrészt hasonlatok, metaforák megalkotását kérte az adatközlőktől a fogyatékossággal élők személyére, helyzetére vonatkozóan, másrészt egy fogalommeghatározást elicitáló kérdést is tartalmazott. A fogyatékossággal élő személyekre vonatkozó metaforákat a humánökorendszer három szintjén: az egyén, a közösségek és a társadalom szintjét megkülönböztetve alkottattuk meg az adatközlőkkel.

A kérdőívet 85 adatközlő töltötte ki a fogyatékossághoz kapcsolódó egyetemi kurzust megelőzően. Az elemzésből kiderül, hogy az egyén szintjén segítségre szoruló lényként ábrázolják legnagyobb arányban a fogyatékossággal élőket (forrásfogalom: tökéletlen); a közösség szintjén tipikusan a közösséget megszínesítő dologként (forrásfogalom: kivételes); a társadalom szintjén azonban döntően áldozatként, kiszolgáltatottként, kitaszítottként (forrásfogalom: pária). Az egyén és a társadalom szintjének metaforáiban a fogyatékossággal élők jellemzően, mint a gondoskodás vagy kitaszítás passzív elszenvedői jelenítődnek meg, míg a közösség szintjének metaforáiban aktívan hatnak a közösségükre és abban az egyénekre.

A definíciókban a medikális szemlélet a domináns, szintén a segítés, gondoskodás szükségességét igazolva. A definíciók és a három szinten megfogalmazott metaforák elemzésének eredményeit összevetve megállapítható, hogy a válaszadó gyógypedagógus hallgatók fogyatékossággal élőkre vonatkozó nézetei nem konzisztensek, és a velük való viszonyban a saját szerepük felértékelődik.

Irodalom

Gulya N. (2019). Egy fogyatékossággal élő emberekkel kapcsolatos komplex szemléletformáló program hatásvizsgálata. In *Szakmódszertani és más emberközpontú tanulmányok* (pp. 227–238). Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola.

Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). Metaphors We live By. University of Chicago Press.

Pénzes É. (2008). Metaforák a (gyógy)pedagógiában. *Új Pedagógiai Szemle, 58*(6–7), 228–238.

Vámos Á. (2001). Metafora felhasználása a pedagógiai fogalmak tartalmának elemzéséhez. *Magyar Pedagógia*, *101*(1). 85–114.

A MAGYAR NEVELÉSTUDOMÁNY 1945 ÉS 1965 KÖZÖTT: KISS ÁRPÁD NARRATÍVÁJA ÉLETÉRŐL, MUNKÁSSÁGÁRÓL

Darvai Tibor

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: Kiss Árpád; narratívák, desztalinizáció; Rákosi-korszak, Kádár-korszak

A magyar szocialista neveléstudományban többen is szenvedtek el kirekesztést az 1950-es évek elején, azonban egyedül Kiss Árpád került internálótáborba, Kistarcsára. A diszkreditáció megszűnését követően bő másfél évtizeddel később, 1966-ban Kiss már megszerezhette kandidátusi címét (Almanach 1967). Kutatásunkban arra teszünk kísérletet, hogy Kiss Árpádnak egy 1964-ben megjelent visszaemlékezésének segítségével rekonstruáljuk a magyar neveléstudomány 1945 és 1965 közötti időszakát. Elemzésünkben arra vagyunk kíváncsiak, hogy a szocialista korszak első húsz évében a neveléstudomány milyen jellemzőkkel rendelkezett, ebben hol helyezkedett el, és hogyan változott Kiss Árpád szerepe. Illetve azt is megvizsgáljuk, hogy a gyorsan változó és olykor ellentétes irányú politikai rendszerek és oktatáspolitikai ciklusok hogyan jelentek meg Kiss Árpád visszaemlékezésében.

Kutatásunk forrásai a korszak oktatásügyi-oktatáspolitikai dokumentumai, a Pedagógiai Szemle 1963 és 1965 közötti lapszámai, ahol is a magyar szocialista pedagógia magyarországi megjelenésének 20 éves évfordulója alkalmából hét magyar neveléstudós visszaemlékezése jelent meg, köztük Kiss Árpádé is (Ágoston György, Jausz Béla, Nagy Sándor, Kiss Árpád, Földes Éva, Hermann Alice és Kelemen László). Kutatásunk másik forrása a hetvenes években és a kilencvenes években megjelent Pedagógiai lexikonok szócikkei, amelyek segítségével Kiss Árpád életrajzát rekonstruáljuk (Nagy 1976-1979; Báthory-Falus 1997).

Vizsgálatunkban az oktatástörténetre alkalmazott politikatudományi megközelítési módot használjuk (Nagy 1997, Sáska 2018). Emellett Kiss Árpád visszaemlékezésére narratívaként tekintünk, így a narratív metodológiát is alkalmazzuk kutatásunkban (Hoshmand 2005; László, 2008; Tamura, 2011.).

Eredményeink szerint a magyar neveléstudomány szocialista korszakában Kiss Árpád személye legjobban a kivétel, a „kakukktojás" kifejezésével írható le. Ennek egyik szimptómája, hogy Kiss többször is kirekesztést szenvedett el, ezek közé tartozott az ötvenes évek eleji internálótáborban eltöltött időszak. Meglátásunk szerint más kutatással ellentétben (Pénzes 2021) Kiss Árpád a szocialista pedagógia bármely időszakában – legyen az sztálinista, vagy desztalinizációs irányú – konzekvensen a „nyugati" mintát képviselte a többségi neveléstudománnyal szemben. A nyugati minta leginkább Kiss Árpádnak az interdiszciplináris-multidiszciplináris szemléletében jelent meg. Többek között a kirekesztések okait ebben (is) látjuk, hiszen a neveléstudomány sztálinista periódusaiban (1950-1953, 1955-1956) az interdiszciplinaritás-multidiszciplinaritás nem volt legitim, mert ennek képviselete a szovjet sztálinista mintával szemben a tiltott „nyugatiság" mozzanatát jelentette, nemcsak szakmai, hanem ideológiai szempontból is. Nem nevezhető véletlennek, hogy Kiss Árpád interdiszciplináris szemlélete csak a desztalinizáció időszakában vált legitimmé, és emiatt csak 1956-ot követően lehetett legitim képviselője a neveléstudománynak.

A MORFOLÓGIAI TUDATOSSÁG VIZSGÁLATA OLVASÁSI ZAVART MUTATÓ TANULÓKNÁL

Désfalvi Ildikó, Domonkosi Ágnes

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: olvasási zavar; morfológia tudatosság; szövegértés

Az általános iskolai évek 6. osztályig tartó szakasza az olvasási képesség fejlődése szempontjából meghatározó időszak, a szövegértésre hatással levő morfológiai tudatosság fejlődése szempontjából is. Az előadás egy olyan kutatás megtervezésének hátterét, folyamatát és első eredményeit mutatja be, amely a morfológiai tudatosság és a szövegértés összefüggéseit vizsgálja, 4. és 5. osztályos olvasási zavarral küzdő tanulók teljesítményét tipikusan fejlődő társaikéval vetve össze. A kutatást az motiválta, hogy a nyelvi tudatosság és a szövegértés közötti kapcsolat bizonyítottsága ellenére kevés információ áll rendelkezésre arról, hogy az agglutináló nyelvek esetében hogyan alakul a morfológiai feldolgozás, és ez miként befolyásolja a morfológiailag összetettebb, hosszabb szavak felismerését és értelmezését (Csépe 2014). Kiindulópontul szolgáltak az azt igazoló eredmények, hogy azok a gyerekek, akik a morfológiai feladatokban jól teljesítettek, később a szövegértésben is jobb teljesítményt értek el (Carlisle és Fleming 2003), illetve, hogy a gazdag morfológiájú nyelvek esetén a morfológiai diszkrimináció érzékenyebben jelezheti az olvasási zavar kockázatát, mint az egyszerű szóolvasási feladatok (Lyytinen–Lyytinen 2004).
A kutatásban összesen 70 tanuló vett részt, melyből 35 diagnosztizált olvasási zavarral küzd. A morfológiai tudatosság mérésére egy hibajavításra épülő feladatot dolgoztunk ki. Egy, a megcélzott korosztály számára érdekes ismeretterjesztő szöveget úgy alakítottunk át, hogy a szöveg olvashatóságát számos különböző típusú, és a feldolgozást eltérő mértékben befolyásoló, morfológiailag hibás, agrammatikus szerkezet nehezítse.
Hipotézisünk szerint a diszlexiával küzdő tanulóknak nehézséget jelent felismerni a hibás vagy hiányzó toldalékokat a szövegben, továbbá gondot okoz a szöveg javítása is. Feltételeztük, hogy a tipikusan fejlődő diákok jobban teljesítenek, mind a morfológiai hibák észlelése, mind a javításuk terén. A hipotéziseinket igazoló eredményeink bemutatása során a morfológiai tudatosság fejlődésének feltárása érdekében az előadás kitér a különböző hibatípusok felismerésének és javításának arányaira is.

A PEDAGÓGUSOK ÉS GYÓGYPEDAGÓGUSOK KIÉGÉS TÉNYEZŐINEK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA

Di Blasio Barbara, Szigeti Mónika Veronika

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola; Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: pedagógusok; pszichoedukáció; prevenció; kiégés; depresszió

Napjaink egyre gyakrabban vizsgált problémája a pedagógusok kiégése, amely társadalmi-gazdasági kérdéssé is vált. A burn-out szindróma nemcsak a pedagógusok körében jelentkezik, de tüneteik kiterjedt hatásai miatt fontos, hogy azonosítsuk azokat a tényezőket, amelyek a személy oldaláról vizsgálva, irányt mutathatnak a célzott prevenciós támogatásoknak. A szakirodalomban számos irányzatot találunk. A kutatók egy része az intézményi tényezőket, míg mások a személyre jellemző vonások és tulajdonságok terén tárják fel a kiváltó okokat (Szabó és mtsai, 2020; Doolittle és mtsai, 2013). A gyógypedagógusok körében a kiégés veszélyeztetettséget kevéssé vizsgálják.
Vizsgálatunk célja, a kiégés és a depresszió demográfiai és intézményi rizikó-, valamint védőtényezőinek feltárása és diagnosztizálásuk elősegítése volt, ennek érdekében pszichometriai és statisztikai elemzést végeztünk. Hipotézisünk szerint a pedagógusok körében kiégés szempontjából a gyógypedagógusok kevésbé veszélyeztetettek. Kutatásunkban a depressziót a rövidített Beck Depresszió Kérdőívvel (Kopp-Fóris, 1993), a kiégést a Maslach Kiégés Teszttel mértük (Maslach, 1981), emellett Pszichológiai Immunrendszer Felmérést (Oláh, 1997), a Megküzdési Módok Kérdőív (Folkman és Lazarus, 1980) és a MOSS SSS-H társas támasz mérésére szolgáló kérdőív (Sz. Szabó és mtsai, 2016) felhasználásával, önkitöltős adatfelvétellel végeztük el. Vizsgálatunkban összesen 301 fő pedagógus vett részt 2022-ben. Demográfiai szempontból minden életkorban jelen van a kiégés, illetve nem az anyagi megbecsülés hiánya okozza a legnagyobb nehézséget számukra. A válaszadók több, mint fele kiégéssel veszélyeztetett pedagógus. Kutatásunk szerint a vizsgálati tesztek eredményei összefüggést mutatnak és előrejelző funkcióval bírnak kiégés szempontjából. A gyógypedagógusok és a többségi iskolában dolgozók kiégésének háttértényezői között nincs szignifikáns eltérés. Eredményeink arra engednek következtetni, hogy a mintánkban szereplő pedagógusoknak mihamarabb preventív célzattal pszichoedukációs támogatásra van szükségük a helyzetük további romlásának elkerülése végett.

A kutatást támogatta:
„Az Innovációs és Technológiai Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.” KDP-2020 1010959. azonosítószámú pályázat

AZ EGYIK HAZAI EGYETEM HALLGATÓINAK TÖBBSZÖRÖS INTELLIGENCIA VIZSGÁLATA

Dominek Dalma Lilla, Christián László, Botos Virág, Ceglédi Szabolcs, Barnucz Nóra

Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Kulcsszavak: többszörös intelligencia; kreativitás; flow

Spearman már 1904-ben lefektette, hogy az intelligencia nem „egynemű" képesség, azonban az intelligenciát Gardner az 1980-as évek elején meghatározott agyi területekkel már összekapcsolta (Gardner 1983; Shearer 2019), ezáltal alkotta meg a többszörös intelligencia elméletet. Gardner (2000) szerint az intelligencia egyrészt annak képessége, hogy az ember hasznos dolgot hozzon létre, vagy saját kultúrájában értékesnek számító feladatot végezzen, másrészt olyan képességegyüttes, amelynek segítségével az ember az életben felmerülő problémákat megoldja, végül pedig új megoldásokat talál, és új tudást szerez. Más értelmezés szerint (Szakács 1995) a többszörös intelligencia egyrészt a személyiség mentális és kognitív képességének speciális formája, másrészt pedig a kognitív képességek rendszere. A kognitív rugalmasság – ami egy adaptív válasz a radikálisan változó szituációs követelményekre (Spiro & Jehng 1990) – az egyik legfontosabb képesség, mely a XXI. század kihívásaként jelentkezik, mely a kreativitás és az intelligenciafajták fejlesztésével, vagy éppen a flow tanórai bevezetésével érhető el. Jelen kutatásban egyetemünk hallgatóinak többszörös intelligencia szintjét vizsgáljuk (N=5670; n=747). A kutatás fókuszában a hallgatók többszörös intelligenciatérképének felmérése és annak tanórai alkalmazhatóságának vizsgálata áll. A kvantitatív kutatást 2022/2023 as akadémiai tanévben végeztük, melyhez a Gardner féle többszörös intelligencia tesztet adaptáltuk. Azt vizsgáljuk, hogy milyen a hallgatók többszörös intelligencia szintje az egyetem 4 különböző karán. Hipotézisünk szerint a hallgatók azon intelligenciatípusai erősek, melyek az adott kar erősségéhez szükségesek, míg a többi intelligenciatípus fejlesztést igényel. Az adatelemzést SPSS statisztikai programmal végezzük, melynek során többváltozós eljárásokat alkalmaztunk: kereszttábla, faktoranalízis, rangalapú nemparaméteres tesztek, varianciaanalízis és regressziós elemzések. A vizsgálati szempontoknak megfelelően rangalapú nemparaméteres elemzési módszerek alkalmazásával szemléltetjük az intelligencia-teszt különböző altípusain elért pontszámokra vonatkozó különbségeket a nem, kar és lakóhely változók bevonásával. Az eredmények alapján a hallgatók karok szerinti bontásban szignifikáns eredményt értek el az elemzés során. Ezzel a fentebb említett hipotézisünk is igazolódott, hiszen a KAR1 hallgatói szignifikánsan magasabb pontszámot értek el kinesztetikus-testi területen, mint a KAR2 hallgatói, ua. a zenei intelligenciára a KAR2 hallgatói a fogékonyabbak. Továbbá a verbális intelligencia jobban jellemzi a KAR2 és az KAR3 hallgatóit, mint a KAR4 hallgatóit. Ugyanez elmondható a KAR1 tanulói kapcsán is, akikkel összevetve a KAR2 és a KAR3 kitöltők szintén jobb eredményt értek el. Ezzel az elméleti megközelítés is bizonyítható, miszerint a kognitív rugalmasság az intelligenciafajták fejlesztésével érhető el leginkább.

AZ OKTATÓI KIVÁLÓSÁG DIMENZIÓINAK FELTÁRÁSA HALLGATÓI VISSZAJELZÉSEK ALAPJÁN

Dósa Katalin, Dósa Ildikó, Szobonya Réka

Budapesti Corvinus Egyetem, Oktatási Minőségfejlesztési és Módszertani Központ
Budapesti Gazdasági Egyetem
Budapesti Gazdasági Egyetem

Kulcsszavak: oktatói kiválóság; oktatásfejlesztés; hallgatói élmény

Az oktatás minőségének javítása és optimalizálása felsőoktatási intézményünk meghatározó stratégiai pillére. Az oktatásfejlesztési prioritások kijelöléséhez (és az ennek megfelelő erőforrás-allokációhoz) a tanulási eredmények mérésén túl elengedhetetlen a hallgatói élmény felderítése is. A hagyományos hallgatói véleményezési rendszer mellett intézményünkben működik egy, az oktatói kiválóságot honoráló elektronikus rendszer, amelybe minden félév végén kampányszerűen írhatnak a hallgatók (ellentételezés nélkül) köszönőüzenetet azon oktatóiknak, akik kiemelkedően pozitív nyomot hagytak a hallgatói pályafutásukon.

Ezt a több ezer szöveges üzenetből álló adatbázist használtuk arra, hogy feltérképezzük, milyen oktatói kiválósági dimenziókat különíthetünk el a hallgatói üzenetekben és ezek milyen gyakorisággal fordulnak elő.

Az adatokat független adattisztítás és anonimizálás után grounded theory módszerrel (Miles, Huberman & Saldana 2014), iteratív ciklusokban elemeztük. Amikor a kialakuló kódrendszer megszilárdult és az alminták szaturálódtak, független kódolók dolgozták fel az adatbázist, Cronbach-alpha használatával ellenőrizve az értékelők közötti megbízhatóságot.

Négy kategóriát különítettünk el az üzenetekben arra vonatkozólag, hogy a hallgató mit hangsúlyoz elsősorban: 1. az oktató szakemberi minőségét (pl. hozzáértés, szakmai tudás, naprakész), 2. az oktató tanári kvalitásait (pl. jól magyaráz, motiváló, interaktív), 3. az oktató önmagától el nem vonatkoztatható, emberi tulajdonságait (pl. türelmes, empatikus, lelkes) illetve 4. a hallgató saját, hosszú távú karrierjére, pályaválasztására, életére vonatkozó szemléleti hatást (pl. gondolkodásmód, szemlélet). Az azonosított kategóriák megfeleltethetők a Suplicz-Fűzi modellben szereplőknek (Suplicz & Fűzi 2015).

Megvizsgáltuk a kategóriák egyéni és együttes előfordulási gyakoriságait is. Megfigyeléseink közül néhányat kiemelve: sok üzenet tartalmazott több kategóriába besorolható tartalmat (a mintafélév 380 üzenetének 54%-a), ami jelzi azt, hogy a hallgatók az oktató jelenlétének, munkájának több aspektusát együttesen értékelik. A leggyakoribb két kategória az oktató emberi és oktatói minőségének kiemelése volt (62% és 83%), míg a szakemberi minőség és a szemléleti hatás 9-9%-ban fordultak elő. Az egyféle kategóriát kiemelő üzenetek 72%-a oktatói, 27% emberi, míg a kétféle kategóriát tartalmazó üzenetek 88% emberi és oktatói minőségre reflektált.

A képzés- és oktatásfejlesztések szempontjából meghatározó eredmény, hogy a szakmai tudás kiemelése eltörpül az oktató és emberi kvalitások mellett, így előbbi jelenléte önmagában valószínűtlen, hogy hallgatók tömegeit megragadja. Szükséges tehát az oktatásfejlesztésben az oktatói eszközökre és a személyiségfejlesztésre is koncentrálni.

Suplicz, S. & Fűzi, B. (2015). *A mentorálás pedagógiája*. Typotop.
Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook*. Sage.

A FELSŐOKTATÁS-IRÁNYÍTÁS REFORMJÁNAK NEMZETKÖZI ÉS HAZAI TRENDJEI ÁLTAL FELVETETT DILEMMÁKRA ADOTT VÁLASZ: A SZEGEDI MODELL BEMUTATÁSA

Döbör András

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás-irányítás; intézményi reformok; felsőoktatás-kutatás; egyetemi modellváltás; egyetemi autonómia

Előadásomban az európai és a magyarországi felsőoktatás-irányítás átalakulásának három, egymással szorosan összefüggő aspektusával, az állam és az egyetemek viszonyának módosulásával, az intézmények belső irányításának és szervezeti rendjének átalakulásával, és az irányításban részt vevő szereplők körének változásaival, valamint az intézmények jogi státusának megváltozásával foglalkozom. Magyarországon az egyetemi modellváltás kifejezés alatt a közvélemény az intézmények jogi státusának megváltozását érti, a felsőoktatás-irányítás átalakulása ennél jóval komplexebb jelenség. A reformok kiindulópontja a felsőoktatás szerepének a változása, az állam és az egyetemek viszonyának módosulása, ami az intézmények állam általi irányításának, vagy felügyeletének átalakulását jelenti, amely együtt jár az egyetemek belső irányításának átalakulásával, az irányításban résztvevők körének bővülésével, külső, nem akadémiai tagok megjelenésével, a korábbi állami intézmények alapítványivá alakulásával.
Külön érdekesség, hogy Magyarországon az alapítványi fenntartói szerepet vállaló kuratórium és a szenátus közötti hatáskör-megosztást nem szabályozta egyértelműen a jogalkotó, és ennek megfelelően intézményenként rendkívül eltérő megoldások születhettek, belső vitákat generálva az akadémiai résztvevők között.
Előadásom első részében rövid szakirodalmi áttekintést adok az európai trendeket illetően, elsősorban Keczer Gabriella releváns kutatásai alapján (pl. KECZER, G. (2020): Felsőoktatás-irányítási és egyetemi kormányzási trendek Európában. In: Educatio 29 (1) 48-63. p., és KECZER, G., KOVÁTS, G. (2019): Best Practice' Organizational and Management Solutions in some Successful Higher Education Institutions. In: KOVÁTS, G. RÓNAY, Z. (szerk): In search of excellence in higher education. Center for International Higher Education Studies Corvinus Egyetem, Budapest. 41-70. p.)
Előadásom második részében pedig elemzem és bemutatom az új szegedi egyetemi modellt, az átalakulásból adódó lehetőségeket és veszélyeket az egyetemi autonómia, a stratégiai-szervezeti célok elérése és a mindennapi működés tekintetében, primer források (jegyzőkönyvek, tájékoztatók, vezetői stratégiai dokumentumok, hivatalos okiratok, sajtócikkek, jogszabályok) alapján.

A PSZICHOLÓGIAI JÓLLÉTET MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK SPECIFIKUS TANULÁSI ZAVARRAL KÜZDŐ SERDÜLŐK ESETÉBEN

Dudok Réka, Pikó Bettina

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar Magatartástudományi Intézet

Kulcsszavak: pszichológiai jóllét; mentális egészség; specifikus tanulási zavar

A pszichológiai jóllét védelme és előmozdítása minden serdülő számára fontos, de kiemelt jelentőségű, ha a gyermeknek sajátos nevelési szükségletei vannak, és speciális tanulási zavarral küzdenek. A specifikus tanulási zavar a tanulmányi nehézségek mellett együtt járhat a mentális jóllét és a szociális élet nehézségeivel, ezért a zavarral rendelkező diákok súlyozott figyelmet érdemelnek pszichés fejlődésük szempontjából. A korábbi kutatások arra engednek következtetni, hogy a szocioemocionális és a fizikai jóllét emeli a gyerekek esélyét arra, hogy mind a tanulmányaikban, mind pedig az életükben sikeresek legyenek (Haft et al., 2019; Matteucci & Soncini, 2021). A mentális jóllét elősegítésének pedig egyik fontos színtere a diákok intézményei, az iskolák. A súlyos tanulási zavarral küzdő tanulók az átlaghoz képest felülreprezentáltak az integráltan oktatott gyermekek között, mely alátámasztja a velük folytatott empirikus vizsgálatok szükségességét (KSH, 2020).

Ezért kutatásunkban célul tűztük ki, hogy feltárjuk a mintában szereplő diákok pszichológiai jóllétét befolyásoló tényezőket, valamint megvizsgáljuk, hogy mely tényezők jósolják be leginkább a specifikus tanulási zavarral küzdők csoportjában. Kutatásunkban 276 serdülőt vontunk be (átlagéletkor: 13,57 év, szórás=1,81). A mintában 143 fő tartozott a specifikus tanulási zavarral küzdők csoportjába. Az adatfelvétel során anonim, önkitöltős, papír-ceruza alapú kérdőíveket használtunk, melyek a mentális jóllét mellett (pl. Serdülőkor Pszichológiai Jóllét Kérdőív) a szociális erőforrásokra (pl. Iskolai Kötődés Kérdőív, Multidimenzionális Észlelt Társas Támogatás Kérdőív) és az egyéni pszichés jellemzőkre (pl. Önkontroll Kérdőív, 10-itemes Reziliencia Skála) tértek ki.

Eredményeink alapján a tanulási zavarral küzdő diákok esetében a lépésenkénti regresszióelemzéssel az iskolai kötődés (β=0,26 p<0,001), az élettel való elégedettség (β=0,39 p<0,001), a reziliencia (β=0,30 p<0,001) és a jelentős mások általi társas támogatás (β=0,22 p<0,001) járult hozzá szignifikánsan a serdülőkor pszichológiai jóllét varianciájának magyarázatához ($F(4,117)=93,58$ p<0,001 $R2=0,75$).

Eredményeink alapján a tanulási zavarral küzdő diákok esetében a pszichológiai jóllétük, mentális egészségük védelme érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani olyan potenciális védőfaktorokra, mint a társas támogatottság vagy az iskolai kötődés erősítése, valamint az egyén pszichés erőforrásainak optimális kihasználtsága.

SZERVEZETI TANULÁSI FOLYAMATOK VIZSGÁLATA NEMZETKÖZI KÖZÖS KÉPZÉSEK VONATKOZÁSÁBAN

Erdei Luca Alexa, Pongor-Juhász Anna Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

Kulcsszavak: felsőoktatás nemzetköziesítése; szervezeti tanulás; nemzetközi közös mesterképzések

Az Európai Felsőoktatási Térség nemzetköziesítésének zászlóshajó kezdeményezései közé tartoznak mind a programszintű együttműködést támogató Erasmus Mundus közös mesterképzések (EMJM), mind a stratégiai szintű partnerséget fókuszba állító Európai Egyetemi Szövetségek (Európai Bizottság, 2022), melyek közül számos partnerség jelenleg is közös képzési programok kialakításán dolgozik. A nemzetközi képzések kiemelt szerepét támasztja alá az is, hogy 2021-ben mintegy 122 millió euró összfinanszírozással támogatta az Európai Bizottság ezen programok létrejöttét (Európai Bizottság, 2022). A közös képzések, mint a nemzetközi partnerségek sajátosságait a kurrikulum nemzetköziesítésére vonatkozó törekvésekkel és az innovatív mobilitási akciókkal elegyítő kezdeményezések, gazdag kimeneteket biztosítanak egyéni szinten a programok érintettjei – hallgatói és oktatói – számára, melynek feltárására számos empirikus kutatás tett kísérletet (Chan, 2021; Európai Bizottság, 2021, 2022; Marques, 2020). Mindazonáltal, ezen képzési programok szervezeti szintű eredményeinek feltárására ez idáig elenyésző számú empirikus kutatás vállalkozott.

Jelen többesetes, beágyazott esettanulmányra építő kutatás (Yin, 2018) 2022-es, első körös adatfelvétele során egy európai egyetemi szövetség 4 partnerintézményének adatai alapján kaphattunk képet a nemzetközi együttműködésben megvalósuló közös mesterképzések által indukált szervezeti tanulási folyamatokról azok tartalom-, folyamat-, strukturális- és rendszerjellege szempontjából. A jelenleg zajló második körös adatfelvétel lehetőséget ad a szövetség 4 további partneregyetemének körében történő adatfelvételre, mely adatokat a korábban kialakított kódrendszerre építve, kvalitatív tartalomelemzéssel dolgoztunk fel (Neuman, 2011).

Elemzésünk során számos olyan területet azonosítottunk, amelyek tekintetében releváns tudással gazdagodtak a vizsgált szervezetek; ilyen tudásterületek az (1) oktatás, témavezetés és szakmai fejlődés; (2) kutatás és fejlesztés; (3) operatív működés és adminisztráció; (4) szervezeti struktúra és vezetési módszerek; illetve a (5) stratégia és szervezeti kultúra (Bokor, 2000). A kutatás folyamatjellegét tekintve azonosítottuk a tudás létrehozásának, megosztásának, adaptálásának és megőrzésének specifikumait (Huber, 1991), amelyet főleg az informalitás, a struktúrák, felelősségi körök teljes hiánya jellemez. Ezen folyamatokat olyan szervezeti tanulási mechanizmusok támogatnak (Lipshitz et al., 2007), melyek főként projektértekezletek, projektértékelések és interaktív tudásmegosztó műhelyek formájában valósulnak meg, segítve ezzel a tudástranszfert a felsőoktatási intézmények különböző egységei között. Végül, számos kontextuális tényezőt is azonosítottunk, amely a szervezeti tanulás folyamatát befolyásolja (Gephart és Marsick, 2016), többek között a projektek életciklusát, a projektvezető szerepét, az angol nyelv szerepét, illetve a nemzetköziesítési stratégia megvalósításának szintjét.

A TANÍTÁS IMPROVIZATÍV JELLEGÉNEK FELTÁRÁSA A TANÁRKÉPZÉS RÉSZTVEVŐINEK NÉZETVIZSGÁLATÁVAL

Eszes Fruzsina, Kálmán Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: pedagógiai tervezés és improvizáció; szakmai improvizálás

Az utóbbi évek globális környezeti, társadalmi és gazdasági eseményei egyértelművé tették, hogy az oktatás világát meghatározó kontextusnak mára magát a változást tekinthetjük. A rohamosan fejlődő digitalizáció, a dinamikusan változó környezet nem csak rendszerszinten érezteti hatását, hanem szervezeti és egyéni szinten is befolyásolja az oktatás-nevelés folyamatát. A konstruktivista tanuláselméleti paradigma, a tanuló- és tanulásközpontú pedagógiai megközelítések még hangsúlyosabbá tették az önszabályozott, aktív tanulási tevékenységekben megvalósuló tanulás, valamint a tanulók saját tanulási folyamatba történő felelősségteljes bevonódásának jelentőségét - mindez újabb fénytörésbe helyezi a pedagógiai munkát, a tanárok szerepértelmezését és a tanárképzés feladatát.

A tanári munkában az előzetes tervezés fontosságát régóta alapvetésként hangsúlyozzuk, azonban, ha az osztálytermi tanulást egy több szereplős, interaktív, párbeszédre épülő közös alkotási folyamatnak tekintjük, akkor tudatosan kell gondolkodnunk azokról a tényezőkről is, amelyek a tanári tervezésen túl befolyásolják a tanóra menetét, s amelyek spontán kialakuló pedagógiai helyzeteket generálva előre nem tervezhető szakmai kihívást jelentenek.

Jelen kutatás célja, hogy feltárja a tanárképzés különböző résztvevőinek nézeteit és gondolkodását a tanítás improvizatív jellegéről, a pedagógiai improvizáció értelmezéséről és jellemzőiről, valamint a tanári improvizálás mögött álló tudás természetéről.

A feltáró empirikus kutatás kvalitatív metodológiát használ, egymásra épülő kutatási designt követ, melynek első szakaszában a szűkülő mintába célzott, rétegzett mintavétellel bevont tanárjelöltek, gyakorló tanárok és tanárképző oktatók egy nyitott kérdéseket tartalmazó online kérdőívet töltöttek ki (n=68), majd egyéni interjúban vettek részt (n=15).

A kutatás a grounded theory módszertanát alkalmazva igyekszik választ adni arra, hogy a tanárképzés különböző aktorai 1) hogyan vélekednek a tanítás improvizatív jellegéről, (2) a saját tanítási gyakorlatukban milyen pedagógiai helyzetekhez, milyen tevékenységekhez kötik a szakmai improvizációt és hogyan jellemzik azt, (3) milyen ösztönző és gátló tényezőket azonosítanak a tanári improvizálással összefüggésben és (4) milyen tudáselemeket tartanak szükségesnek a váratlanul kialakuló osztálytermi szituációk azonnali pedagógiai kiaknázásához, illetve megoldásához.

Az eredmények alapján a pedagógiai improvizáció a pedagógiai tervezéssel egyenrangú szakmai tevékenységként jelenik meg az oktató-nevelő munkában. A tanári improvizálás mennyiségét és minőségét azonban a pedagógus egyéni személyes és szakmai jellemzőin túl (pl. szakmai tapasztalat, szaktudás, módszertani repertoár gazdagsága, szerepértelmezés, szakmai autonómia mértéke), olyan szervezeti sajátosságok is befolyásolják, mint az adott intézmény tanulásszemlélete, szervezeti kultúrája vagy az adott tanulói csoport szocioökonómiai háttere.

AUTENTIKUS NÉMET NYELVŰ TARTALMAK AZ IDEGENNYELV-TANULÁSBAN: KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOK NÉMET NYELVŰ SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉGEI ÉS NYELVTANULÁSI MOTIVÁCIÓI

Fajt Balázs

Budapesti Gazdasági Egyetem

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulási motiváció; közoktatás; német mint idegen nyelv

A szélessávú internet elterjedésével manapság már könnyedén hozzáférhetünk a különböző idegen nyelvű, és így német nyelvű autentikus tartalmakhoz, amelyek fejleszthetik az idegennyelv-tudásunkat. Mégis úgy tűnik, hogy a középiskolások szinte minden ilyen tartalmat (pl. zenék, filmek, sorozatok, videójátékok, közösségi média stb.) csak angolul fogyasztanak, és a középiskolás diákok kevésbé élnek a lehetőséggel, hogy német nyelven fogyasszanak tartalmakat, ami kapcsolatban állhat a németnyelv-tanulási motivációjukkal (vagy annak hiányával) is. Az előadás során igyekszem körbe járni a középiskolás diákok iskolán kívüli német nyelvi tevékenységeit és azok idegennyelv-tanulási motivációra gyakorolt hatását. A kutatás elméleti hátterének Dörnyei (2005, 2009) második nyelvi motivációs énrendszerét hívtam segítségül, kutatásom során pedig a kvantitatív kutatási paradigma keretein belül kérdőíves módszerrel gyűjtöttem adatot középiskolás diákok körében. Dörnyei (2005, 2009) elméleti keretrendszerét azért is választottam elméleti háttérnek, mert ugyan a legtöbb idegennyelv-tanulási motivációval foglalkozó fókuszában az angol nyelv áll, ez az elméleti keretrendszer alkalmas más idegen nyelvek, így a hazánkban továbbra is fontos szerepet betöltő német nyelv vizsgálatára is. A begyűjtött adatok feldolgozása és elemzés után a vizsgálati eredmények azt mutatják, hogy a résztvevők viszonylag ritkán végeznek tanórán kívüli német nyelvű tevékenységeket, és a végzett tevékenységek is inkább a kevésbé időigényes és kevés figyelmet igénylő tevékenységek közül kerülnek ki (pl. a német nyelvű zenehallgatás, a közösségi média német nyelvű használata). A nemek közötti különbségek esetében az is jól kirajzolódik, hogy a lányok hajlamosabbak több ilyen tevékenységet végezni, mint a fiúk. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a németnyelv-tanulási motiváció mélyebb megértéséhez.

Irodalom:

Dörnyei, Z. (2005). *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Lawrence Erlbaum.

Dörnyei, Z. (2009). The L2 Motivational Self System. In Z. Dörnyei, & E. Ushioda (Eds.), *Motivation, language identity and the L2 self* (pp. 9–42). Multilingual Matters. https://doi.org/10.21832/9781847691293-003

A TANULMÁNYI REZILIENCIA ÉS AZ ANGOL NYELVTANULÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI

Fajt Balázs, Bánhegyi Mátyás

Budapesti Gazdasági Egyetem
Budapesti Gazdasági Egyetem

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulási motiváció; tanulmányi reziliencia

A különböző nyelvtanulói egyéni különbségek – így az idegennyelv-tanulási motiváció és a szorongás – jelentős mértékben meghatározzák az idegennyelv-tanulási folyamat sikerességét (Dörnyei, 2005). Az egyéni különbségekhez hasonlóan a (tanulmányi) reziliencia, azaz a kudarcokkal és nehéz helyzetekkel való megküzdés képessége is meghatározó szerepet tölt be az idegennyelv-tanulási folyamat során (Zarrinabadi, Lou és Ahmadi (2022). Előadásunk célja, hogy bemutassa középiskolás diákok (n=1017) körében készült, nagymintás empirikus kutatásunkat, amelynek során kvantitatív módszerekkel kérdőív segítségével mértük fel középiskolás diákok tanulmányi rezilienciáját, valamint az angol nyelv tanulásához kapcsolódó motivációját és szorongását. Előadásunkban – az adatok ismertetése mellett – e tényezők egymásra gyakorolt hatásait is körbejárjuk. A középiskolások motivációjának leírásához Dörnyei (2005) második nyelvi motivációs énrendszerét, míg a diákok rezilienciájának vizsgálatához Cassidy (2016) Tanulmányi Reziliencia Kérdőívének (ARS-30) hazánkban validált változatát használtuk fel (Kóródi, Szabó és Jagodics, 2022). Utóbbi egy fiktív iskolai kudarcélményre adott lehetséges reakciók alapján igyekszik képet kapni a tanulók tanulmányi rezilienciájáról. Kutatásunk eredményei azt mutatják, hogy 1) a tanulmányi reziliencia három komponense közül kettő összetevő hatással van a motivációra és a szorongásra; 2) a motiváció csökkenti a szorongást és egyúttal hatással van a tanórán kívüli, való életben történő motivált nyelvhasználatra; 3) a motivált nyelvtanulási viselkedést erősen meghatározzák a nyelvtanulási élmények; 4) a tanórán kívüli motivált nyelvhasználatot kis mértékben befolyásolja a nyelvtanulási viselkedés.

Irodalom:

Cassidy, S. (2016). The Academic Resilience Scale (ARS-30): A new multidimensional construct measure. *Frontiers in Psychology*, 7(1787), 1–11. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01787

Dörnyei, Z. (2005). *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Lawrence Erlbaum.

Dörnyei, Z. (2009). The L2 Motivational Self System. In Z. Dörnyei, & E. Ushioda (Eds.), *Motivation, language identity and the L2 self* (pp. 9–42). Multilingual Matters. https://doi.org/10.21832/9781847691293-003

Kóródi, K., Szabó, Éva, & Jagodics, B. (2022). A Tanulmányi Reziliencia Kérdőív magyar változatának adaptálása általános és középiskolás mintán. *Iskolakultúra*, *32*(5), 46–56. https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2022.5.46

Nourollah Zarrinabadi, Nigel Mantou Lou, Atefeh Ahmadi. (2022). Resilience in language classrooms: Exploring individual antecedents and consequences, *System*, *109*, https://doi.org/10.1016/j.system.2022.102892.

A SZÁMÍTÓGÉPES GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI AZ OKTATÁSI ROBOTIKA TÁMOGATÁSÁVAL

Fehér Péter, Majzik Tamás

IKT MasterMinds Kutatócsoport
Moldvai Csángómagyarok Szövetsége

Kulcsszavak: számítógépes gondolkodás; oktatási robotika; állványozás

A számítógépes gondolkodás (computational thinking) fogalmának kidolgozása Wing nevéhez fűződik (Wing 2006, 2008), aki az elmélet kidolgozása során a következő összetevőket azonosította: absztrakció, általánosítás, dekompozíció, algoritmikus gondolkodás és az algoritmusok hibáinak megkeresése, javítása (debugging).

Hazánkban meglehetősen kevés kutatás született a témában (Pluhár, 2016; Fehér, 2018; Csernai, 2019), jóllehet a STEM és a 21. századi képességek oktatásbeli alkalmazásának fontos összetevője lenne a számítógépes gondolkodás műveleteinek széles körben történő elsajátítása. A számítógépes gondolkodás gyakorlati implementációjának egyik leggyakoribb módja az oktatási robotok alkalmazása, amelyek a kisgyermekkortól kezdve (Páez & Gonzales, 2017; Georgiou & Angeli, 2019; Angeli & Valanides, 2020; Valls-Pou, Canaleta & Fonseca,2022) a középiskolásokon (Chambers et al., 2007; Atmatzidou & Demetriadis, 2015) keresztül a felsőoktatásig a tanulók szintjének megfelelő eszközt kínál, támogatva a projekt alapú oktatást is.

Az elméleti kutatásunk tárgya annak feltárása, hogyan fejleszthető az általános iskolások körében a számítógépes gondolkodás az oktatási robotika használatával. Ennek célja egyúttal az elméleti háttér megalapozása a témakörben megvalósítani kívánt empirikus kutatások számára.

A kutatás fő kérdései:

Milyen típusú feladatok támogatják a számítógépes gondolkodás egyes összetevőinek fejlesztését?

Hogyan és milyen eszközökkel lehetséges a számítógépes gondolkodás fejlődésének mérése az általános iskolai tanulók körében?

Milyen eszközökkel valósítható meg hatékonyan a számítógépes gondolkodás fejlesztése az oktatási robotok alkalmazásával?

A kutatás során szisztematikus irodalomkutatást végeztünk, hogy a témakör legfrissebb eredményeit feltárjuk, amely során nem csak a releváns nemzetközi folyóiratokat, hanem a téma legújabb konferenciáinak eredményeit is bemutatjuk előadásunkban.

A kutatás relevanciája az, hogy elméleti alapot nyújthat a digitális kultúra, illetve az informatika tantárgy fejlesztéséhez.

ÖNKÉPZŐKÖRI TEHETSÉGGONDOZÁS A DEBRECENI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM GIMNÁZIUMÁNAK TÖRTÉNETÉBEN LEVÉLTÁRI JEGYZŐKÖNYVEK ALAPJÁN

Fehér Ágota, Bálint Ágnes

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: Debreceni Református Kollégium; tehetséggondozás; Arany János Önképzőkör

A Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának tehetséggondozó tevékenységeiben kiemelt szerepet töltenek be a tanórán kívüli, önképzőköri tevékenységek. Az intézmény történetében már a felvilágosodás és a reformkor idején első önművelő diáktársaságokként működtek (Bajkó, 1976; Győri L., 1993, 2006), majd a gimnázium nyolcosztályossá válásával együtt egyre több tudományterülethez kapcsolódóan nyújtottak fejlődési, kibontakozási lehetőséget. Az önképzőkörök tevékenységei által a diákok az érdeklődési területük mentén olyan közösségnek lehettek tagjai, amely egyszerre jelentett ismeretekben való gyarapodást, értelmező-, feldolgozó-, problémamegoldó készségben megmutatkozó fejlődést, inspiráló, elmélyülésre és alkotásra lehetőséget biztosító légkört. Mindez természetesen az egyéni kibontakozásuk támogatásán túl a kollégiumi közösség összetartását is gazdagította, összességében pedig a tanulmányi eredményességben is kifejeződött.

Kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának tehetséggondozó tevékenységeit, különös tekintettel az intézmény Arany János Önképzőkörére, és feltérképezzük azt az eszköztárat, amely a 19-20. század fordulóján bontakozott ki. A kutatásunk alapját a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának Arany János Önképzőkörének levéltári jegyzőkönyvei adják (forrás: TtREL II. 24. o. 9.). A jegyzőkönyvekben szavalatok és pályamunkák bírálatainak tartalomelemzése révén szeretnénk feltárni a bírálati rendszer szerepét a fejlődés támogatásában és a közösségi összetartás előmozdításában. A tartalomelemzés során feltérképezzük a jegyzőkönyvekben rögzített szöveges bírálatok és visszajelzések jellemző mintázatait. Ugyancsak figyelmet fordítunk arra a sajátos eljárásra, amely a bírálatokat is bírálat tárgyává tette, és megvizsgáljuk, hogy ezek a metabírálatok mennyiben járultak hozzá a visszajelzések minőségének további fejlesztéséhez. Az elemzés segítségével feltérképezzük, hogy hogyan támogatták ezek az eszközök a diákok készségfejlesztését, az egyéni érdeklődés kibontakoztatását, valamint a közösségi összetartást, továbbá áttekintjük a készségfejlesztés komplexitását és a bírálati rendszer hatékonyságát. A bírálatok elemzése segít megérteni, hogyan jött létre egy segítő figyelemmel teli atmoszféra az önképzőköri tevékenységek során.

A kutatásunk eredményeként összegzést készítünk a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának diákközösségi szellemi műhelyeinek tehetséggondozó eszköztáráról. A kutatásunk által nyújtott értékes minta segíthet a jelenlegi tehetséggondozók számára is a fejlesztő eszköztáruk kialakításában és a közösségi összetartás támogatásában.

A kutatást támogatta:
A kutatást a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karának Hitéleti képzések és a tehetséggondozás fejlesztése című pályázata támogatja.

TANÁRI NÉZETEK A TÁRSAS ÖSSZEHASONLÍTÁS MOTIVÁCIÓS HATÁSÁRÓL A CÉLELMÉLET ALAPJÁN

Fejes József Balázs, Őze Fanni

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia - Szegedi Tudományegyetem Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája, Napközi Otthonos Óvodája

Kulcsszavak: célelmélet; tanári nézetek; társas összehasonlítás

A célorientációs elmélet a tanulási motiváció megismerését célzó kutatási paradigmák közül az egyik legnépszerűbb napjainkban. Az elmélet keretei között az osztálytermi környezet motivációs jellemzőit a célstruktúrákkal írják le. Az elsajátítási célstruktúra az elsajátítást, a megértést, a korábbi teljesítmény túlszárnyalását ösztönzi, míg a viszonyító célstruktúra teljesítmények összevetésére, versenyre ösztönző környezetet jelöl (Ames, 1992). Széleskörű az egyetértés abban, hogy az elsajátítási célstruktúra erősítése, a viszonyító célstruktúra lebontása hozzájárulhat a tanulók motivációjához (pl. Anderman & Patrick, 2012). Ugyanakkor alig tudunk valamit arról, hogy a motivációkutatások ajánlásai mennyiben találkoznak a pedagógusok nézeteivel. Különösen keveset tudunk arról, hogy a viszonyító cél lebontásáról, és ennek központi eleméről, a társas összehasonlítás kerüléséről hogyan vélekednek a pedagógusok. A kutatás célja a pedagógusok viszonyító célt erősítő stratégiákkal kapcsolatos nézeteinek feltárása. Interjúkutatásunkban 15 általános iskolai pedagógus vett részt. Az interjúk alapját a nemzetközi szakirodalomban gyakran használt tanítási stratégiák kérdőív (Approaches to instruction scale) viszonyító célstruktúrára vonatkozó skálája jelentette (Midgley és mtsai, 2000), melynek öt Likert-skálás állításiról kérdeztük a pedagógusok véleményét. Minden állítás kapcsán három kérdést tettünk fel: hogyan lehet alkalmazni az adott stratégiát, ő hogyan alkalmazza, használatával milyen motivációs hatás valószínűsíthető. Az interjúk átirata alapján a válaszokat kategóriákba soroltuk, elemzésünk ezen alapul. Eredményeink szerint a tanulói teljesítményének összehasonlítása sokkal tágabban értelmezhető, mint amit a szakirodalom sugall. Többször megjelent például a csoportmunka témája, amelynek során elkerülhetetlen, hogy a tanulók összehasonlítsák teljesítményüket (miközben a csoportmunkát a szakirodalom elsősorban az elsajátítási célstruktúrához köti). E helyzeteket egyértelműen a teljesítmények összehasonlításaként értelmezik a pedagógusok, ami helytálló értelmezésnek tűnik. Társértékelés esetén logikus, hogy a tanulók nem az adott tanuló korábbi teljesítményéhez vagy valamilyen külső kritériumhoz viszonyítanak, hanem egymás teljesítményét mérik össze, így a nyilvánosság nélkül a viszonyítási pontok is bizonytalanok lehetnek. Ezenfelül a pedagógusok szerint a társas összehasonlítás szituációi is alkalmasak arra, hogy a hibázást, mint a tanulási folyamat természetes velejáróját bemutassák – melyet az elsajátítási célstruktúra egyik jellemzőjeként szokás értelmezni. Ezek alapján elmondható, hogy nem válnak szét a pedagógusok gyakorlatában és gondolkodásában élesen a korábbi teljesítményhez viszonyítás és a társas összehasonlítás referenciapontjai. Munkánk a célelmélet által javasolt motivációs stratégiák pontosítását, gyakorlatba való átültetését támogathatja.

A kutatást támogatta:
A 138400 számú projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, az FK_21 „OTKA” Fiatal kutatói kiválósági pályázati program finanszírozásában valósult meg.
A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta.
Fejes József Balázs a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagja.

ELKÖTELEZETTSÉG A SPORTRENDEZVÉNYEK IRÁNT

Fintor Gábor

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Nevelés-és Művelődéstudományi Intézet
Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszék

Kulcsszavak: sportolási szokások; látogatottság; sportrendezvények

Számos hazai és nemzetközi tanulmány bizonyítja a rendszeres sportolás jótékony hatását az egészségmagatartásra vonatkozóan (Földesiné 2008, Shephard és mtsai 2013), ugyanakkor a magyarokról általánosságban elmondható, hogy a WHO ajánlásaihoz képest keveset sportolnak (Gál 2008, Perényi 2014, Magyar Ifjúságkutatás 2020, Fintor 2022).
Mi a helyzet a sportrendezvényekre történő látogatással?
Ez a kérdés szorosan kapcsolódik a sportszocializációhoz, hisz a sportfogyasztás, a sportrendezvényekre történő látogatás értelmezhető egyfajta tanulási folyamatként is.
Európai Uniós összehasonlításban a magyarok az átlagtól jelentősen elmaradó arányban látogatják a sporteseményeket. A sport szempontjából kedvezőnek ítélhető az a tendencia, hogy 2009 és 2016 között emelkedett a hazai sportra utazók esetében elköltött összeg. Ugyanakkor a hazai lakosság többnapos utazásaihoz kapcsolódó sportra történő költekezés még nagyon alacsony szintű ebben az időszakban szemben a hazai nemzetközi sportversenyekre érkező külföldi turistákkal (Laczkó – Bánhidi 2018).
Ezek a kutatási eredmények aláhúzzák a sport rendezvényekkel foglalkozó további kutatások fontosságát és relevanciáját.
Jelen kutatásunk célja a sportrendezvények látogatottságának vizsgálata. Kíváncsiak vagyunk arra, hogy milyen a sportrendezvényekre járók demográfiai összetétele. Továbbá arra is, hogy az egyes korcsoportok között, illetve az iskolai végzettség tekintetében, valamint a szubjektív anyagi helyzet függvényében milyen különbségek figyelhetők meg.
A keresztmetszeti kutatásunk alapját egy országos reprezentatív survey felmérés adja, melyet megbízásunkból telefonos megkérdezéssel a Társadalomkutatási Intézet végzett 2022 júliusában és augusztusban (n=1018). A minta többlépcsős rétegzett valószínűségi mintavétel eredményeként jött létre, mely alapján a kapott eredmények általánosíthatók a teljes magyar populáció hasonló csoportjaira nézve a különböző változók mentén.
Eredményeink (az országos átlag) szerint nagyjából a lakosság 7 százaléka jár legalább havi rendszerességgel sportrendezvényekre. Ez az arány a nők esetében átlag alatti, míg a férfiak esetében meghaladja az átlagot. Korcsoport szerint a sportrendezvényekre járás a legfiatalabb (18-34 éves) korosztályra és a középkorúakra (35-49 évesek) nagyjából megegyező arányban jellemző, míg a legidősebb korosztályt szinte alig jellemzi. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében a legmagasabb a havi rendszerességgel sportrendezvényekre járók aránya. A szubjektív anyagi helyzet tekintetében egyértelműen látszik, hogy a szűkös anyagi körülmények között élők nem járnak sportrendezvényekre, az anyagi gondok nélkül élők körében az országos átlag több mint kétszerese az eredmény.
Kutatásunk rávilágít arra, hogy az alacsony sportolási gyakoriság mellett a sportrendezvényekre történő alacsony látogatottság is problémaként jelentkezik. Ugyanakkor hangsúlyozzuk, hogy a téma mélyebb elemzéséhez további, inkább longitudinális vizsgálatok szükségesek.

AZ EGÉSZSÉGTAN TANTÁRGY MEGJELENÉSE ÉS SZEREPE AZ ELEMI-, A POLGÁRI- ÉS AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN (1917-1950)

Fizel Natasa

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: egészségtan; egészségfejlesztés; tantervvizsgálat

Előadásomban az egészségügyi ismeretek, az egészségtan tantárgy első magyar tantervekben való megjelenését mutatom be az 1917-ben megjelent első ilyen tartalmú tantervkiegészítéstől az 1946-ban életre hívott általános iskola első tanterveire vonatkozóan.

Kutatásom módszere forráselemzés, amely során a 6-12 évesek iskoláira vonatkozó 1868 és 1950 közötti tantervek vizsgálata mellett a korabeli szakfolyóiratokban – Orvosi Hetilap, Néptanítók Lapja, Köznevelés – a témában megjelent cikkek is górcső alá kerülnek. Felmerülhet a kérdés, hogy miért tér el a címben megadott időszak a vizsgált korszak határaitól? Ennek oka, hogy a kutatást az elemi iskolai tantervekre vonatkozóan az 1868-as népoktatási törvény tanulmányozásával kezdtem, majd megvizsgáltam az 1869-ben, 1877-ben illetve 1905-ben megjelent népiskolai tanterveket is, de kifejezetten az egészséges életmódra neveléssel kapcsolatos első forrásként az 1905-ös tantervhez kiadott 1917-ben kiadott Pótlás az 1905. évi junius 16-án 2202. ein. számú vallás- és közoktatásügyi, min. rendelettel kiadott elemi népiskolai tantervhez és utasításokhoz című forrást találtam. A polgári iskolák esetében – kutatásom a források nagy száma miatt egyelőre csak a polgári fiúiskolák tanterveire korlátozódott – az 1869-es, 1879-es, 1918-as, 1927-es, 1943-as és az 1945-ben kiadott tanterveket néztem át. Mivel ezen tantervek esetében Élet- és egészségtani ismeretek óra első ízben 1918-ban jelent meg a tantervben, így az 1917-es népiskolai tantervkiegészítést tekintettem a jelen előadás esetében a vizsgált korszak kiindulópontjának.

Előadásom első részében vázlatosan tekintem át a magyar iskola-egészségügy történetét, majd az elemi iskola tantervében először 1917-ben megjelent egészséggel foglalkozó tartalmi kiegészítést mutatom be. Választ keresek arra a kérdésre, hogy a két világháború közötti időszakban a népiskolai és a polgári (fiú)iskolai tantervekben mikor és milyen formában jelent meg az egészségtan tantárgy, milyen óraszámmal, milyen súllyal volt jelen a képzésben, majd az általános iskola létrehozása körülményeinek áttekintő bemutatása után az első öt tanév két, 1946-ban, és 1950-ben kiadott tantervében mutatom be az egészséges életmódra nevelés megjelenését, korabeli véleménycikkek által árnyalva a tényeket.

Az egészséges életmódra nevelés témája ma is aktuális, a különböző korszakokban való megjelenése, jelentőségének változása pedig a múlt részletesebb megismerésének igényén túl az adott korszak értékrendjéről is pontosabb képet ad a számunkra.

A kutatást támogatta:
A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A KONDUKTÍV NEVELÉSI RENDSZER ALAPFOGALMAI PETŐ ANDRÁS FILOZÓFIAI ÍRÁSAINAK TÜKRÉBEN

Földesi Renáta, Balogh Brigitta

Semmelweis Egyetem Pető András Kar
Semmelweis Egyetem Partiumi Keresztény Egyetem

Kulcsszavak: Pető András; konduktív nevelés; nevelésfilozófia

Mint ismeretes, Pető András, a konduktív nevelési rendszer megalkotója nem hagyott ránk olyan átfogó művet, amely nevelési elveinek összefoglalását tartalmazná; a rendszer elméleti alapvetésére vonatkozó saját elképzeléseire mindössze életében megjelent néhány, ideológiai kompromisszumoktól sem mentes neveléstudományi tanulmányából, illetve orvosi hitvallását tartalmazó műveiből tudtunk következtetni (Pető, 1952; Pető, 1955; Bärnklau, 1965; Bärnklau, 1970; Schaffhauser, 2019). Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a konduktív pedagógia híján lenne az explicit elméleti megalapozásnak, hiszen Hári Mária és munkatársai kimerítően elvégezték annak mind történeti, mind pedig elméleti kifejtését és kontextualizálását. (Hári–Ákos, 1971; Hári, 1997; Hári, 1998; Hári et al., 1991; Földesi, 2019) A rendszer alapelvei ennek megfelelően a holisztikus jelleg (ami nemcsak a hátterét adó jellegzetes emberképre utal, hanem arra a sajátosságra is, hogy transzparens mozgásfejlesztési elemei ellenére elsősorban nem terápiaként, hanem komplex személyiségfejlesztésként határozza meg magát), a neveltek aktivitására építő célközpontúság, a csoportdinamika működtetése, a (cselekvési) szándékok tudatosításának felhasználása a nevelési folyamatban, a cselekvést strukturáló ritmus kiemelt szerepe, a sikerélmény motiváló funkciójának kiaknázása, valamint a konduktív nevelést végző pedagógusok, a konduktorok facilitáló szerepe.

A Pető-hagyaték feldolgozásához kapcsolódó történeti kutatások legújabb fejleményei ugyanakkor szükségessé teszik az elméleti alapok újraértelmezését, hiszen Pető nemrégiben napvilágot látott hátrahagyott filozófiai írásai (Pető, 2021) potenciálisan új megvilágításba helyezik pedagógiai elképzeléseit is. Az előadás keretében egy olyan kutatás részeredményeit mutatjuk be, amely arra vállalkozik, hogy a teoretikus elemzés eszközeivel megvizsgálja: valóban így van-e ez, azaz módosít-e a filozófiai írások tartalma mindazon, amit a konduktív nevelési rendszerről tudunk, és ha igen, milyen értelemben (alátámasztja, árnyalja, felülírja vagy megváltoztatja-e az egyes komponensekről, közvetve pedig a rendszer egészéről alkotott képünket).

Előadásunkban a következő elemzési szempontokat követjük: filozófia és pedagógia tudományelméleti státusa és kapcsolata; filozófiai és pedagógiai emberkép; az intenció és a cselekvés szerepe a tanulásban; nevelő és nevelt kapcsolata a nevel(őd)ési folyamatban.

A kutatást támogatta:
Semmelweis Egyetem

AZ OKTATÓI CÉLKITŰZÉSEKBEN ÉS KÜLDETÉSEKBEN MEGJELENŐ ÉRTÉKEK

Frányó Zsófia

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: értékteremtés; felsőoktatás; tematikus elemzés

Századunkban a felsőoktatás marketizációja és privatizációja zajlik, az oktatás szolgáltatásjellegűvé vált (Kezar, 2014). Jelentős kihívást jelent a jövő kiszámíthatatlansága is, a felsőoktatás alapvető feladata segíteni a hallgatókat abban, hogy magabiztosan boldoguljanak egy komplex és bizonytalan világban (OECD, 2022). Ennek megfelelően Magyarországon is megindult az intézmények expliciten értékközpontú stratégiai fejlesztése, amelynek során a piacgazdaság értékei mellett egyetemes emberi értékek képviselése a cél (Harland & Pickering, 2011). Az közös értékalkotás (value co-creation) modell alapgondolata szerint, az értékek az oktató, mint szolgáltató szándékai és a hallgató, mint felhasználó tapasztalata mentén jönnek létre (Magni és mtsai., 2020), a szolgáltatás-domináns logika alapján az érték a tudás és képességek felhasználásának eredménye (Vargo & Lusch, 2008). Annak ellenére, hogy a tanulás/tanítás folyamata soha nem értékmentes, a benne rejlő értékek kontextusfüggőek és gyakran implicit módon vannak csak jelen, ezért elengedhetetlen annak feltérképezése és megértése, hogy mi számít értéknek az adott közösség tagjai számára (Harland & Pickering, 2011). Két korábbi, egymástól független kutatás alapján az értékek egy lehetséges rendszere a következő: 1) praktikus, azaz gyakorlat- és tudásorientált, 2) szociális, azaz hallgató- és érzelemorientált, 3) stratégiai, azaz külső értékek, 4) személyes, azaz belső értékek és 4) kapcsolati, azaz oktatóorientált értékek (Dziewanowska, 2017; Woodall és mtsai., 2014).

Az empirikus kutatás célja feltérképezni az értékteremtő folyamatokat egy magyarországi gazdaságtudományi egyetemen a tanulási/tanítás folyamat fő ágensei, első lépésben az oktatók szemszögéből. Fel kívánja tárni, hogy hogyan konceptualizálják céljaikat és küldetésüket az oktatók, és milyen implicit és explicit értékeket képviselnek ezeken keresztül.

A kutatás során a Budapesti Gazdasági Egyetem 36 oktatójával készült interjú került elemzésre. A félig strukturált interjú első és utolsó kérdésében arra kértük az oktatókat, hogy fogalmazzák meg az oktatás célját és oktatói küldetésüket. A két kódoló által végzett tematikus elemzés induktív logikát követett, majd a szövegekből kialakult kódok és kategóriák utólag kerültek összehasonlításra a szakirodalomban megjelent értékcsoportokkal (Dingyloudi és mtsai., 2019).

Az elemzés alapján az oktatók által képviselt értékek sokrétűek, kognitív, affektív és szociális fókuszúak. Az interjúkban a célok megfogalmazása után más témák (kihívások, alkalmazkodás) kerültek szóba, ezért az utolsó kérdésre, a küldetésre vonatkozó koncepciókra megváltozott a fókusz, affektív tényezők kerültek előtérbe. Az eredmények szerint a feltárt értékrendszer a szakirodalmi kategóriákat is lefedi.

A kutatás korlátja az intézményi keret, és javasolt a további vizsgálat a hallgatók és egyéb ágensek értékkoncepcióinak feltárása érdekében.

A GAMIFICATION ELHELYEZÉSE A JÁTÉKALAPÚ TANULÁSI MÓDSZEREK TERMINOLÓGIAI RENDSZERÉBEN

Fridrich Máté

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: gamification; game-based learning; edutainment; serious games; playful learning; game-structured lea; játékalapú tanulás; motiváció

„Az emberi kultúra a játékban, játékként kezdődik és bontakozik ki” – írta Johan Huizinga azóta híressé vált könyvének bevezetőjében. A tanítási/tanulási folyamatokban évszázadok óta alkalmaznak játékos tanítási/tanulási módszereket a tanulók motiválására és a tanulás élvezetesebbé tételére. A 21. századi társadalmi és generációs változások nyomán az elmúlt évtizedekben újra a neveléstudomány és a pedagógiai gyakorlat fókuszába kerültek a játékalapú tanítási/tanulási megközelítések. Ennek oka, hogy a pedagógiai gyakorlatban egyre frekventáltabban kerül elő az a probléma, hogy a hagyományos módszerek alkalmazása (pl. frontális előadás) nem képesek kellően motiválni a tanulókat. A játékalapú tanítási/tanulási módszerek elmúlt évtizedekben való újrafelfedezése és digitális felületekkel történő gazdagítása új perspektívákat nyit meg a tanítási/tanulási folyamatokban. A pedagógiai gyakorlatban napjainkban egyre gyakrabban találkozhatunk olyan játékalapú tanítási/tanulási megközelítésekkel, mint például az edutainment, a gamification, a game-based learning, a playful learning, vagy a game-structured learning. Problémaként jelentkezik azonban az, hogy a játékalapú módszerek terén hatalmas a terminológiai zűrzavar: nem csak a különböző megközelítések egymáshoz való viszonya nem tisztázott, hanem egyes módszerek keretei és értelmezései is eltérők szerzőnként. Előadásomban ennek a terminológiai rendszernek egy lehetséges, nemzetközi és hazai szakirodalomra, valamint saját kutatásra épülő viszonyrendszerét mutatom be tisztázva a különböző játékalapú tanulási megközelítéseket, valamint a köztük lévő viszonyrendszert. A játékalapú tanítási/tanulási módszerek fogalmainak tisztázása elősegítheti azok adekvát gyakorlati alkalmazását, az egyes megközelítések releváns hatásmechanizmusainak, valamint az eredményességük mögött álló okokat (lásd: a hazai gamifikációs gyakorlatban alkalmazott gamifikáció mögött működő önszabályozó tanulás). A kutatásunk hipotézise szerint a játékalapú megközelítések tudatos és átgondolt alkalmazása elősegítheti a tanulók motivációjának és teljesítményének növekedését, immerzívebbé teheti a tanulók részvételét a tanulási folyamatban, valamint hozzájárulhat a diákok gondolkodásának és kompetenciáinak eredményesebb fejlődéséhez.

PEDAGÓGUSOK ISKOLAI ZAKLATÁSSAL KAPCSOLATOS SZEMÉLYES TAPASZTALATAI ÉS ENNEK ÖSSZEFÜGGÉSEI VERSENGÉSI ATTITŰDJÜKKEL

Fülöp Márta, Egyházi Zsófia

Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Természettudományi Kutatóközpont és Károli Gáspár Református Egyetem
Károli Gáspár Református Egyetem

Kulcsszavak: tanári bullying; munkahelyi bántalmazás; versengési attitűd

A diákok iskolai zaklatásával kapcsolatban kiterjedt kutatások vannak Magyarországon és nemzetközileg is, ugyancsak kiterjedt kutatások léteznek a munkahelyi zaklatással kapcsolatban, ugyanakkor arra vonatkozóan rendkívül kevés kutatás létezik, hogy milyen bántalmazásban van része a pedagógusoknak az iskolai környezetben (pl. Cemaloglu, 2007, De Wet & Jacobs, 2012; Kauppi & Pörhölä, 2013)). A kutatások szerint a tanárok 25-50 százaléka élt át iskolai környezetben valamilyen zaklatást. Magyarországon erre vonatkozó korábbi vizsgálat nem született. Koiv (2015) Észországban végzett vizsgálata a tanárok elszenvedte zaklatásnak különböző formáit vizsgálta és azt találta, hogy 2003 és 2013 között jelentősen növekedett ezeknek az eseményeknek a száma, aránya.
A zaklatás áldozatainak személyiség és attitűdinális jellemzőivel kapcsolatban is kiterjedt szakirodalom áll rendelkezésre, de nem ismert olyan vizsgálat, amely a versengési attitűdökkel összefüggésben vizsgálta volna ezt a kérdést.
Cél: Jelen kutatás célja a tanárokat által átélt iskolai bántalmazás vizsgálata volt magyarországi mintán, a tanárok versengési attitűdjének összefüggésében.
Módszer: A válaszadók online tesztcsomag keretében kitöltötték a Tanári Bullying Kérdőívet (Koiv, 2011), amely a tanár-tanár, iskolai vezetés – tanár, iskolai adminisztráció – tanár, szülő- tanár és diák-tanár zaklatás előfordulásáról kérdezett. A zárt kérdéses kérdőívet egy nyílt kérdés egészítette ki, amelyben arra kértük a válaszadókat, hogy egy iskolai bántalmazással kapcsolatos nagyon negatív élményüket írják le. A kérdőíveket a Versengési Attitűd Kérdőív (Orosz…Fülöp és mtsai, 2018) egészítette ki.
Minta: A kérdőívet összesen 494 (93% nő; 55% általános iskolai tanár; 27% budapesti, 40% 51-65 év közötti) tanár válaszolta meg és a nyílt kérdésre 139 részletes beszámoló érkezett.
Eredmények: A magyar pedagógusok több frontos támadásnak vannak kitéve: diákjaik, szülők, tanártársaik, adminisztrációs munkatársak és vezetőik oldaláról egyaránt éri őket iskolai típusú zaklatás. Mintánkban a nem, valamint az életkor bírt előrejelző erővel bántalmazottságukra nézve. Emellett zaklatásnak való kitettségük összefüggött versengéssel kapcsolatos attitűdjükkel is. A félő- és szorongó versengéskerülő személyeket többet éri iskolájukban munkahelyi jellegű bántalmazás. (NKFIH- OTKA-K 135963)

A kutatást támogatta:
NKFIH- OTKA-K 135963

TANULÓK SZEMÉLYES TÁMOGATÁSA CÉLJAIKRA ÖSSZPONTOSÍTÓ BESZÉLGETÉSSEL

Fűzi Beatrix

Budapesti Gazdasági Egyetem

Kulcsszavak: tanulók támogatása; tanulói célok; tanár-diák beszélgetés

A tanulók tanulmányi és személyiségfejlődése szempontjából rövid és hosszú távú céljaik jelentős szerepet játszanak. (Csíkszentmihályi és mtsai., 2010; Simons és mtsai., 2004; Szatmáriné, 1998) Célok és motiváció összefüggését mások mellett az önszabályozó tanulás és a célorientációs elmélet is kiemeli. (Fejes, 2011; Martos, 2009; Carver és Scheier, 2000) A motiváló iskolai környezet lényeges eleme lehet a célok megfogalmazását segítő, elfogadó és támogató tanár-diák kapcsolat. (Nahalka, 2022; Camarines, 2021; Boekaerts, 2011; Rogers, 2013)

Egy 12 évfolyamos budapesti iskola kiemelt hangsúlyt fektet tanulói személyes támogatására, kibontakoztatására. A 24 osztályfőnök fontosnak tartotta, hogy segítsenek diákjaiknak rövidebb-hosszabb távú céljaik megfogalmazásában, elérésében. A 2021/22. tanévtől elindították az ún. tanuló kísérési kísérleti programot, amelynek lényege, hogy valamennyi diákjukkal évente legalább kétszer, egyórás, négyszemközti beszélgetést valósítsanak meg a tanulói célok középpontba helyezésével.

A programhoz kapcsolódó kevert módszertanú kutatás keresi a választ arra a kérdésre, hogy miként hat a program a részt vevő tanárokra és diákokra. Az előadás arra fókuszál, hogy a tanulók meglátása szerint

• érdemben hozzájárultak-e céljaik megfogalmazásához és eléréséhez a beszélgetések?

• hogyan hatnak a beszélgetések tanáraikkal kialakított kapcsolataikra?

Mindkét tanév végén online, kérdőíves felmérés készült a felső tagozatosok és gimnazisták (425 fő) körében. Egy hat kérdésből álló, ötfokú skálán megválaszolható blokk irányult a tanulói célokhoz, ezek megvalósításához való viszonyra, az osztályfőnökkel kialakított kapcsolatra és annak alakulására, valamint a beszélgetés minőségére. Ezen kívül nyílt végű kérdésre írhatták le a diákok, hogy mi a beszélgetések számukra legfontosabb hatása.

A kvantitatív adatokat nem paraméteres korrelációszámításnak, különbözőségvizsgálatoknak, a kvalitatív adatokat tartalomelemzésnek vetettük alá. Kerestük a kvantitatív és kvalitatív adatok közötti kapcsolatokat és az életkori csoportok sajátosságait.

Az eredmények szerint:

• a különböző korcsoportok eltérő mértékben tartották lényegesnek a beszélgetéseket céljaik tudatosításában. Erre és a cél-motiváció kapcsolatra a szabad szöveges válaszok is rámutattak: „motivációt adtak a célok, amiket ott kitűztem”, „segített a továbbtanulást eldönteni”.

• a beszélgetés minőségének vizsgált jellemzői és a célkitűzés sikeressége között pozitív gyenge kapcsolat kimutatható, ellentétben a cél megvalósításáért tett tanulói erőfeszítésekkel.

• szignifikáns pozitív változás mutatható ki a tanár-diák kapcsolatban, amit a szabad szöveges válaszok is megerősítenek: „jó volt jobban megismerni az ofőm”, „kaptam odafigyelést valakitől”.

A vizsgálat eredményei beépülnek a program finomhangolásába és rávilágítanak arra, hogy a kölcsönösen elfogadó, támogató tanár-diák kapcsolat és a tanulói célok középpontba helyezése számottevően hozzájárul a diákok fejlődéséhez.

VÁROSKUTATÁS HALLGATÓKKAL: TANKÖNYV A STROLL – VIRTUÁLIS MOBILITÁS KURZUSRÓL

Endrődy-Nagy Orsolya, Nguyen Luu Lan Anh, Borsfay Krisztina, Farkas Pálma

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás; virtuális mobilitás; hallgató mint kutató

Előadásunkban egy jó gyakorlatot, egy sikeresen lezárult kísérleti pedagógiai projektet hozunk a felsőoktatás, kurzusszervezés, hallgatói kutatás témaköréből.
2020 áprilisa és 2023 márciusa közt STROLL néven Erasmus KA2 projektet valósítottunk meg, melynek célja egy egyetemi online kurzus fejlesztése és kipróbálása volt, amely modellként szolgálhat a virtuális mobilitást eszközként használó felsőoktatási programok számára. A kurzust egyszerre vehették fel három ország három egyetemén. Összesen három európai várost ismertek meg Madridi Complutense Egyetem, Spanyolország, a Thessaly Egyetem, Görögország, valamint az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Karának hallgatói. A projektet az Artemisszió Alapítvány vezette. A részt vevő hallgatók városantropológia lencséjén keresztül az antropológia, pszichológia, urbanisztika, vizuális kultúra, valamint Budapest, Madrid és Larisa területén kutattak. Így három egyetem hallgatói egyszerre voltak jelen a virtuális térben.
A 2022-es ONK-s előadásunkban ismertettük a projektet, annak elsősorban vizuális- és neveléstudományi vonatkozásait, idén pedig az interdiszciplináris kurzus szervezésének tapasztalataira, annak újra generálhatóságára fókuszálunk az azóta publikált Teaching Manual című kötetből kiindulva. Az előadás az elméleti keretrendszer ismertetésével indul: interkulturális és interdiszciplináris jellegéből fakadóan elsősorban a strolling, elveszve vagy áramolva a városban alapélményt és a Walter Benjamin által definiált „Flâneur” figurát követve. Ennek lényege, hogy a várost szemlélő kutató sétálva ismerheti meg elsősorban a környezetet és magának az elveszni a városban érzésnek fontos jelentősége van a terepkutatás szempontjából.
Előadásunkban bemutatjuk a kollektív kutatáson, a közös alkotáson (co-creation, Depper & Fullagar, 2019) alapuló, mind online, mind pedig offline térben történő, országhatárokon átívelő, a diákokat társkutatónak, a tanárokat mentornak tekintő, az elméleti megalapozást és a gyakorlati megvalósítást szoros tandemben tartó kurzusalkotás és kipróbálás lépéseit.
A tanári kézikönyv reményeink szerint elegendő információt ad azoknak, akik a nemzetközi csapatunk módszertanát egészében vagy részeiben alkalmazni szeretnének virtuális mobilitáson alapuló kurzus vagy foglalkozás kidolgozásához.

A kutatást támogatta:
ERASMUS KA 2 - STROLL projekt

EGYENLŐTLENSÉGEK A FELSŐOKTATÁSBAN: TENDENCIÁTLAN INGADOZÁS VAGY TRENDSZERŰSÉG?

Fónai Mihály

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás; képzési területek; egyenlőtlenségek

Előadásomban a hazai felsőoktatásban érvényesülő egyenlőtlenségi folyamatok jellegét vizsgálom. A szakirodalom egy része az egyenlőtlenségek érvényesülését írja le, és azokat a mechanizmusokat, melyek ezeket az egyenlőtlenségeket fenntartják. Az egyenlőtlenségek működésének magyarázatára dolgozták ki a „maximálisan fenntartott egyenlőtlenség" és a „hatékonyan fenntartott egyenlőtlenség" elméletét, melyek azt hangsúlyozzák, hogy a felsőoktatási expanzió ellenére fennmaradtak az egyenlőtlenségek, mind mennyiségi (MMI), mind minőségi (EMI) értelemben (Boliver 2011, Boliver & Wakeling 2016, Pferrer et al. 2014).

A magyar mobilitási kutatások, melyek a felsőoktatást is érintik, a mobilitás lelassulásáról szólnak, ami sok szempontból az egyenlőtlenségek újra termelődéséhez vezet (Blaskó 1998, 1999, Róbert 2000, Erát, Huszár & Füzér 2022).

Figyelembe veszem továbbá az elsőgenerációs hallgatókra és a nem hagyományos hallgatókra vonatkozó eredményeket is, hisz e hallgatói csoportok révén jól megragadhatók a felsőoktatásbeli mobilitási és egyenlőtlenségi folyamatok (Pascarella et al. 2004, Reay, Crozier & Clayton 2010, Gilardi & Guglielmetti 2011, Bocsi 2020, Bocsi, Fényes &Pusztai 2022).

Előadásom célja, annak a feltárása, hogy a hazai felsőoktatásban tendenciátlan ingadozás, vagy trendszerű folyamatok ragadhatók meg az egyenlőtlenségek területén. „Egyenlőtlenség" alatt részben a felsőoktatásba való bejutás esélyét értem, valamint az eredményességben és a képzés során igénybe vett lehetőségekben tapasztalható különbségeket. Hipotézisem az, hogy a képzési területek között markáns különbség tapasztalható a hallgatók társadalmi rekrutációját tekintve. További hipotéziseim szerint különbségeket várok a tagozatok, képzési szint és a finanszírozás esetében is, az egyenlőtlenség más területein is, így a felsőoktatási eredményességben, és a képzés során kiaknázott, egyéb lehetőségekben (külföldi tanulmányok és munka).

Előadásomban a Diplomás Pályakövető Rendszer 2010 és 2021 közötti adatbázisait elemzem, melynek legfontosabb limitációja, hogy intézményi adatok nem állnak rendelkezésre. A DPR adatbázisa az egyes adatfelvételi évek felsőoktatási statisztikái alapján súlyozott. A vizsgált 12 év lehetőséget ad a trendek megragadására.

A bemutatott kutatás, illetve elemzés eredményei azt mutatják, hogy mind a tendenciátlan ingadozás, mind a trendszerűség kimutatható a felsőoktatásban érvényesülő egyenlőtlenségek esetében. Különösen igaz ez a képzési területek közötti különbségek esetében, ami arra utal, hogy bár globálisan csökkentek az egyenlőtlenségek (bekerülésben, eredményességben) a hallgatók egyes csoportjai között, a képzési területek közötti különbségek azonban nem, azaz e területek között figyelhető meg az egyenlőtlenségek újratermelődése. A kutatás elméleti jelentőségét a hosszútávú folyamatok elemzésének az eredményei adják, gyakorlati jelentőségét pedig az, hogy az egyes intézmények a különböző hallgatói csoportokra irányuló programokat tudnak indítani.

A HALLGATÓI VISSZAJELZÉSEK ÚJRAGONDOLDÁSA: EGY METAFORAVIZSGÁLAT TANULSÁGAI

Furcsa Laura, Bernhardt Renáta

Budapesti Gazdasági Egyetem
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: kvalitatív metaforavizsgálat; hallgatói visszajelzés; kommunikáció

A felsőoktatási intézményekben az oktatók általában kvantitatív visszajelzéseken keresztül kapnak visszajelzéseket pedagógiai munkájuk eredményességéről a hallgatóktól. Kutatásunk célja egy olyan alternatív visszajelző eszköz kipróbálása volt, amely betekintést ad a hallgatók nézeteinek és elképzeléseinek megváltozásába. azaz konkrétan annak feltárása volt, hogy a hallgatók kommunikációról alkotott képe hogyan változik egy félév üzleti kommunikáció kurzus után. Kutatásunk alanyai (N=29 fő), első éves, különböző üzleti szakon tanuló egyetemista hallgatók voltak, akik megelőzőleg nem vettek részt semmilyen kommunikációs készségfejlesztésre irányuló kurzuson vagy tréningen. Az általunk használt kutatási módszer spontán metaforavizsgálat volt (Oxford et al, 1980; Saban, 2007), melynek során a következő mondatot kellett tetszés szerint kiegészíteni: „A kommunikáció olyan, mint a …. mert …. .” A spontán metaforavizsgálat módszerével azt a hipotézist szeretnénk bebizonyítani, hogy mivel a módszer lehetővé teszi, hogy a kevésbé tudatos nézetekbe is betekintést nyerjünk, megjelenítve a kognitív folyamatokat és a fogalmak mögöttes tartalmát is (Vámos, 2003), innovatív módon alkalmas a hallgatók elsajátított ismereteinek, nézeteinek visszajelzésére, értékelésére is.

A kutatás során a metaforák megalkotását a diákok a félév első és utolsó óráján is elvégezték, így képet kaptunk a hallgatókban végbemenő fogalmi változásokról, illetve arról is, hogy egy féléves kurzus mennyiben változtatja meg a hallgatók kommunikációról alkotott elképzeléseit, az erre irányuló attitűdjüket, tekintettel azon kutatási eredményekre is, melyek szerint a fogalomi váltás, továbbá a nézetek változása nem feltétlenül történik meg a kurzus elvégzésével, a tanulási folyamat befejezésével (Roth, 1983; Novick és Nussbaum, 1981). A vizsgálati adatok elemzése a célfogalomra adott kifejezések kódolásával, a konceptuális tartományok kialakításával, majd véglegesítésével történt. A mintaszámból adódóan a vizsgálati adatokat a kontextustól függő és dominánsan a résztvevőkre vonatkozó megállapítások tekintetében értelmezzük.

Az eredmények arra utalnak, hogy a félév elején és végén megfogalmazott metaforák alapján kialakított konceptuális tartományok számos egyezést mutatnak a kommunikáció létfontossága, összetettsége, sokszínűségét ábrázolva, ugyanakkor jelentősen kirajzolódnak olyan alkonceptuális tartományok, melyek hangsúlyozzák a kommunikáció során létrejött kapcsolat, szabályszerűség és folyamat jelentőségét. Újszerűnek vélhető továbbá, hogy a kialakult fogalmi tartományok párhuzamot mutat a metaforák tipologizálásával (Simsek, 2014) és képviselik a strukturális-funkcionális-interakcionális aspektust is. Mindezen új fogalmi. csoportok megjelenése a kommunikáció célfogalmának értelmezésében a kurzus elvégzésének eredményeként tekinthető és a módszer adaptálása alkalmas az értékelés és visszajelzés módszerének és funkciójának betöltésére is.

A KÖZÉPISKOLAI TANÁRKÉPZÉS 1921–1927-ES REFORMJA: AZ ÁLLAMI BEFOLYÁS ERŐSÖDÉSE A PROFESSZIÓS INTÉZMÉNYEKBEN

Garai Imre

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: középiskolai tanárképzés; professzió; professzionalizáció; deprofesszionalizáció

Az előadás az 1921–1927 közötti középiskolai tanárképzési intézményrendszer reformjának két kitüntetett elemét vizsgálja: a tanárvizsgálati szabályzat megújítását, illetve a tanárképzőintézetek reformját. Az I. világháborút követő reformfolyamat azzal az ígérettel kecsegtette a professzió intézményeket, hogy több évtizede húzódó strukturális problémáikra orvoslást nyerhetnek. A kultuszkormányzat által kínált gyógyírnak azonban súlyos ára volt.

A magyar irodalomban nem jelenik meg önálló tematikai egységként az 1921–1927 közötti reformperiódus. Ennek csupán egyetlen elemét emelik ki a szerzők, az 1924: XXVII. törvény megalkotását, amely a trifurkáló középiskolai intézményrendszer igényeihez igazította a tanárképzés intézményes szerkezetét (Ladányi, 2008, Németh, 2012, Pukánszky, 2013). Az előadás amellett érvel, hogy az 1924: XXVII. törvény életbe lépése valójában egy nagyobb reformfolyamat egyetlen részeleme volt.

Az előadás alapjául szolgáló kutatás deduktív és idiografikus (Babbie, 2008, Kéri, 2001) amennyiben a kutatás elméleti hátteréül szolgáló professzió-elméletek kritikai megközelítéséhez illeszkedő fogalmi rendszert használja (professzió, professzionalizáció, professzionalizmus, deprorfesszionalizáció) (Jarausch, 1990, Evetts, 2003, Friedson, 2001) a kutatási kérdések megválaszolásához. Az előadás során három kutatási kérdés megválaszolására kerül sor: (1) milyen szerepet játszottak a professzió intézmények a tanárvizsgálati szabályzat reformjában; (2) hogyan kapcsolódnak egymáshoz az 1924: XXVII. törvény megalkotása és a tanárképzőintézet szervezeti szabályzatának reformja; (3) a reformfolyamat egészében a VKM milyen módon vett részt, részvétele hatással volt-e a professzió intézmények szakértői autoritásra?

A kutatás kérdéseinek megválaszolására a levéltári források dokumentumelemzése és a másodlagos könyvészeti források elemzése szolgáltak elsődleges módszerekként. A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára K592 (középiskolák), K 636 (egyetemek, főiskolák) fondajiban, illetve az ELTE Egyetemi Levéltár 14/e, 15/b állagaiban, a tanárvizsgáló bizottság és a tanárképzőintézet elnökségére, igazgatótanácsára vonatkozó levéltári anyagok szisztematikus feldolgozása hozta létre az elsődleges források korpuszát.

A kutatás első eredményei azt sugallják, hogy a tanárvizsgálati szabályzat megújítása adott keretet az 1921–1927 közötti időszakban a tanárképzés intézményrendszerének megújulásához. A reformfolyamat azonban idővel a tanárképzés más intézményes szereplőire is kiterjedt. A kultusztárca nem módosította jelentősen a történetileg kialakult intézményrendszert, ám a reform kereteinek meghatározása, a tanárképzőintézmények új szerepbe helyezése, amelyről az 1924: XXVII. törvény gondoskodott, összességében új pályára állították a tanárképzés fejlődését, amelynek eredményeként a tanárképzés egész intézményrendszere kiszolgáltatottabbá vált a kultúrpolitika felől érkező elvárásoknak.

A kutatást támogatta:
MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj.

ISKOLAI KUDARCOK HÁTTÉRTÉNYEZŐI: ALSÓ ÉS FELSŐ TAGOZATOS DIÁKOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Gál Zita, Jámbori Szilvia, Jagodics Balázs

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: iskolai kudarc; énhatékonyság; szemléletmód

Az iskolai kudarcok hátterében a kognitív- és társas tényezők mellett számos pszichológiai jellemző is állhat. A kiégés megtapasztalása vagy a rögzült szemléletmód pozitív, míg a fejlődési szemléletmód és a tanulási helyzetekben megtapasztalt énhatékonyság negatív kapcsolatban áll a kudarcok kialakulásával (Honicke & Broadbent, 2016, Kitsantas, Miller & Rodgers, 2018, Salmela-Aro & Upadyaya, 2014, Brougham & West, 2018). Kutatásunk fókuszában az iskolai sikerességgel kapcsolatba hozható tényezők feltárása volt, általános iskolás diákok körében. Kérdőíves módszerrel alsó tagozatban elsős és másodikos, míg felső tagozatban ötödik és hatodik osztályos diákokat vizsgáltunk különböző hátterű oktatási intézményeken (N = 210). Az alsó tagozatos diákoknál az iskolai teljesítmény mellett a Szemantikus Szelektív Tesztet használtuk. A felső tagozatos diákoknál vizsgáltuk, hogy a tanulók kinek tulajdonítják a felelősséget a különböző iskolai helyzetekkel kapcsolatban, illetve felmértük a diák kiégés tüneteit, a rögzült és fejlődési szemléletmódot, valamint a tanulmányi énhatékonyságot is.
Az eredmények szerint a Mann-Whitney próba alapján az alsóbb osztályokba járó diákoknak jelentősen pozitívabb az iskolához fűződő viszonya a felsőbb évfolyamok tanulóihoz képest ($p < 0,05$). Az idősebb diákoknál továbbá többször jelennek meg negatív érzelmek, mint a fiatalabb tanulóknál ($p < 0,05$). A felső tagozatosoknál a Pearson-féle korrelációelemzés szerint közepes erősségű pozitív kapcsolat található a fejlődési szemléletmód és a tanulási énhatékonyság között, míg utóbbi negatív összefüggést mutat a rögzült szemléletmóddal és a kiégés tüneteivel ($p < 0,05$; $0,420 < r < 0,595$). A tanulmányi eredmény esetében az énhatékonyság-érzés bizonyult a legerősebb bejóslónak ($p < 0,05$).
A kutatás eredményei rávilágítanak az iskolai teljesítményt befolyásoló pszichológiai tényezők sokszínűségére, illetve fontos tanulságok vonhatók le belőlük az iskolai kudarcok megelőzését szolgáló programok tervezése során.

A kutatást támogatta:
A kutatás az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázat (2021–2025) keretében valósul meg.

KORAGYERMEKKORI INTERVENCIÓ – FÓKUSZBAN A CSALÁD

Gelencsérné Bakó Márta, Simonné Csuka Viktória

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kulcsszavak: koragyermekkori intervenció; szülői támogatás; társadalmi participáció

A fogyatékossággal érintett gyermekek számára az esélyegyenlőség, az esélyteremtés, az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása kulcsfontosságú. Hazánkban az utóbbi évtizedekben jelentős változás következett be a koragyermekkori intervenció meghatározásának tekintetében, azonban a korai fejlesztés nem minden család életében indul zökkenőmentesen. Ez a problémafelvetés tette lehetővé a kutatás megvalósítását.

Kutatásunk elméleti megalapozását a témához kapcsolódó hazai és nemzetközi szakirodalmak Guralnick, 2008, 2011, 2019; Kereki, 2013, 2017, 2020; Mesterházi, 2019; Lányiné, 2017) és a jogszabályi keret bemutatása foglalja össze.

Kutatásunk célja, hogy feltárjuk, milyen módon szereznek tudomást a szülők gyermekük állapotáról, és milyen tájékoztatást kapnak a továbbiakra vonatkozóan.

Kutatási kérdésként fogalmazódott meg: (K1) Milyen módon jelenik meg a jogszabályok mentén az érintett családok megsegítése? (K2) Milyen módon tudnak választ adni a különböző ágazatok szakemberei az atipikus fejlődésű gyermekkel kapcsolatos tájékoztatásra, támogatási lehetőségekre? (K3) Milyen módon kapnak támogatást az érintett szülők? (K4) Kimutatható-e kapcsolat és ha igen, milyen mértékű a szülők tájékoztatása és a gyermek fejlesztésének lehetősége között?

Kvantitatív kutatásunk primer és szekunder forráselemzésre épült, hazai és nemzetközi források bemutatásával. A statisztikai adatok, valamint a válaszadók kérdőíveinek elemzése (n=284) leíró és matematikai statisztikai elemzéssel került feldolgozásra.

Kutatásunk nem reprezentatív, de összességében megállapítható, hogy a jogi szabályozás, valamint a közvetlen és a tágabb környezet jelentősen meghatározza a koragyermekkori intervenció ismertségét, alkalmazásának széles palettáját és eredményességét. A válaszadók jelentős része azonban úgy érzi, hogy a megoldási lehetőségek széles köre mellett olykor egyedül marad a mindennapokban. Ennek figyelembevételével, sokkal nagyobb hangsúlyt kell(ene) fektetni a szülők támogatására, mert az elsődleges szocializációs közeg harmonikus működése kulcs a gyermek fejlődésében, ami a gyermek jövője szempontjából jelentősen meghatározza társadalmi participációjának minőségét.

A SZÜLŐ ÉS MENTOR KÖZÖTTI RELÁCIÓ VIZSGÁLATA A TANÍTSUNK MAGYARORSZÁGÉRT MENTORPROGRAM KERETÉN BELÜL

Godó Katalin

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; kortárs mentorálás; Tanítsunk Magyarországért mentorprogram

A tanulói mentorálást mind a magyarországi (Bencsik & Juhász 2017, Godó 2021), mind pedig nemzetközi szinten egyre nagyobb nagyobb figyelem övezi (Ehrich et al. 2002, Miller 2007, Park et al. 2017, Hailey 2019, Mabrouk & Remijan 2023, Luedke et al. 2023). Általában a folyamatot tekintve két szereplőre, a mentorra és a mentoráltra esik a fókusz, s kevés figyelem irányul a mentor-szülő kapcsolatának vizsgálatára.

Jelen kutatás újszerűsége ebben a perspektívában rejlik, hogy igyekszik a mentorálásnak nem csak a közvetlen, hanem a közvetett résztvevőinek véleményét is feltérképezni.

Az előadás során azt vizsgáljuk, hogy a Tanítsunk Magyarországért mentorprogramban részt vevő általános iskolás 7-8. osztályos diákok szülei és a gyermekeiket mentoráló egyetemista mentorokat milyen interakció jellemzi. Ehhez 17 fővel készítettünk félig strukturált interjút 2022 tavaszán, melyben a Debreceni Egyetemre járó környező kistelepülések általános iskolás diákjainak szüleit szólítottuk meg. Túlnyomórészt 30-40 éves közöttiek voltak interjúalanyaink.

Az interjúk tartalomelemzését az elmélet alapján megfogalmazott kódok, és az azt követően kialakult émikus kódok alapján végeztük (Creswell 2012): a deduktív kódhálót először elméleti alapokra megkonstruáltunk, s arra épült rá az induktív kódháló.

Eredményünk alapján sokféleség figyelhető meg a szülő mentorálásba történő bevonódásában. A szocio-ökonómiai státusz szerint eltérések voltak a szülő-mentor kapcsolat dinamikájában, gyakoriságában és formájában. Összességében az igényszint is változó a bevonódás mértékét tekintve. Az interjúk típusanalízise során aktív-passzív szülőket sikerült elkülönítenünk. Rávilágított kutatásunk arra is, hogy a szülők gyakran a mentortól várják a kapcsolatfelvétel kezdeményezését.

Eredményeink a program szülők felé való nyitásának előmozdítását sürgeti, melynek eszközei és módszerei változatosak lehetnek. A szülők bevonása az oktatási és mentorálási ügyekbe, képes lehet hozzájárulni gyermekeik iskolai sikeréhez.

A kutatást támogatta:

Az előadás alapját képező kutatást a Nemzet Fiatal Tehetségeiért ösztöndíj (NTP-NFTÖ-22-B-0165) és az MTA-DE-CSATOK ÉS A MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A MENTORÁLÁS VIZSGÁLATA AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGBEN

Godó Katalin, Hornyák Ágnes

Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: iskolai mentorálás; extrakurrikuláris tevékenység; szülői bevonódás

A mentorálás iskolai kontextusban történő jelenléte kiemelt figyelmet kapott az utóbbi időszakban, mely a tanulói teljesítményre is pozitív hatást gyakorolhat. A diákok nem mindig kapnak megfelelő támogatást ahhoz, hogy megbirkózzanak a mindennapi iskolai életfeladatokkal, s megfelelő mértékben tudják kibontakoztatni saját képességeit. Ezért a mentorálás mintegy fontos intézményi támogatás lehet (school-based mentoring, Simões & Alarcão 2014), amennyiben arra az adott oktatási-nevelési intézmény lehetőséget ad, s bevonja a diáko(ka)t egy ilyen extrakurrikuláris folyamatba. Ez azonban kiskorúak esetén szülői hozzájárulás nélkül nem lehetséges.
Kvalitatív kutatásunkban kíváncsiak vagyunk arra, hogy a Hajdú-Bihar megyei magyarországi általános és középfokú intézményekben mennyire jellemző a mentorálás gyakorlata, s milyen keretek között valósul az meg. Mindezt a pedagógusok szemszögéből vizsgáljuk. Kíváncsiak vagyunk arra, hogy vajon a pedagógusok mennyire gyakran végzik ezt a tevékenységet, s formális vagy informális keretek között teszik-e ezt. Emellett kiemelt szerepet kapott a szülők folyamatba történő bevonásának vizsgálta is.
Tanulmányunkban pedagógusokkal készített 45 interjú elemzésére vállalkozunk, amely adatfelvételre 2022 tavaszán került sor.
Többlépcsős, rétegzett mintavételt alkalmaztunk, kétlépcsős kézi kódolással dolgoztunk. Továbbá végeztünk narratív és tematikus elemzést, amelyben megvizsgáltuk, hogy milyen kontextusban fordul elő a mentorálás.
Eredményeink alapján a mentorálás leggyakrabban a diákokra irányuló tevékenységként jelent meg, továbbá előfordult a pedagógusra irányuló tevékenységként, illetve a pedagógusjelöltekre vonatkozóan is. Eltérések mutatkoztak meg a szülői bevonódásban aszerint, hogy általános vagy középiskoláról van-e szó, illetve, hogy állami vagy egyházi fenntartású-e az adott oktatási-nevelési intézmény. A tanulói mentorálás leggyakrabban programba ágyazott formában jelent meg (pl. Útravaló), s a családdal való kapcsolattartás nagy mértékben függött attól, hogy az deklarálva volt-e a program előírásában.
Eredményeink hozzájárulhatnak a mentorálás iskolai környezetben megvalósuló feltérképezéséhez, s a szülő-diák-mentor kapcsolat hiányosságaira világíthat rá.

A kutatást támogatta:
Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

SZISZTEMATIKUS IRODALMI ÁTTEKINTÉS A HAZAI ÓVODAPEDAGÓGUS-KÉPZÉS FEJLŐDÉSTÖRTÉNETÉVEL KAPCSOLATOS KÖZLEMÉNYEKRŐL

Golyán Szilvia

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: pedagógusképzés; szisztematikus irodalomfeldolgozás; PRISMA2020

Annak érdekében, hogy megbizonyosodjak arról, indokolt-e a hazai óvodapedagógus professzió történeti kutatása, a témával kapcsolatos magyar nyelvű szakirodalom szisztematikus áttekintését végeztem el.
Célom, hogy a téma szempontjából releváns hozzáférhető elsődleges források (szakcikkek, tanulmányok és monográfiák) feldolgozása nyomán készített rendszerező és elemző munka eredményének összefoglalását bemutassam.
Hagyományos és elektronikus adatbázisokban folytatott szisztematikus keresés során a vizsgált kutatási területen a releváns publikációk kiválasztásához beválasztási és kizárási kritériumokat határoztam meg. A PRISMA2020 protokoll módszertana szerint folytatott kereséshez kulcsszavakat választottam ki és alkalmaztam. Az azonosított szakanyagokat áttekintve, a felállított kritériumrendszer alapján, összesen 33 közlemény (tanulmány, tanulmány-sorozat, monográfia) került az elemzésbe.
Az óvodapedagógus-képzés története szempontjából releváns hazai neveléstörténeti munkák publikálási időpontjait áttekintve megállapítható, hogy a feltárt legkorábbi leírás 1841-ben jelent meg. 1878-ban publikálták az első, kifejezetten az óvodapedagógus-képzés történetére fókuszáló hazai neveléstörténeti forrást. Megállapítható, hogy a 20. század első felében készült munkák történeti szempontból már tágabb időszakot ívelhettek át, illetve az egy évszázados jubileum kapcsán törekedtek az óvodapedagógus-képzés történetének elemző bemutatására. A 20. század második felétől publikált tanulmányok elemeztek rövidebb-hosszabb történeti időszakokat, vagy vizsgáltak meghatározó képzéstörténeti eseményeket. Továbbá ezidőtájt már számos intézménytörténeti összefoglaló is készült, melyek az adott intézmény történetén keresztül egyrészt az óvodapedagógus-képzés országos szintű formálódásáról adtak pillanatképet, másrészt az egyes képző intézmények szakmai alkotó, oktató-kutató műhelymunkájába is betekintést engedtek. A 21. század első évtizedeiben a növekvő számú hazai, óvodapedagógia tárgyú közlemények az óvodapedagógus-képzés egy-egy dedikált történeti eseményére irányultak, illetve gyakrabban az óvodatörténeti kutatások részeként leírták az óvodapedagógus professziónak – a vizsgált történeti korszakhoz kötődő – releváns eseményeit.
Az elméleti szisztematikus áttekintés egyrészt rámutatott arra, hogy bár a hazai óvodapedagógus-képzés történetével több közlemény foglalkozott, azok jelentős része az óvodatörténettel együtt tárgyalva tett említést képzéstörténeti mozzanatokról; másrészt igazolta, hogy az óvodapedagógus professzió hazai fejlődését a kezdetektől napjainkig bemutató kronologikus neveléstörténeti munka nem áll rendelkezésre.

A kutatást támogatta:
A kutatást az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja támogatta.

KULTURÁLISAN ÉRZÉKENY PEDAGÓGIAI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE A TANÁRKÉPZÉSBEN

Gulya Nikoletta, Fehérvári Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: kulturálisan érzékeny pedagógia; tanárképzés; szisztematikus szakirodalmi elemzés

A 21. századi osztálytermek tanulói populációját nagymértékű kulturális diverzitás jellemzi, amely számos iskolában felveti a multikulturalizmus kezelésének kérdését. A pedagógusok felkészítése a multikulturális tantermekben való tanításra világszerte egyre nagyobb figyelmet kap. Számos ország egyetemének tanárképzési programjába bevezették a kulturálisan érzékeny pedagógia oktatását annak érdekében, hogy fejlesszék a pedagógushallgatók multikulturális kompetenciáit.

Az elmúlt három évtizedben a releváns hazai és nemzetközi kutatások feltárták azokat az eszközöket és módszereket, amelyek segítségével a tanárszakos hallgatók hatékonyan elsajátíthatják, fejleszthetik a kulturálisan érzékeny pedagógiához kapcsolódó kompetenciáikat. A képzések hatékonyságát vizsgáló legtöbb empirikus tanulmány fókuszában azonban kizárólag a képzés hatására bekövetkezett hallgatói attitűd- illetve nézetváltozás áll. A kulturálisan érzékeny pedagógia elméleti hátterével foglalkozó szakirodalmak rámutatnak, hogy a kulturálisan érzékeny pedagógia gyakorlatához a hallgatók pozitívan viszonyulása mellett szükséges bizonyos ismeretek és készségek elsajátítása is. A nemzetközi szakirodalmakban azonban nem találtunk olyan átfogó elemzést, amely az attitűdök fejlesztése mellett a tanárképző kurzusok kulturálisan érzékeny pedagógiával kapcsolatos egyéb kompetenciák hatékony fejlesztésére fókuszál. Ezért kutatásunk célul tűzte ki, hogy a 2015-2020 között megjelent releváns nemzetközi szakirodalmakban a szisztematikus tartalomelemzés módszerével feltárja, elemzi és értékeli, hogy a különböző tanárképző kurzusok mely kulturálisan érzékeny pedagógiával kapcsolatos kompetenciaelemeket fejlesztik és melyek azok a módszerek, eszközök, amelyek hatékonynak bizonyulnak a kompetenciaelemek fejlesztésében.

A programok hatékonyságára utaló eredmények rámutatnak, hogy a tanárképzési programok többsége sikeresnek minősíthető egy-egy elkülönülő kulturális kompetencia komponens fejlesztésében. A leghatékonyabbnak azonban azok a képzési programok tekinthetők, amelyek mindhárom kompetenciaterületre (ismeret, készség, attitűd) hatással vannak. Ehhez a képzés átfogó jellege és komplexitása szükséges: a kulturálisan érzékeny pedagógia elméleti hátterének ismerete, a szakmai pedagógiai ismeretek, a különböző kultúrák ismerete és a specifikus közösséghez kapcsolódó ismeretek, valamint a tanítási gyakorlat lehetőségei egy olyan iskolában, amelyben kulturálisan diverz a tanulói összetétel. A sokszínűségre összpontosító, a kulturálisan érzékeny pedagógiai szemléletmódot átfogóan tantervbe ágyazó tanárképzési programok segíthetik a hallgatókat abban, hogy a kulturálisan érzékeny pedagógiához szükséges tudásuk, készségeik és attitűdjeik a tanárképzés teljes ideje alatt szakmai tárgyaikhoz szervesen kapcsolódva fejlődjenek és ezáltal részévé váljanak jövőbeni pedagógiai gondolkodásuknak és gyakorlatuknak.

TELEPÜLÉSEK LÉLEKSZÁMA ÉS AZ ISKOLÁT KEZDŐ GYERMEKEK FEJLŐDÉSI PROFILJÁHOZ ILLESZTETT MÓDSZERTANI FEJLESZTÉS

Gyarmathy Éva, Pap Judit, Szabó Zénó, Turmezei Mónika

Apor Vilmos Katolikus Főiskola
Apor Vilmos Katolikus Főiskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: iskolakezdeti képességek; település méret; tanítás módszertani fejlesztés

Egyetértés van abban, hogy a nagyobb településekről származó diákokhoz képest a kisebb településekről származók tanulmányi eredményének átlaga gyengébb, ami mögött számos oki tényezőt azonosítanak a kutatók (Imre, 2003; Sullivan, et al 2018; Sumi, et al 2021). Kevés adat van azonban arról, hogy mely kognitív jellemzőkkel érkeznek a gyermekek az iskolába, amelyekre építhet vagy nem építhet a tanításuk. Kutatásunkban a különböző méretű települések elsőosztályosainak (N=870) a fejlődési profilját vizsgáltuk, és ezt összevetettük a tanítók által választott módszertani fejlesztéssel.
A gyerekek iskolakezdő képességszerkezetének megismerésére a Szenzomotoros és Kognitív Profil Tesztet alkalmaztuk, amelyet a tanítóik vettek fel. A teszt az iskolai készségek fejlődésében szerepet játszó leglényegesebb háttérfunkciók, képességek és készségek online vizsgálatát teszi lehetővé. A kutatás során a tanítóknak lehetőségük volt módszertani egységeket választani a felkészülésük során. Ekkor még sem a gyerekeket, sem a teszteredményeket nem ismerték, csupán korábbi tapasztalataikra támaszkodhattak.
Az 1. feltételezésünk szerint a legkisebb települések iskoláiban az elsőosztályosok többsége nem rendelkezik az iskolai készségek elsajátításához szükséges háttér képességekkel. A 2. feltételezésünk, hogy a tanítók módszertani választásai a település nagysága szerint eltérők, és a gyerekek eltérő fejlettségéhez igazodók. A 3. feltételezésünk, hogy bár a módszertani egységeket alkalmazzák a tanításban, de nem olyan mértékben, mint amennyire szükség lenne.
Az 1. feltételezésünk nagyrészt igazolódott. A kisebb települések iskoláiban a legtöbb fontos területen szignifikánsan gyengébb eredményeket értek el a gyerekek, mint a nagyobb településeken. Ugyanakkor van olyan terület a kognitív profilban, például a figurális elvonatkoztatás, ahol nem jelentős a lemaradás, vagyis ekkor még az értelmi képességek alapjai terén nincsen hátrány, inkább az érési elmaradások jellemzők. A 2. feltételezésünk is részben igazolódott. A tanítók választása igazodott a leendő tanulócsoport fejlődési sajátosságaihoz, de többen választották azokat a módszertanokat, amelyekhez eszközt is kaptak, illetve újdonságuk miatt is vonzók voltak. A 3. feltételezésünk teljesen igazolódott. A tanítók jelentősen kevesebbet használták a módszertani változtatás lehetőségét a tanításban, mint amennyire szükség lett volna a fejlődés befolyásolására.

Irodalom:

Imre A. (2003). Kistelepülési iskolák eredményessége. *Iskolakultúra*, *13*(1). 74–78.
Sullivan, K., McConney, A., & Perry, L. B. (2018). A Comparison of Rural Educational Disadvantage in Australia, Canada, and New Zealand Using OECD's PISA. *SAGE Open*, *8*(4).
Sumi, S. S., Jahan, N., Rahman S. T., Seddeque, A., & Hossain, M. T. (2021). Explaining rural-urban differences in the academic achievement of secondary students: An empirical study in Magura District of Bangladesh. *Asia Pacific J. of Educators and Education*, *36*(1), 195–216.

A kutatást támogatta:
Magyar Tudományos Akadémia, Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program, 2021

ÉRTELMI FOGYATÉKOSSÁG HAJLÉKTALAN EMBEREK KÖRÉBEN A NEMZETKÖZI SZAKIRODALOM ALAPJÁN

Gyöngyösi Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: értelmi fogyatékosság; hajléktalanság; gyógypedagógia

A gyógypedagógia felnőtt célcsoportjába tartozó emberek közt többszörösen hátrányos helyzetben vannak azok, akik szélsőséges szegénységben, hajléktalanul az utcán, éjjeli menedékhelyen vagy átmeneti szállón élnek.

A hazai hajléktalanellátásban évenként végzett „Február Harmadika" kérdőíves kutatás adatai a fogyatékosságban, súlyos-krónikus betegségekben érintett emberek jelentős arányára utalnak az ügyfélkörben. A 2017-es, több fogyatékosságra vonatkozó kérdést is tartalmazó felmérésben a válaszadók mintegy tizede (11%) mondta magáról, hogy van valamilyen súlyos testi fogyatékossága, 7%-uk tudott értelmi fogyatékosságáról vagy tanulási nehézségéről, 41%-uknak volt tartós betegsége, és 15%-uk került már ki valaha lakásból betegsége vagy fogyatékossága miatt (Bényei et al., 2017).

Az utóbbi tíz év nemzetközi kutatásai alapján hajléktalan emberek körében gyakran fordulnak elő olyan, a kognitív működést tartósan befolyásoló jelenségek, mint a gyermekkorban átélt jelentős trauma, az alkohol ill. más szerek tartós használatából, pszichiátriai betegségből, traumás agysérülésből eredő károsodás (Ennis et al., 2015; Smartt et al., 2019; Stubbs et al., 2019; Liu et al., 2021). Az utóbbi években megjelent, az idegrendszeri fejlődési zavarok előfordulását hajléktalan emberek körében vizsgáló kutatások pedig arra engednek következtetni, hogy az értelmi fogyatékosság és egyes fejlődési zavarok is gyakoribbak lehetnek köztük a népesség egészéhez képest (García Murillo 2016; Churchard et al., 2019; Stone et al., 2019; Brown & McCann, 2021). Ezek a „láthatatlan" adottságok is befolyásolhatják az érintettek ember adaptív viselkedését, a velük dolgozók számára pedig a kognitív károsodással, fejlődési zavarral kapcsolatos tudatosság árnyalhatja ügyfeleik viselkedésének értelmezését, segíthet orientálni a munkájukat.

A fogyatékosság és hajléktalanság mintázatait vizsgáló doktori kutatásomhoz kapcsolódva felmérő szakirodalmi áttekintést (scoping review) végeztem a hajléktalan emberek körében megjelenő értelmi fogyatékosság témakörében az utóbbi 10 évben publikált angol nyelvű források alapján, különösen arra keresve választ, hogyan történik az érintett ügyfelek azonosítása, és milyen támogatás érhető el számukra. Az áttekintés eredményei bővíthetik a hazai fogyatékosságügy szakembereinek rálátását egy nehezen elérhető felnőtt célcsoportra, és hozzájárulhatnak egy, a magyarországi hajléktalanság vonatkozásában kevésbé ismert és vizsgált szempont szélesebb körű bemutatásához.

A kutatást támogatta:

A kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

ALACSONY VÉGZETTSÉG TÖBBSZÖRÖS HÁTRÁNNYAL – HAJLÉKTALANNÁ VÁLT KORAI ISKOLAELHAGYÓK, GYÓGYPEDAGÓGIAI ISKOLÁSOK JELLEMZŐI

Gyöngyösi Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: hajléktalanság; alacsony végzettség, korai iskolaelhagyás; gyógypedagógiai oktatás

Az alacsony iskolai végzettség kedvezőtlen hatása a későbbi életpálya, a társadalomban való részvétel szempontjából széles körűen dokumentált a nevelésszociológia területén. A magyar társadalomban különösen hátrányos helyzetű csoportot képeznek a hajléktalan emberek, akiknek ugyan közös jellemzője a lakhatás hiánya, de ez a legritkábban áll egymagában a hajléktalan élethelyzet hátterében. Sokkal gyakoribb a többféle nehézség kombinációja: elterjedt a rossz egészségi állapot, a fogyatékosságok, a pszichés problémák, függőség, a roma származás, az állami gondozotti háttér – és az alacsony szintű iskolázottság (Bényei et al., 2017; Győri 2017; Rákosy & Szeitl 2018; Győri, 2020; Győri, 2021; Bényei et al., 2017; Szűcs-Varsányi é. N.; Gyöngyösi et al., 2022).

A magyarországi hajléktalanellátásban végzett felmérések alapján a hajléktalan emberek közt az utóbbi években növekedett az alacsony végzettségűek aránya, különösen a fiatalabb korosztályokban (Bényei et al., 2020; Győri, 2020). 2023-ban már mintegy 40 százalékuk rendelkezett általános iskolai végzettséggel, további közel 10 százalékuk nem fejezte be az általános iskolát, a nyolc általánosnál kevesebbet végzők több mint fele roma származású volt és közel harmada nevelkedett – akár csak átmenetileg - állami gondozásban, míg az összes válaszadó közel tizede látogatott valaha gyógypedagógiai, korábbi nevén „kisegítő” iskolát vagy osztályt (Gurály et al., 2023; Gyöngyösi, 2023).

A hajléktalan ellátórendszerben több mint két évtizede folyik évente ismételt országos, kérdőíves adatgyűjtés (az ún. Február Harmadika adatfelvétel) az ügyfelek önkéntes részvételével, az utóbbi évtizedben 6000-8000 fő közti válaszadóval. Ha a felmérés nem is reprezentatív, mégis egyedüli a területén, és a hazai hajléktalan emberek igen széles körét éri el. Előadásomban ezen adatok másodelemzése alapján mutatom be a hajléktalan emberek végzettségi mutatóinak alakulását az elmúlt másfél évtizedben, közöttük is kiemelten az iskolát legkorábban elhagyó, illetve valaha a gyógypedagógiai oktatás klientúrájába tartozó személyek jellemzőit az adatgyűjtés további változói mentén, jelenlegi anyagi helyzetük, társas körülményeik, munkavállalásuk, egészségi állapotuk, pszichés problémáik, etnikai hátterük, a gyermekvédelemmel való egykori kapcsolatuk, fogyatékosságaik - és mindezek kombinációi-, valamint a hajléktalanná válásuk, „hajléktalan útjuk” szempontjából. Az előadás ezzel egyrészt egy rendszerváltás után tömegesen megjelenő, hátrányos helyzetű társadalmi csoport, a hajléktalan emberek iskolázottsági mutatóinak bemutatását végzi, másrészt adalékokat nyújt egykori korai iskolaelhagyók és gyógypedagógiai iskolai tanulók egy társadalmi integrációban kevésbé sikeres csoportjának életpályájának, illetve az alacsony végzettség és további, gyermek-és felnőttkori hátrányok együttes előfordulásának, interszekciójának megértéséhez.

A kutatást támogatta:
A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

NIGERIAN DOCTORAL STUDENTS IN HUNGARY: PROFESSIONAL SOCIALIZATION PROCESS, STRUGGLES AND PLANS

Habila Hanis Kakaba, Csereklye Erzsébet

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: Nigerian doctoral students in Hungary; professional socialization of doctoral students; disciplinary socialization

Our presentation will report on the progress of the research on disciplinary and professional socialization of Nigerian doctoral students studying in Hungary or recently graduated from Hungarian doctoral schools. The research is carried out among Nigerian doctoral students who are and have previously been enrolled in English or Hungarian-language doctoral programs in Hungary. The professional socialization of doctoral students studying in Hungary is a complex process, individual factors of which have been investigated in previous research (e.g. Csehó 2009, Dorner 2020, Fábri 2010, Mosoniné Fried 2010). The concept of the present research is based on this discourse and on the international literature that has examined the socialization of graduate students in a complex way (Weidman et al. 2001, Weidman 2020, Twale, D. J., Weidman, J. C., & Bethea, K. 2016).

The aim of the research is to explore the position and function of each segment and the dynamics of the relationships between the different scenes that Nigerian students experience in the Hungarian context. Our theoretical model takes a complex approach to the process of professional socialization of doctoral students, examining the development of professional identity (Sweitzer, 2009), the role of doctoral subject supervisors and mentors (Barnes & Austin 2009, Griffin, Baker & O`Meara 2021), doctoral students` experiences of doctoral programs (Gardner 2008, Guo, Zang & Hong 2021), and the process of learning professional roles (Austin & McDaniels, 2006, Baker 2021, Gardner & Doore 2021).

This research explores the various arenas in which the professional socialization of Nigerian doctoral students in Hungary takes place, how they perceive the impact of various scholarship programs (e.g.: Stipendium Hungaricum, Scholarship Programme for Christian Young People) on their socialization process, and what are their plans and careers after graduation.

The first data collection phase of the research is currently underway (May 2023), semi-structured interviews with Hungarian and international students and recent doctoral graduates are conducted about their doctoral socialization process. Using public data from the doktori.hu database, information available on the websites of the doctoral schools of Hungarian universities, and open access social media groups we contacted our participants (expert sampling). In May 2023 we are currently in the process of conducting approx. 15-20 interviews with students and alumni from Nigeria.

After the interviews have been evaluated, a questionnaire survey will be conducted among students currently studying for a doctorate in Hungary and students who have recently obtained a degree, in the summer and autumn of 2023. 10. 15.In the conference presentation we will present the concept of the research, the results of the interview survey and the preliminary results of the questionnaire survey.

A TANULÁSI STRATÉGIÁK ÉS AZ ONLINE OLVASÁSI STRATÉGIÁK HATÁSA A FELSŐOKTATÁSI TANULMÁNYOKAT KEZDŐ DIÁKOK SZÖVEGÉRTÉS-FEJLETTSÉGÉRE

Habók Anita, Magyar Andrea, Molnár Gyöngyvér

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport
Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: online olvasás; olvasási stratégiák; tanulási stratégiák

A digitalizáció új korszaka teljesen forradalmasította a tudományos olvasás élményét, mivel újfajta olvasási élményt kínál az olvasók számára (Liu & Ko, 2019). Az online térben megjelenő szöveg nagyban különbözik a hagyományos nyomtatott szövegektől (Coiro, 2015), ami az olvasási készségek és kompetenciák újabb készségeit és képességeit igényli (Chang et al, 2023). A diákok tanulmányi sikerét nagymértékben meghatározza az a képességük, hogy online környezetben hogyan képesek információt szerezni a különböző internetes információ forrásokból. A PISA (2010) kapcsolatba hozta a tanulási stratégiák szerepét az olvasással, megerősítve, hogy a kidolgozó tanulási stratégiák használata összefügg az olvasási eredményekkel. Mint ahogyan a kontroll stratégiák használata is kapcsolatban áll az olvasási sikerességgel.
A kutatásunk célja a felsőoktatásba belépő elsőéves egyetemi hallgatók két tanulási stratégia-típusának feltérképezése, a kidolgozó és kontroll stratégiáké, az online olvasási stratégiáinak, valamint ezek olvasás-szövegértési eredményükre gyakorolt hatásának vizsgálata. Hipotézisünkben abból indultunk ki, hogy a vizsgált változóink hatást gyakorolnak az olvasás-szövegértési eredményre.
A vizsgálatban részt vevő 1626 elsőéves egyetemi hallgató esetében az Online Survey of Reading Strategies (OSORS; Anderson, 2003), és a PISA 2000 Students characteristics as learner (Artelt, et al. 2003) kérdőívből a tanulási stratégiák két típusa, a kidolgozó és kontroll stratégiák állításai kerültek felvételre. Ezenkívül a résztvevők megoldottak egy olvasás-szövegértési tesztet is. A mérőeszközeink validitása korábbi kutatásokban megerősítést nyert, reliabilitása minden esetben elfogadható értékeket mutatott. Eredményeink arra mutattak rá, hogy a tanulók tanulási stratégiák közül leggyakrabban a kontroll stratégiák közül az önellenőrzést használják, illetve előzetes tudásukhoz próbálják az új anyagot hozzá kapcsolni. Az online olvasási stratégiák használata során gondolkodnak az olvasottakon, valamint a koncentrációjukat tudatosan igyekeznek fenntartani. Útvonalelemzésünk eredményei arra mutattak rá, hogy a kontroll és kidolgozó stratégiák minden online olvasási stratégia-típusra pozitív szignifikáns hatást gyakorolnak, és rajtuk keresztül az olvasás-szövegértési teljesítményt is szignifikánsan befolyásolják a problémamegoldó és támogató online olvasási stratégiákon keresztül (Chi-square = 9,066; df = 3; p = 0,028; CFI = 0,998; TLI = 0,985; NFI = 0,997; RMSEA = 0,035). Legerősebb közvetlen hatása a problémamegoldó online olvasási stratégiáknak figyelhető meg az olvasás-szövegértési eredményre. Kutatásunk arra irányítja rá a figyelmet, hogy a tanulók tanulási stratégiái nagymértékben meghatározzák az online szövegek feldolgozásának sikerét, ezért a hatékony tanulási és online olvasási stratégiák használatának tanítása és gyakorlása elősegítheti a magas szintű szövegértést az internetes platformokon és hozzájárul az eredményes egyetemi tanulmányokhoz.

A kutatást támogatta:A kutatást az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata (KOZOKT2021-16) és az OTKA K135727 projekt támogatta.

AZ 1997-ES TISZAVASVÁRI „KÜLÖNBALLAGÁS” – AZ ELSŐ SIKERES ISKOLAI SZEGREGÁCIÓS ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉSI ÜGY NEGYED ÉVSZÁZAD TÁVLATÁBÓL

Hain Ferenc, Balázs Anna

Budapesti Metropolitan Egyetem
KözTér – Tiszamenti Közösségfejlesztési Hálózat

Kulcsszavak: iskolai szegregáció; települési kontextus; roma-, proroma civil érdekérvényesítés

Kozma Tamásnak és munkatársainak köszönhetően Magyarországon is gazdag hagyománya van a régió-, a települési szintű oktatás-, az oktatásökológia-kutatásának. (Györgyi at al. 1995, Forray at al. 1992, Híves 2006, Kozma 1988)
Az előadásunkban a települési politikum (Arendt 1991, Bence 2005, Schmitt 1992, 2002) sajátosságai és a társadalmi integrációs deficit jelenségkörében értelmezzük egy jogérvényesítési „példaper” – a Tiszavasvári „különballagás” (Horváth 2023, Kóczé 1997) iskolai-, helyi intézményrendszeri és települési előzményeit, valamint rövid-, illetve középtávú hatásait egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei zsugorodó (Berglund 2020), atipikus, egykori szocialista iparvárosban. (Laki 2015)
A ’90-es évek derekán az iskolai szegregációval szemben elkötelezettebb kormányzat volt hatalmon. (Horváth 2023) A helyzet ebben a vonatkozásban is nagyot fordult azóta. Mégis azt gondoljuk, hogy érdemes a tágabb kontextust is figyelembe véve megvonni egy ilyen eset tanulságait.
Esettanulmányunkban ehhez dokumentum-elemeztünk: feltártuk a releváns települési közigazgatási dokumentumokat és az egyéb elérhető forrásokat, feldolgoztuk a városban röviddel a történteket követően évekig kutató Kemény-tanítvány, Lengyel Gabriella szociológus hagyatékát. A települési civil jelenlétünkhöz illeszkedő módon, részvételi akciókutatás (Udvarhelyi at al. 2019) keretében szólítottuk meg az egykori közvetlen érintetteket, a települési illetéseket és az akkortájt helyben dolgozó civil szervezetek munkatársait. Az Interpretatív Fenomenológiai Elemzés (IFE) módszerével gyűjtöttük és dolgoztuk fel (Rácz at al. 2017) az interjúkat, háttérbeszélgetéseket, egyfajta, az elemzési táv tekintetében talán szokatlanul hosszú perspektívájú hatásvizsgálatot (Bakó 2022) végezve.
A történtek kimeneteleként, úgy látjuk:
- „kimondhatóvá vált az addig kimondatlanul érvényesülő kirekesztés” a településen. (Lengyel 2013)
- A társadalmi feszültségek fokozódtak a városban, a roma és nem roma csoportok még élesebben fordultak szembe egymással, aminek hatására az integráció néhány helyben elkötelezettebb intézményi szereplője is végleg elfordult a romák integrációjának ügyétől.
- A történtektől nem függetlenül „a kétezres évekre a települési diszkrimináció a városfejlesztési politika szintjére emelkedett.” (Lengyel 2013)
- 2016-ban, a település Jobbikos vezetésének a meghívására az érpataki polgármester rendteremtési kísérlete ellen indított jogérvényesítés TASz-os ügyvivője, Boros Ilona fogalmazta meg e szavakkal a ’97-es történések kapcsán is érvényes belátást: „a romákat érintő legkomolyabb társadalmi problémák csupán jogi eszközökkel nem megoldhatók”.
Azt gondoljuk, hogy a munkánk és e fentebbi belátások gyakorlati jelentőséget igazán akkor kaphatnának, ha lenne az iskolai szegregáció elleni valódi politikai szándék. Ameddig nincs, a kapcsolódó tudományos és civil párbeszédhez szolgálhat adalékként az elvégzett munkánk - az alulnézeti, a jelenséget tágabb társadalmi összefüggésbe helyező perspektíva.

A kutatást támogatta:
Polgár Alapítvány az Esélyekért
Summa Artium Nonprofit Kft. – OSI

EGY MÁSIK KULTÚRA MEGISMERÉSE? KÜLFÖLDI HALLGATÓK MÚZEUMFOGYASZTÁSI SZOKÁSAI

Hegedűs Anita

Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: kultúra; felsőoktatás; múzeumandragógia

A külföldi hallgatók egyre növekvő számban vannak jelen a magyar felsőoktatásban és többféle elvárással, motivációval érkeznek hazánkba. Több kutatás is vizsgálta a Magyarországon tanuló külföldi diákok motivációs tényezőit, melyek többsége (Bajzát, 2015a; Bajzát, 2015b; Tóth és Kiss (2017); Böcskei et al., 2019; Hetesi & Kéri (2019) azt mutatta, hogy a külföldi hallgatókat egy új ország kultúrájának, oktatásának megismerése, az új kihívások, az ösztöndíj, a társas kapcsolatok építése, az alacsony megélhetési költségek, a nyelvtanulás lehetősége, valamint Magyarország geopolitikai helyzete is motiválja. A motivációk között hangsúlyos módon szerepeltek tehát a kulturális jellegű elvárások, egy másik ország kultúrájának megismerése. Ezen elvárás teljesítésére kiváló lehetőséget biztosítanak a múzeumok különböző állandó és időszaki kiállításaik és programjaik segítségével. A külföldi hallgatókat középpontba állító kutatások során megfelelő mélységű információ nem áll rendelkezésre azzal kapcsolatban, hogy a külföldi hallgatók mennyire használják ezeket az intézményeket, illetve ott milyen nyelvi környezettel találkoznak – noha bizonyos szerzők szerint kiváló lehetőséget jelentenek a múzeumok a külföldi hallgatók érzékenyítésével kapcsolatban (Koltai, 2021).

Kutatásunkban ezért arra kerestük a választ, hogy a Szegedi Tudományegyetemen tanuló külföldi hallgatók milyen mértékben használják a múzeumokat ezen kulturális jellegű igényeik kielégítésére: járnak-e múzeumba, egyetemi keretek között részt vesznek-e múzeumi órákon. Vizsgáltuk kulturális és gazdasági tőkéjüket, múzeumlátogatási szokásaikat, esetleges távolmaradásuk okait. Kérdőíves vizsgálatunk eredményeként arra a megállapításra jutottunk, hogy a külföldi hallgatók magas kulturális és gazdasági tőkével rendelkeznek és a magyar hallgatótársaikhoz képest nagyobb gyakorisággal látogatnak el múzeumba – ugyanakkor ez a látogatási gyakoriság nem túl erőteljes. Múzeumi jellegű kurzusokon és órákon kevésbé vesznek részt, ugyanakkor nyitottnak bizonyulnak ezen jellegű múzeumlátogatási formák irányában. Előadásunkban az említett kutatási eredményeket kívánjuk részletesen ismertetni.

A CIVIL SZERVEZETEK JELENTŐSÉGE A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZETEKBEN AZ ELMÉLET ÉS A GYAKORLAT TÜKRÉBEN

Hegedűs Judit, Miklósi Márta

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészeti Magatartástudományi Tanszék
Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: civil szervezetek; reintegráció

A büntetés-végrehajtási szervezet a fogvatartottak reintegrációjának elérése érdekében számos olyan tevékenységet ellát, amely meghaladja a klasszikus igazságszolgáltatás kereteit. A szabadságvesztés végrehajtása során prioritás annak elősegítése, hogy a fogvatartott fel tudjon készülni a szabadulása utáni, a társadalom elvárásának megfelelő önálló életre.

A büntetés-végrehajtásnak e célkitűzések elérése érdekében célszerű olyan módon alakítani tevékenységét, hogy a fogvatartottak testi és mentális egészségének fenntartása mellett mérsékelje a börtönbüntetéssel járó negatív hatásokat (Kőszegi 2010, 55; Lőrincz – Nagy 1997, 86). E feladatok ellátásában nagy segítséget jelenthet a civil szervezetekkel való együttműködés, melynek gördülékenysége érdekében kívánatos, hogy a szakemberek kölcsönösen megismerjék egymást, a közös kommunikáció mindkét félnél attitűdváltozáshoz vezethet (Csáki – Mészáros 2005, 114).

Előadásunkban a következő kérdésekre keressük a választ:

1. Miért van szükség civil szervezetekre a börtönök falain belül, ha a büntetés-végrehajtás mint az állam szervezete személyzettel, infrastruktúrával, költségvetéssel rendelkezik ahhoz, hogy elláthassa feladatait?
2. Milyen pedagógiai hozzáadott értékkel rendelkeznek a büntetés-végrehajtási intézetekben tevékenykedő civil szervezetek?
3. Hogyan tehető hatékonyabbá a büntetés-végrehajtási intézet és a civil szervezetek együttműködése?
4. Melyek a külsős programok bevezetésének dilemmái?

Az elméleti alapok bemutatása után áttérünk konkrét jógyakorlatok bemutatására, a zárt intézetek világából. Vizsgálódásunk során esettanulmányokat készítettünk, a civil szervezetek képviselőivel félig strukturált interjúkat vettünk fel, a projektjei két elemeztük abból a szempontból, hogy milyen pedagógiai alapelvek mentén koncipiálták, milyen módszereket alkalmaztak. Az egyik legaktívabb civil szervezet a büntetés-végrehajtás területén a Váltó-sáv Alapítvány, akik a közösségi bűnmegelőzési projektjük révén jó példát adtak arra, hogy a zárt intézeti világba miként lehet a kinti világban jól működő alternatív pedagógiai módszereket adaptálni, valamint az elsődleges, másodlagos és harmadlagos bűnmegelőzés komplexitását megvalósítani. Előadásunkban részletesebben bemutatunk egy közelmúltban megvalósuló jó gyakorlatot, amely újdonságként a coachingot, társasjátékot és egyéb innovatív eszközök biztosításával célozta meg a fogvatartottak társadalomba történő reintegrációjának elősegítését.

Irodalom:

Csáki A. & Mészáros M. (2005). Szociális munka a büntetés-végrehajtásban és az utógondozásban. *Esély*, (2), 95–114.

Kőszegi Sz. (2010). A fogvatartottak oktatása és képzése. *Börtönügyi Szemle,* (3), 55–62.

Lőrincz J.& Nagy F. (1997). Börtönügy Magyarországon. *Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága*.

Mészáros M. (2019). *A közösségi bűnmegelőzés modellje*. Kézirat, Budapest.

TANULÁSI ZAVARRAL KÜZDŐ 6. OSZTÁLYOS TANULÓK TELJESÍTMÉNYÉNEK KOMPONENSEI

Hegedűs Roland

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem - Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: tanulási zavar; OKM; tanulói teljesítmény

A tanulói teljesítményt több komponens befolyásolja, amiket meghatározni teljességében lehetetlen (Ceglédi és Máth 2013). A meghatározó tényezők között megkülönböztethetünk külső tényezőket, mint például az intézmény összetétele (Hegedűs 2020), pedagóguskar jellemzője vagy a tanuló családi háttere (Burnet és Lamert 2011). Belső tényezők között említhető többek között az egyén saját képességei, készségei esetleges fogyatékossága (Granocchio et al 2021). Kutatásunkban a tanulási zavarnak mindhárom kategóriája (32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet) szerepel (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia), amelyek a tanulás eltérő területein okoznak problémát (Csépe 2014, Polgárdi et al. 2018, Gerebenné 2019), így hatással lehetnek a kompetenciamérés eredményeire is. A tanulási zavarral küzdő gyermekek az SNI kategória legnagyobb csoportját teszik ki, akiknek a legnagyobb része integráltan tanul és részt vesz a kompetenciamérésen is, így a csoport vizsgálata több szempontból is lényeges (Mező 2022, Hegedűs 2023).

Kutatásunkban azt a célt tűztük ki, hogy a fenntartón (Pusztai 2009), családi háttéren (Fehérvári 2021) és a tanuló nemén (Marks 2008) túl feltárjuk azt, a 6. osztályos 2019. évi országos kompetenciamérés adatbázisa (99 615 fő, amiből 1771 fő tanulási zavarral küzd) adta kereteken belül milyen más tényezők (mint például otthoni tanulási környezet, tehetséggondozás, korrepetálás és különóra) befolyásolhatják a tanulási zavarral küzdő gyermekek kompetencia eredményeit. A kutatás során csoportosítottuk a három tanulási zavart (diszlexia, diszgráfia diszkalkulia és ezek halmozott előfordulása), valamint a többségi gyermekeket (tanulási zavarral nem küzdők), így annak a vizsgálatára is lehetőség van, hogy az egyes tanulási zavarok együttes elfordulása esetén milyen különbségek vannak a szövegértés és matematika eredményekben. A vizsgálatunkat SPSS statisztikai programmal végeztük, ahol ANOVA, kereszttábla és regressziós vizsgálóeljárást alkalmaztunk a változók között.

Eredményeink szerint a tanulási zavar típusa nagymértékben meghatározza a tanulók teljesítményét, valamint minél több tanulási zavarral rendelkezik a tanuló annál alacsonyabb lesz a teljesítménye a kompetenciamérésen. Azok a tanulási zavarral küzdő gyermekek, akik részt vesznek tehetséggondozásban, valamint külön órára járnak, azok magasabb eredményeket érnek el szövegértésből és matematikából. Eredményeink alapján elmondható, hogy nem minden tanulási zavarral küzdő gyermek kapja meg a számára szükséges szakmai ellátást, ezért az eredményeik nagyobb mértékben elmaradnak a többségi gyermekektől. Eredményeink alapján szükséges lenne, hogy minden gyermek megkapja a szükséges ellátást, ezáltal teljesítményük növelhető, így az oktatás minősége is javítható.

ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOS ÉS TÖBBSÉGI TANULÓK TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TANTÁRGYAINAK OKTATÁSA

Hegedűs Roland, Juhos Ágnes

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem - Pedagógiai Kar
Debreceni Egyetem, Vénkerti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Kulcsszavak: enyhe értelmi fogyatékos; természettudomány; általános iskola

A természettudományos tantárgyak napjainkban háttérbe szorulnak, csökkenő óraszámok, valamint tantárgyi összevonások jellemzők (Angyal 2020, Homoki 2021). A legtöbb kutatás a többségi gyermekek természettudományos oktatásával foglalkozik, míg gyakran megfeledkezünk arról, hogy hasonló problémák merülnek fel az enyhe értelmi fogyatékos tanulók természettudományos oktatásával kapcsolatban (Hegedűs 2023). Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók eltérő módszerekkel és eszközökkel taníthatók a sajátos jellemzőik miatt, ezért olyan tanítási metódus, ami többségi társaiknál célravezető lehet, az esetükben nem alkalmazható (Mesterházi és Szekeres 2019). A gyermekek motiválhatóságában is különbség van, mert míg a többségi tanulóknál a motiváció az osztályfok növekedésével csökken, addig az enyhe értelmi fogyatékosoknál a motiváció fenntartható és növelhető (Józsa és Fazekasné 2007).

A leírtak alapján kutatásunkban kettős cél fogalmazható meg. Egyrészről milyen különbségek vannak a többségi és enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára készült környezetismeret és természettudomány/természetismeret tantárgyak kerettanterveiben. Hogyan változott ezeknek a tantárgyaknak a kerettanterve 2012 és 2020 között. Másrészről, hogyan vélekednek a többségi pedagógusok és gyógypedagógusok a tanulók motiválhatóságáról és hogyan látják a természettudományos tantárgyak helyzetét.

Kutatásunkban kétféle vizsgálati módszert alkalmaztunk. Egyrészről dokumentumelemzéssel megvizsgáltuk az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknak és többségi tanulóknak készült 2012-es, valamint 2020-as környezetismeret, illetve természettudomány/természetismeret tantárgyak kerettanterveinek témaköreit. Másrészről interjús vizsgálatot végeztünk 13 olyan többségi pedagógussal és gyógypedagógussal, akik alsótagozaton (3 fő gyógypedagógus, 4 fő tanító), valamint felsőtagozaton (3 fő gyógypedagógus, 3 fő többségi pedagógus) természettudományos tantárgyakat tanítanak. A gyógypedagógusok elérése akadályozott volt, mert különnevelő intézményből kevés van, valamint a természettudományos tantárgyakat általában 1 fő tartja alsótagozaton és 1 fő felsőtagozaton.

A dokumentumelemzés alapján látható, hogy a két vizsgált év között csökkent a természettudományos tantárgyakra fordítható órakeret, sőt 1-2. osztályban megszűnik, ami a természettudományos nevelés kontinuitását megszünteti, ezáltal nehezen valósítható meg a természettudományos megalapozás, másrészről az enyhe értelmi fogyatékosoknál jóval kevesebb a témakör és azok ismeretanyagai is kevésbé mélyek.

Az interjúsvizsgálat alapján alsó tagozaton nincs nagy módszertani különbség, míg felső tagozatban az enyhe értelmi fogyatékosoknál megmarad a sokkal gyakorlatorientáltabb oktatás, valamint a gyermekek motivációja is jobban fenntartható, mint a többségi tanulóknál. A pedagógusok negatívan látják a természettudományos tantárgyak helyzetét, valamint segédeszközökkel való ellátottságát is, ezért ilyen irányban szükséges lenne változtatás akár rendszer szinten is.

FORRAI KATALIN MÓDSZERTANI ALAPELVEINEK KÖZVETÍTÉSE KÜLFÖLDI HALLGATÓK SZÁMÁRA

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás; ének-zenei képzés; tartalomelemzés

A nemzetköziesítést sürgető felsőoktatás kapcsán releváns kérdésként merül fel, hogy hogyan adható át a világ minden tájáról érkező hallgatók számára Forrai Katalinnak a kodályi elveken alapuló (Mészáros, 1988; Morva, 2011), óvodások ének-zenei nevelésével kapcsolatos módszertana. Melyek a hagyományosnak tekinthető magyar módszertan azon sarkalatos pontjai, melyeket külföldi óvodapedagógus-jelöltek számára is alapelvként kell átadni? Hogyan ragadható meg a hazai ének-zenei nevelés módszertana más kultúrkörnyezetből, nem Kodály országából érkezők számára?

Ezekre a kérdésekre is választ ad Forrai Katalin hagyatékából feltárásra került levelezés Hani Kjokó japán pedagógussal, fordítóval. 1967-68-ból és 1988-ból számos levél marad fenn Forrai Katalin kecskeméti archívumban őrzött (LFZE Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet Könyvtár ás Archívum) hagyatékában, melyek tartalomelemzése során feltárható, hogy milyen szakmai, módszertani kérdések foglalkoztatták a módszer adaptálására kész, magyar nyelven levelező japán Hani Kjokót és Forrai Katalint.

A levelek tükröznek olyan nehézségeket, melyek korunk más kultúrából érkező hallgatóinak képzése során is felmerülő problémák, mint például a különböző kultúrák gyermekdalainak a magyartól eltérő ritmus-, dallam- és mozgásvilága, a szociokulturális (társas viselkedésbeli) és pedagógiai módszertani kultúrabéli eltérések áthidalása. Egyúttal azt is megmutatja a levelezés, hogy Forrai módszertanának mely pontjai azok, amelyek minden nép gyermekeinek nevelésekor, az adott nemzet zenei kultúrájából válogatva következetesen megtarthatók. Például ideális hangmagasság megválasztása, a dallamilag egyszerű és letisztult formavilágú zenei anyag megtalálása, az élő zenei közvetítés jelentősége, a dalos játékok közösségi élménye, a kisgyermekek életkori sajátosságaihoz igazodó játékok.

A prezentáció során két adaptált mű tartalomelemzése, összehasonlító bemutatása —Forrai (1957): Ének-zene az óvodában (Singing and music in preschool) adaptációja; Forrai (1974): Ének az óvodában (Music in preschool) adaptációja— kvalitatív és kvantitatív adatokat is ad arra vonatkozóan, hogy hogyan valósulhat meg Forrai Katalin módszertanának átadása, illetve átvétele más kultúrák zenei anyagának felhasználásával.

PÁLYAKÉP ÉS SZAKMAI IDENTITÁS A KULTÚRAKÖZVETÍTÉS SZAKMAI KONTEXTUSÁBAN

Hegyi-Halmos Nóra, Gulyás Barnabás

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: kultúra közvetítés; közösségszervező; pályakép; pályaidentitás; szakmai identitás

A felsőoktatásban megszerezhető végzettségek tekintetében a népművelők, később művelődésszervezők, most a közösségszervezők azok, akiket főhivatású kultúraközvetítőnek képeznek. Lehetséges-e leírnunk a hivatásos kultúraközvetítő ideáltípusát? A professzionális kultúraközvetítőnek, közösségszervezőnek sajátos tudásra és kompetencia készletre van szüksége, ami túlmutat egy általános értelmiségi kompetencia készletén. Mi a státusza, szerepe a művelődésszervezőnek, közösségszervezőnek napjainkban? Létezik-e és leírható-e egy közös normakészlet, amelynek nyomán tevékenykednek a szakemberek? Hogyan gondolkodnak szakmai karrierjükről, jövőjükről? Milyen szerepre szocializálódnak közösségszervezés alapszakos tanulmányaik során? Milyen a közösségszervezői szerepkészlet és szerepkomplexum?

Kutatásunk alapoz a művelődésszervezők, kultúraközvetítők pályaképét vizsgáló korábbi kutatások eredményeire (Diósi, 1998; Hidy, 2001; Beke, 2001; Juhász - Márkus - Benkei-Kovács, 2021), valamint a pályaképet, szerepfelfogásokat, foglalkozási szerepeket vizsgáló szociálpszichológiai elméletekre és vizsgálatokra (Buda, 1997; Csepeli, 1997; Goffman, 1978, Ellis-Hogard, 2020).

Kutatásunk fókuszában a kultúraközvetítéssel, közösségekkel és különösen a fiatal korosztályokkal foglalkozó szakemberek szakmai identitása és pályaképe áll. Vercseg Ilona szerint egy szakma legitimációját az adja, ha van identitása, filozófiája és stratégiája (Vercseg, 2011), de ehhez szükség van a szakma közösség létrejöttére is. Az ifjúsági munka ugyan sikeresen intézményesült önálló tudományágként (Nagy et al., 2014) a fiatalokkal foglalkozó szakemberek körében, a szakma szélesebb társadalmi legitimációja egyelőre még várat magára. A professzió kialakulásának, illetve fejlődésének történeteiből sokszínű kép rajzolódik ki arról, hogy milyen tevékenységekből és cselekvésekből ered és ezt követően milyen irányokba halad az ifjúsági munka gyakorlata (Coussée, 2009; Devlin, 2012; Coussée & Willamson, 2019).

Kutatásunk egyik fő kérdése az, hogy a közösségszervezés alapszaknak milyen szerepe és lehetősége van a szakma fejlesztésében, identitásának kialakításában, és hogyan vélekednek minderről a leendő és gyakorló szakemberek. Ebből kiindulva egyrészt feltérképeztük a gyakorló és terepen dolgozó hivatásos kultúraközvetítők és közösségszervező szakemberek tapasztalatait, véleményét, másrészt megvizsgáltuk a közösségszervező szakra belépő és ott végzős évfolyamon tanuló hallgatók pályaidentitását és szerepfelfogását. Célunk továbbá a szakon oktató kollégák közösségszervező szakmával kapcsolatos pályaképének vizsgálata is, hiszen rendkívül fontosnak tartjuk azok szakmával kapcsolatos vélekedéseinek és attitűdjeinek a megismerését, akik a jövő közösségszervezőinek identitását alakítják a képzés során. A különböző célcsoportoktól nyert adatok segítséget nyújthatnak, hogy világosabb képünk legyen a közösségszervező szerepeiről, feladatairól, identitásáról, valamint adalékot jelenthetnek a képzés curriculumának fejlesztéséhez.

TANÍTÓK ÉS TANÁROK – SZUBJEKTÍV PEDAGÓGUSJÓLLÉT-ELEMEK VIZSGÁLATA

Hercz Mária, Pozsonyi Ferenc

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Neveléstudományi Tanszék
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: gondolkodáskutatás; pedagógusjóllét; tanítók

Az Európai Unió oktatásügyének neuralgikus pontja a pedagógushiány kezelése az Európai Készségfejlesztési Program megvalósítása érdekében (EPRS, 2020). A közismerten alacsony társadalmi megbecsültségű pálya megtartóképességét számos faktor befolyásolja, így a pedagógusok jólléte is. A téma kutatása az angolszász országokban kiterjedt, s időbeli átfedésben van a pozitív pszichológia és pedagógia térhódításával (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000; Seligman et al., 2009), mindazonáltal az értelmezési keretrendszer és a vizsgálati módszertan diverzitást mutat (Hascher & Waber, 2021). Kutatócsoportunk jóllétkutatásai a pedagógus-gondolkodáskutatás felől közelítik meg e komplex kérdéskört.

Kvantitatív kutatásunk a pedagógusjóllét három szubjektív elemét tartalmazza: a válaszadók hogyan ítélik meg elégedettségüket, intézményi kapcsolatrendszerüket és szakmai énhatékonyságukat, valamint kimutatható-e különbség háttérfaktorok tekintetében. Hipotézisvizsgálatainkat a tanítói almintán külön is elvégeztük, mivel korábbi kutatásaink alapján feltételeztük, hogy a tanítók nézetei sajátos mintázatot adhatnak a vizsgált kérdésekben. A kutatásban az egyik szerző 2007-ben használt, validált kérdőívét alkalmaztuk, melyből jelen elemzésben két kérdéscsoportot emeltünk ki, melyben az elégedettség (7 item), az intézményi kapcsolatok (4 item), és a szakmai énhatékonyság (12 item) összefüggéseit vizsgáltuk nyolc háttérváltozó bevonásával. Az online kérdőívet a 2021/2022. tanévben N=501 pedagógus töltötte ki (tanítók, általános iskolai és gimnáziumi tanárok, szakképzési oktatók). A minta nem reprezentatív, de válaszadói az ország összes régióját képviselik. A statisztikai elemzés IBM SPSS 23 szoftverrel készült.

A három vizsgált jóllételem tételeiből összesített mutatókat képezve megállapítható, hogy a teljes minta elégedettségmutatója rendkívül alacsony (M=2,7), ugyanakkor a pedagógiai énhatékonyság és az intézményi kapcsolatok minőségét közel hasonló eredménnyel, pozitívan (M=4,1) értékelik ötös skálán. A válaszadók leginkább pedagógiai céljaik és szakmai ambícióik megvalósulásával elégedettek, míg legrosszabbnak társadalmi státuszukat és anyagi helyzetüket ítélik. Az intézményi kapcsolatok megítélésében az anyagi helyzet, a vezetőséggel és a szülőkkel való viszony mutatkozik kiemelkedő befolyásoló tényezőnek. A megkérdezettek 85%-a tartja magas értékűnek azt a hatást, amit a tanulók fejlődésére gyakorolnak, a szakmai énhatékonyság szorosan, de alacsony értékkel korrelál az elégedettséggel és az intézményi kapcsolatokkal. A háttértényezők elemzésbe történő bevonása tovább gondolásra érdemes, szignifikáns különbségeket hozott. A tanítói alminta kapcsán megállapítható, hogy észlelt elégedettségük nem tér el a többi pedagóguscsoporttól, viszont szakmai énhatékonyságukat és intézményi kapcsolatrendszerüket szignifikánsan magasabbra értékelik. Ezen ellentmondás okainak feltárása, s a pedagógusképzés szakmai szocializációs és támogató szerepe további vizsgálatokat igényel.

A DEMOGRÁFIAI ÉS A SZOCIOÖKONÓMIAI STÁTUSZ MUTATÓINAK HATÁSA AZ ÁLTALÁNOS ÉNHATÉKONYSÁGRA ÉS AZ ÖNÉRTÉKELÉSRE KÖZÉPISKOLÁS FIATALOK KÖRÉBEN

Héjja Bella Emerencia, Páskuné Kiss Judit

Debreceni Egyetem, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Magyar Táncművészeti Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: önértékelés; énhatékonyság; művészeti középiskola

A személy viselkedését nagyban meghatározza, hogy hogyan vélekedik saját hatékonyságáról. Az énhatékonyság fogalma Bandura nevéhez köthető (1977, 1994), amely az egyén saját képességeibe vetett hitét, meggyőződését jelenti annak tükrében, hogy milyen mértékben képes adott cselekevést, feladatot sikeresen végrehajtani. Az énhatékonyság vizsgálata függ attól, hogy területfüggetlen személyiségvonásként definiáljuk (Nagyné, 2021), vagy olyan önmagunkról való vélekedésként gondolunk rá, amelyre jellemző a helyzet-/területspecifikusság és a fejleszthetőség. Az énhatékonyság többféle gyökérből ered, ezek a család, az iskola, valamint a társas kapcsolatok. A fiatalok saját tapasztalataik során fejlesztik saját énhatékonyságukat (Pastorelli et al., 2001).

A magas énhatékonyság-érzéssel rendelkező emberek képesnek érzik magukat a céljaik megvalósítására (Oláh, 2005), ezáltal magasabb önértékeléssel rendelkeznek (Zimmerman, 2000). Az, hogy az egyén mennyire érzi magát hatékonynak, meghatározza az önmagáról alkotott véleményét. Az énhatékonyság, az énkép, az önértékelés és az önbecsülés tehát nem válnak el élesen egymástól, azok folyamatos kölcsönhatásban állnak egymással.

Kérdőíves felmérésünket 2019-2020-ban végeztük 860 fő 9. és 11. évfolyamos zeneművészeti, képző- és iparművészeti szakgimnazisták, valamint általános tantervű gimnazisták részvételével az ország minden régiójában. Vizsgálatunk a fiatalok általános én-hatékonyságára, továbbá önértékelésére irányult, amelyeket összevetettük a demográfiai és a szocioökonómiai státusz mutatóival. Az általános énhatékonyság vizsgálatához a General Self-Efficacy Scale magyar változatát (Általános énhatékonyság skála; Martos, Szabó & Rózsa, 2006), míg az önértékelés méréséhez a Rosenberg Önértékelési Skálát (RSES-H) (Sallay et al., 2014) alkalmaztuk.

Az énhatékonyság vizsgálata során a demográfiai mutatók szerint a lányok és fiúk között eltérés mutatkozott, miszerint a fiúk magasabb énhatékonysági szintet mutattak. Az évfolyamok szerint is jelent meg különbség a vizsgálatban. A felsőbb évfolyamok énhatékonysági és önértékelési szintje is magasabb. A szülők iskolai végzettségének, valamint a család anyagi helyzetének a hatása is megmutatkozott mind az önértékelésre, mind az énhatékonyságra. Eredményeink szerint a magasabb végzettségű szülők gyermekei, valamint az előnyösebb anyagi helyzetben élő fiatalok magasabb énhatékonysággal és önértékeléssel rendelkeznek. Mindezek mellett az önértékelésre a családszerkezet is hatással van, a csonka családokban nevelkedők önértékelési szintje alacsonyabb.

A KÖZÉPVEZETŐ FOGALMÁNAK ÉS SZEREPÉNEK ÉRTELMEZÉSE SZAKIRODALMI ÖSSZEFOGLALÓ

Héreginé Nagy Márta, Rapos Nóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: szakmai tanulás; középszintű vezetés; középről vezetés

A tanárok szakmai tanulása szempontjából az intézményvezetőknek fontos szerepe van, ugyanis nagy hatással lehetnek és befolyást gyakorolhatnak arra, hogy a tanárok mit és hogyan tanulnak az iskolában (Leithwood 2006, 2010; Haiyan et al. 2016; Robinson, Lloyd & Rowe; 2008; Sagnak et al, 2015; Qian et al., 2017, Stoll et al, 2006). Teszik mindezt a formális tanulási helyzetek kialakításával, a szervezeten belüli bizalom építésével, illetve az egymás közötti tanulási lehetőségek megteremtésével.

Az oktatásirányítással és szervezetfejlesztéssel foglalkozó írásokban egyre nagyobb hangsúllyal jelenik meg a felsővezetés mellett a középvezetők szerepének értelmezése az iskolai folyamatokban. A „középvezetők" (middle leader, middle manager) azonosítása azonban nem csupán a formális, strukturális értelemben kerül előtérbe a kutatásokban, hanem rámutatnak az átalakuló szakmai tanulási folyamatban annak a szervezeti struktúrától független értelmezéseire is (Dinham 2016; Glover et al. 1998; Gunter 2001). A kutatásokat nehezíti azonban az a definíciós probléma, ami a középvezetők meghatározását jelenti. Az iskolák világában a középvezetés (mint csoport) helyett a hangsúlyt a vezetés középről (mint stratégia) koncepcióra (Leadership from the Middle) helyezik. Ez a nézőpont jól fémjelzi a terminológiában bekövetkezett változást, ami a menedzsmentről (middle managers) a vezetésre (middle leaders) helyezi a hangsúlyt. Gurr and Drysdale (2013) szerint a középvezetők meghatározása az iskola vagy iskolarendszer kontextusától és struktúrájától is függ, így az, hogy adott intézményben ki tekinthető középvezetőnek, az kontextusfüggő.

Egyre több olyan nemzetközi szakirodalom jelenik meg, amely vizsgálja az iskolákban „középszintűbb" vezetői munkát betöltő pedagógusok szerepét. Az iskolában betöltött szerepüket és szakmai fejlődésüket DeNobile (2018) vizsgálta, aki szerint a középvezetők a feladatukat a kapcsolatok irányításán keresztül látják el, hatékonyan kommunikálnak, vezetik a pedagógusok közösségét, és elősegítik a munkatársak közötti kapcsolati bizalom kultúrájának kialakulását (Edwards-Groves, Grootenboer és Rönnerman 2016). Korábbi kutatások kimutatták, hogy a középvezetők döntő szerepet játszanak a tanulók oktatási eredményeinek fejlesztésében, mert vezetői szerepüket az osztálytermekben és tanító kollégáik körében is gyakorolják (Grootenboer, Edwards-Groves és Rönnerman 2014; Harris 2005).

Az elméleti előadás célja értelmezni a „middle leader, middle manager" fogalmát nemzetközi szinten és a hazai köznevelési rendszerre nézve, feltárni és bemutatni a középvezető fogalmának és létének dilemmait általánosságban és hazai viszonylatban egyaránt. Ismertetni a középvezetők sokrétű tevékenységi körét, jelentőségüket, szerepüket és hatásukat az iskolában, mint szervezetben nemzetközi szakirodalom alapján.

DIGITÁLIS OKTATÁSI INNOVÁCIÓK VIZSGÁLATA EGY NEMZETKÖZI KUTATÁS TÜKRÉBEN

Holik Ildikó, Kersánszki Tamás, Sanda István Dániel

Óbudai Egyetem
Óbudai Egyetem
Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: digitális oktatás; módszertani újítások; nemzetközi kutatás

A COVID-19 időszakában az online oktatásra való átállás számos nehézséget okozott az oktatás résztvevői számára. A technikai akadályok leküzdését követően az oktatás módszertani megújítására volt szükség ahhoz, hogy a körülményeknek megfelelően a legoptimálisabb oktatásban részesüljenek a tanulók (Kanetaki és mtsai, 2021; Gormaz-Lobos és mtsai, 2022). Számos új, innovatív digitális oktatási módszer terjedt el a pedagógusok körében, sőt sokan új módszereket fejlesztettek ki ebben az időszakban, amelyek később sem tűntek el a pedagógusok eszköztárából.

Az előadás célja egy nemzetközi kérdőíves kutatás eredményeinek bemutatása, amely a pandémia alatti időszak online oktatásnak a mostani, jelenléti oktatásra gyakorolt hatásait vizsgálja, a különböző oktatási innovációkat térképezi fel, valamint az innovatív iskolák jellegzetességeit tárja fel.

Online kérdőíves kutatásunkat 9 európai ország 292 pedagógusa körében végeztük. Az alábbi hipotézist állítottuk fel: a vizsgált pedagógusok többsége a jelenlegi, jelenléti oktatásban továbbra is eredményesen használja az online oktatás során megismert és alkalmazott módszereket, tananyagokat és IKT eszközöket.

A kutatás eredményei igazolták hipotézisünket. A válaszadók 36%-a most már gyakrabban alkalmazza az IKT eszközöket, mint korábban, 28%-uk továbbra is alkalmazza az online oktatásban használt digitális tananyagokat, 14%-uk pedig saját digitális tananyagot készít (N=159). Számos innovatív oktatási módszert is alkalmaznak a munkájukban: a legtöbben a projektmódszert és a kollaboratív tanulást.

A kutatás vizsgálta azokat az újításokat is, amelyeket a pandémia ideje alatt a válaszadók találtak ki, vagy amelyeknek a megvalósításában meghatározó szerepük volt. 72 pedagógus utalt valamilyen intézményében alkalmazott oktatási innovációra, közülük 26-an neveztek meg konkrét újítást, amelyek elsősorban az online kommunikációra és a tananyagfeldolgozásra vonatkoztak (pl. digitális tankönyv, videók készítése, játékok, szimulációk). A bemutatott újítások elsősorban a digitális eszközök használatához, foglalkozások, tanórák tervezéséhez és megvalósításához kapcsolódnak, de a tanórákon kívüli tevékenységekben is fontos szerepük van, és elsősorban a tanulni tudás, a digitális és a műszaki kompetenciaterületeket érintik.

A kutatás adatai arra is rámutattak, hogy az oktatási innovációk kibontakozásával szoros összefüggésben áll a jó intézményi légkör, a környezettel való aktív együttműködés, a munkatársak részvétele az intézmény szakmai tevékenységét meghatározó döntésekben és az, hogy intézmény vezetése csapatként működik-e. Az innovatív iskolák kiváló lehetőséget teremtenek a résztvevőközpontú oktatási módszerek alkalmazásához.

A kutatás eredményei jól alkalmazhatóak a tanárképzésben és a pedagógus-továbbképzésben, mivel felhívják a figyelmet a digitális oktatás lehetőségeire és a különféle módszertani innovációkra, amelyek hatékonyabbá tehetik az oktatást.

MÉRHETŐ VÁLTOZÁSOK A 3. OSZTÁLYOSOK KÖRNYEZETISMERET TUDÁSÁBAN

Homoki Erika, Mata Emese

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Tanító- és Óvóképző Intézet

Kulcsszavak: környezetismeret; tudás

Sok helyről lehet hallani, hogy csökkent a környezetismeret tárgy óraszáma, mi lesz ennek a következménye? Ezt az újabb csökkenést a NAT 2020-as változatának bevezetése okozta, így minden idők minimumára csökkent az időkeret, már csak a 3-4. osztályban jelenik meg a tantárgy. Az általa közvetített szemléletformálás és látásmód kialakulására később kerülhet csak sor. Ez az irány nem felel meg a nemzetközi trendnek, ahol az óvodától a folytonos 12 évfolyam végéig terjedő Science oktatásra törekednek. A tananyag tartalom reformja időszerű volt, de az eltörlés nem egyenlő ezzel. A tantárgy több interjú alany véleménye alapján is a tanulni tanulás lehetőségét hordozza magában, közel áll a 6-10 éves korosztályhoz, erősen érdekli őket, hiszen ismerni szeretnék az őket körülvevő világot. A vizsgálataink ezért is fókuszálunk a tárgy változásaira, a változások tudásra gyakorolt hatására.

A mérésünk 3. osztályos mintán valósult meg országos lefedettségben 2022. tavaszán. Azért volt érdekes ez az évfolyam, mert ők még a 2012-es NAT szerint 1-4. évfolyam mindegyikén tanultak környezetismeretet. A mérőeszköz egy 2009-es méréskor került kialakításra (Hivatkozás, 2011), de jelenleg csak a környezetismeret tárgy tudáselemeit vizsgáltuk. A mérőeszköz kérdései a korábbi NAT 2007-nek feleltek meg, de a 2012-es NAT-ban is megtalálhatók voltak, sőt a 2020-ban is, csak más mélységben és részletességgel. A mérőeszközön azért nem változtattunk, hogy az eredmények összehasonlíthatók legyenek.

A 2022-es minta 2288 főt ért el. A mérést most 2023. tavaszán is elvégeztük, jelenleg a mérőlapok visszaérkezése zajlik, a kiküldött mintaszám meghaladja a 2600 darabot. Most azokat a 3. évfolyamos gyerekeket szólítottuk meg pedagógusaik által, akik már a 2020-as NAT alapján csak 3. osztályban kezdték el a környezetismeret tárgy tanulását. Az alap felvetésünk az, hogy a jelenlegi mérés majd még rosszabb eredményeket hoz, mint a 2022-es. A területi lefedettségben kritérium volt, hogy megyénként minimum két iskola és ötven fős mintaszámot érjünk el.

Felvethető, hogy az átlag csökkenése amiatt is lehetséges, mert sok minden már nem tananyag. A tanterv készítői szerint a más tárgyba való integrálással nem sérülnek a tudáselemek, nem vesznek el részletek. Feltételezzük, hogy ez nem így van, de mérésünkkel szeretnénk ezt igazolni is. A mérést végző pedagógusokkal interjút készítve (80 fő) kiderült, hogy a legtöbben nem csak heti egy órát tartottak környezetből, ami pozitív irányba torzíthatja a kapott eredményeket.

A rendelkezésre álló eredmények alapján elmondhatjuk, hogy 2009-hez képest a teljes mintán 7%-os csökkenés figyelhető meg 2022-ben, a két megyére nézve (BAZ, SZSZB), amelyet 2009-ben is vizsgáltak 10%-t meghaladó átlagromlás volt. A legrosszabb eredmények a gyakorlatorientáltabb témakörök esetében figyeltük meg, mint a lakóhelyismeret, ahol a negatív irányú változás értéke eléri a 30%-t. Területi lefedettség esetében pedig Veszprém és Békés teljesített a legrosszabbul.

A MUNKAMEMÓRIA, A VÉGREHAJTÓ FUNKCIÓK ÉS A FIGYELEMKONCENTRÁCIÓ JELENTŐSÉGE AZ AKTIVITÁS- ÉS FIGYELEMZAVAR DIAGNOSZTIKAI MEGKÖZELÍTÉSÉBEN

Horváth Dorottya, Harmath-Tánczos Tímea

Veszprém Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Tanulási Képességet Vizsgáló, Beszédvizsgáló, Szakértői és Rehabilitációs Bizottság
Szegedi Tudományegyetem Pszichológia Intézet Kognitív és Neuropszichológia Tanszék

Kulcsszavak: munkamemória; végrehajtó funkciók; figyelemkoncentráció; szülői megítélés; farmakoterápia; ADHD

A kutatás a munkamemória, a végrehajtó funkciók, a figyelemkoncentráció, továbbá a tanulók viselkedése tükrében tett szülői észrevételek diagnosztikai jelentőségének feltárására irányul. Vizsgálati eszközként egy saját összeállítású tesztbattéria került felhasználásra. A munkamemória mérésére az álszóismétlési, a hallási mondatterjedelem, a számterjedelem és a fordított számterjedelem teszteket használtuk, míg a végrehajtó funkciók megismerésé-re a betűfluencia, a szemantikai fluencia és az igei fluencia tesztek szolgáltak. A figyelmi működés mérésére a d2-R figyelemvizsgáló eljárás irányult, a tanulók viselkedéses jellemzőinek szülői megítélése kapcsán pedig a Conners Gyermek Magatartás Kérdőív kérdéseire adott válaszokat értékeltük. A vizsgálatban 71 fő aktivitás-és figyelemzavar diagnózissal rendelkező, ép intellektusú, 9-14 éves tanuló vett részt. Kiválogatásuk a gyermekpszichiátriai és szakértői bizottsági vizsgálati dokumentációk mentén valósult meg, a kutatásba történő bevonásuk vármegyei szakértői bizottsági vizsgálatok keretén belül történt. Csoportokat a nem, a társuló tanulási zavar fennállása, valamint a javasolt farmakoterápia megvalósulása mentén alkottunk. Az eredmények szerint a munkamemória, a végrehajtó funkciók és a figyelmi működés tekintetében mért teljesítmények összefüggésben álltak egymással, illetve a verbális munkamemória bejósolta a komplex munkamemória teljesítményt. A tanulók eredményei nem mutattak számottevő különbséget a nemek és a társuló tanulási zavarok fennállása mentén. A javasolt farmakoterápiában nem részesülő tanulók figyelmi teljesítménye szignifikánsan gyengébbnek bizonyult, mint azoké, akik szülei elfogadják a gyógyszeres megsegítést, a szülői értékelések azonban ezt a teljesítménykülönbséget nem tükrözték. A kutatási eredmények jelentőségét egyrészt az ép intellektusú, aktivitás-és figyelemzavarral élő tanulók végrehajtó funkciók és munkamemória terén nyújtott hiánypótló eredményei adják, másrészt a figyelmi működéssel és a társuló tanulási zavarral való kapcsolatuk, amelyek együttesen körvonalazzák a diagnosztikai eszköztár specifikálását. A javasolt gyógyszeres ellátás megvalósulásának és a szülők gyermekük viselkedésére vonatkozó meg-ítélésének összefüggései hozzájárulhatnak a kombinált terápia elfogadásához, továbbá a szülői elutasítás háttértényezőinek feltérképezéséhez.

ADALÉKOK AZ INTEGRÁLT NEVELÉSBEN RÉSZT VEVŐ TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT TANULÓK IDEGENNYELV-TANÍTÁSÁHOZ

Hosszu Tímea

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: idegennyelv-tanítás; integráció; tanulási akadályozottság

Az integráltan nevelt sajátos nevelési igényű tanulók aránya az elmúlt tíz év alatt 10 százalékponttal emelkedett, 73%-ra nőtt. Az együttnevelésben részt vevő sajátos nevelési igényű tanulók 11%-a (4598 fő) enyhén értelmi fogyatékos tanuló. Az ő idegennyelv-tanításukra vonatkozóan csekély adat áll rendelkezésünkre. Pilot vizsgálatunkkal ezt szeretnénk pótolni.

Online kérdőívünket az ország 14 megyéjéből töltötték ki nyelvtanárok (N=35). A válaszadók 91%-a állami fenntartású intézményben tanít általános iskolás tanulókat angol (71%), illetve német nyelvre (29%). Az adatok feldolgozását és elemzését IBM SPSS 20.0 program segítségével végeztük. Az adatokat leíró statisztikával, korrelációs vizsgálattal értékeltük.

Főbb kutatási kérdéseink: Hogyan vélekednek a nyelvtanárok a tanulásban akadályozott tanulók idegennyelv-tanulásáról? Ismerik-e a tanulók sajátos szükségleteit? Mennyire veszik figyelembe sajátos nevelési igényüket, hogyan alkalmazkodnak mindehhez a tanítás során?

Eredményeink alapján a nyelvtanárok 66%-a fontosnak tartja, hogy a tanulásban akadályozott tanulók tanuljanak idegen nyelvet, ugyanakkor határozottan csak 40%-uk támogatja, hogy mindez az együttnevelő iskolákban valósuljon meg. 94 %-uk szerint a nyelvtanítást úgy kell szervezni, hogy azt a tanulásban akadályozott gyermek ne teherként, ne teljesítményorientált tantárgyként élje meg. 63%-uk tartós átfogó tanulási problémaként tekint a tanulási akadályozottságra, 94%-uk elismeri, hogy ezek a tanulók több empátiát, türelmet igényelnek. 89%-uk ismeri a tanulók szakértői véleményének tartalmát, és 82%-uk értelmezni is tudja a leírtakat. Annak ellenére, hogy a pedagógusoknak csupán 11%-a támogatja a tanulásban akadályozott gyermekek idegennyelv-tanítás alóli felmentését, a tanulók több mint fele fel van mentve az értékelés alól, de a nyelvórákon részt vesz.

Korreláció vizsgálattal összefüggéseket kerestünk a nyelvtanárok tanulói szükségletekhez igazodó magatartásában. Azok, akik törekszenek a kollégáikkal való együttműködésre, jobban elismerik, hogy a tanulásban akadályozott tanulóknak több időre van szükségük az ismeretek elsajátításához (r_s =,608; p = 0,000), illetve fontosabbnak tartják számukra az idegennyelv-tanulást (r_s =,510; $p < 0,002$). Akik azt gondolják, hogy ne legyen teher az idegennyelv-tanulás, jobban értelmezik a szakértői véleményben leírtakat (r_s =,433; $p < 0,009$). Akik értik a szakértői véleményben leírtakat, változatosabb tanítási stratégiákat alkalmaznak (r_s =,539; $p < 0,001$). Szintén változatosabb módszereket alkalmaznak azok is, akik fókuszálnak a részképesség területek fejlesztésére (r_s =,604; p = 0,000).

A tanulásban akadályozott tanulók esetén a szerényebb nyelvi teljesítmények mellett hangsúlyosabb személyiségük, képességeik fejlődése. Tanításuk során figyelembe vehetők és beépíthetők az idegen nyelvi órákba a tanulók szakértői véleményében megjelölt fejlesztendő képességterületek. Az együttnevelés során erre kell a nyelvtanárok figyelmét felhívni.

DUÁLIS KÉPZÉSBEN VALÓ RÉSZVÉTEL ÉS AZ ELHELYEZKEDÉSI TERVEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Hörich Balázs, Tóth Kevin

Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal
Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal

Kulcsszavak: szakképzés; duális képzés; pályakövetés

A szakképzés 2020. évi megújítása erősíteni szándékozik a szakképzési rendszer azon célkitűzésének megvalósítását, ami a szakképzés és a gazdaság igényeinek nagyobb koherenciájának megteremtését tűzi ki. Az elmúlt időszakban viszonylag kevés információ látott napvilágot a szakirányú oktatásban részt vevő tanulói körről, illetve a duális képzésben résztvevők főbb mutatóiról (Györgyi, 2022). Az előadásban bemutatásra kerülnek a 2022.09.01 és 2023.08.31 közötti időszakban sikeres alapvizsgát tevő, valamint a szakirányú oktatásban és annak eltérő típusaiban részt vevő tanulók főbb jellemzői. A szakképzésben tanulók körében végzett felmérés elemzése során arra a kérdésre keressük a választ, hogy a duális képzésbe kapcsolódó tanulók hogyan értékelik szakmai képzésüket; a részvétel befolyásolja-e a majdani elhelyezkedéssel kapcsolatos ismereteket, illetve a tanult szakmában történő elhelyezkedésre vonatkozó rövidtávú terveket.

Az előzetes adatok szerint a duális képzésben részt vevő tanulók aránya a szakképző iskolásokat tekintve a 10. évfolyamon 78, a 11. évfolyamon pedig 79%. Az elektronika és elektrotechnika, a gépészet, a kereskedelem, az épületgépészet, a specializált gép- és járműgyártás, valamint a turizmus-vendéglátás ágazatba tartozó szakmák esetében magasabb a duális képzésben részt vevő tanulók aránya. A részvételi arányok viszonylag nagymértékben szóródnak az egyes vármegyék között, valamint a duális képzésben megszerezhető bruttó tanulói bérek is jelentős heterogenitást mutatnak. A szakképzésben tanulók körében felvett kérdőíves kutatás (NSZFH Szakképzési Pályakövetési Rendszer szakképzésben tanulókra vonatkozó kérdőíves vizsgálata) teljes mintájából az elemzésben a 16 évesek, illetve a végzős évfolyamok tanulóinak válaszait vizsgáljuk (N=12870). A felmérés első hulláma a 2021/22-es tanévre vonatkozik, de az előadás időpontjára már az új, 2023 tavaszán felvett második hullám eredményei is rendelkezésre állnak. Az első hullám adatai alapján kijelenthető, hogy mind a 16 évesek, mind pedig a végzős szakképzésben tanulók körében nagyobb arányban jellemző a duális képzésben való részvétel a szakképző iskolai tanulókra. Alapvetően pozitív vélekedések fogalmazódnak meg a duális képzéssel kapcsolatban, melyet a szocio-demográfiai és képzési jellemzők csak kismértékben befolyásolnak. Az elhelyezkedéssel kapcsolatos ismeretek, illetve a szakmával kapcsolatban kialakított, egyfajta elkötelezettséget mérő kompozit mutató magasabb értéket mutat a duális képzésben részt vevő tanulók körében. Ugyanakkor a tanult területre vonatkozó elhelyezkedési terveket a duális képzésben való részvétel nem, az iskolatípus viszont jelentősen befolyásolja: a technikumok tanulói inkább továbbtanulásban, a szakképző iskolák tanulói inkább elhelyezkedésben gondolkodnak. Az eltérések a végzés idejéhez közeledve azonban halványulnak és egyúttal a duális képzés pályán tartó befolyása is érzékelhető.

DUÁLIS KÉPZÉSBEN VALÓ RÉSZVÉTEL ÉS AZ ELHELYEZKEDÉSI TERVEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Hörich Balázs, Tóth Kevin

Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal
Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal

Kulcsszavak: szakképzés; duális képzés; pályakövetés

A szakképzés 2020. évi megújítása erősíteni szándékozik a szakképzési rendszer azon célkitűzésének megvalósítását, ami a szakképzés és a gazdaság igényeinek nagyobb koherenciájának megteremtését tűzi ki. Az elmúlt időszakban viszonylag kevés információ látott napvilágot a szakirányú oktatásban részt vevő tanulói körről, illetve a duális képzésben résztvevők főbb mutatóiról (Györgyi, 2022). Az előadásban bemutatásra kerülnek a 2022.09.01 és 2023.08.31 közötti időszakban sikeres alapvizsgát tevő, valamint a szakirányú oktatásban és annak eltérő típusaiban részt vevő tanulók főbb jellemzői. A szakképzésben tanulók körében végzett felmérés elemzése során arra a kérdésre keressük a választ, hogy a duális képzésbe kapcsolódó tanulók hogyan értékelik szakmai képzésüket; a részvétel befolyásolja-e a majdani elhelyezkedéssel kapcsolatos ismereteket, illetve a tanult szakmában történő elhelyezkedésre vonatkozó rövidtávú terveket.

Az előzetes adatok szerint a duális képzésben részt vevő tanulók aránya a szakképző iskolásokat tekintve a 10. évfolyamon 78, a 11. évfolyamon pedig 79%. Az elektronika és elektrotechnika, a gépészet, a kereskedelem, az épületgépészet, a specializált gép- és járműgyártás, valamint a turizmus-vendéglátás ágazatba tartozó szakmák esetében magasabb a duális képzésben részt vevő tanulók aránya. A részvételi arányok viszonylag nagymértékben szóródnak az egyes vármegyék között, valamint a duális képzésben megszerezhető bruttó tanulói bérek is jelentős heterogenitást mutatnak. A szakképzésben tanulók körében felvett kérdőíves kutatás (NSZFH Szakképzési Pályakövetési Rendszer szakképzésben tanulókra vonatkozó kérdőíves vizsgálata) teljes mintájából az elemzésben a 16 évesek, illetve a végzős évfolyamok tanulóinak válaszait vizsgáljuk (N=12870). A felmérés első hulláma a 2021/22-es tanévre vonatkozik, de az előadás időpontjára már az új, 2023 tavaszán felvett második hullám eredményei is rendelkezésre állnak. Az első hullám adatai alapján kijelenthető, hogy mind a 16 évesek, mind pedig a végzős szakképzésben tanulók körében nagyobb arányban jellemző a duális képzésben való részvétel a szakképző iskolai tanulókra. Alapvetően pozitív vélekedések fogalmazódnak meg a duális képzéssel kapcsolatban, melyet a szocio-demográfiai és képzési jellemzők csak kismértékben befolyásolnak. Az elhelyezkedéssel kapcsolatos ismeretek, illetve a szakmával kapcsolatban kialakított, egyfajta elkötelezettséget mérő kompozit mutató magasabb értéket mutat a duális képzésben részt vevő tanulók körében. Ugyanakkor a tanult területre vonatkozó elhelyezkedési terveket a duális képzésben való részvétel nem, az iskolatípus viszont jelentősen befolyásolja: a technikumok tanulói inkább továbbtanulásban, a szakképző iskolák tanulói inkább elhelyezkedésben gondolkodnak. Az eltérések a végzés idejéhez közeledve azonban halványulnak és egyúttal a duális képzés pályán tartó befolyása is érzékelhető.

MIND THE GAP: THE RELEVANCE OF RESEARCH TO EDUCATION

Illés Éva

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: research and practice; dialogue between researchers and practitioners; teacher education

The talk aims to address the question of the relationship between research and practice in education. The issue has long been a matter of debate (see Widdowson, 1984) due to the widely acknowledged gap between the two kinds of educational enterprise (McIntyre, 2005). Research shows that practitioners rarely read published research or engage in research (Borg, 2009). Teachers' practice is claimed to mainly draw on experience and discussions with other teachers, which renders research irrelevant for the teaching profession. The argument has been that because researchers depend on teachers for their empirical investigations, it is researchers who need teachers, rather than the other way round (Medgyes, 2017).
Although there are marked differences between the two groups of professionals in terms of their aims, modus operandi and discourse (McIntyre, 2005), there have been attempts to bridge the gap between them. The importance of teachers' knowledge, appraisal and application of theory has been stressed (Widdowson, 1984), together with steps that can be taken to begin and maintain a dialogue between teachers and researchers (McIntyre, 2005).
The brief overview of the literature will be followed by the discussion of the situation in Hungary. The questions addressed will include the hurdles in the way of actively engaging teachers and applying research in their practice as well as teachers' professional development. The contribution of teacher education to a dialogue and cooperation between the two types of educationalists will also be investigated.

References

Borg, S. (2009) English language teachers' conceptions of research. *Applied Linguistics*, *30*(3), 358–388.
McIntyre, D. (2005). Bridging the gap between research and practice. *Cambridge Journal of Education*, *35*(3), 357–382.
Medgyes, P. (2017). The (ir)relevance of academic research for the language teacher. *ELT Journal*, *71*(4), 491–498.
Paran, A. (2017). 'Only connect': researchers and teachers in dialogue. *ELT Journal*, *71*(4), 499–508.
Widdowson, H. G. (1984). The incentive value of theory in teacher education. *ELT Journal*, *38*(2), 86–90.

A kutatást támogatta:
Prepared with the support of the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences

A TANÓRÁN KÍVÜLI TANULÁS HAZAI TAPASZTALATAI (2013-2021)

Imre Anna

Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: tanórán kívüli tanulás; nemzetközi összehasonlítás; tanulói részvétel

Az ezredforduló után, az elmúlt két-három évtizedben, több országban is előtérbe került a tanórán kívüli tanulás kérdése: az tanulók motivációs problémáinak kezelése érdekében több országban is lehetővé tették a tanulók számára a kiterjesztett oktatást, azaz különböző délutáni iskolai szervezésű foglalkozásokban való részvételt, ami a szakirodalmi tapasztalatok alapján bár szerény, de jellemzően kedvező és gyakran tartós hatást jelentenek a tanulók számára (pl. Andrews, 2001; Eccles, 2005, Mahoney, 2005; Patall 2010, Christenson-Reschly, 2013; Huang, 2013;). Magyarországon közel 10 évvel ezelőtt, a 2013/2014-es tanévtől vált kötelezővé a délután 4-ig tartó foglalkoztatás biztosítása az általános iskolák számára. Az azóta eltelt időtáv lehetővé teszi, hogy ne csak egy kutatás keretén belül, hanem a hazai oktatási rendszer szintjén is megkíséreljük feltárni az ez idő alatt kialakuló hazai tendenciákat, megragadható eredményeket, ill. esetleges problémákat, összevetve néhány más ország törekvéseivel is.

A tanórán kívüli tanulási keretek igen sokféle módon, többféle igény szerint formálhatóak, mind a rendszer, mind a helyi oktatás szintjén, ezek áttekintése nem könnyű. A rendszerszintű elemzéséhez felhasználtuk az OECD egy, a kiterjesztett oktatás megvalósításához kapcsolódó modelljét, ami több ország tapasztalatainak összehasonlító elemzéséhez készült (OECD 2021). Ennek szempontjait figyelembe véve az előadás első részében az OECD megközelítésének (Radinger-Boeskens, 2021) segítségével három európai országgal (Ausztria, Portugália és Dánia) összehasonlítva mutatjuk be a tanórán kívüli tanulás hazai kereteinek néhány jellemzőjét.

Az előadás második részében a tanórán kívüli tanulás hazai, közel 10 éves tapasztalataiból mutatunk be néhány, rendszerszinten megragadható tendenciát, elsősorban az általános iskola vonatkozásában KIR és OKM adatok segítségével, a 2013-2022 közti időtávra. A bemutatás során kitérünk a tanórán kívüli idősáv kínálatának és a tanulói részvétel alakulására (pl. a napközi, a tanulmányi és a gazdagító foglalkozások), valamint a területi dimenzió és a társadalmi háttér szerepére a részvétel vonatkozásában. A tanulói részvétel mellett vizsgáljuk a pedagógusok részvételének alakulását, s kitérünk a COVID időszakkal kapcsolatosan megfigyelhető változásokra is. Az előadás keretén továbbá belül megkíséreljük azt is, hogy megragadjunk néhány tendenciát az eredményesség vonatkozásában is az OKM 6. és 8. évfolyamos tanulói kérdőív témához kapcsolódó adatainak elemzésével.

AZ INFORMÁCIÓS MŰVELTSÉG KUTATÁSA ÉS MÉRÉSE NÉMETORSZÁGBAN ÉS SVÁJCBAN

Juhász Márta

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: információs műveltség; digitális kompetencia; indikátor alapú elemzés

Az információk hatékony keresésére, megtalálására és felhasználására, valamint létrehozására és rendezésére való képesség a média szerepének megnövekedése által a 21. században elengedhetetlenné vált. Ez az információs műveltség már nem csak az információs szakemberek, például a könyvtárosok felé elvárás, hanem a tudásalapú társadalom minden résztvevője felé.

Az információs műveltség definíciója szerteágazó, folyamatos bővítésére, újabb szempontok bevonására kerül sor, és elválaszthatatlan a média-, illetve digitális kompetenciáktól. Az információs műveltséget alkotó kompetenciák fejlesztése iránti igény kielégítéséhez először fel kell állítani egy annak tartalmi összetevőiből álló rendszert, majd meg kell határozni egy mérési és értékelési eszközt, amely alapján a képzés és továbbképzés kidolgozható. Magyarországon még várat magára a diákok és hallgatók információs műveltségének mérésére szolgáló egységes modell kidolgozása, valamint annak a vizsgálati indikátorrendszernek a meghatározása, amely alkalmas lehet az adott társadalmi csoportok információs műveltségének mérésére, összehasonlítására és fejlesztésére. Szükség lenne egy megalapozott stratégiára és követelményrendszerre, amely segíthet a digitális megosztottság felszámolásában.

A tanulmány nemzetközi kitekintésként összehasonlító elemzéssel bemutatja két német nyelvű európai ország – Németország és Svájc – egész országra kiterjedő információs/médiaműveltségi kompetenciát mérő modelljeit, azok indikátorait, valamint az ezek alapján létrehozott mérőeszközöket, illetve javaslatokat a képzésbe történő beillesztésbe. Hazánkban is nélkülözhetetlen lenne az országosan egységes információs és médiaműveltség előmozdítására irányuló projektekhez megfelelően kidolgozott mérőeszközökkel történő új empirikus adatokat begyűjtése, elemzése, majd erre épülő képzések kidolgozása, mivel az információs műveltség egyértelműen a diákok és hallgatók sikerének kulcsa a napjainkban is folyamatosan fejlődő információs társadalom résztvevőiként.

HOW HUNGARIAN TEACHERS RESPOND TO MANAGING DISRUPTIVE STUDENT BEHAVIOUR BY COMPLEX INSTRUCTION PROGRAM

K. Nagy Emese, Aaron Adjei

Miskolci Egyetem
Eötvös Loránd Tudományegyetem European Doctorate in Teacher Education

Kulcsszavak: complex instruction; disruptive behavior; teachers

Providing all students in diverse classroom with the best possible learning opportunities is a significant pedagogical challenge. Complex Instruction Program is a pedagogical approach to promote equity in diverse classrooms (K. Nagy 2015, 2020).
The purpose of the presentation is to reveal how teachers react to students` disruptive behavior (DSB) in class (Adjei, 2022).
Secondary schools in Budapest were selected for the study. The focus is on teachers who use the complex instructional approach as classroom instruction and on teachers who do not use KIP (traditional approach). We show the effect of KIP on the students` behavior, as well as the reason why teachers do not use the method despite the positive effect (KIP) on students behaviour.
In the research the specific objectives are:
(i) to explore the factors that encourage both positive and negative responses that influence teachers` response to managing DSB
(ii) To understand why teachers use or do not use KIP as a method of instruction.
(iii) To investigate the impact of KIP as an approach to mitigate DSB
(iv) To explore teachers` experience of DSB
The following research questions with their associated sub-questions have been created to achieve the aforementioned aim and objectives:
Primary research question
(i) What are the perceptions of teachers` in using KIP as a method of instruction?
Secondary research questions
(i) What impact does KIP have on students` behavior and academics?
(ii) What are the challenges teachers encounter in using KIP?
(iii) How do teachers respond to student behavior in the classroom?
(iv) Why do teachers care for students regardless of their disruptive/unruly behaviours?
(v) What are the factors that result in negative reactions towards disruptive students?
(vi) What are the experiences of teachers with KIP?
The aforementioned research questions have been constructed to better understand how teachers perceive and respond to DSB in the classroom, guided by the study`s objectives and problem statement.
The benefit of this research is to help explore why teachers show concern (pull) for students regardless of their behavior and what factors result in teacher burnout (push) due to disruptive student behavior.

References

Adeji, A. A. (2022). The pull and push factors that influence Hungarian teachers' response to managing disruptive student behaviour. *Taní-tani conference*, Miskolci Egyetem
Nagy, K. E. (2020). Developing Undergraduate Students' Teaching Competences. *Acta Educationis Generalis*, *10*(2), 133–149.
Nagy, K. E. (2015). *KIP Könyv I-II.* [KIP Book I-II.] Miskolci Egyetemi Kiadó

AZ OKTATÓK INKLUZÍV GYAKORLATA A FELSŐOKTATÁSBAN

Kardos Dorottya, Kálmán Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: inkluzív felsőoktatás; inkluzív oktató; fogyatékossággal élő hallgatók

Az inkluzív felsőoktatás és inkluzív pedagógiai módszerek alkalmazása a felsőoktatásban egyre inkább kutatott témákká váltak, azonban kevés kutatás foglalkozik az oktatók feladataival, tanulási lehetőségeivel és az oktatói oldal bemutatásával. Az előadás célja egy nemzetközi szakirodalmon alapuló elemző áttekintés és elméleti munka bemutatása, amely az inklúzió szempontjából közelíti meg a felsőoktatásban dolgozó oktatók gyakorlatát.
A kutatás során az EBSCO és ERIC adatbázisokat használtuk a releváns cikkek gyűjtéséhez. Olyan cikkek kerültek kiválasztásra, melyeket 2010 után publikáltak és empirikus kutatási eredményeket tártak fel. Az 56 potenciális cikk közül 14 felelt meg a kritériumoknak. Az elemzés során kiemelt szempontok voltak: az inkluzív felsőoktatás szemlélete, a fogyatékossággal élő hallgatók támogatása, valamint az intézményi és oktatói megoldások.
A nemzetközi kutatások eredményei alapján megállapítható, hogy az inkluzív felsőoktatás sikeréhez szükség van komplex intézményi támogatásra, amely a fogyatékossággal élő hallgatók támogatására fókuszál, ugyanakkor figyelembe veszi az oktatók szakmai fejlődését is. Az intézmények által végzett felmérések az oktatók igényeit és szükségleteit azonosítják, majd a megfelelő képzéseket szervezik, amelyek segítik az oktatókat az inkluzív pedagógiai gyakorlatuk kialakításában. Az elért eredmények szerint a leginkább hatékony képzések olyan multidiszciplináris csapatmunkára épülnek, amelyben különböző területek szakemberei együttműködnek, inkluzív pedagógiai gyakorlatokat mutatnak be az oktatóknak, és a képzés végén lehetőséget teremtenek szakmai közösség kialakítására. Amennyiben formális képzés nem elérhető, az oktatók egyéni módon fejlesztik szakmai tevékenységüket. Konzultálnak az intézmény fogyatékosügyi szakértőivel, külső érdekvédelmi szervezetek szakembereivel, és támaszkodnak kollégáik tapasztalataira is. Emellett a fogyatékossággal élő hallgatókkal is konzultálnak a nehézségeik és szükségleteik feltárására, és olyan megoldási lehetőségeket kínálnak fel, amelyek mind az intézmény, mind a hallgató számára megfelelőek.

A BESZÉDTECHNIKA HELYE ÉS SZÜKSÉGESSÉGE A TANÍTÓKÉPZÉSBEN

Kelemen Márta, Bukovszki Katalin

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
Neveléstudományi Doktori Iskola
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Gyógypedagógus-képző Intézet

Kulcsszavak: beszédtechnika; tanítóképzés; beszédképzés

A pedagógusoknak munkaeszközük a hangjuk, ezért számukra létfontosságú volna, hogy képesek legyenek megfelelően használni és óvni hangképző szerveiket. Vajon a tanító szakosok képzésben milyen arányban jelennek meg a pedagógus(jelöltek) beszédképének tökéletesítését célzó tartalmak? A tanító szakos hallgatók részesülnek-e, a hangzó beszéd fejlesztésére irányuló oktatásban? A beszédfejlesztésre irányuló kurzusokat többségében nyelvész, logopédia szakos oktató, vagy egyéb végzettséggel rendelkező szakember tanítja? Melyik beszédtechnikai módszer a legelterjedtebb a tanítóképzés helyszíneinek beszéd-oktatásában? A tanítóképző szakok hallgatói képzésük során részesülnek-e hanghigiénével kapcsolatos ismeretek oktatásában? Ismernek-e beszédfejlesztéssel foglalkozó szakirodalmat a tanítók/tanító szakos hallgatók, amiket a mindennapokban is tudnak használni?

A fenti kérdések megválaszolására átfogó vizsgálatot végeztünk azokról tanítóképző intézményekben megjelenő kurzusokról, amelyek a leendő tanítók beszédének fejlesztésére irányulnak és hangjuk épségének megőrzését segítik elő. Kutatásunkban vizsgáltuk továbbá a már végzett tanítók képzési tapasztalatait a beszédfejlesztésére irányuló kurzusaik kapcsán, illetve a life-long learning fényében is.

Kvantitatív és kvalitatív itemeket tartalmazó kérdőívünket a válaszadók 2023 áprilisában töltötték ki online módon. Az eredményeket kvantitatív (Excell, SPSS) és kvalitatív szempontból is elemeztük.

A kérdőívet kitöltő 66 fő közül csak 39 válaszadó (59,1%) részesült (eddigi) tanulmányai kapcsán beszédfejlesztésre irányuló képzésben a tanítóképző keretein belül. 27 fő (40,9%) pedig (még) nem részesült a hangzó beszéd fejlesztésére irányuló képzésben. A beszédprodukció fejlesztésre irányuló kurzusok oktatóinak képzettségét tekintve csak 3 (7,7%) kurzus kapcsán kaptuk azt a választ, hogy logopédus tartja a beszédfejlesztésre irányuló tanegységet, ezen kívül gyógypedagógus, magyartanár, irodalomtörténész, nyelvész és tanító végzettségű oktatók vesznek részt a beszédprodukció fejlesztésében. A válaszadók közül 19 fő (48,7%) nem tudta milyen végzettségű oktató tartja/tartotta a beszédfejlesztő kurzusokat. A beszédfejlesztésre irányuló tárgyak módszertanának tekintetében Montágh Imre módszere fölényesen vezet a kérdőív válaszai alapján (13 fő: 33,3%). A vizsgált kurzusok keretein belül a tanítóképző intézmények jelenlegi/volt hallgatói elenyésző ismereteket szereztek egyetemi éveik során a hanghigiénéről: csupán 4 főnek (6%) a képzésében jelent meg a témakör. A beszédtechnikához kapcsolódó szakirodalmak ismerete is hagy maga után kívánnivalót: 4 kitöltő (6%) tudott szakirodalmat említeni a beszédtechnika kapcsán.

A vizsgálat bemutatása után összefoglalást kívánunk adni arra vonatkozóan, hogy milyen képzések állnak rendelkezésükre a pályán lévő pedagógusoknak annak érdekében, hogy tudatosan óvhassák meg hangjukat a hivatásuk támasztotta hangterhelés veszélyitől.

HANGHIGIÉNÉS TARTALMAK A BESZÉDTECHNIKÁBAN ÉS A LOGOPÉDIA SZAKOS HALLGATÓK KÉPZÉSÉBEN

Kelemen Márta

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kulcsszavak: beszédtechnika; beszédpedagógia; logopédusképzés; hanghigiéné, gégemasszázs

Hivatásos kommunikátor mindenki, akinek a foglalkozása megköveteli a hangzó beszéd aktív használatát: a színművészek, a politikusok, a médiumok megszólalói, az egyházi hivatások képviselői, a kereskedelemmel foglalkozók, de legfőképpen a pedagógusok. A pedagógusok körében számos hangprobléma fordul elő olyan tünetekkel mint a torokfájás, a szárazságérzés, a rekedtség, a hangkimerülés, az aphonia és az éneklés nehézsége (Rodrigues et al, 2013; Neves Pereira et al, 2015). A hanggal kapcsolatos tünetek a professzionális hanghasználóknak ebben a csoportjában és a pedagógia szakos hallgatók körében is gyakoribbak, mint a nem tanárok esetében (Rodrigues et al 2013; Simberg et al 2004).

A magyar kutatások is igazolják a nemzetközi adatokat, azonban a hathatós segítségnyújtás még várat magára. A pedagógusok hanghigiénés állapotának javítása preventív jelleggel megtörténhet már a pályára kerülés előtt a képzési tartalmak gondos kiválasztásával, illetve az életpályán átívelő tanulás színterein is; akár felvilágosítás/tanácsadás formájában, akár egyszerű hanghigiénés gyakorlatok elsajátítása során. A pedagógusképzésnek a beszéd szempontjából reflektált színtere a logopédusok képzése, ahol a hangzó beszéd tökéletesítésének lehetőségét több tanegység is biztosítja (Beszédtechnika, Beszédtechnika módszertan), ezért is alkalmas terep a jó gyakorlat kutatására, az egyszerű hanghigiénés technikák hatásvizsgálatára. A beszédtechnika foglalkozik azokkal a külső és belső rizikófaktorokkal, életviteli és hangkarbantartó technikákkal, amelyekre minden pedagógusnak szüksége lenne ahhoz, hogy a mindennapos hangterhelés támasztotta nehézségeket megelőzhesse, leküzdhesse.

Kutatásomban második és harmadik évfolyamon tanuló logopédia szakos hallgatók körében vizsgáltam (n=27), hogy a gégemasszázs könnyen elsajátítható hanghigiénés technikája rövid időn belül miféle hozadékokkal kecsegtet a hallgatók hangjának szubjektív megítélésekor. 2023 márciusában a VHI-10 (Vocal Handicap Index) és a VTD (Vocal Tract Discomfort Scale) kérdőíveket demográfiai, kvantitatív és kvalitatív kérdésekkel egészítettem ki és összehasonlítottam a célcsoportok kvantitatív (Excell, SPSS) és kvalitatív hangjellemzőit gégemasszázs előtt és után. Az eredmények kiemelkedő javulást mutattak már 20 perces intervenció után is. A mintából 63% érezte úgy, hogy nagy mértékű volt az izomtónus csökkenés a vállöv és nyak izmaiban; 74,1% nyilatkozott arról, hogy kellemesebbnek érezte a hangját; szintén 74,1% érezte erőteljesebbnek a hangját; 85,2%-nak lett rezonánsabb a hangja és 63% érezte úgy, hogy hanghasználata jelentősen könnyebb, erőlködésmentesebb lett a beavatkozás után.

A vizsgálati eredmények összefoglalása után, a jelenlévők saját élményen keresztül is megtapasztalhatják a gégemasszázs hatását; továbbá a kutatás további irányát kijelölve ismertetem a pedagógusok számára preventív céllal készülő, a pedagógiai hanghigiéné ismereteit összegző beszédtechnikai kiadvány fő tartalmi elemeit.

AZ ÓVODAPEDAGÓGUSOK ÉS A MESE KAPCSOLATÁNAK VETÜLETEI AZ ÓVODAPEDAGÓGIAI GYAKORLATBAN

Kerekes Valéria

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: óvodapedagógia; mese; módszertani gyakorlat

Az elmúlt két évtizedben érezhetően felértékelődött a mese, mesélés (mindennapi) otthoni és intézményes nevelésben betöltött szerepe. Nagymértékben nőtt az óvodáskorú gyerekeknek számára készült, hazai írók által szerkesztett mesekötetek és kortárs meseirodalmak száma.
A meséhez kötődő, azt módszertani eszközként felhasználó akkreditált képzések kínálata – az akkreditációs eljárás kezdetéhez képes – a többszörösére emelkedett.
A meseirodalmi és mesemódszertani sokszínűség lehetőséget nyújt(hat) az óvodapedagógusoknak abban, hogy bővítsék és kiegészítsék az alapképzésük során megszerzett ismereteiket, újragondolják a mindennapi gyakorlatban szerzett tapasztalataik milyenségét, hatékonyságát. Ugyanakkor találkozunk azzal (az újszerűnek is mondható) jelenséggel, miszerint a széleskörű képzési kínálatból kifolyólag az óvodapedagógusoknál megfigyelhető egyfajta „módszertani szorongás", ami a szakmaiságukban, professzionalistásban való elbizonytalanodásból fakad(hat).
Kutatásomban egy időszerű képet szeretnék kapni arról, hogy melyek azok az alapképzésben és egyéb akkreditált továbbképzéseken szerzett elméleti és módszertani elemek, az óvodás gyermek családjából jövő „mesei" hatások, illetve egyéb demográfiai tényezők (mint pedálul: életkor, pályán eltöltött évek, az óvoda jellege stb.), melyek leginkább hatnak az óvodapedagógusok mesét, mesélést érintő mindennapi tervező- és nevelőmunkájára. A kutatás kiemelt célja az óvodapedagógusok mesével kapcsolatos tudásának, attitűdjének többszempontú feltárása, a meséhez kapcsolódó módszertani sokszínűség bemutatása, egy lehetséges módszertani innováció megfogalmazása az alapképzés és a mindennapi óvodai gyakorlat szempontjából egyaránt. Főbb kutatási kérdéseim: Milyen tényezők mentén határozzák meg az óvodapedagógusok a mesét? Mi alapján választanak az óvodapedagógusok mesét a különböző tervezési szinteken? (éves terv, időszaki terv, tematikus- vagy projektterv, heti terv, napi terv, foglalkozásterv) Milyen módszereket preferálnak az óvodapedagógusok a mese nevelőmunkában való használatában? (direkt vagy indirekt) Miként vélekednek az óvodapedagógusok saját meseismeretükről? Hogyan építik be az óvodapedagógusok a – mesét középpontban helyező – különböző akkreditált képzések módszertanát a saját gyakorlatukba?
Előadásomban a tervezett kutatás (2023. szeptemberében véget erő) primer szakaszában végzett, kényelmi mintaválasztáson (N=70) alapuló, kérőíves vizsgálatának eredményeit szeretném bemutatni.

POPULÁRIS IRODALMI ALKOTÁS HATÁSA AZ OLVASÁSHOZ FŰZŐDŐ ATTITŰDRE ÉS A TANTÁRGYI ISMERET ELSAJÁTÍTÁSÁRA – EGY GIMNÁZIUMI KÍSÉRLET FONTOSABB EREDMÉNYEI

Kiss Dávid

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: irodalomtanítás módszertana; kötelező olvasmányok; olvasóvá nevelés

Bevezetés

Az utóbbi évtizedekben krízisét élő irodalomtanítás (vö. Kispál, 2019; Herédi, 2021) egyik olyan problématerülete, ahol pedagógiai innovációk és hagyományostól eltérő alternatív gyakorlatok implementálása vált szükségessé, az az olvasóvá nevelés és a kötelező olvasmányok, a kánon áthagyományozása, feldolgozása (vö. Kusper, 2019).

Az iskolában zajló oktató-nevelő folyamatban az irodalom szaktárgy tanítását nagymértékben a kronologikus elrendezettség mentén haladó, irodalomtörténeti beágyazottságú, ezáltal elsődlegesen a kanonikus, klasszikus szövegek feldolgozását fókuszba helyező modell határozza meg, háttérbe szorítva az olvasóvá nevelés és élményszerű irodalomoktatás célkitűzéseit szem előtt tartó, a populáris irodalom szövegeit is a tananyagba beemelő tanítási gyakorlatot, amely megoldást kínálhat a fentebb említett problémára.

A 2022/23-as tanév őszi félévében lefolytatott középiskolai kísérletünk – melynek legfontosabb tapasztalatait kívánom bemutatni – éppen ezért egy populáris regény tananyagként való feldolgozására épült.

Kutatási célok, kérdések, hipotézisek

A kutatás célja – melynek eléréséért változatos módszertani palettát alkalmaztunk – annak bizonyítása empirikus adatok értékelésével, hogy a tananyag részeként tárgyalt populáris irodalmi alkotások elősegítik a tantárgyi célkitűzések, elsősorban az olvasóvá nevelés megvalósítását. Gyakorlati jelentőségét így abban látjuk, hogy az eredmények és tapasztalatok hozzájárulhatnak egy, a kronologikus elrendezést felülíró, optimálisabb oktatást biztosító tantervi struktúra körvonalazásához az irodalomtanításban. Kutatási célunkat az alábbi hipotézisekben összegeztük:

1) Az oktatásban hagyományosan olvastatott klasszikus művek mellett a populáris olvasmányok hatékonyabban segítik elő a pozitív olvasói attitűd kialakítását a középiskolás diákoknál.

2) A tananyaghoz témájukban, narratív sajátosságaikban illeszkedő populáris irodalmi alkotások elősegítik a különböző szövegpoétikai jellemzők hatékonyabb megismerését.

3) A populáris irodalmi alkotásokat a középiskolás diákok a klasszikusoknál szívesebben olvassák kötelező olvasmányként.

Módszerek

Legfőbb kutatási módszerünk egy egyváltozós, természetes csoportokkal végzett kontrollcsoportos terepkísérlet (Szokolszky, 2020), amelyet egy hatosztályos gimnázium nyolcadik évfolyamán végeztünk el, a görög mitológia tanegység részeként. A kísérletet megelőzte egy kérdőíves felmérés a tanulók olvasási szokásairól, a kísérlet folyamán órai megfigyelések és diákok munkáin végzett tartalomelemzés, kimenetként pedig attitűdkérdőív, diákokkal készített fókuszcsoportos interjú és félig strukturált tanári interjú szolgáltatott adatokat, így a kvalitatív fókusz mellett kvantitatív módszertan is megjelent a módszertani trianguláció és a megbízhatóság növelése érdekében.

Várható eredmények

A kutatás során szerzett adatok előzetes áttekintése és a megfigyelések bíztatóak, a pozitív hatás kimutatható lesz, az adatok feldolgozása és értékelése azonban még tart.

SZÜLŐI BEVONÓDÁS A TANÍTSUNK MAGYARORSZÁGÉRT MENTORPROGRAMBAN

Kiss Dávid Mihály

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: mentorálás; szülői bevonódás

Mentorálás területén számos kutatás vizsgálta a jó mentor ismérveit, valamint a mentor és mentorált közötti kapcsolatot. (Bender, 2015) Kutatásomban a szülői bevonódás kérdéskörét vizsgáltam a Tanítsunk Magyarországért Mentorprogramban. Számos kutatás készült, ami arányosságot mutat a gyermekek sportolásába és iskolai tanulmányaiba való szülői bevonódás és a diákok teljesítménye, lemorzsolódása között. Mentorálás területén azonban ez a kérdés a mai napig feltáratlan. (Bender, 2015; Gyömbér, 2019) A korábbi kutatások alapján tehát azt feltételezhetjük, hogy a Tanítsunk Magyarországért program keretében történő mentorálás esetében is hatása van a családi háttér különböző összetevőinek. (Imre, 2019) Viszont mentorként töltött tapasztalataim alapján ezzel szemben azt feltételezem, hogy nem feltétele a szülői bevonódás a sikeres mentorálásnak. A kutatás empirikus részében félig strukturált interjúkat készítettem a Tanítsunk Magyarországért Mentorprogram vezető mentoraival. 16 mentornagykövettel készült interjú és került elemzésre. Továbbá elemzésre került 16 a mentorprogramban részt vevő gyerek szüleivel készült félig strukturált interjú is, melyet az MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtott végre, és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta. Ezen interjúkat Godó Katalin készítette és koordinálta a felvételüket. Ezen eredmények elemzése után mind a mentornagykövetek, mind a szülők véleményéből kiderül, hogy eltérés mutatkozik a szülői bevonódás mértékében, mentortól és gyerektől függően egyaránt. Minimális szülői bevonódás hiányában a mentornagykövetek szerint erősen csökken a mentorálás sikerességének esélye. Viszont megfigyelhető az is, hogy legtöbb esetben a szülők nem rendelkeznek sok ismerettel a programról, és sokszor nem is ismerik gyermekeik mentorait. A mentornagykövetek válaszaiból arra következtettem, hogy azok, akik bevonják a szülőket a mentorálás folyamatába, azok nem tudják elképzelni a folyamatot a szülők segítsége nélkül. Azok, akik viszont szülői bevonódás nélkül vagy minimális szülői bevonódással mentorálnak, úgy érzik, hogy így is tudnak sikereket elérni a gyerekek fejlesztésében. A kutatás eredménye segítséget nyújthat a jelenlegi és leendő mentorok számára, valamint a program vezetőségének és döntéshozóinak is egy tágabb képet ad a programba való szülői bevonódásról.

A kutatást támogatta:
Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ Oktatáskutató Gyakornoki Program, Debreceni Egyetem, MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport támogatásával jött létre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta

ADATBÁZIS A TÖRTÉNELEM OKTATÁSÁHOZ, I. (NAGY) ADATBÁZIS

Kiss Dávid Mihály

Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: történelem didaktika; adatbáziskezelés

A nemzeti alaptantervben már 2012-es kiadásában is szerepel a történelem oktatásnál az ikt eszközök bevonásának szükségessége, a 2020 as kiadásban pedig megjelenik az adatbázisrendszerek használata mind a tanárok mind a diákok részéről a történelem tanórák keretein belül. (NAT 2012, NAT 2020) Ennek ellenére jelenleg is azt tapasztalhatjuk, hogy a frontális oktatás marad előtérben és a digitális eszközök alkalmazása rendre elmarad. (Dahn 2017, Dárdai 2010) Jelenleg is számos adatbázis elérhető a tanárok és diákok számra viszont ezek nehezen bővíthetőek és a lekérdezési lehetőségek is korlátozottak. Valamint legtöbb esetben csak a lexikális elemeket tartalmazzák és nem fektetnek hangsúlyt az ok-okozati összefüggések feltárására, amelyek nagyban segítik a diákokszámára a tanegységek megértését. (Érsek 2011)

A kutatás empirikus részében 10-10 félig strukturált interjú készült történelem Tanárokkal és történelem tanárszakos hallgatókkal, a kutatásban vizsgálni kívántam, hogy lenne-e igény egy történelem oktatását segítő adatbázisra, valamint arra is, hogy a megkérdezettek véleménye alapján segítené-e ez a munkájukat. Továbbá kérdések között szerepelt, hogy milyen adatbázisokat ismernek, és milyen szintű az adatbázis kezelési kompetenciájuk. Természetesen ehhez szükséges volt az adatbázis elkészítése, ami a történelem lexikális elemeit tartalmazza, Uralkodók adatait háborúkat, csatákat, azokat lezáróbékék adatait, valamint további lexikális egységekhez tartozó táblákat. Az eredmények elemzése után azt kaptuk, hogy a megkérdezettek 80%- a egy 0–5-ig terjedő skálán legalább 4-esre értékelte azt a kérdés hogy milyen mértékben segítené a munkáját. Mivel pozitív értékeléseket kaptunk az adatbázis szükségességével kapcsolatban, elkészült a továbbfejlesztése.

A második empirikus kutatáshoz kidolgozásra került egy szakmódszertan. Amely tartalmazott óraterveket, ppt-előadásokat, és egy általam készített mérőeszközt, amely az átadott tudást mérte. Oktatásban is teszteltük az adatbázist a kísérleti csoport számára adatbázisrendszer gazdagított történelemórát tartottam míg a kontrol csoport számára hagyományos főként frontális elemekre épülő órát. Összesen 4 osztályban került a módszer tesztelésére összesen 62 diák töltötte ki az általam készített tesztet. Azt tendenciát mutatták az eredmények, hogy jobban teljesítettek azok a hallgatók, akik adatbázissal színesitett órán vettek rész. Emelet az tapasztaltam, hogy motiváltabbak és lelkesebbek, mivel hozzájuk közelálló digitális közeg segítségével sajátíthatták el az ismereteket.

Mindezeket összefoglalva, projekt segítséget nyújt mind az informatika, mind a történelem tantárgy oktatásához, és ugyanakkor fejleszti a diákok számítógépes gondolkodását és számítógépes problémamegoldási képességét egy olyan rendszer megépítésével, amely a tanulás- és tanításmódszertan területén is segítséget jelent.

A kutatást támogatta:

A kutatást az „Integrált kutatói utánpótlás-képzési program az informatika és számítástudomány diszciplináris területein” (EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00002) című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

AZ OLVASÁSI ÉS MATEMATIKAI KÉSZSÉGEK EGYÜTTES ONLINE FEJLESZTÉSE HÁTRÁNYOS HELYZETŰ, 3-4. ÉVFOLYAMOS TANULÓK FELZÁRKÓZTATÁSÁRA

Kiss Renáta, Szili Katalin, Ökördi Réka, Mokri Dóra

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet, Gyógypedagógiai Tanszék
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: olvasási és matematikai készségek; hátrányos helyzetű tanulók hátránykompenzálása; online fejlesztőprogram

A tanulás nélkülözhetetlen alappilléreit jelentik a fegyelmezett gondolkodás alapját adó matematika, valamint a biztos szövegértés előfeltételét jelentő olvasási készségek. Az ezeken a területeken belüli, korai lemaradás, illetve sikeresség mintegy determinálhatja a tanuló későbbi iskolai előmenetelének kudarcát vagy sikerességét (Csapó, 2012; Nunes, 2017). Számos a matematikai és olvasási képességek szeparált fejlesztésére fókuszáló kutatás felhívja a figyelmet a két képesség együttes fejlesztésében rejlő lehetőségekre, a fejlesztés transzferhatásának jelentőségére, valamint a folyamatos fejlesztés szükségességére is (Molnár & Hermann, 2022), mely a hátrányos helyzetű tanulók hátránykompenzálása szempontjából kiemelt jelentőséggel bír (Campbell et al., 2019).
Jelen kutatásunk egy korábbi, 2021-es tanévben rögzített olvasás-szövegértési, helyesírási, valamint matematikai gondolkodási számítógépesjáték-alapú fejlesztő program együttes alkalmazásának hatásvizsgálatát tűzte ki célul 3-4. évfolyamos, hátrányos helyzetű tanulók körében. A vizsgálat során kvázi-kísérleti modellt alkalmaztunk, az előtesztet egy 12 hetes fejlesztő periódus és utóteszt, majd egy fejlesztés nélküli 8 hetes periódus és a késleltetett utóteszt követte. A vizsgálatban összesen 115 hátrányos helyzetű tanuló vett részt, közülük 61 matematika, 48 olvasás fejlesztésben részesült, a fennmaradó tanulók a kontollcsoportot képezték. Eredményeink rámutattak arra, hogy a matematika fejlesztő feladatsoron belül a diákok az elő- és utóteszt (d=.16, t=-4.06 p=.00), és az utó- és késleltetett utóteszt között is szignifikáns teljesítménybeli különbséget értek el (t=-4.01 p=.00). A fejlesztő feladatsoron tapasztalható eredményeket nem befolyásolta az, hogy a tanulók részesültek olvasás fejlesztésben (d=.004). Az olvasás program esetében a kísérleti és kontrollcsoportos elrendezés során már az előtesztben közel egyharmad szórásértéknyi hatásméretet tapasztaltunk (d=.29). A tanulók elő- és utóteszten nyújtott teljesítménye között nem mutatható ki szignifikáns különbség (t=-.99 p=.33), míg az utó- és késleltetett utóteszt esetében igen (t=-3.79 p=.00). A teljesítménybeli különbség azoknál a tanulóknál volt jelentős, akik mind olvasásból, mind matematikából fejlesztésben részesültek (d=.17). A késleltetett utómérések kapcsán mind a matematika, mind az olvasás esetében bár a hatásméret csökkent, a tanulók teszten nyújtott átlagteljesítményében ez nem mutatott visszaesést.
Összességében elmondható, hogy a matematikai fejlesztés a vizsgált hátrányos helyzetű tanulók esetében hatékonynak bizonyult, viszont az olvasásfejlesztés hatása nem releváns a matematikai fejlesztés eredményességének szempontjából. Az olvasás fejlesztés esetében viszont hatékonyabb fejlesztés mutatható ki abban az esetben, ha a két képesség együttes fejlesztése valósul meg.

A kutatást támogatta:
A kutatást az OTKA K135727, illetve az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata támogatta (KOZOKT2021-16).

VERBÁLIS ÉS NONVERBÁLIS INDIKÁTOROK ÓVODÁS GYERMEKEK KREATÍV PROBLÉMAMEGOLDÁSI FOLYAMATAIBAN

Kiss Szilvia Piroska, Csíkos Csaba, Demeter Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet és Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Metakogníció Kutatócsoport
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Társadalomtudományi Tanszék

Kulcsszavak: rosszul definiált (ill-defined) probléma; óvodai viselkedéskategóriák; kreatív problémamegoldás; metakogníció

A kreatív problémamegoldás, vagyis az újszerű perspektívát és kreativitást igénylő problémahelyzetek megközelítése fontos kutatási terület folyton változó világunk kihívásainak, innovációinak tükrében (Mumford et al., 2018). A hazai neveléstudomány problémamegoldásra fókuszáló kutatói egyetértenek abban, hogy a fejlesztés érdekében a gyerekeknek minél korábban, tervezetten találkozniuk kell változatos, életszerű problémahelyzetekkel (Kontra, 1996; Csapó, 2003; Nagy, 2010; Molnár, 2016). A problémahelyzetek típusai közötti különbséghez képest meghatározóbbnak tűnik, hogy általános problémamegoldási stratégiák elsajátítása köré érdemes építeni a pedagógiai fejlesztő tevékenységeket (Merrotsy, 2017; Cheng et al., 2021).
Kutatásunk célja az 5-7 éves korosztály természetes viselkedésének megfigyelése, a viselkedéskategóriák kódolása, illetve az egyes viselkedéselemek előfordulási gyakoriságának értékelése volt játékos, rosszul definiált (ill-defined), kreativitásuk kibontakoztatásának teret engedő problémahelyzetekben (Kupers et al., 2019; Maker et al., 2023). Cheng és munkatársaihoz (2021) hasonlóan eltérő kontextusú problémahelyzetekkel dolgoztunk. A gyerekek kis csoportokban vettek részt a tevékenységekben, melyekről videófelvétel készült. A későbbiekben szintfelmérést szolgáló kategóriarendszer felállítását és kipróbálását három független szakértő struktúrált megfigyelései alapján végeztük, Bahar és Aksüt (2020) munkásságára építve, melyet a metakognitív folyamatok megfigyelése végett Whitebread és munkatársai (2007) által azonosított nonverbális indikátorok alkalmazásával és a kutatás folyamán szerzett tapasztalatokkal egészítettünk ki.
A kísérletben azonosított viselkedéselemek kategóriáit három nagyobb csoportba rendezhetjük. A három csoport megfeleltethető a Csíkos (2007) által leírt három nagy metakognitív stratégiaklaszternek. A tervezés folyamataihoz tartozik például a probléma megfogalmazása, a probléma elemeinek meghatározása. A problémamegoldás folyamatának nyomon követését valósítják meg az olyan tevékenységek, mint például a segítség kérése és nyújtása, míg az értékeléshez többek között a visszajelzésre várakozás, eredmény értékelése. Kutatásunk során a kategóriarendszer felállítása mellett az egyes viselkedéselemek előfordulási gyakorisága alapján azonosítottuk azokat a területeket, melyek a jövőbeni fejlesztő kísérlet fókuszába kerülhetnek.

A kutatást támogatta:
A kutatást az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

MILYEN MÉRTÉKBEN JELZI ELŐRE AZ ELSŐ FÉLÉVI EGYETEMI TELJESÍTMÉNY A DIPLOMASZERZÉST?

Kocsis Ádám, Molnár Gyöngyvér

Szegedi Tudományegyetem
Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás; lemorzsolódás; diplomaszerzés

Az egyetemi sikerességet meghatározó tényezők vizsgálata közel ötven éves múltra tekint vissza (Tinto, 1975; York et al., 2015; Li & Wong, 2019), ugyanakkor az egyetemek és hallgatók sokszínűsége, folyamatos változása miatt általános modellt alkotni nehéz (Clercq et al., 2017). Az első egyetemi félév, illetve az első 20 kredit megszerzése hallgatói szempontból bizonyult fontos lemorzsolódást megelőző tényezőnek (Díaz et al., 2021; Molnár et al., 2021).

Jelen kutatás célja az volt, hogy 1) egyetemi karonként építsünk fel egy kognitív és affektív tényezőket integráló akadémiai sikerességet prediktáló modellt, 2) meghatározzuk, hogy az első egyetemi évben nyújtott tanulmányi teljesítmény milyen mértékben jelzi előre a későbbi diplomaszerzést. Az elemzés alapját az SZTE-re 2017-ben frissen felvett hallgatók (N=3248) körében végzett empirikus kutatás eredményei, illetve e hallgatók tanulmányi előmenetelére vonatkozó követéses adatok (tanulmányi átlagok, megszerzett kredit, diplomaszerzés) adták (Molnár, 2019; Molnár & Csapó, 2020). A tanulmányok kezdetén monitoroztuk a hallgatók problémamegoldó és matematikai gondolkodását (25/83 item, α: 0,90/0,93; Molnár, 2019), szövegértését (82 item, α: 0,82; Hódi & Tóth, 2019), munkamemóriájukat (14 item, α: 0,72), valamint feltérképeztük tanulási stratégiáikat (117 item, α: 0,93; D. Molnár & Gál, 2019), érettségi eredményeiket, valamint szocio-ökonómiai háttértényezőiket. Az adatfelvétel az e-Dia rendszerén keresztül történt (Molnár & Csapó, 2019), 2x2 órán keresztül, önkéntes alapon. Elemzéseinket a strukturális egyenleteket (SEM) alkalmazó ellenőrző faktorelemzéssel (Confirmatory Factor Analysis, CFA) végeztük.

Az illeszkedési mutatók szerint egyetemi szintű modellt nem lehet létrehozni. A kari szintű elemzés szerint a TTIK hallgatóinál a felvételi pontszám és a matematikai képességek voltak a legnagyobb hatással a hallgatói teljesítményre (N=982; RMSEA=0,079; CFI=0,981; TLI=0,952; p<0,001; R2=0,391). Az első éves teljesítmény pedig 61%-os magyarázóerővel bírt a későbbi diplomaszerzés szempontjából. Az ÁJTK-n hasonló eredményeket kaptunk N=264; RMSEA=0,015; CFI=0,999; TLI=0,998; p<0,001; R2=0,209), bár az első éves teljesítmény kisebb mértékben magyarázta a diplomaszerzést (β=0,583). A Mérnöki Karon (N=223) szintén jelentős volt a matematikai képességek szerepe, bár a modell teljes magyarázóereje itt volt a legkisebb (RMSEA=0,053; CFI=0,992; TLI=0,979; p<0,001; R2=0,136). Ezen a karon az első évben megszerzett kreditek kiemelt fontossággal bírtak a későbbi diplomaszerzést szempontjából. A hallgatók gondolkodási képességének fejlettségi szintje, nem bizonyult jelentős előrejelző tényezőnek. Az első éves egyetemi teljesítmény pedig három kar esetén volt kiemelt hatású. A kutatás eredményei alapján meghatározott, az egyetemi sikerességet leginkább befolyásoló kulcsfontosságú tényezők azonosításán alapuló beavatkozási mechanizmusok lényeges építőkövei lehetnek a felsőoktatási lemorzsolódási arány csökkentésének.

A kutatást támogatta:
A kutatást az OTKA K135727 projekt és az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata támogatta (KOZOKT2021-16).

MENTÁLIS EGÉSZSÉG ÉS MÚZEUMI TANULÁS - POZITÍV ÉRZELMEK MOZGÓSÍTÁSA KULTURÁLIS TEVÉKENYSÉG HATÁSÁRA

Kolosai Nedda, Aggné Pirka Veronika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

*Kulcsszavak:*pozitív pszichológia és pozitív pedagógia; óvodások múzeumban; pedagógus hallgatók múzeumban

A pozitív pszichológia pedagógiai relevanciáját többen tárgyalták a pozitív pszichológia első évtizedében (Oláh, 2004; Reinhardt, 2009), ugyanakkor jelenleg a pedagógusokat és a gyerekeket pozitív pedagógiai kontextusban vizsgáló neveléstudományi kutatások száma kifejezetten kevés (Magyaródi & Harmat, 2020). A pedagógus hatékonysága szoros kapcsolatban van szakmai felkészültsége mellett, az érzelmek szabályozásának, a pozitív érzelmek megélésének és kifejezésének képességével (Oláh, 2021), általában a pedagógus személyiségével (Réthy, 2016). Kutatások szerint a többféle, diszkrét pozitív érzelem átélése kiszélesíti a gondolati és cselekvéses repertoárt, hosszú távú következménye, hogy pozitívan hat egyetemisták tanulási motivációjára (Linnenbrink-Garcia, et al., 2016), mentális és szomatikus egészségére, jóllétére (Fredrickson, 2021).
A kutatás célja annak tudományos igényességgel történő megmutatása, hogy a kulturális gyakorlatban való aktív részvétel (óvodások múzeumi tanulását középpontba állító, múzeumi helyszíneken tartott egyetemi kurzuson való részvétel) jelentősen megnöveli a pozitív érzelmek átélésének állapotát, a kontrollcsoport érzelmi állapotaihoz képest.
A kurzus elején és a kurzus elvégzését követően Diszkrét Emóciókat Vizsgáló Skála (Oláh, 2021) state és trait változatával vizsgáltuk a kurzus érzelemkiváltó hatását. A kurzus elején töltötték ki az online kérdőívet, majd személyes jelenlétben megfigyelhették egy komplex összművészeti alkotásként létrehozott múzeumpedagógiai foglalkozás megvalósítását. Négy hónappal később, töltötték ki újra a DES kérdőívet. Illesztett mintával hasonlítottuk össze a vizsgálati csoport és a kontrollcsoport eredményeit.
A Szorongás-, a Depresszió- és az Ellenségeskedés alskálák esetében a vizsgálati csoport átlag skálaértékei alacsonyabbak, a kontrollcsoport skálaértékeinél, azaz kevésbé igaz rájuk a negatív érzelmi állapot, a különbség nem jelentős. A Pozitív Érzelmek Alskála esetében (Öröm, Meglepődés, Érdeklődés alskálák) szignifikánsan ($p<0.5$) eltérnek a csoportátlagok értékei. Inkább igaz a vizsgálati csoportra ($N=98$), hogy a Múzeum a Legkisebbeknek! programban múzeumi kortárs grafikai gyűjteményekhez óvodásokat kapcsoló kurzus hatására pozitív érzelmeket mozgósítottak a résztvevők, mint a kontrollcsoport ($N=104$).
A több szálon futó kutatás jelentősége, hogy új múzeumpedagógiai módszertannal, társadalmi szükségletekre reflektálva, a résztvevőket új kulturális viselkedési formákra szocializáljuk. A kulturális gyakorlatokban való részvétel pozitív érzelmeket kiváltó hatásának tényekre alapozott kutatása pedig egyéni és társadalmi célokat egyaránt szolgál a neveléstudományban. A kulturális gyakorlatot követő többféle, diszkrét pozitív érzelem átélése kiszélesíti a gondolati és cselekvéses repertoárt, alapvető emberi erőforrásként értelmezhető, a pozitív érzések előnyökkel járnak a munka, az iskola, az emberi kapcsolatok egymással is összefüggő területein (Oláh, 2021; Fredrickson, 2001, 2021).

A kutatást támogatta: Készült az RRF-2.3.1-21-2022-00013 azonosítószámú „Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium” elnevezésű projektben, Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervének keretében, az Európai Unió Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközének támogatásával.

LMBT, AVAGY LÁTHATATLAN MAGÁNYOS BIZTONSÁGRA VÁGYÓ TIZENÉVESEK A MAGYAR OKTATÁSI RENDSZERBEN. NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN KIDOGOZOTT BEAVATKOZÁSOKKAL

Kormos Kevin, Rónay Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar- Eötvös Loránd Tudományegyetem Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: sokszínűség; LMBTQ; pedagógiai fejlesztés; szakpolitikai ajánlás

A magyar oktatáspolitika a társadalmi sokféleséget két irányból – kisebbségek jogi és társadalmi helyzetére összpontosítva, illetve multikulturális perspektívából – közelíti meg, elsősorban az etnikai sokszínűség és a társadalmi-gazdasági státusz kölcsönhatására összpontosítva. Szakpolitikai szinten az etnikai sokszínűség nyelvi fókuszú, szinte kizárólag etnocentrikus szemléletben jelenik meg a nyelvi kompetenciák fejlesztésére fókuszálva, habár találhatunk az oktatási intézményeket helyi közösségi térré alakító kezdeményezéseket is. A szexuális kisebbségek helyzetének javítása, a sokszínű, befogadó iskola e vonatkozású értelmezése és fejlesztése kevesebb hangsúlyt kapott, elsősorban helyi és civil kezdeményezésekre támaszkodott. A társadalmi viszonyulásban 2015-2019 között negatív fordulat - a korábban folyamatosan javuló tendencia visszafordulása - volt megfigyelhető (Paksi & Demetrovics 2021), és az LMBTQI+ közösséghez tartozó tanulók az iskolai zaklatás elsődleges célpontjai voltak (Sándor 2019). Noha a kifejezetten negatív politikai (kormányzati) légkör a helyzetet súlyosítja és a szexuális nevelést csaknem ellehetetleníti, illetve csonkítja (Holz et al. 2022), a társadalmi tendenciák nagyobb nyitottságot mutatnak az elfogadottság terén (Háttér 2021).

A 8 ország 1-1 egyeteme és iskolája (hazánkból a szerzők) részvételével megvalósuló Erasmus KA2 projekt célja olyan iskolai környezet kialakítása volt, amely szexuális irányultságra vagy nemi identitásra tekintet nélkül egyenlő feltételeket és ehhez megfelelő iskolai körülményeket biztosít. Ehhez több más kimenet mellett a projekt pedagógiai eszközöket is fejlesztett, amelyeket a projektben partneriskolákban kipróbáltak. Ehhez a kipróbálást megelőzően és azt követően is sor került a résztvevők attitűdvizsgálatára, amelyből következtetést lehet levonni a gyakorlatok alkalmazhatóságáról és rövid távú hatásairól. Természetesen ahhoz, hogy az eszközök bevezethetők és terjeszthetők legyenek, megfelelő fogadókészség is szükséges, amely érdekében a projekt EU és nemzeti szintű ajánlásokat fogalmazott meg.

Az előadás rövid áttekintést nyújt a projektről, annak fő céljairól és részletesen ismerteti az iskolák számára kifejlesztetett eszközökkel kapcsolatos tapasztalatokat. Ugyancsak bemutatja a hazai ajánlásokat, amely összeállítása a jelenlegi magyarországi kontextusra, politikai környezetre való tekintettel különös kihívást jelentett.

A kutatást támogatta:
Európai Bizottság - ERASMUS+: All Inc! Building LGBT friendly schools across Europe. 2020-1-NL01-KA201-064556

A NÉMET KISEGÍTŐ ISKOLÁZTATÁS REPREZENTÁCIÓJA A MAGYAR PEDAGÓGIAI PERIODIKUMOKBAN 1868 ÉS 1920 KÖZÖTT

Kovács Krisztina

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: kisegítő iskola; gyengetehetségű tanulók; iskolatörténet

A német kisegítő iskoláztatás genezisével foglalkozó nemzetközi kutatások (pl. Höck, 1979; Möckel, 2017; Ellger-Rüttgardt, 2019) több évtizedes múltra tekintenek vissza. Magyarországon leginkább a gyógypedagógia-történeti kutatásokban jelentek meg az enyhén értelmi fogyatékos tanulók elkülönített oktatásának kialakulásával foglalkozó írások (pl. Gordosné, 2001; Mesterházi, 2019). A témakör primer forrásokra épülő interdiszciplináris megközelítésű átfogó elemzése még kevésbé kutatott téma. A kutatás újdonságértékét adja, hogy a német iskolareformokat a vizsgált időszakban megjelenő magyar pedagógiai narratívák alapján elemzi.

A gyógypedagógia történetében elsőként számon tartott első kisegítő osztályokat, majd önálló kisegítő iskolákat Németországban hozták létre. Magyarországon a „gyengetehetségű", azaz mai fogalomhasználattal kifejezve az enyhén értelmi fogyatékos tanulók oktatása érdekében tett első erőfeszítések a 19-20. század fordulóján a leginkább modellnek tekintett német mintát követve jelentkeztek (pl. Gordosné, 2000; Hatos, 2015; Mesterházi, 1998). A tömegoktatás megjelenésével a hazai szakemberek a külföldi tapasztalatokból kiindulva keresték a megoldást a „gyengetehetségű" tanulók hatékony oktatására. Tanulmányozták a Németországban bevált módszereket. Külföldi tanulmányútjaikon szerzett tapasztalataikat hazai szaklapokban adták közre. A kutatás célja a német kisegítő iskola reprezentációjának vizsgálata a magyar szaksajtó alapján. Elemzi, hogy kik, milyen rendszerességgel és milyen szövegkontextusban közöltek írásokat a „gyengetehetségű" tanulók oktatására létrehozott német kisegítő iskoláztatásról.

A kutatás alapvető módszere a kvalitatív tematikus elemzésre épül a dualizmus korában Magyarországon megjelenő pedagógiai periodika elemzése által. A primer források között szerepelt a Néptanítók Lapja 1868-1920 között hetente, majd kéthetente és a Magyar Pedagogia című folyóirat 1900-1920 között havonta megjelenő számai. Mindkét pedagógus-lap folyamatosan figyelte a nemzetközi élet tudományos eseményeit, és rendszeresen közölt tudósításokat a vizsgált jelenségről.

Az elemzett forrásokban az 1890-es évekig elvétve találunk írásokat a „gyengetehetségű" tanulók oktatásáról, utána viszont jelentősen bővül a témával foglalkozó cikkek száma. A szerzők általában támogatóan írnak a kisegítő iskoláztatás szükségességéről, a német intézményfejlődési törekvéseket előnyösnek ítélik meg. Mindazonáltal a számos pozitívum kiemelése mellett a gyakorlati megvalósítás árnyoldalait tükröző hangok is beszűrődtek a szakmai diskurzusokba. A kisegítő iskolai pedagógiai mozgalom első szakaszának kibontakozásában ugyanazokat a társadalmi kohéziót erősítő demokratikus értékeket találjuk meg, amelyek napjainkban az inkluzív oktatásra jellemző elfogadó attitűd mögött húzódnak. A megvalósítást viszont más pedagógiai megoldások mentén tartották megvalósíthatónak.

NYELVI TUDATOSSÁG, NYELVTANI FOGALOMHASZNÁLAT 4. ÉS 6-OSZTÁLYOSOK KÖRÉBEN

Kovács Tibor

Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: anyanyelvi nevelés; metanyelvi tudatosság; nyelvtantanítás, funkcionális nyelvszemlélet

Bevezetés, problémafelvetés

Formát vagy funkciót, esetleg a szavak jelentéséről (is) tanítunk az alsó és felső tagozatos nyelvtankönyvekben? Másképp megfogalmazva: nyelvtant vagy nyelvhasználatot, nyelvi formát vagy funkciót közvetítünk elsősorban? A nyelvtani szabályok bemutatását középpontba állító tankönyvek háttérbe szorulásával párhuzamosan megjelentek a kommunikatív és funkcionális felépítésű, nyelvkönyvek szerkesztési, felépítési stílusát követő kiadványok.

Hogy megértsük az olvasott szövegeket szükség van nyelvhasználati és nyelvi tudásra, valamint a szöveggel kapcsolatos metanyelvi tudatosságra is. (Adamikné, 2006; Csépe, 2014).

A vizsgálat célja, tárgya és feltevései

Két területen vizsgáltuk a (meta)nyelvi tudatosságot, az összetett szavak szintjén, illetve a toldalékos szavakkal kapcsolatban. Mindkét témakör 4. és 6.-os anyag (is). A feladatok összeállításánál tankönyvi példaanyagot vettük alapul. Arra voltunk kíváncsiak melyik nyelvi terület elsajátítása, előhívása könnyebb a vizsgált célcsoport esetében.

A következő előfeltevésekkel éltünk akciókutatásunkban:

H1: A toldalékos szavak témakörében jártasabbak, több ismerettel rendelkeznek a felmérésben részt vevők, hiszen ez nem igényel mélyebb helyesírási nyelvtani ismereteket.

H2: Azok, akik meg tudják indokolni válaszaikat, illetve reflektálni tudnak – nyelvtani fogalmakat használva – feleltalkotó tevékenységükre, jobb eredményt érnek el a feladatlap megoldásában.

A mérőeszköz felépítése, módszerek

A vizsgálat módszere kevert: kvalitatív és kvantitatív. A feladatok típusa is kevert: műveletvégző és reflektáló. Vagyis a kijelölt feladatok megoldása mellett megállapításokat várunk a feladatokra vonatkozóan.

A 15 feladatból álló teszt az összetett és a toldalékos szavakkal kapcsolatos metanyelvi ismeretjellegű tudást méri. A megoldások implicit vagy explicit kifejtést igényelnek. A kérdések a szó formai és jelentésbeli elemeire is vonatkoznak.

Eredmények

Látható, hogy a toldalékkal kapcsolatos műveletvégzést igénylő feladatokban jobb eredményt értek el a tanulók. Ennek oka lehet, hogy a mondatok/szövegek által létrejött kontextus, a táblázatos forma könnyebb felismerési lehetőséget adott. A szóösszetételekkel kapcsolatos feladattípusokban kevésnek bizonyult az szemléltető példa analógiás produktivitásra ösztönző hatása.

A metanyelv nagyon fontos a szövegértésben, a nyelvi tudatosság kialakításában.

Következtetések

A nyelvtanórai tudáskonstruálás akkor lesz hatékony, ha a diák viszonyba tudja hozni a tanórán történteket saját nyelvi tapasztalataival és az ezzel kapcsolatos sematizálódó modellel. (Kugler, 2015)

A kutatás várható eredményei segíthetik az anyanyelvi nevelés és az idegennyelv-tanítás összefüggéseinek megértését, illetve új nyelvpedagógiai fogalmak kialakítását. A használt kvantitatív tartalomelemzés révén a vizsgálat hozzájárulhat az alsó tagozatos anyanyelvi módszertan, nyelvtantanítás fejlesztéséhez.

A kutatást támogatta:
KRE PK

INTERGENERÁCIÓS TANULÁS FELSŐOKTATÁSI KONTEXTUSBAN - EGY PILOT KUTATÁS TANULSÁGAI

Kovács Zsuzsa, Schiller Emese, Gulyás Barnabás, Dorner Helga

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás; intergenerációs tanulás; diskurzusanalízis

Az Erasmus+ 60, egy az Európai Bizottság Erasmus+ programjának, együttműködési célú stratégiai partnerségeket támogató pályázati lehetőségre létrehívott projekt, amelynek nemzetközi konzorciumban az ELTE PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet is résztvesz. A projekt egyik fő célkitűzése a 60 év feletti idős korosztályoknak szóló tanulási célú programok minőségének fejlesztése, külön kiemelten a nemzetközi mobilitási lehetőségekre és a felsőoktatási intézmények által kínálható programokra. A konzorcium cseh, horvát partneregyetemeinek közreműködésével egy intergenerációs műhelyprogramot hozott létre az ELTE koordinálásával. A műhelyprogram 2022. szeptember és december között a három országból összesen 40 időskorú és 53 egyetemi hallgató résztvevőt ért el.

Az intergenerációs tanuláshoz kapcsolódó sikerfaktorokra (Schiller, 2022) alapozott műhelyprogram tervezésekor a projektalapú tanulás (Duke et al., 2016) és a társirányítás/co-management (Carlsson & Berkes, 2005) elveit alkalmaztuk, mivel úgy véltük, hogy a projektek kidolgozásában és a projektmunkák létrehozásában megvalósuló együttműködés, interdependencia képes létrehozni a két generáció közötti sikeres és eredményes egymástól való tanulási lehetőségeket. Az idős és fiatal résztvevőkből vegyesen létrehozott csoportok egyetemen kívüli munkáját mentorok segítették, akik számos szempont mentén igyekeztek nyomon követni a csoportok működését. A műhelyprogram végén fókuszcsoportos interjúkkal igyekeztünk feltárni azt, hogyan reflektálnak a fiatalabb, valamint idősebb résztvevők a projekt- és társirányítás alapú intergenerációs tanuláshoz kapcsolódó tapasztalataikra.

Az előadás a feltáró vizsgálat eredményeit mutatja be és röviden összefoglalja a program során gyűjtött oktatói tapasztalatokat. A feltáró vizsgálatban 8 magyar idős felnőtt és 6 közösségszervező szakos hallgató vett részt. Az adatokat diskurzuselemzéssel (Krzyzanowksi, 2015) valamint az ATLAS. ti szoftverrel elemeztük.

A vizsgálat során az időskorúak esetében az alkalmazott módszertannal kapcsolatos leggyakrabban előforduló induktív elemek az előre meghatározott szerepek fontosságára (f=7), valamint a projekt témájának kiválasztása során nyújtott oktatói facilitás jelentőségére (f=8, 100%-os egyetértés) vonatkoztak. Ezen eredmények arra engednek következtetni, hogy a program során nyújtott oktatói támogatás döntő szerepet játszott ezen korosztály programmal kapcsolatos megítélésében. A fiatalabb résztvevők esetében a program módszerével kapcsolatos legközpontibb induktív elemek ugyancsak az előre meghatározott szerepek jelentőségére (f=6, 100%-os egyetértés), valamint a korábbi tapasztalatok fontosságára(f=3) vonatkoztak. Ezen eredmények azt feltételezik, hogy a fiatalabb résztvevők esetében a társirányításon alapuló projektmunka során a hatékony szerep-és feladatmegosztás mellett korábbi projektmunkával kapcsolatos személyes tapasztalat is fontos szerepet játszott.

A kutatást támogatta:
Erasmus+

A KÖZÉPISKOLAI TANÁR-DIÁK KAPCSOLAT JELLEMZŐI - EGY ETNOGRÁFIAI KUTATÁS TANULSÁGAI

Körtvélyesi Franciska

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: tanár-diák kapcsolat; antropológia; etnográfia

Számos kutatás alátámasztotta már, hogy a pedagógus és a tanuló kapcsolata meghatározó szerepet játszik a tanítási-tanulási folyamatban; arról azonban kevesebb információval rendelkezünk, hogy hogyan épül fel e viszony a mindennapok során, az iskolai gyakorlatban. Doktori kutatásom erre a kérdésre fókuszál - célom a középiskolai tanár-diák kapcsolat működésmódjának, jellemzőinek feltárása egy etnográfiai kutatás keretében. A kutatás első szakasza hat hónapig zajlott egy szakgimnázium 11. osztályában, 18 tanuló és hat pedagógus bevonásával. A konstruktivista paradigmára építve saját kutatói nézőpontom mellett kiemelten fontosnak tartottam a tanárok és diákok perspektívájának megismerését is, így a résztvevő megfigyelés és a dokumentumelemzés módszerének alkalmazása mellett egyéni interjúkat is készítettem a résztvevőkkel. A pedagógus és a tanuló kapcsolata komplex, nehezen leírható és meghatározható jelenség, amit vizsgálhatunk pszichológiai, rendszerelméleti, antropológiai vagy pedagógiai nézőpontból is. Kutatásomban az utóbbi két perspektíva dominált. A kultúrantropológia elméletei a kapcsolat kereteinek meghatározását tették lehetővé a szerepek, a performanszok, a hatalom, a test, az interakciók, a rituálék, a normák és szabályok, valamint a tér és az idő dimenziói mentén (Foucault, 1990; Goffman, 1959; Mead, 1973; Turner, 1997; Wulf, 2007), a pedagógia fogalmi készlete (pedagógus, tanuló, nevelés, tanítás, tanulás, tekintély, fegyelmezés, stb.) pedig a kapcsolat nevelési-oktatási viszonyként való értelmezését tette lehetővé (Falus, 2003; Knausz, 2013; Kron, 1997; Zrinszky, 2002). Kutatásom legfontosabb megállapítása az, hogy a korkülönbségből, generációs távolságból fakadóan vannak szemléletbeli különbségek a pedagógusok és a tanulók között, mégis több kérdésben is hasonló meglátásaik vannak a tanár-diák kapcsolatra vonatkozóan (pl. mindkét csoport fontosnak és szükségszerűnek tartja a hierarchiát). A hasonló nézetek ellenére azonban nem mondható harmonikusnak ez a viszony, mivel a tananyagon túl kevés párbeszéd zajlik a két fél között; a formális szerepek, valamint a hatalmi távolság következtében keveset kommunikálnak egymással a kapcsolatukat érintő tényezőkről (érzelmekről, problémákról, konfliktusokról), valamint nem jellemző a tudatos kapcsolatépítés sem. A pedagógus-tanuló viszonyt a tanárok által felvett pedagógusszerepek és az általuk kialakított keretek is nagyban befolyásolják, hiszen ezekhez kell igazodniuk a diákoknak. Egyértelmű szerepek, normák, szabályok és rituálék esetén kiszámítható és biztonságos keretbe helyezkedik a kapcsolat, miközben a szerepek keveredése, a gyakori szerepváltogatás, valamint a szabályozó keretek hiánya viszont kiszámíthatatlanná teszi a tanár viselkedését, ami bizonytalanságot okoz a tanulókban és így negatívan hat a tanár-diák kapcsolatra is. E megállapításokat, valamint a kutatás további eredményeit az előadás során példákkal alátámasztva fogom bemutatni.

THE RELATIONSHIP OF FLUID INTELLIGENCE WITH GENDER AND EDUCATION

Lakatos Kristóf, Hegyi Mónika

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Kiss Zenede Alapfokú Művészeti Iskola intézményvezető-helyettes

Kulcsszavak: fluid intelligence; gender differences; self-determination theory

Based on the population distribution model (Versace et al., 2021) and the theory of greater variation characteristic of men (Lehre et al., 2009), the average intelligence by gender is the same, only in the case of extreme values (the best and worst performing 11.4%) is the proportion of men higher. Fluid intelligence is not associated with the level of education, because education is primarily related to crystalline intelligence (that is related to the amount of learnt materials), so it is argued that it is not related to fluid intelligence, that is more like an ability to make systems and patterns (Johnson et al., 2008). Even though cognitive factors are important in the school context, it is argued that the difference between the level of school performance between genders (Reilly et al., 2019) are the effect of affective factors (like anxiety, the special form of anxiety, test anxiety (Sarason, 1950) and motivation). Therefore it is argued that there is no difference in the level of fluid intelligence between the genders (Hyphothesis 1, H1) and that fluid intelligence is not related to educational level (Hyphotheses 2, H2) It is attempted to examine these statements using the SPM (Standard Progressive Matrices, Acosta et al., 2019) measuring fluid intelligence with 60 items. This assessment is culturally independent and it is not biased by the interest of the fillers. The 60 items are progressively higher in the level of difficulty. The data collection was concluded in the spring of 2017 with 104 participants (47 females, 57 males, Mage: 23.98 years SDage: 4.70 years), both of the two hypotheses were confirmed (H1 and H2 accepted): there is no difference between the average of fluid intelligence by gender (t(103)=1,111, p=.840), and it is not associated with education (r(102)=0,113, p=.113). Future steps and limitations will be discussed as well as the possible explanation of the difference in school performance between the genders. It is argued that affective factors like anxiety which can be reduced by a motivational method in the context of Self-Determination Theory of motivation (Ryan & Deci, 2017).

THE PREDICTION OF TEST ANXIETY AND READING COMPREHENSION ON SCHOOL PERFORMANCE

Lakatos Kristóf, Hegyi Mónika

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Kiss Zenede Alapfokú Művészeti Iskola intézményvezető-helyettes

Kulcsszavak: test Anxiety; reading comprehension; school performance

It is longly argued that the educational system generally emphasizes verbal abilities in terms of every subject. A generally accepted explanation that the reason behind it that the teaching method is predominantly based on reading and writing comprehension skills (Brenchlay et al., 2018). It is argued that therefore Language anxiety (Simsek & Dörnyei, 2017) is a key issue not just for the performance of language acquisition but through test anxiety, which is a special form of anxiety in the context of Specific Anxiety Theory, manifested in exam situations (Sarason, 1950), all of the other subjects as well. With 1518 participants (782 females, 736 males, Mage: 21.76, SDage: 65.45) from the Input Measurement of University of Szeged, Szeged, Hungary, 2021 autumn, it is argued that the level of anxiety has a positive relationship with reading comprehension which is related and predicts all of the results of other subjects (Hungarian, Mathematics, History, Language and Elective subject). The participants were included from all of the 13 faculties of the University. The assessment included an anxiety questionnaire (Children Test Anxiety Scale, CTAS, Wren & Benson, 2004), a reading comprehension test and tests of five academic subjects measuring the results in percentage. The Hypothesises follow. H1: Anxiety predicts the results of the reading comprehension $F(1, 1351) = 6.42$, $p = .01$, $RAdj2 = .05$ (H1 accepted). H2: reading comprehension correlates with the results of other subjects eg. Mathematics: $r(1451) = .37$, $p < .001$ (H2 accepted). H3: reading comprehension predicts the results of other subjects, e.g. Elective subject: $F(1, 1435) = 129.03$, $p = .01$, $RAdj2 = .08$ (H3 accepted). All of the hypothesises are accepted. It is argued that in an intrinsically motivational context, the level of anxiety has a higher level and changed the direction of relation with the results of the subjects, therefore decreasing the level of anxiety in motivational circumstances can improve the results. An alternative explanation (like providing a headset) is also discussed.

JOHN DEWEY FILOZÓFIÁJA A DIGITÁLIS NEMZEDÉK KÖRNYEZETI NEVELÉSÉBEN

Laczikó Luca Sára

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: John Dewey; digitális generáció; környezeti nevelés

Jelenleg a digitális média fénykorát éljük, mely áthatja a fiatal generációk gondolkodásmódját felváltva ezzel a megelőző generációk felfogását, gondolkodását és tanulási mintáit. Az internet térnyerése számos negatív hatás mellett pozitív következményekkel is jár, melyekre külön kitérek. Kutatásom két hipotézis mentén rajzolódik ki, mely a lényegesebb fogalmak tisztázását követően a környezettudatos nevelésre összpontosul. Célom, hogy fontosabb reformpedagógiai törekvések mentén világítsak rá a környezettudatos gondolkodásra, és az ezek megteremtéséhez szükséges nevelési gyakorlatok jelentőségére. Valamint hangsúlyozom az új pedagógiai módszerek alkalmazásának alternatíváit a digitális médiában. Egyrészt azokra a nevelésfilozófiai alapokra kívánok rávilágítani, amelyek révén a kortárs reformpedagógiai műhelyek tudományos eredményei megfelelő módon integrálhatók a fenntarthatóságra nevelés metodikai rendszerével kapcsolatos koncepciókba; másrészt arra kívánok rámutatni, hogy az olyan, a környezeti nevelés problematikáját fókuszba helyező programok, mint amilyen a globális nevelés stratégiája, miért találnak kedvező táptalajra a digitális média teremtette nyitott művelődési térben. E kettős célkitűzés jegyében kívánom igazolni két alapvető feltevésemet is: (1) a pragmatizmus nevelésfilozófiája, kiemelten is John Dewey munkássága kitűnő elméleti és módszertani alapokat kínál a fenntarthatóságra nevelés módszertani elveinek kidolgozásához; (2) a digitális kommunikáció teremtette új médiatér gondolkodásra, nyelvre és magatartásformákra gyakorolt hatása kedvező kulturális és társadalmi környezetet teremt a környezeti nevelés hatékonyabbá tételéhez. Kutatásom első része tartalmazza az alfa generáció szülötteinek vizsgálatát a tanulási és megismerési szempontokat szem előtt tartva. A második fejezetben a projektpedagógia nevelésfilozófiai alapjaira kívánok rávilágítani, mely a környezettudatos gondolkodás szempontjából rendkívül lényeges. A következő részben a globális nevelés paradigmájának bemutatásával foglalkozom, mely mára oktatáspolitikai programok fő témájává vált. Mindezek alapján az alábbiak vonhatók le: John Dewey iskolafelfogása, átfogó szemlélete egy lehetséges utat mutathat arra, hogyan szabadítható ki az iskola elkülönült helyzetéből, hogy az a való életre felkészítő, a – virtuális és fizikai – közösségi életben eligazodást segítő és korunk kihívásaira megfelelően reagáló hellyé válhasson. Az interaktív, tevékenységalapú, cselekvés- és tanulóközpontú módszerek gyökereit ugyanis, melyek mind a médiatudatosságot, mind fenntarthatóságra nevelést, mind a globális felelősségvállalást célzó nevelés elsődleges eszközeit, alapvető módszereit jelentik, Dewey átfogó nevelésfilozófiájában találhatjuk meg. Nevelésfilozófiai elvei alapján az iskola kis társadalmi közösségként segítheti a fiatalok individuális képességeinek kibontakozását, egyúttal érzékeltetve tevékenységeik társadalmi összefüggéseit, a társadalomban való aktív és tudatos részvételre ösztönözve.

A TANÁROK JÓLLÉTÉNEK SZEREPE A GYÓGYPEDAGÓGIÁBAN

Ladnai Attiláné

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus

Kulcsszavak: jóllét; mentális egészség a gyógypedagógiában; SNI tanulóik hatékony tudásának elősegítése

Jelen munka a mentális egészség fontosságára hívja fel a figyelmet a sajátos nevelési igényű tanulókat oktató szakemberek körében.

A tanulmány elméleti háttere számos kiemelkedő kutató munkájában gyökerezik, köztük:

- Darling-Hammond és Bransford (2005), akik különböző megközelítésből hangsúlyozták a tanárok meghatározó szerepét a tanulók tanulásának és fejlődésének elősegítésében.
- Waters, Cross és Shaw (2010) rávilágítanak arra, hogy az iskoláknak elő kell segíteniük a tanárok jóllétének minél szélesebb körben történő megvalósulását abból a célból, hogy pozitív iskolai környezetet teremthessenek.
- Flook, Goldberg, Pinger és Davidson (2015) kiemelik a mindfulness fontosságát a tanári jóllét támogatásában és a stressz csökkentésében, valamint a kiégés megelőzésében.
- Greenberg, Brown és Abenavoli (2016) a tanári stressz megjelenésének negatív hatásait tárja fel mind a tanári, mind a tanulói eredmények tekintetében, s felhívják a figyelmet arra, hogy a tanárok mentális egészségének megteremtése és támogatása kiemelt jelentőségű a pozitív oktatási eredmények előmozdításában.
- Hyvonen, Lehtinen és Kaartinen (2009) gyógypedagógusokkal által megválaszolt kérdések segítségével arra kerestek választ, hogy a pedagógusok milyen érzelmi tapasztalatokkal rendelkeznek a sajátos nevelési igényű tanulók tanítása kapcsán (Mihajlovic, 2020).
- Nieboer és Koomen szakirodalmi áttekintést készítettek a (gyógypedagógusok) tanári jóllétével kapcsolatban született kutatások eredményeinek szintetizálása céljából.

A szakirodalom tézisein keresztül fenti kutatók megfogalmazták konklúzióként, hogy a tanárok mentális egészsége meghatározó és kritikus tényező a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának (elméleti és gyakorlati) minőségi alakulásában.

Az előadás célja rávilágítani a témafelvetés / kutatási probléma lehetséges következményeire:

1. tanárok hatékonyságának csökkenése (tanár)
2. hiányzások és a fluktuáció magasabb aránya (diák és tanár)
3. tanulók alacsonyabb tanulmányi eredménye (diák – közvetve tanár). Mely jelentős akadályokat jelenthet az SNI-s diákok sikeres integrációjának útjába.

A téma feltárására (a fenti szakirodalom mentén) hazai környezetben „mixed method” kutatást tervezek, amely kvantitatív és kvalitatív adatgyűjtési és elemzési módszereket is tartalmaz. Ez a megközelítés szükséges ahhoz, hogy teljes mértékben érthetővé váljon a tanári mentális egészség és a tanulói eredmények közötti kapcsolat összetett természetének megismerése ebben a sajátos kontextusban.

A tanulmány összefoglalja és kiemeli annak a fontosságát, hogy a tanárok mentálhigiénés igényeinek kielégítése meghatározó tényező a gyógypedagógiai oktatás területén, és ajánlásokat ad jövőbeli kutatásokhoz, gyakorlati beavatkozásokhoz a tanárok jóllétének -és végső soron a tanulók sikerességének- támogatása érdekében.

PSYCHOMETRIC PROPERTIES AND OUTCOMES OF A KNOWLEDGE-BASED TEST TO ASSESS EFL STUDENTS` DIGITAL LITERACY AT UNIVERSITIES

Lan Anh Thuy Nguyen, Anita Habók

Doctoral School of Education, University of Szeged, Hungary
Institute of Education, University of Szeged; Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem
Digital Learning Technologies Research Group, Hungary

Kulcsszavak: knowledge-based assessment; digital literacy; ELF learners

In English as a Foreign Language (EFL) education, didactic technologies have been approved as supportive of learners` language skills and vocabulary knowledge (Golonka et al., 2014). In order to effectively implement digital technologies in language education, identify deficiency areas, and qualify students` digital literacy levels with appropriate training (Zhang & Zhu, 2016), school stakeholders must understand the level of digital literacy among students. As a result of the COVID pandemic, many education systems around the world have switched to online or hybrid teaching, including those in Vietnam. In spite of various difficulties and a lack of facilities in emerging formats of teaching and learning, language teachers and students managed to utilize multiple technologies during the pandemic. As students` digital literacy increases, integration of digital technologies is expected to be more frequent. The aim of the current study is to determine if language learners are digitally literate in the EFL context at universities. The study employs a self-developed digital knowledge test based on based on the content of the DigComp framework (Carretero et al., 2017) and the Vietnamese Digital Framework (Do et al., 2021) to assess digital literacy for 510 EFL learners at higher education. Through factor analysis, structural equation modeling, and differential item functioning analysis, the instrument has been proven to be reliable and valid for assessing EFL learner digital literacy. The finding indicates that, in the current educational research context, digital literacy is a multidimensional model with four factors, namely, digital task response; collaboration, interaction, communication, and learning safety protection; digital content creation; and digital self-learning and updating. Also, results of the test indicate English majors achieve moderate levels of digital literacy. Their highest and lowest levels of achievement were set by digital task response and digital content creation. Furthermore, their competencies in digital communication, interaction, and safety protection are higher than in digital self-learning and updating. The study found no significant differences between the genders in achievement. Additionally, the results were compared among the four year groups of students. According to a post-hoc ANOVA, the discrepancy between year groups for digital literacy achievement is significant. It was noted that there was a significant difference between freshmen and seniors as well as between sophomores and seniors ($p < 0.01$). In addition, it was found that juniors and seniors had the highest levels of digital literacy while freshmen and sophomores had low levels. The study findings raise several issues for technology-assisted English teaching and learning.

A kutatást támogatta:
This work was supported by the Research Programme for Public Education Development, Hungarian Academy of Sciences (grant KOZOKT2021-16).

MILYEN LEGYEN AZ ISKOLA? ALTERNATÍV PEDAGÓGIAI IRÁNYZATOK ISKOLAKONCEPCIÓINAK VIZSGÁLATA

Langerné Buchwald Judit

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: alternatív pedagógiák; iskolakoncepciók; pedagógiai terek

A gyermekkor egyik legmeghatározóbb helyei az iskolák, az iskolai tér, a tanulási környezet pedig befolyásolja az iskolai tevékenységeket is (Muhi, 2017). A tanulás térbeliségének vizsgálata sokáig nem játszott központi szerepet a kutatásokban (Fisher, 2002, 2005), napjainkban azonban előtérbe került a tér pedagógiája (Tutenel & Coorevits, 2017), és hazai viszonylatban is irányultak kutatások a tanulás térbeliségének vizsgálatára (Tamáska & Sárkány, 2017; Dúll et al., 2021; Hercz & Sántha, 2009; Sántha 2011), melyek közül kiemelnénk a reformpedagógiai irányzatok iskolakoncepcióinak vizsgálatát (Németh & Skiera, 1999; Sanda, 2008), mely irányvonalat szeretnénk folytatni az alternatív pedagógiai irányzatok iskolakoncepcióinak vizsgálatával.

Jelen kutatás kiindulópontja, hogy a hagyományos iskolaépület és az alternatív pedagógiai koncepció között feszültség keletkezik a tartalom és a forma, valamint az oktatási módszerek és a térbeli lehetőségek között (Tamáska, 2017). A kutatás során összehasonlítottuk három alternatív pedagógiai koncepció – az Értékközvetítő és Képességfejlesztő Program, az Alternatív Közgazdasági Gimnázium és a Kincskereső Iskola programjának – iskolakoncepcióját, és arra kerestük a választ, hogy a kiválasztott alternatív pedagógiai koncepciók hogyan valósították meg az iskolakoncepció és a kényszerszülte pedagógiai tér (hagyományos iskolaépület) közötti ellentmondás feloldását. Az elemzés kiterjedt a tantermek, közösségi terek elhelyezkedésére, a termek és helyiségek berendezésére, valamint a tanári szobára. A vizsgálat során az iskolakoncepciót összevetettük az iskolai tér adta lehetőségekkel és az iskolákról készült filmek, fotók segítségével a megvalósult iskolai terekkel.

A kutatás eredményei egyrészt rámutattak arra, hogy a három iskolakoncepció a pedagógiai koncepciókban megmutatkozó eltérések ellenére mutat közös vonásokat, és sok eleme a reformpedagógiai irányzatokban gyökerezik. Másrészt megállapítható volt, hogy a pedagógiai terek átalakítása elsősorban tantermek berendezésének és téri elrendezésének módosítására irányult. A nagyobb volumenű, forrásigényes átalakítások, mint a közösségi terek, a tornaterem, a funkcionális termek kialakítása csak egy hosszabb ideig tartó folyamat eredményei voltak. Összehasonlítva a három koncepciót, kimutatható volt, hogy az AKG és a Kincskereső Iskola folyamatosan törekedett a programadekvát pedagógiai tér kialakítására, míg az ÉKP esetében ez kevésbé volt kimutatható. Ez utóbbi vonatkozásában megállapítható volt, hogy a legkevesebb változtatás történt a pedagógiai terekben az eredeti, hagyományos iskolaépülethez képest, és a program iskolakoncepciója nem került ténylegesen megvalósításra.

A kutatás eredményei megalapozásul szolgálnak egy már folyamatban lévő, az alternatív iskolák pedagógiai architektúrájának vizsgálatára irányuló kutatásnak, másrészt mintául szolgálhatnak a többségi iskolák számára a pedagógiai terek átalakításának lehetőségeire is.

TÄNZER LILLA INTÉZETE ÉS A HONLEÁNYI NEVELÉS HATÁSA A NÖVENDÉKEKRE

Maisch Patrícia

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: lánynevelés; honleány; reformkor

A hazai reformkori lánynevelés különös színezetet kapott azáltal, hogy a nemzeti karakter erősítésének (megteremtésének) kívánalma, a nyelvújítási mozgalom párhuzamosan bontakozott ki a nemesi családok lánygyermekeinek intézményes oktatásban való részvételének elterjedésével. Az intézetek feladata az új nőidea, a honleány eszményének beteljesítésére is irányult. A magyar szellemben történő lánynevelés már az 1790/91. évi országgyűlésen felmerült, azonban igazi lendületet csak a reformkor, majd a későbbi 19. század adott.

A kutatás a fentiek mentén egy reformkori lánynevelde, a Tänzer-intézet pedagógiai tevékenységét és annak a növendékek későbbi életére gyakorolt hatását vizsgálja ego-dokumentumok (napló, levél, emlékirat) forráselemzésével és szekunder források segítségével. A kutatás abból a hipotézisből indul ki, hogy a reformkor jelentős alakjainak nőrokonai a Tänzer-féle iskolában olyan „kellemi nevelésben" részesültek, melyek megfeleltek a korszak nőideájához fűződő elvárásoknak, s az iskolában elsajátított ismereteket a hagyományos női szerepekben is kamatoztatni tudták. Mindazonáltal némi ellentét feszül abban a tekintetben, hogy néhány hölgy nem csupán „házi körökben" érvényesítette ismereteit, hanem a nyilvános szférában is. A kutatási fókusz ennek – is – megfelelően Csapó Mária, Kölcsey Antónia és Szendrey Júlia iskolában töltött éveire és későbbi életére vetül.

A primer források közé Csapó Mária emlékiratait, Kölcsey Antónia és Szendrey Júlia naplóit, Tänzer Lilla feltárt leveleit emeltük. A vizsgálat elméleti hátterét a nőnevelés-történeti szakirodalom (Kéri Katalin, Pukánszky Béla, Virág Irén munkái) biztosítja. A Tänzer-intézettel is foglalkozó eddigi forráskiadványok, szintetizáló munkák Gyimesi Emese, Kárpáti Attila István, illetve saját kutatásainkhoz köthetőek, míg a későbbi életpályák vizsgálatának szempontjából segítséget nyújtanak Gábor Júlia, Gyimesi Emese és Török Zsuzsa releváns publikációi.

A kutatási eredmények tekintetében arra számítunk, hogy két növendék (Csapó Mária és Szendrey Júlia) esetében a honleányi tudományok nyilvános szférában való kamatoztatása (folyóirat-szerkesztés, gyermekirodalomban kifejtett hatás) válik meghatározóvá, s ugyancsak két esetben (Szendrey Júlia és Kölcsey Antónia) az ismeretek anyai szerepben való gyakorlati alkalmazása (például a magyar, nemzeti szellemű nevelés szempontja) is megjelenik.

A NŐI OLVASÓVÁ NEVELÉS LEHETŐSÉGEI A NEMFORMÁLIS TANULÁSI TEREKBEN A REFORMKORBAN. FÓKUSZBAN AZ OLVASÓKÖRÖK, OLVASÓTÁRSASÁGOK ÉS SZALONOK.

Maisch Patrícia

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: olvasóvá nevelés; művelődéstörténet; nőnevelés-történet

A 18-19. század fordulójáig az olvasó fogalma nagyrészt a művelt, nyelveket (legalább latint) beszélő, a könyveket ismeretszerzés céljából forgató elitet jelentette. A felvilágosodás, illetve a századforduló volt hazánkban is az a jelentős művelődéstörténeti fordulat, mikor megjelent az olvasás szórakoztató jellege. A nevelés- és oktatásügy előmozdítása – a nemzetközi folyamatokhoz hasonlatosan – Magyarországon is hozzájárult az olvasóközönség színesedéséhez, szélesedéséhez. Ekkoriban váltak olvasóvá jelentékenyebb mértékben a nők, a gyerekek és a parasztság. A hazai olvasóközönség létrejötte ugyanakkor nem a korszak változásainak hozadéka, hanem jelentős (irodalom)szervezői tevékenység eredménye.

A kutatás elsősorban e tevékenységeket, nemformális tereket vizsgálja a nők olvasóvá nevelésének, a női olvasóközönség kiszélesítésének megközelítésében. Az olvasóegyletekkel és olvasókörökkel kapcsolatban azt feltételezzük, hogy ezek a századfordulótól kezdődően női tagokat is fogadtak, egyenlőként tekintve rájuk, ugyanakkor a 19. század folyamán már léteztek csak női olvasókörök és olvasóegyletek, melyek az olvasóvá nevelés mellett a magyar nyelvű művek forgatását preferálták. Az olvasótársaságok és olvasókörök közül a Fejér és Veszprém Megyei Olvasótársaságot, a tordai olvasó nőegyletet, illetve a kolozsvári „főasszonyságok" olvasótársaságát érintjük. A szalonokkal kapcsolatban korábbi kutatásokra alapozva is azt feltételezzük, hogy ezek nem a nyugati mintára szerveződtek, így fenntartójuk sem egy-egy arisztokrata hölgy volt, a női jelenlét azonban ezen a téren is adott volt. A korszak szalonjai közül Beleznay Miklósné báró Podmaniczky Anna Mária irodalmi szalonját, Teleki László, valamint Bártfay László szalonját vizsgáljuk az összejövetelek szereplői, „programjai" mentén korabeli beszámolók alapján.

Az elemzés primer forrásai az olvasótársaságok alapító okiratai, ezek mellett segítséget jelentettek Toldy Ferenc (1875) századvégi, valamint Vértesy Jenő (1907) és Kállay Miklós (1927) 20. századi beszámolói. Hasznos adalékul szolgált Orbán Balázs (1889) helytörténeti és Szemző Piroska (1940) egylettörténeti összefoglalója. A kutatás szakirodalmi bázisát Fábri Anna (1987, 1999), Kéri Katalin (2014), Nagydiósi Gézáné (1958), Szilágyi Márton (2017) publikációi jelentik.

A feltáró jellegű kutatás várhatóan képet nyújt az olvasókörök és szalonok olvasónevelés terén kifejtett szerepéről, a nők irodalomszervező tevékenységéről és olvasóként való elfogadásáról a 18-19. század fordulóján, illetve az 1800-as évek első felében.

MEGVALÓSULÓ JÓGYAKORLATOK A SZÜLŐK-PEDAGÓGUSOK-TANULÓK KAPCSOLATTARTÁSÁBAN

Major Enikő, Hegedűs Gabriella

Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás jó gyakorlatai; interjúk; iskolakultúra

A pedagógusok és a szülők közötti együttműködés, a szülők bevonása az iskolai életbe és a kettő közötti partnerség elengedhetetlen a gyermekek fejlődéséhez. A kutatások szerint ez az együttműködés a tanulmányi teljesítményt is befolyásolja (Textor, 2000; Epstein, 2001, 2011). Korte (2001) és Textor (2013) kutatásai megerősítik, hogy a szülők iskolai életbe való bevonása hatékonyabb, ha a szülők és az iskola közötti kapcsolatot a partnerség, az együttműködés és az együttes felelősségvállalás jellemzi. Aman és mtsai (2019) a szülői tudatosság jelentőségére hívják fel a figyelmet, mely pozitívan hat a tanulók iskolai teljesítményére. Emellett kiemelik azt a tényt, hogy a szülők elsődleges felelőssége gyermekeik érzelmi támogatása, és az iskola vezetőségével való együttműködés.
Ezt szem előtt tartva az iskolák mind hazai, mind nemzetközi szinten arra törekszenek, hogy a szülők bevonásának (parental involvement) növelésével és a családok támogatásával, iskolai és tanórán kívüli programok szervezésével elősegítsék a pedagógusok és szülők közötti együttműködést. A szülői szerepvállalás egyaránt megvalósulhat az otthoni bevonódásban, valamint az iskolákban való munkában, amelyek a tanulók érdekei mellett a tágabb iskolai közösség fejlődéséhez is hozzájárulnak (Hill és Taylor, 2004; Park, 2017). Kvalitatív kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk, hogyan valósul meg a szülők bevonása az iskolai életbe az általunk vizsgált intézményekben, függetlenül az intézménytől és a tanulók életkorától, illetve az, hogy feltárjuk, milyen jógyakorlatok vannak érvényben az iskola, a pedagógusok és a szülők kapcsolatának erősítése érdekében.
A 2021 őszén 31 általános iskolai pedagógussal és 14 középiskolai tanárral készített 45 félig strukturált interjú elemzése azt mutatta, hogy a változatos és innovatív iskolai és iskolán kívüli programok hozzájárulnak a szülők közös iskolai tevékenységekbe való bevonásához, és megerősítik a szülőket gyermekeik tanulási és iskolai szokásainak támogatásában (Borgonovi és Montt, 2012). Ezek a jó gyakorlatok három területen valósulnak meg. Egyrészt a tanárokat, másrészt a szülőket, végül pedig a tanulókat célozzák meg, segítve őket az egymással való kapcsolatuk fejlesztésében. Emellett eredményeink felhívják a figyelmet a szülőkkel való személyes tapasztalat, az iskolakultúra, valamint a tanár továbbképzések jelentőségére a pedagógus-szülő hatékony együttműködésének megvalósulása érdekében.

A kutatást támogatta:
Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

A GORDON-MÓDSZER EREDMÉNYESSÉGÉNEK KÖVETÉSES VIZSGÁLATA

Major Tünde Kármen

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: konfliktuskezelési módszerek; Gordon-módszer; longitudinális vizsgálat

A konfliktus az élet természetes velejárója. Óvodáskorban különösen, hiszen a gyermekek életkori sajátosságai nagymértékben fokozzák a problémahelyzet kialakulásának valószínűségét. A pedagógusok módszertani kultúrája pedig jelentős eltéréseket mutat a válaszreakciók és a megoldási stratégiák megválasztását tanulmányozva. Ezeknek a különbségeknek a megléte ösztönözte a jelen kutatás alapjául szolgáló hatásvizsgálat lebonyolítását.

A Gordon-módszer eredményességét feltáró elemzésben kvalitatív és kvantitatív módszerek kombinálódtak. A hipotézisek között szerepelt egy olyan kutatói feltételezés, amely az óvodában elsajátított konfliktuskezelési technika belsővé válását valószínűsítette. Kérdőíves vizsgálat keretében a megfogalmazott tézisek igazolódtak, de a személyiségjegyekben és a viselkedésnormákban felfedezett sajátosságok korosztályonként eltérő következtetések lejegyzéséhez vezettek.

A korábban felvázolt hipotézis kielégítő igazolása érdekében egy követéses jellegű vizsgálat alapjai szerveződtek meg e kutatással. A minta azokból az óvodás korú gyermekekből állt össze, akik a korábbi összehasonító elemzés során a megfigyelés alanyai voltak. Közülük is a Gordon-módszert alkalmazó óvoda azon kisgyermekei kerültek kiemelésre, akik az aktuális mérés során legalább három éve elballagtak az intézményből. A résztvevők száma így 11 fő lett. A gyermekek életkorához illeszkedve egy játékos szituatív kísérlet lebonyolításával történt az adatfelvétel. Az empirikus vizsgálat kérdőíves módszerrel ötvöződött. Ez tárgyilagosabb és több szempontú elemzést eredményezett, amely az egyén sajátos reakciószerveződésén, illetve másokhoz való viszonyulásának viselkedéses oldalán át további mélységekben bővítette a kutatást. Felfedte, hogy az óvodában elsajátított konfliktuskezelési technika képes-e olyannyira interiorizálódni a 3-4 év alatt, hogy végigkísérje az egyént a fejlődése folyamán, valamint hosszútávon is segíti-e az eredményes problémamegoldást, a mindennapokban való boldogulást.

A kutatást támogatta:
Dr. habil Boronkai Dóra egyetemi docens
PTE Illyés Gyula Szakkollégium

MULTIKULTURÁLIS ATTITŰDÖK MAGYARORSZÁGI TANODÁKBAN

Makszim Edina, Csereklye Erzsébet

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: multikulturális attitűdök; tanoda; multikulturális nevelés

A társadalmi egyenlőtlenségek kiküszöbölése és a méltányos oktatás nem csak a XXI. századi probléma, ugyanakkor, ezek felszámolása komplex feladat, törekedni kell komplex tevékenységrendszer által reagálni rá (L. Ritók, 2016). Magyarországon a tanodák biztosítanak a hátrányos helyzetű, korai lemorzsolódással veszélyeztetett és oktatási elhanyagolás miatt hátrányba került tanulók számára olyan biztonságos környezetet, amely a személyiségfejlődést szem előtt tartva nyújt komplex szolgáltatást (Fejes és Szűcs, 2016). A tanoda célja ezen tanulók képességeinek fejlesztése, lehetőségeinek növelése, a társadalmi beilleszkedésük biztosítása (Németh, 2009).

A konferenciaelőadás a magyarországi tanodák működését multikulturális szempontból feltáró kutatásunk eredményeit mutatja be, melynek fontos célja volt a tanodai dolgozók multikulturális attitűdjeinek és a tanodákban multikulturális nevelés megjelenésének vizsgálata.

Banks (2016) szerint a multikulturális oktatás arra törekszik, hogy biztosítsa mindenki számára az oktatáshoz való egyenlő, lehetőség szerint méltányos hozzáférést, függetlenül attól, hogy az adott diákok milyen kisebbséghez tartoznak. A multikulturális oktatásnak Magyarországon nincs intézményesült formája, folyamatosan fejlődik, a szakaszosság itt is jellemző, de ezek nem különülnek el olyan mértékben, mint az amerikai mintán látható (Gőbőlős, Endrődy, 2020).

A kutatás célja a tanodák működésének multikulturális szempontú értelmezése volt, amelyet két kutatási kérdés segítségével végeztünk. Az első kérdés arra kereste a választ, hogy milyen multikulturális szemlélettel rendelkeznek a tanodai dolgozók, a második, hogy a tanodai foglalkozásokon milyen módon jelennek meg a multikulturális pedagógia alapelvei. A kutatási kérdések megválaszolásához Magyarország különböző részein működő tanodák, összesen 18 tanodai dolgozójával készült félig strukturált interjúk segítségével vizsgáltuk a tanodai dolgozók multikulturális ismereteit, ezek tanodai munkában való megjelenését, a dolgozók szakmai énképének multikulturális vonatkozásait, a tanoda feladatáról alkotott elképzeléseiket., valamint, hogy hogyan reagálnak a foglalkozásokon megjelenő multikulturális szempontból fontos helyzetekre, milyen szempontokat tartanak fontosnak a multikulturális megközelítések gyakorlatba ültetésekor.

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a multikulturális atitűdök és működés tanodánként eltérő lehet, a megközelítéseik és módszertanuk mindig a helyi lehetőségek és igényekhez igazodik.

A kutatás két nagy trendet vázolt fel a tanodai dolgozók multikulturális tudatosságát illetően: az egyik csoportba tartoztak azok, aki tudták mi a multikulturális nevelés, ismerték az elveit és dimenzióit, ezeket alkalmazták is, a másik csoportba tartoznak azok, akik nem tudták mi a multikulturális nevelés. Ez a kettősség végig jelen volt, megjelent a helyzetmegoldásokban, illetve egyértelműen elkülönül abban is, hogy mit tartanak fontosnak a multikulturális látásmód kialakulásához.

AZ ÓVODÁK TERÜLETI DIMENZIÓI

Mándoki Réka, Hegedűs Roland

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Humán Tudományok Doktori Iskola
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: óvoda; koragyermekkori nevelés; területi egyenlőtlenségek

Heckman (2011) szerint a koragyermekkori nevelésbe történő befektetésekkel meg lehet előzni a később megjelenő egyenlőtlenségeket. Magyarországon a 2011. évi köznevelési törvényben határozták meg többek között azt is, hogy 3 éves kortól kötelező az óvodáztatás, melynek a célja az esélyegyenlőség növelése, illetve a hátrányok kompenzálása (2011. évi CXC. törvény, Kotán 2005). A 2021-es KSH adatok szerint az óvodás gyermekek közel 10%-a hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű, akiknek aránya az ország északkeleti, illetve a délnyugati részén a legmagasabb (Tar & Hajnal 2014, Pénzes 2016, Hegedűs 2019).

2013 után a hátrányos helyzetet meghatározó törvények módosultak, így akkor mondható valaki hátrányos helyzetűnek, ha a szülőknek alacsony jövedelméhez kapcsolódik hátránynövelő tényező, ami lehet a szülők alacsony iskolázottsága, a szülők munkanélkülisége, vagy elégtelen lakhatási körülmények. Halmozottan hátrányos helyzetűnek mondható az az egyén, akinek a szüleinek alacsony az iskolázottságához két hátránynövelő tényező kapcsolódik (Varga 2015, Hegedűs 2020).

A kutatás során megvizsgáltuk az egyes járásokban az óvodák számát, óvodai csoportok számát, azok férőhelyeit, az óvodapedagógusok számát, óvodás hátrányos/halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek arányát, illetve az egy óvodapedagógusra jutó gyermekek számát, valamint azt is, hogy a járásokban hány olyan intézmény van, ahol folyik idegennyelvi oktatás. Az elemzett adataink a KSH-tól és az OH-tól kerültek lekérésre, amit SPSS programmal elemeztünk. A térképeket MapInfo programmal készítettük el a könnyebb áttekinthetőség érdekében és kiemelt figyelmet fordítottunk arra, hogy az egyes kategóriákba közel hasonló számú járás kerüljön.

Az eredményeink alapján azokban a járásokban, ahol a vármegyeszékhely található, ott a legmagasabb az intézmények, illetve a csoportok száma, ami természetesen a népességgel függ össze. Magyarországon a 2021-es adatok szerint összesen 30750 óvodapedagógus dolgozik teljes állásban. Az óvodák számaival összefüggésbe hozható az óvodapedagógusok szám is területi szempontból, mert a vármegyeszékhelyen dolgozik a legtöbb pedagógus, itt érdekes lett volna megvizsgálni, hogy területi szempontból, hány pedagógus hiányzik a rendszerből, de erre nem álltak rendelkezésre adatok.

Egyértelműen megállapítható, hogy Magyarország északkeleti része az, ahol magas a gyermekek száma, az óvodapedagógusoké pedig a legalacsonyabb. Az ország keleti részén fekvő területeken a társadalmi összetétel alacsonyabb, így ezen a területen magasabb a hátrányos helyzetűek aránya. Egyértelműen kirajzolódik azon két területe az országnak (északkeleti és délnyugati), ahol koncentrálódnak a legmagasabb HH gyermekszámmal rendelkező térségek, területek. Ezeken a területeken magasabb az egy óvodapedagógusra jutó gyermekek száma, pedig a gyermekek fejlesztése érdekében, itt még hangsúlyosabb lenne a megfelelően felkészült pedagógus. Az idegennyelvi tevékenységekben területi specifikumok kimutathatók.

A REJTETT TANTERV MEGJELENÉSE EGY ANGOL KÖZÉPFOKÚ NYELVVIZSGA ÍRÁSKÉSZSÉGET MÉRŐ, VALÓS VIZSGAHELYZETBEN MEGÍRT SZÖVEGEIBEN

Märcz Róbert

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: rejtett tanterv; nyelvvizsga; életben való beválás

Az iskolai pályafutás sikere/kudarca meghatározó jelentőséggel bír a diákok és szüleik számára, hiszen alapvető meghatározhatja a gyermek későbbi pályafutását. Rejtett tanterv alatt azokat a hatásokat értjük, amelyek az iskolában érik a diákokat, ugyanakkor az iskola nem szerepelteti saját deklarált oktatási és nevelési feladatai között. A rejtett tanterv elemeinek megjelenését 221 magyarországi vizsgázó által 2022 áprilisában megírt nyelvvizsga-feladat szövegének tartalmában kutattuk. A mintában szereplő 221 fő közül 63% középiskolás, 35% 19-25 év közötti és 2% 25 év feletti. A feladat mikroszituációja – „Egy blogban arról olvasott, hogy a kutatások szerint, nagy általánosságban a kitűnő tanulók helyett inkább a közepes tanulókból lesznek vezetők.” – alapján a vizsgázóknak arról kellett (minimum 150 szóban) fogalmazást írniuk, hogy (1) mit gondolnak e kutatásról, (2) érdemes-e minden tantárgyból a legjobb jegyet megszerezni, (3) milyen előnnyel/hátránnyal jár, ha valaki közepes tanuló és (4) tapasztalataik alapján az iskola mit vár el tőlük. A szövegeket kvalitatív tartalomelemzésnek (in-vivo kódolásnak) vetettük alá mely során a jelenségeket jól megragadó állításokat/témákat kerestünk, ezeket vizsgálati kategóriákba soroltuk, majd a hozzájuk rendelt kódok segítségével fontossági sorrendet állítottunk fel. Az eredményeket nem, életkor és a nyelvvizsga sikeressége alapján elemeztük. Az alminták közötti szignifikáns eltéréseket a Khí-négyzet próba alapján állapítottuk meg. Az eredmények azt mutatják, hogy a vizsgázók több mint fele egyetért a mikroszituáció állításával. A vizsgázók túlnyomó többsége szerint nem érdemes mindenből a legjobb jegyet megszerezni, mert a mentális egészség fenntartása, a szociális készségek elsajátítása, a szabadidő megléte és a saját érdeklődés követése ennél sokkal fontosabb. A mintában szereplő vizsgázók ugyanakkor azt is megfogalmazták, hogy a közepes tanulók hátrányba kerülnek a továbbtanulást illetően. Az eredmények több esetben is megerősítik a 2003-2005 között zajlott OTKA kutatás (Szabó, 2005) eredményeit, többek között azt, hogy a gyengébben teljesítő diákok kevéssé számíthatnak a tanárok jóindulatára, illetve, hogy a tanárok elsődlegesen puszta tanulógépnek tekintik a diákokat. A kutatás elsődlegesen azt, a véleményünk szerint feszültséget és szorongást keltő kettősséget tárta fel, miszerint a diákok tudják, hogy a megfelelő mennyiségű szabadidő, vagy a saját érdeklődés követése az életben való beválást illetően fontosabb, ám ha e szerint végzik el iskoláikat, akkor lenézik őket, nem foglalkoznak velük és hátrányba kerülnek a továbbtanulást illetően.

A KOMPETENCIAFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI AZ INTEGRÁLT STEM OKTATÁSBAN

Márton Zoltán, Baross Márk Tamás, Holik Ildikó, Molnár György

Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: STEM oktatás; készségfejlesztés; módszertani innovációk

Az utóbbi évek fokozott mértékű informatikai, technológiai és gazdasági változásainak hatására egyre inkább előtérbe kerül a STEM (természettudomány, technológia, mérnöki tudományok, matematika) területek oktatása és a STEM alapú készségek fejlesztése.

Az oktatás hatékonyságát növelheti az a modell, amely integrálja az egyes STEM területeket (iSTEM), hozzájárulva az interdiszciplináris gondolkodás kialakításához (Nadelson - Seifert, 2017). Az iSTEM oktatás segíti a tanulókat abban, hogy megértsék a természettudományok, a technológia, a mérnöki tudományok és a matematika közötti összefüggéseket. Mindez résztvevőközpontú módszerek alkalmazásával érhető el sikeresen, például a gamifikáció, a projektmódszer, a kutatásalapú tanulás, a kollaboratív és kooperatív munkavégzés, a problémamegoldáson alapuló feladatok alkalmazása (Thibaut és mtsai, 2018). A sikeres iSTEM oktatás feltétele, hogy az egyes tantárgyakat oktató pedagógusok is együttműködjenek a tanulási tevékenységek tervezésében (Privara, 2019). E szemléletet képviseli a kollaborációra épülő, ún. CiSTEM modell, amely célja egy olyan oktatási folyamatot támogató keretrendszer kidolgozása és strukturálása a tanárképzésben résztvevők és a már gyakorló pedagógusok számára, amely felkészíti őket az integrált STEM oktatásra (Kersánszki és mtsai, 2022).

Előadásunk a STEM-orientált készségfejlesztés jellemzőit és lehetőségeit mutatja be egy konkrét tananyagfejlesztés példáján keresztül. A szakirodalmi feldolgozás elemzési szempontjai az alábbiak voltak: a STEM területek oktatásának relevanciája, módszertani lehetőségei, az egyes területek integrálásának előnyei.

Tananyagunk a szakképzésben tanulók számára készült. Összekapcsolja az egyes STEM területeket, az élményalapú tanítás és tanulás eszközrendszerét alkalmazva ülteti a gyakorlatba az elméleti ismereteket. A tananyag célja egy fémhulladék kereső robot megtervezése és megvalósítása. Az elméleti rész áttekinti a fémhulladékok típusait és újrahasznosíthatóságukat környezetvédelmi szempontok alapján, azáltal összekapcsolja a tanulók fizikai, kémiai, biológia és földrajzi ismereteit, mindemellett egy projekt keretein belül bemutatja, hogy miként lehet megvalósítani egy fémhulladék kereső robotot, ezáltal épít a tanulók műszaki és informatikai tudására is. A projektben a tanulók kutató-, tervező-, kivitelező- és értékelő munkát végeznek. A tevékenységek komplexitása hozzájárul az alábbi készségeik fejlesztéséhez: önálló munkavégzés, kreativitás, pontosság, problémamegoldás, kritikus gondolkodás, együttműködés/csapatmunka, tervezői gondolkodás, reflexió.

A projekt kiváló alapot biztosíthat az új szakképzési képzési és kimeneti követelményrendszerhez, és mintát nyújthat a különböző projektfeladatok elkészítéséhez. Kutatómunkánkhoz hozzájárultak azok a gyakorlati tapasztalatok, amelyeket egy Erasmus+ program keretein belül szereztünk. A nemzetközi partnerektől visszajelzések megerősítették fejlesztésünk módszertani és gyakorlati megvalósíthatóságát.

A KRITIKUS KOGNITÍV KÉSZSÉGEK FEJLETTSÉGE ELSŐ OSZTÁLYOS TANULÓK ESETÉBEN

Medovarszki István

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: DIFER; elemi alapkészségek; általános iskola 1. osztály

A pedagógiai diagnosztika gyakran olyan kontextusban jelenik meg, mint a deficittel rendelkező tanulók nehézségeinek feltárásával foglalkozó szegmense a nevelés- és oktatáselméletnek. Ennek ellenére úgy véljük, hogy az általános iskolai tanulmányaikat megkezdő tanulók komplex képességmérése és az eredmények alapos kiértékelése számos olyan hasznos információt szolgáltat a pedagógusok számára, melyhez nem jutnának hozzá csupán a tanulók megfigyelése, a szülők kikérdezése vagy egy anamnézis felvétele útján.

Pedagógiai kutatómunkánk a Békéscsabai Tankerületi Központ által fenntartott összes általános iskola minden olyan első osztályos tanulóját érintette, aki a 2021-2022-es tanévben kezdte meg általános iskolai tanulmányait. Ez azt jelenti, hogy 25 iskolából érkeztek adatok, amennyiben egy intézménynek több telephelyén is tanulnak első osztályosai, úgy ők egy intézményként voltak a kutatásban nyilvántartva. Az iskolák eredményeit – a tanulókhoz hasonlóan – előadásunkban anonim módon publikáljuk.

A kutatásban a Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartásában lévő általános iskolák első osztályosait érintő vizsgálatokat végeztünk el, a teljes körű adatfelvételnek köszönhetően az egész mintával kapcsolatban rendelkezésünkre áll az összes információ, ezért a kutatás ebben a tekintetben reprezentatívnak mondható. A kutatás során a tanulók hátterét nem vizsgáltuk, a különös figyelmet igénylő státuszok itt irreleváns információk voltak. A kutatás során nem merült fel célként a HH, HHH, BTMN és SNI státuszú gyermekek különálló vizsgálata.

Kutatásunk célja, hogy reprezentatív mintán felmérje a gyermekek alapkészségeinek fejlettségét az iskolakezdés időpontjában, ami lehetőséget ad a pedagógusoknak arra, hogy komplex képet kapjanak a 6-7 éves gyermekek kognitív érésének folyamatáról. Másik jelentős célkitűzésünk volt továbbá az is, hogy eredményeinket össze tudjuk hasonlítani Nagy József és kutatócsapata 2002-es országos nagymintás kutatásának eredményeivel, mely során meghatározták a kritikus kognitív készségek fejlettségének a különböző életkorokban elvárt szintjeit, valamint az egy tanév alatt mérhető spontán fejlődés mértékeit is. A DIFER készségek vizsgálatai során azt tapasztaltuk, hogy a jelenkor iskolát kezdő tanulóinak elemi alapkészségei nem különböznek szignifikánsan a 20 évvel korábban vizsgált tanulók elemi alapkészségeinek fejlettségétől.

A KRITIKAI REALIZMUS TUDOMÁNYELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A NEVELÉSTUDOMÁNYBAN

Mészáros György

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: nevelésfilozófia; tudományelmélet; kritikai társadalomtudomány

A hazai neveléstudományban az episztemológiai viták nem kaptak olyan nagy figyelmet, mint a nemzetközi szakirodalomban. A kutatások egy része nem is igazán vesz tudomást a tudományelméleti megközelítések sokféleségéről. Az elméleti kérdésfelvetések eddig leginkább a kvalitatív és kvantitatív megközelítések közötti vitára koncentráltak (Szabolcs, 2000), vagy éppen megkülönböztetés kritikáját nyújtották (Nahalka, 2023). Felmerült még a hermeneutikai, illetve fenomenológiai hagyomány szembeállítása a tényekre, mérésre alapozott poszt-pozitivista tudománnyal. A társadalomtudományok területén a nemzetközi színtéren ezek a viták sokkal árnyaltabbak és elevenebbek. Ez a prezentáció egy olyan elméleti megközelítést mutat be: a kritikai realizmusét, amely csak említés szintjén jelenik meg a hazai szakirodalomban. Az előadás a témáról író szerzők filozófiai gondolatainak összegzésén túl (Bhaskar, 2008, Banfield, 2004), a kritikai realizmus társadalom- és neveléstudományokban való felhasználását is bemutatja, és amellett érvel, hogy a hazai neveléstudományban is megtermékenyítő lehetne ennek az irányzatnak az alkalmazása.

A kritikai realizmus kritikus a posztmodernhez köthető relativista-konstruktivista episztemológiákkal, mert a valósághoz való hozzáférés elvetése komoly tudományfilozófiai problémákat vet fel, de a mainstream (poszt-)pozitivizmussal is, mert az a tényeket az empíriából levezetve nem veszi figyelembe a valóság rétegzettségét. A kritikai realizmus először (és leginkább) egy ontológiai megközelítés, s csak ebből következően fogalmaz meg episztemológiai elveket. Fel is rója a kortárs tudományelméleti vitáknak, hogy az ismeretelméleti hangsúly miatt az ontológia háttérbe szorul. A valóság maga nem egyszerűen empíria, hanem a felszíni tapasztalati szint mögött van a történések szintje, amelyben megmutatkozik „valójában mi történik”; a legmélyebben pedig a mechanizmusok szintje van, amely a valóság legmélyebb rétege. A kutatás fontos célja ennek a rétegnek a megragadása is. Ez azonban nem lehetséges a pozitivista tudományos módszertannal. A hagyományos dedukció és indukciós módszertanon túl szükség van az (elméletek fényében a jelenségeket újraértelmező) abdukció és a (z elméletalkotó) retrodukció koncepcióira is (Danermark at al., 2002).

A kritikai realizmus az elmélet és az empíria viszonyára vonatkozóan is egy harmadik utat kínál fel. Szemben a középszintű elméletek (MRT) megközelítés empirikus igazolás elmével, és a megalapozott elmélet (GR) kutatásra építkező elméletépítésével, az általános elméletek és az empirikus kutatás szorosabb, egymásba fonódó paradigmáját állítja fel.

A kritikai realizmus alkalmazásának bemutatására két külföldi szerző írásait használja fel a prezentáció: Alpesh Maisuria, Grant Banfield, akik az iskola és társadalmi osztály viszonyrendszerét tárták föl több oldalról; valamint a szerző saját még nem publikált iskolakutatásainak tanulságait. Ez utóbbiak az ideológiák jelentőségére mutatnak rá az iskola pedagógiai folyamata mögött.

TESTNEVELÉS ÉS KREATIVITÁS – TESTNEVELŐ TANÁROK OKTATÁSI GYAKORLATÁNAK FELTÉRKÉPEZÉSE

Mikó Alexandra, Kovács Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: testnevelés; kreativitás; oktatási módszerek, zene

Bevezetés

A 21. században a kreativitás az egyik legfontosabb képességnek számít, így kiemelt oktatási célként szükséges tekinteni rá. Fejlesztése terén az iskolákban fő szempont a pedagógusok kreativitáshoz fűződő szemlélete és a tanítás során alkalmazott oktatási stratégiáik tudatos megtervezése. A tanárok bár fontosnak tartják a kreativitást, sokan csak a művészeti területekhez kötik (Bereczki & Kárpáti, 2018). A tanórák során Davis és munkatársai (2013) a kreativitás elősegítése érdekében az együttműködést támogató szervezési eljárásokat javasolják. A hazai viszonylatban a pedagógusok a frontális osztálymunkát részesítik előnyben (Gerölyné et al., 2014). Szakemberek szerint a testnevelésóra a kreativitás fejlesztésének fontos pedagógiai környezete (Phillip, 1969; Stinson, 1975), és egyben lehetőséget biztosít arra, hogy a zenét – mint kreativitást serkentő eszközt (Goncy et al., 2006; MacDonald et al., 2006) – kihasználják az órákon. Hazai szinten jelenleg nem állnak rendelkezésünkre információk a testnevelő tanárok kreativitáshoz fűződő látásmódjáról és oktatási gyakorlatáról, ezért fontosnak tartjuk feltérképezni.

Kérdésfelvetések

Kíváncsiak voltunk arra, hogy a testnevelők:

- mennyire tartják fontosnak a kreativitás elősegítését?
- mely tanulásszervezési formát részesítik előnyben?
- hogyan építik be a zenét a tanításukba?

Anyag és módszerek

Reprezentatív tanulmányunkban testnevelő tanárok (N=119) töltötték ki online kérdőívünket. Az általános pedagógiai gyakorlatuk mellett sportági múltjukra és a zenével való kapcsolatukra is rákérdeztünk. Az eredmények kiértékelését SPSS programmal végeztük.

Eredmények

A kutatásban résztvevők a felsorolt öt kognitív képesség közül a kreativitást a 3. legfontosabb fejlesztendő képességnek tartják. A frontális osztálymunka kedvelt tanulásszervezési eljárás, a testnevelők 76,5%-a helyezte az első helyre az öt lehetőség közül. A csoportmunkát összesen 4% jelölte meg első helyen annak ellenére, hogy a kitöltők véleménye szerint fontos szerepe lenne az órákon. Hazai szakemberek (Müller, 2011; Pignitzkyné & Lévai, 2014) véleményével ellentétben a kérdezett testnevelők 70,6%-a jelölte meg, hogy alkalmaz zenét a testnevelés órákon, amit elsősorban a bemelegítés színesítésére és a pozitív környezet megteremtésére alkalmaznak. A zene tudatos használatát a kreativitás fejlesztésében utolsó helyen jelölték meg a válaszadók.

Összegzés

A testnevelő tanárok a kreativitás elősegítését fontosnak tartják, de az eredmények arra utalnak, hogy kevésbé használják ki az elősegítésére irányuló szervezési eljárásokat és módszertani lehetőségeket. Erre nagyon jó példa a zene használat, amely inkább csak hangulat fokozóként jelenik meg, és nem a kreativitás fejlesztésének eszközként. Eredményeink alapján hazai szinten még nem épültek be a kreativitást elősegítő oktatási módszerek és eszközök a testnevelés órák gyakorlatába.

TUDÁSTRANSZFER ÉS KOMPLEX PROBLÉMAMEGOLDÁS: MIÉRT SIKERES A HATÉKONY PROBLÉMAMEGOLDÓ ÉS HOL HIBÁZIK A SIKERTELEN?

Molnár Gyöngyvér

Szegedi Tudományegyetem, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem
Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: komplex problémamegoldás; tudástranszfer; tanulási analitika

A problémamegoldó képesség a 21. század gyorsan változó világának egyik kulcsfontosságú transzverzális tanulási képessége. Lehetővé teszi az új, ismeretlen helyzetekben történő boldogulást, folyamatos tanulást és munkavégzést. Hatékony explicit fejlesztéséhez nélkülözhetetlen a mögöttes gondolkodási folyamatok, mechanizmusok egyre alaposabb és mélyebb megértése (Eichmann et al., 2020; Molnár et al., 2022). A kutatásban N=1828 egyetemi hallgató komplex és interaktív problémamegoldó helyzetekben (10 egyre komplexebb problémaszituáció, MicroDYN modell alapján; Funke, 2001, Nicolay et al., 2021) adott válasz- és logadatok formájában rögzített adatai alapján elemezzük milyen viselkedési mintázat vezet sikerhez és melyik kudarchoz. Arra keressük a választ, hogy (1) hogyan, milyen sikeresen transzferálják újonnan elsajátított ismereteiket a diákok a különböző problémamegoldási folyamatok között (a probléma feltérképezése, reprezentációja, illetve az újonnan elsajátítottak alkalmazása; Fischer et al., 2012); (2) a transzferfolyamatok sikeressége alapján a diákok hány minőségileg különböző látens profillal rendelkező csoportja különböztethető meg; (3) milyen egyéb (interakciók illetve a problémamegoldó folyamatokban töltött idő mennyisége) viselkedési mintázat jellemzi a sikeres és sikertelen diákok problémamegoldó viselkedését? Az adatfelvétel felügyelt körülmények között az eDia-rendszeren (Molnár & Csapó, 2019) keresztül történt. A teszt megoldására 60 perc állt a diákok rendelkezésére. Az elemzések során a válasz és logadatok klasszikus tesztelméleti módszerekkel történő elemzése mellett a tanulási analitika mintázatkereső eljárásaihoz tartozó strukturális egyenleteken alapuló látens profil elemzéseket végeztünk. Az eredmények alapján megállapítható, hogy az egyetemista diákok közel harmada (31,9%) mindkét vizsgált transzferfolyamatot, 29%-a csak az elsőt, 38,9% egyiket sem abszolválta sikeresen. Elhanyagolható volt azon hallgatók mennyisége (0,2%), aki a probléma struktúrája megadása ellenére is csak a második transzferfolyamatban bizonyult sikeresnek, azaz a problémamegoldás folyamatában szükséges első transzferfolyamat sikeressége, a probléma struktúrájának helyes megértése és ábrázolása döntő szerepet játszik a folyamatban még akkor is, ha a problémamegoldás folyamatának második felében a probléma pontos szerkezetét, felépítését megadjuk a tesztelt személyeknek. A diákok viselkedésmintázata alapján négy minőségileg különböző látens profilú csoportot különíthettünk el: szakértő, haladó, kezdő és teljes mértékben sikertelen csoport. Az interakciók száma lényegesebb jellemzőnek bizonyult, különösen a magas komplexitású problémák esetén, mint a probléma megoldási folyamatára fordított idő. A jelen kutatás eredményei fontos betekintést nyújtanak abba, hogy a tudástranszfer sikeressége és egyéb, a későbbi fejlesztő programokban instrukciókkal befolyásolható viselkedési adatok hogyan befolyásolják a problémamegoldás sikerességét.

A kutatást támogatta:
A kutatást az OTKA K135727, illetve az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata támogatta (KOZOKT2021-16).

DIGITALIZÁCIÓS ÉS INNOVATÍV FOLYAMATOK HATÁSOK ÉS KIHÍVÁSOK A SZAKKÉPZÉS BÁZISÁN

Molnár György, Orosz Beáta

Óbudai Egyetem
Meta Don Bosco Technikum

Kulcsszavak: digitalizáció; digitális oktatás

A digitális technológiák napjainkban egyre nagyobb meghatározó szerepet töltenek be az élet szinte minden területén. Az új és újabb technológiák, eljárások egyfajta innovációs motorként működve megállás nélkül formálják a gazdaságot, a munkaerőpiacot, és vele párhuzamosan jelentős társadalmi változásokat is előidéznek. Mindezek hatása az oktatás bázisán is jelentős mértékben megjelenik Buda, 2022).

Digitalizációs és innovatív folyamatok hatással vannak a szakképzéssel és felsőoktatással kapcsolatos átfogó kérdésekre, képességekre és igényekre. A digitalizáció társadalmi hatását a munkaerő-piacra például már a munkaerőpiac átalakulásában látjuk (Benedek, 2023). Az oktatási rendszer minden szereplője számára kötelezővé vált a tudás átvitele online környezetbe, s már nemcsak lehetőség, hanem kényszer lett a saját eszközhasználatra (BYOD) épített tanítás-tanulás. Az új rendszer nagy kihívása volt a digitális kompetencia deficit (Molnár, 2018) csökkentése, hiszen a szükséges készségek megléte, a módszertani váltás képessége és az eszközhasználati tudás magas szintje a feltétele az online rendszerű tanításnak, tanulásnak. A tananyagot a tanároknak úgy kellett BYOD-kompatibilissé tenni, hogy a tudás később átvihető legyen más, gyakorlati szituációkra is, így a transzferálás több lépésben történik, az eredményességet pedig az előzetes tudáson túl az attitűd és a dinamikus kompetenciák szintje is befolyásolja. Előadásunk célja a digitalizációs folyamatok hatása hogyan érvényesült az oktatási rendszerek bázisán. Közvetlen célunk egy kvantitatív kérdőíves felmérés segítségével felmérni, hogy milyen tanulási és gazdasági hatásai vannak a Pandémia hatására kialakult „digitális oktatásnak és tanulásnak”, hogyan élték meg az akkori helyzetet és milyen változásokat érzékeltek azóta a szakképzésben tanuló diákok. Feltételezésünk szerint számos jó módszertani és technológiai jó gyakorlat terjedt el és maradt fent az utókor számára, amely egy újfajta tudástranszfer hatást is elért. Keresztmetszeti vizsgálatunkat 2022 őszén folytattuk le, a 27 itemből álló kérdőív segítségével. Összesen N=68 értékelhető választ kaptunk, amely rámutatott a legtöbbek által használt IKT eszközökre, szoftverekre és oktatási módszerekre. Ezek alapján az okostelefonokon megvalósított tanulás terjedt el leginkább. A válaszadók 74,8%-ának nem kellett plusz eszközöket beszerezniük, 78,2%-uk saját eszközökön tanult. Mindezek mellett a költségráfordítás mértékét is kimutatta a felmérésünk. Kapott eredményeink segítségével hozzáárulhatunk a szakképző intézmények jövőbeli intézményfejlesztési stratégiájának meghatározásához, a főbb irányvonalak kijelöléséhez.

ISKOLAI MOTIVÁCIÓ ÉS TANULÁSI ATTITŰD

Molnár-Tamus Viktória, Joó Anikó

Debreceni Református Hittudományi Egyetem
Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Kulcsszavak: iskolai motiváció; tanulási attitűd

A tanulási motiváció kutatása arra keresi a választ, hogy mi áll a tanulási szándék mögött, miért is tanulunk. A téma fontos pszichológiai és pedagógiai tekintetben, hiszen ez ad iránymutatást az eredményes tanulás feltételeinek a megteremtéséhez, a tanuláshoz fűződő pozitív attitűd kialakításához. A fogalom pontos definiálása a mai napig nem történt meg, ami azzal magyarázható, hogy nagyon széleskörű értelmezésre van lehetőség. Ezzel kapcsolatban Fejes (2015) a paradigma komplexitásával magyarázza a sokszor tapasztalható terminológiai eklekticizmust. Kozéki Béla (1980) egy háromdimenziós modellt dolgozott ki, amely egyszerre kívánja bemutatni a pedagógiai hatásokat és a pszichológiai folyamatokat a motivációs rendszerben.

A motiváció értelmezését József, Klinger, Martin és Grastyán Endre vizsgálatai alapján végeztük el, de Maslow szükséglet-piramisának értelmezése sem kerülte el figyelmünket. Mellette Alderfer ERG-modelljét és McClelland teljesítmény-hatalom-kapcsolat rendszerét is feltártuk a szükségletelméletek közül. William James és William McDougall, az ösztöntan képviselőinek véleményét szintén alapul vettük Freud motivációs elméletével együtt. A drive-elméletek közül a Clark Hull nevéhez kapcsolhatót használtuk fel az incentív elmélet mellett, amit Csíkszentmihályi flow-fogalmával egészítettünk ki. A tanuláselméletek szerteágazó irányzatai közül Skinner megerősítés-elméletét, Bandura énhatékonyság-elméletét, Festinger kognitív disszonancia-elméletét és az attribúciós teóriát Heider és Weiner munkájából, valamint Nahalka konstruktivizmusát, végül Siemens és Downes konnektivista koncepcióját tartottuk elengedhetetlennek.

A nemzetközi kutatások az 1980-as években a tanulási célokra irányultak, majd egyre intenzívebb elemzési területnek tekintették a tanulási énkép jellemzőit, melynek fontos szerepe van az iskolai teljesítmények eredményességében. Mindez az 1990-es években Hidi és Harackiewich tanulmányában folytatódott, majd a vizsgálatok egy új irányba indultak el, ami Elliot nevéhez kapcsolható és a teljesítménykereső-teljesítménykerülő viselkedésekre vonatkozott. Az ennél is újabb feltárások a tanulási motiváció és a környezet kapcsolatára irányították a figyelmet, hiszen a társas, szociális közeg fontos befolyásoló tényező (Józsa, 2007). Az önszabályozott tanulás új kutatási terület, amivel Bacsa Éva foglalkozott (2012), aki ezt olyan rendszernek tekinti, melyben kognitív, metakognitív és motivációs tényezők egyszerre vannak jelen, s kerülnek kapcsolatba egymással.

A legfrissebb vizsgálatok azt támasztják alá, hogy a tanulási motiváció összetett működése teszi lehetővé, hogy az egyén megfelelően, sikeresen tudjon alkalmazkodni az adott tanulási környezethez. Ezt szeretnénk alátámasztani középiskolás tanulók iskolai motivációját, tanuláshoz fűződő viszonyát és továbbtanulási terveit vizsgáló kutatásunk eredményeivel. Mérőeszközként a Tóth László-féle iskolai motiváció, illetve tanulási attitűd kérdőívet használjuk.

A kutatást támogatta:
A Debreceni Református Hittudományi Egyetem kutatástámogatási pályázata.

A BLUM KOMPLEX ÖSSZMŰVÉSZETI PROGRAM HATÉKONYSÁGA EGY PILOT MÉRÉS EREDMÉNYÉNEK TÜKRÉBEN

Molnár-Tóth Alinka, Anne-Claire Bourgeois, Volentér-Kis Orsolya, Bácskai Márta, Bertrand Schoentgen

Szegedi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Kar Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ
Aloïs Pediatric Network
Szegedi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Kar Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ
Blum program, Budapest
Aloïs Pediatric Network

Kulcsszavak: Blum program; önismeret; összművészeti módszerek

A Blum program az óvodás korú gyerekek komplex személyiségfejlesztő programja. A program célja, hogy minden gyermek önmaga lehessen. A program elemei között szerepel az óvodapedagógusok módszertani eszköztárának frissítése, a pedagógushivatás szupervíziójának kidolgozása és alkalmazása, illetve közösségépítés és tudáscentrum-alakítás. A program nagy hangsúlyt fektet az óvodapedagógusok és kisgyermeknevelők szakmai önismeretére és az összművészeti játékok, gyakorlatok tudatos használatára.

A program által alkalmazott összművészeti módszerek egyszerre hathatnak a kognitív képességek (kiemelten a végrehajtó funkciók), a kommunikációs képességek, problémamegoldó képességek, szociális kompetenciák, érzelmi intelligencia, érzelemszabályozás, finommotorikus képességek, kreativitás és reziliencia (Park et al, 2015; Brock et al, 2017; Bowmer et al, 2018; Crenshaw, 2020; Moreno et al, 2011; Takács, Kassai, 2019) fejlődésére.

Kutatásunk során feltételeztük, hogy a Blum programban részt vevő gyermekek a végrehajtó funkciókat mérő teszteken jobban teljesítenek, mint az életkorban, nemben illesztett kontroll csoport (Blum program elemeit nem használó módszertan) gyermekei.

Jelen pilot mérésben összesen 51 gyermek vett részt, átlag életkoruk 4,53 év volt. A Blum csoportban 10 fiú és 16 lány, a kontroll csoportban pedig 11 fiú és 14 lány vett részt. Az intézményeket Magyarország három különböző településéről válogattuk be (Nagykovácsi, Csemő, Hajdúszoboszló). A kutatás során az előzetes mérést 2021 őszén, míg az utótesztelést 2022 nyár elején végeztük el.

A végrehajtó funkció mérésére a Rey komplex ábra B változatát (Szenes, 2004), a szemantikus fluencia (Tánczos et al, 2014) feladatot, illetve a Magyar Utánmondási Tesztet (Kas, Lukács, 2008) használtuk. A nyelvi képességeket a következő eljárásokkal mértük fel: PPL (Pléh et al, 2007), LAPP (Lőrik et al, 2015), TROG Teszt (Lukács et al, 2012).

Elemzéseink során vizsgáltuk, hogy egy tanév alatt a Blum program alkalmazásának hatására milyen változás figyelhető meg a gyermekek képességprofiljában. Az eredményeket csoportonként (Blum vs. kontroll) és városonként (Csemő, Nagykovácsi, Hajdúszoboszló) elemeztük. Mindehhez az IBM SPSS Statistics programot alkalmaztuk.

A pontszámokat feladatonként elemezve eredményeink azt mutatják, hogy a végrehajtó funkciók és az expresszív nyelvi képességet mérő teszteljárások esetében szignifikánsan jobb eredményt kaptunk a Blum csoport esetében.

A kutatás jelenlegi szakaszának eredményei szerint a Blum program alkalmazása pozitív hatással lehet bizonyos, az iskolaérettséget meghatározó képességek fejlődésére.

A KORAI DIGITÁLIS ESZKÖZHASZNÁLAT HATÁSA AZ ISKOLAI KÉPESSÉGEKRE ÉS AZ ÉRZELEMSZABÁLYOZÁSRA

Mrázik Julianna

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- És Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: korai digitális eszközhasználat; iskolaérettség; érzelemszabályozás

Kutatói kérdésünk, hogy hatással van-e a (korai) digitális eszközhasználat az olvasástanulási képességekre. Hipotézisünk, hogy a digitális eszközhasználat nem befolyásolja az iskolára alkalmasságot, az értő, mélyolvasásra képességet és iskolai eredményességet.
A kutatási cél, hogy van-e összefüggés a digitális eszközhasználat és az olvasástanulás képessége között.
A kutatás relevanciája, hogy számossági vizsgálatok történtek már a korai gyermekkori digitális eszközhasználattal kapcsolatban (Dong et al., 2021; Patiño et al., 2020) longitudinális esettanulmányok kevéssé születtek a témában.
Az adatforrás egy 2016-ban született gyermek életútja követése, a digitális eszközhasználat szempontjából, meghatározott időközönként megfigyelések naplózása, környezetelemzés gyermekrajz-elemzéssel kiegészítve és szülői interjú felvétele; a gyermek értékelései, osztályzatai, óvodai, iskolai sikeressége mutatói követése, és elemzések a szövegértési képességek, a szókincs területén. A kinyert adatok feldolgozásának módja az IPA (Interpretative Phenomenological Analysis), amely a résztvevők tapasztalatainak, értelmezéseinek és jelentésképző folyamatainak a feltárása és értelmezése, mellyel a tapasztalatok megélését, az arról beszámolást és a személyes interpretációkat teszi lehetővé (Smith et al., 2009; Smith et al., 2007), kombinált elemzési módszertan mentén.
Limitáció a csupán az IKT eszköz hatását vizsgálni a gyermek képességeire vonatkozóan, hiszen számos más faktor is érvényesül (genetikai, szocializációs és más).
A vizsgálat eredményei szerint a digitális eszközhasználattal korai életszakaszban találkozó gyermek az óvodai évek alatt a szocializációs, viselkedés és magatartási tekintetben rosszabbul teljesített, ami az iskolába kerülés idejére javult; ugyanakkor a kognitív feladatok elvégzésében, az olvasásértési területén sikeres. Annak ellenére, hogy a gyermek képernyőideje relatíve magas (WHO, 2019) szövegértése és szókincsfejlődése problémamentes. Ugyanakkor, a digitális eszköz használata után, vagy korlátozásakor viselkedési-érzelemszabályozási, alvással összefüggő problémák lépnek fel, (auto- és társsal szembeni, tárgyra irányuló) agresszió; valamint a szülők alkalmazzák fegyelmezési vagy jutalmazási célra is a mobil eszközt vagy televíziózást.
Konklúzió, hogy a digitális eszközhasználat korai gyermekkorban negatívan befolyásolhatja a viselkedési-érzelemszabályozási rendszert, miközben az olvasásértési képességet nem feltétlenül. Erre vonatkozó hipotézisünket nem vetettük el. Ezt azzal támasztjuk alá, hogy a megfigyelt gyermek iskolai előmenetele megfelelő, egyenletes. A szorosan az eszközhasználatot követően megjelenő viselkedésszabályozási problémák azonban azt jelzik, hogy a digitális eszköz gyermekkorban nem csak az iskolai képességekre, hanem az érzelmi-affektív komponensekre lehet kihatással. A digitális eszközök használata javíthatja az olvasási motivációt és a szövegek iránti érdeklődést, de negatív hatással lehet az emocionális komponensekre.

A kutatást támogatta: A konferencia-kivonat elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.
Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, MTA-PTE,
This work was supported by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences
Reading Fluency and Comprehension Research Group, MTA-PTE

ASSESSING TEACHER RESILIENCE AND ITS PROTECTIVE FACTORS: A SYSTEMATIC REVIEW

Munezero Edouard, Hódi Ágnes, Tóth Edit

University of Szeged

Kulcsszavak: teacher resilience (TR); dimensions of teacher resilience; protective factors of teacher resilience

Teacher resilience (TR) has been the focus of research over the last decade in an attempt to mitigate teacher attrition and promote teacher effectiveness, and student academic achievement, where various studies assessed teacher resilience with different research instruments and methods. The latest comprehensive review on resilience measurement scales has reviewed studies from 1989 until 2009 (Windle et al., 2011). Hence, a review of recent studies on TR was essential to identify instruments that specifically assess teacher resilience through its various dimensions. This systematic review sought to identify the kind of instruments that have been applied to assess teacher resilience and determine the protective factors of teacher resilience for its enhancement, for the sample of in-service teachers in primary/elementary and/or secondary education. PRISMA guidelines were adopted to carry out this review. A total of 52 papers published between 2010 and 2022 were included in the review, classified into qualitative-, quantitative-, and mixed-method assessment of TR. The results revealed different kinds of instruments used to assess TR: 14 scales, four surveys, two questionnaires, one inventory, interviews, shadowing, classroom observations, social networking site, and informal conversations. Results also indicated 26 various dimensions of TR that were assessed from different studies. Protective factors of TR were identified that are categorized into: i) individual/personal/internal-, and ii) environmental/contextual/external factors. The findings suggest that teacher resilience should be assessed as a multidimensional construct. As many identified instruments were not initially designed to measure specifically resilience in teachers, the analysis revealed the Multidimensional Teachers' Resilience Scale (MTRS) which assesses four dimensions of resilience (professional, emotional, motivational, and social) as the most comprehensive instrument that assesses teacher resilience.

A kutatást támogatta:
University of Szeged

A KÖZÉPISKOLAI SZELEKCIÓT ÉS A KOMPETENCIAMÉRÉSEN NYÚJTOTT TELJESÍTMÉNY VÁLTOZÁSÁT ELŐREJELZŐ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA LONGITUDINÁLIS ADATOK ELEMZÉSÉVEL

Munkácsy Balázs, Tóth Edit

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia
Szegedi Tudományegyetem Képességfejlődés Kutatócsoport

Kulcsszavak: longitudinális adatok; OKM; középiskolai szelekció

Az OECD PISA eredményei rámutatnak arra, hogy a magyar 15 évesek 25-26%-a nem képes elérni azt a minimális szövegértési és matematikai kompetenciaszintet, amely elengedhetetlen a modern társadalomban való aktív részvételhez (OECD, 2018). Ezt a helyzetet súlyosbíthatja, hogy az érettségit nem adó szakképzés (szakiskola) nem biztosít megfelelő fejlődési környezetet a közismereti tárgyak tekintetében, beleértve a diákok szövegértési és matematikai kompetenciáinak fejlesztését (Varga, 2018). Az Országos Kompetenciamérés (Szabó et al., 2017) eredményei alapján a szakiskolás diákok szövegértési képességei a 8. és 10. évfolyam között stagnálnak, matematikai teljesítményük csökken. Hermann (2013) szerint, ha egy diák szakközépiskolai képzésre jelentkezik, de végül szakiskolába kerül, átlagosan 0,21-0,26, illetve 0,27-0,29 szórásnyival alacsonyabb matematikai és szövegértési teljesítményt érhet el a 10. évfolyamos kompetenciamérésen, mint amit szakközépiskolai felvétel esetén várhatna.
A kutatás célja azon tényezők feltérképezése, amelyekről az Országos Kompetenciamérés és a Szegedi Iskolai Longitudinális Program (Csapó, 2014) adatainak másodelemzésével kimutatható (N=2223), hogy előre jelzik mind a középiskolai szelekciót, mind pedig a kompetenciamérési eredmények változását 8. és 10. osztály között. A többváltozós regressziós analízis során különböző kognitív és affektív tényezők mellett górcső alá kerülnek a családi háttér, illetve az általános iskolai és a középiskolai osztály jellemzői is (Kutatási cél 1.). Az elemzés kitér a nem megfigyelt változókra is. Feltételezésünk szerint léteznie kell legalább egy olyan, a középiskola-választást és a készségek fejlődését együttesen meghatározó, időben állandó tényezőnek, amit e két adatbázis gazdag változókészletével nem lehetséges leírni (Kutatási cél 2). Azt találjuk, hogy a szakiskolaválasztást megelőző évfolyamokon mért készségek közül a 8-os szövegértés ($p<0,05$) és a matematika ($p<0,01$) jelzi előre a szakiskolába lépést (ami jól magyarázható azzal, hogy a kompetenciamérés és a központi felvételi feladatai részben hasonlítanak egymáshoz), egyéb egyéni, családi és iskolai háttér változók változatlansága mellett. Azonban a kompetenciamérési eredmény változását más készségtesztek, például az induktív gondolkodás ($p<0,05$), természettudományos fogalmak ($p<0,01$) is szignifikánsan előre jelzik.
Elemzésünk kijelölt tényezők (ld. Kutatási cél 1) ismertetésén túl két következtetést enged meg. Egyfelől megmutatjuk, hogy a feltételezésünk (ld. Kutatási cél 2) valószínűleg igaz, mivel a középiskolatípus szignifikánsan összefügg az alsó tagozaton mért készségszintváltozással is, ceteris paribus ($p<0.01$). Másfelől az eredmények felhívják a figyelmet arra, hogy a középiskolai szelekció (és így a szakiskola) készségekre mért hatását nem lehet anélkül megbecsülni, hogy az általunk használt két adatbázisban meg nem figyelt, időben állandó faktorokat valamilyen módszer (pl. state-trait model) segítségével figyelembe vennénk.

A kutatást támogatta:
A kutatást az OTKA K135727, illetve az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata támogatta (KOZOKT2021-16).

NEM MATEMATIKA SZAKOS HALLGATÓK MATEMATIKAOKTATÁSÁNAK ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI KÉRDÉSEI

Munkácsy Kati, Bálint Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Magyar Pszichológiai Társaság
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: felsőoktatás; tehetségek gyenge oldala; matematikaoktatás

Előadásunk kérdésfelvetése: hogyan lehet hatékonyan tanítani matematikát olyan diákoknak, akiknek a főszakja nem matematika, de kötelezően tanulnak matematikát. Az ilyen hallgatók többsége nem kíván szakértővé válni a matematikában, a kötelező matematika tanulása során át szeretnének menni a vizsgákon, valamint más tárgyakban is megbirkózni a számítási feladatokkal. Lehet-e nekik valódi matematikát tanítani, együtt az általuk kitűzött célok megvalósításával? Milyen matematikát?

Vigotszkij (1982) proximális fejlődési zóna fogalmával lehet legmarkánsabban megragadni a matematika szakos és a nem matematika szakos egyetemisták közötti különbséget. A nem matematikus hallgatók proximális zónája lejjebb húzódik, mint matematikus társaiké, akik több háttértudással, más motivációval és vélhetően matematikai tehetséggel is rendelkeznek. Másrészt a nem matematikus hallgatók proximális zónája a matematika területén szűkebb is, ami azt jelenti, hogy kisebb lépésekben tudnak előre haladni, nem vitatva, hogy több segítséggel és más haladási tempóval ők is magasra juthatnak. Azoknak ugyanis, akik más területen tehetségesek, speciális segítségre, rájuk szabott tanári scaffoldokra van szükségük. Az oktatóknak mentorokként kell működniük, akik támogatják a diákokat a tanulásban, és közös célokat alakítanak ki velük.

Egy jövőbeli fejlesztés elméleti és módszertani alapelveit kívánjuk bemutatni. A kutatás jelenleg a feltáró szakaszban van. Keressük azokat a műveket, amelyek ezzel a sajátos helyzettel is foglalkoznak (ld. Bánhegyesi és Bánhegyesiné, 2008; Matthews, 2009; Mátyás, 2011). Gyűjtjük a tapasztalatokat a későbbi hipotézis-vizsgáló kutatás reményében. Terveket dolgozunk ki, és kollégák szélesebb körével elemezzük azok megvalósíthatóságát, esetenként egy-egy részlet kipróbálásával. A matematika, ezen belül az analízis világszerte a leginkább buktató tantárgy (Bressoud, 2015).

Célunk, hogy olyan elveket és módszereket dolgozzunk ki, amelyek a tanulást örömtelivé, eredményessé és intellektuális élménnyé teszik. A tanulás folyamata során kísérleteket végzünk, játszunk, használjuk a számítógépet és példasorozatokat oldunk meg. Megmutatjuk a diákoknak, hogy mi volt az adott tevékenység haszna és éppen milyen nagyobb matematikai összefüggést tanulnak. Dienes (2015, 2016), Pólya (1957, 1977), és Vigotszkij (1982) nyomdokain járva az általuk kidolgozott elveket szeretnénk követni, ezeket azonban a speciális egyetemi környezetre, a felnőtt diákok igényeihez, elfoglaltságához, érdeklődéséhez igazítva kell adaptálnunk. A jobb eredmények érdekében fontosnak tartjuk a hallgatók metakognitív tudatosságának bevonását, hogy monitorozni tudják saját haladásukat (Zimmerman, 2013; Csíkos, 2016).

Szeretnénk együttműködni olyan kollégákkal, akik hasonló problémákkal találkoznak, pl. egyháztörténet nem vallási tanulmányok hallgatóinak, vagy pszichológia nem pszichológusok számára.

A kutatást támogatta:
Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport, PTE

A STORYTELLINGGEL TÁMOGATOTT DIGITÁLIS OKTATÁSI SZABADULÓSZOBA MINT PEDAGÓGIAI ESZKÖZ A KÉMIAOKTATÁSBAN- EGY EMPIRIKUS KUTATÁS EREDMÉNYEI

Muzsalyiné Molnár Henrietta, Lénárd Sándor

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: kémiaoktatás; digitális oktatási szabadulószoba; storytelling

Az oktatási szabadulószobák olyan meghatározott tanulási céllal létrehozott, probléma-alapú eszközök, amelyeknél a lényeg egy „szobából való kijutás”, ami különböző feladatok megoldása által érhető el (Nicholson, 2015). A vizsgálatok azt mutatják, hogy használatuk elősegíti a tanulói elköteleződést (Vörös & Sárközy, 2018), élvezetessé teszi a tanulást, segíti a tudás megőrzését (Vergne et al., 2019), és pozitív hatást gyakorol a tanulási motivációra (Huraj et al, 2022).
A storytelling oktatásban való alkalmazása is széles körű. A történetek tágabb kontextust biztosítanak az új információnak ezáltal könnyebben érthetővé és megjegyezhetőbbé téve azt (Arya & Maul, 2012; Johnstone, 1997; Rowcliffe, 2004). A storytellinget alkalmazták már a kutatásalapú tanulással ötvözve (Hadzigorgeu et al., 2012; Kokkotas et al., 2010), vagy természettudományos kísérletek kerettörténeteként (Hu et al., 2021; Morais, 2015).
A kutatásunk célja annak kiderítése, hogy a storytellinggel támogatott digitális szabadulószoba hatékonyabb-e a kémiai tudás megszerzése és megtartása szempontjából, mint a történettel nem támogatott változat. Kutatási kérdéseink: 1) van-e különbség a storytelling módszerével támogatott, illetve storytelling nélküli kémiai témájú digitális oktatási szabadulószobák 14-16 éves tanulók kémiatudására gyakorolt hatásában rövid, illetve hosszú távon 2) milyen háttérváltozók befolyásolják a diákok digitális szabadulószoba általi tanulási eredményeit. Vizsgálatunk módszeréül a pedagógiai kísérletet választottuk, amelyet 120, kémia tekintetében általános tantervű 7-9. osztályos tanuló körében végzünk el május-június hónap folyamán. Az előzetes tudást mérő előteszt kitöltését követően a kísérleti csoport résztvevőinek egy történetbe ágyazott kémiai témájú szabadulószobából kell kijutnia meghatározott idő alatt. A kontroll csoport esetében a cél ugyanaz, de esetükben a történet elemei nem kapcsolódnak a feladatokhoz. A beavatkozás a témával kapcsolatos kémiatudásra gyakorolt hatását azonnal és két hét múlva is utóteszt követi. Feltételezzük, hogy rövid távon nem lesz szignifikáns különbség a két csoport tagjainak szerzett tudása között, viszont a maradandó tudás tekintetében jobb eredményt érnek el a kísérleti csoport tagjai (Csikar & Stefaniak, 2018). Hipotéziseink közé tartozik az is, hogy a témával kapcsolatban kevesebb előzetes tudással rendelkező tanulók, valamint a rosszabb természettudományos érdemjegyekkel rendelkezők esetén nagyobb lesz a kémiatudás növekedése a kísérleti csoportban (Arya & Maul, 2012).
A fentiek alapján a storytelling módszerével támogatott digitális oktatási szabadulószoba a kémiatanulás motiváló, természettudományos szülői háttérrel nem rendelkező, és az e területen gyengébben teljesítő tanulókat segítő eszköz lehet. Erre pedig a természettudományok – és kiemelten a kémia népszerűtlenségét tekintve nagy szükség van.

A kutatást támogatta:
„A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.”

AZ ISKOLAI TELJESÍTMÉNY ÉS A TANULÁSI MOTIVÁCIÓ SZEREPE A KISISKOLÁSOK TERMÉSZETTUDOMÁNYOS KUTATÁSSAL KAPCSOLATOS TUDÁSÁBAN ÉS KUTATÁSI KÉSZSÉGEIBEN

Nagy Márió Tibor, Korom Erzsébet

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola; Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Oktatáselmélet Tanszék; Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem
Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: természettudományos kutatás; kutatási készségek; tanulási motiváció

A 21. századi természettudományos nevelés célja olyan alapműveltség kialakítása, melynek birtoklásával a társadalom tagjai sikeresen reagálnak a technikai változásokra, a gyors és nem mindig ellenőrzött információáramlásra vagy a globális problémákra. Ehhez a diszciplináris ismeretek elsajátítása mellett szükség van megfelelő természettudományos gondolkodásra, kutatási készségekre, valamint a tudomány természetéről és működéséről alkotott ismeretekre (Korom & Z. Orosz, 2020). Már az alsó tagozatos tanulók is képesek a természettudományos gondolkodási és kutatási készségek alapszintű műveleteinek elvégzésére (Bullock et al., 2009) és a tudomány természetének kezdetleges megértésére (Koerber et al., 2015). A természettudományok tanulási motivációja nemcsak a tantárgyi attitűdre van hatással, de lényeges előre jelzője a tanulmányi eredményeknek is (Vo Van & Csapó, 2023).

Kutatásunk célja a természettudományos kutatással kapcsolatos tudás és a kutatási készségek fejlettségének feltárása kisiskolások körében, továbbá a teszten elért teljesítmény összefüggésének vizsgálata a tanulmányi eredménnyel, a környezetismeret tanulási motivációval és a tantárgyi attitűdökkel. A pilot vizsgálatunkba 4. évfolyamos tanulókat (110 fő, 54,5% fiú) vontunk be 2 partneriskolából. Az online adatfelvétel az eDia rendszerben zajlott. A természettudományos kutatás vizsgálata a Science-K Inventory (SK-I) 25 itemes kérdőív (Koerber & Osterhaus, 2019) adaptált változatával történt, amely három dimenzió (kutatás, adatértelmezés, tudomány természete) mentén vizsgálja a természettudományos gondolkodást. A környezetismeret tantárgy tanulási motivációjának méréséhez az SMQ-II (Glynn et al., 2011) 25 itemes kérdőív adaptált változatát használtuk.

A tanulók az SK-I teszten 69,4 százalékos (M=17,35, SD=3,54) átlageredményt értek el, a kérdőív megbízhatósága elfogadható (Cronbach-alfa=0,68). Az SMQ-II kérdőív (Cronbach-alfa=0,91) 5 alskálája közül a jegyért tanulás átlaga a legmagasabb (M=4,39, SD=0,55), míg a karriermotiváció átlaga a legalacsonyabb (M=3,72, SD=0,87). A tanulók teszteredménye szignifikánsan korrelál a magyar, a matematika és a környezetismeret osztályzatukkal, azonban a motivációjukkal és a tantárgyi attitűdjeikkel nem. Ugyanakkor a környezetismeret tanulási motiváció egyes komponensei és a környezetismeret tantárgyi attitűd között erős–közepes szignifikáns kapcsolat van. Annak elemzéséhez, hogy a természettudományos teszten elért eredményeket milyen mértékben magyarázzák a vizsgálatba bevont független változók, többváltozós regresszióanalízist végeztünk. A független változók a teszten elért teljesítmény varianciájának 34%-át magyarázzák ($p<0,001$), legerősebb magyarázó erővel a matematika osztályzat bír (14,2% $p<0,01$). Az eredmények alapján elmondható, hogy a természettudományos gondolkodásra közvetlenül az iskolai teljesítmény hat, azonban közvetettsége miatt a motiváció szerepe sem hagyható ki ezen képességek fejlesztésének megtervezéséből.

A kutatást támogatta: A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-3-SZTE-61 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap
Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja

A DIGITÁLIS PEDAGÓGIA HATÁSRENDSZERÉNEK MÉRÉSI LEHETŐSÉGEI

Nagy Róbert

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: digitális pedagógia; hatásvizsgálat; klaszterelemzés

Előadásomban a Komplex Alapprogramot a pilot évben bevezető iskolák tanulóiból klaszterelemzéssel képzett almintákon (N=323) mutatom be a Digitális alapú alprogramon való részvétel hatását a tanulók iskolával kapcsolatos pozitív érzéseire, iskolai sikermotivációjára, valamint az általános- és tanulási célú digitális eszközhasználatára egy két tanévet átfogó vizsgálat keretében (2018-2020, 4. évfolyamos diákok).

A hazai és nemzetközi szakirodalom jelentős terjedelemben foglalkozik a technológiai változások, szűkebb értelemben a digitalizáció tanítást és tanulást befolyásoló erejével, azonban kevés, nagymintás kutatáson alapuló tanulmány igazolja a digitális pedagógia eszközeinek és módszereinek tanulókra gyakorolt hatásait.

Az elmúlt években ugyanakkor több hatásvizsgálat is történt a digitális pedagógiai eszköztár alkalmazásának a tanulók különböző képességterületeire gyakorolt hatásairól (Vidergor, 2021; Keinonen, Lappalainen, Kotamäki-Viinikka, & Lappalainen, 2023; Sjöberg & Brooks, 2022), További jelentős kutatások zajlottak a digitális technológiahasználat és a problémamegoldó teljesítmény valamint kreativitás közötti kapcsolat vizsgálatára (Chuen-Tsai, Kuan-Ting , & Hsiu , 2022; Tang, Mao, Naumann, & Xing, 2022).

A digitális megoldások oktatási hatásait vizsgáló tanulmányok a jelentősen különböző módszertan alkalmazása miatt kevésbé alkalmasak összehasonlító elemzésekre (Flynn, Kleinknecht, Ricker, & Blumberg, 2021).

A kutatásom keretében 87 itemes, 5 fokú Likert-skálás, kétrészes kérdőívet alkalmaztam, amelyben a tanulási motivációhoz, az iskolához kapcsolódó affektív változókhoz, valamint a tantárgyi attitűdökhöz kapcsolódó kérdések szerepeltek. Főkomponens elemzéssel vizsgáltam meg az egyes itemek összetartását és alakítottam ki a vizsgált konstruktumokat.

A klaszterelemzés 4 dimenziót hozott létre. Az elsőbe kerültek tanulóknál két év alatt csökkent az általános eszközhasználat-, az iskolával kapcsolatos pozitív érzések- és legnagyobb mértékben az iskolai sikermotiváció mértéke. Mindezekkel együtt nőtt a tanulási célú eszközhasználat ideje. A második csoportnál jelentősen nőtt az általános és a tanulási célú eszközhasználat is, miközben az iskolával kapcsolatos mutatóik minimális mértékben változtak. A harmadik klaszterbe tartozóknál jelentősen megnőtt az eszközhasználat tanulási dimenziója, míg a negyediknél minden dimenzióban csökkentek a skálaértékek.

Klaszterek Általános célú eszközhasználat Iskolával kapcsolatos pozitív érzések Iskolai sikermotivációk Tanulási célú eszközhasználat

1 (N=113) -0,2330 -0,3671 -0,7569 0,8820

2 (N=120) 0,8903 -0,0511 0,1453 0,9389

3 (N=35) -0,0143 -0,2224 -0,0533 2,9238

4 (N=55) -0,0955 -0,8886 -0,6539 -1,0121

Az előadásomban bemutatom, hogy az elemzési modellbe emelt változók (iskola, nem, DA-programban való részvétel ideje, veszélyeztetett gyermekek aránya) milyen mértékben hatottak azokra a mintázatokra, amelyek az egyes klaszterekben a legnagyobb megváltozást mutató gyermekek csoportjait jellemezték.

ÓVODÁS GYERMEKEK „EGÉSZSÉG” HÍVÓSZÓRA ADOTT SZÓASSZOCIÁCIÓINAK ELEMZÉSE A NYELVI SZERKESZTETTSÉG ÉS A SZOCIODEMOGRÁFIAI HÁTTÉR ÖSSZEFÜGGÉSEIBEN

Nagyházi Bernadette, Zentai Gabriella, Csima Melinda, Finánczy Judit, Podráczky Judit

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: szóasszociáció; nyelvi szerkesztettség; óvodáskor

A szóasszociáció módszere több mint százéves múlttal rendelkezik, ugyanakkor a képzettársítás gyökerei egészen az ókorig nyúlnak vissza (Daru és Tóth, 2014). Az adatgyűjtési eljárást először a 19. századi pszichológia alkalmazta, mostanra pedig a nyelvészeti kutatásokban is nagy jelentőségre tett szert (Czékmán et al., 2017).

Előadásunkban egy komplex szóasszociációs vizsgálat részeként 4–6 éves óvodások (n=288) „egészség” hívószóra adott válaszait elemezzük nyelvészeti szempontokra fókuszálva. Célunk a gyermekek válaszainak lexikai és grammatikai-szintaktikai szempontú vizsgálata, majd az eredmények összevetése egyes szociodemográfiai mutatókkal.

A nyelvi szerkesztettségre vonatkozóan kétféle, a gyermeki spontán beszéd sajátosságait leíró kutatási módszer áll rendelkezésünkre. Az átlagos mondathossz-mutató – MLU – (Brown, 1973; id. Crystal, 1998, 291) a megnyilatkozások szintaktikai fejlettségére utal (Neuberger 2014). A grammatikai-szintaktikai komplexitás mérésének pontosabb eszköze lehet a közlésegységek fejlettségi mutatója (KFM) (Lee és Canter 1971; Gerebenné et al., 1992). Mindkét mutatót hosszabb, narratív spontán beszéd vizsgálatára alakították ki, de az irányított spontán szóasszociáció kutatásában is szerepük lehet. Emellett a korábbi kutatások (Laczkó 2011; Neuberger 2014; Horváth 2023) kis elemszámú mintán alkalmazták a fenti módszereket, a jelen kutatásban elemzett korpusz nagysága igazolhatja ezek relevanciáját.

Kutatási kérdéseink a következők voltak: (1) A spontán beszéd vizsgálatában alkalmazott mutatók (szószám, átlagos morféma-mutató, morféma alapú mondathossz-mutató) milyen módon alkalmazhatók az óvodások szóasszociációs vizsgálatában? (2) Mi jellemzi a 4–6 évesek szóasszociációs nyelvi teljesítményét? (3) Milyen összefüggés fedezhető fel az óvodások szociodemográfiai háttere (életkor, nem, anya iskolázottsága, nagyobb testvér jelenléte) és a grammatikai-szintaktikai mutatók között?

Az adatfelvétel egyéni vizsgálattal történt. A gyermekektől azt kértük, hogy mondjanak el mindent, ami az „egészség” fogalommal kapcsolatban eszükbe jut. A válaszokat rögzítettük, majd néhány – a szociális háttér jellemzéséhez szükséges – kérdést is feltettünk a gyermeket jól ismerő pedagógusnak.

A vizsgálat eredményeként azt várjuk, hogy az MLU és a KFM eljárás minimális átalakítással a szóasszociációk kutatásában is eredményre vezet. Ezt támogatja az átlagos morféma-mutató, ami a rövidebb megnyilatkozások szerkesztettségi fokát jelzi. A mondathossz-mutató 1-es értéket ad a kizárólag egyszavas, vagy a csak azonos szófajú szavakat tartalmazó felsorolásos válaszoknál; ennél magasabb érték komplexebb megnyilatkozást mutat. Az anya iskolázottsága, a nem és a nyelvi szerkesztettség között szorosabb összefüggés várható. A korábban hivatkozott kis elemszámú kutatások nem számoltak be szignifikáns különbségekről a fenti mutatók és az életkor összefüggéseire vonatkozóan, ugyanakkor az előzőeknél nagyobb elemszámú vizsgálatunkban ezek megmutatkozhatnak.

A kutatást támogatta:
Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja

ÓVÓNŐK A VÁLTOZÓ MAGYARORSZÁGON AZ 1950-ES ÉVEKBEN

Nemes-Wéber Zsófia

Pécsi Tudományegyetem Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: óvónő; szocializmus; nevelés

A második világháborút követően Magyarország jelentős változásokon ment keresztül, mind területi, társadalmi és gazdasági szinten. Mindezek együttesen érintették az óvónők rétegét is. Megváltozott a társadalmi helyzetük, funkciójuk, átalakult a képzésük is. Az egyik legjelentősebb ezek közül az 1959. évi változás, amely során a középfokú képzők helyét felsőfokú intézetek vették át. Az 1958. évi 26. számú törvényerejű rendelete értelmében 1959 szeptemberétől létrejöttek az érettségire épülő, kétéves képzési idejű felsőfokú óvónőképző intézetek Kecskeméten, Sopronban és Szarvason. Kutatásunk arra törekedett, hogy az új képző intézeteket vizsgálja, elsősorban a növendékek szempontjából. Ezen terület fő forrásai a képző intézetek évkönyvei (A Kecskeméti Óvónőképző Intézet és a Szarvasi Óvónőképző Intézet évkönyvei, amelyek a hallgatókra vonatkozó általános adatokkal is szolgáltak.) és a korszak szakfolyóirata az Óvodai Nevelés havilap voltak. A vizsgált két intézmény az első 10 év alatt (1959-1969-ig) összesen 4190 diplomát adott ki, ebből a Szarvasi Óvónőképző Intézet 2957-et (Szabó 1970); a Kecskeméti Óvónőképző Intézet 1233-at (Sebő 1969). Az 1963 szeptemberében érvénybe lépő 158/1963. számú Művelődésügyi Minisztérium rendelete alapján az intézmények hallgatóinak jelentős része a három kategóriából a legrosszabb szociális helyzetűek közé tartozott. A vizsgálatban nem csak a képzést és a diákokat ért változásokra vonatkozó kutatást végeztünk, hanem az óvónők a végbemenő ideológiai változások kapcsán betöltött szerepükre is kitértünk. Az óvónők, mint politikai aktorok új társadalmi szerepet töltöttek be a vizsgált időszakban. Kutatásunk során kitértünk az óvónők ideológiai meggyőződésének megközelítéseire, befolyásoló eszközeire, az óvónő képző intézetek világnézeti nevelésére. A szocialista emberideál nevelése vált az óvónők és minden pedagógus fő feladatává. Történeti feltáró munkánk harmadik területe az óvónők családi felügyelete, a családi életre gyakorolt hatásainak vizsgálata volt. A szülők felvilágosítása és helyes útra terelése nem merült ki a szovjet szerzők, mint Makarenkó, Arkin írásainak ajánlásában, vagy a szocialista nevelési módszerek helyes alkalmazásának segítésében, emellett az óvónők feladata volt felhívni a figyelmet a szülők példamutatásának fontosságára. (Hódsági 1953) A családlátogatások eszközével az óvónő betekintést nyerhetett a családi életbe és alkalmat kaphatott a szülőkkel történő mély beszélgetésekre, amelyek során az ő és a közösség ideológiai példáján elmélkedve hatást gyakorolhatott, illetve kellett gyakorolnia a szülők világnézetére. Mindezeknek köszönhetően a szocialista társadalom megbecsülése és az óvónők kultúra közvetítő hatása is növekedett, sőt az óvónők társadalmi munkájuk során javaslataikkal és iránymutatásukkal befolyásolni, használni tudták a települések közösségi erejét, az óvoda és közösség előnyére. (Besey 1956)

A kutatást támogatta:
Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar

ISKOLAI ÜNNEPÉLYEK, A NÉVADÓ SZEREPE AZ ISKOLA BELSŐ VILÁGÁBAN

Németh Andrásné Farkas Gabriella, Czabaji Horváth Attila

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: iskolai ünnepély; hagyomány; emlékezet; Erzsébet-kultusz; iskola belső világa

Az iskola belső világának aktív alakításában kitüntetett szerepe van az iskolai hagyományoknak. A valahova tartozás tudatát, a közösségi eszmék és értékek megbecsülését a hagyományok közvetítik. Olyan közösségteremtő és -megőrző erő, amely bizonyos állandóságot és egyben folytonosságot teremt napjaink kihívásai közepette is.

Ezen hagyományrendszer hatását az iskolai ünnep fogalmán keresztül ragadjuk meg. Kapitány & Kapitány (2012) az ünnepet az emlékezéssel kapcsolja össze. Az ünnepek emlékezés-technikákként való megközelítésének elemeit Assmann (1992) után a mai ünnepek jelrendszerében is azonosították. Az általuk felsorolt szempontokat a témánk szemszögéből, a neveléshez és az iskola világához kapcsolódóan tettük vizsgálat tárgyává. Ez az emlékezet kulturális tevékenységgé válik, közvetíti az intézményesített kánont; identitáserősítő és –őrző szerepe van (Keszei, 2011; Takács 2020). A kollektív emlékezet az egyén memóriája mellett támaszkodhat az információtárolás intézményeire, és a hagyományok, rítusok, normák és más szellemi objektivációkra is (Pataki, 2010). A kollektív emlékezet és a nemzet, nemzettudat közötti összefüggés kapcsán Gyáni (2012) kutatásaira támaszkodunk. Témánk szempontjából különös jelentőséget nyer a tér és ember közötti viszony alakulása is: hogyan válhat emlékezethellyé egy hely vagy jelenség, amint a képzet szimbolikus jelentéssel ruházza fel és rituálét kapcsol hozzá (Nora, 1999). Kutatásunk Ferenc József házastársának, Erzsébet királynénak (1837-1898) magyarországi kultuszán keresztül, történeti szemlélettel ragadja meg az iskolai ünnepélyek, a névadó személyének jelentőségét, hatását. A kutatás egyrészt új megközelítést ad a ma is reneszánszát élő Erzsébet-kultuszhoz. Másrészt a téma neveléstörténeti megközelítése adalékul szolgálhat a mai iskolák hagyományainak felülvizsgálatához, névadójukon és ünnepeiken keresztül sajátos arculatuk erősítéséhez. Vizsgálatunk forrásanyagát a királyné halálát követő két évtizedben megjelent iskolai értesítők, pedagógus szakfolyóiratok adják. Föltártuk, hogy a törvényben is rögzített megemlékezésekben mely szerzők mely versei, zenedarabjai szerepeltek leggyakrabban. Kimutattuk, az iskolai szónoklatokban miként jelennek meg az Erzsébet kultusz szimbólumrendszerének elemei (Vér, 2006), és hogyan kapnak helyet az adott iskola saját hagyományai. Mivel Erzsébet emlékének megőrzésében jelentős szerepük volt a nevét viselő oktatási intézményeknek, ezért bemutatjuk, hogy milyen funkciók húzódtak meg a névadások mögött, milyen következtetések vonhatók le a névadások időbeni és területi elhelyezkedéséből. Ráirányítjuk a figyelmet az óvodák Erzsébet kultuszápolásában betöltött szerepére. A kutatás folytatásában vizsgálni kívánjuk a névadó jelképekben, intézményi emlékhelyekben, hagyományokban megragadható hatását az iskola szűkebb és tágabb környezetére.

AZ ANDRAGÓGIA HELYÉNEK ÉS SZEREPÉNEK VÁLTOZÁSA A NEVELÉSTUDOMÁNYBAN FRANZ PÖGGELER MUNKÁSSÁGA ALAPJÁN

Németh Balázs

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: andragógia; dialógus; önirányított tanulás; kritikai attitűd; reflexió

Előadásunkban az andragógiai neveléstudományi helyének és szerepének változásában jelentős szerepét játszó huszadik századi hatásokat vesszük szemügyre a modern felnőttnevelés praxisának változása tükrében (Bajusz – Németh, 2011) mely lehetőséget ad a pedagógia mellett szárba szökkenő irányzat és felfogás karakteressé válásában. E folyamat jobb megértését segíti Franz Pöggeler professzor, az Aachen-i Egyetem kutatójának munkássága, melynek elemzésén keresztül feltűnik egy karakteres andragógia-kép képviselete úgy a felnőttnevelés történetének elemzése révén (Pöggeler, 1996), mint az andragógia-elmélet, valamint a komparatív felnőttoktatási kutatások megalapozásához való hozzájárulás alapján (Pöggeler, 1974).

Szeretnénk rámutatni, hogy munkássága révén közelebb került az elmélet és gyakorlat egymásra hatásának felismerése, az összehasonlító elemzések révén egyes országok felnőttoktatási és -képzési praxisai evolúcióját érintő hasonlóságok és különbségek feltárása. (Jarvis - Pöggeler, 1994)

Felfogása és látásmódja úttörő módon befolyásolta olyan nagynevű kutatók felfogását, mint Arnold, Nuissl, vagy Hinzen, de Leirman, Savicevic, Reischmann, Popovic és mások nézeteit is. (Németh - Pöggeler, 2002)

Az előadás rámutat arra a hármas tagolású értelmezésre, melynek révén megérthető az andragógia tudományelméleti lényege a felnőttek tanulásának és tanításának kontextusában. Miközben Pöggeler is aláhúzta andragógiai felfogásában annak felismerését, hogy a felnőttek tanítása révén a felnőttoktató hozzájárul az autonóm, azaz önirányított tanulás, illetve az erre való késztetés megerősítéséhez. Ez kiegészül azzal a harmadik tényezővel, mely a kritikus gondolkodás és a reflexív tanulás erősítését célozza, s ennek alapján andragógia felfogását kivetíti a formális, a non-formális és informális terekben zajló tanulások értelmezésére, ezzel is a folyamatos tanulás támogatásának ösztönzésére. Andragógiája épít a pedagógiára, de etikai vonatkozásban tovább is lép vele, hogy a cselekvő, kritikus gondolkodás és magatartás révén humanisztikus látásmódjával rámutasson a felnőttnevelő felelősségére, egyúttal a facilitáló, mentoráló szerep korlátosságára, mindezek révén pedig az andragógiai professzióban a dialógus révén fejleszthető önreflexió képességére és fontosságára egyaránt.

Irodalom:

Bajusz, K. & Németh, B. (2011). *Felnőttoktatási felfogások a 20. században – Andragógiai szöveggyűjtemény* I. Publikon Kiadó

Németh, Balázs & Pöggeler, Franz (2002). *Ethic, Ideals and Ideologies in the History of Adult Education.* Peter LANG.

Jarvis, P. & Pöggeler, F. (1994). *Developments in the education of adults in Europe.* Peter LANG

Pöggeler, F. (1974). *Erwachsenenbildung. Einführung in die Andragogik*.Verlag W. Kohlhammer.

Pöggeler, F. (1996) History of Adult Education. In Tuijnman, A, (ed.) *International Encyclopaedia of Adult Education* (pp. 135–139). Pergamon.

A kutatást támogatta:

MTA PTB Andragógiai Albizottság

MELLearN – Felsőoktatási Hálózat az Életen Át Tartó Tanulásért

PERCEPTIONS OF TEACHER LEADERS ON THE CONCEPT OF DISTRIBUTED PEDAGOGICAL LEADERSHIP CULTURE

Okiri Peter Ochieng, Mária Hercz

University of Szeged, Hungary
Eötvös Loránd University

Kulcsszavak: distributed pedagogical leadership; teacher leadership; pedagogical improvement

In the recent past, educational leadership scholars have recommended the empowerment of teachers to be equipped with the necessary competencies that will allow them to be autonomous pedagogical actors in the learning contexts (Contreras, 2016). Teacher leadership gives teachers the authority needed to facilitate and direct how work should be done and ensures that the teachers initiate such activities within their teams (Bøe & Hognestad, 2017; Brecht, 2022; Chen, 2023). Subsequently, through distributed pedagogical leadership, work in the pedagogical spaces is well distributed to multiple actors with teachers and teacher leaders performing similar tasks interdependently (Bøe et al., 2022; Bøe & Hognestad, 2017; Heikka et al., 2021). The purpose of this study was to explore how teacher leaders perceive the concept of distributed pedagogical leadership in teacher education programs. The main question that guided the study was "How do principals, and teacher-leaders perceive the concept of distributed pedagogical leadership?" The study was carried out in a public pre-service teacher training college in Kenya.
An exploratory case study design was employed. The participants were purposefully identified and selected. A sample size of six participants voluntarily accepted to participate in the study including a principal, two deputy principals, two deans of curriculum, and a dean of students. Data was collected through individual semi-structured interviews. For data analysis, content data analysis was applied. The findings showed that there were clear and well-enacted pedagogical responsibilities among the top administrators and the teacher leaders. However, the teacher leaders perceived that their roles were unevenly distributed. They recommended that pedagogical responsibilities should be well distributed from top to bottom for efficiency and effective pedagogical improvement. Furthermore, based on the results of the study, it is worth noting that the concept needs to be studied further in higher education in Kenya and internationally.

A kutatást támogatta:
University of Szeged

KORSZERŰ OKTATÁSTECHNIKAI ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSA AZ ÉLMÉNYALAPÚ ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁS OKTATÁSÁBAN

Ozsvárt Barbara, Vincze Beatrix

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: élménypedagógia; skill-oktatás; készségfejlesztés, újraélesztés

A hirtelen szívhalál napjainkban is a vezető szív és érrendszeri halálokok közé tartozik. Gyakorisága Európában 84/100 000 fő, de a magyarországi viszonylatokat tekintve, becslések szerint óránként egy ember veszíti életét emiatt (Gräsner et al., 2016). Hazánkban a mentő átlagos kiérkezési ideje, a bejelentést követő 5-8 perc, ami idő alatt a beteg túlélési esélye a laikus kezében van (Göbl & Gáspár, 2006). A beteg túlélését a keringésmegállás túlélési láncának elemei határozzák meg. Részei közül kiemelt szerepet kap a keringésmegállás korai felismerése és segítségkérés, a keringésfenntartás minőségi mellkaskompresszióval, továbbiakban, ha szükséges a korai defibrilláció és végül pedig a spontán keringés visszatérése utáni posztreszuszcitációs komplex, kórházi ellátás (Deakin, 2018). Azonban a túlélési lánc folyamata csak akkor működik megfelelően, ha rendelkezünk kellő tudományos háttérrel, és ezek oktatási hatékonysága jó (Soredie et al., 2013). Az oktatási hatékonyság növelése lehetséges olyan élményalapú módszerekkel, amik elrugaszkodnak a frontális oktatási módoktól, élethű szimulációs forgatókönyveket és eszközöket használva, valós idejű visszajelzést adnak a tanulóknak az elvégzett tevékenységekkel kapcsolatban.

Hazánkban 2012-ben szabályozták az általános és középiskolákban a Nemzeti Alap Tanterv alapján az elsősegélynyújtás, valamint újraélesztés oktatását. A NAT2020-ban szerepel a 7. és 8. osztályos diákok elsősegélynyújtási ismereteinek bővítése, melyben az oktatási szakasz végére a tanuló: „tudja alkalmazni az alapszintű újraélesztést mellkas kompressziók és lélegeztetés (CPR) kivitelezésével, felismeri ennek szükségességét és vállalja a beavatkozást.” (NAT2020).

Kutatásunk célja az volt, hogy felmérjük az újraélesztés oktatásában javul-e a minőségi mellkaskompresszió készsége, ha a gyakorlatok során olyan szimulációs fantomot használunk, ami audio-vizuális, valós idejű visszajelzést ad a diákok számára. Az oktatási program összeállítását és pilot oktatást követően kísérleti (n=88) és kontroll (n=99) csoportos oktatást végezünk 7. osztályos általános iskolás tanulók között. Az oktatási tematika, időtartam, tanulói csoport nagysága és az oktatástechnikai eszköz minden esetben azonos volt, a különbséget az jelentette, hogy a kísérleti csoportnál az Ambu CPR applikáció segítségével számítógépen megjelenítésre került a mellkaskompresszió mélysége, frekvenciája, nem megfelelő kéztartáskor figyelmeztető szimbólumot láthattak a tanulók.

Eredményeink azt mutatják, az oktatásokat megelőző készségfelméréshez képest mindkét csoport jelentős fejlődést ért el. A két csoport oktatás utáni készségeit összehasonlítva a kísérleti csoport jobb eredményeket ért el az újraélesztés sikerét jelentősen befolyásoló mellkaskompresszió minőségi mutatóiban, ugyanis a mellkaskompresszió mélység 53% vs 34%, frekvenciája 62% - 34%, mellkaskompresszió pontos helye 69% vs 57%.

SZENT BENEDEK-RENDI NŐNEVELÉS

Pálkuti Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: bencés nőnevelés; leány magántanulók; koedukáció

A folyamatban lévő kutatás során az 1905 – 1918 és a 2008-tól napjainkig tartó Szent Benedek-rendi oktató-nevelő munkának a leánynevelésben megnyilvánult hatásait, összefüggéseit, eredményeit, esetleges problémáit tárom fel a választott intézményben, miközben a bencés oktatás sajátosságait értelmezem a hazai viszonyok között. Célom megismerni a 2008-ban bevezetett nőnevelésnek az előzményeit; a rend döntésének okait, a társadalmi igényt és elvárást. A leánynevelés vizsgálata ugyanis az adott intézmény történetében egészen új aspektust képvisel.

A kutatás újszerűségét Kéri Katalin megállapításával támasztom alá:

„Csupán kevéssé történtek az állami és egyházi levéltárakban nőnevelés-történeti kutatások, és feltárásra várnak még a témakör szempontjából különleges és érdekes magánlevelezések, kézirattárban őrzött naplók, (befejezetlen) irodalmi művek kéziratai.” (Kéri, 2015. 455.)

Kutatási kérdések:

Milyen körülmények közepette tették lehetővé a bencések 1905 – 1918 között, hogy a magántanuló leányok érettségi vizsgát tehessenek?

Milyen volt a korabeli nőnevelésről alkotott vízió?

Melyek voltak a bencés nevelés alapelvei a középfokú oktatásban egykor és ma?

Milyen alapelveket vallott egykor a rend a nőnevelésről?

Miért merült fel száz évvel később a koedukáció igénye a vizsgált intézményben?

Mi indokolta a nőnevelés engedélyezését a vizsgált bencés gimnáziumban a rendszerváltoztatás idején?

Hogyan vélekedik ma Várszegi Asztrik emeritus főapát úr a nőnevelés ügyéről?

A kutatási módszerek egy része deduktív jellegű, hiszen elsődleges módszerként a könyvészeti és levéltári források (az 1905 – 1918 között végzett leánytanulókra vonatkozó gimnáziumi irattári adatok és a 2008 – 2012 közötti lánypopulációról szóló iskolai dokumentációk) elemzésére törekszem.

A 2012-ben maturált lánypopuláció körében végzett interjúk tartalomelemzésekor alkalmam nyílt a mikrotörténelem mint szemléletmód alkalmazására. (Papp, 2010, 18.)

A kutatómunka jelenlegi stádiumában a főapát úr által adott interjú elemzésével juthatok el a kívánt összegzéshez, azaz a kutatás új tudományos eredményei között megjelenik a vizsgált helyen végzett nevelés-oktatás múltjának feltárása – különös tekintettel a nőnevelésre az 1905 – 1918 és 2008 – 2012 közötti időszakban.

Bizonyíthatóvá válik, hogy a női tanulókhoz való viszonyulás és annak intézményes gyökerei, kultúrája lehetővé tették a 20 – 21. századi bencés nevelés megújítását.

Irodalom:

Ambrusné Kéri, K. (2015). *Leánynevelés és művelődés az újkori Magyarországon*. Akadémiai doktori értekezés. Pécs.

Szijártó M. István (2010). *Előszó*. In Papp G. & Szijártó M. I. (szerk.) *Mikrotörténelem másodfokon*. Budapest. 7–18.

AZ ÉLETPÁLYA-ÉPÍTÉSI KOMPETENCIA FEJLESZTÉSE GIMNAZISTÁK KÖRÉBEN

Pálvölgyi Lajos

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: életút-támogató pályaorientáció; pályaedukáció; életpálya-építési kompetencia

Az előadás szorosan kapcsolódik a konferencia fő gondolatához, mivel elköteleződés és rugalmasság sajátos kombinációja szükséges ahhoz, hogy a diákok jövőbeli életpályájukon sikeresek és elégedettek legyenek. A pályaorientáció számos egymást kiegészítő értelmezése (pl. Lent et al., 2000; Peterson et al., 2002; Super, 1953, 1980) közül gyorsan változó világunkban különösen Savickas (2002) életpálya-építés elméletét, az életpálya-építési kompetencia fogalmát (Sultana, 2011), ezen kompetencia fejlesztését, és a pályaedukáció fontosságát (Borbély-Pecze et al., 2013) kell hangsúlyozni. Az előadás áttekinti az életpálya-építési kompetencia főbb megközelítéseit (Driesel-Lange et al., 2010; Jackson, 2013; Law, 2021; Law & Watts, 1977; Neary & Dodd, 2016), kitér a kompetenciafejlettség elvi értelmezési problémájára (Nahalka, 2015), és néhány kapcsolódó benchmark rendszerre (pl. Gatsby Benchmarks) is. Fő kérdése az, hogy milyen eredménnyel fejleszthető az életpálya-építési kompetencia a bemutatott innovatív pályaedukációs program keretében, amely lakótelepi környezetben működő egyházi fenntartású fővárosi gimnázium 10. és 11. évfolyamos tanulói körében valósult meg 2022-ben (kísérleti csoport N= 94, kontroll csoport N= 105). A kutatás saját fejlesztésű pályaorientációs kérdéssort alkalmazott, továbbá két nemzetközi használatban elterjedt, magyar középiskolás mintán érvényesített kérdéssort, mindegyiket online formában. (CDDQ Career Decision-Making Difficulties Questionnaire: Gati & Osipow, 2010; adaptálás: Olteanu 2022; és CFT Career Factors Inventory: Chartrand et al., 1990; adaptálás: Lukács, 2012; alkalmazás: Török, 2016; Tudlik, 2021.) Az adatok kiértékelése leíró statisztikai módszerekkel, khi-négyzet próbával, Mann-Whitney U próbával, T-próbával, és korrelációszámítással történt. A kutatás sajátossága, hogy egyrészt a kompetenciaszint felmérésére is kiterjedt, és ez nem szubjektív önértékelésre, hanem tudásfelmérésre, feladatmegoldásra épült; másrészt a tartós hatás felmérésére irányult, mivel az utófelmérés félévvel a program befejezése után történt. A program eredményeként enyhén pozitív szignifikáns hatás volt kimutatható az életpálya-építési kompetencia vizsgált elemei és a magabiztosság (pályadöntési énhatékonyság) terén, miközben a pályaválasztási szorongás és egyes észlelt pályaválasztási nehézségek szintje csökkent. A kapott eredményeket az előadás összeveti más hasonló intervenciók hatásadataival (Brown, 2011; Fouad et al., 2009; Freeman at al., 2017; Gallo, 2017; Reese & Miller 2006). A vizsgálat alátámasztja a pályaedukációs programok létjogosultságát. A kidolgozott foglalkozások a tanulók fejlődését követve és támogatva jól beilleszthetők az évfolyamok programjaiba, és megvalósíthatók osztályfőnöki órákon. A kérdőívek eszközként alkalmazhatók az iskolában, pontosabb információt nyújtva az egyes tanulók pályaválasztási státuszáról, nehézségeiről, segítve ezzel a diákok személyre szóló támogatását. (A szerző nyitott az együttműködésre.)

INDUKTÍV GONDOLKODÁS ONLINE MÉRÉSE ÓVODÁSOK KÖRÉBEN

Pásztor Attila, Rausch Attila, Kiss Renáta, Csapó Benő, Molnár Gyöngyvér

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: induktív gondolkodás; technológiaalapú mérés-értékelés; óvoda

Az óvodai évek meghatározó szerepet töltenek be a gyermekek későbbi eredményeinek alakulásában (Hódi & Tóth, 2016), a korai beavatkozások jelentősen megtérülhetnek (Nores & Barnett, 2010). A hatékony fejlesztéshez elengedhetetlen, hogy megbízható és könnyen alkalmazható mérőeszközök álljanak rendelkezésre az óvodai gyakorlat számára (Rausch & Pásztor, 2021). A kutatás célja egy induktív gondolkodást mérő online teszt fejlesztése és működésének vizsgálata óvodás gyermekek körében. A feladatok működésének elemzése érdekében klinikai interjúvizsgálatot is végeztünk, valamint egy nagyobb mintán a teszt óvodai gyakorlatban történő alkalmazhatóságát és pszichometriai jellemzőit vizsgáltuk. Az interjús vizsgálatban 11 gyermek vett részt (4 fiú és 7 lány, átlagéletkor=6,92 szórás=0,32 év). A teszt nagyobb mintán történő kipróbálásába 237 gyermeket vontunk be (lányok aránya=52%, átlagéletkor=6,42 szórás=0,52 év). Az eDia platformon elérhető (Molnár & Csapó, 2019), 34 feladatot tartalmazó tesztben figurális sorozatok és analógiák (12-12 item), valamint osztályozás feladatok szerepeltek (10 item). Az adatfelvétel tabletek alkalmazásával valósult meg, a feladatok instrukcióit a gyermekek meghallgathatták. Az induktív teszt megoldása előtt a gyermekek egy tablethasználat feladatsort is megoldottak. Az interjús vizsgálatban egy rövidített, 11 itemből álló tesztet használtunk. Első lépésben a gyermekek önállóan oldották meg a feladatokat, ezt követően a vizsgálatvezető minden egyes gyermekkel megvitatta a válaszadás folyamatát. Az interjúk videófelvételen is rögzítésre kerültek. A nagyobb mintás kipróbálás során az adatfelvétel 4-5 fős kiscsoportos formában zajlott. A tablethasználat feladatsor megoldottságában plafonhatás mutatkozott (átlag=95,2%), ami arra utalt, hogy a gyerekeknek nem okozott nehézséget a válaszok megadása. Az interjús vizsgálat eredményei rávilágítottak, hogy a gyermekek magyarázatai konzisztensek a feladatokon adott válaszokkal. A magyarázatok felszínre hoztak olyan gondolkodási folyamatokat, amelyek hozzájárulnak a gyerekek gondolkodásának mélyebb megértéséhez, illetve a kijelölik a feladatok lehetséges továbbfejlesztési irányait is. A nagyobb mintán történt kipróbálás során a teljes teszt, valamint a résztesztek (sorozatok, analógiák, osztályozás) megbízhatósága megfelelőnek bizonyult (rendre: Cronbach-alfa=0,90 0,89 0,84 0,78). A teszt konstruktum validitása igazolást nyert (Khi-négyzet=657,22 $p<0,01$ CFI=0,970 TLI=0,968 RMSEA=0,033). A teszt nehézsége illeszkedik a vizsgált korosztály képességszintjéhez (átlag=57,2%), valamint kellő differenciáló erővel rendelkezik a gyerekek közötti képességkülönbségek megmutatására (szórás=23,3%). A kutatás keretében kifejlesztett teszt pszichometriai jellemzői megfelelőek, a technológiai előnyeit kihasználva könnyen alkalmazható a mindennapi óvodai gyakorlatban. A további kutatások ígéretes területe lehet a logfile-ok elemzése, valamint a teszt prediktív erejének vizsgálata.

A kutatás az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázat (KOZOKT2021-16), az OTKA K135727 projekt és a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült (BO/00093/23/2).

LOKÁLIS SAJÁTOSSÁGOK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI TANÍTÓKÉPZÉSBEN - A SZEGEDI IRÁNYZAT

Pelesz Nelli

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: tanító, lokalitás, pedagógusképzés; professzionalizáció, Szeged; oktatás a két világháború között

Kutatásaim alapvető célja a tanítói szakma változásainak, szakmásodási folyamatainak, illetve más megközelítés szerint (szemi-)professzióvá válásának mélyebb megértése. A hosszú, ellentmondásoktól sem mentes, nem egyenes vonalú fejlődési ív mentén több érdekcsoport és szereplő (tanítók, tanítóképző-intézeti tanárok, tárdalami elvárások, tudományos eredmények, oktatáspolitikai tényezők stb.) változatos összjátéka alakította a hivatás összetevőit, hangsúlyait, fontos vagy kevésbé fontosnak ítélt meghatározó jegyeit. A professzionalizációval foglalkozó, illetve a neveléstörténeti kutatások mára már érdemi eredményekkel szolgálnak az elméleti kereteket és a korszak előzményeit illetően (különösen a dualizmus kora részletesen vizsgált időszak). A két világháború közötti időszak azonban további kérdéseket vet fel, ebben az időszakban a tantervi reformok, oktatáspolitikai és közéleti átalakulások markáns hatással voltak a tanítói szakmára is, amelynek újra kellett definiálnia önmagát a megváltozott körülmények között.
A hivatásról való gondolkodás nem az egyetlen, de az egyik legfontosabb terepe maga a tanítóképző-intézet, amelyben az oktató tanárok és a velük együttműködő gyakorlóiskolai tanítók, valamint a diákok, elméleti és gyakorlati szempontból is újra meg újra diszkussziót folytattak a pálya kihívásairól, feladatairól, a felkészülés mikéntjéről, a tanítóság lényegéről. Ezen aktivitás az országos jelentőségű események helyi lenyomata, amely magában foglalt konkrét, aktuális gyakorlati válaszokat, ezek azonban nem maradtak meg a lokalitás szintjén, hanem visszahatottak a tágabb oktatási és társadalmi színtérre. A szegedi katolikus férfiképző számos olyan újítással próbált reagálni a kihívásokra (sőt, többször elébe is mentek azoknak), amelyeknek később hosszú távú és kiterjedt hatókörű visszhangja lett. Kiemelkedő a gazdasági szakoktatás megszervezése, a népművelési tanfolyam beindítása, a számos módszertani-tanmenetbeli újítás stb., amelyek hozzájárultak nemcsak a szegedi képzés és az itt végzettek tanítói praxisának megújításához, hanem a szakma egészének újragondolásához.
Előadásomban a Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Vármegyei Levéltár, valamint a Szeged-Csanádi Egyházmegyei Levéltár bőséges iratanyagának (tantestületi értekezletek jegyzőkönyvei, általános iratok, püspöki leiratok, beadványok stb.) felhasználásával mutatom be a tanítói szakma korabeli kihívásait, és ezekkel összefüggésben a szegedi képzés azon sarokpontjait, amelyek alapján joggal kijelenthető, az ún. „szegedi irányzat” nemcsak létezett, hanem érdemi hatást gyakorolt a szakma teljes egészére.

KIHÍVÁSOK A MAGYARORSZÁGI INTÉZMÉNYES IDEGENNYELV-OKTATÁSBAN. EGY NÉMET MINT IDEGEN NYELV TANÁROKKAL VÉGZETT FÓKUSZCSOPORTOS INTERJÚ EREDMÉNYEI

Perge Gabriella, Albert Ágnes, Csizér Kata

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: idegennyelv-oktatás; kihívások; fókuszcsoportos interjú

A magyarországi intézményes idegennyelv-oktatást az elmúlt években számos kritika érte. Kutatók, tanárok és szülők egyaránt azt nehezményezik, hogy az idegen nyelvek oktatása intézményes keretek között sok esetben nem megfelelő és a tanulók nem rendelkeznek hatékony, illetve minőségi nyelvtudással (Öveges, 2020). Ennek eredményeképp a magyarok nyelvtudása lemarad az Európai Uniós országok körében (European Statistics, 2021). Kutatásunk célja, hogy lehetővé tegye gyakorló idegennyelv-tanárok számára a tapasztalatcserét, melynek keretében elmondhatják, hogy meglátásuk szerint mely tényezők gátolják leginkább az iskolai nyelvoktatás hatékonyságát és minőségét. Ezen célkitűzés elérése érdekében egy vezérfonalat dolgoztunk ki, melynek segítségével három fókuszcsoportos interjúra került sor német mint idegen nyelv tanárokkal (N= 10). A némettanárok kiválasztása azzal indokolható, hogy a kutatásba bevonjuk ezt a Magyarországon kevésbé kutatott célcsoportot is (Feld-Knapp, 2014). Eredményeink számos tényezőre rámutattak, amelyek rávilágítanak azokra a kihívásokra és nehézségekre, melyekkel az idegennyelv-tanároknak az osztályteremben meg kell küzdeniük. Ezen kihívásokat osztályozva az alábbi négy csoport rajzolódott ki: kihívások 1) a német nyelvvel; 2) a tanulók egyéni különbségeivel; 3) az osztálytermi tanulási folyamattal és 4) az osztálytermen kívüli nyelvhasználattal kapcsolatosan. A nyelvvel kapcsolatos kihívások esetében az első nyelv (L1) és az angol nyelv szerepe nem hagyható figyelmen kívül a megkérdezettek körében. Az egyéni különbségek változói a tanulói motiváció hiányának, a tanulók időbeosztásának és türelmének összefüggésében kerültek említésre. Az osztálytermi kihívások összefüggenek a többnyelvűséggel, a differenciálással, a tankönyvekkel, valamint a tanítási módszerekkel és a feladatokkal. Az osztálytermen kívüli nyelvhasználat nehézségeket okoz a médiahasználatnak, a házi feladatnak és a tanári szerepnek köszönhetően. Az eredményeink figyelembevételével ajánlásokat fogalmazunk meg az idegennyelv-tanárképzés különböző területei számára.

Irodalom:

European Statistics (2021). *Number of foreign languages known (self-reported) by* age. Retrived Dec. 28, 2021.https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_aes_l22/default/table?lang=en

Feld-Knapp, I. (2014). Universitäre DaF-Lehrerausbildung. In *Ungarn im Spannungsfeld von Traditionen und neuen Herausforderungen*. Iudicium Verlag.

Öveges, E. (2020). *Tervezés, megvalósítás és megvalósulás a hazai nyelvoktatás-politikában a rendszerváltástól máig elméletek, vélemények és adatok tükrében*. Habilitációs dolgozat.

A kutatást támogatta:

Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta. Az előadók az MTA-ELTE Idegen Nyelvek Oktatása kutatócsoport tagjai.

A KEZDŐ TANÁROK SZAKMAI FEJLŐDÉSE ÉS TANULÁSA AZ EREDMÉNYES TANULÁS MODELLJE MENTÉN

Péter Petra, Szivák Judit, Rapos Nóra, T. Kárász Judit

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: kezdő tanár; szakmai fejlődés és tanulás; eredményes tanulás

A tanárok szakmai fejlődése és tanulása korábban a tanulói eredményesség irányából közelítette meg a tanárok tanulását (Rapos et al., 2020). Mára, a folyamatos szakmai fejlődés és tanulás paradigmája és a tanulásról való megváltozott gondolkodás ráirányította a figyelmet a tanárok tanulásának személyes jellegére, melynek folyamatában a tanárok aktív résztvevők, felerősödik az affektív tényezők jelentősége, a formális tanulási helyzeteken túl meghatározóvá válnak munkahelyi, valamint az informális és non-formális tanulási helyzetek és kapcsolatok (Beijaard et al, 2004; Kyndt et al., 2014; Rapos et al., 2022). Hangsúlyosabbá válik az együttműködés szerepe a tanulásban, illetve bizonyos modellek szerint a tanulás identitásváltozásként történő értelmezése is (Kelchtermans, 2005; Korthagen, 2004, 2017).

Kutatásunkban a kezdő tanárok tanulását az eredményes tanulás modelljének (De Corte, 2010) keretében vizsgáljuk. A modell az eredményes tanulás négy jellemzőjét tartalmazza, melyek jól illeszkednek a fentiekben bemutatott, megváltozott tanulásról való megközelítéshez. E szerint az eredményes tanulás 1) konstruktív, 2) kollaboratív, 3) szituatív és 4) önszabályozott.

Az előadásban bemutatott eredmények a MoTeL-kutatás (Models of Teachers' Learning – A pedagógusok folyamatos szakmai fejlődési modelljeinek vizsgálata a köznevelési rendszer, a szervezet és az egyén szintjén, N=5063) részét képezik, a legfeljebb 3 év tapasztalattal (Barrett et al., 2002) rendelkező kezdő pedagógusok almintáján. Elemzésünkben az eredményes tanulás négy elemét vizsgáltuk a kezdő tanárok körében. A kutatásban a pályakezdők almintája összesen 264 fő, ami a teljes minta 5,1%-a. A kezdő és a nem kezdő pedagógusok almintáit kétmintás t-próba és robosztus változatai segítségével hasonlítottuk össze. A tudásmegosztásra vonatkozó kérdések teljes mintán kialakított struktúráját megerősítő faktoranalízissel ellenőriztük, majd feltáró faktoranalízissel igazítottuk az almintához.

Az eredmények tekintetében azt látjuk, hogy a kezdő pedagógusokra jellemző a magányos, együttműködést mellőző tanulás (pl. szakcikkek, tanulmányok elolvasása). A tanulási helyzetet akkor érzik a leghatékonyabbnak, amikor új ötletek és a meglévő tudás gyakorlatban történő alkalmazására ad lehetőséget, valamint aktív, a személyes fejlődési igényekhez alkalmazkodó tanulás valósul meg.

Az eredmények egyrészt bevezetik a De Corte-i modell alkalmazását a pedagógusok tanulásának vizsgálatába, valamint képet kaphatunk arról, hogy milyen mértékben vannak jelen az eredményes tanulás elemei a kezdő tanárok tanulásában.

A kutatást támogatta:

A kutatás támogatója: A 128738 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_18 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

TEACHERS` BELIEFS AND PERCEPTIONS ON ASSESSMENT FOR LEARNING

Phyu Phyu

Eötvös Loránd University

Kulcsszavak: assessment for learning; teachers` beliefs; formative assessment

Assessment for learning has been a widely used term in the higher education sector for more than two decades, yet the achievement of practicing it in the real context is still questionable for varied reasons and the success of full implementation is still elusive (Kvale, 2007). The effective use of assessment greatly depends on teachers' assessment literacy and ability to appropriately integrate assessment data and learning in schooling (OECD, 2013). Cowie et al. (2018) suggested that teachers can find better ways to exploit AFL practices 'through the teachers' connoisseurship of the curriculum, making cultural and community connections, and valuing of collaborative ways of working' (p. 469).

Since it is crucial to understand how teachers believe and perceive the practices of assessment for learning in the first place, the current study will be carried out to understand what the beliefs and perceptions of teachers are on assessment for learning. The teachers in the current research are novice teachers who have received very limited training sessions for teaching and learning. However, due to the country's situation, they become teachers in federal schools where continuous education is carried out. The aims of the schools are to equip students with the required skills to meet the learning requirements of the target curriculum.

The research will be carried out by using a 40-item questionnaire to understand the teachers' beliefs and perceptions which has been developed based on the following literature: five AFL strategies by William and Thompson (2008), six features of AFL by Sambell et al., 2013, and the framework Australian Professional Standards for Teachers. The study will also try to explore if the teachers have been using AFL practices in their context and how they overcome the challenges in the implementation process by doing semi-structured interviews with the selected participants.

The results and findings of the study are expected to be useful in improving the curriculum that enables teachers to be and teachers to implement AFL practices in the classroom. They can be beneficial in understanding the obstacles that can be found while the AFL is practiced and enrich the literature on AFL.

SZÜLŐI ELVÁRÁSOK ÉS PEDAGÓGIAI KIHÍVÁSOK A MAGYARORSZÁGI MIKRO MAGÁNISKOLÁKBAN

Pongor-Juhász Anna Orsolya, Erdei Luca Alexa

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

Kulcsszavak: mikro magániskolák; intézményesülés; szülői elvárások

Az oktatást meghatározó globális trendek eredményeként bekövetkező változások fokozatosan növelik azon családoknak a számát, amelyek az állami és az egyházi fenntartású iskolák helyett alternatív oktatási intézményeket keresnek gyermekeiknek (OECD, 2022). Ezen trendek eredményeként erősödött meg a mikro magániskolák szerepe, amely intézmények jelen kutatás alapját képezik. Horn (2015) a mikroiskolákat úgy határozta meg, mint „egyterű házi iskolákat", ahol az otthonoktatás pedagógiai elvei integrálódnak a magániskolák világába. A mikro magániskolák népszerűsége világszerte fokozatosan növekszik az elmúlt években, azonban ezen iskolatípusok tudományos igényű megismerése ez idáig nem került a nemzetközi érdeklődés középpontjába (Bedrick és Ladner, 2020), így a vonatkozó hazai empirikus kutatások száma is alacsony.

A magyar közoktatásba vetett szülői bizalom rendkívül ambivalens, ezért egyre több szülő veszi ki gyermekeit az állami fenntartású közoktatásból, mely napjainkra már nem csak az anyagilag független szülők kiváltsága. Ennek eredményeként a magánintézményekben tanuló diákok aránya megduplázódott az elmúlt évtizedben (Ercse és Radó, 2019). A magántaulói csoportok 1990 óta vannak jelen a magyar oktatási rendszerben, azonban ezek többsége 2018-ban megszűnt az oktatási törvény módosítása miatt. Ennek ellenére néhány közülük (N=18) a jogszabályoknak megfelelő intézményesülési folyamaton ment keresztül, melynek eredményeként akkreditált magániskolává vált, amely az iskolák minden érintett csoportját - beleértve a szülői közösséget és a pedagógusokat is - kihívások elé állította.

Ennek a komplex kérdésnek a feltárása érdekében 23 szülővel, 6 magániskolai tanárral és egy magyarországi tanárképzővel készítettünk félig strukturált interjúkkal (N=30) az adattrianguláció elvének szem előtt tartása mellett (Sántha, 2010). Az adatok feldolgozásához a kvalitatív tartalomelemzési módszert és a MAXQDA szoftvert alkalmaztuk (Rädiker és Kuckartz, 2020). Az elemzés alapján megállapítottuk, hogy a szülők elvárása a mikro magániskolákkal szemben, hogy a diákok egyéni jellemzőihez igazított, egyénre szabott pedagógiai munkát végezzenek. Ennek oka, hogy a válaszadók 40%-a bevallása szerint „atipikus" gyermekének erre van igénye, amely kategóriába a válaszadók mind a kiemelkedően tehetséges, mind a speciális nevelési igényű (pl. autizmus, ADHD diagnosztizált) gyermekeket sorolták. A szülők több, mint felének explicit elvárásai közé tartozik továbbá, hogy ezek az iskolák a korábbi, állami oktatási rendszerben szervezett negatív tapasztalathoz képest más, alternatív pedagógiai élményt nyújtsanak. A megkérdezett tanárok ezzel szemben úgy vélték, hogy a tanárképzésben töltött éveik nem biztosítottak megfelelő felkészítést a mikro magániskolákban való pedagógiai munka teljeskörű ellátására, amely felveti a tanárképzés ezirányú felelősségének kérdését.

TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓK NEVELÉSSEL KAPCSOLATOS TÖPRENGÉSEI POZITÍV PSZICHOLÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSBEN

Pozsonyi Ferenc, Hercz Mária

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: gondolkodáskutatás; pozitív pszichológia; tanítóképzés

A tanítóképzés egyik ismert problémája a hallgatók idealisztikus, naiv pedagógiai nézetrendszere, melyet a képzés során jelentkező élmények és kihívások megváltoztathatnak, szerencsétlen esetben destruktívan hatnak a pályaszocializációra. A pedagógushallgatók gondolkodásának feltárása nemzetközi téren az 1980-as években, a kognitológia térhódításával kezdődött (Schön, 1983; Wubbels, 1992), hazánkban pedig a 2000-es évekre tehető a téma kutatásának klasszikus időszaka (Falus, 2001; Hunyadyné, 2004; Szivák, 2003). Az azóta eltelt időszakban a hallgatói gondolkodáskutatások szórványosak, jóllehet, a belépő nézetek megismerése kulcsfontosságú mind a pályaszocializáció folyamatának feltárása, mind a felsőoktatás-fejlesztés szempontjából.

Kvalitatív kutatásunkban a pozitív pszichológia paradigmáját hívtuk segítségül a tanító szakos hallgatók neveléssel és pedagógusszakmával kapcsolatos nézeteinek megismerésére, ebben a keretrendszerben az alábbi öt kutatási problémakört vizsgáltuk: (1) pedagógusi karaktererősségek a hallgatói narratívában, (2) az „elég jó tanár” koncepciójának szubjektív értelmezése, (3) a lelki egészség megjelenése a tanítói jövőképben, (4) a tanulókkal való viszony és a tanítói énhatékonyság dilemmái a pályára lépéskor, valamint (5) azonosítható jóllétfaktorok a hallgatók által elképzelt iskolában. A kutatásba 107 fő másodéves tanító szakos hallgatót vontunk be, akik a Neveléselmélet kurzus elején, a kutatási problémaköröket integráló irányító szempontok alapján tematikus reflektív önéletinterjúkat készítettek a 2021/2022. tanév I. félévében. Az írásokból képzett korpuszt ATLAS.ti 9 szoftverrel kétszeresen kódoltuk és elemeztük a dedukto-induktív tartalomelemzés módszertana szerint (Krippendorff, 2004).

Az eredmények tükrében megállapítható, hogy a pedagógusi karaktererősségeket a válaszadók a saját kellemes, érzelem-központú pedagógiai emlékeikből határozzák meg, ezeken alapulnak az általuk összeállított „elég jó tanár” kritériumlisták is. Az affektív dimenzió domináns: a pedagógus attitűdje prioritást élvez a didaktikai megfelelőséggel szemben. Az eszményi pedagógust pozitív személyiségjegyek, altruizmus és a tanulói szorongás csökkentése jellemzi, ehhez alternatív pedagógiát folytató, jó eszközellátottságú és belsőépítészetű iskola biztosít terepet kiégést tudatosan elkerülő, heterogén nevelőtestülettel. A hallgatók nézetrendszerének hangsúlyos eleme a tanító–tanuló kapcsolat idealizálása, továbbá a pedagógiai szituációk kezelésével kapcsolatos félelmek. A kutatás eredményei intézményspecifikusak és absztrahálhatók. A reflektív önéletinterjú szempontrendszere informatív korpuszhoz vezetett, ezért mikroszinten történő újbóli alkalmazása hozzájárulhat a tanítóképzés fejlesztéséhez. A vizsgálat egy doktori értekezés részkutatása.

A KÖZÉPFOKÚ KOLLÉGIUMI NEVELÉS PRIORITÁSAINAK AZONOSÍTÁSA ÉS ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA MAGYARORSZÁG ÉS SZLOVÁKIA VISZONYLATÁBAN.

Pribék László

Selye János Egyetem

Kulcsszavak: nevelési prioritások; komparatív vizsgálat; kollégiumpedagógiai tartalom és módszertan

A középfokú kollégiumi nevelés Magyarország köznevelési és Szlovákia közoktatási rendszerében egyaránt periferikus szerepet tölt be. A sokszor nagyon hasonló aktuális nevelési problémák (pl. egyre több magatartászavaros és/vagy tanulási zavarokkal, családi problémákkal küzdő kollégista) ellenére hiányoznak az országhatárokon túlmutató nemzetközi szakmai együttműködések, párbeszédek, nincsenek problémaközpontú, fejlesztő jellegű szakmai összejövetelek, illetve célirányos nevelői továbbképzések (Slavikova és mtsai, 2013, Pribék, 2017). A középfokú kollégiumpedagógia tartalmi és módszertani megújítására ugyanakkor mindkét országban jelentős kényszer mutatkozik: a mögöttünk álló bő két évtized meredek diáklétszám-csökkenésekkel és létszámbeli stagnálások éles váltakozásaival jellemezhető, amely messze nem magyarázható pusztán demográfiai és társadalmi-szociokulturális jelenségekkel; sokkal inkább egy merev fenntartói elvárásokra épülő és a nevelés hangsúlypontjainak eltolódását, állandóan változó arányait figyelmen kívül hagyó ún. szakmai hátrányhalmazzal (Pribék, 2020).

Előadásunk célja a középfokú kollégiumi nevelés prioritásainak azonosítása és összehasonlítása Magyarországon és Szlovákiában, a főbb jellemvonások feltárása egy ugyanazon vizsgálati keretrendszerben, hasznos kimenete egy leendő nemzetközi együttműködés megalapozása. Vizsgálatunk korpuszát Magyarországon a Kollégiumi Nevelés Országos Alapprogramja (59/2013. évi EMMI rendelet), valamint Szlovákiában, központi alapprogram hiányában a Módszertani és Pedagógiai Központ munkatársai által kifejezetten középfokú kollégiumok és speciális nevelési intézmények számára 2013-ban kifejlesztett kézikönyv, továbbá 39/2017-es miniszteri rendelet 09-es számú melléklete (nevelői hivatás standard leírása, szabályozása) jelenti. A vizsgálati szövegkorpuszokat az ún. Kuckartz-féle kvalitatív tartalomelemzés értékelő módszerével dolgozzuk fel és elemezzük (Kuckartz, 2014, Pribék, 2021).

Komparatív-kutatási eredményeinket két fő csoportra bontjuk: 1. a kollégiumi nevelés pedagógiai tartalmát meghatározó prioritások; a magyarországi és a szlovákiai kollégiumi nevelés között alapvető eltérés mutatkozik. Míg a magyarországi kollégiumpedagógiai gyakorlat nagyban épít a tanulássegítésre, a délutáni tanulási folyamatok segítésére szaktárgyi korrepetálások, felzárkóztatók, tehetséggondozók keretében (erre jelentős mennyiségben pedagógus munkaórákat csoportosít), addig a szlovákiai gyakorlatban a délutáni szabadidő tartalmas eltöltésére helyeződik a hangsúly szakköri keretekben. 2. a kollégiumi nevelés módszertani gyakorlatát meghatározó prioritások; mindkét országban a módszertani megvalósítás különféle kompetenciatartalmi összefüggéseken keresztül nyer értelmet; a különbség elsősorban az egyes kompetenciákon belüli értelmezésben és a kimeneti elvárások (egyéni és közösségi) szintjén jelentkezik.

ENHANCING TEACHERS` PROFESSIONAL LEARNING: EMBRACING FLEXIBILITY AND INITIATIVE FOR IMPROVED TEACHING QUALITY

Pu Yu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: teachers` professional learning; flexibility; initiative

Teacher professional learning plays a crucial role in fostering continuous improvement in teachers` professionalism and teaching quality (Mockler, 2013). It enables teachers to grow and adapt to the dynamic educational landscape, thereby enhancing the quality of education provided to students. This study aims to investigate the possibility of flexibility and initiative in teachers` professional learning, considering the evolving
social and scientific context. While student learning is influenced by various factors, including socioeconomic status, family, and community, teachers` instructional content and approaches hold significant sway over the learning outcomes (Timperley, 2008). Pursuing high-quality teaching and advancing professional knowledge hinge upon the ongoing updating and expansion of expertise (Guerriero). In today`s rapidly changing and complex society, teachers must accumulate professional knowledge and adapt themselves to novel problem situations, embracing a nuanced understanding of learning dynamics (Wang & Yu, 2018). Previous research has predominantly focused on enhancing the effectiveness of teachers` professional learning through different models (Thompson et al., 2020), the development of professional learning communities (Yin et al., 2019), technology-enabled teacher professional learning orientations (Cai et al., 2022), and the influence of institutional factors on teachers` professional learning (Bellibaş et al., 2021). The current research paradigm is shifting from passive acceptance to active learning, acknowledging teachers as active agents in the professional learning process (Chen, 2013). However, there remains a dearth of guidance on enabling teachers to engage in more effective professional learning within a framework that promotes flexibility and initiative. Hence, this study adopts a comprehensive approach involving the literature review and case study analysis to examine and compare the effectiveness of teachers` professional learning from the perspective of teacher-initiated learning. It aims to propose a design model and guiding principles that support teachers` proactive and flexible learning pathways by emphasizing the understanding of individual needs, personalized learning experiences, interdisciplinary integration, and innovative assessment methods.

DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI ALSÓ TAGOZATOS MATEMATIKATANÍTÁSBAN

Rausch Attila

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: digitális technológia; matematikatanítás; pedagógusok

A matematikatanítás során elérhető digitális eszközök köre és tartalma dinamikus fejlődésen ment keresztül az elmúlt években, azonban ezek hatékony pedagógiai integrációjának számos kihívása van (Bray & Tangney, 2017; Hoyles, 2018). Ahhoz, hogy kiaknázzuk a digitális technológiában rejlő lehetőségeket és a matematikatanítás eszköztárának részét képezzék a pedagógusoknak kulcsszerepük van. Nekik kell célirányosan kiválasztani és beépíteni tanítási-tanulási folyamatba a tanulók igényeihez és tananyaghoz illeszkedő tartalmakat (Drijvers, Tabach, & Colleen, 2018).

Kutatásunk célja az általános iskola alsó tagozatának matematikatanítása során alkalmazott digitális technológiával kapcsolatos tapasztalatok és használatuk háttértényezőinek feltárása pedagógusok körében.

Kutatásunkhoz a KIR adatbázisából szisztematikus véletlenszerű mintavételezéssel 240 általános iskolát választottunk ki, amiket felkeresve az intézményvezetők közreműködésével kezdtük meg a kutatás adatfelvételét, mely 2023 június elején zárul. Online kérdőívünkben zárt és nyílt végű kérdésekkel mérjük fel a pedagógusok digitális eszközökhöz való hozzáférést és használatuk gyakoriságát, a használt alkalmazások körét és célját. Valamint a Technology Acceptance Skála (TAM; Davies et al.,1989) segítségével a pedagógusok digitális technológiai alkalmazásokhoz és eszközökhöz való viszonyát is vizsgáljuk (Cronbach-afla=0,96). Eddig 31 olyan tanítótól érkezett be hiánytalan kitöltés, akik tanítanak matematikát alsó tagozaton.

Előzetes eredményeink alapján elmondható, hogy eltérő gyakorisággal, de minden válaszadó tanító alkalmaz digitális eszközöket (laptopok, tabletek és interaktív tábla) a matematika tanítása során, melyhez elsősorban többcélú digitális platformokat használnak (pl. Wordwall, LearningApps), kisebb arányban nyúlnak matematikatanításhoz kifejlesztett platformokhoz, alkalmazásokhoz (pl. Matific). 4-fokú Likert skálán értékelve az ezekkel kapcsolatos legnagyobb kihívásokat, a válaszadó pedagógusok a tanulók egyéni szükségleteihez illeszkedő források, alkalmazások megtalálását tartják nehéznek (M=2,65, SD=0,56). A digitális technológia alkalmazásának elsődleges céljaként pedig a tanulók motiválását (M=3,85, SD=0,37) és tanulók matematika iránti elköteleződésének növelését (M=3,46, SD=0,58) jelölték meg. A TAM-skálán kapott értékek szerint míg a pedagógusok digitális attitűdjüket magasabbra (M=5,90, SD=0,78), eszközhasználatuk könnyűségét (M=5,46, SD=1,27) és énhatékonyságukat (M=5,56, SD=1,01) valamivel alacsonyabbra értékelik.

Eddigi eredményeink előzetes képet nyújtanak a megkérdezett, matematikát alsó tagozaton tanító pedagógusok digitális eszközhasználatának jellemzőiről, kihívásairól és hátteréről, mélyebb elemzésekhez és a vizsgált változók összefüggéseinek feltérképezéséhez nagyobb mintaelemszám szükséges, amit az adatfelvétel folytatásával célzunk elérni. Kutatásunk a hazai tartalomfejlesztőknek és továbbképzések kidolgozásához is releváns új információkkal szolgál.

A kutatást támogatta:
A kutatás megvalósításához a szerző MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

A DUNÁNTÚLI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET KÖZOKTATÁS-POLITIKÁJA AZ 1920-AS ÉVEKBEN

Rébay Magdolna

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: református; oktatás; Horthy-korszak

2010 óta zajló kutatásunkban a Horthy-korszak református közoktatás-politikáját elemezzük az egyházkerületek szintjén. Az évente egy-két alkalommal megrendezésre kerülő döntéshozatali fórumok, a közgyűlések jegyzőkönyveit kvalitatív dokumentumelemzés módszerével vizsgáljuk meg. A teljes forrásbázist áttekintjük – a püspöki jelentéseket, a népiskolai és a középiskolai előadók beszámolóit, sőt valamennyi tematikailag releváns pontot –, az adatokat kategóriákba rendezzük, majd összefüggéseket tárunk fel.

A kutatás jelentőségét az adja, hogy a jegyzőkönyvek hasonló alaposságú szisztematikus feltárására eddig még nem vállalkoztak, bár születtek ezeket felhasználó írások a témában (pl. Hörcsik, 1983). Az egyházkerület-történetek pedig nem jutnak el a - teljes - Horthy-korszak tárgyalásáig (pl. Thury, 1908). Támaszkodhatunk azonban iskolatörténeti feldolgozásokra (a Dunántúl estén vö. Bódi, 1943; Ruzsás et al., 1981; Nádasdy, 1988).

Jelen kutatásunkban a dunántúli egyházkerület 1920-as évekbeli oktatáspolitikáját elemezzük. Kérdéseink a következőek: 1. Hogyan reagált az egyházkerület az állami oktatáspolitika törekvéseire, intézkedéseire; 2. Milyen oktatáspolitikai irányelveket fogalmazott meg ő maga; 3. Milyen lépéseket tett az iskolái megerősítése, az oktatás színvonala javításának/stabilizálásának érdekében; 4. Az iskolai vallásoktatás terén milyen változások születtek.

Nagy és Szabó kutatásai adták meg számunkra az elméleti keretet, ők az állam fokozatos térnyerésére hívták fel a figyelmet (vö. Nagy, 2000, 2011; Szabó, 2010). Eredményeink ezt a trendet alapvetően megerősítik, bár egyes esetekben az egyházkerület tudta érvényesíteni akaratát (pl. az 1924-es középiskolai törvényt követően Csurgón reálgimnázium működött, a pápai gimnázium típusa azonban nem változott), illetve önerejére támaszkodva megvalósította saját céljait. A VKM 1922-ben a 30 fő alatti népiskoláktól ugyanis az anyagi támogatást megvonta, de ezek többsége mégis fennmaradt. A dunántúli egyházkerület érdekükben javasolta a lelkésztanítósághoz való visszatérést, amely mellett később is mindvégig kitartott. A magasabb szintű iskoláihoz is ragaszkodott, megmaradásukat a háború utáni nehéz gazdasági helyzetben dr. Antal Géza későbbi püspök hollandiai gyűjtései segítették leginkább. A vallásoktatás megújításához a pedagógusképzésében a református szellemiség megerősítését javasolta a kerület, ez azonban saját tanítóképző hiányában közvetlenül csak a tanítónőképzésben valósulhatott meg. Az iskolai vallásoktatást a belmissziói munka támogatta meg (vasárnapi iskolák, bibliakörök). Fontos trend, hogy a kerület mozgástere nem csak az állammal, hanem a központi református egyházi szervekkel szemben is csökkent. Egyetemes Konvent egyre aktívabb oktatáspolitikát folytatott ugyanis, intézkedésére például a fiú-középiskolákban megalakultak a cserkészcsapatok, bevezetésre kerültek alap- és középfokon is a közös tankönyvek.

Irodalom:

Bódi F. (1943). *A Csurgói Református Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium másfél-évszázados története*.

Hörcsik R. (1983). Református iskola és nevelés. In Bartha T, &Makkai L. (szerk.). *Tanulmányok a Magyarországi Református Egyház történetéből 1867–1978* (pp. 299–311).

Nádasdy L. (1988). *Fejezetek a Pápai Református Nőnevelő Intézet történetéből*.

Nagy P. T. (2000). *Járszalag és aréna. Egyház és az állam az oktatáspolitika erőterében a 19. és a 20. századi Magyarországon.*

Nagy P. T. (2011). *A növekvő állam árnyékában. Oktatás, politika 1867–1945*.

Ruzsás L. et. al. (1981). *A pápai Kollégium története.*

Szabó I. (2010). Az egyházak közreműködése a nemzeti identitás formálásában a Horthy-korszakban. *Iskolakultúra, 20*(2), 33–52.

Thury E. (1908). *A Dunántúli Református Egyházkerület története*.

A TESTMOZGÁSHOZ ÉS A TESTKULTÚRÁHOZ KAPCSOLÓDÓ TANULÓI ISKOLA-TAPASZTALATOK SZEREPE AZ OKTATÁSFEJLESZTÉSBEN

Révész László, Török Balázs

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: testmozgás; iskolai tapasztalatok; oktatásfejlesztés; oktatáspolitika; értékpreferencia

Az oktatás szupranacionális koordinációja a kulcskompetenciák normatív keretrendszerén keresztül befolyásolja az oktatási rendszerek működését. A szupranacionális koncepció alkotás egyelőre érzéketlen a test-kultúrához és a testmozgáshoz kapcsolódó kognitív és szocializációs eredményességre vonatkozik, a szakirodalomban szórványosan megjelenő tanulmányok jelzik, hogy a fizikai aktivitás önmagában pozitív hatással lehet az általános iskolások tanulmányi eredményeire (Prabandari et al. 2020; Barbosa et al. 2020; Singh et al. 2012; Rasberry et al. 2011). Egyelőre azonban a testi készségek sem az OECD 2030-ra frissülő kompetencia koncepcióiban (DeSeCo), sem a PISA-mérés terveiben nem jelennek meg, így aztán hiányoznak az EU és a hazai kompetenciamérések adatgyűjtési spektrumából is.
A kutatás kérdésfeltevése: a tanuló iskola-tapasztalatában milyen mértékben van jelen a testmozgáshoz kapcsolódó élményvilág? Hogyan viszonyul a mozgáskultúra a tanulási motivációhoz és a tanuló iskola kapcsolatához? Milyen összefüggések mutathatók ki a mozgáskultúra preferálása és a digitális, a logikai és a művészeti (alkotó) készségek, valamint a társas készségek között?
Módszer: 2018-19 folyamán a Komplex Alapprogramban részt vevő iskolák körében három kontrollcsoportos adatfelvételt készítettünk. (4. évf.: 18/1: 1476 tanuló/194 kontroll; 18/2: 1516 tanuló/188 kontroll; 5. évf.: 19: 1074 tanuló/73 kontroll.)
A tanulói érdeklődést mérő 43 itemes Likert-skálás kérdőív a testmozgáshoz (8); a digitalizációhoz (7), a logikához (8), a művészethez (9), az együttműködéshez (10) tartozó változókkal tette lehetővé feltáró faktorelemzéssel 5 korrelálatlan faktor-változó generálását. Az iskolatapasztalatot és a készségeket mérő 44 itemes kérdőív az általános attitűd (5); a tanárokhoz (6); az iskolai környezethez (6); a tantárgyakhoz (4); és a kortársakhoz való viszony (7); mellett a kitartás (6); elsajátítási öröm (5) dimenzióit vizsgálva feltáró faktorelemzéssel 7 korrelálatlan aggregált változót eredményezett. Emellett mértük a szokványos tantárgyi preferenciákat és jövőterveket is.
Az eredmények szerint a kutatási koncepció által kreált változó-térben a tanulók logikai, matematikai érdeklődése és a feladattartás készsége közt erős kapcsolat található (r=0,539**). A testmozgás kedvelése leginkább a szociális készségekkel mutat összefüggést (r=0,271** ami közepesen erősnek tekinthető). Emellett a tanárok iránti kedvező attitűd és a feladattartás mutatói mentén jelentkezik gyenge összefüggés (r=0,131** és 0,117**).
Kutatásunk jelzés arra vonatkozóan, hogy a testmozgáshoz kapcsolódó tanulói szociális élmények és én-tapasztalatok számszerűen is beilleszthetők az oktatási koncepciókba. Erre annál is inkább szükség van, ugyanis az OKM adatok szerint a COVID csökkentette az aktivitást és a testmozgást. 2019-ben a tanulók 32,3%-a járt iskolán kívüli sportfoglalkozásra, 2021-ben 27,5%. 2019-ben 25,3% járt iskolai szervezésű sportfoglalkozásra, ami 2021-re ez 19%-ra csökkent.

TANULÁSI ZAVAR VESZÉLYEZTETETTSÉG ÉS A MAGATARTÁS-, ÉRZELEM- ÉS VISELKEDÉSSZABÁLYOZÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI AZ ÓVODA-ISKOLA ÁTMENET IDŐSZAKÁBAN

Révész-Kiszela Kinga

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: MSSST szűrőteszt; SDQ kérdőív; iskolaérettség

Magyarországon minden gyermek, aki az adott naptári év augusztus 31-ig betölti a hatodik életévét tankötelezetté válik (Knt. 45.§ 1- 2), de vajon iskolaéretté is? Az iskolaérettség ugyanis nem annyira a képességek meglétét, hanem a társadalmi elvárásokat tükrözi inkább (Hajduska, 2008).

A KSH adatai alapján (a 2021/2022-es tanévben) az általános iskolás, sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók száma 58.311 fő (8,1%-a a teljes populációnak). Ebből integrált keretek között tanul 55.732 fő, amelynek 70%-a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzd.

Kutatásunk célja tehát az volt, hogy felmérjük az egri, 2022-2023-as tanévben tankötelessé váló gyermekek (N=422, n=199, az összpopuláció 47%-a) tanulási zavar veszélyeztetettségét, továbbá a magatartás-, érzelem- és viselkedésszabályozás nehézségeit.

Vizsgálati módszerként primer (SDQ „Képességek és Nehézségek" kérdőív) és szekunder (MSSST szűrőteszt eredményeinek feldolgozása a Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Egri Tagintézménye adatai alapján) kutatási módszereket alkalmaztunk. Az adatokat az SPSS 18.0 statisztikai program segítségével elemeztük.

A mintában szereplő gyermekek 29,7%-ról (n=59) igazolódott be az MSSST Motoros minták szubtesztje alapján, hogy mozgásállapotát tekintve veszélyeztetettség rizikója áll fenn. A Vizuo-perceptuo-motoros szubteszt viszonylatában 23,1%-a (n=46), a Nyelvi szubtesztet figyelembe véve pedig 24,6%-a (n=49) a mintának mutat veszélyt. Ha pedig az MSSST összpontszáma szerinti totál értéket vizsgáljuk, akkor tanulási zavar veszélyeztetettséget összesen 47 fő, azaz a vizsgált minta 23,6%-a mutat. A kereszttábla-elemzés Khi négyzet próba eredményei alapján azok a gyermekek, akik az egész szűrési protokollt (MSSST totál) tekintve tanulási zavar veszély kategóriába sorolhatóak, közülük 42-en a Motoros minták szubtesztben is veszélyeztetettek, míg a Vizuo-perceptuo-motoros mintákban ez 35 fő, a Nyelvi szubtesztben pedig 33 fő esetében igazolódott.

A vizsgált minta SDQ adatai alapján a Proszociális skálában találtuk a legmagasabb esetszámot a rendellenes kategóriákban (n=43, 21,6%). Ezt követi a Hiperaktivitás skála (n=41, 20,6%;), valamint a Viselkedési problémák skála (n=32, 16,1%). Az SDQ összesített problémapontszáma szerint a viselkedésproblémákra veszélyeztetettnek tekinthető gyermekek száma a mintában 72 fő, közülük 42 fő a Viselkedési problémák skála vonatkozásában is veszélyeztetettnek minősül. Ugyanez az adat a Proszociális skálában 48 fő, a Hiperaktivitás skála esetében pedig 49 fő.

Összefoglalásként elmondható, hogy tipikus fejlődésmenetű gyermekek esetében is lehetnek problémák az iskolaérettség vonatkozásában a mozgás és nyelvi területeken, valamint a viselkedésszabályozás vonatkozásában is, kiváltképp a hiperaktivitás és a proszocialitás területein. Ez mindenképpen figyelemfelhívó az iskolakészültség megállapítása, a problémák felismerése és a jövőbeni megoldási módok megtalálása szempontjából egyaránt.

THE INTEGRATION OF GLOBAL CITIZENSHIP EDUCATION IN FOREIGN LANGUAGE COURSES AND ITS ROLE IN ENHANCING TRANSVERSAL COMPETENCIES: A REVIEW

Rizvika Rahmita Salim

University of Szeged

Kulcsszavak: global citizenship education; transversal competencies; foreign language learning

The 21st century has its own challenges. Education as part of the human resource development tool can make way to meet and tackle these challenges. One of the many skills needed is what is called the transversal competencies. Transversal competencies or the 21st century skills was introduced as the UNESCO Bangkok Framework (UNESCO Bangkok Office, 2019). This framework includes global citizenship competence, interpersonal skills, intrapersonal skills, critical and innovative thinking, media and information literacy, and other skills such as respect for religious values and appreciation for healthy lifestyle (UNESCO Bangkok Office, 2019). This paper reviews the development of the integration of Global Citizenship Education (GCED) in foreign language courses around the world and investigates the GCED intervention toward student's transversal competencies, especially their global citizenship competency. The aim of this paper is to provide an up-to-date picture of the recent development of the integration of GCED, emerging trends, and gaps for future studies in integrating GCED in foreign language courses and how it influenced students` transversal competencies. The study is a systematic review on selected articles (N= 82) from SCOPUS database by analyzing (1) contents involving studies on the integration of GCED in foreign language courses, (2) reports of GCED assessments from UNESCO report documents, and (3) the GCED Clearing House reports, known as the database for reports on GCED practices around the world (UNESCO Clearinghouse on Global Citizenship Education, 2021). The result shows that the integration of GCED in foreign language courses around the world has influenced students' transversal competencies. As for the educational implication, the result of this finding can present solutions to several issues in studies relating to foreign language courses and global citizenship education, such as the methods used and the future research that can be conducted relating to the integration of GCED in foreign language learning and teaching.

A kutatást támogatta:
This research was supported by Tempus Public Foundation, The Directorate General of Higher Education, Research, and Technology, Republic of Indonesia, and the Doctoral School of Education, University of Szeged.

ÁRRAL SZEMBEN. A SZEXUÁLIS KISEBBSÉGEK ISKOLAI HELYZETE ÉS MEGÍTÉLÉSE A KÖZNEVELÉS AKTUÁLIS FOLYAMATAI TÜKRÉBEN

Rónay Zoltán, Csereklye Erzsébet, Kormos Kevin

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Eötvös Loránd Tudományegyetem Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium

Kulcsszavak: szexuális oktatás; LMBTQ; iskolai jóllét; kirekesztés; fejlesztési beavatkozások

A szexuális kisebbségek helyzete Magyarországon a kádári konszolidációt követően, de különösen az 1989-es rendszerváltás után intenzíven javuló tendenciát mutatott. A homoszexuális és transznemű emberek jogainak elismerése azonban továbbra is eltérő szinten maradt. A tendencia 2010 után megfordult és idővel az LMBTQI+ közösség az ellenséges kormányzati retorika középpontjába került, s a kormány nyíltan arra törekszik, hogy bizonyos jogokat jelentősen visszafaragjon, a transzneműek esetében pedig ellehetetlenítse az önazonosságuk megélését.

Mindeközben az előző évtized végére iskolai közösségekben jelentős transzfóbia és homofóbia volt tapasztalható (Sándor, 2019). A nemzeti alaptanterv a nemi szerepeket és a családot kizárólag heteronormatív módon ábrázolja, az LMBTQI+ jelenségről nem tesz említést. Sőt, 2021 óta radikálisan minimalizálták a téma iskolai említésének lehetőségét (Holz et al. 2022).

Ez ösztönözte a szerzőket, hogy bekapcsolódjanak egy ERASMUS KA2 projektbe, amelynek célja feltárni, hogy milyen beavatkozásokkal támogatható olyan iskolai környezet kialakítása és fenntartása, amelyben a szexuális kisebbségek is elfogadottnak érezhetik magukat. A kutatás a projekt keretében részt vevő 8 országban valósult meg alacsony mintavétellel, az előzmény projektjeiben a KU Leuven által kifejlesztett mérőeszközt alkalmazva, a hazai kutatáshoz saját mérőeszközt fejlesztve, amely a meglévő eszközt a HBSC kérdőív (Német & Várnai 2019) releváns elemeivel kombinálta, minthogy az eredeti változat a hazai kutatási kultúrától eltérően direkt kérdéseket (is) tartalmazott, illetve komplexebb megközelítésben volt célszerű az iskolai klímát és általában a kisebbségekhez, mássághoz való viszonyt feltárni. Limitációt az alacsony minta és a mintavételi helyek korlátozottsága jelentette, amely egyértelműen a téma kényes mivolta és a kutatáshoz kedvezőtlen politikai környezet eredménye (a kvantitatív felmérés második üteme 2021 őszére esett, vö. az ún. homofób propagandatörvény).

Ennek ellenére a tanulókat, tanárokat, szülőket érintő kutatási eredmények – éppen a minta sajátos összetételéből is adódóan – releváns információkkal szolgálnak a téma iskolai vonatkozásait tekintve.

Az előadás eme eredményekről kíván beszámolni, amelyek azt mutatják, hogy bár a diákok körében nagyobb a sokszínűség megbecsülése, azonban a kép árnyaltabb a szülők esetében. Ez rámutat az iskola szerepére és a tanárok felelősségére. Ugyanakkor a jelenleg kidolgozás alatt álló köznevelési foglalkoztatási jogszabály a tanárok hangját szinte teljesen elfojtó, fenyegető légkört eredményező rendelkezésekkel éppen ellenkező hatást céloz meg – különösen ebben a témában. Az előadás emellett a társadalmi következményeket és a magyar törvényhozással való kapcsolatot is bemutatja.

A kutatást támogatta:
Európai Bizottság - ERASMUS+: All Inc! Building LGBT friendly schools across Europe. 2020-1-NL01-KA201-064556

FELSŐOKTATÁSI HALLGATÓI UTAK LONGITUDINÁLIS ELEMZÉSE

Sági Matild, Hosznyák András

Oktatási Hivatal
Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: felsőoktatás; hallgatói út; lemorzsolódás

A felsőoktatási expanzió, a flexibilis képzési formák és a munkaerőpiac szívó/taszító hatása miatt gyakori a változatos, nem egyenes vonalú hallgatói életút. Az induló kohorszok gyakran fragmentálódnak, mert a diákok képzést váltanak, más intézménybe mennek át, megszakítják a tanulmányaikat, párhuzamosan új képzéseket vesznek fel, végzés előtt kilépnek a munkaerőpiacra vagy visszatartják ezt és inkább parkoltatják magukat a felsőoktatásban.

A hallgatók egyetemi útjainak vizsgálata szorosan kapcsolódik a lemorzsolódás és a felsőoktatási sikeresség témájához. A hallgatói utakkal foglalkozó korábbi elemzések többsége egy-egy képzés sikeres, vagy sikertelen elvégzésére fókuszál. (Hagedorn 2004, Kuh et al. 2006, Reason 2009, Thomas and Hovdhaugen 2014, Hovdhaugen et al 2015; Tight 2020, Aina et al 2022, Szemerszki 2018). Ugyanakkor az egyetemi tanulmányok kimenetének vizsgálata jelentősen eltérő eredményekhez vezethetnek az egyéni életút, illetve a képzés alapú elemzésekben (Robinson 2004. Tumen et al 2008, Helland and Hovdhaugen 2022, Nyüsti és Veroszta 2014, Pusztai és Szigeti 2018, Pusztai és Szigeti 2021, Pusztai 2021, Fényes 2021, Szigeti 2021)

Kutatásunk célja a hallgatói tanulmányi utak mintázatainak feltárása, valamint a tanulmányi utakat befolyásoló tényezők feltárása.

A hallgatói pályára vonatkozó longitudinális elemzésünk az Oktatási Hivatal Felsőoktatási Információs Rendszer 2013-2022 közötti időszakra vonatkozó, egyéni hallgatói felsőoktatási eseményeket aggregáló adataira épül, kiegészítve az Országos Kompetenciamérés háttérkérdőíve alapján feltárható háttér információkkal. Az adatbázis alapját azon hallgatók adatai képezik, akik a 2013/14-es tanévben először léptek be a felsőoktatásba ISCED5 vagy ISCED6 szintű képzésre (N=45171). Ennek az alapsokaságnak a hallgatói útjait félévi bontásban követtük végig a 2021/2022-es tanév második félévének végéig.

Főbb eredményeink szerint a hallgatók 59%-a sikeresen teljesítette azt a képzést, amit elkezdett 2013/14-ben. 16%-uk ugyan az elsőként megkezdett képzést nem fejezte be, viszont valamilyen másik felsőfokú képzést sikeresen teljesített, s további 4,5%-uk ugyan még nem teljesített sikeresen egyetlen képzést sem, viszont felsőoktatási képzésük jelenleg is folyamatban van. Azon hallgatók bő harmada tehát (38,7%), akiket a képzés szintű statisztikák lemorzsolódottként tartanak számon, valójában nem morzsolódtak le a felsőoktatásból. A „sikeres útkeresők” és a lemorzsolódók alapvető mintázata nagyon hasonló. Az ő esetükben a siker vagy kudarc valószínűségét a családi háttér és az intézményi hallgatói támogatás rendszere jelentősen befolyásolja.

MOZAIKOK A CÉHES SZAKKÉPZÉS TÖRTÉNETÉBŐL – SZEGEDI PÉLDÁK ALAPJÁN

Sanda István Dániel

Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: céhes szakképzés; kézműipari oktatás; dokumentumelemzés

Előadásunkban az ipari szakképzés történetének egyik speciális szeletét - a céhes szakképzés történetét - , levéltári kutatásaink során feltárt dokumentumok alapján mutatjuk be. A Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Vármegyei Levéltárában őrzött iratok (céhlevelek, vándorkönyvek, személyes dokumentumok) alapján ismertetjük Kiss Pál szegedi születésű fiatalember céhes életútját. Az édesapjától örökölt és általa választott szíjgyártó szakma rövid bemutatása után rátérünk a szegedi céhes viszonyok ismertetésére és kronologikus rendben vázoljuk az ifjú életútjának témánk szempontjából fontos eseményeit.

Kézművesiparunk legősibb foglalkozásai közé tartozik a bőrfeldolgozás. A szíjgyártó (lorarius) a bőrmegmunkáló és -feldolgozó iparágak közé tartozik. Fő tevékenységi köre a lószerszámok és más, a lótartással kapcsolatos bőrtárgyak készítése. (Kosáry, 2000.)

A feltárt dokumentumokat elemezve ismertetjük Kiss Pál szegedi szíjgyártó mester céhes karrierútját. Részletes tárgyaljuk az inasévektől a segédlegénnyé váláson át, a négyéves - részben külföldi - vándorút tapasztalatival visszatérő és mesteresztendőre bocsátva, a mesterremek elkészítésével mesterré váló ifjú felívelő pályáját. A szíjgyártók céhének feldolgozott anyagai alapján betekintést nyerünk a céhes szakképzés gyakorlatába.

A dokumentumelemzésre alapozott kutatás bemutatása, az alkalmazott módszertan mellett szólunk a felhasznált iratanyag feldolgozásának módjáról és korlátairól, a szakképzéstörténeti kutatások jelentőségéről, valamint a kutatásban rejlő további lehetőségekről. E kutatás tapasztalatai felhasználhatók neveléstörténeti kutatások tudatosabb tervezéséhez, segítik a tudományterülethez kapcsolódó kutatások elsődleges forrásbázisának összegyűjtését és forráskritikai elemzését. Célunk, hogy a tudományos munka előtt álló doktoranduszok a tanulmányban tárgyalt primer források feldolgozásának lehetőségeit és szempontjait tovább gondolva minél felkészültebben kezdhessenek hozzá hasonló vizsgálódásaikhoz.

A TANÍTÁSI GYAKORLAT HATÁSA A TESTNEVELŐ TANÁR SZAKOS HALLGATÓK KÉPZÉSSEL KAPCSOLATOS CINIZMUSÁRA

Sarus Tamás, Paic Róbert, Prisztóka Gyöngyvér

Pécsi Tudományegyetem
Pécsi Tudományegyetem Sporttudományi és Testnevelési Intézet
Pécsi Tudományegyetem Sporttudományi és Testnevelési Intézet

Kulcsszavak: motiváció; kiégés; pedagógusképzés

Bevezetés

A pedagógusok fontos szerepet vállalnak diákjaik széleskörű szellemi és fizikai gyarapodásában, azonban ennek a fejlesztő, nevelő tevékenységnek a hatékonyságát, minőségét, veszélyeztettetheti a tanári motiváció elvesztése a kiégés és a hivatásukkal kapcsolatos cinikus attitűd kialakulása, amely már a tanár szakos hallgatók egyetemi évei alatt is jelentkezhet. 2019-ben megvizsgáltuk a pécsi testnevelő tanár és az edző szakos hallgatók képzéssel kapcsolatos elégedettség, kiégés és motivációs szintjét. Vizsgálatunkat 2021-ben és 2022-ben megismételtük, longitudinálissá alakítva ezzel felmérésünket.

Anyag és módszerek

Kérdőíves vizsgálatunkban a Pécsi Tudományegyetem osztatlan testnevelő tanár és edző szakos hallgatói vettek részt 2019 (N=160), 2021 (N=128) és 2022 (N=143) szeptemberében és októberében. Az adatok felvételére több részből összeállított kérdőív csomagot alkalmaztunk. Az első rész szociodemográfiai, valamint a korábbi kitöltők anonim azonosítására szolgáló kérdéseket tartalmazott. A kérdőívünk további elemeit validált, önbevalláson alapuló pszichológiai tesztek adták (MBI SS, GMS-28, BPNS – at work, BFI-10). Mérőeszközeink belső faktorainak konzisztenciáját becslő Cronbach-alfa-mutatók minden esetben elfogadható értékeket vettek fel. Mintánk nem mutatott normál eloszlást, így nem paraméteres statisztikai eljárásokat (Spearmen-féle korreláció-analízis, Kruskal-Wallis próba) alkalmaztunk.

Eredmények

Edző szakos hallgatóknál elvétve találtunk gyenge szignifikáns kapcsolatokat a vizsgált faktorokban, ezzel szemben az osztatlan testnevelő tanár szakos hallgatóknál jóval több volt a korreláció. Ezek közül kiemelkedő volt a képzéssel kapcsolatos cinizmus és az elégedettség kapcsolata a képzési idő múlásával, amely mind a három év vizsgálatában szignifikáns volt. A képzéssel kapcsolatos cinizmus átlagértékei a második képzési évtől az ötödik évfolyamig emelkedő tendenciát mutattak. Forduló pont egyedül az utolsó, a gyakorlati év volt, ahol ezek az értékek átlagosan kedvezőbb irányba változtak.

Következtetés

Vizsgálatunk alapján elmondható, hogy a testnevelő tanárszakos hallgatók jelentős hányada a képzés során egyre cinikusabbá válik tanulmányai hasznosságával kapcsolatban, amíg elérkeznek az egyéni tanítási gyakorlat évéhez. Ezen a ponton bekövetkezett változás lehetséges magyarázata a gyakorlat megnövekedett mértéke. A gyakorlat, mint magyarázó faktor mellett szóló érv, hogy ez a legnagyobb közös nevező az utolsó éves hallgatók között, továbbá ekkor realizálódnak a megszerzett ismeretek, valamint lehetőség van a pedagógusszerep megélésére. Természetesen nem zárható ki, hogy az értékek változásban más tényezők is szerepet játszanak. Eredmények rávilágítanak arra, hogy jó irány az elméleti tananyaghoz kapcsolható gyakorlat szorosabb és az eddigieknél korábbi integrációja a tanárképzés átalakításában.

AZ EGÉSZSÉGTUDATOSSÁG SZEREPE AZ INFORMÁLIS TANULÁSBAN - EGY PILOT KUTATÁS EREDMÉNYEI

Savella Orsolya, Czabaji Horváth Attila

Debreceni Egyetem, Egészségtudományi Kar
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: informális tanulás; egészségtudatosság; menopauza

Az egészségtudatosságnak még nem kristályosodott ki egy általánosan elfogadott meghatározása, több oldalú közelítése található a szakirodalomban. Értelmezhető egyéni felelősségvállalásként (Bagdy, 2010; Kiss, 2015), vagy egyéni kontroll képességként (Bak-Pikó, 2005), ami öngondoskodásban és ehhez kapcsolódó tettekben nyilvánul meg. Jellemezhető egészséges életmód-tényezők által, melyek (együtt)hatása teremti meg az egészségi állapot fenntartásának lehetőségét (Harris-Guten, 1979; Freyer et al. 2019). Nem utolsó sorban értelmezhető a tudatosság feltételei által is, melyek között az adott területhez kapcsolódó releváns ismeretek is megjelennek (Pikó, 2003). Kutatásunkban az egészségtudatosságot Bagdy (2010) értelmezése szerint használtuk, és azt vizsgáltuk, hogy az egészségtudatosság milyen szerepet tölt be az önirányított informális tanulásban. A tanulást úgy értelmezzük, hogy az egy kontinuumban történik, ami a formalitás és az informalitás különböző szintjeit tartalmazhatja (Cooley et al. 2003). Az önirányított (informális) tanulás a mindennapi informális tanulásnak az a formája, amit a tanuló egyén célkitűzése, szándékolt és motivált tevékenysége jellemez. Egy pilot kutatás keretében azt néztük meg nőknél, hogy milyen hatással van az egészségtudatosságukra egy olyan belső egészségügyi tényező (menopauza), amely minden nőt érint. Egy a témában fellelhető empirikus kutatás (Durairaj – Venkateshvaran, 2022) nők menopauzával kapcsolatos ismereteit (jelentése, oka, tünetei, kezelési lehetőségei) tárta fel. Jelen kutatásban azonban arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen összefüggés mutatkozik az érintettség és az egészségtudatosság, illetve az informális tanulás között. A kérdőíves felmérés a témáról tartott ismeretterjesztő előadás után, önkéntes alapon, anonim módon történt. Elemeztük, hogy miként hat a menopauza kérdésével kapcsolatban kialakult egészségtudatosság mint motivációs bázis a válaszadók informális tanulására. A kis elemszám (N=18) miatt csak óvatos következtetéseket fogalmazhatunk meg. A mintánkból azonban látszik, hogy az idősebbek - hormonális státuszuk miatti érintettség okán - mutattak nagyobb érdeklődést a téma iránt. Az információszerzés (informális tanulás) legkedveltebb formájának a téma szakembereinek személyes tájékoztatását tartották. Az előadásra érkezettek céljai között az általános tájékozódás és az ismeretszerzés/tanulás jelent meg a legnagyobb arányban. Ismeretgyarapodásuk területei között pedig az ösztrogénhiány következményeit, valamint a menopauza lehetséges szövődményeit emelték ki. A kutatás folytatásában nagyobb mintán azt is vizsgálni kívánjuk, hogy az egészségtudatosságban mennyire van jelen a prevenciós szemlélet és az hogyan hat az informális tanulásra.

IDŐSKORÚAK AUTONÓM TANULÁSÁNAK FEJLESZTÉSE TANULÁS-MÓDSZERTANI TANÁCSADÁSSAL

Schiller Emese, Dorner Helga, Szabó Zoltán András

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: időskor; tanulásmódszertan; tanácsadás, autonóm tanulás

Az elmúlt évtizedekben világszerte tapasztalhatóvá vált az időskorúak (60 éves vagy annál idősebb) számának növekedése (WHO, 2015). Ezzel párhuzamosan az utóbbi években megnőtt az érdeklődés az idegennyelv tanulása iránt az idősebb korosztály körében (Kaczor, 2011). Tanulásuk hatékonyságát azonban befolyásolja mind megváltozott kognitív képességük (Baddeley és mtsai, 2010), mind potenciálisan negatív tanulási tapasztalataik (Grein, 2019), melyek jelentős hatást gyakorolhatnak önálló tanulási képességükre (Berndt, 2003). Az időskorú tanulók autonóm tanulásának támogatására alkalmas metódus a tanulás-módszertani tanácsadás, amely egyénre szabott, többlépcsős tanulást támogató módszertani elemeket foglal magában (Karlsson et al., 2007).

Jelen tanulmány az időskorú tanulók idegennyelv tanulási autonómiájának fejlesztésére összpontosít tanulás-módszertani tanácsadás által. A vizsgálat alapvetően a felnőttoktatók által alkalmazott különböző támogató stratégiák, valamint az időskorúak tanulási útjának feltérképezésére irányult. Vizsgálatunk során panelkutatást alkalmaztunk, hogy feltárjuk a tanácsadás lehetséges hosszú távú hatását a résztvevők autonóm tanulási viselkedésére. A kutatási kérdések a következők voltak: (1) milyen módon tudja a tanácsadó tanár segíteni a tanulót az autonóm tanulási képesség fejlesztésében, (2) a tanácsadások során elsajátított tanulási stratégiákat alkalmazzák-e hosszabb távon is az időskorú tanulók.

A tanácsadási program egy nyelvoktatási intézményben zajlott. A vizsgálatban idősebb nyelvtanulók (N = 25) és oktatóik (N = 5) vettek részt. A résztvevők a tanácsadói program során reflektív naplót vezettek, az utánkövetéses vizsgálatban pedig a tanulók nyílt végű kérdéseket tartalmazó kérdőívet töltötte ki.

Az adatokat a Grounded Theory (GT) (Corbin & Strauss, 2008) egy hibrid formájának alkalmazásával elemeztük, mely esetünkben deduktív kódokat, illetve alárendelt induktív elemeket tartalmazott. A vizsgálat során az ATLAS.ti szoftvert használtuk. A naplóvizsgálat során az időskorúak esetében a leggyakrabban előforduló induktív elemek a metakognitív készségekre, valamint a kognitív stimuláció jelenségére irányultak (28%, illetve 21 % előfordulási arány az adott deduktív egységen belül), amely elemek az utánkövetéses vizsgálatban is jelentős szerepet játszottak (közel 20%-os arány). Ezen eredmények arra engednek következtetni, hogy az időskorú tanulók kognitív fejlesztésre irányuló tanulási stratégiái, valamint a hatékony tanulásmenedzsment döntő szerepet játszanak önálló tanulásuk fejlesztése során. A pedagógusok reflektív naplóinak elemzése alapján az időskorúak tanulói tudatosságának támogatása volt az egyik legjelentősebb induktív elem (14%-os arány). Ezen eredmény azt feltételezi, hogy az idősebb tanulók autonóm tanulását fejlesztendő stratégiák tudatosításához szisztematikus megközelítésre van szükség, amely a felnőttoktatók időskorúakat érintő tanácsadói kompetenciakészletének egy fontos komponense.

KÖZÉPISKOLA-VÁLASZTÁS VIZSGÁLATA AZ ELTÉRŐ IDEGEN NYELVET TANULÓK, ILLETVE TANÍTÓK VÁLASZAI ALAPJÁN

Sebestyén Krisztina

Gál Ferenc Egyetem, Pedagógiai Kar, Gyermeknevelési és Módszertani Tanszék

Kulcsszavak: középiskola-választás; középiskolások; idegennyelv-tanárok

Az iskolaválasztást számos tényező befolyásolja, például a tanuló társadalmi háttere, a lakóhely és az intézmény távolsága, az intézmény által nyújtott képzés minősége, az intézmény fenntartója stb. (Pusztai 2009; Zolnay 2018; Hegedűs 2020). A megfelelő oktatás biztosításához lényeges, hogy az ott dolgozók is tudják, milyen a tanulói bázisuk, például milyen céllal, okból választották a tanulók az adott intézményt (Andor – Liskó 1999).

Az előadásunkban bemutatott adatok a „Némettanulás, illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében" (2018-2019) című kutatás tanulói, illetve tanári adatbázisaiból származnak. Olyan 11. évfolyamos, érettségit adó képzésben tanulókkal (890 fő) töltettünk ki kérdőíveket, akik németet és/vagy angolt tanultak, továbbá az ő nyelvtanáraikat (43 némettanár, 57 angoltanár) is bevontuk a kutatásba. Az adatokat SPSS programmal elemeztük, amelyben két- és háromdimenziós variancia-analíziseket készítettünk a tanított/tanult idegen nyelv, valamint az intézmény fenntartója mentén ötfokú Likert-skálán értékelt, középiskola-választásra vonatkozó állításokból. Az előadásban két hipotézist vizsgálunk meg: (1) a nyelvtanárok ismerik a középiskola-választás háttérokait, mert válaszait megegyeznek a tanulóik válaszaival. (2) A különböző idegen nyelvet tanulók, illetve tanítók válaszai idegen nyelvenként eltérnek egymástól.

Eredményeink szerint a tanárok válaszai között sokkal kevesebb a szignifikáns eredmény, mint a tanulók esetében, ennek oka valószínűleg a válaszadó tanárok alacsonyabb létszámában keresendő. Az iskolaválasztás során a színvonalas oktatás, a felsőoktatásba való bekerülés igénye a tankerületi iskolákba járók számára volt a leglényegesebb, amivel a tanárok válaszai is megegyeznek. Tanult/tanított idegen nyelvenként különbség van az iskolaválasztási tényezők értékelése között, például a tankerületi intézményekben az angol tanulók átlagai a legmagasabbak, míg az egyházi intézményekben a két idegen nyelvet tanulóké. A német-, illetve az angoltanárok válaszai közötti eltérések összecsengenek a diákok válaszátlagaival.

A kutatás eredményei rávilágítanak arra, hogy a tanárok ismer(het)ik a tanulók intézményválasztási szempontjait, amelyekben nemcsak a középiskola tanulmányokra vonatkozó szempontok, hanem távolabbi célok, jövőtervek is megfogalmazódhatnak. Ezek az ismeretek hosszútávon a jobb tanulói teljesítményekhez, a célzottabb tananyagátadáshoz, a tanulók jövőbeli céljainak eléréséhez járulhatnak hozzá, például a tanárok részéről a tanítási órákon a tanulók motivációjának, céljainak megfelelő példák, szituációk alkalmazásával.

HOGYAN SEGÍTHETIK AZ OKTATÓK KOMPETENCIAFEJLESZTÉSÉT ÉS RUGALMASSÁGÁT AZ OKTATÁSMÓDSZERTANI KÖZPONTOK A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBEN?

Sebestyén Lilla Anna

Budapesti Gazdasági Egyetem

Kulcsszavak: oktatásmódszertani központ; oktatói kompetencia fejlesztés; tanulás-tanítás minősége

A hagyományos hallgatói csoportokhoz képest egyre inkább megváltozni látszik a felsőoktatásban tanulók összetétele, melynek révén fokozottabban hangsúlyossá válik a rugalmas keretek és a személyre szabott tanulási útvonalak kialakítása.
Ebben a helyzetben az oktatók szerepe is megváltozik, a tanulás támogatóivá kell váljanak, ami a megszokottól eltérő kompetenciákat igényel. Az intézményi stratégia szintjén az egyetemeknek a támogató szervezetek feladatkörét is át kell gondolniuk. (OECD, 2021).
Amennyiben az egyetemek is belátják, hogy egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetniük az oktatás minőségére, egyre nagyobb szerep fog jutni az oktatókat támogató szervezetnek is, melyek segíthetik az oktatók felkészültségét és ezen keresztül hatással lehetnek az oktatás minőségére és az érintettek elégedettségére is.
Az oktatók kompetenciájának fejlesztése szempontjából kulcsszerepet játszanak az oktatásmódszertani központjai (Dorner, Martensson, 2021), amelyek többek között arra hivatottak, hogy az oktatókat képezzék, fejlesszék, támogatást nyújtsanak ebben az átalakuló világban. A pandémiás időszak alatt az ilyen jellegű központoknak megnőtt a szerepe az oktatók pedagógiai felkészítésében Magyarországon is (Dringó-Horváth, 2022; Pintér et al, 2021).
Míg az Egyesült Államokban és Kanadában nagy múltra tekintenek vissza ezek az intézmények (Forgie, Yonge, Luth, 2018), addig hazánkban az ilyen jellegű szervezeti egységek többsége az utóbbi évtizedben jött létre (OECD, 2023).
Az oktatásmódszertani központok eltérő képet mutatnak: (Czerniewicz, 2021;, CADAD, 2011 M. Pintér et. al., 2021;) felépítésük, beágyazottságuk, fókuszterületeik nagyban függenek az intézmények sajátosságaitól, attól, hogy stratégia szinten milyen hangsúlyt kap az oktatók kiválósága és az oktatás minősége. Az ezzel kapcsolatos kutatások is inkább kvalitatív jellegűek és az intézményben betöltött szerepet, felépítést és feladatköröket, célokat, hasonlóságokat és különbözőségeket vizsgálták. Ezért elméleti kvalitatív kutatásom nemzetközi szakirodalmi áttekintésen alapszik, melyben az alábbi elemzési szempontok alapján vizsgálom az oktatásmódszertani központok működésével kapcsolatos kutatásokat, összehasonlító vizsgálatokat, értelmezési keretrendszereket és jógyakorlatokat: Milyen mérőeszközöket és szempontokat dolgoztak ki a módszertani központok elemzéséhez? Milyen fő funkciói, szerepkörei lehetnek egy módszertani központnak, ezek közül melyek a leghangsúlyosabbak és melyek vitatottak?
Mivel egyelőre kevés hazai kutatás született a témában, a módszertani központok jelentősége viszont egyre nő, ezért fontosnak tartom, hogy az ez irányú fejlesztések, tudatosan és átgondoltan folyjanak. Ehhez viszont érdemes megismernünk a nemzetközi jógyakorlatokat, illetve azokat a szempontrendszereket, amelyek mentén mérhetőek, összehasonlíthatóak az oktatók kompetencia fejlesztését támogató intézményen belüli szolgáltatások és szolgáltatók. A kutatás kiindulási alapként szolgálhat hazai felmérésekhez is.

KORAGYERMEKKORI PEDAGÓGUSJELÖLTEK PÁLYAATTITŰDJE ÉS ÉNHATÉKONYSÁGA

Serfőző Mónika, Kerekes Valéria, Böddi Zsófia

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: konstruktív életpálya szemlélet; koragyermekkori pedagógusképzés; énhatékonyság

A pedagógusok társadalmi helyzetének válsága miatt egyre csökken a pedagógus pályát választók száma. A pedagógus professzió megtanulása sajátos szocializációs folyamat, a pályafejlődési elméletek szocio-kognitív megközelítéseit (Török, 2017) alkalmazva több döntési pont is azonosítható: a pálya választása, a végzés utáni pályára lépés, a pályán maradás. A képzés kezdetén érdemes figyelembe vennünk az idevezető tanulási utakat, hogy milyen szerepértelmezéssel érkeznek a fiatalok és hogyan viszonyulnak a pálya követelményeihez. Az elméleti és gyakorlati képzés szorosan egymásba fonódva járul hozzá az életpálya konstruktív alakulásához (Savickas, 2019), a szakmai fejlődést kísérő önreflexió ösztönzése visszatérő narratív mozzanatokkal segíti a pályaszocializációt, az öndefiníció folyamatos újraértelmezését (Hegyi-Halmos, 2018).

Tanító, óvodapedagógus és kisgyermeknevelő szakos, elsőéves hallgatók körében (N=106, nappalis első évfolyam 41%-a) végeztünk kérdőíves felmérést 2022 őszén. Kutatásunk célja volt az elsőéves hallgatók (1) pályaképének (pálya jellemzői, pedagógus szerep követelményei, szükséges személyes erősségek) és (2) pályához való személyes attitűdjének (pálya vonzereje, személyes erősségeik és fejlesztendő kompetenciáik) megismerése. A pályaképben döntőek a nevelési és szocializációs feladatok az egyéni boldogulás támogatását, a tanulási és szociális készségek fejlesztését megelőzően. A fizikai gondozás, gondoskodás kisebb életkorban ($p=0,01$, kisgyermeknevelő szakosoknál markánsabb), az életre való felkészítés pedig nagyobb korban ($p=0,02$, tanító szakosoknál hangsúlyosabb) fontosabb. A hallgatók szerint az empátia, a kiegyensúlyozottság és a kommunikáció a legfontosabb ezeken a pályákon. Az óvodapedagógus szakosok nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a kreativitásnak ($p=0,02$). A hallgatók a pedagógus pályák társadalmi hasznosságát és változatosságát emelik ki, az anyagi és társadalmi megbecsültség háttérbe szorul. Nem érzik annyira markánsnak a pálya megterhelő jellegét és ebben jelentős különbség van a szakok között ($p=0,005$), a tanító szakosok nehezebbnek érzik saját munkájukat. A pálya vonzereje a gyerekekkel végzett munka lehetősége, az értelmes, sokszínű tevékenység. Személyes erősségeik összhangban vannak a pálya követelményeivel, empatikus, gondoskodó, elfogadó, fejlett társas készségekkel bíró emberként jellemzik önmagukat. Fejlesztendő kompetenciák között a módszertani tudást is kiemelik a magabiztosság és a tanulásban kulcsfontosságú időgazdálkodás mellett. A kisgyermeknevelő szakosok nagyobb arányban ($p=0,002$) említik, hogy magabiztosságuk, önbizalmuk erősítendő, míg a tanító szakosoknak a türelem, kiegyensúlyozottság terén kell jobban fejlődniük ($p=0,036$).

A kérdőív kidolgozott válaszai szempontokat adnak a folyamatos önreflexióhoz is, hogy vissza lehessen térni a képzés során később is az azonosított kiinduló motívumokhoz, elemezhetők a személyes énhatékonyság belső forrásai és külső összetevői egyaránt.

A kutatást támogatta:
ELTE TÓK Kisgyermeknevelési Kutatóközpontja

HIVATÁSTUDAT, KÜLDETÉS, ELKÖTELEZETTSÉG ÉS REZILIENCIA A PEDAGÓGUS MUNKÁJÁBAN

Simon Gabriella

Károli Gáspár Református Egyetem

Kulcsszavak: hivatástudat; elköteleződés; reziliencia

A pedagógus pályavitel és a pályán maradás lényeges elemei a pedagógus elköteleződése választott hivatása mellett és a rugalmas megküzdési képesség. Az elköteleződés már a gyakornoki évek alatt kialakulhat, és számos forrása mellett például a mentor elköteleződése is támogatja a gyakornok ezen attitűdjének alakulását, megerősödését. Ismert továbbá, hogy a pedagógusok hivatásuk iránti elkötelezettsége, továbbá a pozitív önkép a nehezítő tényezők, a pálya gyakorlása során tapasztalt, olykor kedvezőtlen körülmények ellensúlyozására is képesek lehetnek.

A neveléssel foglalkozó, több esetben a pszichológiához is kötődő hazai szakirodalom mintegy huszonöt éve ismeri a hivatástudat, küldetés fogalmát és jelentőségét a pedagógus pályán, tanulhatósága a pedagógia tudományával foglalkozó szakemberek mellett, pszichológusokat is foglalkoztatott, fejlesztésére kísérleti modellek is születtek. És bár a reziliencia fogalma – számos külső történés hatására - mostanában kezd meggyökeresedni, a rugalmas megküzdés egyes elemei, mint védelmező tényezők stressz- vagy krízishelyzetekben, szintén már több mint negyedszázada ismertek. Kapcsolatban állnak például a koherencia-érzettel, vagy az egészségtudatos magatartással, a salutogenezissel, Antonovsky kulcs-fogalmaival. A küldtetéstudat, a hivatástudat, az elköteleződés, vagy Viktor Frankl fogalma, az önaktualizáció - az önmagunkon túl mutató célok - megtartó ereje a lelki egészség megőrzésének szükségességével és a rugalmas megküzdéssel a pedagógus pályán maradást támogató tényezők. A pályavitel során való megtartottság fontos elemei lehetnek továbbá az emberi kapcsolati cserefolyamatok, mely fogalom a kapcsolatban levés, a szakmai és szociális háló szövetének fontos elemeit foglalja össze, és már a pályára lépés pillanataitól az elszigetelődés ellen hatnak.

Előadásomban a hivatástudat, a küldetéstudat, az elköteleződés természetét, a reziliencia fogalmát, és ezen terminusokhoz illeszkedő további elemek kapcsolódását mutatom be szakirodalmi példák kapcsolódó fogalmain keresztül. Részben a pedagógusok pályán maradását támogató elemek sajátos hálójának ismertetése igényével, részben a modellalkotás szándékával, továbbá azzal a nem titkolt céllal, hogy a témához köthető pedagógiai és pszichológiai fogalmak között a pedagógusokat támogató hidat képezzek.

A kutatást támogatta:
Károli Gáspár Református Egyetem

A MOZGÁSFEJLESZTÉS JELENTŐSÉGE AZ ÓVODAI NEVELÉSBEN

Simon István Ágoston, Reiner Dóra, Simonné Kajtár Gabriella

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
Soproni Egyetem Művészeti és Sporttudományi Intézet
Soproni Egyetem Művészeti és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: mozgásfejlesztés; innováció; óvodai testnevelés

Az Alfa generáció sajátos élethelyzetéről, személyiségfejlődésének, illetve kognitív képességeit sok esetben negatívan befolyásoló életviteléről, a szülői attitűdről e témában számos publikáció jelent meg. (Pálinkás-Purgel, 2019; Fehér & Megyeriné, 2019; Komár, 2017) Az egyre korábbi életszakaszban megjelenő okoseszközhasználat nem csak a kognitív képességek fejlődésére, hanem a motoros fejlődésre is negatívan hat. Az okoseszközhasználat következményeként a gyermekek a mozgás szempontjából ingerszegény környezetben nőnek fel, s ennek következtében mozgásfejlődésük elmarad az elvárt ütemtől. Az elmaradt mozgásfejlődéssel sok esetben összefügghet a kognitív képességek nem megfelelő fejlettsége, illetve részképesség zavar. Az előzőekben leírtakból következően a kisgyermekkorban egyre nagyobb jelentőséggel bír a tudatos mozgásfejlesztés. Szükséges, hogy az óvodai testnevelésben, annak hagyományait megőrizve, illetve annak alapjaira építve szemléletváltás történjen. A paradigmaváltásban meghatározó szerepet kell kapni a sokoldalú mozgásfejlesztésnek, a belső motiváció erősítésének és a kisgyermekkorra adaptált projekttestnevelésnek (Ekler, 2015).

A korszerű szemléletű testnevelés megvalósítása során szükséges figyelembe venni az Alfa generáció jellemzőit (Pálinkás-Purgel, 2019), s ennek megfelelően az inger és fantázia gazdag, a korosztályra adaptált projektek megvalósítását. Az új szemlélet nem jelenti a hagyományos célok és feladatok elvetését, a torna, atlétika, labda mozgásanyag elsajátításának háttérbe szorítását. A mozgásfejlesztés innovatív, kreatív megvalósításakor lehetőség nyílik a sportági alapok elsajátítására, azok beépítésére a komplex mozgásfejlesztési feladatokba.

Előadásunkban szeretnénk bemutatni az előzőekben leírtak megvalósításának lehetőségeit az élménypedagógia, a projekttestnevelés, az autonómia támogatott differenciálás (Reeve, 2016) innovatív alkalmazásával.

Fontosnak tartjuk, hogy az új szemléletet minél szélesebb körben megismertessük a kisgyermekek nevelésével, mozgásfejlesztésével foglalkozó szakemberekkel.

AZ ÚSZÁSOKTATÁS SORÁN MEGVALÓSULÓ SAJÁT ÓVODAPEDAGÓGUSI RENDSZER HATÁSA A PEDAGÓGUS- GYERMEK KAPCSOLATRENDSZERRE

Simonné Kajtár Gabriella, Reiner Dóra, Simon István Ágoston

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
Soproni Egyetem Művészeti és Sporttudományi Intézet
Soproni Egyetem Művészeti és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: óvodai úszásoktatás; pozitív nevelési környezet; pedagógus-gyermek interakció

Az óvodai nevelés keretében megvalósuló úszásoktatás az elmúlt években egyre szélesebb körben elterjedt, s ezt a folyamatot tovább generálja a Magyar Úszó Szövetség Úszó Nemzet Programja is. Az oktatás sikerességének kulcsfigurája az oktató, aki nagy többségben nem az óvodás korosztály neveléséhez értő pedagógus. Az eredményes úszásoktatás feltételeihez hozzátartozik az élménypedagógiára alapozott oktatásmódszertan (Bencurikova, 2015), az empatikus, gyermekcentrikus oktatói magatartás. Az úszásoktatás céljait, a víz, az úszás megszerettetését, a minél magasabb szintű úszástudás elérését, az óvodapedagógus végzettséggel rendelkező oktatók hatékonyan tudják megvalósítani, hiszen ők professzionális szinten tudják alkalmazni a különböző nevelési, oktatási módszerek kisgyermekkorra adaptált megvalósítását. A saját óvodapedagógus által vezetett úszásoktatás felerősíti az előzőekben leírt hatásokat, illetve jótékonyan hat az egyéb nevelési területekre és a gyermek-pedagógus interakciókra. Az uszodában megvalósuló speciális élethelyzet, a megélt szituációk elősegítik egy erősebb gyermek óvodapedagógus kötődés kialakulását. Sopronban, az óvodai úszásoktatás területén 4 éve sikerült megvalósítani a saját óvodapedagógusi rendszert. A Szt. Orsolya óvoda egy csoportja hetente két alkalommal jár úszásoktatásra, ahol a csoport két óvodapedagógusa végzi az oktatói tevékenységet.

Kutatásunk célja volt megvizsgálni, hogy a saját óvodapedagógusi rendszer milyen hatással van az óvodapedagógus – gyermek kapcsolatrendszerre, az úszásoktatás során kialakult szorosabb kapcsolat milyen mértékben jelenik meg az óvodai életben.

A kutatási célok megvalósítását az alábbi hipotézisek bizonyításán keresztül valósítottuk meg.

Feltételeztük, hogy az úszásoktatás során az óvodapedagógus hatékonyabban tudta feloldani a gyermekek vízzel kapcsolatos negatív attitűdjét.

Feltételeztük, hogy az úszásoktatás során kialakult bizalmi viszony az óvodai élet más területeire is hatással vannak.

Feltételeztük, hogy az óvodapedagógus szorosabb kapcsolatot, erősebb kötődést tud kialakítani a gyermekekkel az úszásoktatás révén.

A hipotézisek bizonyítására kvalitatív kutatási módszert alkalmaztunk, strukturált mélyinterjút. A mintát az oktatást végző két óvodapedagógus adta.

Az interjú eredményeit feldolgozva számos területen pozitív hatást tapasztaltunk. A gyermekek gyorsabban oldották fel gátlásaikat a vizes közeggel szemben, illetve az uszodai bizalmi kapcsolatot sikerült az óvodapedagógusoknak átmenteni az óvodai élet mindennapjaiba. A pedagógus-gyermek interakciók a kölcsönös támogatáson alapultak, a fegyelem javult, a nevelési színtereken végzett fejlesztéseken a gyermekek aktivitása, kezdeményezőkészsége nagyobb mértékben valósult meg. Az óvodapedagógus gyermek kötődés egy magasabb szintre emelkedett, amely egy eredményesebb nevelői munkát eredményezett.

CULTURAL BACKGROUND AND SELF-REGULATION: AN EXPLORATORY COMPARATIVE ANALYSIS OF ECUADORIAN AND HUNGARIAN HIGHER EDUCATION EFL STUDENTS

Sindy Castillo

Eötvös Loránd University

Kulcsszavak: self-regulated learning; cultural background; higher education

Cultural background is an important part of the learning process and understanding students' cultural differences might help teachers to offer relevant pedagogical practices. Existing research provides limited information on cultural background`s role in students' self-regulated learning (SRL). For instance, cross-cultural studies usually focus on contrasting the use of SRL strategies between learners of different countries, overlooking students' cultural background and the way it influences students' SRL. Additionally, most studies are carried out in the context of Asian and Western cultures using instruments created specifically for the Western context. This paper intends to contribute to the literature on how cultural background influences teacher trainees' SRL of a language. To achieve this, exploratory research will be conducted through semi-structured interviews collecting verbal accounts of teacher trainees from Ecuador and Hungary. The research aims 1) to explore how EFL learners perceive their self-regulation, 2) to explore the views that EFL learners have about the role of their culture in their language learning, 3) to determine how EFL learners' views of self-regulation differ cross-culturally between Hungarian and Ecuadorian EFL learners. The data retrieved from the interviews were analyzed using the Templates of Organizing Style (TOS). The results of this study suggest that Ecuadorian and Hungarian participants` perception of their culture differs with regard to cultural dimensions related to themselves and others, related to general dispositions and situations, and related to time. The results also suggest that these differences in the cultural background are also present in the way students perceive their SRL. For instance, planning, time management, and relations with others are striking differences in the way participants carried out their SRL. This can have important educational implications in the way language learners' cultural background is taken into consideration in lessons, curriculum, and syllabi planning.

MOBILTECHNOLÓGIA ÉS KOMPETENCIAFEJLESZTÉS- EGY LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT RÉSZEREDMÉNYEI

Sinkovics Ádám

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: mobiltechnológia; kompetencia; értékelési módszerek

Az elmúlt évtized során az iskolai tanítási-tanulási folyamatokban a mobileszközök, köztük leginkább a tabletek, széleskörű elterjedése figyelhető meg. A táblagépek iskolai használatával kapcsolatos vizsgálatok közül kiemelhetők az eszközhasználathoz kapcsolódó tanári és tanulói attitűdvizsgálatok (Czékmán 2017), a tanulási folyamatban betöltött szerepre irányuló kutatások (Kárpáti et al. 2015), de gyakori az oktatási folyamatban használható eszközök és programok oktatástechnológiai és didaktika szempontú vizsgálata is (Tóth Mózer, Misley, 2019). További érdekes kutatási irány, hogy az osztálytermi gyakorlat szempontjából a táblagépek használata miként járul hozzá a tanulói aktivitás növekedéséhez, milyen módon nyújt lehetőséget a személyre szabott tanulásra, vagy hogyan képes növelni a diákok és tanárok közötti együttműködést (Winstead 2022).

A most bemutatni kívánt kutatás a mobiltechnológia tanórai alkalmazásának hatásait kívánja vizsgálni a tanulói kompetenciákra. A vizsgálat során tablettel létrehozott tanulói produktumok (prezentációk) értékelését végeztük a Konszenzuális Értékelési Technika (Amabil 1982) adaptált módszerével.

A tanórai feladatok értékelését egy nyolc főből álló szakértői csoport végezte egy előre meghatározott, hat szempontot tartalmazó kritériumrendszer alkalmazásával, melyek a következők voltak: saját fogalmazás, szövegstílus, értelmezői szempontok, strukturáltság, feladatmegértés, kreativitás. Az értékelés során a szakértők a kódolt tanulói munkákat Likert- skálán értékelték, majd ezek átlaga alapján kerültek társításra a számértékek a tanulói munkákhoz.

Az értékelési módszer alkalmazásával arra kerestünk választ, hogy milyen összefüggések tárhatók fel a vizsgált kritériumok és a szövegértés, szövegalkotás alapkompetenciái, valamint a tanulási és digitális kompetenciák között (Csépe 2020).

A longitudinális vizsgálat első szakaszában egy tanulócsoport kiválasztott tanulóinak (N:10) két tanév során készült munkáinak elemzése történt. A tanulók páros munkában készült prezentációiból a két év során összesen nyolc mérési időpontban vettünk mintát, így összesen 40 tanulói munka értékelése történt meg a Konszenzuális Értékelési Technika használatával.

Az adatok varianciaanalízisét Jamovi 2.3 program alkalmazásával végeztük, mely alapján a két tanév tanulói munkái között, az összes mérési pontot figyelembe véve, szignifikáns eltérés ($p<0,5$) mutatkozott. A további vizsgálatban a Tukey-próba megmutatta, hogy az összes értékelést tekintve a második és negyedik mérési pont között (-0,434) alakult ki eltérés.

A kapott eredmények azt mutatják, hogy a vizsgált, mobiltechnológia alkalmazásával létrehozott tanulói alkotások esetében azonosíthatóvá vált a kritériumokhoz társított kompetenciaterületek fejlődése. A kutatás az értékelési szempontok különálló vizsgálatával, és a harmadik év adatainak elemzésével folytatódik.

KENYERES ELEMÉR OKTATÓI TEVÉKENYSÉGE A „KISDEDNEVELÉS” FOLYÓIRAT PUBLIKÁCIÓIN KERESZTÜL

Somogyi Anett

Soproni Egyetem

Kulcsszavak: Kenyeres Elemér; Kisdednevelés; pedagógiai sajtó

Kenyeres Elemért (1891-1933) a gyermektanulmányozás és az „új iskola” jelentős képviselői között tartjuk számon, aki pedagógusi pályáját 1919-ben a budapesti állami óvónőképző intézet tanáraként kezdte meg neveléstudományi tárgyak oktatásával. Tanítványai- és a magyar óvodaügy iránti elköteleződése motiválta, amikor elvállalta a KOE (Kisdednevelők Országos Egyesülete) titkári pozícióját, és ezzel egy időben a „Kisdednevelés” főszerkesztői tisztségét is ellátta. Főszerkesztői tevékenysége 10 éve alatt nagy súlyt fektetett arra, hogy az óvodai módszertani folyóirat a praktikus, gyakorlatias nevelési tanácsadás és tájékoztatás mellett a hazai neveléstudományi irodalom hiányosságait is pótolja, és ezáltal rangos szaklappá fejlődjön (Németh, 1992).

Az előadás 1924-1933-ig vizsgálja a „Kisdednevelés” korabeli cikkanyagát, bemutatva Kenyeres Elemér oktatói munkáját a külföldi neveléstudományi irodalom és a külhoni pedagógiai módszerek népszerűsítésén keresztül, tárgyalva a magyar óvodaügy átalakítására irányuló törekvéseit is. Az előadás elméleti kereteit a 20. század elején kibontakozott hazai és nemzetközi pedagógiai irányok áttekintése adja, a sajtóforrás vizsgálata pedig a tartalomelemzés módszerével történt. Kutatásunk fontos adaléka még az 1926-ban életbe lépett miniszteri rendelet, ill. új tanterv következtében 4 évessé váló óvónőképzés, amelyet a KOE és a budapesti állami óvónőképző intézet tanári kara is támogatott. A világháború után, 1924-ben újrainduló „Kisdednevelés” sajtóelemzése során átfogó képet kaphatunk az óvónőképzés korabeli gyakorlatáról, nehézségeiről, az időszak alatt végbement változásokról és eredményekről, rámutatva ezekben Kenyeres Elemér szerepvállalására.

Az előadás bemutatja, hogy Kenyeres Elemér tudományos munkásságában a tanári tevékenysége hatékonyan összekapcsolódott a titkári- és a szerkesztői munkájával, munkaterületei kiegészítették és segítették egymást. Kutatásunk során választ keresünk arra, hogy ez milyen módon valósult meg, és hogyan jelent meg a lap sajtóanyagában. Milyen szerepet vállalt a „Kisdednevelés” az óvodapedagógusok oktatásában? További kérdéseink, hogy hogyan használta fel lélektani jártasságát és az „új iskola” mozgalmának újító módszereit Kenyeres Elemér a tanítás során, és ezt milyen módon publikálta. Hogyan vállalt szerepet az óvónőképzés átalakítására irányuló törekvésekben, milyen publikációi jelentek erre vonatkozóan a lapban?

Ez a kutatás messze túlmutat a vizsgált szerző életútjának megismerésén, hiszen az adott időszakban a lap hasábjain megjelent külföldi gyakorlatokról és módszerekről szóló tanulmányok és az óvodai tervezetek, megfigyelési naplók, képzési tervek nem csupán Kenyeres Elemér iránymutatásáról és jelentős munkásságáról, hanem a kor pedagógiai törekvéseiről, a reformpedagógiai újdonságairól is átfogó képet adnak.

A KOLLEKTIVIZÁLÁS NARRATÍVÁI: PEDAGÓGUSOK TÖRTÉNETEI ZALA MEGYÉBŐL (1960)

Somogyvári Lajos

Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: oktatástörténet; agitáció; kollektivizálás; propaganda; narratív diskurzuselemzés

A kutatás egy történettudományi kutatócsoportban végzett vizsgálatból indul ki: az alapvetően gazdaság- és társadalomtörténeti kontextusban tárgyalt kollektivizálást neveléstudományi-oktatástörténeti szemszögből vizsgálja, bemutatva a folyamatban a pedagógusok szerepét. Az oktatás eszköz szerepe, ideológiai céloknak való alárendelődése világosan megmutatkozik a bemutatott eseményekben, hiszen a tanárok, tanítók részt kellett, hogy vegyenek a „felvilágosító", „meggyőző" kampányban, mely jelenleg még egyáltalán nincs feltárva, sok tekintetben a feledés, elfeledtetés homályába merült. 1956 után nemcsak a világnézeti harcban, a „szövetkezetesítés" sikerre vitelében is bizonyítania kellett a pedagógus társadalomnak, akiket tekintély-személyként azzal bízott meg a hatalom, hogy helyben érjék el az aláírást – mindezt hívhatjuk a felelősség szétterítésének, a diktatúra „társadalmasításának" is (Ö. Kovács, 2012). Egy kivételes forráscsoportot dolgoztam fel, hogy ezt bemutassam: a Zalai Megyei Levéltárban található „Termelőszövetkezet-történetek"-et, melyeket a Tanács Művelődési Osztályának megbízásából készítettek falusi igazgatók, tanítók, nevelők és népművelők. A megrendelésre készített helytörténeteket a lokális értelemben vett írástudó értelmiségiek készítették: 85 településről maradt fenn 207 oldalnyi leírás, mely az egész Zala megyét lefedő, nagy tömegű kortárs leírás az épp lezajlott eseményekről. Az alulnézeti látószögben készült elbeszéléseket nem azok információtartalma alapján elemzem, hanem a narrativizálás módja szerint, az ezekben ábrázolt szereplők és azok ágenciája alapján (Tamura, 2011). A történeti diskurzuselemzés módszertanát felhasználva (Landwehr, 2008) egyaránt értelmezem az ismétlődő, struktúra-alkotó kijelentéseket és az elhallgatásokat, hiányokat. A narrativizálás néhány jellemzője:

- a sajátos időértelmezés a szocialista embertípus kinevelésének fejlődéstörténetéről, az alapítás mítoszától az elkerülhetetlen jövő beteljesüléséig;
- folklorizálódás, népmesei elemek, úttörő-csasztuskák, egy új ünnepi liturgia megalkotására tett kísérlet;
- végül a helyi események globális tendenciákba történő beágyazása.

A szülői értekezletek, családlátogatások, ismeretterjesztő előadások, személyes elbeszélgetések, tantárgyakba csomagol tartalmak mind-mind a meggyőzést szolgálták, melynek hátterében ugyanakkor érezni az erős nyomás és a fenyegetettség légkörét, amit már akkoriban is tabuizált a környezet. Ahogyan Pölöskefőn írták le az agitátorok érkezését: „Ilyen körülmények között természetesen egy kissé szorongva néztük azt az autóbuszt, amely egy sáros decemberi reggelen bejárt a községi tanács udvarára a segítő agitátor elvtársakkal. Ők mindjárt munkához is láttak. Mi csak tanítás után mehettünk a segítségükre." Az aláírás, a tsz-be való belépés szimbolikus gesztusa legtöbbször a tanító előtt történt meg, amelynek drámaisága számos megfogalmazásból kiérezhető.

METACOGNITION AND SELF-REGULATED LEARNING:

Sounantha Phavadee, Byambasuren Nyamkhuu

Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology
Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology

Kulcsszavak: self-regulated learning; metacognition; motivation

„Metacognition and Self-Regulated Learning: the reliability of Motivated Strategies for Learning Questionnaire-Hungarian Version (MSLQ-HV), Metacognitive Awareness Inventory-Hungarian version (MAI-HV)"

In contrast to the conventional method of learning in the past, where students had to spend time at school or in the classroom, learning nowadays gives students a variety of freedoms, including simple access to the content or learning materials and the ability to plan their own time. Self-regulated learning is essential for learners` cognitive, metacognitive, and motivational abilities that can help them overcome obstacles and organize their learning. This paper is part of an ongoing project to examine the instrument`s validity and reliability as a pilot study for a PhD project. They were reviewing and examining the Motivation Strategies for Learning Questionnaire (MSLQ), a tool for self-regulated learning created by Paul Pintrich in 1989, With the 1994 creation of the Metacognitive Awareness Inventory (MAI) by Schraw and Dennison. To investigate the effects of the MSLQ and MAI and to ascertain their validity in the Hungarian versions of the Pedagogical Course at J. Selye University, n = 120 pedagogical students were recruited, of which 102 were female, and 19 were male. The average ages of the sample $\bar{X}$ = 21.29 ± 2.371. Cronbach`s Alpha of MSLQ-HV in part A – Motivation, the highest is Self-Efficacy for Learning and Performance (SELP) α = 0.86, while from the original version, MSLQ is α = 0.93. The highest in part B –Learning Strategies is Peer Learning α = 0.86, the MSLQ is α = 0.76, and the lowest in MSLQ-HU in part A is Control Learning Beliefs (CLB) α = 0.52, the MSLQ α = 0.68; and part B is in Help-Seeking (HS) α = 0.57, the MSLQ α = 0.52. In MAI-HV, there are two main components, Knowledge about Cognition (KC) and Regulation of Cognition (RC). Here, the highest Cronbach`s Alpha is from the first component KC in Declarative Knowledge (DK) sub-scale α = 0.86; and the lowest is from the second component RC in Evaluation (E) sub-scale α = 0.70.

ORVOSTANHALLGATÓK ANGOL SZAKNYELVTANULÁSI MOTIVÁCIÓJA – EGY PILOTKUTATÁS EREDMÉNYEI

Stötzer Andrea

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori iskola

Kulcsszavak: angol orvosi szaknyelv tanulása; idegennyelv-tanulási motiváció; második nyelvi motivációs énrendszer

Napjainkban az angol nyelv vitathatatlanul a tudományos élet, azon belül is az orvostudomány lingua francájának tekinthető (Pavel, 2014; Rose, 2018). A globalizáció, a nemzetköziesedés (Lannert, 2018), a hallgatói mobilitás (Derényi, 2018) és a láthatóság (Sasvári & Urbanovics, 2019) fogalmai mögött is az angol nyelv magas szintű ismeretének a szükségessége (Kurtán & Silye, 2012) bontakozik ki.

Pilotkutatásunk egy hazai orvostudományi kar magyar hallgatóinak angol szaknyelvtanulási motivációját vizsgálja, illetve egy 2023 szeptemberében induló országos, kvantitatív, kérdőíves felmérés előhírnöke is egyben, amelyet később a szaknyelvtanárok identitását és motivációját felmérő kvalitatív kutatás egészít majd ki. Ebben a kevert módszertanú (Creswell, 2021) munkában átfogó képet kívánunk alkotni az angol orvosi szaknyelv tanulásának és tanításának motivációs tényezőiről.

Kutatásunk elméleti és gyakorlati relevanciáját az adja, hogy kevés kutatás foglalkozik kifejezetten a szaknyelvtanulás hátterében meghúzódó nyelvtanulási motivációval, holott ennek ismerete elengedhetetlen lenne célzott, az orvostanhallgatókra szabott szaknyelvoktatási metódusok kialakítása szempontjából. Vizsgálatunk elméleti hátterét Dörnyei (2005) második nyelvi motivációs énrendszere adja, amely integrálja Gardner és Lambert integratív és instrumentális motiváción alapuló elméletét. Az ehhez kapcsolódó, Dörnyei és munkatársai által kifejlesztett angol nyelvű kérdőívet fordítottuk magyarra és helyeztük az orvosképzés kontextusába, melynek eredményeképpen egy 85 kérdésből álló, 6-pontos Likert-skálás kérdőívet készítettünk. A kérdőívet egy hazai orvostudományi kar 161 magyar hallgatója töltötte ki 2022 novemberében. A pilotvizsgálat az adoptált és adaptált kérdőív tesztelésén kívül arra irányult, hogy feltérképezzük, mi motiválja az orvostanhallgatókat (elektív) angol szaknyelvi kurzusok felvételére, miközben a kérdőívet kitöltő, angol szaknyelvi kurzust látogatók többsége (94%) rendelkezik angol közép- vagy felsőfokú nyelvvizsgával, és az érintett egyetemen nem kötelező az orvosi szaknyelv tanulása. Vizsgáltuk továbbá, hogy alkalmas lehet-e a Dörnyei-féle motivációs elmélet a szaknyelvtanulási motiváció megragadására, illetve a kapott adatok mennyiben térnek el a hasonló vizsgálatok adataitól.

Előadásunkban beszámolunk a pilotkutatás eredményeiről, amelyekről elmondható, hogy a várakozásokkal ellentétben (Taguchi, 2009) az integratív motiváció a vizsgált hallgatók esetében kevésbé volt meghatározó, mint az instrumentális motiváció előmenetel aspektusa, azaz a hallgatók valóban olyan elsajátítandó kompetenciaként (eszközként) tekintenek az angol orvosi szaknyelvre, amelyre későbbi pályájuk, karrierjük építésében szükségük lesz. Érdekes módon a vizsgált populációban az instrumentális motiváció előmenetel aspektusa két faktorra volt bontható. Kimutatható volt továbbá az integratív motiváció, a preventív jellegű instrumentális motiváció és a „szükséges én” erős korrelációja is.

A SZAKNYELVTANÁRI IDENTITÁS ÉS MOTIVÁCIÓ VIZSGÁLATÁNAK ELMÉLETI HÁTTERE

Stötzer Andrea

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori iskola

Kulcsszavak: szaknyelvtanári identitás; szaknyelvtanári motiváció; szaknyelvoktatás

Előadásunkban a szaknyelvtanári identitás és motiváció vizsgálatának elméleti hátterét kívánjuk bemutatni. Az elméleti háttér felvázolásának elméleti és gyakorlati relevanciáját a következők adják:
(1) A (nyelv)tanulói motivációhoz képest viszonylag kevéssé kutatott a (nyelv)tanári nézőpont. Ezen belül is szórványosan vizsgált területnek számít a szaknyelvtanárok motivációja és identitása. Növekvő érdeklődés övezi a tanári, illetve a felsőoktatásban az oktatói identitás vizsgálatát, de a szaknyelvtanárok szakmai identitása kívül esik a kutatások fókuszán (Meihami & Werbinska, 2022). Ahogyan az általános értelemben vett nyelvoktatás eltér a szaknyelv oktatásától (Kurtán, 2006), úgy a szaknyelvet tanító tanárok motivációja is különböző lehet az általános nyelvet tanító kollégáik motivációjától. Ennek feltérképezése pedig hasznosnak bizonyulhat mind a pályára készülő fiatal tanárjelölteknek, mind az oktatásukban résztvevőknek.
(2) A „szaknyelvtanár" mint hivatalos fogalom, kategória vagy munkakör jelenleg Magyarországon nem létezik: nem szerepel a Központi Statisztikai Hivatal Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszerében. A felsőoktatás képzési kínálatában „szaknyelv" szóra rákeresve, a négy megjelenő találatból három képzésen szaknyelvet oktatnak és mindössze egy, az „üzleti szaknyelvi tréner" elnevezésű szakirányú továbbképzési szak képez szaknyelvet oktató szakembereket. Felmerül a kérdés, hogyan/hol képződnek a szaknyelvet oktató tanárok? Milyen (szakmai) identitástudattal rendelkeznek vajon a szaknyelvtanárok, ha hivatalosan nem léteznek?
(3) További érdekesség, hogy a „szaknyelvtanári" fogalom/képzés/munkakör hiánya ellenére a szaknyelvtanároknak van közös fórumuk: 2003-ban alapították a Szaknyelvoktatók és -Kutatók Országos Egyesületét (SZOKOE), amelynek célja saját meghatározásuk szerint: „a szaknyelvoktatás területén folyó nyelvpedagógiai és alkalmazott nyelvészeti kutatások követése és közzététele, valamint a szakma képviselete". Évente megrendezett konferenciák és folyóiratuk a Porta Lingua biztosítják az információáramlást. Adva van tehát egy önszerveződően létrejött szakma; kérdés, hogyan befolyásolja ez a szakma képviselőinek identitását?
(4) A szakma képviselői munkájuk elvégzéséhez a PhD-fokozat megszerzését általában fontosabbnak tekintik, mint a szakmai diploma megszerzését (Bajzát, 2020). Felvetődik a kérdés, amely egyben a szaknyelvet oktatók gyakori dilemmája, hogy kell-e szakterületi végzettséggel rendelkezniük a szaknyelvoktatóknak (Pavel, 2014; Rébék-Nagy, 2002). Okoz-e szorongást a szakterületi végzettség hiánya a szaknyelvtanárok körében? Hogyan pótolják a szakterületi végzettség hiányát, milyen továbbképzési lehetőségeik vannak?
(5) Csizér mutat rá, hogy minél többet tudunk a tanári motivációról, annál többet tehetünk a pályaelhagyás, illetve a pályára sem lépés ellen (Csapó et al., 2015 idézi Csizér, 2020). Vajon a szaknyelvtanárok esetében is megfigyelhetők ezek a tendenciák?

A NŐI FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLÁK TÁRSADALMI MEGÍTÉLÉSE A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN (1909-1938)

Stummer Krisztina

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: női felső kereskedelmi iskola; nőkép; 20. század első fele

A 20. század első évtizedében megszületett hazánkban a női felső kereskedelmi iskola, amely új oktatási színteret és egyben mobilitási csatornát kínált a lányok számára. Az új, középfokú intézményben a növendékek egyidejűleg tettek szert általános műveltségre és szakmai ismeretekre. Egyedisége abban rejlik, hogy a korszak társadalmi elvárásaival, illetve szokásaival szemben kezdetektől fogva a fiúiskola tantervét és szervezetét vette át, tananyagában azzal megegyezett. Annak ellenére, hogy korában számtalan kritika érte a női sajátosságok (például kézimunka, háztartástan óra) hiánya miatt, a neveléstörténeti kutatások ez idáig kevés hangsúlyt fektettek az iskolatípus vizsgálatára.

Jelen előadás célja ezt a hiányt pótolni és betekintést nyújtani egy folyamatban levő kutatás eddigi eredményeibe. Azt, hogy miként vélekedett a társadalom a női felső kereskedelmi iskolákról, sajtótermékeken (Pécsi Napló, Nemzeti Nőnevelés, Magyar Pedagógia, Kereskedelmi Szakoktatás, felekezeti lapok stb.) keresztül szeretnénk feltárni. A kutatás időbeli dimenzióját az 1909 és 1938 közötti periódus jelenti, vagyis az első női felső kereskedelmi iskola megnyitásától a középiskola rag elnyeréséig terjedő időszak. A vizsgálat során az alábbi kérdésekre keressük a választ: (1) A vizsgált sajtótermék tematizálja a női felső kereskedelmi iskolákat? (2) Milyen képet közvetítenek a szerzők és rajtuk keresztük a sajtótermék az iskolatípusról? (3) Milyen főbb csomópontok mentén kategorizálhatók a téma szempontjából releváns írások? (4) Hogyan illeszkednek a kiválasztott írások a 20. század első felének nőképéhez?

A vizsgálat szempontjából releváns írásoknak azokat tekintettük, amelyek véleményt formáltak a női képzésről; így tehát a fiúiskolát, statisztikai adatokat, felvételi felhívásokat stb. tartalmazó cikkeket nem vettük figyelembe. A közlemények feldolgozása során számos támogató és kritikai hangvételű írásra bukkantunk, amelyek sok esetben párhuzamba állíthatók a vizsgált időszak hagyományos és modern nőképével.

A MAGYAR ZENEI SZAKKÉPZÉSBEN HASZNÁLT ZENEELMÉLET KÖNYVEK VIZSGÁLATA

Szabó Adrienn

Széchenyi Egyetem

Kulcsszavak: zeneelmélet; tankönyvelemzés; pedagógiai gyakorlat

A zeneelmélet szaktárgy oktatásával kapcsolatos kutatások során – a tanárképzéstörténet, a kiemelkedő tanáregyéniségek életútja, a tanügyi szabályozások vizsgálata mellett – az egyik legfontosabb terület a tankönyvek vizsgálata. Többféle megközelítésben elemezhetjük őket, így pl. keletkezéstörténetüket tekintve, tartalmuk szerint, tematikus csoportosításban vagy akár a bennük kifejeződő pedagógiai tendenciák alapján. Az előadás az előbbi szempontok felhasználásával rövid áttekintést kíván adni a magyarországi zeneelméletkönyvek történetéről, valamint igyekszik felsorolni a közel 150 év alatt született fontosabb könyveket, jegyzeteket és példagyűjteményeket. Egyben – az alaposabb megismerés érdekében – röviden bemutatom a zeneelmélet szaktárgy sajátosságait és az ezekből adódó komplex fejlesztési lehetőségeket is, mivel ezek leginkább csak a zenei szakképzésben dolgozók és tanulók számára ismertek.

A kutatás során a dokumentum- és tartalomelemzés módszereit alkalmaztam, a legfontosabb életrajzi művek mellett zenetudományi tanulmányokat, irattári forrásokat, tanügyi dokumentumokat, volt tanítványok és munkatársak visszaemlékezéseit tanulmányoztam. A jelenlegi oktatási gyakorlatra vonatkozó adatokat kérdőíves pilot-kutatás segítségével gyűjtöttem össze az ország közép- és felsőfokú zenei szakképző intézményeiben tanító zeneelmélettanárok megkérdezésével.

A kutatás eredményeként megállapítható, hogy a tankönyveket többféle tartalmi szempont szerint csoportosíthatjuk, ugyanakkor a tankönyvi tartalom a pedagógiai módszer megválasztására nézve nem feltétlenül meghatározó. A zeneelmélettanítás történetének vizsgálatából látható, hogy a pedagógusok jellemzően mindig is nagyfokú szakmai szabadsággal rendelkeztek a tekintetben, hogy milyen tankönyveket és pedagógiai módszereket használnak. Ez a megállapítás a mai oktatási gyakorlatra is igaz, mind közép-, mind pedig felsőfokon.

A tankönyvi tartalomban kifejeződő pedagógiai tendenciák feltérképezése a magyarországi zeneelmélettanár-képzés történetének egy eddig még kevéssé feltárt területét képezi. A tankönyvelemzés eredményei a tanárok és a tankönyvírók számára is fontos adatokat szolgáltathatnak. A jelenlegi oktatási gyakorlat megismerése egyben jelentheti a jó gyakorlatok összegyűjtését, ugyanakkor továbbképzések alapját is képezheti, de akár minősítési szempontok kialakításánál is segítséget jelenthet. Nem utolsó sorban pedig a tanári identitás meghatározásának eszközeként tudatosabb tankönyv- és módszerválasztást tesz lehetővé, ami elősegítheti a hatékonyabb oktatást.

ÚT A FELSŐOKTATÁSBA A SZAKKÉPZÉSBŐL

Szabó Eszter Virág, Ungvári Mária

Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal
Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal

Kulcsszavak: szakképzés; felsőoktatás; továbbtanulás

Az „Út a felsőoktatásba a szakképzésből” című előadás a szakképzési rendszer és a felsőoktatási intézmények kapcsolatának elemzésére összpontosít. Az elemzésünk azt mutatja be, hogy hogyan alakul a szakképzésben tanuló diákok továbbtanulási szándéka az egyetemekre, továbbá a tanulmányi jellemzőiket a felsőoktatásban.

Az utóbbi években nőtt a szakképzésből jövő, felsőoktatásba jelentkezők száma, amely hozzájárult a felsőoktatás expanziójához. (Józsa, 2022.) Így kiemelten fontos foglalkozni azzal, hogy milyen terveik vannak a szakképzésben tanulóknak a képzés befejezését követően.

A 2021/22-es tanévben felvett nagymintás kérdőíves felmérés olyan kérdésekkel is foglalkozik, mely választ ad arra, hogy a szakképzést választó diákoknak milyen terveik vannak a képzés befejezését követően, mi motiválja őket a továbbtanulásra, mennyien tervezik a felsőoktatásban való továbbtanulást és mennyire ismerik a felsőoktatással kapcsolatos tájékoztatási csatornákat. A kérdőíves adatfelvétel során három csoport került megszólításra: a képzést kezdő 9. évfolyamosok, a 16. életévüket betöltők és az adott tanévben végzők. Összesen 11.057 érvényes kitöltés érkezett a kérdőívekre, de jelen előadásban csak a 16. életévüket betöltőket és a 2021/22-es tanévben végzőket vizsgáljuk (N=5.298).

A kérdőíves felmérés mellett a Szakképzési Pályakövetési Rendszer adatai által kaphatunk képet a már felsőoktatásban tanuló hallgatók tanulmányi jellemzőiről. Így a jelen vizsgálat és az előadás célja egyrészt, hogy feltérképezze a szakképzésben tanulók előzetes terveit a felsőoktatásba való átmenet kapcsán, másrészt, hogy megvizsgálja a szakképzésből a felsőoktatásba továbbtanuló hallgatók demográfiai és tanulmányi jellemzőit. A kérdőíves eredményekből kiderül, hogy míg a szakképzésben tanuló 16 évesek 26%-a, addig a végzősök 20%-a tervez továbbtanulni a felsőoktatásban 3 év múlva. Ha pedig a vizsgálatba bevonjuk a szülők iskolai végzettségét és az intézmény típusát is, akkor azt látjuk, hogy főleg a technikumba tanulók, valamint a felsőfokú végzettséggel rendelkező szülők gyerekei szeretnének felsőfokú intézményben továbbtanulni.

A vizsgálat további részeként feltárásra kerül, hogy a szakképzésből érkező tanulók a felsőoktatásban milyen képzési formán tanulnak, illetve mennyi idő alatt abszolválnak. Kutatásunk során kitérünk a tanulók felsőoktatási és szakképzési intézmények, illetve a lakóhelyük közötti ingázásra, a tanulmányi mobilitásra. Az adatokat térképes vármegyei bontásban adatvizualizáció segítségével mutatjuk be. Így megismerhetjük, országosan és/vagy regionálisan mennyire centralizált a szakképzés, illetve a felsőoktatás. Ezen adatok további információval szolgálnak a későbbi elemzések, kutatások megalapozására.

KÉT SZERZŐ, EGY SZÖVEG: A KOLLABORATÍV ÍRÁS VEGYES MÓDSZERTANÚ KUTATÁSÁNAK BEMUTATÁSA

Szabó Gergely, Dobos Mária, Gáspár Judit, Széll Krisztián, Bodó Csanád

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Jyväskyläi Egyetem
Budapesti Corvinus Egyetem
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: kollaboratív írás; írásbeliség; szociokulturális tényezők

Nemzetközi kutatások rámutattak arra, hogy a szisztematikusan és rendszeresen végzett egyéni írásgyakorlatoknak olyan pozitív hatásai vannak, amelyek befolyásolhatják az írásbeliséghez kapcsolódó megannyi kompetenciát, beleértve az íráskészséget és a szövegértést is (Jouhar & Roupley 2021). Az azonban eddig nem vált hangsúlyos kutatási kérdéssé, hogy e hatások az írásbeliségben kevésbé jártas tanulóknál is előidézhetők-e (Lee & Shallert 2016). Ahogyan az sem, hogy ezek a hatások érvényesülnek-e akkor, ha a diákok nem egyénileg, hanem közösen végzik az írásgyakorlatokat (Svenlin & Sørhaug 2022). Az MTA–ELTE Kollaboratív Írás Kutatócsoport a magyarországi középiskolások írásbeliségének a diákok szociokulturális hátterével összefüggő jelentős különbségeivel foglalkozik. Négyéves alkalmazott nyelvészeti és neveléstudományi kutatásunk során eltérő szociokulturális hátterű diákpárok közösen folytatott írásgyakorlatait alakítjuk ki, azaz a kollaboratív írást gyakoroljuk. A kollaboratív írás „két vagy több alkotó részvétele egyetlen szöveg létrehozásában” (Storch 2019: 40; fordítás tőlünk), a kollaboratív írásgyakorlat során pedig a diákok interakcióba lépnek egymással és közös döntéseket hoznak egy írott szöveg létrehozása közben, amely fölött közös felelősséggel és szerzőséggel rendelkeznek (Storch 2013). Kutatásunkban e gyakorlatokat elemezzük vegyes módszertan alkalmazásával, amely egyaránt támaszkodik a kvantitatív és a kvalitatív kutatási hagyományok egyediségeire. Egyszerre vállalkozunk tehát az írásbeliség általános gyakorlatainak etnográfiai feltárására a középiskolások körében, szem előtt tartva a helyi sajátosságokat, valamint annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy a kollaboratív írás mint tudományos beavatkozás hatással van-e az iskolai írásbeliségre. Előadásunk célja kettős: először bemutatjuk az eltérő szociokulturális hátterű diákok vizsgálatának és az írásbeliség fejlesztésének lehetőségeit, a kollaboratív írás módszertanát, valamint a hatás mérésének protokollját, másodszor pedig kitérünk az egyetemi tanárszakos hallgatók körében folytatott pilot vizsgálatunk tanulságaira.

Irodalom:

Jouhar, M. R., & Rupley, W. H. (2021). The Reading–Writing Connection based on Independent Reading and Writing: A Systematic Review. *Reading & Writing Quarterly*, *37*(2), 136–156.
Lee, J., & Schallert, D. L. (2016). Exploring the Reading-Writing Connection: A Yearlong Classroom-Based Experimental Study of Middle School Students Developing Literacy in a New Language. *Reading Research Quarterly*, *51*(2), 143–164.
Storch, N. (2013). *Collaborative Writing in L2 Classrooms*. Bristol: Multilingual Matters.
Storch, N. (2019). Collaborative writing. *Language Teaching*, *52*(1), 40–59.
Svenlin, M., & Sørhaug, J. O. (2022). Collaborative Writing in L1 School Contexts: A Scoping Review. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1–17. https://doi.org/10.1080/00313831.2022.2115128.

A kutatást támogatta:Az előadás az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázatának támogatásával valósul meg, a szerzők az MTA–ELTE Kollaboratív Írás Kutatócsoport tagjai.

NŐKÉP-REPREZENTÁCIÓK IKONOGRÁFIAI ELEMZÉSE 1949 ÉS 2014 KÖZÖTTI TÖRTÉNELEMTANKÖNYVEKBEN

Szabó Hajnalka Piroska

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: tankönyvelemzés; nőkép-dimenziós modell; ikonográfiai kutatás

Kutatásomban 1949 és 2014 között megjelent gimnáziumi történelemtankönyvek női témáit elemeztem, tankönyvtörténeti fókusz mentén, neveléstörténeti háttérrel.

A tankönyvanalízis célja, hogy egy történeti-didaktikai kontextusvizsgálat keretében elemezze a női tartalmakkal kapcsolatos történeti elbeszélés változásait, illetve ezek szocializációs, identifikációs aspektusait.

A kutatás alaphipotézise a történelemoktatás ideológia funkciója, amely mindig is az adott társadalmi-hatalmi-politikai rend legitimációs eszköze, közvetítője volt. Feltételezésem szerint a mindenkori állami ideológiák, illetve történetírói felfogások az egyes korok nőképén is nyomot hagytak. Így ezek a nőkkel kapcsolatos ideológiai direkciók a tankönyvekben is karakterisztikusan jelen vannak, tetten érhetők.

A tankönyvelemzés kutatásmódszertani koncepciójának alapját egy ún. nőkép-dimenziós modell jelentette, amely három aspektus: történelmi, didaktikai és tartalmi kontextus mentén rajzolja meg az adott korszak nőképét.

Jelen kutatás a történelemtankönyvek női témáinak illusztrációs bázisát emelte fókuszba, amely a nőkép-dimenziós modell alapján a tankönyvek illusztrációinak kvantitatív és kvalitatív mutatóit térképezte fel. A kvantitatív mutatók vizsgálati szempontjai az alábbiak voltak: elemszám; didaktikai műfajokban való előfordulás; férfi/női arányok. A női illusztrációs elemek vonatkozásában a kvalitatív mutatókat a következőek szerint vizsgáltam: műfaji megoszlás; képi elemek strukturálása, szelekciója; konnotáció; tartalmi elemekkel való összhang; pedagógiai funkcionalitás; didaktikai apparátussal való kapcsolat; vizualitás minősége. Az összehasonlító tankönyvelemzés során frekvenciavizsgálatot, valamint kvalitatív- és vizuális tartalomelemzést végeztem.

Az ikonográfiai megközelítésű vizsgálat szakirodalmi háttere egyrészről neveléstörténeti és nőneveléstörténeti – kiemelten Géczi János és Szabolcs Éva, valamint Kéri Katalin és Pukánszky Béla kutatásainak eredményeire hagyatkozik –, másrészről pedig tankönyvelméleti és tankönyvtörténeti fókusz mentén volt megragadható. Ez esetben az elemzés szakirodalmi bázisát Závodszky Géza, Fischerné Dárdai Ágnes és Molnár–Kovács Zsófia munkái jelentették, mely kutatások középpontjában a tankönyvek ikonográfiai elemzése állt. A tankönyvelemzés kutatásmódszertani koncepciója Albert Gábor és Fischerné Dárdai Ágnes tankönyvelemzési modelljeire támaszkodott. Az elsődleges forrásokat a vizsgált időszak államilag engedélyezett gimnáziumi történelemtankönyvei jelentették.

A tankönyvelemzés eredményei nőtörténeti dimenzióba ágyazottan feltárják, hogy a történelemtankönyvekben manifesztálódó, politikai-ideológiai hatásoknak kitett nőkép a tankönyvi illusztrációkon keresztül hogyan formálódott, változott az 1949 és 2014 közötti évtizedek során. A kutatás továbbá segítheti a kor nőneveléstörténeti horizontjának tágítását tankönyvtörténeti és ikonográfiai aspektusból, illetve a nők történelmének beépítését a jelenkori történelemtankönyvekbe.

A TUDOMÁNYKÖZISÉG ÉRVÉNYESÜLÉSE A RENDSZERVÁLTÁST KÖRNYEZŐ IDŐSZAK NEVELÉSTUDOMÁNYI KOMMUNIKÁCIÓJÁBAN: A MAGYAR PEDAGÓGIA ESETE (1980–2000)

Szabó Zoltán András, Ruzsa Bence, Darvai Tibor

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Általános Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: neveléstudomány; interdiszciplinaritás; rendszerváltás

Az 1989/1990-es rendszerváltást követően a nyugat-európai és a tengerentúli régiók kutatási megközelítései a korábbinál erőteljesebb szerepet kaptak a magyar neveléstudományi kommunikációban. Ezen új impulzusok feltételezésünk szerint a – nyugati tudományfejlődés során kibontakozó – inter- és multidiszciplináris szemlélet határozottabb jelenlétét is eredményezhették. Ennek megfelelően kutatásunk célja a Magyar Pedagógia című folyóirat – a rendszerváltást megelőző és az azt követő évtizedben – publikált írásainak összehasonlító elemzése a multi- és interdiszciplináris jelleg jelenlétének változása szempontjából. Az időszak neveléstudományi kommunikációjával, illetve a folyóirat történetével foglalkozó áttekintő jellegű írások mellett kutatásunk közvetlen előzményét jelentik a folyóirat szocializmus időszakában megjelenő közleményein végzett, grounded theory megközelítést alkalmazó vizsgálataink. Ezek eredményeit jelen kutatásban – immár deduktív analízisünk bemeneteként – használtuk fel kategorizációs rendszerünk kialakításához.

A fenti problémafelvetés alapján kutatásunk a következő vizsgálati kérdéseket fogalmazza meg: a) Hogyan alakult a tudományközi jellegű tartalmak aránya a folyóiratban? b) Hogyan változott az inter- és multidiszciplináris megközelítések száma az egyes tartalmi kategóriákban (tematika, módszertan, önreflexió)? c) Milyen külföldi-nemzetközi referenciapontok azonosíthatóak a tudományközi megközelítést alkalmazó tanulmányokban? d) Hogyan változott a Magyar Pedagógia szerkesztőbizottsági összetétele a vizsgált időszakban, és ez milyen összefüggésben áll az inter- és multidiszciplináris tartalmak kérdésével?

A vizsgálat primer forrásbázisát a folyóirat jelzett időszakban közétett írásai jelentik, melyek digitális változataihoz az SZTE Miscellanea Repozitórium felületén keresztül fértünk hozzá. A kutatás a krippendorffi megközelítést alkalmazva deduktív módon elemzi a folyóiratban megjelenő – a tudományközi jelleggel összefüggésben álló – tartalmak változásait. A számítógéppel támogatott analízist az ATLAS.ti 8.4-es verziójával végeztük el.

Kutatásunk előzetes eredményei alapján a vizsgált folyóiratban mind az 1990 előtti, mind az utáni időszakban azonosítható az inter- és a multidiszciplináris megközelítésmód alkalmazása, azonban a nemzetközi áramlatok és a szerkesztőbizottsági változások nyomán a nyolcvanas évek – elsősorban az önreflexió szintjén érvényesülő – csökkenő tendenciáját egy lassabb ütemű emelkedés váltotta fel a kilencvenes években.

A kutatást támogatta:
A kutatás „A magyar neveléstudomány múltja és jelene – diszciplínafejlődés, tudományos kommunikáció (1970-2017)” című NKFIH (OTKA) kutatáshoz kapcsolódik (projekt azonosító: 127937).

ILLUSZTRÁCIÓK A HARMINCAS ÉVEK ÚJSZERŰ MAGYAR TÖRTÉNELEMKÖNYVEIBEN

Szalay Ignác

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Pedagógiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: illusztrációelemzés; Horthy-korszak; történelemkönyv

Az előadásom célja, hogy átfogó képet adjak a második világháború előtti gimnáziumi történelemkönyvek illusztrációiról, amelyek a diákok számára az egyik legfontosabb forrás voltak a történelmük és valóságuk megértéséhez és élményszerzéshez.
A prezentációm a doktori témám jelenlegi progressziójának megfelelően szeretnék összefoglalást nyújtani az 1932-1942-ig terjedő időszak magyarországi történelem tankönyvkiadásról, a kor történelemszemléletéről és a képek szerepéről az oktatásban akkor és napjainkban. Kutatásomban a Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi minisztersége alatt forgalomban lévő gimnáziumi történelem tankönyvekkel és azok illusztrációival foglalkozom.
Előadásom elején összefoglalom a kontextust és az eddigi szakirodalmi kutatásokat, valamint az illusztrációk és a képek forrásértékének fontosságát. A szakirodalmi áttekintés komplex és kritikai szellemű emellett összehasonlító is, mivel doktori kutatásomban a kutatástörténeti rész is meghatározó.
Mivel a szakirodalomban megjelentek olyan eredmények, hogy egyes szerzők a polgári tudatformálás szándékával alkottak (Albert, 2006). Ezért vizsgálom azt, hogy ez a szándék megjelenik-e a gimnáziumi történelemtankönyvekben.
Kutatásom része egy szakirodalomnak megfelelő ikonográfiai eszközrendszer kialakítása, amivel a képek ikonográfiai leírás és interpretálása is lehetséges. Valamint a tankönyvek illusztrációinak egyes elemeit állítom összefüggésbe fókuszáltan arra, hogy megjelennek-e a könyvek illusztrációiban szignifikánsan bizonyos képelemek.
Ennek példájaként a harmincas évek korszerű, szellemtörténeti látásmódú tankönyveinek képeit vizsgálom, a Szent István Társulat és a Magyar Királyi Egyetemi Nyomda kiadásában. Ezek a képelemzések jelentik előadásom gerincét.
Kiemelt szerepet tulajdonítottam annak, hogy mit ábrázolnak a képek és milyen nyomdai technikával készültek (metszet, rajz, fotóreprodukció). Emellett érdekesség kérdést vet fel a diszkusszióra, hogy melyek azok a történelemkönyvek, amiket gazdagon illusztráltak, objektíven sok térképpel és melyek azok, amik kevésbé gazdag vizualitással bírnak.

Irodalom:
Albert B. G. (2006): *Súlypontok és hangsúlyeltolódások. Középiskolai történelemtankönyvek a Horthy-korszakban*. Pannon Egyetem.

KÍSÉRLETTERVEZÉS ÉS RENDSZERSZEMLÉLETŰ GONDOLKODÁS A KÉMIAÓRÁKON

Szalay Luca , Tóth Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar
Debreceni Egyetem, Természettudományi Kar, Kémiai Intézet

Kulcsszavak: kutatásalapú tanulás; kísérlettervezés; rendszerszemléletű gondolkodás

A természettudományos műveltség része, hogy az egyén képes egy tudományos igényű vizsgálat megtervezésére (OECD, 2019). A kutatásalapú tanulásnak pedig központi eleme a kísérlettervező képesség fejlesztése. Ezt célozta a kutatócsoportunk előző, öt tanéven át folytatott projektje. Következtetéseink szerint a diákoknak valószínűleg több segítségre és motivációra van szükségük az elért eredmények hosszútávú fenntartásához. Ezért a jelen, négy tanévre (2021-2025) tervezett projektünkben a tanulók kognitív terhelését egy szakirodalmi forrásból (Cothron és mtsai, 2000) származó, a kísérlettervezést segítő séma használatával igyekszünk csökkenteni. Az érdeklődés felkeltését és fenntartását pedig gondolkodtató, a kontextusalapú tanulás és a rendszerszintű gondolkodás (Mahaffy és mtsai, 2018) elveinek megfelelő feladatokkal próbáljuk elérni.
A jelen projektbe 25 hat- és nyolcosztályos gimnázium 992 tanulóját vontuk be, akik a projekt első tanévében (2021/2022.) 7. osztályosok voltak. A 2021 szeptemberében írt teszt eredményei alapján úgy osztottuk őket három csoportba, hogy ne legyen a csoportok között szignifikáns különbség a tárgyi tudást és a kísérlettervezést mérő feladatokon nyújtott teljesítményben, ill. az egyéb háttérváltozókban sem (nem, anya iskolai végzettsége, iskola rangja a legjobbiskola.hu alapján). Mindhárom csoportot minden tanévben 6 feladatlappal fejlesztjük. Az 1. csoport (kontroll) csak receptszerűen leírt tanulókísérleteket végez. A 2. csoportnak emellett a kísérletek után válaszolnia kell a kísérlettervezésről szóló séma kérdéseire. A 3. csoportnak viszont a kísérletek saját maguk által való megtervezéséhez kell segítségként kitöltenie a sémát. A gondolkodtató feladatok mindhárom csoport számára azonosak. A minden tanév végén írt tesztekkel arra keressük a választ, hogyan befolyásolja ez a beavatkozás a csoportok kísérlettervező képességét és tárgyi tudását, valamint a tantárgyi és a kísérletekkel szembeni attitűdjét. Az első tanév végén írt teszt eredményei szerint a 3. csoport kísérlettervező képessége szignifikánsan jobban fejlődött a másik két csoporténál. A 2. csoport viszont a tárgyi tudást mérő feladatok tekintetében gyengébb teljesítményt nyújtott a többi kettőnél. A 3. csoport kissé kevésbé, a 2. csoport viszont nagyobb mértékben utasította el a kísérlettervezést, mint a tanév elején. Az iskola rangjának hatása a kísérlettervezés képességére a tanév során csökkent, de azt az előzetes tudás befolyásolja a legnagyobb mértékben. A 2. tanévben a feladatlapokon igyekszünk meggyőzni a 2. és a 3. csoport diákjait is a kísérlettervezés hasznáról. Az előadásban ennek eredményeit is bemutatjuk.

Irodalom:
Cothron J. H. et al. (2000). *Students and Research: Practical Strategies for Science Classrooms and Competitions,* 3rd ed. Kendall/Hunt Publishing Company
Mahaffy P. G. et al. (2018). *J. Chem. Educ.*, (95)10, 1689–1691.
OECD (2019). *PISA 2018 Assessment and Analytical Framework*, PISA, OECD Publishing.

A kutatást támogatta:
Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta: https://mta.hu/kozoktatas-fejlesztesi-kutatasi-program/kuldetes-111385
Magyar Tudományos Akadémia Eötvös Loránd Tudományegyetem Kutatásalapú Kémiatanítás Kutatócsoport „Kutatásalapú kémiatanítás és rendszerszemléletű gondolkodás” projekt, 2021-2025.
A támogatói okirat száma: SZKF-6/2021

A FENNTARTHATÓSÁG PEDAGÓGIAI ELEMEINEK VIZSGÁLATA ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAMOKBAN

Szántóné Tóth Hajnalka, Finánczc Judit, Podráczky Judit

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kulcsszavak: fenntarthatóság; óvodai nevelés; dokumentumelemzés

A nemzetközi térben már régóta széles körű egyetértés mutatkozik abban, hogy a nevelés-oktatás nélkülözhetetlen eszköz a fenntartható társadalom lehetőségeinek kiaknázásához és a fenntartható életvitel előmozdításához (AGENDA 21, 1992). Magyarország a jövő nemzedékek lehetőségeinek védelme és a nemzeti erőforrásokkal való hosszú távú felelős gazdálkodás követelményeinek érvényesítése érdekében alkotta meg a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiát (2013), amely egyértelművé teszi, hogy a köznevelésben a fenntarthatósággal kapcsolatos ismeretek átadásának, a rendszerszintű gondolkodási készség elsajátításának az erősítésére van szükség. A fenntartható fejlődés érdekében történő környezettudatos magatartás alakítása az óvodai nevelés tartalmi szabályozásában is megjelenik. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja egyrészt az egészséges életmód alakításához kapcsolódó feladatok körében jeleníti meg a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítását és a környezettudatos magatartás megalapozását, másrészt a külső világ tevékeny megismerése tevékenység részeként hangsúlyozza, hogy az óvodapedagógus a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására (ÓNOAP, 2012). A fenntarthatóság kívánalmainak való megfeleltetés érdekében jött létre Magyarországon 2006-ban a Zöld Óvoda mozgalom. A Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégiai Alapvetés (2019) értelmezésében a Zöld Óvodák a fenntarthatóságra nevelést rendszerszerűen alkalmazzák, a Zöld Óvoda cím elnyeréséhez szükséges követelmények pedig egyúttal az óvodai környezeti – fenntarthatósági nevelés kívánatos, általános irányát is jelzik.

Kutatásunk célja annak feltárása, hogy egy megyeszékhely óvodáinak pedagógiai programjaiban milyen kontextusban jelennek meg a fenntarthatóság pedagógiai elemei. Kvalitatív jellegű szisztematikus dokumentumelemzéssel hat központi óvoda és a hozzájuk tartozó 16 tagóvoda pedagógiai programját dolgoztuk fel. Az alábbi kutatási kérdésekre kerestünk válaszokat: (1) Milyen kontextusban jelenik meg a fenntarthatóságra nevelés a vizsgált óvodai programokban? (2) Milyen konkrét elemeket és tevékenységeket nevesítenek a pedagógiai programok a fenntarthatósághoz kapcsolódóan? (3) Mennyiben tekinthetők koherensnek a különböző tartalmi egységekben megjelenített, fenntarthatósághoz kapcsolódó nevelési elemek? (4) Milyen többlettartalom jelenik meg a fenntarthatósághoz kapcsolódó minősítésekkel, címekkel (pl. Zöld Óvoda), rendelkező intézmények nevelési programjaiban?

Eredményeink azt mutatják, hogy a vizsgált óvodák mindegyikében hangsúlyozzák a fenntarthatóság eszméjét, ugyanakkor az ehhez kapcsolódó pedagógiai elemek kismértékű koherenciát és alacsony szintű komplexitást mutatnak a nevelési programokban. Figyelemreméltó továbbá, hogy a fenntarthatósághoz kapcsolódó minősítésekkel rendelkező óvodák, valamint az ugyanahhoz a központi intézményhez tartozó tagóvodák programjai között jelentős különbségek tapasztalhatók.

EREDMÉNYESSÉG ÉS MÉLTÁNYOSSÁG AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁKBAN A VILÁGJÁRVÁNY ELŐTT ÉS UTÁN

Széll Krisztián

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: általános iskola; pedagógiai hozzáadott érték; OKM

A modern társadalmakban fontos érték, hogy az oktatás mindenki számára hozzáférhető legyen. Ugyanakkor a hazai iskolarendszer számos, több évtizede fennálló strukturális problémával is küzd, melyek közül kiemelendők a magyar oktatási rendszer szelekciós mechanizmusai és ezzel szoros összefüggésben az oktatás minőségi (hatékonysági, eredményességi és méltányossági) problémái. Az 1960-as évek óta keletkező empirikus kutatások egyértelműen rámutatnak arra, hogy a tanulók iskolai eredményessége társadalmilag meghatározott (csak a legújabbakból néhány: Berényi 2018; Fejes & Szűcs 2018; Fejes et al., 2020; Patakfalvi et al., 2018; xxx, 2018; xxx, 2022). Hozzátéve, hogy hazánkban a családi háttér hatása főként az iskola átlagos társadalmi összetételén keresztül érvényesül (Ostorics et al., 2016). Az eredményesség és méltányosság kérdése a COVID-19 okozta járványhelyzet következtében még aktuálisabbá vált. Kutatások rámutatnak arra, hogy a járványhelyzet miatti iskolabezárások negatív hatást gyakoroltak a tanulók iskolai teljesítményére, a legnegatívabb hatás a kedvezőtlenebb szocioökonómiai hátterű családokból érkező gyerekek körében érhető tetten (Bacher-Hicks et al., 2021; Blaskó et al., 2021; Engzell et al., 2020, Haeck & Lefebvre, 2020; Kunfeld et al., 2020; Lannert & Varga, 2022; Maldonado & De Witte, 2021; xxx et al., 2022).

Az előadás az Országos kompetenciamérések (OKM) 2018 és 2022 közötti, azaz járvány előtti és utáni tanulói, illetve telephelyi szintű eredményei alapján (figyelembe véve, hogy 2020-ban nem volt mérés, és a 2022-es adatok igénylése még folyamatban van) arra a kérdésre keresi a választ, hogy a különböző társadalmi összetételű iskolákban miként alakult az oktatás eredményessége. Elemzésünk kizárólag általános iskolai képzést nyújtó iskolákra irányul. Az iskolai eredményességet a méltányosság szempontját is figyelembe vevő iskolai szintű pedagógiai hozzáadott érték (PHÉ) mutatóval mérjük, súlyozott legkisebb négyzetek módszerén (WLS) alapuló lineáris regressziós modellek segítségével. Az elemzés során évenként határozzuk meg az iskolák hozzáadott értékét oly módon, hogy az iskolák átlagos tanulói összetétele, valamint az iskolába járó 8. évfolyamos tanulók két évvel korábbi (azaz 6. évfolyamosként elért) matematikai és szövegértés teljesítményeinek iskolai szintű átlaga alapján becsüljük meg az iskolák átlagos teljesítményét, majd vesszük a becsült és a mért értékek közötti különbségeket (standardizálatlan reziduális). Ezt követően az így létrehozott PHÉ tendenciáit elemezzük és vizsgáljuk a különböző háttérváltozók (régió, településtípus, iskolaméret, fenntartó, pedagógusellátottság) szerinti eltéréseket is.

Magyarországon még nincsenek átfogó elemzések arra vonatkozóan, hogy miként alakult a tanulási veszteség az általános iskolai képzésben, hogy miként változott az általános iskolák eredményessége, figyelembe véve az iskolák eltérő társadalmi összetételét is. Várható eredményeink ezen űr kitöltésére lesznek alkalmasak.

A kutatást támogatta:
Az előadás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH, PD 138342 azonosítószámú kutatási pályázat támogatásával készült.

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY KIHÍVÁSAI ÉS HATÁSAI A HALLGATÓK KÖRÉBEN

Szemerszki Marianna, Seli Júlia Éva

Oktatási Hivatal
Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: felsőoktatás, hallgatók; koronavírus-járvány; kérdőíves felmérés

A Covid-19 járvány világszerte jelentős változásokat idézett elő mind társadalmi, mind gazdasági szempontból, így az oktatás területén is. A különböző korlátozások, az oktatási intézmények bezárása, az online oktatás bevezetése gyors reagálásra késztette a felsőoktatási intézmények dolgozóit és hallgatóit is (Sipos et al., 2020). A hirtelen változások nem csupán a tanulási-tanítási gyakorlatra és módszerekre voltak hatással, hanem többek között a hallgatók mentális egészségére, tanulási motivációjára, tanulmányi eredményességére is (Stock et al., 2022). Bár a világjárvány hivatalosan véget ért, annak számos tanulsága figyelmet érdemel, annál is inkább, mert a különböző helyzetben lévő hallgatók eltérő tapasztalatokkal kerültek ki a járvány időszakából.

Különösen igaz ez a nappali és nem nappali munkarenden tanulókra, akik nemcsak demográfiai jellemzőik okán térnek el egymástól, hanem élethelyzetüket tekintve is, többek között a munkavállalás, a tanulásra fordítható idő, a családi és demográfiai háttér terén (Hámori (ed), 2021). Hazai kutatások azt is megmutatták, hogy az idősebb, nem nappali hallgatók tanulási motivációi és tanulási aktivitása is sok tekintetben eltér a nappali munkarendű hallgatókétól (Veroszta, 2010; Engler, 2014). Mindezek alapján az várható, hogy a járvány, illetve az azzal kapcsolatos változások (lezárások, távolléti oktatás bevezetése) hatásai is eltérő módon jelentkeztek e két hallgatói csoport esetén.

Előadásunkban két, 2021-ben és 2022-ben felvett kérdőíves adatbázis segítségével vizsgáljuk meg, hogy milyen tényezők mentén fedezhetünk fel eltéréseket a nappali és részidős hallgatók között a koronavírus-járvány felsőoktatási tanulmányokra gyakorolt hatásait tekintve. Mindkét adatbázis országosan jól leképezi a hallgatói sokaságot és 15 ezer fő feletti elemszámaiknál fogva lehetőséget adnak a mélyebb elemzésekre is.

A 2021. évi tavaszi adataink azt mutatták, hogy a részidős képzésekben tanulók, különösen azok, akik gyermeket is nevelnek, több kötelezettséggel, leterheltséggel rendelkeztek ebben az időszakban, kevesebb időt tudtak a tanulmányaikra fordítani. A járványhelyzet negatív hatásai a nappali munkarendű hallgatók körében elsősorban a tanulási motiváció és a társas kapcsolatok intenzitásának csökkenése terén jelentkeztek. A 2022. évi kutatásunk eredményei arra is rávilágítanak, hogy a hallgatók mintegy harmada, különösen a nappali munkarenden tanulók, hosszabb távon is negatív hatásokkal számol a járvány következményeként, elsősorban a mentális egészségre gyakorolt hatást illetően. A járványidőszakban a tanulás terén teret nyert nagyobb fokú digitalizáció fogadtatása vegyes volt, de az online oktatás egyes elemeit a hallgatók továbbra is megőriznék.

Eredményeink arra mutatnak rá, hogy a járvány következményei hosszabb távon is velünk maradnak, különösen a digitalizáció és a hallgatói motiváció, mentális egészség terén, ezért e területeken érdemes további kutatásokat folytatni.

A NŐI INDIVIDUUM ÉS A NEVELÉS KAPCSOLATÁNAK TÍPUSAI FRIED MARGIT LEÁNYREGÉNY-ÍRÓNŐ MUNKÁSSÁGÁBAN

Szűts-Novák Rita

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Digitális Technológia Intézet, Humáninformatika Tanszék

Kulcsszavak: nőnevelés; nőtörténet; lányregény; írónő; nőíró; individuum; ego; Fried Margit

Kutatásom arra a jelentős paradigmaváltásra reagál, amikor a 19. és a 20. század fordulóján a gyerekekhez fordulás és gyerekekről írás igénye hazánkban erősödni kezdett, és virágzott a lányregény műfaja (Komáromi, 1985; 1990; Schwartz, 2008). Ehhez természetesen szükséges áttekinteni az ezt megelőző kulturális forradalmat, különös tekintettel a női mozgalmak térnyerésére, a női szereprepertoár változására, amely a nőírók érvényesülésének is nagyobb teret engedett a főként férfiak által meghatározott és uralt irodalmi kánonban (Borgos, 2013; Czeferner, 2015; Kéri, 2008; Pukánszky, 2001). Kutatói célom volt továbbá a leányregény-írónő, Fried Margit (írói álnevén: ego) szerzői személyének vizsgálata, illetve a mára elfeledett nőíró rövid pályaképének és életútjának a századfordulós magyar irodalmi élet kontextusában történő elhelyezése és értelmezése. Interdiszciplináris; irodalmi és neveléstörténeti megközelítésemhez kvalitatív metodikát alkalmaztam, áttekintve a vonatkozó primer és szekunder szakirodalmat, különös tekintettel a korszak sajtóanyagára és a vizsgált írónő nőképpel kapcsolatos munkáira.

Fried Margit a nők oktatásának kérdését és így a nevelési koncepcióját kiterjesztette a lányokra és a rossz körülmények között élő (munkás)nőkre is. Éppen ezért helyénvaló az a megállapításunk, hogy a nőíró a nonformális oktatás ügyéért is sokat tett. Nem csak elméleti munkáival, hanem vidéki és budapesti előadások megtartásával és jótékonysági események megrendezésével is. 1899-ben jelent meg első tárcája, és Fried Margit tizennyolc évesen már jelentős olvasóközönséggel rendelkezett. Ego álnéven megjelent írásai először a Pesti Hírlap hasábjain bukkantak fel. Feltűnést keltettek tárcacikkei, novellái, megfigyelései, amelyek eredeti, egészen újszerű stílusban, „sok-sok bájjal, frissességgel közölték az olvasóval egy fiatal leány észrevételeit emberekről, dolgokról és viszonylatokról” (n.a., 1940, 5.) Meggyőződésem, hogy Fried Margit jelentőségét nemcsak baloldali politikai szerepvállalása és meggyőződése (Fried, 1922; 1926), hanem jórészt személyéből fakadó humanitása adta, és bár esetében kissé ellentmondásos, de szakmai érvényesülése, és a különböző társadalmi közegekben elért jelentős írónői sikere éppen arisztokrata neveltetéséből fakadt (Virág, 2010). Ez utóbbit azzal is bizonyítottnak látom, hogy már fiatal korában, a századforduló éveiben is elsősorban az individuum és a nevelés kapcsolata foglalkoztatta, ennek műveiben tetten ért lenyomata sarkalt engem vizsgálatra, és ez támasztotta alá interdiszciplináris kutatásom létjogosultságát.

ADAPTÍV TESZT KÉPESSÉGBECSLÉSI ÉS FELADATKIVÁLASZTÁSI MÓDSZEREINEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA SZIMULÁCIÓS MÓDSZERREL AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS ADATAIN

Takácsné Kárász Judit

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola,
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: számítógépes adaptív teszt; hibrid szimuláció; képességbecslés

A számítógépes adaptív tesztek olyan, számítógépes felületen lefolytatott mérések, melyek során a teszt kitöltője a korábbi feladatokra adott válaszai alapján, a becsült képességhez illeszkedő következő feladatot kap. A számítógépes adaptív tesztek (CAT) esetében minden item után tesztirányítási lépés következik, így ennek az eljárásnak a motorja jellemzően valamilyen modern tesztelméleti modellen (IRT) alapuló képességbecslési eljárás és a következő item kiválasztásának módja (Weiss, 2011).
Az adaptív teszteléssel kapcsolatos vizsgálatok eszközei többfélék (elméleti, szimulációs és tapasztalati) lehetnek. Egy adaptív teljesítménymérés számítógépes környezetének kifejlesztése, a megfelelő nagyságú és minőségű itembank létrehozása költséges vállalkozás, azonban a tesztfejlesztés során szimulációs módszerekkel különböző tesztelemek vagy módszerek előzetesen összehasonlíthatók. Ennek során számítógépes kapacitás és a képességbecslési módszerek formális matematikai egyenletei segítségével a képességpont becslése a szimulált válaszok alapján történik. A szimulációk alapulhatnak korábbi mérések valós adatain is, pl. tesztitemek paraméterein vagy becsült képességpontokon (hibrid), akár valós item-megoldottságon (post-hoc) (Sari, 2020).
Vizsgálatunkban az Országos kompetenciamérés (OKM) keretrendszerében értelmezett hibrid szimulációs módszert alkalmaztunk három képességbecslési modell és három item-kiválasztási módszer összehasonlítására. A szimulált teszt megállítási kritériuma az előre meghatározott teszthossz (50 item) vagy becslési hiba (60 standard képességpont) elérése volt. Az összehasonlítást a képességbecslés torzítása, hibája és a teszt itemekben számított hossza alapján végeztük. Az itemparamétereket az eddigi 6. évfolyamos matematika mérések 625 jól működő dichotóm iteme, a valódi képességpontot a tanulói képességskála finom felosztása adta. A szimulációt az R program catR csomagjával (Magis és mtsai., 2017) végeztük.
Eredmények alapján a legkisebb torzítás a maximum likelihood becsléssel érhető el. Az itemkiválasztási módszerek esetében a képesség skála felső-középső részén (1300-2000 pont) a maximum Fisher-információs kritérium vezetett a legkisebb hiba (50-65 pont) és a legrövidebb teszt (32-65 item) eléréséhez. A becslés hibája a képességskála szélén sem éri el a 100 pontot, a várható teszthossz azonban túllépi a 100 itemes hosszt. Az expected a-posterior becslések kedvezőbbek lehetnek.
A szimulációk alapján úgy véljük, hogy az OKM-hez a jelenleg elérhető itembankra építve olyan adaptív mérési keret fejleszthető, mely rövidebb teszttel alkalmas hasonló pontosságú képességbecslésre. Az eredmények alapján azonban szükségesnek tartjuk a jelenlegi itembank és más évfolyamok vizsgálatát.

A kutatást támogatta:
Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-22-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

THE RELATIONSHIP BETWEEN MOTIVATION AND CREATIVITY IN THE RUSSIAN ART AND DESIGN EDUCATION

Timur Kadyirov, Tun Zaw Oo, Krisztián Józsa

University of Szeged
Hungarian University of Agriculture and Life Sciences
University of Szeged; Hungarian University of Agriculture and Life Sciences

Kulcsszavak: motivation; creativity; psychometric properties, art and design education

In the field of art and design education, creativity plays a crucial role in generating innovative ideas and concepts amidst interdisciplinary changes (Humble, 2018). Students' creativity is significantly and positively related with their intrinsic motivation (Ceci & Kumar, 2016). Furthermore, students' motivational goal is highly correlated with their creative performance in music education (Mawang et al., 2020). However, students' failure avoidance motivation can undermine students' creativity in educational processes (Icekson, Roskes & Moran 2014). Therefore, it is necessary the interrelationships between motivational factors and students' creativity in art and design education. In light of this, the primary aim of this study is to introduce the custom-designed Motivation for Creativity Questionnaire (MCQ) and assess its psychometric properties, while also exploring the interrelation between motivation and creativity with the realm of art and design education. This correlational research emcompasses a cohort of 207 students who are currently enrolled in art and design education programs at Kazan Federal University and Kazan National Research Technological University. In the MCQ used in this study consists of two primary dimensions: the motivation dimension, which assesses students' motivational factors, and the creativity dimension, which measures their creative capabilities. Various statistical techniques, including descriptive statistics, Rasch analysis, and differential item functioning for the measurement invariance were employed in this study. The psychometric evaluation of the MCQ revealed satisfactory internal consistency for both the motivation dimension (Cronbach's α = .863), and the creativity dimension (Cronbach's α = .921). Moreover, the construct validity of both dimensions was confirmed through convergent and discriminant validity analyses. Rasch Winsteps analysis further indicated that the DIF logits ranged between +0.4 and -0.4, signifying measurement invariance across different groups based on gender and age. Regarding the correlation between students' motivation and creative performance, the findings revealed a highly positive correlation (0.752) between students' intrinsic motivation and the originality of their ideas in creative performance. Conversely, a low correlation (0.012) was observed between students' failure avoidance motivation and their divergent thinking in creativity. The practical implications of this study emphasize the importance of fostering students' motivation on their creative performance in art and design education. Educators should prioritize creating an intrinsically motivated learning environment, providing meaningful tasks, and encouraging risk-taking. The utilization of the reliable MCQ as an assessment can inform educators about students' motivation and creativity, enabling targeted interventions and personalized approaches in art and design education.

A kutatást támogatta:
The research was supported by the ICT and Societal Challenges Competence Centre of the Humanities and Social Sciences Cluster of the Centre of Excellence for Interdisciplinary Research, Development and Innovation of the University of Szeged. The authors are members of the New Tools and Techniques for Assessing Students Research Group.

MISTAKES- RECEPTIVE MUSICAL EXPERIENCES OF ADULTS WITH SEVERE AND MULTIPLE DISABILITIES

Tiszai Luca, Pethő Villő

Szegedi Tudományegyetem
Szegedi Tudományegyetem Bartók Béla Művészeti Kar Zeneelmélet Tanszék

Kulcsszavak: Receptive musical experience; Severe and multiple disabilities

Individuals with severe and multiple disabilities have been associated with profound intellectual disability including the diagnosis of having an IQ score of less than 20. Contemporary literature on special education questions the validity of measurement of their intellectual capacity. Developmental stage theories tend to define strict norms and distinguish between normal and subnormal abilities. In the last decades of the 20th century, the interest of developmental research started to focus on the plasticity of the brain. According to educational constructivism human cognition continuously construct meaning through experience. Consequently, people born without certain senses that build highly special, individual inner representations, which are difficult to discover.

Based on our previous work (from 2013-) my main research interest is to find methods that allow researchers to discover the cognitive functions of these nonverbal individuals (such as memory, attention, and anticipation). The key element of this work is to examine their reaction to unexpected musical features. Musical surprise is a frequently discussed topic of musical research, but there is a definite need to adapt research methodology for this special group of people.

The theory of musical processing by Peretz & Coltheart describes two main domains of musical processing, namely the pitch content (melodic contour, tonal functions of the successive pitch intervals) and temporal content (metric organization and rhythmic structure). According to our previous experiences the simplified musical material (such as a few cords or a simple melody) is not enough to get entrained and show bodily reactions, while more complex musical material is more challenging for research. Therefore, we modified an original piece (J.C. Bach: Menuett in G major) in several ways: we changed tonality, metre and tempo.

In this pilot study 6 individuals with severe and multiple disabilities was recorded while listening this piece of music. The recordings were analysed by two independent professionals with the methodology of microanalysis, independent coding. In all the cases listeners were reacting to both of the “mistakes”, with changes of their movements, while in all cases these reactions of “surprise” decreased in the 2nd and 3rd listenings.

The aim of this pilot study was to find a musical material can be used for a larger sample to compare different groups of people with and without intellectual disabilities. The final goals of the research is to map the possible responding gestures for musical surprises, and to make a “level2” research with more complex composed musical surprises in larger sample.

References:

Eagleman, D. (2016). *The brain*. Canongate Books.

Peretz, I., & Coltheart, M. (2003). Modularity of music processing. *Nature Neuroscience*, *6*(7), 688–691. https://doi.org/10.1038/nn1083

„A FENNTARTHATÓ DIVAT DRÁGA!” A „ZÖLD DIVATTAL” KAPCSOLATOS DÖNTÉSEK VIZSGÁLATA A KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN

Tódor Imre

Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Kulcsszavak: fenntartható divat; Z generáció; döntés

A fenntarthatóság az elmúlt években aktuális és jelentőségteljes kérdéssé vált. A jelen kutatás a fenntarthatóság egyik szegmensére, a fenntartható divatra, fókuszál, amely merőben érinti a középiskolás tanulók mindennapjait. A kutatás elméleti és gyakorlati jelentőségét egyrészt maga a téma képezi, másrészt annak lokális és globális, valamint hazai és nemzetközi diskurzusok kontextusába ágyazott analízise. Az aktuális diskurzusok (YouGov 2014, Greenpeace 2015, Domingos – Vale – Faria 2022) arra engednek következtetni, hogy a zöld divat sikere végső soron a fogyasztótól függ, melynek elméleti alapját a lassú divat (slow fashion) és a körkörös gazdaság képezi. A divatipart olyan kritériumok alapján határozzák meg, mint: rövid termékéletciklus, magas piaci volatilitás és nagyszámú impulzusvásárlás (Strähle 2017, Myint és Lee 2017, Radtke et al 2022). Emiatt is elérkezettnek tűnik a divatipar újra- és átgondolása, melynek szükségességét többek között az ENSZ által elfogadott fenntartható fejlődési célok (SDG) is hangsúlyoznak. A szakirodalom szerint (Gardemin és Kleinhückelkotten 2017, Thorisdottir és Johannsdottir 2020) ennek megvalósításához olyan innovatív üzleti modell(ek)re van szükség, amely ötvözi a gazdasági, környezeti és társadalmi értékeket. Kutatásom célja a Z generáció, azon belül is a székelyföldi magyar középiskolások öltözködési szokásainak, zöld divattal kapcsolatos fogyasztói magatartásának, döntési mechanizmusainak a vizsgálata. Kutatásom során arra keresem a választ, hogy a tanulók milyen motívumok alapján hozzák meg a döntésüket, legyen az a fenntartható divat területén, a fenntarthatósággal kapcsolatban. Kvantitatív kutatásom célcsoportját a székelyföldi (Hargita, Kovászna és Maros megyék) magyar tannyelvű középiskolák tanulói képezik. Valószínűségi, azon belül szisztematikus típusú mintavételt alkalmaztam. A mintába 21 középiskola került be, a minta elemszáma 1311 fő. A kutatás eszközéül egy saját készítésű kérdőív szolgált, amelynek kérdéskörei három főcsoportba sorolhatók: tanulók szocio-demográfiai adatai, a fenntarthatóságról, a fenntartható divatról. A témában megjelent elméleti és empirikus nemzetközi kutatások olvasata alapján (Štefko és Steffek 2018; Pencarelli et al. 2020; Domingos – Vale – Faria 2022 stb.) a következő hipotéziseket fogalmaztam meg: 1. A legfontosabb ismérvet a termék ára, minősége és designja képezi. 2. A gyors divat merőben befolyásolja a középiskolás tanulók öltözködését, így a fenntartható divat a gyors divat alternatívájaként jelenik meg. 3. A fenntartható fogyasztói magatartás pozitív hatással van a lassú divat fogyasztói magatartására. Kutatásom során arra a részeredményre jutottam, hogy a Z generáció öltözködési szokásait merőben befolyásolja a gyors divat, mindazonáltal magas hajlandósággal rendelkeznek a fenntartható ruházatot illetően. A vásárlási döntés fő kritériumát a termék minősége, ára képezi. A vásárlás fő helyszíne az online, több márkát tömörítő weboldalak.

A VIDEÓELEMZÉS MÓDSZERTANI LEHETŐSÉGEI A TANÁRJELÖLTEK SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK-TANULÁSÁNAK TÁMOGATÁSÁBAN EGYEDI, KONKRÉT TANULÁSI HELYZETEKRE ÉPÍTVE

Tókos Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: tanárképzés; szakmai fejlődés és tanulás; videotréning

A tanárok/tanárjelöltek szakmai fejlődésével kapcsolatban ma már senki nem kérdőjelezi meg, hogy az nem lineáris, egyenes vonalú változásként, sokkal inkább egy dinamikus, sokféle utat feltételező rendszerként értelmezhető, melyben a képzés csak az egyik -, ugyanakkor speciális szereppel bíró rendszerelem (Falus, 2004, Rapos, 2016). A tanári szakmai fejlődés dinamikus modelljei a személy és környezete kölcsönhatását hangsúlyozzák (Rapos és mtasi, 2020, 2022), a szakmai fejlődést pedig olyan tanulási folyamatként értelmezik, mely nem szűkíthető előírt vagy szándékolt tevékenységekben való részvételre (Kwakman, 2003; Meirink et al, 2007). A vizsgálatok során ezért kiemelt szerepet kapnak azok a konkrét, egyedi tanulási helyzetek, amelyek a tanárok mindennapi munkavégzésébe, informális tanulásába, a tanárjelöltek szakmai gyakorlatába ágyazódnak (Lave & Wenger, 1991; Meirink et al, 2009). Pilot-kutatásunkban – mely egy nagyobb volumenű projekt része, középpontjában a hazai tanárok/tanárjelöltek szakmai fejlődésének vizsgálatával – tanárszakos hallgatók (n=315) egyedi tanulási szituációinak, személyes tanulási élményeinek mélyebb megismerését, egyedi tanulási mintázataik feltárását céloztuk meg online kérdőíves felmérés és egyéni interjúk keretében. A kutatáshoz kapcsolt pilot-programunkba a videóelemzés technikáját is bevontuk (a videotréning – Video Interaction Guidance – módszertanára építve) a konkrét tanulási szituációk mikroelemzése és a hozzájuk kapcsolódó megélt élmény tudatosítása, a tanárjelöltek erősségeire, személyes motivációira építő támogatási folyamat kipróbálása céljával. A Hollandiából származó VIG hasonlít a támogatott felidézés/VSR reflektív módszeréhez (Szivák, 2010)., melyet a tanárok, tanárjelöltek reflektiv gondolkodása fejlesztésének hatékony technikájaként számos szakirodalom kiemel, a kapcsolódó kutatások a pedagógusok gondolkodása vizsgálatának számos területére kiterjedtek, például a az osztálytermi viselkedésre (Kwo, 1994), a korai szakmai tapasztalatok témakörére (Powell, 1992) csakúgy, mint a folyamatos szakmai fejlődésre (Freitas, Jimenez, & Mellado, 2004).

A 2021/2022-es tanév őszi és a 2022/2023-as tanév tavaszi felévében egy utolsó éves tanárjelölt és egy pályakezdő pedagógus szakmai fejlődését és tanulását támogattuk a VIG segítségével, ennek első tapasztalatit mutatja be az előadás.

Az első eredmények alapján a VIG módszertana hozzájárulhat ahhoz, hogy a tanárjelöltek szakmai fejlődésének és tanulásának támogatása során, a számukra fontos, releváns mindennapi tanulási helyzetek, személyes működés többszöri megfigyelése, reflektív elemzése által az adott tanulási szituációt rendszerként tudjuk értelmezni; a rendszerelemek közvetlenebb kapcsolatának feltárásával, a saját tanulás érzelmi oldalának kiemelésével, a megélt élmények, személyes tanulási motivációk tudatosításával pedig hatékonyan segíthetjük a reális énkép és az önszabályozott tanulás kialakulását.

CURSE OR BLESSING? USING CHATGPT IN HIGHER EDUCATION

Tongori Ágota

Magyar Táncművészeti Egyetem Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Kulcsszavak: ChatGPT; higher education; essay

Since the introduction of open AI Chat GPT (2022), it has been debated if it carries more benefits or drawbacks. Universities are worried that essays will no longer be appropriate measurement tools (Gunn, 2023; Marche, 2022). Others are on the opinion that using AI should be part of the curriculum as it might save meticulous and time-consuming processes. They are for training students how to utilize for example, ChatGPT in order to reach the best result (Batarseh & Freeman, 2022; MediaKlikk, 2023). AI is already being applied widely in business circles and in our daily life, consequently, education cannot avoid assisting students in this field. Based on its popularity Tóth (n.d.), our hypothesis was that the students would have used ChatGPT and would enjoy and find using it easy. However, due to the skepticism of higher education professors (Scott, 2023) and our own preliminary trials, we did not expect Chat GPT to create unique enough essays with relevant information about students' cultural identity. N=10 consenting international sophomore and senior students attending English medium English and Hungarian Culture classes were involved in the pilot research in which they were asked to use ChatGPT to write an essay about their cultural identity as ballet dancers. They were advised on the use of ChatGPT and were instructed to submit their essay at when they were pleased with the result and comment on the factually incorrect parts, also adding the information about the number of steps creating their essay has taken. Then, the students were shortly interviewed about their experience. The texts were analysed using the text analyser of JSTOR data base and Monkeylearn application. The meaningful words of each essay were individually typed into Mentimeter to create an overall word cloud demonstrating the identicalities. The students' comments revealed they have taken 3-5 steps creating the essay, finding 0 to 3 incorrect parts regarding their identity: 30% of them found 1, 30% 2, 20% 3 mistakes and 20% were totally pleased with the result. Contrary to our expectations, even though neither the initial situation of the participants (all students from abroad studying at the same institution in Hungary) nor the topic given was dissimilar, the final product of all participants was an apparently original, eloquent, properly structured, multiple-paragraph essay with relevant and appropriate content. Based on the text analyses including the overall word cloud, the essays were not identical but varied in content, choice of vocabulary, priorities, mood and length. Regarding the students' familiarity with ChatGPT, the short interviews showed that they had not used it before, however they enjoyed and found useful the creation of a grammatically error-free English language text by using it. With 1/5 failing to have a 1st person essay, general easiness cannot be stated. Further, overall training in the effective and ethical use will be needed.

NEURODIVERSITY IN HIGHER EDUCATION: EXPLORATIVE RESEARCH USING THE PROCESS-BASED MODEL OF INCLUSION AT THE UNIVERSITY OF PECS (2010-2022) AND A REFLE

Tószegi Zsófia Júlia

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: neurodiversity; inclusion; specific learning differences

My conference presentation will offer a literature review on the most recent findings of the current DEI discourse in the context of inclusion in higher education regarding students with disabilities, especially with a focus on the experiences of students with specific learning differences. Neurodiversity as an approach challenges ableism by boldly asserting, that in a learning community, individuals are not solely limited by their own physical, sensory or speech disabilities nor by their mental or cognitive differences, but they are in fact primarily disabled by their environment, which does not accept or able to adapt to their unique learning needs (SINGER, 1990; NTOMBELA-MAHMANGU, 2019). The social model of disability has allowed a structural analysis of the social exclusion of people with disabilities and demand accessibility and reasonable accommodations from all higher education institutions (HASLER, 1993; SHAKESPEARE & WATSON, 2001). Armstrong`s principles (2011) followed by Doyle`s `bio-psycho-social` model (2020) advocate for moving away from a deficit model to focus on the acceptance of biodiversity, the benefits of brain variation, the development of sub-skills, and the creation of opportunities for inclusive learning development in communities of inquiry and practice (RANKEN, 2020; JOHNSON AT AL., 2022). Universal Design of Learning (UDL) aims to ensure that a single solution enables as many students, faculty, and staff members as possible to participate successfully and effectively (BRACKEN-NOVAK, 2019). Promoting DEI this way would contributes to the academic excellence of all universities. Preliminary qualitative results suggests that it would be important for leadership and faculty members alike to have a common set of criteria for what constitutes an inclusive approach to HE when redesigning curriculum and teaching programs with neurodivergent student groups in mind. Higher education in our region needs to recognize that diversity without equity has only brought symbolic benefits to universities, but no meaningful benefits to underrepresented student groups. Each university as an organization is socially responsible for shaping its culture to empower its administrative leadership and faculty members to cultivate a truly inclusive and flexible learning environment by removing invisible barriers for neurodivergent student populations in Hungarian HE.

MOSOM KEZEIM - TANÍTÓK GONDOLKODÁSA AZ ISKOLAI KUDARCRÓL

Tóth Edit, Szabó Éva, Kasik László

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Iskolai Kudarcok Kezelése Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Iskolai Kudarcok Kezelése Kutatócsoport
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem Iskolai Kudarcok Kezelése Kutatócsoport

Kulcsszavak: iskolai kudarc; pedagógusok gondolkodása; pályán eltöltött idő

A köznevelésben eltöltött idő alatt a tanulói iskolai kudarc okai összetettek, egyéni, társadalmi, kulturális és intézményi dinamikából erednek. Az iskolába lépéskor jelen lévő tanulói különbségeket az iskola jelentősen csökkentheti, ugyanakkor fel is erősítheti, saját egyenlőtlenségeit hozzá is adhatja. Az, hogy a pedagógusok hogyan vélekednek az iskolai kudarc okairól, szerepet játszik a kudarcra adott reakciókban, abban, miként reagálnak a kudarcra, hogyan próbálják meg kezelni vagy elkerülni azt (l. Jager & Denessen, 2015); gondolkodásukat, vélekedéseiket számos tényező befolyásolja, többek között a pályán eltöltött idő. Korábbi kutatásainkban az iskolai kudarc dimenzióinak azonosítása, markánsan elkülönülő vélekedéseket valló csoportok megismerése állt, jelen kutatásunk ugyanakkor az egyes dimenziók közötti kapcsolat vizsgálatára fókuszál. Az elemzés alapját a „Pedagógusi vélekedés az iskolai kudarcok okairól” (Szél et al., 2020) kérdőíves adatfelvétel eredményei adják (N = 224, 98%-a nő). A kérdőív 27 tételt tartalmaz, az állításokat hétfokú skálán értékelték a pedagógusok, az állítások nyolc faktorba csoportosulnak: (1) Tanulói jellemzők (M=6,08, SD=0,82), (2) Tanulói életvitel (M=5,41, SD=1,08), (3) Szülői jellemzők (M=6,05, SD=0,83), (4) Családi jellemzők (M=4,71, SD=1,22), (5) Pedagógusok jellemzői (M=4,77, SD=1,19), (6) Iskolai légkör (M=5,15, SD=1,23), (7) Szakmai segítők (M=5,10, SD=1,56), (8) Iskola jellemzői (M=5,05, SD=1,15) (KMO = 0,86, megmagyarázott variancia = 68,32%). Az eredmények alapján a pedagógusok szerint a szülők tanulást támogató hozzáállásának hiánya (szülői jellemzők: negatív viselkedésminták, elhanyagolás, tanuláshoz való negatív hozzáállás) a leginkább meghatározó) dimenziója az iskolai kudarcnak, és a család szociokulturális háttere (szülők alacsony iskolázottsága, kognitív képességei, rossz anyagi körülmények) a legkevésbé jellemző oka. E két faktor között a legalacsonyabb a korrelációs együttható értéke (r=0,216, p<0,01) és a pedagógusok jellemzői faktor átlaga nem különbözik a családi jellemzők faktor átlagától. Ugyanakkor a kapcsolatok további érdekességre hívják fel a figyelmet, például a pedagógusok jellemzőit leíró faktor öt faktorral mutat r > 0,45 feletti korrelációs kapcsolatot, több ilyen faktort nem találunk (a tanulói életvitel esetében négy ilyen erős kapcsolat van). Eredményeink szerint két faktor – a szülői jellemzők és a pedagógusok jellemzői – megítélésében van különbség a pedagógusok pályán eltöltött évek szerinti csoportjai között. Mindkét esetben a 26 vagy annál több évet a pályán töltők körében alacsonyabb az átlagos egyetértés az 5 vagy annál kevesebb évet a pályán töltők átlagához képest. Ezen eredmények részletes magyarázata megköveteli további, interjús vizsgálat elvégzését, ezzel az összefüggések mögött meghúzódó gondolkodás megismerését.

A kutatást támogatta:
A kutatás az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázat (2021–2025) keretében valósul meg.

A KIÉGÉS JELENSÉGE ÉS A PÁLYAELHAGYÁS PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN: A POZITÍV PSZICHOLÓGIA LEHETŐSÉGEI A MEGELŐZÉSBEN

Tóthpál-Halasi Orsolya, Pikó Bettina

Szegedi Tudományegyetem
Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: kiégés; jóllét; reziliencia

A pedagógusokat értintő pályaelhagyás gyakoriságának megnövekedése nemzetközileg ismert jelenség, azonban ennek meghatározó tényezőiről keveset tudunk. A szakirodalom egységesen ismerteti, hogy erőteljes érzelmi bevonódás szükséges e hivatás végzéséhez, így ki van téve a kiégés jelenségének. A pedagógusi hivatást sok negatív indikátor befolyásolja kedvezőtlenül, éppen ezért a pozitív pszichológiai irányzatot követve nagyobb hangsúlyt érdemel a pedagógusi jóllét (Benevene és mtsai, 2020). A negatív oldalon olyan konstrukciók kapcsolódnak, mint a stressz vagy a kiégés, a pozitív oldalon pedig az elégedettség és a pozitív érzelmek, reziliencia, pályamotiváció és elkötelezettség szerepel (Hascher, & Waber, 2021). A reziliencia kutatásokban egyetértés van abban, hogy az egyik fő cél olyan védőfaktorok és folyamatok azonosítása, amelyek a jelentős kockázatok ellenére hozzájárulnak a jó alkalmazkodáshoz. A pedagógusok mentális egészségének, a depresszió, szorongás, stressz, érzelmi kimerültség és személyes teljesítmény tekintetében a reziliencia jelentős előrejelző faktorként jelenik meg.

Tervezett kutatásunk központi témája ezért a három jelenség kapcsolatának (pedagógus kiégés, jóllét, reziliencia) vizsgálata hazai és nemzetközi kutatások eredményei alapján (Donders, 2019; Örkényi és mtsai, 2007). A pedagógus kiégéssel nem csupán egyéni perspektívából érdemes foglalkozni, hiszen intézményi, szervezeti, gazdasági szinten is destruktív. Megnöveli az érintett munkavállaló betegállományban töltött napjainak számát, ami további kiadási költséget jelent az intézménynek. Az iskolákban előforduló, a pedagógusokat érintő kiégés érinti a diákok jóllétét is. A védőfaktorok azonosítása hozzájárulhat a jólléthez, így a reziliencia fejlesztésével és a munkahelyi negatív tényezők hatásainak kezelésével. A magas szintű tanári jóllét segíthet stabilizálni az iskolák szervezeti működését, és erősítheti az ott dolgozók elkötelezettségét. (see PERMA model, Falecki and Mann, 2021). A pedagógusi jóllétet leginkább a szervezeti karakterek formálják, azonban a pedagógusok szakmai sajátosságai is hasonlóan fontosak. Az egyéni jellemzőknek van azonban a legkisebb hatása.

Mindhárom jelenség nemzetközileg is gyakran kutatott terület. Magyarországon az elmúlt két évtizedben egyre több kutatás folyik a kiégés témakörében (Borbáth, 2020; Bordás, 2020; Kun és Szabó, 2017; Mihálka, 2015). A három jelenség egyidejű kutatása azonban még nem olyan általános. Több tanulmány is azt sugallja, hogy a tanárok stressz szintje magasabb, szakmai jólléti szintjük alacsonyabb, mint az átlagos népességé (Education Support Partnership, 2019). Míg a tanárok kiégése negatív hatással lehet a tanulók teljesítményére, a pedagógusok jólléte pozitívan befolyásolhatja a tanulók jóllétét. Jelen előadásban ezért a pedagógusi jóllétet befolyásoló tényezők komplex modelljét mutatjuk be a pozitív pszichológia elméleteinek tükrében.

TRANSCENDING TRADITIONAL READING INSTRUCTION: THE REFLECTIVE TEACHING MODEL FOR READING COMPREHENSION AS AN INNOVATIVE APPROACH

Tun Zaw OO, Anita Habók, Krisztián Józsa

Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, Hungary
Institute of Education, University of Szeged, Hungary
University of Szeged & Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, Hungary

Kulcsszavak: reflective teaching; innovative approach; reading comprehension

Reading comprehension is crucial for students' academic success, and in the context of English as a Foreign Language (EFL), teachers employ various strategies tailored to students' reading comprehension (Ali & Razali, 2019). However, many EFL teachers in developing countries still rely on traditional reading instruction/teacher-led explanation (Gladwin IV & Stepp-Greany, 2008). To overcome this limitation, transformative learning theory suggests reflective teaching as a means for teachers to continuously improve their practices (Mezirow, 2006). Reflective teaching is a process to aid teachers in critically examining their instructional practices objectively, not only during the teaching process but also before and after it (Oo & Habók, 2021). This study aimed to introduce the Reflective Teaching Model for Reading Comprehension (RTMRC) which utilized three instructional strategies (reciprocal teaching, interactive teaching, and questioning) to enhance reading instruction in EFL. A quasi-experimental study was conducted to evaluate the effectiveness of the RTMRC on students' reading comprehension in EFL. It involved 458 ninth-grade students from Myanmar (228 in the experimental group, 230 in the control group), along with five EFL teachers and 10 observers. The study spanned 15 weeks with five sessions per week, each lasting 45 minutes. The study utilized pre/posttests, a student questionnaire, and an observation scheme to gather comprehensive data and evaluate the impact of the RTMRC on students' reading comprehension in EFL. By applying statistical techniques (structural equation modeling, Rasch analysis, analysis of covariance, effect size, and various descriptive statistics), the findings revealed that the RTMRC surpassed the traditional teaching method, leading to notable improvements in students' reading comprehension achievement. Then, the psychometric evaluation of the study confirmed the reliability of the tests and students' questionnaire as well as measurement invariance across the experimental and control groups. The study highlighted the crucial role played by reflective practices, where EFL teachers actively engaged in self-assessment and evaluation, adapting their teaching strategies to suit students' needs. This study also showed that students particularly appreciated the interactive nature of the teaching methods employed within the RTMRC, suggesting that it fostered a more engaging and effective learning environment. Moreover, the study found that EFL students excelled in literal, inferential, and evaluative comprehension questions across different levels of reading comprehension according to Barrett's taxonomy. As practical implications, the RTMRC offers EFL teachers a valuable tool for enhancing their reading comprehension instruction. By incorporating reflective teaching and employing reciprocal teaching, interactive teaching and questioning strategies, the RTMRC fosters improved reading comprehension outcomes.

A kutatást támogatta:
The research was supported by the ICT and Societal Challenges Competence Centre of the Humanities and Social Sciences Cluster of the Centre of Excellence for Interdisciplinary Research, Development and Innovation of the University of Szeged. The authors are members of the New Tools and Techniques for Assessing Students Research Group.

KÉSZ - RAJT – TŰZ! FIGYELEM – MEGLEPETÉS - KÍVÁNCSISÁG!

Túri Krisztina

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: figyelem; meglepetés; kíváncsiság; Proximális Tanulási Régió

Warren Berger innovációs szakértő megfogalmazásában olyan hétköznapi világban élünk, amelyet a katonai területen használt VUCA fogalom jól jellemez. Vagyis változékonyság, bizonytalanság, komplexitás és többértelműség szövi át mindennapjainkat és megküzdéseinket. Olyan világban élünk, ahol az adattelítettség figyelemgazdaságot generál, vagyis a figyelem iránti kereslet magas, a kínálat pedig alacsony. Ennek eredményeképpen a figyelem értékes valuta. Mégis milyen eszközökkel nyerhető meg a tanulói figyelem ebben a figyelem deficittel küzdő közegben és hogyan generálható kíváncsiság?
Hogyan fokozható az az intellektuális kíváncsiság, amely a tudományos munka, tanulási eredményesség és nem utolsó sorban a jövő munkaerőpiacának „zöld kártyája”?
Az a kíváncsiság, amely a kognitív és pozitív pszichológiai kutatások értelmezésében a kreativitás és a kollaboratív tanulás mellett elősegíti az egyén jóllétét, optimális teret és lehetőséget biztosít a különböző, az egyénre jellemző nézőpontok összeütközésére és felkészíti az egyént a kihívásokra. Így ez az a triád a kíváncsisággal együtt, amely megkönnyíti és optimalizálja az egyén integrációját, vagyis jóllétét (Siegel, 2022).
Az a kíváncsiság, amely a jelen kutatások szerint az élettel való megelégedettség öt karaktererősségének egyike a hála, remény, szeretet és lendület-lelkesedés mellett. A kíváncsiság az, amely kulcsa lehet az interperszonális kapcsolatoknak, boldogságnak és egészségnek. Mindemellett segíti az egyént a bizonytalannal való megküzdésben, előmozdítja önismeretét, autonómiáját és hozzájárul az értelemkereséséhez (Peterson & Seligman, 2004).
Az előadás célja tehát rámutatni a figyelem, meglepetés és kíváncsiság kognitív összefüggéseire, továbbiakban részletezni az episztemikus kíváncsiság és a Proximális Tanulási Régió kapcsolódási pontjait (Metcalfe, Schwartz &Teal, 2020). Az előadás nem utolsó sorban olyan lehetséges tantermi eszköztár megosztásával zár, amellyel fokozható a tanulói bevonódás, kíváncsiság és kreativitás.

AZ FSQCA ALKALMAZÁSÁNAK MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI KÉT REFORMPEDAGÓGIAI ISKOLAMODELL SZAKÉRTŐINÉL FELVETT INTERJÚK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE ESETÉN

Turós Mátyás

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: összehasonlító kvalitatív tartalomelemzés; fsQCA; mérés-értékelés

Kutatásunk célja kettős: korszerű összehasonlító szöveganalitikával a hazai neveléstudományi kutatás módszertani sokszínűségéhez hozzá kívánunk járulni; a kutatási kérdések vonatkozásában jobban meg kívánjuk ismerni, megérteni, majd ismertetni két Magyarországon és nemzetközi téren is meghatározó reformpedagógiai iskolamodell, a Waldorf- és a Montessori-iskolák működését, társadalmi hozzájárulását. A kutatás témaköreit lektorált nemzetközi tudományos szaklapokban megjelent tanulmányok, ismert tudományos kiadóknál megjelent kézikönyvek és monográfiák határozzák meg. A kutatás előkészítéseként ezért áttekintettük, majd értelmező módon feldolgoztuk a Waldorf- és a Montessori-pedagógiával kapcsolatos legfrissebb szakirodalmat (131 tétel). Kutatásunkban összehasonlító jelleggel azt keressük, hogy szakértő, a tanárképzésben érintett vezető pedagógusok a feltüntetett témakörökre hogyan reflektálnak, milyen mélységű és jellegű tudással (nem-tudással) rendelkeznek az adott témakörökben. A kutatással a tudásgyarapításon kívül meg kívánjuk ismerni és magyarázni azt az iskolamodelleken keresztül megvalósuló társadalmilag is releváns hatást, aminek forrásai olyan egyének, akik mások, különösen leendő és már gyakorló tanárok, valamint az iskolamodellek szülői körének tudását, véleményét és attitűdjeit formálják. Vizsgálatunkban tehát vélemények, vélekedések, tudásformák és értékbeállítódások a kérdőíves vizsgálatokénál finomabb elemzése a cél (Brauer & Sendatzki, in press). A Waldorf-mozgalom jellemzőitől eltérően Magyarországon Montessori-tanárképzés nincsen, belföldön és nemzetközi téren Montessori védjegy vagy átfogó felügyeleti szerv hiányában a Montessori-szemlélet diffúz, töredezett: számos iskola Montessorinak nevezi magát anélkül, hogy jelentős kapcsolata lenne a Montessori-pedagógiával (Debs et al., 2023). Ezért az adatfelvétel szakértői (vö. Soest, 2022), strukturált mélyinterjúkkal valósul meg, ahol centrális fenomének a kutatási kérdések, procedurális alkérdések a centrális fenomének kibontását segítő témakörök. A mintavétel az a) összehasonlító eset, b) kritérium és c) hólabda mintavételi stratégiáit (vö. Etikan, 2016; Horváth & Mitev, 2015) kombinálja. A komprehenzív adatkezelés elvének megfelelően (Szokolszky, 2020) a kutatás deviánseset-analízist is magába foglal. Az összehasonlító elemzés a nemzetközi téren színvonalas eljárásnak számító (vö. Pappas & Woodside, 2021), a hazai neveléstudományi kutatások körében újszerű (vö. Sántha, 2020) fuzzy-set Qualitative Comparative Analysis (fsQCA) használatával valósul meg. Előadásunkban ennek témára vonatkozó használatát, a Yadav (2022) által összefoglalt kvalitatív kutatásokra vonatkozó minőségi szabványokat, a kutatói pozicionáltságra reflektálást (Dodgson, 2019), valamint a korszerű kvalitatív kutatásmódszertani etikai elveket tárgyaljuk.

INNOVATÍV PROJEKTEK ÉS AZOK HASZNOSULÁSA A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TÁRGYAK OKTATÁSÁBAN (120 ÁLLAT ÉS 140 NÖVÉNY BEMUTATÁSÁVAL)

Valentné Albert Éva Mária

Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: projekt; digitáliskultúra-azonos pedagógia; felfedezés

Boreczky Ágnes vezette be (2000) a hazai neveléstudományba a kultúraazonos pedagógia fogalmát, mely egy olyan alkalmazkodást jelent, mely során az iskolai kultúra a gyerekek háttérkultúrájához próbál illeszkedni, megnövelve ezzel az oktatás hatékonyságát. E fogalmat Fegyverneki Ernő (2017) összekapcsolta a digitális kultúra fogalmával, megalkotva a Digitáliskultúra-azonos pedagógia definícióját, melynek egyik jellemzője, hogy „olyan konstruktivista szemléletű pedagógia, amely nagyban épít az IKT-eszközök használatára, a tanulók iskolán kívüli, informális szokásaira és előzetes tudására is.” (Fegyverneki, 2017, 125. o.)

Előadásomban a természetismeret tantárgyhoz kapcsolódó hallgatói projektsorozatot mutatok be, és a projekt mérhető eredményeit. A projektek a Semmelweis Egyetem Pető András Karán készültek. E karon hallgatóinkat központi idegrendszeri sérüléssel született gyermekek nevelésére készítjük fel Pető András konduktív pedagógiai rendszere segítségével.

A digitális projektben a Pető András Kar állandó kreativitásra sarkalló közegében érlelődött 2020/2021-es és 2021/2022-es tanév, III. évfolyamos, iskolai specializációs konduktor hallgatói vettek részt. A hallgatók a projekt során 120 állatról, majd a következő évben 140 növényről készítettek prezentációkat, ALF teszteket. A projekt célja, egymás segítése a tanulásban, valamint ötleteket adni a tanításhoz is. A prezentációk figyelemfelkeltő bevezetőt, rendszertani besorolást, rövid leírást a tanult algoritmusnak megfelelően, induktív képeket, kreatív ötleteket, játékokat, érdekességeket tartalmaznak. A növényhatározás nyomozáshoz hasonló élményéhez pedig néhány határozást segítő prezentáció is készült.

A hallgatók által készített ALF applikációk, tesztek nem csupán formatív értékelésre vagy az ismeretek rögzítésére használhatók. A különböző képességek fejlesztésén túl, egy irányított egyéni tanulási utat jelölnek ki, ahol a nehezebben megjegyezhető, vagy éppen általában hibásan rögzült információk hangsúlyozottan, többféle feladat formájában visszatérően is előkerülhetnek. A változatlan sorrendben feltett kérdések változó sorrendű válaszaikkal lehetőséget adnak az ismeretanyag egymásra épülésének biztosítására, de az ismétlés lehetőségére is.

A hallgatók egymás értékelésében is részt vettek Google űrlapok segítségével, valamint mérték a többi csoport tananyagához tartozó egyéni tanulási utat biztosító ALF teszteken a tanulásuk, egyúttal a készített tananyag sikerességét is.

A kiadott projektfeladat nem nevezhető innovatívnak, azonban az egyes megoldások „kötelezőn túli” eltéréseit vizsgálva a felfedezés öröme, és az élmény átadásának vágya megragadható.

A projekt utóéletét, hasznosulását vizsgálatakor megfigyelhető, hogy a hallgatók gyakorlótanításaik során jól használták az egyes állatok, vagy növények leírásának algoritmusát, örömmel használtak, érzelmi vagy értelmi ráhangolódásként, egymást inspiráló ötleteket és érdekességeket. ALF tesztet azonban senki sem készített.

HAJDÚ-BIHAR VÁRMEGYE SZAKKÉPZŐ ISKOLÁSAINAK REKRUTÁCIÓS BÁZISA

Vályogos Krisztina

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: szakképző iskola; családi háttér; szektorközi összehasonlítás, szakképzés

A családok gyermekük pályaaspirációival kapcsolatos elképzelései jellemzően társadalmi rétegspecifikus sajátosságokat mutatnak (Andor & Liskó, 2000), így különösen nagy szerepe van a tanulók szüleinek iskolázottsági és ezzel párhuzamosan a foglalkoztatottsági szintjének. Melyet az I. és II. Országos Szakmunkástanulói Vizsgálat eredményeit feldolgozva a társadalmi szakmablokkok létrehozásakor a legmarkánsabb „rétegképző jegyeknek" azonosított Csákó Mihály és Liskó Ilona 1977-ben (Csákó, 1996). A középfokú szakképzés az új szakképzési törvény hatályba lépésével tartalmi és formai kereteiben is megújult. Kutatásunk célja megismerni azon tanulókat, akik ezen tanév végén először szereznek szakmai bizonyítványt immár az újonnan bevezetett szakképző iskolai programtípusban. Kutatásunk során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy milyen családi háttérrel érkeznek a Hajdú-Bihar vármegye állami és felekezeti szakképző iskoláiba járó diákok. Tanulói kérdőíves felmérésünk N=922 reprezentatív a végzős szakképző iskolai tanulókra nézve az állami és a felekezeti oktatási szektorban egyaránt. A kapott adatokat SPSS program alkalmazásával, kereszttábla elemzésekkel és nem parametrikus tesztek segítségével dolgoztuk fel. Hipotéziseink: H1 A szakirodalmi adatokkal egybecsengően az alacsonyabb gazdasági-társadalmi státusú családok az érettségit nem adó programtípust preferálják (Fehérvári, 2008; 2014; OECD, 2000). H2 A szakképző iskolai programtípus esetében a felekezeti oktatási szektor vonzóbb a legszegényebb családok gyermekei számára (Kopp, 2017), mint az állami intézmények. Eredményein igazolták első hipotézisünket és egybecsengtek azon szakirodalmi előzményekkel, miszerint a nagyobb gazdasági tőkével rendelkezők a technikumi programtípust preferálják. Ugyanakkor második hipotézisünk nem igazolódott, mivel a legszegényebb családok gyermekei inkább az állami szakképző iskolákat választják.

Irodalom:

Andor, M., & Liskó, I. (2000). *Iskolaválasztás és mobilitás*. Iskolakultúra könyvek.
Csákó, M. (1996). A társadalmi szakmablokkok változása. *Szociológiai Szemle*, (1), 27–49.
Fehérvári, A. (szerk.) (2008). *Szakképzés és lemorzsolódás*. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet.
Fehérvári, A. (2014). *A szakmai képzés társadalmi átalakulása*. Új Mandátum Könyvkiadó.
Kopp, E. (2017). Az egyházi iskolák tanulóinak teljesítményei–és a pedagógiai hozzáadott érték. *HERJ Hungarian Educational Research Journal*, 7(2), 236–251.
OECD (2000), *From Initial Education to Working Life: Making Transitions Work*. OECD Publishing.

HAJDÚ-BIHAR VÁRMEGYEI SZAKKÉPZŐ ISKOLÁSOK INTÉZMÉNY- ÉS SZAKMAVÁLASZTÁSI MOTÍVUMAI EGY REPREZENTATÍV TANULÓI KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS EREDMÉNYEINEK TÜKRÉBEN

Vályogos Krisztina

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: szakmaválasztás, iskolaválasztás; pályaválasztási aspirációk, pályaválasztási motivációk; szakképző iskola

Az alapfokú tanulmányok végén meghozott egész további életútra kiható pályaválasztási döntést a még pályaválasztási érettséggel nem rendelkező diákok és szüleik közösen hozzák meg (Rókusfalvy, 1969, Borbély-Pecze, 2016). Különösen növeli ezen döntés horderejét a hazai oktatási rendszerre jellemző korai szelektivitás. Alapos, megfontolt választást csak hiteles információk birtokában (Völgyesy,1976; Szilágyi & Völgyesy, 1996; Szilágyi et al., 2004) a gyermekek képességeinek és a családok rétegspecifikus pályaaspirációjának (Andor & Liskó, 2000) összhangjában lehet meghozni. Az alacsony szocio-ökonómiai státusú családok gyermekei számára gyakran az érettségit nem adó programtípus nyújt elérhető továbbtanulási alternatívát (Fehérvári, 2008;2014). Kutatásunk során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy milyen szempontok alapján választják ki a szakképző iskolai programtípust választó családok az intézményt, illetve a tanulni kívánt szakmát gyermekeiknek. Hipotéziseinket a szakirodalom mentén fogalmaztuk meg. H1: A szakképző iskolás tanulók továbbtanulási döntéseik során a családi mintát követik. H2: Szakképzési programtípusonként és fenntartónként is eltér a továbbtanulási döntéseik során kényszerhelyettesítő tanulók aránya.
A 2022 november-decemberében végzett intézmény- és szakmaválasztást feltérképező Hajdú-Bihar vármegyei online, illetve papír alapú tanulói kérdőíves vizsgálatunk (N=902) a felekezeti és az állami végzős szakképző iskolai tanulókra nézve reprezentatív. Az adatokat SPSS program segítségével ANOVA teszttel, független mintás t-próbával és kereszttáblával elemeztük. Eredményeink alapján mind az intézményválasztás során, mind pedig a szakmaválasztás során jelentősen hat a családi minta, különösen igaz ez az állami fenntartású szakképzési centrumok szakképző iskolás tanulói esetében. Második hipotézisünk is bizonyítást nyert, ugyanis programtípusonként és fenntartónként eltérést találtunk a kényszerhelyettesítő diákok arányában. Szignifikánsan legmagasabb a kényszerhelyettesítők aránya mind az intézmény-, mind pedig a szakmaválasztás esetében az állami szakképző iskolás tanulók körében.

Irodalom:

Andor, M. & Liskó, I. (2000). *Iskolaválasztás és mobilitás*. Iskolakultúra.
Borbély-Pecze, T. B. (2016). Szakképzés és pályaorientáció – tévutak és lehetőségek. *Educatio, 25*(1), 59–69.
Fehérvári Anikó (2008): Az Arany János programban részt vevő diákok. *Educatio*, 17(4). 512–525
Fehérvári (2014) *A szakmai képzés társadalmi átalakulása*
https://issuu.com/emesekarsai/docs/fehervari_szakmkepzes (letöltés ideje:2022.04.10.)
Szilágyi, K. & Völgyesy, P. (1996). *Pályaorientáció. Egyetemi jegyzet*. GATE. GTK. TKI, Gödöllő.
Völgyesy, P. (1976). *A pályaválasztási döntés előkészítése*. Tankönyvkiadó.
Szilágyi, K., Kenderfi, M., Rettegi, Zs. & Völgyesy, P. (2004). *Pályaorientáció. Tanári kézikönyv*. Nemzeti Szakképzési Intézet.
Rókusfalvy, P. (1969). *Pályaválasztás, pályaválasztási érettség*. Tankönyvkiadó.

REZILIENS ÉLETUTAK ROMA SZAKKOLÉGIUMI HÁTTÉRREL

Varga Aranka, Orsós István, Trendl Fanni

Pécsi Tudományegyetem
Pécsi Tudományegyetem
Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: reziliencia; roma szakkolégium; társadalmi mobilitás, tőkefajták

Az előadásunkban bemutatott kutatásunk a bikulturális szocializáció, a társadalmi mobilitás, a tőkefajták, a reziliencia és az inklúzió jelenségeiből kiindulva a cigány/roma csoport körében vizsgálódott. A tőkék értelmezése során a Bourdieu-i (1986) megközelítés mellett a Yosso (2005) féle, kisebbségekre vonatkozó modellt is használtuk, továbbá a pszichológiai tőke (Luthans et al. 2004) elemeit is figyelembe vettük. A roma egyetemisták mobilitási jellemzőit leíró hazai és nemzetközi vizsgálatokhoz kapcsolódva (Óhidy 2013, Brüggemann, 2014; Forray 2015, Varga 2017, Durst-Bereményi 2021, Boros et al. 2021, Komolafe et al. 2021, Dunajeva 2023) egy roma szakkollégium alumni hallgatói körében végzett kutatás eredményeit mutatjuk be. A roma szakkollégium célja, hogy közösségi keretben támogassa a roma egyetemisták sikeres diplomaszerzését. Kutatásunkban a roma szakkollégiumban elérhető erőforrások feltárását céloztuk azzal összefüggésben, hogy milyen élethelyzetekre, igényekre adtak megoldásokat. Vizsgáltuk a szakkollégium azon aspektusait, amelyek a legfontosabbak voltak a társadalmi mobilitás támogatásában - a volt hallgatók megélése alapján. Kutatói kérdéseink kiterjedtek az egyén teljes életútjára, fókuszálva a reziliencia kialakulásának összetevőire. Vizsgáltuk, hogy milyen tőkefajták voltak elérhetők a családban, valamint milyen módon járultak az életúthoz a társadalmi tőkében elérhető további szereplők (kortársak, pedagógusok) és az intézményes támogatások? Kíváncsiak voltunk a belső, személyes erőkre és szakkollégiumi közösség szerepére is. A kutatás adatgyűjtési szakasza 2022-2023-ban zajlott és a valaha szakkollégiumi tagsággal rendelkezők adatbázisának összeállításával kezdődött. 134 főt találtunk, aki legalább fél évig tagja volt a vizsgált szakkollégiumnak. Valamennyiüket felkértük, hogy vegyenek részt egy interjús adatfelvételben. A felkérést vállalók jelentik a mintánkat (50 fő - 22 férfi, 28 nő), akikkel személyes vagy online módon készítettek életútinterjút a jelenlegi szakkollégisták. Legfontosabb eredményeink egybecsengenek a nemzetközi szakirodalom roma személyek mobilitásra vonatkozó vizsgálataival. Reziliens szakkollégistáink nagyobb része mögött támogató család állt, akik nem csak érzelmi támogatást nyújtottak, hanem olyan stratégiákat is (pl. ellenálló tőke), melyek segítettek a diszkriminatív életesemények ellenére sikeresnek lenni. A rezilienciájukkal összefüggésben erős pozitív pszichológiai tőkét azonosítottunk, melynek fejlődésében szintén szerepet játszott a roma szakkollégium. Életútjuk során különböző társadalmi hálózatokba tagozódtak, melyek közül a felsőoktatásban kiugróan jelent meg a roma szakkollégium kortárs (self-help) közössége. Emellett arra a következtetésre jutottunk, hogy az inkluzivitás szemlélete mentén kialakított szakkollégiumi közösség kulcsszerepet tölt be az egyetemen a roma fiatalok mobilitásában. Kutatásunk a roma fiatalok méltányos támogatását célzó programok fejlesztéséhez kíván hozzájárulni.

A TÁVOKTATÁS RÁDIÓS-TELEVÍZIÓS ELŐZMÉNYEI - NEMZETKÖZI PÉLDÁK AZ 1960-70-ES ÉVEKBŐL

Velics Gabriella

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely

Kulcsszavak: távoktatás; rádiós oktatás; felnőttképzés

A Tömegkommunikációs Kutatóközpont 1969-ben kezdte meg működését, majd 1988-tól Magyar Közvéleménykutató Intézet néven folytatta tevékenységét egészen az 1991-es megszűntetésig. A szervezet az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztályának a felügyelete alatt állt és munkáinak egy, a nyilvánosság elől elzárt részére onnét kapott megrendelést (Terestyéni, 2009). Témáit tekintve az aktuális kormányintézkedések fogadtatása mellett az emberek média használati és egyéb kulturális szokásain túl szerteágazó kutatások folytak a lakosság politikai, gazdasági, történeti ismeretszintjéről. A tanulmányok jelentős része politikai okok miatt vagy meg sem jelenhetett, vagy belső kiadványként került kiadásra (Szekfű, 2008).

Az általam vizsgált dokumentum is ilyen belső kiadvány (Bokor-Jakab-Kováts-Tímár, 1977), abban a korszakban zárt és szűk körben vált hozzáférhetővé. Érdeklődésemet az keltette fel, hogy a hazánkban ismert rádiós és televíziós oktatási formák mellett (T.Kiss, 2020) több olyan lehetőséget mutat be a távoktatás és felnőttoktatás területéről, melyek itthon nem kerültek megvalósításra. A 15 állam (a vasfüggöny mindkét oldaláról) rádió, televízió szervezeteinek különféle oktató tevékenységével (felzárkóztatás, érettségire felkészítés, nyelvi képzés, szakmai képzés, továbbképzés) foglalkozó anyag az irányítási-szervezési folyamatokra és a gazdasági megtérülésre összpontosít, mintegy felmérve, hogy javasolható-e a magyar oktatás ilyen célú kiterjesztése. Kutatásomban a 130 oldalas szöveg oktatási szintekre, célcsoportra és az oktatási tartalmakra vonatkozó ismereteinek rendszerezésére neveléstudományi nézőpontból (tanulási folyamat, feldolgozás hatékonysága, multimédia használat) kerül sor.

Az előadás a korabeli szakirodalmi kitekintésen túl a nemzetközi gyakorlatból levonható tanulságokat is bemutatja. A kutatás elméleti jelentőségét az adja, hogy rávilágít a magyar pedagógiai szakirodalomban eddig kevéssé feltárt rádiós távoktatási előzményekre.

Továbbgondolás, figyelemmel a jelen kihívásaira:

- A rádió alternatívája és kiegészítője lehet a tantermi oktatásnak ott, és abban a helyzetben, ahol a tanulás akadályokba ütközik (hátrányos társadalmi helyzet, háború, pandémia).
- Angol nyelven léteznek kézikönyvek, melyek segítik a 21. századi közösségi médiaprojektek oktatási célú tervezését (Zacharia, 2020) (INEE - Education Development Center, 2020).
- Szükség van állami financiális és infrastrukturális támogatásra, partnerség ösztönzésre az oktatási folyamat szereplői között.
- A helyi szereplők - önkéntesek, egyházak - együttműködése és hosszú távú elköteleződése segíti a pénzügyi háttér biztosítását és a praktikus projekt tevékenységek fenntarthatóságát.
- Jelenleg hazánkban hátráltató tényező, hogy hiányzik a partnerségi kapcsolat az oktatási és a média szakértők között, illetve hiányzik a folyamat elindításához és működtetéséhez szükséges állami szándék és háttér biztosítása.

A SETTLEMENT MOZGALOM A 20. SZÁZADBAN - A SZOCIÁLIS SEGÉLYNYÚJTÁS TÖRTÉNETI ÉS PEDAGÓGIAI ELŐZMÉNYEI

Vincze Beatrix

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: settlement; szociális segélynyújtás; társadalmi integráció

A settlement (jelentése kitelepülés) a modernizáció okozta nyomorra való sajátos reflexiónak tekinthető. A kapitalizmus által megteremtett „új" gazdagok és szegények közötti megosztottság csökkentését, megszüntetését tűzte célul. A settlementben a filantrópizmus, az embertársak iránt érzett szociális érzékenység új gyakorlati formában testesült meg. Eredetének tekintik, hogy a 19. század végén az angliai egyetemisták a szegénynegyedekbe kiköltöztek és ott végeztek felvilágosító, szociális segítő munkát. A settlement a társadalom lelkiismeretének a felébresztését szolgáló szellemi mozgalom, amelyre a szociális idealizmus legnagyobb gondolkodói, köztük Th. Carlyle (1852–1883), J. Ruskin (1819–1900), A. Toynbee (1852–1883) és a hozzájuk csatlakozó ifjúsági csoportok voltak. A settlement munka lényege az érintkezés, a szegények és a gazdagok közötti kapcsolat, a rászorulók iránti szolidaritás, az elkötelezettség és az ebből fakadó jó cselekedet, népoktatás és népművelés. A settlemenek tényleges terepmunkával, írásaikkal és tetteikkel kívántak tenni a szegényekért, a munkásokért, a migránsokért, ezt a szociális munkát többnek tekintették, mint jótékonykodás, szerintük az individuális élet megújítását szolgálja, azaz életreform, amely erkölcsi tökéletesedést, sőt megváltást hozhat (Giczey 2015; Erődi-Harrach 1927; Hilscher 1928).

Az előadás célja, hogy a hazai és a nemzetközi szakirodalom összehasonlító elemzésével rámutasson a mozgalom edukatív céljaira, elhelyezze azt a reformpedagógiai irányzatok és az életreform mozgalmak palettáján. Megválaszolja, hogy a pedagógiai és életreformok közös motívumrendszerében hol helyezhető el a mozgalom, és kiemelje a hazai vonatkozásait, eredményeit, különös tekintettel a Népház alapítására (1910) és újpesti Főiskolai Szociális Telepre (1912).

A settlement intézményes előfutárai a londoni Toynbee Hall (1884) és a chicagói Hull House (Addams, 1889) voltak. Mintául szolgáló londoni ház alapgondolata az volt, hogy a magasabb társadalmi rétegekhez tartozó ifjúság a munkásnegyedekben rövidebb-hosszabb ideig telepedjék le, azért, hogy ott közvetlen kapcsolatba kerüljön a munkássággal. J. Ruskin nyomán azt vallották: „az utolsónak is annyi jár, mint neked." A settlement mozgalom a társadalmi egység fenntartásának reményében mozgósította a középosztálybeli polgárokat, főként az egyetemistákat, akik azt az iránymutatást kapták, hogy 'ne mint előkelők, hanem mint tiszták' egyszerűen viselkedjenek mint a barátok, embertársak, szomszédok (Hilscher 1928, 1929; Giczey 2015). Foglalkoztak cselédlányok képzésével, orvosi, egészségügyi ellátással és jogvédelemmel. Kapcsolatban álltak a cserkészettel, klubjaik révén fontos teret kapott a népművelés, a szabadidős programok szervezése (képkiállítások, hangversenyek, énekkar). Bekapcsolódtak a Szabadegyetem mozgalomba, szolgáltatásokat biztosítottak a gyermeknyaraltatások, a gyermekvédelem területén. Segítette a társadalmi integrációt és megteremtette az együttműködés feltételeit.

A TANÍTÓ- ÉS TANÍTÓNŐKÉPZŐ INTÉZETEK ÖNKÉPZŐKÖREIVEL KAPCSOLATOS VÉLEKEDÉSEK A XIX. SZÁZAD VÉGI ÉS XX. SZÁZAD ELEJI HAZAI PEDAGÓGIAI SZAKSAJTÓBAN

Vincze Tamás András

Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: önképzőkörök; tanítóképzés története; pedagógiai szaksajtó

Az 1870-es évek elejétől a hazai pedagógiai lapokban több tudósítást is olvashatunk arról, hogy az egyes tanító- és tanítónőképző intézetekben elindult az önképzőköri munka. Ezekre a közleményekre hamar megjelentek az első reakciók, szinte kivétel nélkül tanítóképző intézeti tanároktól és gyakorló tanítóktól, s rögtön ki is alakult az a két tábor, amelyek évtizedeken át vitatkoztak arról, van-e létjogosultsága az önképzőköröknek a tanítóképzésben, vagy ez csak a gimnáziumokból és a reáliskolákból átvett minta másolása. Azért volt érdemes alaposabb vizsgálat alá venni az önképzőkörpárti és az önképzőkör-ellenes tanárok érveit, mivel az egyes táborok érvei mögött voltaképpen a tanítói szerepfelfogásról vallott különbségek, eltérő tanítóeszmények rajzolódnak ki.

A másik kérdés, amellyel kapcsolatban több cikkíró is kifejtette véleményét a 120-150 évvel ezelőtti tanügyi lapokban, az volt, hogy eredményesnek tekinthető-e a tanítóképzőkben folyó önképzőköri munka, van-e értelme. Szintén izgalmas vitákat indított el az önképzőköri foglalkozások tartalmának a meghatározása. Ebben a tekintetben leginkább az a kérdés merült fel, hogy mennyire legyenek pedagógiai profilúak az egyes körök, illetve mennyiben ragaszkodhatnak a klasszikus önképzőköri tárgyakhoz (versek, műbírálatok előadásához stb.). Az sem volt lényegtelen kérdés, hogy mit kell figyelembe venni a képezdei önképzőkörök tematikájának összeállításánál: a későbbi tanítói munkálkodásra való felkészítés szempontját (azaz a jövőre fókuszáljanak), vagy a tanítónövendékek önkifejezési igényét (azaz a jelenre fókuszáljanak). A következő nagyobb jelentőségű kérdés az önképzőkörök szervezeti kereteire vonatkozott: számos szerző foglalkozott azzal a problémával, hogy legyen-e minden osztálynak külön önképzőköre, esetleg a két alsó évfolyamnak, valamint a két felső évfolyamnak legyen külön önképzőköre, vagy az intézetben egyetlen önképzőkör működjön, amely az összes évfolyam növendékeit befogadja.

Vizsgálatomban a tartalomelemzés módszerét alkalmaztam. Ehhez először meghatároztam azokat a szerepösszetevőket, amelyek a XIX. század végi és a XX. század eleji tanítói munkakör konstans és változó feladatainak sikeres teljesítéséhez szükségesnek bizonyultak. A tartalomelemzés során izgalmas fejlődési ívet és tanulságos hangsúly-áthelyeződést sikerült megállapítanom az önképzőköri munka értelmezését tekintve: míg a XIX. század utolsó évtizedeiben a tanító nyilvános szerepléseire, megszólalásaira való előkészítő funkciót emelték ki (a tanítóra ebben a felfogásban elsősorban mint a különböző közösségi rendezvények szónokára, a szakmai egyesületek aktív, új kezdeményezésekkel bátran előrukkoló tagjára tekintettek), addig a XX. század második évtizedétől már nagyobb súlyt kap a néprajzi, szociális ismeretekkel való felvértezés, az iskolán kívüli népművelői munkába való bevezetés (a tanítóra ebben a felfogásban leginkább mint a falu szociális problémáinak feltárójára, ízlésformálóra, látókör-szélesítőre tekintettek).

DOCTORAL STUDENTS' PERCEPTIONS ON THE QUALITY OF THEIR DOCTORAL SCHOOL'S ENGLISH ACADEMIC WRITING ASSESSMENT CRITERIA

Wai Mar Phyo

Doctoral School of Educational Sciences, University of Szeged

Kulcsszavak: doctoral students; English academic writing assessment; PhD education

PhD is the highest education degree and PhD dissertations are expected to make a valuable contribution to their research community. Therefore, doctoral students are fully responsible for all the statements they make in their dissertation. Consequently, non-native English-speaking (NNES) doctoral students studying in international PhD programs that are conducted in English might have to struggle in order to finish writing up their whole dissertation in English at an academically accepted standard within a contract period. In addition, doctoral students have to meet publication requirements in order to graduate. All the English academic texts at the doctoral education level are discipline oriented. Therefore, the English academic writing journey of NNES doctoral students should be supported by clear guidance from their respective doctoral institutions to ensure successful PhD completions (Ma, 2021; Odena & Burgess, 2017; Zhang & Hyland, 2021). We conducted a survey using a 1-6 Likert scale following (Dörnyei & Dewaele,2022) to investigate how doctoral students studying in Hungary assess the quality of their PhD program's English academic writing assessment criteria. A total of 255 international doctoral students who represented 49 different countries voluntarily participated in our survey and a lot of them provided their email address to learn the survey result as well. Data analysis showed that students agreed that their respective doctoral schools had clear criteria on assessing the quality of students' English academic texts (M=4.34, SD=1.32): strongly disagree (5.1%), disagree (6.7%), slightly disagree (9.4%), slightly agree (22.4%), agree (40.8%), strongly agree (15.7%). According to the descriptive statistics, students in the senior years tended to be more critical with the quality of the doctoral school's writing assessment criteria (4th-year PhD: M=4.00, SD=1.58; 3rd-year PhD: M=4.28, SD=1.40) when compared to their junior colleagues (1st-year PhD: M=4.51, SD=1.08; 2nd- year PhD: M=4.34, SD=1.32), suggesting that the demanding nature of English academic writing differed based on the academic year the students were in.

A kutatást támogatta:
Doctoral school of Educational sciences, University of Szeged

THE RELATIONSHIP BETWEEN DOCTORAL STUDENTS' ENGLISH ACADEMIC WRITING PROGRESS AND THE QUALITY OF THEIR DOCTORAL SCHOOL'S ASSESSMENT CRITERIA

Wai Mar Phyo

Doctoral school of Educational Sciences, University of Szeged

Kulcsszavak: doctoral students, non-native speakers of English, english academic writing; pearson correlation

Novice research-students who came from non-native English-speaking (NNES) backgrounds might have to face challenges in writing up their PhD dissertations in English at an academically acceptable manner. As the doctoral students have to struggle to submit their dissertation and to meet publication requirements within a contract period in order to graduate, they often need clear guidance from their respective doctoral programs (Ma, 2021; Odena & Burgess, 2017; Zhang & Hyland, 2021). We conducted a survey to investigate the relationship between doctoral students' progress in English academic writing and the quality of their doctoral schools' assessment criteria on English academic texts written by the students. The survey was created using 1 to 6 Likert scale following (Dörnyei & Dewaele,2022) and we invited all NNES doctoral students studying in Hungary to participate in it. A total of 255 international doctoral students from 65 PhD programs, who represented 52 mother tongues, participated in our survey. Data analysis showed that students agreed that they felt a sense of making progress in their English academic writing (EAW) abilities (M=4.98, SD= .96); however, the most junior PhD students received the lowest self-assed score than their senior colleagues (1st year PhD: M=4.82, SD=.96; 2nd-year PhD: M=5.06, SD=.70; 3rd-year PhD: M=5.13, SD=1.06; 4th-year PhD: M=5.02, SD=1.18). In terms of assessing the quality of doctoral schools' criteria, the participants agreed that their doctoral schools had clear criteria on assessing English academic texts written by the students (M=4.34, SD=1.32), even though the students in the senior PhD programs seemed to be more critical with the quality of their school' criteria (1st-year PhD: M=4.51, SD=1.08; 2nd- year PhD: M=4.34, SD=1.32; 3rd-year PhD: M=4.28, SD=1.40; 4th-year PhD: M=4.00, SD=1.58). In order to investigate the relationship between the students' sense of making progress in their English academic writing and their perceived quality of respective schools' English academic writing assessment criteria, we performed a Pearson correlation. We found a significant and positive relationship between students' perceived writing progress and the quality of their doctoral school' s EAW assessments criteria; r=.422, n=255, p=.000. The result of this study is supporting the previous qualitative study we conducted in Hungary (Phyo et al, 2023).

A kutatást támogatta:
Doctoral school of educational sciences
University of Szeged

A QUALITATIVE STUDY OF THE FACTORS IMPACTING TEACHER TRAINERS` LIFELONG LEARNING COMPETENCIES

Win Phyu Thwe, Anikó Kálmán

Doctoral School of Education, University of Szeged
Department of Technical Education, Faculty of Economic and Social Sciences, Budapest University of Technology and Economics

Kulcsszavak: lifelong learning competencies; qualitative study; teacher trainers

The transformation of educational institutions to promote continuous learning among teachers, educators, administrators, and students is a major topic in the literature on lifelong learning. The lifelong learning skills of teacher trainers were also evaluated in our earlier empirical investigations, along with a few background elements. Our earlier quantitative studies have some limitations, and the results are still debatable when compared to earlier research by others.

The findings of our previous studies showed that teacher trainers exhibit high perceived levels of lifelong learning competencies which are related with the perception on lifelong learning and learning strategies. Their perceptions on lifelong learning competencies are influenced by the age and region of the education degree colleges.

Thus, the aim of this qualitative paper is to investigate how teacher trainers` lifelong learning competencies are perceived qualitatively, as well as how the new learning community, teaching skills, and learning strategies affect this. Twelve respondents who are employed at Myanmar`s education degree colleges participated in semi-structured interviews. They were chosen using an intentional sampling technique. The findings revealed that they understood lifelong learning to be the process of learning how to stay current with modern issues. None of them comprehended that a person`s ability to engage in lifelong learning may be assessed using eight core competencies established by the European Framework. However, by concentrating on the best competencies, which include learning to learn, literacy, multilingualism, and digital, they highlighted fostering variables. The teacher trainers also emphasized the issues that may limit their competences in the sciences and mathematics, as well as in entrepreneurial and multilingualism. The majority of teacher educators hold the opinion that no factor, including gender, age, region of the education degree colleges, educational level, or area of employment, may affect the level of their lifelong learning competencies.

The new learning community has both positive and negative effects on their competencies for lifelong learning, notably in the areas of digital competence and multilingual competence. To develop their teaching abilities, the majority of them used self-regulated learning techniques. They held the opinion that competencies in teaching are connected to lifelong learning competencies.

A kutatást támogatta:
Doctoral School of Education, University of Szeged

THE ASSESSMENT OF CRITICAL THINKING DISPOSITION IN HUNGARIAN UNDERGRADUATE STUDENTS: A MULTI-DIMENSIONAL RASCH ANALYSIS

Yong Liu

Doctoral School of Education, University of Szeged

Kulcsszavak: assessment; critical thinking disposition; Hungarian undergraduate students

Critical thinking (CT) research in Hungary could date back to the 1990s with the program Reading and Writing for Critical Thinking (RWCT; Klooster et al., 2001). The following studies mostly focused on embedding critical thinking skills (CTS) in writing, reading, history, and the assessment of teachers' attitudes toward CT instruction (Érsek, 2020; Fábián, 2014; Kaposi, 2020; Molnár, 2002; Tóth, 2007). There is a lack of CT assessment on students' critical thinking disposition (CTD), especially in higher education. This study aims to figure out the suitability of the adopted Employer-Employee-Supported Critical Thinking Disposition Inventory (2ES-CTDI; Liu & Pásztor, 2022) for Hungarian undergraduates, and explore the characteristics of Hungarian undergraduates' CTD, via the methods of Cronbach's Alpha, confirmatory factor analysis (CFA), partial credit model (PCM), and multi-dimensional Rasch analysis, with 1090 Hungarian undergraduate students (Mean Age = 19.52, SD = 1.795), including 477 males (Mean Age = 19.61, SD = 1.833) and 613 females (Mean Age = 19.45, SD = 1.763). The results showed that (a) the reliability and validity of 2ES-CTDI were acceptable with Cronbach's alpha > .70, x2/df < 5, CFI and TLI > .90, and RMSEA and SRMR < .08, proving the suitability of the scale for Hungarian undergraduates; (b) The CTD level of instant judgment was higher than habitual truth-digging and self-efficacy with the bulk of participants clustered at the upper side of the scale. Self-efficacy seemed the lowest among the three sub-dimensions, while it matched the items best since the range of the distribution in self-efficacy almost covered the distribution of items. However, for instant judgment and habitual truth-digging, the items seemed much easier as most items were located at the lower part. Therefore, 2ES-CTDI can be used for CTD assessment for Hungarian undergraduates. The highest CTD in instant judgment may arouse educators' attention that fast decisions may decrease the habit of gathering evidence to seek the truth. Low self-efficacy may weaken the motivation to think critically. Educators need to find effective measures to balance the competition among the three elements.

A kutatást támogatta:
This work is supervised by Dr. Attila Pásztor (Institute of Education, University of Szeged; MTA-SZTE Research Group on the Development of Competencies; MTA-SZTE Digital Learning Technologies Research Group) and Prof. Dr. Gyöngyvér Molnár (Institute of Education, University of Szeged; MTA-SZTE Digital Learning Technologies Research Group), and supported by the China Scholarship Council (Grant Number: 202008500108), Tempus Public Foundation of Hungary government (Grant Number: SHE-16610-004/2020), the Research Program for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences (Project Number: KOZOKT2021-16), and the National Research, Development, and Innovation Fund of Hungary (Project Number: OTKA K135727).

KORAI MATEMATIKAI KÉSZSÉGEK ONLINE FEJLESZTÉSE NAGYCSOPORTOS ÓVODÁS GYERMEKEK KÖRÉBEN

Zanóczné Markovics Szilvia, Kiss Renáta

Orosháza Városi Önkormányzat Napköziotthonos Óvodája
Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Tudományegyetem
Digitális Tanulási Technológiák Kutatócsoport

Kulcsszavak: matematikai készségek fejlesztés; óvodai online fejlesztés

A matematikai nevelés már óvodáskortól elengedhetetlen része a gyermekek fejlesztésének (Körmöci, 2014). A készségek megalapozása fontos, a korai lemaradás befolyásolhatja a gyermekek iskolai előmenetelét, képességeinek alakulását (Csapó, 2012). A pandémia okozta távolléti nevelés még inkább gátolta a gyermekek fejlesztésének megszokott, szemtől-szembeni menetét, és arra sarkallta a pedagógusokat, hogy a lemaradások mérséklésére innovatív, online fejlesztőeszközök felé forduljanak. Számos, empirikus háttérrel nem rendelkező online mérő-és fejlesztő feladatsorból viszont rendkívül nehéz megtalálni azt az eszközt, melyet a gyermekek pedagógusi segítség nélkül, önállóan és motiváltan alkalmazni tudnak, és melyek valóban a gyermekek képességszintjéhez optimalizált feladatokat tartalmaznak. Ennek a hiánynak a pótlására, kutatásunkban egy olyan matematikai mérő- és fejlesztőeszközt alakítottunk ki az eDia Tanári tesztek moduljának és az Óvodai tesztmodul segítségével (Molnár et al., 2021), melyet akár csoportszobai foglalkozások kiegészítőjeként, akár hátránykompenzálásra, akár tehetséggondozásra alkalmazhatnak az óvópedagógusok differenciáltan, mindennapi munkájuk során. Célunk a fejlesztőprogram alkalmazhatóságának, hatékonyságának feltárása volt.

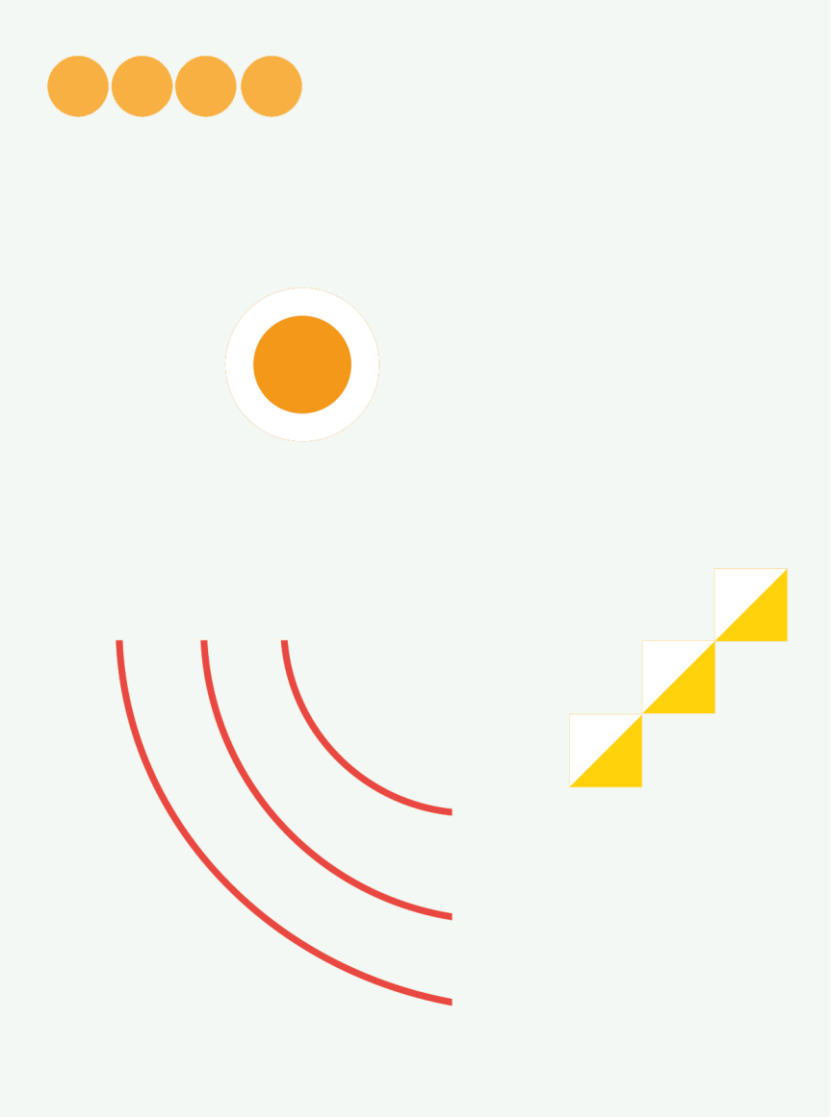
A vizsgálatban 12 önkormányzati óvodai csoport vett részt, 143 tanköteles korú gyermekkel (Mage=6.68 SD=.54). A 10 feladatsort, és feladatonkénti folyamatos visszacsatolást tartalmazó fejlesztőprogramot egy 25 itemes elő-és utótesztettel kereteztük, mely mennyiségek és számok, elemi műveletek, relációk témaköröket foglalta magában. A feladatokat a tesztmodulok meglévő, parametizált, nehézségi indexszel ellátott feladataiból válogattunk. A fejlesztőprogram hatásvizsgálatára az előteszten (Cronbach-α=.89) nyújtott teljesítmények alapján, csoportszinten, kísérleti-kontrollcsoportos elrendezést alkalmaztunk, majd a fejlesztőprogram végeztével (10 feladatsor) utótesztet töltöttek ki a gyermekek.

Eredményeink a fejlesztőprogram hatékonyságát támasztották alá, a fejlesztés hatására, az utóteszten mért adatok alapján a fejlesztésben részesült gyermekek szignifikánsan jobban teljesítettek kontrollcsoportos társaiknál (t=7.76, p=.00). Az előteszten az átlag alatti, átlagos és átlagon felüli teljesítmény elérő tanulók tekintetében az eredmények azt mutatják, hogy a kontroll- és kísérleti csoportok közötti hatásméretbeli különbségek mindhárom képességcsoport esetében jelentős volt (d1ko=.95, d1ki=2.23; d2ko=.55, d2ki=2.10; d3ko=.40, d3ki=.96).

Összességében elmondható, a fejlesztőprogram minden képességtartományt érintve, átfogó fejlesztő, felzárkóztató és tehetséggondozó programnak bizonyult. Egy olyan fejlesztőeszközt sikerült összeállítani, melyben a pedagógusok csak felügyelik a fejlesztés folyamatát, jelenlétük segítő szereppé formálódott. A fejlesztőprogram hatékonyan beépíthető és alkalmazható a mindennapi óvodai gyakorlatba.

A kutatást támogatta:
A kutatást az OTKA K135727, illetve az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázata támogatta (KOZOKT2021-16).

Poszterek

ROBOTOKKAL TÁMOGATATOTT TANULÁSI KÖRNYEZET BEMUTATÁSA A CEREBRÁLIS PARÉZISSEL ÉLŐ ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK ESETÉBEN

Anton Éva, Vissi Tímea

Semmelweis Egyetem Pető András Kar
Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: robotika; differenciálás; módszertan

Bevezetés. A Digitális kultúra tantárgy témakörei között 3. osztályban már megjelenik a robotika és a kódolás alapjai, majd a felsőbb évfolyamokon az algotritmizálás és a blokkprogramozás, azonban a robotika alkalmazását a tanórákon jelentősen gátolja, hogy nincs kidolgozott tanterv, kevés a magyar nyelvű módszertan, a robotika képzés a jelenleg pályán lévő gyakorló pedagógusok képzésében ritkán jelent meg, illetve kevés digitális/robotikai eszköz áll rendelkezésre.
Cél. Módszertani segédanyag összeállítása padlórobotok tantárgyi keretek között való lehetséges alkalmazásáról SNI (mozgásukban akadályozott és egyéb sajátos nevelési szükségletű) gyermekek oktatásával foglalkozó konduktorok/pedagógusok részére, robotikai eszközöket ismerő és használó gyermekek véleményének felhasználásával.
Vizsgálat. 1. Saját készítésű kérdőív az SE Pető András Karának Gyakorló Általános Iskolájában IKT szakkörre járó gyermekek részére, akik 2023. 02.06.-03.30 (8 alkalom) minden foglalkozás végén reflektáltak az adott foglalkozásra és feladatokra. N=14 SNI gyermek (életkor: 7-14 év; 12 fő cerebrális parézis; síkbeli tájékozódás zavara: 13 fő; figyelem probléma: 10 fő; kommunikációja akadályozott: 3 fő). 2. 2023.02.06-03.30 időszakban tartott foglalkozások reflektív elemzése: foglalkozás felépítése, feladatok nehézsége, differenciálási lehetőségek, kiválasztott robotikai eszközök indoklása és használatával kapcsolatos tapasztalatok.
Eredmény. A robotok pályája megtölthető bármilyen oktatási tartalommal, alkalmasnak bizonyultak már megszerzett tudáselemek gyakorlására, rendszerezésére tantárgytól függetlenül. A sikeres feladatvégzéshez a feladatok differenciálása szükséges mennyiségileg és minőségileg is, a gyermekek életkorát, egyéni sajátosságait, ismereteit szem előtt tartva. A gyermekek számára a Doc Educational Talking Robot-tal végzett feladatok bizonyultak a legélvezetesebbnek. A motiváció erősen függött a tantárgyi ismeretek elsajátításának mértékétől. A módszertani ajánlás az eredményekre támaszkodva elkészült.

A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI ALAPFOKÚ AGRÁRSZAKOKTATÁS KEZDETEI: KISJÁTZI SZELES JÁNOS ÉS A KIRÁLYI MAGYAR FÖLDMŰVESISKOLA

Albert Gábor

Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar, Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár

Kulcsszavak: agrárszakoktatás-történet; földművesiskola; okszerű gazdálkodás

Az első világháború előtt húsz állami, egy magán és három egyesületi fenntartású földművesiskola működött a történelmi Magyarországon. Az előadás egyrészt általános agrárszakoktatás-történeti szakmunkák segítségével (Surányi, 2021; Walleshausen, 1996) ismerteti a hazai alsófokú földművesiskolai intézményhálózat kiépülését. Másrészt a Köztelek egykori lapszámainak kis hirdetéseit elemzi, és arra a kérdésre keres választ, hogy földművesiskolai végzettséggel a század első évtizedeiben milyen állásokat lehetett betölteni. Az előadás fő tematikai egysége az 1896-ban alapított hódmezővásárhelyi Magyar Királyi Földműves Iskola első szakaszának, Kisjátzi Szeles János igazgató hivatali idejének (1897-1924) bemutatása. Az intézmény működésének ismertetéséhez a tanintézet 1897-es szervezeti, rend- és fegyelmi szabályzatát, valamint a földművesiskoláról közölt 1903-as főbb adatokat is áttekintettük (Kisjátzi Szeles, 1897, 1903), az újabb szakmunkák közül pedig a hódmezővásárhelyi agrárképzés 2016-os jubileumi kötetének vonatkozó részeit is felhasználtuk (Horváth és Nagy, 2016). A könyvészeti szakmunkák mellett levéltári és múzeumi gyűjteményi forrásokat is bevontunk a kutatásba, valamint a 20. század első felében megjelent helyi lapok sajtóhíreit is feldolgoztuk. Előadásunkban az iskola tanszemélyzetét, a személyi állományban bekövetkező változásokat és a foglalkozások tananyagtartalmát, azok módosulásait is bemutatjuk. Azt is megvizsgáljuk, hogy az intézmény eredeti céljai hogyan változtak Kisjátzi Szeles János hivatali idejének végére. Vajon sikerült-e a földművesiskolának a vidék kisebb birtokosait az okszerű gazdálkodásra megtanítani? Vagy az intézmény inkább az uradalmakhoz szükséges felügyelők és munkavezetők gyakorlati képzését szolgálta? Néhány oktató a század végén és a század elején okleveles gazdaként Magyaróvárott szerezte képesítését. Szeles János igazgató vagy Kaufmann Gyula gazdasági segéd életrajzának áttekintéséhez a korabeli hallgatói tanulmányi nyilvántartásokat/törzslapokat is felhasználtuk (SZEEKL XV.2. Hallgatói tanulmányi nyilvántartások, Mosonmagyaróvár). A Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár Szakoktatás-történeti Gyűjteménye őrzi Imre Sándor gazdasági tanár egykori kéziratát, melynek tartalmi kibontása szintén a földművesiskola első 27 évének megértését szolgálja (Imre, 1974, MMgM /SZO/ 512). A hódmezővásárhelyi újságokból (pl. Vásárhely és Vidéke) a földművesiskoláról és igazgatójáról közölt írások tartalmát is bemutatjuk. A helyi lapok és a Hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság Évkönyvei segítségével a helyi gazdasági kezdeményezéseket is nyomon követjük, különösen Kamocsay Gábor munkásságát, aki az öntözéses kertészet helyi edukációjában is maradandót alkotott (Presztóczki, 2016). Vajon Kamocsay újításai megjelentek-e az iskola tananyagtartalmában?
Interdiszciplináris kutatásunk az agrárszakoktatás-történeti ismereteink mellett a neveléstörténet örökzöld témáját, az iskolatörténet kutatási eredményeit is gazdagítja.

AZ APÁK OTTHONI ÉS ISKOLAI BEVONÓDÁSA ÉS AZ ERRE HATÓ TÉNYEZŐK EGY INTERJÚS KUTATÁS TÜKRÉBEN

Fényes Zsuzsánna Hajnalka, Csák Zsolt, Pusztai Gabriella

Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem
Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szülői bevonódás; az apák bevonódása otthon és az iskolában; a bevonódásra ható tényezők

E-poszterünkben az apák iskolával kapcsolatos bevonódási formáit, illetve az erre ható tényezőket vizsgáljuk kvalitatív interjús módszerrel. A szülői bevonódás pozitív hatását az iskolai eredményességre számos kutatás kimutatta (Guo et. al., 2018; Gutman és Eccles, 1999; Imre, 2015; Pribesh et. al., 2020), de a családban az iskolához köthető teendőket és feladatokat túlnyomó részt az anyák végzik (Bacskai, 2020; Imre, 2015; Lannert és Szekszárdi, 2015; Murinkó, 2014; Pongrácz és S. Molnár, 2011). Nemzetközi kutatások azonban rámutattak arra, hogy az apák is jól teljesítenek ezen feladatok elvégzésében (Nord et. al., 1998; Kim és Hill, 2015), illetve az apai bevonódás hasonlóan pozitív hatású a gyermek eredményességére, mint az anyáké (Downey, 1994; Kim és Hill, 2015; Nord et. al., 1998). Kutatásunkban, Epstein és Sanders (2002) nyomán megkülönböztetjük az apák iskolával kapcsolatos otthoni és iskolai bevonódását, emellett Pleck (2012) eredményeire építve a bevonódásukra ható tényezőket is megpróbáljuk beazonosítani az interjúk mentén. Empirikus vizsgálatunkban 14 kisgyermekes apa vett részt, és a feldolgozás kézi hibrid kódolással történt. Az interjúk tematikus elemzése során előbb deduktív kódolást alkalmaztunk. Eredményeink szerint otthon a legtöbb apa rendszeresen segít gyermekének az iskolához köthető tevékenységekben, azonban az iskolai színtéren már heterogénebb válaszok születtek. Az apák elsősorban a nem kimondottan tanár-szülő kommunikációjára alapozó eseményeken (sportnapok, főzés, szabadtéri versenyek) vesznek részt nagyobb arányban, összhangban Lee (2019) eredményeivel, és csak néhányan, és inkább a két szülő közös részvétele jellemző a fogadóórákon és szülői értekezletekre. A Pleck-i hatótényezők (motiváció, a képességeikbe és önmagukba vetett hit, a környezet támogatása és a munkahelyi keretek) közül az apák iskolai bevonódására leginkább saját apjuk bevonódási mintája és az anyák támogató attitűdje volt legnagyobb hatással. Az induktív kódolás szerint az is csökkentette az apák iskolai részvételét, ha az apa alacsonyabb iskolai végzettsége miatt nem lehetett egyenrangú partnere a tanároknak. Emellett az apák feleslegesnek tartották az iskolai részvételt akkor is, ha az iskolára csupán egy információs csatornaként tekintettek, ahonnan az anya mindent továbbított számukra. Az apák nagyobb iskolai bevonódását eredményezhetik az „apakompatibilisebb”, informális, szülőket bevonó programok, illetve az anyák meggyőzése arról, hogy szükség van az apák aktívabb iskolai részvételére.

A kutatást támogatta:
MTA-DE-Parent-Teacher Cooperation Research Group
A poszter alapját képző kutatás a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport keretében készült, amit a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogat.

21. SZÁZADI TÚLÉLŐ KOMPETENCIA - INFORMÁCIÓS- ÉS MÉDIAMŰVELTSÉG

Fodor Richárd, Tóth Judit, Mongyi Norbert, Szőke-Milinte Enikő, Horváth Mariann

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Pécsi Tudományegyetem
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: információs műveltség; médiaműveltség; állampolgári nevelés

Évente 820 millió digitális és nyomtatott könyv jelenik meg a globális könyvpiacon, míg a legnagyobb videómegosztó közösségi oldalra naponta 720 ezer órányi tartalmat töltenek fel. A globalizált világ talán legfontosabb infrastruktúrájának tekinthető világháló mára több, mint 4 milliárd felhasználóval működik. Nehéz megjósolni azon képességek sorát, amelyre a folyton változó online és offline környezetben a köznevelésben tanuló diákoknak szükségük lesz, az információs- és médiaműveltség viszont nagy biztonsággal rögzíthető ebben a sorban.

Art Silverblatt megfogalmazásában a 21. századi Web 2.0 alapú média megfelelő értelmezése egyfajta új típusú túlélő kompetenciának tekinthető (Silverblatt, 2018). Az információs- és médiaműveltség fejlesztése kiemelt célkitűzésként jelenik meg minden globális, európai és hazai stratégiai dokumentumban és szakirodalomban, de pontosan mit jelöl ez a fogalompár?

Speciális és adaptív forráskritikát, valamint azt a metatudást feltételezi, mely a felhasználót képessé teszi az információ kritikai feldolgozására és ebben az információval terhelt világban való helytállást, a felelős állampolgári szerepek betöltését.

Az UNESCO definíciója szerint „a média- és információs műveltség fő funkciója az információhoz és a tudáshoz való hozzáférés biztosítása, valamint a szabad, független és pluralista közvetített társadalmi környezet előmozdítása. A média- és információs műveltség elismeri az információ és a média elsődleges szerepét mindennapi életünkben. A szólás- és információszabadság középpontjában áll, mivel képessé teszi a polgárokat arra, hogy megértsék a média és más információszolgáltatók funkcióit, kritikusan értékeljék tartalmukat, és megalapozott döntéseket hozzanak az információ és a médiatartalom felhasználóiként és előállítóiként.”

A kompetencia szerepének, neveléstudományi pozíciójának, fejlesztési és alkalmazási lehetőségeinek feltárására 2022 végén alakult egyetemi kutatócsoportunk, amelynek első részeredményeit jelen poszter előadás keretei között ismertetjük.

A kutatás feltáró szakaszában szakirodalmi áttekintést és tartalomelemzést végeztünk az információs- és médiaműveltség eltérő megközelítéseinek, modelljeinek és relációinak feltárására és szintetizálására.

Megvizsgáltuk a kompetencia problématörténetét, áttekintettük a legfontosabb témában felmerült irodalmakat, a kommunikációelmélet, a hírközlés, ismeretelmélet, társadalomtudományok, gazdaság és filozófia területeinek nézőpontjaiból.

A poszter szintén tartalmazza a kutatási projekt produktumainak hasznosítási lehetőségeit és terveit, amelyek a pedagógusképzésben és továbbképzésben jelennek meg.

INTÉZMÉNYTÖRTÉNETI MOZAIKOK: A KÖZÉPFOKÚ ÓVÓNŐKÉPZÉS, MINT A FELSŐFOKÚ KÉPZÉS ALTERNATÍVÁJA (1972–1987)

Golyán Szilvia

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: pedagógusképzés; tartalomelemzés; intézménytípus-történet

Magyarországon 1972-ben az óvodapedagógus hiány enyhítésére hívták (újra) életre a középfokú képzést, az 1959-től felsőfokú óvóképzés mellett. A középfokú óvónőképzők három módon jöttek létre: (1) egy működő középfokú intézmény profilváltásával váltak úgynevezett tiszta profilú óvóképzővé; (2) az adott szakképző intézmény portfóliója egy új szakiránnyal, azaz az óvóképzéssel bővült; illetve (3) teljesen új intézmények is létesültek, szintén tiszta profilúként, az óvóképzés kifejezett céljával.
Célom, hogy a középfokú óvónőképzés kérdésköre kerüljön jelen neveléstörténeti áttekintés fókuszába. Az elemzés érdekében egy dedikált időszakaszt, az 1970-es évek vége és az 1990-es évek vége közötti történéseket, kezeltem kiemelten.
A tartalomelemzés alapját egy adott intézmény, a korabeli Szántó Kovács János Szakközépiskola archív dokumentumai képezték, mely szakképző intézmény 1972-ben felvette a már meglévő szakjai mellé az óvónőképzést. A középfokú óvóképzés fejlődéstörténetét tanévnyitó értekezletek, valamint félév- és évzáró értekezletek jegyzőkönyvei, munkatervek, anyakönyvi adatok, osztálynaplók bejegyzései és érettségi dokumentumok elemzése által követtem nyomon.
Az 1970-es évekbeli hazai középfokú óvónőképzést, a kezdeti kihívások ellenére, sikerült szakmailag magas színvonalra emelni. Az óvónőképzős osztályokban, illetve a tiszta profilú óvónői szakközépiskolákban sem voltak beiskolázási problémák, mert a nagyfokú túljelentkezés következtében sikerült a felvételi vizsgákon a legjobb képességű tanulókat kiválogatni. Az irattári dokumentumok alapján láthatóvá vált, hogy az új szakképzési szakon oktatók a képzés előkészítésével, annak kialakításával kapcsolatos általános nehézségekkel tudatosan foglalkoztak, a problémák feltárására és javaslatok megfogalmazására törekedtek.
Bár a pedagógus professzió egyidejűleg két képzési szinten való elérhetősége önmagában nem növelte a pálya presztízsét, de nem is gátolta meg az óvodapedagógus-képzés fejlődését. A középfokú képzés szakmai elismertségét mutatta, hogy a középfokú képzést végzett gyakorló óvodapedagógusok számára 1978-tól kiegészítő képzést kínáltak a felsőfokú intézmények, építve a középfokú tanulmányok során szerzett szakmaspecifikus előképzettségre és gyakorlati tapasztalatra egyaránt. Az óvónőképző szakközépiskola képzés példázza, hogy a szocializmusban az oktatásügy területén, a megrekedt központi reformok ellenére is, megvalósultak reformtörekvések, annak ellenére is, hogy a felsőfokú óvóképzés mellett újraindított középfokú képzés „visszalépés” és kevéssé korszerű megoldás volt.

A kutatást támogatta:
A kutatást az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja támogatta.

ELKÖTELEZETTSÉG ÉS RUGALMASSÁG: JÁTÉKOS MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA A HIT- ÉS ERKÖLCSTAN OKTATÁSÁBAN KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MAGYARORSZÁGI KONTEXTUSRA

Hetesi Edit

Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: játékos módszer; hittan; erkölcstan

Bevezetés:
Az átalakuló világban, ahol technológiai fejlődés, globalizáció és társadalmi változások zajlanak, a neveléstudománynak kiemelkedő jelentősége van a nevelési folyamatok hatékony és megfelelő módon történő kialakításában. Ezen belül két fontos téma kapcsolódik össze elméleti kutatásomban: az elkötelezettség és rugalmasság a neveléstudományban, valamint a játékos módszerek alkalmazása a hit- és erkölcstan oktatásában. Ezen kutatás célja az elméleti háttér és gyakorlati elemzés összekapcsolása, különös tekintettel a magyarországi helyzetre.
Játékos módszerek alkalmazása a hit- és erkölcstan oktatásában:
A játék alapú módszerek egyre inkább felértékelődnek az oktatásban, különösen a hit- és erkölcstan területén. Az elméleti beágyazottság érdekében meg kell vizsgálni a játék pszichológiai és pedagógiai alapjait, valamint a hit- és erkölcstan oktatásának sajátosságait.
Elemzési szempontok és relevancia:
Játék és motiváció: A játék motiváló ereje kulcsfontosságú a hit- és erkölcstan oktatásában. Elméleti kutatás, szisztematikus szakirodalmi áttekintés és kérdőíves felmérés által azt vizsgálom, hogyan lehet a játék segítségével növelni a tanulók motivációját és érdeklődését a hit- és erkölcstani témák iránt.
Játék és élményszerzés: A játék által teremtett élmények hozzájárulhatnak az értékek, erkölcsi normák és vallási tapasztalatok elsajátításához. Kutatásomban azt vizsgálom, hogyan lehet a játék révén megerősíteni az értékrendeket és fejleszteni az erkölcsi döntéshozatalt.
Gyakorlati jelentőség:
A játékos módszerek alkalmazása a hit- és erkölcstan oktatásában hozzájárulhat az élményszerű tanuláshoz, a motiváció növeléséhez és a tanulók aktív részvételéhez. A játékon keresztül az értékek, erkölcsi normák és vallási tapasztalatok mélyebben és élvezetesebben sajátíthatók el, miközben fejlődnek a tanulók közötti szociális és kommunikációs készségek is.
Összegzés:
Kutatásom összekapcsolja az elkötelezettség és rugalmasság neveléstudományi témáját a játékos módszerek hit- és erkölcstan oktatásában betöltött szerepének témájával. Az elkötelezettség és rugalmasság megvalósulása nélkülözhetetlen a nevelési folyamatok hatékonyságának növelésében. Ezt segíti elő a játékos módszerek alkalmazása a hit- és erkölcstan oktatásában, mely hozzájárulhat az élményszerű tanuláshoz és a szociális készségek fejlesztéséhez amellett, hogy a helyes erkölcsi értékrend kialakítása, normatanulás, személyiség- és képességfejlesztés is lehetővé válik. Kutatási eredményeim mind elméleti, mind gyakorlati szempontból jelentőséggel bírhatnak a neveléstudomány fejlődése és az oktatási gyakorlatok javítása szempontjából a hit- és erkölcstan oktatásban alkalmazott játékos módszerek vizsgálatán keresztül, különös tekintettel a magyarországi kontextusra.

AZ MABC-2 CHECKLIST, MINT EGY LEHETSÉGES SZŰRŐELJÁRÁS AZ ISKOLAÉRETTSÉG PSZICHOMOTOROS KRITÉRIUMAINAK MEGÁLLAPÍTÁSÁRA

Révész-Kiszela Kinga

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: MABC-2 Checklist; iskolaérettség; érvényesség vizsgálat

A köznevelésben dolgozó pedagógusok számára egyre nagyobb kihívást jelent a gyermekpopuláció változó igényeihez való alkalmazkodás. Az integrációs-inklúziós törekvések térhódításával a másodlagos szocializációs színterek intézményrendszerében ugyanis magas számban vannak jelen azon gyermekek, tanulók, akiknek az oktatása-nevelése – speciális igényeik okán, vagy anélkül, de – nagy feladatot ró a pedagógus társadalomra (Atkinson és mtsai, 2005, Kolozsváry, 2002; Kopp, 2006; Kálmán és Könczei, 2002).

Tapasztalatok szerint az is egyre gyakrabban előforduló probléma hazánkban, hogy sajátos nevelési igény nélkül, mégis - valamely részképesség mentén - iskolaéretlenül kezdik meg a gyermekek iskolai pályafutásukat (Lakatos, 2000). Pedig a sikeres iskolai élet szempontjából az iskolaérettség kifejezetten fontos tényező (Guernsey és mtsai, 2014), azonban az a mai napig vita tárgya, hogy melyek ennek a kritériumai (Apró, 2013; Kende és Illés, 2007).

Jelen tanulmány az MABC-2 Checklist egyezésen alapuló érvényességvizsgálatát, továbbá tipikusan fejlődő, tanköteles korúvá váló gyermekek mozgásos állapotfelmérését, az iskolaérettség pszichoszomatikus, pszichomotoros kritériumainak vizsgálatát tűzte ki célul.

Ehhez 73 fő 5-7 éves óvodás gyermek antropometriai és mozgásvizsgálatát végeztük el 3 óvodai csoportban, továbbá 6 óvodapedagógus értékelte a 73 gyermek mozgásállapotát az MABC-2 (Movement Assessment Battery for Children-2) Checklist magyarra fordított, de még nem validált változatával. Az adatokat az SPSS 18.0 statisztikai programmal elemeztük, amellyel alapstatisztikát, valamint nem-paraméteres összefüggés- és különbözőség vizsgálatokat végeztünk.

Eredményeink alapján elmondható, hogy tipikus fejlődésmenet mellett a gyermekek 43.8%-nál találtunk eltérést a mozgáskészségekben (megtartott csecsemőkori reflexek, egyensúlyi problémák, nagymozgásos nehézségek), míg az iskolaérettség antropometriai jellemzőit figyelembe véve a gyermekek testsúlya meghaladta a kívánt testtömeget, melyet a mozgásszegény életmód is magyarázhat. Az elvégzett motoros tesztek és - az óvodapedagógusok által - az MABC-2 Checklisttel értékelt mozgásállapotok 81,2%-ban megegyeztek, vagyis az MABC-2 Checklist egyezésen alapuló érvényessége igazoltnak tekinthető.

Véleményünk szerint az MABC-2 Checklist egy jó, hatékony szűrőeljárása lehetne az iskolakészültség minél pontosabb és átfogóbb megállapításának a mozgásállapot értékelése szempontjából.

ÓVODAPEDAGÓGUSOK MÉDIATUDATOSSÁGA

Szőke-Milinte Enikő

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kulcsszavak: ábrázolás; reprezentáció; médiapedagógia

Az óvoda az a nevelési színtér, ahol a gyermekek harmonikus személyiségfejlődése érdekében az óvodapedagógusok optimális nevelési feltételeket teremtenek a gyermekek számára. A kérdés, hogy szükség van-e médiapedagógiai foglalkozásokra az óvodáskorú gyermekeknek, szükség van-e arra, hogy az óvodapedagógusokat felkészítsük a médiakörnyezet működési sajátosságainak a megismerésére? Az óvodapedagógus alapszak képzési és kimeneti követelményeiben egyértelműen megfogalmazódik a médiapedagógiai felkészültségek megszerzése, ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy a gyakorlatban egy nagyjából egy tanegységet jelent a képzés során. A dinamikusan változó médiakörnyezet jogi, etikai és kreatív működésének megismerésére valamint a gyermekpszichológiai kutatások új fejleményeinek feldolgozására folyamatos, naprakész felkészítést tartunk szükségesnek.

2023 májusában a PPKE VJTK és az NMHH egy közös workshopot szervezett óvodapedagógusok és óvodapedagógus jelöltek számára, annak érdekében, hogy feltérképezzük az óvodapedagógusok mindennapi médiapedagógiai tapasztalatát, feltárjuk milyen felkészültségekre lenne szükségük ahhoz, hogy mind a gyermekek mind a szülők felé felelősségteljes attitűddel viszonyuljanak médiafogyasztással kapcsolatos kérdésekben. Négy téma köré szerveződött a munka: 1. Milyen etikai szabályokat szükséges ismerni és betartani az óvodapedagógusnak a gyermekekkel való tevékenysége kapcsán? 2. Milyen kreatív médiafeladatokkal tudja a média működésének a megértését támogatni az óvodapedagógus? 3. Miért fontos megkülönböztetni és megvizsgálni a reprezentáció és a gyermeki ábrázoló tevékenység természetét? 4. Milyen feladata és felelőssége van az óvodapedagógusnak a gyermekek médiatartalmakkal való kapcsolatában?

Az egy napos workshopon mind a bemenetnél mind a kimenetnél egy-egy kérdőív segítségével vizsgáltuk hogyan változott a résztvevők ismerete, attitűdje, énhatékonysága. Az adatok feldolgozása és értékelése tanulságos volt, ennek alapján a workshop tartalmát és módszertanát is tökéletesítettük. A poszter a négy feldolgozott témát, a workshop a tanulságokat mutatja be.

CSALÁDI NYELVPOLITIKA A GYERMEK SZEMSZÖGÉBŐL. A SZÜLŐ ÉS A GYERMEK TRAJECTORY EQUIFINALITY MODELING ÖSSZEHASONLÍTÁSA ALAPJÁN

Wakai Seiji

Károli Gáspár Református Egyetem - Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: családi nyelvpolitika; Trajectory Equifinality Modeling; japán mint örökségnyelv

Eddig nem sok tanulmány vizsgálta azt, hogyan kezelik a szülők saját szemszögükből gyermekeik hosszú távú japán, mint örökségnyelv használatát. Wakai (2022) és Wakai (2023) ezt a Trajectory Equifinality Modelling (továbbiakban: TEM) segítségével próbálta vizsgálni. A TEM egy olyan modellezés, amely egy bizonyos eredményhez eljutott személy odáig vezető életútját ábrázolja visszafordíthatatlan időben. Wakai (2022) a TEM-elemzést alkalmazva vizsgálta, hogy egy Magyarországon élő japán apa (továbbiakban: J) hogyan hozta meg döntéseit gyermeke japán nyelvhasználatával kapcsolatban. Ugyanakkor Wakai (2023) azzal foglalkozott, hogy J magyar felesége, aki naponta használja a japán nyelvet, hogyan hozta meg döntéseit a gyermekük japán nyelvhasználatával kapcsolatban a TEM elemzéssel, majd összehasonlította azokat J döntéseivel annak érdekében, hogy tisztázza J családjának nyelvpolitikáját. A tanulmány megállapításai a következők voltak:

Először is, J családjában a házastársak közösen döntötték el a család nyelvpolitikáját, és alapvetően ezt a politikát a gyermekük felnőtté válásáig fenntartották. Az esemény, amikor úgy érezték, hogy a gyermekük önálló japán nyelvhasználóvá vált, megegyezett. Ezen kívül mindketten iktattak be kisebb változtatásokat a családi nyelvpolitikában a gyermek fejlődését látva. Azonban ezeket a kis változtatásokat nem mindig osztották meg tudatosan egymással.

Mivel a gyermekek éppúgy, ahogyan a szülők, független egyének, ezért a gyerekek japán nyelvhasználatában elért fejlődés nem feltétlenül lesz a szülők által meghatározott úton való haladás eredménye. Ezért interjút készítettünk a J család gyermekével, és az általa elmondottak alapján elkészítettük a TEM-et, amely bemutatja, hogyan fejlődött önálló japán nyelvhasználóvá. A TEM-et ezután összevetettük a szülői TEM-ekkel. Az eredmények azt mutatták, hogy J gyermeke úgy gondolja, hogy az az esemény, amikor úgy érezte, hogy nem szülei, hanem önmaga lett a saját japán nyelvhasználatának értékelője, önálló japán nyelvhasználóvá tették őt. Ezen események pedig később következtek be, mint ahogy azt a szülők érzékelték.

Ebben az előadásban a TEM segítségével szeretnék beszámolni a családi nyelvpolitika és a gyermek japán, mint örökségnyelv fejlődése közötti kapcsolatról a J családban.

ONK2023